

במסכת כריתות

תוכן הענינים

מסכת כריתות

מפתחות	א.....
סימן א	בדין המביא אשם תלוי ונודע לו..... כא
סימן ב	בדין מתנדב אשם תלוי..... מז
סימן ג	בדין חתיכה משתי חתיכות..... ס
סימן ד	בדין חטאת העוף הבאה על הספק..... צב
סימן ה	בדין שנים מביאין חטאת אחת..... קכא
סימן ו	בדיני ידיעות מחלקות ובדין ידיעות ספק..... קלב
סימן ז	בסוגיות דגופין ושמות מוחלקין..... קנג
סימן ח	בדין ימים שבינתיים ושבתות כגופין..... קפא
סימן ט	בדיני מתעסק..... קפח
סימן י	בדיני מתעסק - קמא..... ריב

מפתחות

סימן א

בדין המביא אשם תלוי ונודע לו

א. כ"ג ב' מתני' המביא אשם תלוי כו' אשם תלוי הוא קרבן מוחלט גם אם לא חטא, שהרי נודע לאחר זריקה הקרבן כשר, וכיון שהוא עומד לזריקה, אין בינו לקרבן אחר כלום, ומהא דלר"מ פקע למפרע יש ללמוד דכאלו התנה דמי, וראי' משחוטי חוץ, והיתר גיזה ועבודה, ולרבנן יפלו לנדבה מדין מותר אשם, אבל אין לחדש הקדשה נוספת לנדבה, והא דלא חיישינן לחולין בעזרה לר"מ, משום דגם באשם בלא"ה הי' פסול.

ב. שם גמ' במאי פליגי כו' ענין לא צריך לי' י"ל דהיינו שא"צ להגן מן היסורים, ונפ"מ בדבחטא ודאי אלא שאינו יכול להביא חטאת כדר"ש י"ט ב' מקדיש לי' ודאי, ולר"מ כיון שהוא מסופק בכל עיקר תועלת הקרבן לא מקדיש לי' אלא כפי מה שצריך, ורבנן סברי בדמצב זה הוא חפץ במוחלט בקרבן זה להגן מן הספק יסורים, וכיון שנקבע כאשם שעה אחת הו"ל בדין מותר, ביאור הא דמודה ר"מ לרבנן ורבנן לר"מ, בב"ק ק"י ב' פרכינן בחטאת ואשם שמתו בעליו דאדעתא דהכי לא אקדשי', ומשני הלכתא גמירי לה וטעם זה שייך נמי הכא היכא דהוה אשם גמור, וטעמי' דר"מ דהתנאי אינו לבטל הלכות מותר אלא דלאו כאשם גמור הוא אצלו, וכמשנ"ת, ועוד בביאור הדברים.

ג. בדין מפריש מעות לא"ת, נראה דבהא נמי פליגי, והצדדים בזה, כ"ד א' במפריש שני אשמות לאחריות, לאחר שנתכפר באחד לא בעינן לגמר ומקדישו דהשני נקבע במותר אשם מכח האשם הקרב שהי' קרבן גמור, וע"כ דחדושי' דר"ש בנודע וכמ"ש תו', ובביאור דברי הרמב"ם שהעתיק כגרסת הספרים, ובדין הפרישן זא"ז ונודע, מה דין הראשון.

ד. שם אר"י א"ר כו' שהוזמו עדיו כו' אם איגלאי מילתא דלא הוי חיוב אשם כלל א"כ לא מהני

גמר ומקדיש, ואפשר דכיון שב"ד קבלו עדותן וקובעין שזה ספק חשיב חיוב גמור, ויותר נראה דכל שהדבר ספק אצלו הרי הוא בכלל חיוב א"ת, דאין לחלק בין סהדי שקרי שהעידו לו קודם שאכל שזו החתיכה ספק, או תרי ותרי, דודאי מביא ע"פ עדותם, אע"פ שהספק נקבע ע"פ שקרנים, לבין אם העידו על הספק לאחר שאכל, מיהו אם מעידין על אשמו שלא קרב וכיו"ב והוזמו, לא חשיב חלות חיוב, כיון שאינם קובעין ספק במשהו, והדברים מבוארין בגמ' דמוקים רבא מתני' בהוזמו ואפ"ה קתני נזק הדם הבשר יאכל, וש"מ דלא בטל למפרע, וגם לאביי מוכח כן, וגם מימרא דרב מתפרשת דר"מ מייירי אף בכה"ג, ולכא"ו סיפא דמתני' מוכחא דה"ה ע"ע, וצ"ע דבתוספתא קתני דע"ע שהוזמו עדי' מותרת בהנאה, ובדין מנחת קנאות שהוזמו עדי' אחר הקטרת הקומץ, בסוגיא דסוטה בזה, ובמשמעות סוגיין.

ה. שם שהוזמו עדיו, לפי משמעות הסוגיא הכל תלוי באפרשי' ע"פ עדים, ולפ"ז יש לעי' מ"ט נקט הוזמו עדיו, ואפשר דפעמים דסמין עלייהו, אבל הני דאגלאי דהוזמו, ודאי יש להניח דמעיקרא לא סמין עלייהו, א"נ אתא לאשמועינן דאף בהוזמו דין אשם עליו, ואפשר דאם לא הי' דין אשם עליו לא הוו מודו בזה, שם גמ' מ"ט כו' משמע דבאפרשי' ע"פ עצמו לבו נוקפו טפי, ואם איתא דלגבי הוכרה חתיכה בכל גונא אמרי' לבו נוקפו הו"ל בלשון אחר, ויש לדחות, - בדעת תו' ובשטמ"ק דרק בהוזמו מודו חכמים, וניחא להו בזה דמשכח"ל אפרשי' ע"פ עדים בא"ת בדכוותי' דשוה"ג, וקשה איך אמר אביי אבל אפרשי' ע"פ עדים לא, בזמן שמודה דבעינן בזה דכוותי', וגם קשה לפרושי דמתני' באפרשי' ע"פ עדים ולאוקומי נודע דקתני דוקא בשלא הוזמו, ולמה לא בעינן דכוותי' בזה שמכחיש העדים, ומשכח"ל בבא הרוג ברגליו בא"ת, ובזה י"ל דסמין עלייהו בזה שלא

יוכל להוודע כבא הרוג ברגליו, דסתמא לא משקרי כולי האי, ולו"ד ז"ל נראה דביסוד הדין איך נהי' שוה"נ לא בעינן לדמוינהו דכל חד כדנינ', ומתני' מדמיא להו אחר שיש לפנינו א"ת ושוה"נ, ובביאור שינויא דאביי, וטעמ' דרבא משום דאי מדמינן א"ת באיגלאי דשיקרא כבא הרוג ברגליו ג"כ מודו, ודעת תו' בזה, צ"ע בדעת רש"י שפי' במכחיש לעדים, שם גמ' ה"ד אילמא כו' בתו' פירשו דאי משכח"ל שוה"נ בהכחשה הוה ניחא נמי דכוותי' בא"ת, וצ"ע היכי משמע מזה, ובפשוטו אי צייתנן בהכחשה לבתראי הו"ל כהזמה, אבל לא הוה ניחא דכוותי' כלל, וצ"ע בתו' היכי ניחא מתני' בהכחשה הא ספק אשם הוא, ולכו"ע לא אזיל לנדבה ולא לחולין, ואפשר דאין כונתם דמתני' מתפרשא בכה"ג, אלא דכיון דבדכוותי' שייכא פלוגתא דלבו נוקפו, שפיר נקט שוה"נ אינו כן, מיהו בהכחשה אין הנפ"מ בפלוגתייהו לענין חולין ונדבה אלא לענין שחוטי חוץ ומעילה, שם מאי חזית כו' יעוי' תו', וי"ל עוד דמתני' מתפרשת שעכשיו נודע בבירור, וע"כ דציית לבתראי.

ו. עוד בפלוגתא דר"מ ורבנן דעד השתא פרשנו דאם מחליט הקדשו בשעה שלא נודע, ממילא הו"ל מותר כשנודע, ולא אמרי' אדעתא דהכי לא אקדשי' כיהיכי דלא אמרי' כן בחטאת שמתו בעלי', וטעמ' דר"מ משום דלא ניחא לי' להקדישו במוחלט שמא לא חטא, אלא שהדין מחייבו, ולא גמר ומקדיש אלא כמה שמוכרח, מיהו הערוני דמשמעות הגמ' דלרבנן מוסיף בהקדשו מתוך שלבו נוקפו, ולכן נראה דבפשוטו אמרי' דלא מקדיש לי' אם יתברר שא"צ לו, ול"ד לחטאת שמתו בעלי', מפני שכאן התנאי מפני שעיקר החיוב אינו ברור, ולא חשיב כמתנה נגד ההלכה, וכמשנ"ת סק"ב לר"מ, ורבנן חידשו דמתוך שלבו נוקפו אין דעתו לעשות תנאים להשאירו לעצמו לצורך חולין, דהבא לבקש כפרה גומר ומקדשו, ולפ"ז יש לבאר צריכותא דכ"ג ב' דאם הי' יודע שחטא הי' לבו נוקפו לר"מ כמו הסברא לרבנן, ולפ"ז יש לדון במש"כ בסוגיא דהוזמו עדיו, דהשתא אין הסברא פשוטה דכיון שאין לבו נוקפו ממילא הכל בכלל

תנאו, ובביאור פלוגתא דהוזמו עדיו מ"ט ס"ל לר"י דאמרי' לבו נוקפו, ובדין הפריש ע"פ עדים שני אשמות לאחריות והוזמו, ומסתברא דכו"ע מודו לר' יוחנן.

ז. בביאור הא דמדמי ר"א למנחת קנאות, וכ"ז למאי דנקטינן דבהוזמו עדי' אחר הקטרה שיירי' נאכלין, ובביאור הטעם דדמיא לא"ת משום דהסתירה היא רק כדי שיהא ספק גמור, כענין איקבע איסורא, ואפשר דיש עדיפות במנחת קנאות דא"צ התייחסות לסתירה מסוימת, אלא דבלא ריעותא אסור להביא מנחה, ולפ"ז אם כלפי שמיא גליא שנסתרה נבדקת, ואתיא הכל בפשיטות, מיהו התוספתא דעגלה ערופה צ"ע, ואולי ע"ע שאני שהחיוב על ב"ד, ובנתברר שלא חטא לא שייכא חלות חיוב כלל, ורק בהי' הורג אלא שלא נמצא אמרי' כיפרה ספיקה.

ח. שם ב' אלמא חולין כו' בסברא משמע כפרתו', אבל צ"ע טובא בסתמות הגמ', ולמה אמר תברא ולא אוקמה כרבנן, ותירוצי' דרבה חסר מן הספר, ואולי ס"ל לר"א דלא אמרי' גמר ומקדיש אלא לתועלת, ואחר שחיטה דלא אזיל לנדבה אין צורך בהקדשו, אבל מדברי ר"א שהוכיח ממנחת קנאות מוכח איפכא, דמנחות אין להם פדיון, אא"כ נימא דהוכחתו מקודם שנתקדשה בכלי, וג"ז קשה דחטאת היא, וליה"מ אזלא, ובירו' בזה, שם אמר רבה כו' בביאור שינויא דרבה לפרתו', ולפמשנ"ת.

ט. שוב נראה דאחר שחיטה לא נאמרה הלכה דמותר לנדבה, דהא אין לו פדיון, וא"כ אף לרבנן אין לדון מכח נדבה שבו, וס"ל לר"א דכיון דאשם אין כאן, הר"ז כאשם ודאי שנודע, ורבה סבר דמ"מ א"ת פקע רק מכאן ולהבא, וכל הסוגיא מבוארת לפ"ז, ומיושב נמי הא דקאמר אשם ודאי כיון כו' דאין הכונה שהי' מועיל לבו נוקפו להקדישו, אלא ר"ל דפקע למפרע, משא"כ בא"ת שלבו נוקפו גורם שלא יפקע למפרע, שם תוד"ה ר"א, ביארו ענין זבח פסול משום דאקדשי' גם לצד זה, ולכאו' י"ל בפשיטות משום דהי' כשר גם לצד זה, ורק מפני שנודע קודם זריקה נפסל, ולכן מחזי

יד. כ"ד ב' והא הויה לי' ידיעה, יש לעי' מ"ש מחטאת דמתו בעלי' אחר זריקה הבשר יאכל, ונראה מכאן דא"ת שנודע גרע, ולהכי איצטריך קרא, ויש לדון לפ"ז בהפר לה בעלה אחר זריקה, ובדין שירים דמנחת סוטה אחר הקטרה, ואם איצטריך קרא גם בנוגע שחטא, שם ר"י כר"ש ס"ל כו' אימר דאר"ש כו' צ"ע מאי קו' הא כשקיבל עמד לזרק ועכשיו נתחדש פסול, ואפשר דבאמת רבא סבר הכי, ותלמודא לא ניחא לי' לחדש כ"כ, ולפ"ז תרי שינויי ניהו, והול"ל אלא כדאמרי במערבא, ובמשמעות גמ' דמנחות בזה, ואפשר דהכל חד שינויא הוא, ומשום טעמא דבני מערבא יזרק ולא יאכל, ובצירוף טעמא דכל העומד כו' הו"ל כנודע אחר זריקה שיאכל הבשר, ואם שייכי דברי ר"י באשם ודאי.

טו. כ"ג ב' מתני' ישפך הדם, למה לא ישרף, ואיך הדין בנקברין, ובזבחים צ"ב א' דם שנטמא ישרף במערכה בפ"ע, שם הבשר יאכל, פי' והאימורים יקרבו, ולמה לא הוזכרו בהדיא.

סימן ב

בדין מתנדב אשם תלוי

א. כ"ה א' מתנדב אדם כו' אף לר"א א"ת דקרא חובה, והיינו בזדונו כרת כמו לרבנן, ואף בנדבה אינו דורון אלא כפרה וריצוי, ושייך כן גם בלא חטא, ולכן אף בנדבה דינו ככל אשמות, שם אילו היו מניחין לי כו' דאיהו כר"א ס"ל, ולכן שפיר הביא אע"פ שלא נכנס לספק כלל, ומ"ש מחרת יוהכ"פ מכל יום, בפשוטו ר"א כבב"ב ס"ל ולא כאמרו לו, אבל כיון שחכמים פליגי אתרווייהו וכולה רישא ר"א קא"ל, אפשר דכאמרו לו ס"ל, ובסוגיא י"ח א' בזה, שם גמ' מ"ט דר"א כו' אע"ג דר"א מודה דאיכא חובה, מ"מ מפרש ענין א"ת ריצוי כללי, בלי התייחסות לחטא, ולכן שייך גם בנדבה, ורבנן אמרי שמתייחס לחטא זה לכפרה זמנית, שם ורבנן, הא דחטאת ואשם לא אתו בנדבה א"צ דרשא לזה, שם בביאור קו' דר"א ברי' דרבא, ושינויא דר"א.

דפסולו מכאן ולהבא אף לר"מ, ובמה שדקדק הגרע"א ז"ל בדבריהם, שם בפרש"י דמשמע דמהני גמר ומקדשו לחטאת ואשם ודאי, ובביאור שיטת רש"י בכ"ז, שם גמ' הא ודאי תברא צריך טעם למה שנה תרי תנאי בכה"ג, ושמא משום דע"כ הוצרך להשיענו דאשם ודאי גם אחר זריקה נפסל, שם בשינויא דרב אשי דנשרף מדרבנן, צ"ע דהא כל הנקרבין לא ישרפו, ולא הזכירו דקרבן זה אפרו אסור, ושמא כל האיסור מדרבנן, או דאחר שריפה לעולם מותר, והנודן אם מותר להביאו למצב זה.

י. כ"ג ב' תודה אם, לר"מ אתי שפיר פי' אליבא דר"א דתברא, ומ"ש בתירוצו קמא צ"ע דהא אשם שניתק לרעייה, כשר לעולה, בביאור תירוצם בתרא, ולמש"כ אין כאן זיקת נדבה כלל, ובמה שנסתפק בשטמ"ק איך הדין לר"א בנוגע משנשחט, לכאור' נראה למש"כ דאף לר"א ישרף.

יא. בדין אשם תלוי שמתו בעליו ואח"כ נודע, אי נפיק לחולין, בדברי אאמור' שליט"א בזה, ומתי יקבע הקרבן בכה"ג, ובדין תמורת אשם תלוי.

יב. י"ח א' השוחט א"ת בחוץ ר"מ מחייב, פי' א"ת, ביאור הספק לפרש"י, ולפרתו' הפסק שמא יוודע, ויצא לחולין למפרע, ולרבנן דר"מ חייב חטאת דלעולם לא יפקע למפרע, ונראה דהנודע נקבע ע"י אשם אחר שיפריש, ואע"פ שהספק עתיד להתברר ע"י הקרבתו, חייב א"ת, ובדין מתו בעלים אחר ששחט זה בחוץ, במ"ש תו' דלרבנן חייב, היינו חטאת, וניחא התוספתא, והבא על הספק דקתני שם, י"ל דלמעוטי הוזמו עדיו, בביאו' שיטת הרמב"ם שפטר אף לרבנן דר"מ, ובדברי מרן זללה"ה שהבין דאף לר"מ לא נעשה חולין למפרע ומ"מ ליכא חטאת, ובמה שביאר הטעם בזה, ובמ"ש דהנודע או לא נודע בעתיד אינו משנה בזה.

יג. במש"כ אאמור' שליט"א דבספק שאינו עומד להתברר מודה ר"מ, וא"כ לאו בכל א"ת מחייב ר"מ א"ת בחוץ, וביאור הדברים, ולמש"כ סק"ו דבעינן גומר ומקדיש בפועל, מסתמא כל שנודע יוצא לחולין, ולכאור' גם הזמה לא חשיב כ"כ עומד להתברר.

ב. הוכחות בשיטת אמרו לו דס"ל א"ת דרשות, ולא דהוסיפו בחיוב א"ת ספק ונבילה וחתיכה אחת, שם ב' א"ת בא על הנבילה, ע"כ רשות קאמר, וראיות לזה, שם בדברי התו' דאף על ודאי נבילה מביא א"ת, ואיך דרשי זה בפסוק, וראי' לזה מסברא ומגמ' דבסמוך, וברש"י וראב"ד בזה, ומסתמא דעל עבירות שבין אדם לחבירו אין מביא א"ת.

ג. י"ח א' באנו למחלוקת ר"א ורבנן, פי' בא"ת דרשות, ומימרא דלעיל לענין א"ת דחובה נאמרה, ובוה כו"ע מודו, ויש בזה חידוש לרבנן ולר"א, ומנין למד רב כן, ואפשר דאם טעמא דבעינן חתיכה משתי חתיכות נלמד מגזירה"כ דמצוות, לא נחדש רשות בחתיכה אחת, ורק אם נלמד מסברא דלא חמיר אלא באיקבע, בזה י"ל דרשות מיהא איכא, ויתיישב בזה הא דלא מוקי רב אשי ברייתא דבסמוך כאמרו לו, דכיון דברייתא סברה כדרשא דמצוות א"כ לא משכח"ל בחתיכה אחת רשות אלא למ"ד מתנדב, מיהו אין הפשטות כן, והא דלא מוקי לה ר"א כא"ל, משום דלאמרו לו סגי בזה דיכול להביא א"ת להוכיח שאין הראשונה בחטאת.

ד. שם באנו למחלוקת, נראה להוכיח כמ"ש תו' דבכזי גרסינן ר' אלעזר, דאין לרב לחדש בטעמייהו דאמרו לו מאי דלא סבר בהו ר' אליעזר, דאיהו מרא דשמעתא, וכן בסמוך בשינויא דרב אשי משמע דברייתא כר"א ומ"מ פטר בחתיכה אחת, וכ"נ מדסתים רבי מתני' כותי', וכן ביבמות גרסינן ר' אלעזר, ואשכחן במנחות בשיטת ר"א אמרה, שם בתו'.

ה. בשיטת רש"י דמשמע שלאמרו לו יש חיוב א"ת בספק נבילה וחתיכה אחת, וא"כ י"ל דס"ל דליכא רשות אלא למ"ד מתנדב, וביאור הסוגיא לפ"ז, מיהו גם לרש"י משמע דאיכא רשות, בספק כללי שמא חטא, שם בגמ' ר"א אליבא דבב"ב, לפרש"י דבב"ב כא"ל סל, צ"ע טובא, ולגרסא דידן ר"א כא"ל ס"ל.

ו. כ"ג ב' רא"א יקרב, טעמי' דר"א מעין פלוגתיהו דר"מ ורבנן, ובין לר"מ בין לרבנן י"ל דכיון

שיכול להקריבו לא"ת גמר ומקדיש להכי, אבל מדין מותר א"א להקריבו לנדבה, ולפ"ז דברי ר"מ מתפרשים דכשיכול להפריש עתה על חטא אחר, כגון שאינו למחרת יוהכ"פ, אמרי' דאדעתא דהכי מקדיש לי, ומ"מ צ"ע דאם בעינן ספק ידוע, היכי סתים יקרב והתירוהו להביא בכל יום, ונראה מזה דכיון שאינו זוכר כל עניניו, ואפשר שנזדמן חטא לידו חשיב שפיר ספק חטא בחטא גמור, ולא ספק שמא נכנס לבית הספק, ולא בעינן נכנס לבית הספק אלא למחרת יוהכ"פ שכל מעשיו זכורין לו ויודע שלא חטא, ולהאמור למחרת יוהכ"פ אף לאמרו לו באנו למחלוקת ר"מ וחכמים, ולא מהני ספק שנתחדש לאחר הפרשה, ומסתברא דה"ה בהפריש א"ת על ספק נבילה אמרי' לכו נוקפו לרבנן, אע"פ שיש מקום לחלק קצת, ובהפריש שנים ונתכפר באחד אף לר"א השני לנדבה, ואם משנשחט נודע לו אף לר"א ישרף, ובהוזמו עדין נראה דלר"א יקרב.

ז. חולין מ"א ב' הא מני ר"א היא דאמר מתנדב כו' רש"י מפרש לה לר"א דאמרו לו, ומשמע דפשיטא לי' דאף דצריך חטא, מ"מ א"צ לשם אשמי, וצ"ע אמאי, וקצת הוכחה דבעינן לשם אשמי, ועוד משמעויות דמתני' במתנדב דוקא, בדברי הרא"ש נדרים ו' א' שכ' דברייתא דה"ז אשם לא אמר כלום מיירי במפרש אשם ודאי, ואם דבריו אף לאמרו לו, דברי הרא"ש בחולין שהעתיק סתם מתני', מתיישבים עם דבריו בנדרים, דס"ל להלכה כר"א דמתנדב, וצ"ע דזהו נגד משמעות הסוגיות בכריתות, ובמשמעות לישנא דגמ' זבחים ע"ז א', ובמה שדקדקו תו' שם מסוגיא דקדושין דלא כר"א, וצ"ע בזה, ועוד בגמ' זבחים שם, ומסקנא דמילתא, בלשון רש"י שכ' דאגן סהדי כמפריש ע"פ עדים דמי.

ח. כ"ה א' מתני' וחייבי אשמות תלוין פטורין, ואם כבר הפריש יפלו דמיו לנדבה, דההפרשה אינה מגרעת בכפרת יוהכ"פ, והכי מוכח בסברא, ובגמ' ז' א' נמי מוכח כן, וביירו' יומא פ"ח בזה, ובדברי תו' הרא"ש ביומא שריב"א נסתפק אי אף בנודע

מתני' בלא זו אף זו, ולסיים באצ"ל זו, שם במתני' שגג באחת מהן, נקט הכי לבאר שלא נכנס לבית הספק במזיד, וגם לומר דלא מיירי בידע ושכח, וגם מפני שנוגע גם לנשים נקט הכי לומר שהתנא מיירי בשגגה שלו.

ד. שם במאי קא מיפלגי כו' צ"ב מ"ט פסיק תלמודא דפלוגתתם בדרשא דמצוות, דילמא כר"ז או כר"ג, וי"ל מדפליגי בפירושא דמתני' ש"מ דס"ל דלא משכח"ל חיוב בחתיכה חאת, והיינו כמאן דדריש מצוות, ומה"ט לא אותבו עלי' דחב"ד כדמותבו לק', ועתו' בזה, בדרשא דמצוות צ"ב הא בכל דוכתא כתיב מצות, ובביאור הא דדרשינן מצוות על הספיקות, הרי הפסוק מתפרש על הצד שחטא, ומ"ט קרי לשומן ג"כ מצוות, ואפשר דהיינו משום דספיקא מדאו' אסור, ואפשר דמשמע לי' מהפסוק שיהא בכלל הספק דבר שהוא ודאי ממצוות אשר לא תעשינה, שם לא תיזלו בתר איפכא, אפשר דרב גופי' סבר שרבי שנה משנתנו באופן המשתמע לשני פנים.

ה. בנזיר כ"ג א' עבדינן צריכותא דחתיכה משתי חתיכות חשיב פושע טפי, ולא מיירי בהזיד בספק, אבל מ"מ הי' לו ליוהר, ועיקר הנדון שם בחטאת, אלא דמייתו קרא דא"ת משום דהתם כתיב ונשא עונו, ולפ"ז באמת אין חידוש מיוחד בא"ת בזה, במ"ש תו' שם דר"ע ואיסי פליגי בדין חתיכה משתי חתיכות, ובגרסת הגמ' בקדושין.

ו. בשטמ"ק בשם תו' דאף למ"ד בעלמא יש אם למסורת מודה הכא דיש אם למקרא משום טעמא דאיכבע ואפשר לברר, ואם רבה דמפרש משום מצוות ס"ל ב' הטעמים או דאפי' איכבע ואפשר לברר מצריך ב' חתיכות, ואם לסברא שכ' רש"י באפשר לברר שייך לדרוש זה ממצוות, ובעיקר הענין אפי' מ"ד יש אם למקרא א"צ לדרוש הכא המקרא כיון דפשטי' דקרא מיירי בצד שחטא, ובדברי תו' בזה.

ז. שם אמר רבה מ"ט דרב, רבה גרסינן, יש לעי' אמאי לא אותבי' אביי ממתני' דלק' כ"ג א', וי"ל

קודם יוהכ"פ מכפר, ואמנם הכריע הרא"ש דמכפר, אבל צ"ע שלא הביא גמ' מפורשת איפכא דבנודע פשיטא טפי דמכפר, ולפ"ז גם הירו' שנתקשה שם ניחא, ומ"מ אף לדידי' פשיטא שאין לחלק בין הפריש ללא הפריש, ובדין א"ת דנדבה שעבר עליו יוהכ"פ לר"א, ולאמרו לו, ובדין א"ת דחובה לר"א, שעבר עליו יוהכ"פ.

סימן ג

בדין חתיכה משתי חתיכות

א. י"ז א' מתני' ספק אכל, לכאו' נראה דבעינן מעשה ידוע שזה גורם הספק, ולא סגי בזה שמסופק בדעתו, מיהו עדים או ע"א חשיב שפיר ריעותא המספקת, ובדברי הרמב"ם והראב"ד בעד אומר אכל.

ב. שם ואפי' אכל, בפרש"י דמיירי שאכל ודאי חלב, ובפרתו' דארישא קאי, וה"ק דאפי' אם נוסף לספק לא אכל ספק שאין בו כשיעור ג"כ מביא א"ת, ואיך מתיישב זה בלשון המשנה, ולמה הוצרכו לאוקומה בשתי חתיכות הרי אין חתיכת השומן מוסיפה לקביעות האיסור, ובפשוטו אפי' אם יש ספק בחתיכה אם יש בה כשיעור לכו"ע מביא א"ת, וזה לא תלוי בפלוגתא דשתי חתיכות, במה שדקדקו בתו' מסוגיא דלק' לענין כזית ומחצה, ונראה דהתו' משמע להו מתני' הכי, אבל לדינא לא מצרכי שתי חתיכות, והערוני דהתו' הוכיחו כן מדסיפא פירושא דרישא, הר"ז כאילו פירש התנא דכל הני דנשנו ברישא בחלב ושומן לפניו מיירי, ולק' ס"ק ט"ו נתבארו דבריהם בפשיטות יותר, - במ"ש תו' דס"ס חייב א"ת, ודאי מיירי בס"ס האסור באכילה, ובביאור דבריהם, ובשם אאמו"ר שליט"א דהא לא מיקרי ס"ס, כיון שיש כאן חלב ברור וספק שמא אכלו, אלא שאין זה ספק השקול, וגם באינו שקול מביא א"ת.

ג. שם בגמ' דמקשי לרב אסי ומשני זו ואצ"ל זו קתני, ואמאי לא מפרש דהחידוש דסגי לי' בא"ת, ויש לדקדק מהגמ' דואפי' אכל אינו חידוש טפי מחלב ושומן, דאי מיירי בס"ס, אין ראוי לסדר

דכל שאם יאכל השני יתחייב הר"ז ספק גמור
דחטא, ולא חשבינן ליה כחטא של ספק, ולפ"ז גם
בביהש"מ י"ל כן, וניחא התוספתא, בדין שבת ויום
חול לענין אפשר לברר, ובדברי התו' בזה.

י. הא דחשיב בנדה א"א לברר, היינו משום דדין
א"ת נאמר אפי' עשתה קינוח באותיום ולא הי'
דס, ורק בשיעור א"ת מצאה, מיהו יש להסתפק
בבדקה אח"ז, ויש ספק שמא היתה מוצאת גם
אותיום, אם סגי בספק זה לחייב א"ת, בדברי הש"ש
דלהרמב"ם תליא ספיקא דאו' באפשר לברר, וצ"ע
דהיכי תליא בהכי, ואיך יתכן שאם ישאיר מעט
מהחתיכה אגלאי מילתא שהי' ספק האסור, ועו"ק
לדעת הרמב"ם מהא דלאמרו לו י"ח א' חשיב חטא
בספק דחתיכה אחת.

יא. בירו' יבמות פ"ד דאין מביאין א"ת כ"ז שאפשר
לברר אם חטא, וביאור הדברים שם, ומימרא
דרב נמי משמע הכי, ולפ"ז צ"ב שוחט א"ת בחוץ
למה מביא, הרי אפשר לברר למחר אם יביא, ונראה
מזה דלגבי נדון בחוץ לא משתנה ע"י הבירור
דלמחר, דכבר נקבע כקרבן, וחיובו בחוץ הוא מצב
של ספק וניחא טפי לפ"ז דלא חשיב איקבע
איסורא, בדברי תו' הרא"ש גיטין ע"ג ב' דמשכח"ל
חיוב א"ת מוחלט.

יב. בפ"י רגמ"ה דבשתי חתיכות הי' לו לברר מה
אכל, ויש לפרש כונתו דחשיב עי"ז טפי בחיוב
חטאת, ואאמור שליט"א פי' כונתו דהי' לו לברר
קודם שאכל, ועוד בירו' בענין אפשר לברר, ובדין
נטל את הראשונה וקודם שהספיק לאכלה נאכלה
השני'.

יג. י"ח א' אר"נ מ"ט דרב כו' הא דקבע כן ר"נ
בדעת רב י"ל שלמד כן ממימרא דבסמון
דאיצטריך רב לאשמועין דחתיכה אחת הוי חטא
גמור לאמרו לו, וש"מ דשתי חתיכות הוי טפי חטא,
והיינו משום דאיקבע איסורא, ובסברא נמי י"ל
דפשיטא ליה דלא שייכא סברת אפשר לברר בחתיכה
שאניה ספק גמור, אלא שע"י אכילתו נקבע הספק
במוחלט, וכיון דטעמא דמצוות נמי עיקרו מטעמא

דמפרש דת"ק ור"י בהא פליגי, ובטעמא דר"נ
אישתיק ורבה ור"ז לא אישתיקו, שם איתבי' רא"א
כו' כו' מ"ט דרבנן דפליגי עלי' בכוי, שם תוד"ה
ותני עלה, בעיקר הענין אין קו' לפרש דהברייתא
מפרשא למתני', אבל כיון דאיכא פלוגתא בזה לא
הו"ל לתנא למסתם, והו"ל פטורין מחטאת, שם
בא"ד משה"ק מההיא דהוריות, י"ל דאיכא
לאוקומה כר"א דאמרו לו כיון דלא קתני חייב אלא
מביאין, בעיקר הני תיובתי דכולהו אמוראי י"ל
דלאו ארב מותבי אלא אטעמא דמפרשי במילתי',
דדברי רב אפשר לומר דזה דין מיוחד בחתיכה שאין
להחזיק בה איסור, משא"כ בהני שהספק גמור מצד
עצמו, ומש"ה לא אותבו ממתני' דחתיכות, ובירו'
יבמות בזה.

ת. שם בטעמא דאפשר לברר איסורו, פרש"י משום
דא"ת לא ניתן לכפרה תמידית, וצ"ל דמ"מ
נקבע הדין בשעת אכילה ולא בשעה שמביא הקרבן
ולא בשעה שנודע, ואפשר דהענין דחטא שמוחלט
בספק הרי הוא בדרגת חטא של ספק וקיל מספק
חטא גמור, שם א"ב כזית ומחצה, יעוי' פרש"י
וצ"ע אמאי לא מוקי בחתיכה אחת גדולה,
ומשמעות הגמ' כפרש"י, וי"ל דאם גמר החתיכה
כולה, אפי' היתה גדולה פטור, לא מיבעיא אם
גמרה עם השלמת הכזית בב"א, אלא אפי' במעשה
אחד אזלינן בתר גמר המעשה, וניחא בזה הא דלא
משני תלמודן ביבמה כדמשני בירו', ומסתברא דגמר
המעשה קובע דוקא בכה"ג שהבירור מן החתיכה
עצמה, דבזה אמרי' שהאוכל החתיכה הזו אינו בדין
א"ת, אבל אם באמצע האכילה אחר כזית הי' בירור
מבחוץ ונאבד בגמר האכילה, י"ל דחייב, ולפ"ז
פלוגתת הבבלי והירו' ביבמה מבוארת, דיבמה דמיא
קצת לחתיכה ודמיא קצת לבירור חיצוני, ולפ"ז
ניחא טפי הא דתלי רב אפשר לברר בשתי חתיכות,
וגם מדרשא דמצוות אפשר להבין דמייירי בספק של
תערובת, ולא בספק מוחלט.

ט. בדין תרי ותרי אי בעינן אפשר לברר ע"י הזמה,
ובספק יש בו כשיעור, ובדין חולין וקדש ממין
אחד דא"א לברר ע"י החתיכה השני', ולכאן י"ל

דאיבקע, שפיר למד מסתמי' דרב דבכל איקבע מיחייב, ועוד יש לדקדק כן מדלא שנה רב דבריו אמתני' דלק' כ"ג א', וכן יש ללמוד מברייתא דבסמוך דטעמי' דרבי משום איקבע איסורא, תיובתי דרבא הם על הטעם שאר"נ דברי רב, ולכאור' סתם מתני' דלק' כ"ג א' כרבי, ובטעמא דר"נ אשיתיק, ורבה ור"ז לא אישתקו.

יד. שם היו לפניו, לאו דוקא לפניו, וה"ה אחת במזרח ואחת במערב, כל שהספק מתייחס לשתי החתיכות, שם וכן כלב וכן עורב, החידושים בזה, ובדין אם השני' קרובה לאיבוד, שם הראשונה בשוגג כו' בדברי האור"ש שדקדק מכאן דהפורש מן הודאי ואינו פורש מן הספק פטור מחטאת, ולכאור' הכא לא דמי כיון שע"ז נמצא שאכל ודאי חלב, ולא פורש קרינן ב', שם הערות בברייתא, שם שתייהן בשוגג אפשר דבא לומר דמיירי שאכלו שניהם במעמד אחד, שם שאם אתה אומר פטור, ביאור הענין, שם ב' הלכך אמרי' לי' כו' יש לעי' הא אפי' אם האמת שחטא ליכא כאן חיוב א"ת, ואפשר דאף לר"א דמתנדב, אם חטא מתייחס הא"ת לחטא, כמו בא"ת דחובה.

טו. י"ז ב' תוד"ה מדיפא, בדין שבת ויום חול, בפשוטו מתפרש באמצע היום דהספק לשעבר הוא כאילו הספק לפניו, אבל דעת תו' משמע דבעינן שיכניס עצמו בודאי למקום קביעות איסור, ולפ"ז ספק אכל ספק לא אכל כלל פטור, דהא לא ידעינן כלל שעשה מעשה במקום קביעות האיסור, ולפ"ז מוכח מדבריהם דספק כשיעור גרע מספק אכל בכלל, ובטעמא דמילתא, ועוד בדברי התו' במה שהצריכו שיחא לפניו ודאי כזית, ומאי מהני זה שנשאר לפניו, הרי ידעינן כמה חסר והספק אם מה שחסר הי' בו כזית, דמנלן לחדש שכל הכזית נחסר והספק מי החסירו, וצ"ל דבכה"ג חשיב דנחית טפי לאכילת איסור, אבל מסתימת דבריהם נראה דמיירי שכל החתיכה ליתה קמן והנדון אם הוא אכלה כולה, או שנאבד הנותר, ולפ"ז צ"ל דג"ז עדיף מספק אכל בכלל, ויש מקום לפרש בע"א קצת.

טז. עוד ביסוד הנדון דחתיכה משתי חתיכות, והנה כבר נתבאר דפלוגתתם כשהמעשה ידוע, ואנו צריכים להכריע דין בית הספק שנכנס בו, אבל אם הספק אם עשה מעשה חטא ידוע, או לא עשה, זה אינו ענין לפלוגתתם, וכיון שאפשר לפרש הפסוק בספק חטא ידוע, נחלקו אם גם דבר שהוחלט כספק, אם יש בו חומר של ספק חטאת, ויש לבאר דהנה מה שנודע לנו קובע את החטא גם כשלא הי' צריך לדעת, ולא עוד אלא לעולם תופסין מה שנודע בידנו, ותובעין אותו על כך, ולכן אם נודע לנו שהיתה חתיכה משתי חתיכות חשיב שנכנס לעון דחתיכה משתי חתיכות, בביאור חיוב א"ת, אם הוא על חטא ודאי של כניסה למקום הספק, או רק להגן משום ספק שמא חטא, וראיות לצד האחרון, ובכל א"ת כלפי שמיא גליא אם הוא באמת צריך קרבן או לא, אבל מ"מ התורה קבעה להתייחס לו כחובה ודאית, והנה בספק חטא חטא מוחלט, הצד שחטא חמור יותר מזה שנכנס לבית הספק, שאין עליו צד חטאת ודאי, וכבר נתבאר דהיינו טעמי' דמ"ד אי אפשר לברר איסורו פטור, ועד"ז יש לבאר גם מ"ד איקבע איסורא דכשיש איסור ודאי לפניו אין התורה קובעת את המקום בדין ספק, שהספק כאן הוא רק במעשה שלו באיזה חתיכה הוא נפגש, כי האיסור ודאי אסור, שהרי אם יאכל שניהם חייב, ולכן הר"ז כספק חטא בחטא ידוע, אבל בחתיכה אחת יכולה התורה לקבוע דין בית הספק הזה, דאף אם תתירו לגמרי אין זה נגד המציאות, ולכן לא חמיר איסורי' כספק חטאת, וזהו ענין איקבע איסורא דלהרמב"ם אסור, ולפ"ז יש לדון באכל כלב את הראשונה, ויש עוד סברא באיקבע איסורא דכיון דידוע שהי' לפניו איסור, יש לספק בית אחיזה ודאית, מיהו לפ"ז בספק מוחלט ככוי ויבמה ונדה ראוי לחיבו, דהספק יש בו ריעותא לפניו, ויש לחלק, ואפשר נמי לפרש דחמיר חטאו כשנכנס למקום ספק כזה.

יז. י"ז ב' תוד"ה אמר, מ"ט לא חשיב איקבע איסורא ביבמה, בדין תרי ותרי בנתקדשה למ"ד ספיקא דאו' הוא, אי חשיב איקבע איסורא, ובהא דאמרי' הבא עלי' בא"ת בזמן שידוע הספק, והרי

בקדשים, כיון שפשוט דלא סגי להו בקרבן אחד, ומיושב בזה סוגיא דלק' ט' ב'.

ב. שם מעשה שעמדו קנין כו' לפרש"י מייתי מינה דאוכלת בזבחים, ואפשר דמודה רש"י דקודם רשב"ג לא התירו חכמים שתאכל עד שתביא כולן, ובר"ת, ובמתני' דטהרות פ"ד מ"ו, ובערכין כ"א א', בתו' ב"ב שכתבו דאיכא בל תאחר על השאר.

ג. שם האשה שיש עלי' ספק כו' נראה דמספק אין חיוב לקיים המצוה כדאמר חגיגה ד' א', ול"ד לשוחט כו' דחייב בכיסוי, ולפ"ז נחא דהא דשייך שהשאר יהא רשות, ולפ"ז צ"ב במש"פ רש"י דמביאה נמי עולה, מנ"ל דאיכא חובה, ואפשר דמפרשין שיכול לנהוג בספק כאילו ילדה ודאי, ולכן אינו רשאי לחלק המצוה ולהביא החטאת ולא העולה, ובתו' שבועות ח' א' מבואר דרק החטאת חייבת להביא, ועולה לא מייא, אלא שדברינו השתא אם נימא דהחטאת רשות, אם העולה שוה בדרגת הרשות, ובנוזר נ"ט ב' קתני במתני' בספק נוזר טמא וספק טהור דמביא חטה"ע ועו"ב, ומשמע דעולת העוף אינו מביא, והי' נראה ע"פ התוספתא דיכול לצאת בעו"ב, כדאמרי' בתלמודן בגר, אבל אין הדבר כן, מדקתני במתני' ואם טהור הייתי העולה נדבה.

ד. ולהאמור נראה דאינו מביא עולה מספק, וכמו בספק נוזר, וכ"מ בגמ' בנזירה שהפיר לה בעלה, ועוד דיוקים, ולפ"ז נראה דחטה"ע חובה, כחייב דא"ת להביא מפני הספק, אלא שהחייב כדי להטהר בקדשים, ועוד בזה.

ה. שם גמ' של ספק אם יש ודאי ביניהם, מכאן מוכח כג"י הב"ח, אף במחש"כ הקרבן צריך להתייחס ללידה מסוימת, ובתו"כ בזה, שם מדמי להון לחטאות, ביאור הענין ובקו' תו', שם אילו מאן דמחייב חמש אשמות כו' אמאי לא אמר בפשיטות הא חטה"ע"ס אינה קרבן מחודש, והיא מועלת רק כספק קרבן ודאי, ואם חטה"ע"ס רק הראשונה חובה, א"כ היכי מדמי לה לא"ת, ורבא מאי סבר, שם ב' חיישין לפשיעה, ביאור החילוק מ"ט באחרונה לא חיישין.

אינו פורש מן הספק, ובירו' שמחלק בין תרי ותרי דחלב לתרי ותרי דקדושין, שם בגמ' איתיבי' ר"ה, הערה מגדה י"ב א'.

ית. בדין ספק דביהש"מ, והנה תרי ותרי בספק שבמציאות אם שקעה חמה אינו דומה לספק נתקדשה, כיון שהמצב מוכיח על הספק, וגם בודאי עשוי להתנות מעצמו, ולכן אין לחלק בו בין ע"ש למוצ"ש, ובספק דביהש"מ שהמציאות ידועה והספק בדין, ג"כ לא יתכן לקבוע ההלכה דע"ש פטור ומוצ"ש חייב, דכיון שזהו אותו ספק, א"א להכריע בו פעמים היתר ופעמים איסור מכת ספיקא דאו', ובלא"ה נמי ביהש"מ אינו מצב מסופק, כיון דבעשה בשני ביהש"מ חייב חטאת, וכ"ה בתוספתא שאין לחלק בין ע"ש למוצ"ש, ובביאור דברי התו' מ"ט חילקו ביניהם.

יט. עוד בנדון ספק אכל בכלל, אם חייב א"ת, והנה הספק משום דבעינן ריעותא ודאית, וכע"ז כ' הגרע"א ז"ל במקואות בשם המל"מ דרק אם ירד לטבול חשיב ספק להתיר שם, ואאמור"ר שליט"א אמר דאפשר דאפי' בדאיכא ריעותא אין חיוב א"ת, אלא כשהמעשה ידוע בודאי, והספק בהכרעת הדין של המעשה שעשה, אבל אם יש ספק אם נעשה המעשה, אפי' יש ריעותא לכך, לא קרינן בי' ועשה, ולפ"ז אין שכחת האדם קובעת בקרבן, אלא הוא מספר לב"ד המעשה הידוע בודאי, וב"ד קובעין דין מעשה כזה, ונפ"מ בין הטעמים אם התחיל לאכול דלמש"כ י"ל דחשיב ריעותא, אבל למש"כ אאמור"ר שליט"א לא מהני, אפי' אם נימא שזה גורם ריעותא לומר שאכל כזית, ומדברי התו' שכתבו דבספק אכל כזית חייב, יש ללמוד דלא בעינן מעשה ודאי, אבל אכתי י"ל דבעינן ריעותא.

סימן ד

בדין חטאת העוף הבאה על הספק

א. ח' א' מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים, אפשר שזה נלמד מהא דמביאה קרבן אחד על לידות הרבה, ולפ"ז נחא דמלידה לזיבה לא מהני להתירה

יא. עוד בענין חטהע"ס, לדעת אאמו"ר שליט"א דהכל רשות, הענין פשוט, דבאמת לא למדנו מא"ת אלא שיכול להביא ומתפרש כמו שצדד בתו' הרשב"א לומר דמדרבנן היא, אבל לפמשנ"ת דחובה היא נמצא כאן ענין מחודש, דאמנם נלמד מא"ת אבל לא לגמרי, ולהלן נתבאר דלגמרי דמי לא"ת, בסוגיא נדרים פ"ג א' דמביאה חטהע"ס אף כשא"צ להטהר בקדשים, ובפי' הראשונים ז"ל דמשמע שבאמת פטורה, אלא דבעלילה כל דהו הצריכה קרבן, ולפנינו הגרסא דחטאת על הספק, וביאר אאמו"ר שליט"א דהיינו מפני שחטאה במצב של ספק, ולפי"ז הענין מיושב והו"ל דומיא דא"ת ממש, ובעבר עלי' יוהכ"פ פטורה, ולא משכח"ל כה"ג בחטאת דעו"י דבעיא ידיעה, אא"כ בספק נתכפר, ובמה שדקדק אאמו"ר שליט"א מאן דהקרבן בא אף כשא"א להתירה בקדשים, אבל באמת כאן חובה הוא מפני החטא, ומשכח"ל גם במחור"כ ספק מוחלט כגון באנדרוגינוס ובגירות קטנה.

יב. תניא בתוספתא דספק נתכפר יצא, אבל במחור"כ מביאה חטהע"ס, והטעם משום דעיקר החיוב הוא כדי להתירה בקדשים, וכל ספק שאוסרה מצריכה קרבן, ובהיא דנזירה דאתא לכפרה דחטא אינה מביאה, ואפשר דרשות איכא בכל הני, כמו בשאר דחמש ספיקות, ובגיטין כ"ח ב' דאין מביאין חטהע"ס מספק, ובספק כפרה דחטא יש מקום להתיר טפי, מיהו אפשר דחטא לעולם אינו מתכפר בספק, ואם נימא דבספק נתכפר החטאת רשות, ניחא הא דמצינו לרש"י נדה ג"ב ב' דמביאה קרבן ואינו נאכל בכתמים דרבנן, וברמב"ן ורשב"א שם.

יג. נמצינו למדין בחטהע"ס ענינים שדומין לא"ת, ואילו לעיל נתבאר דהר"ז כספק קדש ספק חולין, ונראה דגם א"ת ביסודו הוא כך, דקבעה תורה להביא קרבנות מכח ספק, אלא דבא"ת נתחדש שאחר זריקה תו לא מהני נודע, וכ"ז שלא נודע הקרבן גמור, כיון שזוהי מצות התורה להביאו מכח ספק, אבל לענין נודע, שפיר פקעה המצוה שלא ניתנה אלא כ"ז שיש ספק, מיהו לענין זרות

ו. שם של ספק כו' תאמר על אחד מהן כו', אם אגלאי דאותו ספק שאמרה עליו, לא הי' של חיוב, אסורה בקדשים, וא"כ צריכה להתנות שאם בספק זה פטורה, יהא על אחר, ולפרט הסדר על איזה, ובלא"ה צ"ל כן למנוע חולין בעזרה, והבריייתא מתפרשת בספיקות שוין, שאם אחד חייב כולן חייבין.

ז. בתו' זבחים ס"ח א' הקשו למ"ד חשנ"ב לאו דאו', למאי איצטריך קרא בחטהע"ס, וה"ה דקשיא לדידן, ותיצצו דקמ"ל שחובה להביא, ומנין הבינו דהשני אינה חובה, ובעיקר הקו' מלבד די"ל דלהוות חולין על המזבח חמיר טפי, לכאו' אין להביא קרבן לכפר בספק, דבקשת כפרה בספק אינה גמורה כמו שצריך לכפרת חטא ודאי, ואי לא קרא לא הי' מועיל לצד שילדה ודאי, ורק בספיקות מוחלטין הי' מקום לקיים מסברא, וראי' מר"ש דמצריך נודע בקרבן.

ת. כ"ו ב' א"ה אמאי תקבר, הו"מ לאקשווי תשרף מיבע לי', שם ומאי תקבר דמרבנן, לפרש"י צ"ע אמאי אינה נשרפת, ולכאו' י"ל דמדרבנן יש מקום לאסור משום חולין בעזרה, ונראה לדקדק דה"ה נודע אחר הזאה דתקבר, ולשון כפרה ספיקה נאמר רק כשצריך כפרה, ובטעמא דלא גזרו בחטהע"ע משום דמיחזי כזבח פסול.

ט. שם אם משנמלקה נודע, גרסת השטמ"ק עיקר, וכ"מ ברש"י ותו' ורגמ"ה, שם אסורה אפי' בהנאה, כמה טעמים בהא דחטהע"ס שלא נודע אסורה בהנאה, ואף למש"כ דיש מצות שריפה מדאו', מ"מ בנודע ודאי דרק דמרבנן אסורה, בשטמ"ק בהשמטות דן לומר שאם לא התנה מביאה חטאת אחרת, ובאמת ל"ד לאשם מעילות, והוכחות דאין מביאה חטאת אחרת, וכ"מ בתו' כ"ב ב'.

י. בעיקר ענין חטהע"ס הוכחות רבות שמתייחסים לקרבן כספק חולין ספק קדש, וכדעת אאמו"ר שליט"א, ורק עוף מותר להביא כדמוכח ממצורע, ומהיכן הבינו חז"ל כן.

ומחויב י"ל דלא פקע למפרע, ולענין מעילה צ"ע, וכן לענין שחוטי חוץ אי לאו ספק שמא יוודע, מיהו בחטעה"ס משמע שאחר הזאה נשטרה בקדשים נשארה בדין ספק, בסוגיא כ"ד ב' דחשיב לא"ת חשנ"ב בנודע אחר שחיטה, ואם גם בנודע שחטא כן, ושם בכל הסוגיא, וענין גמר ומקדיש מה מועיל.

יד. תמורה ל"ד א' אשם תלוי ישרף, בפסחים פרש"י נותר, וכ"מ בגמ' שם, ולהכי פלגינהו התנא, דר"י פליג אכל עניני שריפה בא"ת, ונראה דאין מצוה לאבד נותר, רק המצוה לאבדן בקדושה, ובא"ת וחטהע"ס לר"י ליכא מצוה לאבד כלל, ולכן סגי בהטלה לאמה, וכל ראייתו מבל תותירו, דזה איכא אף בא"ת, בתו' הרשב"א פסחים נתקשה מה מקום למעט א"ת דקרבת גמור הוא, ולפמש"כ דיסוד הקרבן ספק חולין, נחא דרק למצוות שבכשרות של הקרבן, קבעתו תורה כקדש מספק, אבל לא משנפסל, ולרבנן נראה דאף חטהע"ס מצוה בשריפה במוחלט, ובדין נודע שחטא בא"ת לר"י, ובחטאת שמביא על אכילת נותר של א"ת מודה ר"י דתשרף, ובדין מנחת קנאות, - בדין חטהע"ס הוכיח אאמו"ר שליט"א דבעיא עיבור צורה, והצדדים בזה, ונראה דפלוגתא דתנאי היא, ובסוגיא דפסחים, ולענין הלכה, ומ"ט נשנה ד"ז אליבא דר"י בנו של ריב"ב, הא איהו ס"ל דכל הפסולין בעו עיבור צורה, ומסוגיין דכריתות ג"כ יש לרקדק דבעיא צ"ע.

טו. סדור פרטי הדינים בא"ת וחטהע"ס לענין מה נדונים כודאי, ולענין מה כספק.

טז. כ"ו א' אלא מעתה ספק יולדת, פשיטא לגמ' דבעינן קרבן לטהרה בקדשים, ויוהכ"פ רק מכפר העון, וסוגיא דשבועות מיירי בקרבן שקרב ביוהכ"פ דשמו מכפר על ענין זה, ולכן גם מטהר, וניחא משה"ק תו' שם.

סימן ה

בדין שנים מביאין חטאת אחת

א. כ"ב ב' אם בספיקו עומד לעולם, הי' מקום לפרש הטעם משום דבעינן שיבא לידי חיוב

ודאי, ורק בתחלה לא בעי ידיעה, אבל ז"א והטעם מפני שא"א להביא א"ת רק לצד שלא חטא, ולפ"ז הא דקאמר המעות נדבה היינו רק לצד שלא חטא.

ב. שם רש"א שניהם מביאין אשם אחד, לכאור' א"א לחייבם מעילה מספק, וזה מוכיח דגם האשם לא מיחייבי מדאו', אלא שראוי לעשות כן, מיהו לר"ש חמיר חיובו טפי מלמ"ד אשם ודאי לא בעי ידיעה דלדידי' הוי רק רשות, מיהו ע"כ לא חשיב נודע, דחיוב קרבן נקבע על היחיד, אלא שיכול להצטרף עם חבירו, ולכן אם הלך חבירו מביא א"ת, ולפ"ז אם נתמנה אחד מהם נשיא ונודע לו לר"ש פטור, וצ"ע בלא נודע אם יוכלו להביא ביחד, דלענין זה לא נתחדש דבר, יש להסתפק אם דוקא ספק שע"י מעשה אחד המשותף בין שניהם קאר"ש, או דאפי' אם נוצר ממ"נ משני מעשים כגון בספק ביהש"מ, ובמחויב נראה דמהני, ורק לר"ש קמיבעיא לן, ולכאור' נראה דלא שניא, מיהו מדרבנן אפשר דלא מצרפינן להו, לכאור' המקדיש חטאתו קודם שנודע לו לא קדשה, דהשתא אינו מחויב במוחלט, ולפ"ז לר"ש לא יחול הקדשם אלא בב"א, משא"כ במחויב, שוב נראה דכיון דאשכחן גבי נשיא וכה"ג דלר"ש הנודע משלים החיוב, ראוי לומר דה"נ חשיבי כנודע לחטאם המשותף, מיהו לא פקע מכל אחד חיובו הפרטי, דהיינו א"ת, וביאור הענין והנפ"מ בזה.

ג. שם וזה מביא א"ת דברי ר"ע, בקו' הרא"ש בשטמ"ק אמאי הא לר"ע אשם ודאי לא בעי ידיעה, ויכולין להביאו בשותפות, ואין לומר דר"ע פליג אר' יוסי בענין שותפות, דהא הכא הת"ק ר"י, ואף ברישא, ויש להוכיח כן, ולפמש"כ דלר"ש חשיב נודע, א"כ יש חילוק דלר"ש חייבין להביא בשותפות, אבל לר"ע נהי דכשר אבל אינה חובה, וזו כונת השטמ"ק, ק"ק שסתמו ר"י ור"ש דאשם בעי ידיעה, ולא הוזכרו תנאי קמאי דסברי כותייהו, ואם נימא דס"ל דלא הודה ר"ע לר"ט, נחא נמי קו' קמייתא.

ד. ז' ב' וכן שתי נשים כו' אר"י אימתי כו' ת"ק קמ"ל דאף בדומיא דחתיכה משתי חתיכות

קדש, מבואר ברש"י דאתיא אף לר"ע, ויש להבין
הא ודאי חטא, וי"ל דכיון שאינו יודע איזה סוג
קרבן הוא חייב שייך שפיר בא"ת, א"נ י"ל דאשם
לגבי חומר דחטאת כפטור דמי, ונפ"מ בחתיכה
אחת דמדין ספק חולין ליכא א"ת.

ט. במ"ש תו' שבת ע"ב א' דלמ"ד לא בעי ידיעה,
והביאו בספק אשם ספק שלמים כיפר, ולכאור'
אין להוכיח ממחוכ"כ לכפרה דחטא, דאין דרך ריצוי
בצורה מסופקת, משא"כ לטהר בקדשים.

סימן ו

בדין ידיעות מחלקות ובדין ידיעות ספק

א. בדין האוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, יש שני
נדונים, משום שני מעשים כגון בזא"ז, ומשום
שני שיעורי איסור ואפי' בב"א, ולכו"ע יש כאן שני
שיעורין לחיוב, ולא חשיב כמרבא בשיעורין בשבת,
ונפ"מ בידיעות דלאחר המעשים אם מחלקין בב"א,
ובתו' שבת צ' א' בחילוק בין קופת הרוכלין
להוצאת אוכלין בכלי, וברשב"א בזה, מיהו
בכריתות ס"ז סק"ג ה' חזרנו מזה ועיי"ש, ובנודע
לו בב"א נראה דאינו יכול להביא שנים.

ב. שבת ע"א ב' מחטאתו ונסלח לו, משמע דאף
אי ידיעות אינן מחלקות, מ"מ קרינן ב'
מחטאתו ונסלח לו, ומ"ש מנודע לו על שניהם
כאחת דלא חשיב מחטאתו, ולכאור' נראה מזה
דחייב הקרבן נקבע על הנודע ראשון וזה אינו נפקע
בנודע השני, אלא שהשני מתכפר עמו, בהא
דהפרשות מחלקות לכאור' הטעם מפני שהקרבן לא
הופרש ע"ז, וכמו כפרה, ונפ"מ בהפריש קרבן אחר
לאחר הידיעה, ובדין נודע לו אחר שחיטה לר"ל.

ג. שם על חטאתו והביא, ביאור הדרשא, ואף לר"י
נראה דצריך פסוק לאחר כפרה, אלא דס"ל
דה"ה נודע, ובטעמי' דר"ל, ולפ"ד הויא דרשא
דחצי זית מעין דרשא דזית שלם בידיעה, ומש"ה
קים לן דהאי דרשא קושטא היא.

ד. ע"ב א' בעל חמש כו' בדברי הגרע"א ז"ל
דבאשם למאן דלא בעי ידיעה מתכפר הכל ע"י

דחייב בא"ת אינו נאכל, ולא נחית לנדון דר"י,
וראיות דלא פליג ת"ק אר"י, ובדברי הרמב"ם
דחכמים פליגי, ובנתערבו קרבנותיהן מודו, ורק
בהקדשה מתחלה כה"ג פליגי, וצ"ע מ"ט, ובדין
שתי ספיקות מעובדות שנות אלא שיש לצרף
ביניהם ממ"נ, אם גם מצרפינן להו לר"י, ובדין אם
האחת פטורה מחטהע"ס, ובדין אם שתיהן הביאו
על הודאות שלהן ונפטרו מחטהע"ס, וכן בהביאו
כבר א"ת לר"ע באשם מעילות, ולר"ש בכולהו,
ולפמשנ"ת נראה דלר"ש חייבין, וכן לכו"ע ראוי
להשתתף ולקיים המצוה.

ה. שם גמ' מאי עבדין, הכונה לבאר דמביאין רק
קרבן אחד, שם מודה ר"י, מתני' דלק' ה' אפשר
לפרש לאפוקי שהחטא ה' ודאי אלא שנתערבו
קרבנותיהן, וגם בא לכלול עוד אופנים השנויים
בתוספתא, ומתני' דהכא ה' אפשר לפרש דדוקא
בחטה"ע דבעה"ס, אבל לא בניזיר ומצורע עשיר,
להכי איצטריך תרוייהו, בענין התנאי לכאור' אם
תאמר לחובתי, שוב לא תוכל חברתה להצטרף כיון
שחייבת בודאי מכח ספק, משא"כ בשאר עניני
צירוף, מיהו י"ל דלענין זה חשיב כנודע שלא ילדה,
דנשאר ריוח בקרבן לכל צד בירור שאפשר
להחליטו, שם במתני' אבל אם היו שתיהן עומדות,
דוקא בכה"ג, ולאפוקי שלא תביא על חברתה,
אע"פ שיודעת שלא הקריבה.

ו. שם מיייתין תרוייהו חד קרבן ודאי, קשה טובא
לפרש הגמ' על עולה, ובאמת גם מרש"י נראה
שפי' חד קרבן אחטאת, ולפ"ז נראה לדמות ד"ז
לההיא דניזיר דמביאין רק עולה אחת, ויתכן גם
דכאן לא החמירו עליהן טפי מספק, ולענין עולה
נשאר בספיקן ופטורין.

ז. כ"ג א' שניהם מביאין חטאת ואשם, החידוש
דבשני חטאים ג"כ מצרפינן לומר דשניהם
שותפין בהם, ובדין פיגול ונותר, ובחדושא דאינן
בבי.

ח. כ"ב ב' אכל את השני' מביא אשם ודאי, איך
הדין אם שילם מעילתו בינתיים מספק, ובחדושי
הלכות נודע דמתני', כ"ג א' חתיכת חלב וחתיכת

קרבן אחד, גם כשלא ידע להתייחס לחיובים נוספים אפי' בתורת ספק, ובטעמא דמילתא, ודברי התו' כאן יש ליישב דלא פליגי, אבל לקמן מוכח דפליגי ע"ז, בקו' תו' הא בש"ח ליכא א"ת, ובתירוצ' הגרע"א ז"ל ע"ז, ובתו' הרא"ש מבואר למה מיאנו בזה, ובמ"ש בשם הר"ש, ובתירוצ' דהרמב"ן בזה, ובתירוצ' הרא"ה, ולמה מיאן הרמב"ן בכ"ז.

ה. בהא דבש"ח מביא קרבן אחד על עבירות הרבה, נהי דלמאן דבעי ידיעה לא משכח"ל בשוגג כיון ידיעות מחלקות, מ"מ שייך לומר דהעלמות אין מחלקות, וכדחזינן במזיד, וניחא ההיא דכריתות ט' א' לכו"ע, ובדברי התו' בזה.

ו. שם מתקיף לה רה"מ כו' יש להבין מאי סבר רה"מ, בביאור דברי התו', ומוכח מדבריהם דבלא נודע כלל בשעת כפרה אף דא"צ ידיעה לא מתכפר, ובמה שביאר אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה דברי רה"מ, ואיך מתפרש למסקנא מעשה דלאחר הפרשה, ועוד אפשרות בדברי רה"מ.

ז. שם כי אתא ר"ד כו' א"ל אביי כו', מנ"ל לאביי דר"ל לא מודה בין המעשים, וי"ל משום דר"ד תלי לה במאן דמצריך ידיעה, וניחא בזה שהזכיר ר"ד כן, ולא אמר סתמא לכו"ע, ומיושב טפי פרשב"א שבתו', וכ"ד הרמב"ן, שם בשיטת הרמב"ם שפסק דרק הפרשות מחלקות בש"ח.

ח. ע"א א' אמר רבא הביא קרבן על ראשון, בסוגי' לק' משמע דלעולם מביא על מה שנודע לו תחלה, ומ"מ שייך שיביא על השני, כיון דמהני הקרבה של השני לגבי השלישי, ולפ"ז הכל כפשוטו, אבל בתו' ע' ב' לא כ"כ, מיהו בנודע על שתיהן כאחת אף להתו' אינו יכול להביא על כל אחד בפ"ע, בתו' ע' ב', במשה"ק מהרש"א, ושם במשה"ק הגרע"א ז"ל.

ט. שם תוד"ה גרירה, לפרש"י ניחא טפי דין הגרירה, שא"א להפריד ביניהם, אבל לפירוש תו' יש כאן סברא מחודשת לגורר קצירה לקצירה, והא דנקט קצירה גוררת קצירה יש ליישב לפרש"י בשני אופנים, עוד שם בדברי התו' דקצירה וטחינה

שעמה לא מיקרי גרירה, מ"ט הרי בנודע וחזר ונודע נחלקים זמ"ז, בהא דאמר' גרירה דגרירה לאביי אם זה רק כשיש אחד שיכול לקשר כולם בגרירה אחת, ובקו' הרשב"א בתו', ולענין הלכה, ואי משכח"ל נדון גרירה כאשם למאן דלא בעי ידיעה.

י. כריתות י"ב ב' א"ל אביי העלמות מחלקין, צ"ב מאי חידש הא זהו המבואר במתני', ואפשר דר"ז סבר שזה דין בחיוב הקרבן, וא"ל אביי דהעלמות מחלקין את המעשים כמו התראות, וכ"מ חולין פ"ב ב' ובכריתות ט' א'.

והא דדרשינן כריתות ד' א' מועשה אחת אין בזה תשובה לקו' דר"ז, דהתם דרשינן דכל הני ידיעין שהם שני חטאים הרי הם חלוקין גם בקרבנות, אע"פ שהם אחת בשם אחד או בהעלם אחד או בחתיכה אחת, וניחא בזה דמפרשינן קרא להעלמות ושמות ותמחויין, וכיון דהעלמות מחלקין את המעשים, ממילא ה"ה באשם אפי' למאן דלא בעי ידיעה, וכ"ז אינו ענין לידיעות מחלקות שבת ע"א ב', ובעיקר הא דהעלמות מחלקין את המעשים צריך להבין הטעם, דהא לא בהסתלק ההעלם מתחלק, אלא בידיעה שחטא, ואפי' חלב וחלב נודע לו על השני עדיין הראשון נשאר בדין העלם אחד לגבי השלישי, ואפשר דחטא שנודע כבר נשתנה בזה שעומד להתכפר, ונתחרט עליו, ולכן אינו בדין שיצטרף עם אחריני, ויש גם סברא דמשנתחייב בקרבן תו לא מצטרף המעשה שאח"כ לקרבן זה, אבל כיון דחזינן דאף למ"ד אשם לא בעי ידיעה העלמות מחלקין, ע"כ דלא גדר החיוב גורם לחלק הקרבן, אלא זה שעומד להתכפר מחלק החטא מאחריני.

יא. כריתות י"ח ב' כאן שנה רבי כו' ג' אפשרויות, אפשר דכו"ע מודו דחלוקין לחטאות בכל גונא, ואפשר דדווקא בהביא אשמות חלוקין לחטאות, ואפשר דאפי' בהביא פליגי, וכולן במהלך הגמ', וניחא משה"ק בשטמ"ק אות ג', בעיקר ענין ידיעות ספק צ"ב מאי מדמי יוהכ"פ שלא נודע לו כלל, וי"ל דכפרה עדיפא מידיעה שכבר אין חטא, ולמ"ד ידיעת ספק מחלקת, היינו מפני שהידיעה משנה את

ומ"מ נראה דהענין כמש"כ דמצות א"ת היא הגורמת חיוב א"ת ולא המעשה, ונראה דה"ה אפי' באכל חלב כוי, וכמו לר"ע דאשם ודאי לא בעי ידיעה, ומביא א"ת על ספק מעילה, ומ"מ בשני זיתי חלב י"ל דכולן מתכפרין.

יד. שם כאן שנה רבי, אבל ממתני' אין ראי', דשם מתפרש בפשיטות כרבא, ואפשר עוד דמשמע ל' דדברי רבי הם נתינת טעם למה לא למידרש כרבנן, אבל לפ"ז ל"ק כ"כ הא דקאמר לק' חטאת באדם מיבעיא ל'. שם כללו ש"ד. שם ולדידך דאמרת כו' בתו' ובשטמ"ק ובביאור הקו', בקו' תו' גבי כזית חלב בשחרית.

טו. פשטא דסוגיין אזלא דיוהכ"פ מכפר בכל שעתא, ולפ"ז אין ראי' לחדש דגם למ"ד סוף היום מכפר קשיא לאביי, ובדברי אאמור"ר (שליט"א) זללה"ה שביאר דקשיא לכו"ע, ויישב עד"ז מ"ט לא משני דמתני' דאכל ושתה מיירי בלילה, ובמשה"ק עוד מ"ט לא משני דמיירי קודם הקרבת השעיר, ובביאור הקו', ולדמות הענין לעומר. שם כזיתי חלב שחרית, מ"ט נקט שחרית ומנחה. שם א"א דליכא שהות ביום דמתיידע ל', נראה דיוהכ"פ מכפר, אף באמצע האכילה ואפי' באמצע הבליעה, אבל אין הידיעה מחלקת כשאין בידו להפסיק כדאמר שבת ק"ב א', ולפ"ז ניחא נמי הא דנקט שחרית ומנחה.

טז. שם איתיבי' רבא כו', כתב אאמור"ר (שליט"א) זללה"ה דמאכילת ככותבת ביוהכ"פ לא פריך אע"פ שסתמא דמילתא אינו בולע בב"א, דפשיטא ל' דח"ש לא חשיב חטא של חטאת, וממילא אין יוהכ"פ מפסיק, וכפרת יוהכ"פ משוי ל' כמו למ"ד ח"ש מותר מה"ת, ורק מח"ש דמעילה פריך, שגם החצי הוא חטא גמור, ואתרבי נמי להשבון, ונראה עוד דאם ה' כפרה לח"ש דעלמא הוה קשיא נמי לרבא, שהרי בזה מתכפר כפרה ודאית דאפי' נודע לו אין לו אלא לעשות תשובה, משא"כ במעילה שצריך להשיב, ולפ"ז אפשר לפרש דגם במעילה לא דנו אלא על חיוב התשלומין, אבל האשם שבא על חטא המעילה בקדשי שמים, פחות מכשיעור אינו חטא של אשם, וביאור הגמ' לפ"ז, ולפ"ז יוהכ"פ

מצב החטא, וכ"ש כפרה, ובטעמייהו דרבנן דפליגי ארבי בהא, י"ל דמהא דמבואר בקרא דאינן חלוקין לאשמות, למדו כן, ובדין ידיעת ספק דחתיכה אחת שאינה מחייבת א"ת, ובדין חלב ונותר דודאי חטא ואינו מביא א"ת, ומ"ש דבספק טומאה לא בעינן דין א"ת, ועס"ק י"ז.

יב. שם אפי' על שגגות הרבה כו', בתו"כ דריש ברישא האי ריבויא אליבא דרבי לענין לא נודע, ואפשר דזהו נמי המקור דבחטאת בהעלם אחד סגי בקרבן אחד, ופלוגתתם אם צריך דרשא מיוחדת לא"ת, ויש לעי' אי א"ת בעי ידיעה, אמאי לא מחלק מדין ידיעות לר"י שבת ע"א ב', וכמו ש"ח שם ע"ב א', וי"ל דהכא ע"כ הדרשא לכה"ג, משא"כ בש"ח דנפ"מ למזיד, ועוד דהכא הדרשא שהא"ת תלוי בחטאת, ומה"ט מודו בגופין ותמחוין כיון דחלוקין לחטאות ה"ה לאשמות, וכ"מ מדאביי, וסתמא דמתני' כרבי.

יג. בדין א"ת אי בעי ידיעה, לכאו' זה אינו תלוי בדין ידיעה דעלמא, דביסוד הקרבן א"צ ידיעה שהרי בא על ספק חטא, ולצד שלא חטא א"צ קרבן, אבל שייך להצריך ידיעה אף למ"ד דאדשם לא בעי ידיעה, כיון דכ"ז שלא חל חיוב א"ת הרי חיובו הוא חטאת, והיינו טעמי' דאביי דיוהכ"פ לא מכפר בלא ידיעה, מיהו באכל חלב כוי יש לדון שבאכילתו נתחייב א"ת, וגם אפשר דבנודע שנכנס לספק, אלא שלא נודע אם ה' גדרי חיוב, ג"כ חשיב נכנס לספק, מיהו קרבנו על חטאתו ודאי צריך, וצריך לכוין על מעשה מסוים, והנה הרמב"ם פסק דידיעות דלאחר המעשים ג"כ מחלקין לא"ת, ומקורו בירו', וצ"ע אם הירו' סבר כתלמודן, אבל מדברי הרמב"ם משמע דצריך ידיעה, דבא"צ ידיעה לא מחלקין, ולפמשנת' להלן יש לדחות, ולכאו' פשטא דתלמודן דא"ת א"צ ידיעה, והיינו דאמרי' בעלמא למ"ד אשם ודאי א"צ ידיעה, כמ"ק בכמה מקומות, ובביאור דברי אביי גבי יוהכ"פ, ולפ"ז אכל ב' זיתי ספק ונודע לו על אחד מהן נתכפר גם השני, ומ"מ אין שנים מביאין א"ת אחד, ברם בסוגיא דהוריות משמע שיש ענין ידיעה בא"ת

בכא"פ דחייב, ובמ"ש אאמו"ר שליט"א לחלק בין גופין מוחלקין לאל תשתה, בהתראה דסך חמש אצבעותיו לכאו' צריך לפרש לו שילקה חמש, ובפי' ריב"ן בזה וברמב"ם ובירו' נזיר.

ג. חולין פ"ב ב' קא סבר סומכוס כו' מדלא נקט בב"א דומיא דמתני' ש"מ דבב"א ליכא אלא חטא אחד, ול"ד לכלאים שיש שתי זריעות, ולשני גידין דהו"ל שתי בריות, מיהו יש לדקדק מ"ט לא נקט במזיד בזא"ז, ובתו' מבואר דה"ה בזא"ז, אבל לדעת הרמב"ן י"ל דחסר בהתראה על החטא השני ולכך פטור אף לסומכוס, ואפי' אם ה' החטא השני תוכ"ד, ולפ"ז ניהא דמתני' דאל תשתה אתיא כסומכוס, וניהא נמי דר"א כריתות ט"ו א', ובביאור החילוק בין שוגג למזיד, ועוד בענין זה שהרי שוגג בב"א אפי' בשני מעשים אינו חייב אלא אחת, וע"כ דבשוגג שאני, וביאור הענין דבשוגג דליכא נדון של התראה הרי באמת גם בזא"ז יש שני חטאים אלא דסגי בקרבן אחד, וממילא ה"ה בב"א, דלא מפני חסרון החטא פטור בזא"ז, אבל במזיד הפטור בזא"ז מפני שהחטא השני אין בו התראה ולכן בב"א דאיכא התראה חייב, ולכן לענין דינא דסומכוס מדמינן בזא"ז דשוגג לבב"א דמזיד, וה"ה בב"א דשוגג באופן שזה שני מעשים.

ד. חולין פ"ב א' סומכוס אומר כו' כ' תו' דפליג נמי ארישא, ומרש"י משמע שזה תלוי בספיק' דאביי בטעמא דסומכוס, אבל מסתמות הגמ' משמע דלא תליא בהכי, והר"ן כתב דלא פליג ארישא, ובסברא מיושב כדבריו, וביאור החילוק בין זה לשני גידין, ברם בירו' יבמות משמע דמסיק דפליג נמי ארישא, ולפמ"ש אאמו"ר שליט"א דבא"ב שחיטת הראשון ג"כ חלק מהחטא, ויש לבאר בזה מפני שהחטא הוא להתאכזר בהכאת אם על בנים, א"כ אף ששחט האם אח"כ יש כאן שחיטת אם ושני בנ', שם מתני' שחט פרה ואח"כ שני בניה כו', יש בזה חידוש אף בשתי התראות, ומ"מ בהתראה אחת נמי חשיבי כגופין מוחלקין, ואפשר דכשגם התוצאה אינה רצויה זהו גדר גופין מוחלקין, דלא שייך לומר שרק נשנה אותו חטא,

מכפר על ספק מעילות אף לר"ע, וכל הנדון בענין התשלומין שהכפרה תפסיק הציורף, ויש להסתפק אם שילם מספק אם זה מחלק במעילות, ובענין הכפרה לא מהניא לח"ש יש נפ"מ באכל כזית ומחצה בהעלם אחד והחצי ה' לאחר אכילת פרס דראשון, וביאר כן אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה במימרא דר"י שבת ע"א ב'.

יז. שם ורמי דר"י אדר"י כו', בירו' משני אדר"ל דהתם ליכא אשמות מחלקין, וכ"מ התם דמורה ר"ל בכהן משיח כיון דאינו מביא א"ת, ואפשר דהירו' אזיל בשיטה אחרת, דבאמת האשמות מחלקין, וניהא בזה הא דמחלקין לאחר המעשים, וצ"ע לעמוד על כל שיטת הירו' בהרבה חילוקי דינים שם, ואפשר נמי ליישב טעמ' דהירו' בטומאה וכה"מ אף לפי תלמודן, ידיעת ספק שאין בה נפ"מ למעשה לאח שיבא. ותלמודן ס"ל ידיעות שנוגע לעתיד מחלק כמו א"ת, וכמשנ"ת ס"ק י"א בכ"ז. ואאמו"ר (שליט"א) זללה"ה השווה תלמודן עם הירו'.

סימן ז

בסוגיות דגופין ושמות מוחלקין

א. מכות כ' ב' לא צריכא דסך חמש אצבעותיו כו', פי הרמב"ן דקרחות ככוסות יין, ומ"מ בב"א חייב עכאו"א, ויש להבין מ"ש בב"א מזא"ז בתוכד"ד להתראה, וביאר אאמו"ר שליט"א דכיון שכבר פרץ בחטא הראשון הרי השני המושך הראשון, והנה במעשים שבהכרח נעשין בזא"ז י"ל שאין התראה אלא למעשה הראשון, אבל ביכול לעשות בב"א ועשה בזא"ז יש לדון בזה, מיהו בגופין מוחלקין הר"ז כהתרו בו על חטא אחר לגמרי, במשה"ק אאמו"ר שליט"א מכלאים כלאים בב"א חולין פ"ב ב', י"ל דמייירי במעשה אחד ממש.

ב. שם במה שהוכיחו תו' מההיא דקדושין דבהתחיל בחטא הראשון תוכד"ד להתראה חשיב גם החטא השני כיש בו התראה, ובמה שהוכיח בתו' הרא"ש קדושין שם מכל אכילה

אשתו, וצ"ל דמכת בנו דייק, ואיהי לא כתיבא בקרא דזימה היא, שם עבר כולו כו' צ"ע בשטמ"ק אות ט"ו שהק' מערירים יהיו, ובדברי אאמו"ר שליט"א דכל הנדון לענין כרת, אבל למכות פשיטא דחלוקין, והני דחלוקין פשיטא דחייב עכאו"א בלא קרא, והנה בקרא דואל אשה נתחלקו גם למלקות וגם לכריתות, וביאור הסוגיא דס"ד דכל העריות לענין כרת וקרבתן כשם אחד הן, ולכן אע"ג דגופין מוחלקין אכתי כשם אחד חשיבי בגוף אחד, אבל בסברא שמות מוחלקין, טפי מגופין בשם אחד, וניחא נמי ק' דמתני' ט"ו א', דבאמת שמות ק"ו מגופין, והשאלה דשמה עריות לאו כשמות מוחלקין, וגלי אחותו דכשמות מוחלקין חשיבי.

ז. שם אר"י לכו' יצאה כרת כו' בפרש"י מבואר דהקו' לא על הכרת שנשנה בה, אלא על עצם זה שנשנית, ובנדה תירצו משום העראה, וה"נ משמע לק' ג' א', ויש לדחות כמ"ש תו' במכות, ולמשנ"ת הכרת דנדה איצטריך לחייב על כאו"א כרת ולא רק מלקות, וא"כ גם באחותו הקו' על הכרת, ולא ע"ז שנשנית, ובמכות י"ד ב'.

ח. ג' א' מפטם וסך, מנלן דבחד לחודי' כבר חייב, שם וכי מאחר כו' מקו' זו מבואר דבהני דחלוקין בכריתות לא איצטריך קרא דבגוף אחד חייבין, מיהו אפשר דמ"מ מהא דר"א לא שמעינן בגוף אחד, כיון דסו"ס כרת אחד הוא דכתיב, ובדין שני מעשים לר"א, ובביאור מתני' ט"ו א' לר"א.

ט. ט"ו א' הרי שמות מוחלקין כו' פי' מדהק' רק בהני ש"מ דבשאר עריות פשיטא ל', ובכה"ג אין סיבה לחלק ביניהם, שם איכא למיפרך כו' באמת קו' הוא, וכמשנ"ת.

י. ג' א' הבא על הזכור כו', פי' הרמב"ם דמיירי באותו זכר, וביאור הענין דלר"ע כל עניני שכיבת זכר בכלל איש נושא איש, ולכן אין זה בכלל שני גופין, ובביאור פלוגתת רי"ש ור"ע בזה, ובקו' תו' סנהדרין נ"ד ב' מנרבע לזכר ונרבע לבהמה, ובמה שתי' אאמו"ר שליט"א דלא יהי' קדש הוא לאו על מצב מסוים, והוא מתחלתו כולל כמה גופין,

שהרי החטא של אכזריות נעשה באו"ב אחרים, ולפ"ז אינו ענין לגוף הבהמה בחיותה, אלא כמשנ"ת, ועפ"ז יש ליישב הא דשוחט חמשה זבחים בחוק, ועוד.

ה. כריתות י"ד ב' ריב"נ אומר כו' בירו' יבמות פי"א מבואר טעם פלוגתתן מפני שבתה חלוקה מבת בתה ובת בנה בלאוין, והיינו דזה מלמדנו אם לדרוש זימה היא או לא, ושם מפרש דכיון דבחד כתיב לא תקח ובחד לא תגלה שאני, שם שריב"נ וסומכוס אמרו דבר אחד, ברש"י ותו' חולין מבואר דאפי' בשם אחד ממש פליג סומכוס, וא"כ ה"ה הכא באם חמותו מכח שתי נשיו, ולפ"ז אף דזימה אחת היא אכתי חייב שתים, ולדעת הר"ן דל"פ אלא באו"ב ובנו ואותו, ה"ה הכא דדוקא בכה"ג, ונראה דכולה שמעתין אזלא אי מודה סומכוס בשני זיתי חלב, דלא משמע דריב"נ פליג נמי בהא, ובמאי פליגי רבא ורנב"י, - ט"ו א' ארנב"י דילמא ע"כ לא קאמר סומכוס כו', יש לעי' למאן דדריש זימה אחת אי דמיא לשני זיתי חלב בהעלם אחד, דהו"ל ב' חטאים ושם אחד ככלאים כלאים בב"א, או דהו"ל כחטא אחד, והלשון משמע דרק כגופין לא הוי, ומ"מ לענין נודע וחזר ונודע לא מסתבר דכתרי חשיבי, ובביאור כל הענין, ועוד בסוגיא דחולין היכי מדמינן שני זיתי חלב בזא"ז לבב"א דסומכוס, עיי"ש בארוכה, שם גמ' גבי או"ב דגופין מוחלקין, אפשר לפרש הסוגיא דחמותו לא חשיבא גופין מוחלקין, וביאור הדברים כמ"ש אאמו"ר שליט"א ובדין אם אחר שחט האם ובת בתה, והוא שחט רק בתה, ולפ"ז יש לבאר מ"ט לא אמר דהכא כרבנן ס"ל ותו לא, ואפשר לפרש דחמותו נמי כגופין דמיא, אלא דקרא גלי דהכא זימה אחת היא, שגם כח הגופין לא יחלקו במעשה אחד, וזו כונת תו', ובלשון הרמב"ם בזה, שם בעיקר מימרא דר"א אר"י, משמע בירו' דאשני מעשים איתמר, ולפ"ז יש בדבריו חידוש טפי מרבנן דמתני'.

ו. ב' ב' שם שאם עשאן כולן בהעלם אחת, ע"כ החידוש בגוף אחד, דבשני גופין הרי גם בכרת אחד כן, ובסוגיא ג' ב' דדייק מ"ט לא תני בת

ולפמשנ"ת באמת לר"ש אין על הזכר שם נשכב, וניחא טפי דאין הגופין מחלקין, שם ניתני נמי הבא על הבהמה, בקו' השטמ"ק דמ"מ לא ניתוספו חטאות.

יא. דין גופין מוחלקין לכא' בכה"ת ילפינן מנדה, ויש לעי' הא במלקות החסרון הוא רק משום התראה, ויש לבאר להכל טעם אחד, עיקר דין גופין בבע"ח אין לזה ראי' מכרחת לדעת הרמב"ן, דאיכא לאוקומה בב"א, בתמורה מבואר דהממיר כמה בהמות בב"א חייב עכאו"א והיינו משום דגופין מוחלקין או כהרמב"ן, בדין אחד במאה, ובדברי הרמב"ם שכתב דה"ה בזא"ז, בסנהדרין כ"א ב' לעבור בל"ת על כל סוס וסוס, אם יש ראי' מזה דגופין מחלקין בבע"ח.

יב. ט"ו ב' מתני' ועוד שאלן ר"ע כו' גבי או"ב ותמורה אשכחן דגופין דבע"ח מחלקין, ויש להבין מ"ש שחוטי חוץ, וי"ל דתלוי כמה האיסור מתייחס לגוף, דבאו"ב הסיבה באכזריות על בהמה, ובתמורה כל בהמה קדושה בפ"ע ואין להמירה, אבל בקדשים האיסור על הגברא, ולפ"ז אפשר דאין דין גופין תלוי בבעלי חיים, אלא אם המצוה מתייחסת לחפצא, אבל מהא דהזורע כלאים בשני מקומות לאו כגופין דמי, משמע דבע"ח דוקא, - ובעיא דר"ע יש לפרש כעין תשובת ר"י, דהיינו אם חילוק הגופין יש בו חשיבות לחלק כסברא דתמחויין, ובביאור הענין, ויש לעי' לר"י ל"ל קרא דגופין מחלקין, שם לא אם אמרת במעילה כו' לענין חיוב תשלומין ודאי שכל מעשה מוסיף חיוב, ומ"מ כשהנדון לענין קרבן יש להתייחס לזה כאיסור דעלמא שאין בו חיוב תשלומין, ובמ"ש תו' דהומ"ל שהנהנה כאוכל, ובעיקר הדחי' יש לעי' כיון דחילוק תמחויין הוא נדון בסברא אמאי לא נימא דגילוי מילתא בעלמא הוא, ונגמר ממעילה, וי"ל דכיון שנכתב ד"ז הר"ז אומר דרשני דמעילה אינו המקור לגלות בו דיני אכילות דכל התורה, שם גמ' מה לאוכל שכן נהנה כו' החילוק בגופין אינו מורגש בטעם כמו תמחויין, אלא דמ"מ החשיבות של אכילה מגופין שונים חשיבא חילוק בהנאה, או דבצירוף ההנאה מחלקת.

יג. באיסור מעילה מצינו חומר באכילת קדש טפי מהנאה כגון לענין מיתה אליבא דרבי, ולענין מלקות במזיד, ולפ"ז יסוד איסור מעילה באכילה דומיא דתרומה, אלא דתמעול מעל ריבה הנאה, ולפ"ז י"ל דהמקור לתמחויין הוא מדכתיב תמעול מעל דמתפרש דומיא דיקרחו קרחה לחייב על כל אכילה ואכילה, ולא מצינו דברים חלוקים זמ"ז שיחלקו באכילה, וע"כ דתמחויין מחלקין, ומיושב בזה כמה דברים, ולפ"ז י"ל דחיוב מיתה ומלקות אינו מצטרף לזמן מרובה, ורק חיוב הנאה, ולפ"ז ניחא דמשמע דתמחויין מחלקין לפי כזית, דזה נקבע לפי איסור אכילה, וגם במושג הנאה אין חילוק מאיזה תמחוי נהנה, ולפ"ז אפי' אי תמחויין מחלקין אף לקולא, מ"מ חייב מדין הנאה, ויש לעי' בהא דתניא דעולה ואימוריה מצטרפין, ומשמע אף לר"י, ונראה דבבבולו ואפי' בב"א אין תמחויין מחלקין, בין לקולא בין לחומרא, ומדוקדק בזה מתני' י"ב ב'.

יד. במ"ש אאמור' שליט"א דאף לת"ק לא נסתפק ר"ע אלא בשחיטה ולא בהעלאה, ואם הנדון משום גופין ממש, א"כ בהעלאה אין גופין, אבל אם הנדון מענין תמחויין א"כ גם בהעלאה שייך לדון בזה, מיהו י"ל דלמעוטי בפלוגתא עדיף, וההיא דהמעלה משני זבחים כיון דבב"א הוא פשיטא דמצטרף, ויש להסתפק באוכל חלב מה' זבחים אם דינו כנותר, או דנותר דוקא מפני שדין הנותר תלוי בגופין מתי נשחטו, ובחלב כבר נעלם ענין הגופין, ונפ"מ בחלב שור וכשב ועז.

טו. ט"ז א' אלא לאו ר"י כו' בביאור מ"ש תו' דהו"מ לאתווי מתמחויין, ומ"ט לא אייתי, ואולי ליכא למגרס כן גם ברישא, שם אלא אדרבא מסיפא כו', בביאור מהלך הראי', שם אלא מאי אית לך למימר תנאי כו', לכאו' נפשטה בעיין דאיכא תנא דלא קיבלה, ונשאר ספק אם יש חולק, ואפשר דהמסקנא דאין לחדש חולק על האי תנא, בדברי הרמב"ם שפסק דלא כר"י, ובמה שהוכיח אאמור' שליט"א כותי', בדין האוכל והשותה ביוהכ"פ אם למ"ד תמחויין מחלקין חייב שתיים, ולכאו' כשאין

מסתבר לצמצם החידוש דחילוק מלאכות, דלא מצינו כן בשאר איסורין. שם בפלוגתא דר"ס ור"נ, לכאור' ר"ס סובר דרק ההעלם כגורם החטא, ור"נ סבר ששניהם גורמים אלא שהידוע כמזיד דמי, ובביאור דברי ר"א שם ב', ובשוכח עיקר שבת דלא חשיב כהעלם זה וזה בידו.

ג. כריתות ט"ז ב', בפלוגתא דרבה ור"ח, מה הסברא לחלק לר"ח דחדא קבלה וחדא לא קבלה, ויש לעי' דלר"ח מתפרשין שתי הבעיות דמתני' שלא בחד גונא, וצ"ל דאה"נ, ומיושב בזה מ"ט לא ניחא לי' לרבה בדאביי, ועוי"ל משום דברייתא דר"ח דלא כמאן, לאביי ביאור מתני' דשבת לר"ח, שם תורה אמר רבה.

ד. בהא דשבתות כגופין מבואר שאינו בעצם השבת לחוד, אלא בעינן שיש בו ידיעת שבת, והיינו דהשבת חשובה גוף בפ"ע מכח זה דחזינן שיש בה תוצאות הרבה, ולכן בשבת שאין בה תוצאות אינה חשובה לחלק יומה בפ"ע, שם לפירוש דרבא לכאור' אם בהמות כגופין, ה"ה שבתות, ואפשר דר"ע לדבריו דר"א קמ"ל, ואיך ליישב ההיא דא"ב ותמורה, אם באמת בהמות לאו כגופין, ובהא דאר"א בהמה תוכיח אם מתפרש בהמות. בקי' הגרע"א מה לנדה שכן נהנה. שם יש לעי' לר"א מנ"ל דיש ענין גופין מוחלקין, הא ואל אשה יש לפרש משום מעשים מוחלקין.

ה. לר"ח דימים שבינתיים בעא מיני', חזינן דלא נסתפק בעיקר הסברא אי הויין ידיעה, אלא אם שבת חשיבא כנדה לענין שימים שבינתיים הוו ידיעה, וביאור הענין דתלוי כמה החפצא שנעשיית בו העבירה הוא חלק מהעבירה, דחמץ בפסח אפי' אכל מאותה חתיכה לשנה הבאה חשיב העלם אחד, וכן במעילה שנפדית, ורק בנדה גופה חשוב חלק מהעבירה, ומיבעיא לי' בשבת מאי, ולפ"ז הא דהויין ידיעה נלמד רק לבתר דידעינן דגופין מחלקין, דש"מ שכל גוף כעבירה בשם אחר הוא, וניחא הא דקרי בגמ' גם לנדרן דידיעה בשם כולל, אי שבתות כגופין, ומ"מ עיקרו מדין ידיעה אחינן עליה, והא דבנדה מחלקין ע"כ קבלה היתה בידו,

האיסור תלוי בחפצא כלל, ליכא דין תמחויין, ומעילה נמי באיסור אכילה מיירי.

טז. י"ב ב' ממין אחד חייב פשיטא כו' מתני' מתפרשת דמין אחד מצטרף נמי בזא"ז, וע"ז פריך פשיטא, בקי' תו' אמאי לא פריך בל"ק דמשני מינים פשיטא, בעיקר טעם הספק אי ר"י לקולא נמי קאמר, בדין פיגול ונותר כ' תו' דאין מצטרפין לקרבן, ויש לעי' אמאי לא מוקמינן מתני' דמעילה לענין קרבן, ובדברי הראשונים ז"ל דנקטו דאף לקרבן מצטרפין צ"ע מכמה דוכתי.

יז. ט"ו א' ת"ר בא עלי' כו' הא דאמר' יבמות ל"ד א' דר"א מחייב על כל כח וכח, לכאור' יש ללמוד מזה דבהתרו בו בין כל כח חייב על כל כח וכח לכו"ע ולכן לר"א חייב שתיים, וכן בנודע וחזר ונודע לכו"ע, שם איבעיא להו קצר וקצר כו' מקום הספק, ובדין קופת הרוכלין יש בה כמה מינים לר"א, ומקור דברי ר"א לרבה ור"י, ובדין מזיד לר"א, בדין קצר הרבה מאד שא"א בב"א, בדין קצר הרבה מאד שא"א בב"א, בדין קצר בשתי ידי שתי גרוגרות, לכאור' חשיבי שני מעשים, וא"כ בנודע וחזר ונודע חייב שתיים, וכמה פרטי דינים בזה.

יח. ד' א' ת"ר ועשה אחת, הדרשא מתפרשת לומר דכל שחלוקין למלקות חלוקין לחטאות, אבל לא נתחדש כאן חלוק למלקות, ולפ"ז יש לבאר דהעלמות דמחלקות הכריעו חז"ל מסברא, דומיא דהתראות, ועוד בזה.

סימן ח

בדין ימים שבינתיים, ושבתות כגופין

א. שבת ס"ז ב' כל השוכח עיקר שבת כו' בזה לא שייך נדון ימים שבינתיים, וא"כ לא איצטריך קרא, אבל הי' מקום לומר דשבתות כגופין בעצמותן, וביוהכ"פ מאי, וכן בשוכח עיקר נדה אין ימים שבינתיים מחלקין. שם היודע עיקר שבת כו' בביאור הסברא דימים שבינתיים להו כידיעה.

ב. שם ע' א' מ"ש רישא כו' דרשא דשבתותי אפשר לפרש באותה מלאכה, אבל אם יש סברא לחלק,

מתעסק בהיתר פי' תו' בשטמ"ק מפני שיועד שמילה מלאכה היא, בטעמא דפטור כסבור שומן הוא ובלשון תו' והרמב"ן בשבת בזה.

ג. שם א"ל הנח לתינוקות כו' למה לא אמר הא מני ר"ש היא דאמר כו' ואם נימא דמילה שלא בזמנה קלקול ניחא, אבל אין כן דעת הרמב"ם בפיה"מ והאחרונים ז"ל גם בפסחים ע"ג א' ל"מ כן מדאמרינן דסגי בתיקון מועט, שם כיון דמקלקל בחבורה חייב יש לעי' הרי התם ניחא ליה לקלקל, וי"ל דהכא נמי ניחא ליה כעת בתינוק זה אלא שטעה בו, ועוד ניחא טפי כיון שכל מה שחסר במלאכת מחשבת זהו בכלל הקלקול, בדברי הרמב"ן שבת ק"ו א' שיש חילוק גדול בין תינוקות לשאר זבחים.

ד. שם איתביה ר"י לשמואל כו' משמע דתאנים וענבים פטור בכל התורה בהלכה ידו, מדמסיים א"כ למה נאמר כו', ובטעמא דלא פטר משום מלאכת מחשבת ובביאור המשך המשנה והגמ', ועל מי קאי ותמה אני, בדין נתכוין לחתוך תלוש זה וחתך מחובר אחר לאביי אליבא דר"א מאי, באבד מלקט מלבו ורוצה בתאנים וקצר תאנים אחרים, אם קצר מה שרוצה בטעותו חייב ורק בהחליף לקלקול יש מקום לפטור.

ה. בדברי תו' הראשונים שבת ע"ב ב' דבשני מינים יש חסרון דמלאכת מחשבת אפי' שניהם מחובר, ובדברי הרמב"ן שבועות י"ט א', בלשון מתעסק שהוזכר בגמ' ע"ה א', שבת ע"ג א' נתכוין לזרוק שתים אם מיירי בטעה באומד או בכח זריקתו, בכסבור רה"מ חשיב מתעסק טפי מחלב ושומן להסוברים דחייב, בתו' ב"ק כ"ו ב' דמודה אביי בנתכוין לזרוק שתים שפטור, שם וקא טעה בשיעורין אם הכונה באומד או בכח זריקתו, ובדין טעה בהלכה וסבר שצריך כביצה ולא סגי כגרוגרת, בתו' ק"ד ב' בדין נתכוין לכתוב אות אחת וכתב שתים, ואם יש חילוק בין חצי מלאכה לחצי שיעור, ובירושלמי דנתכוין לקצור חצי וקצר כשיעור, בדין נתכוין לעשות כלאח"י ועשה כדרכו בסוגיא צ"ב ב'.

דאין חילק בדבר, ור"ע נמי ידע לה, והא דא"ל בהמה תוכיח דחשובה כגוף לענין כשהגופין מוחלקין וכ"ש שבת, היינו מפני שהכל תלוי בחשיבות הגוף כמשנ"ת, ובהא דגמר מתוצאות דשבת הא התם בידיעת שבת קיימין, וזה ודאי כגופין, ורק בשבת שאין בה תוצאות קמיבעיא ל'.

ו. בדברי הראשונים ז"ל בשבת שפירשו דהספק של ר"ע בעיקר הסברא אם ימים שבינתיים מחלקין, ובסוגיין משמע דהנדון אם גם שבת כנדה לענין זה, וניחא בזה משה"ק דהפסוק גבי שבת, ואיך מידריש לר"א דמחייב על כל מעשה, ואיך מתפרש לפירושא דאביי.

ז. ט"ז ב' תוד"ה אר"ח, לכאור' החידוש בעיקר הדבר דשני חצאין בשוכח עיקר שבת מצטרפין.

ח. י"ז א' דתניא ארשב"א לא כך שאלו כו', ביאור הענין.

סימן ט

בדיני מתעסק

א. כריתות י"ט ב' מתעסק דמאי כו' תוכן הדברים דמתעסק דשבת א"צ קרא דבה, ומוקמינן לקרא לכדדבא ואביי, וענין מתעסק שהדבר כנגרם על ידו ולא עסק בזה כלל, אלא שזה מחוסר ידיעה, וגונוי דאביי ורבא יש בהם שינוי במעשה לפי ידיעתו, ויש להסתפק אם רבא מצריך פסוק לכדאביי, אם נימא שצריך שינוי במעשה יש לשאול מ"ט קסבור שומן פטור, כמה תירוצים בזה, ובדין החליף המינים ע"י שהלכה ידו, ומאי פריך לשמואל מתינוקות הרי לא נתחלף לו בהושטת היד אלא בטעותו, בפסחים ל"ג א' דמשמע שגיזי חולין ועולה חשיבי מתעסק, אע"פ שאין שינוי במעשה, בזבחים מ"ז א' בענין מתעסק דקדשים מ"ט סבור חולין חשיב שינוי במעשה.

ב. כריתות י"ט ב' והא תינוקות כו', לכאורה תינוקות כתאנים וענבים דפטור לר"י, וי"ל דהתם בהלכה ידו דוקא פטור, טעמא דלא חשיב

י. חילוקי דינים של מתעסק בשבת ובשחוטי חוץ והעלם מקדש וחמץ בפסח וחלבים ועריות וכלאים ומעילה.

יא. כריתות כ' א' בביאור קושיא דרב אושעיא ואיך מתפרשת הסוגיא ויישוב הגמ'.

יב. שם רבא אמר ליקדם איכא ביניהו כו' מתפרש ע"ד פירושו של רב אושעיא, וכל הענין.

יג. ביאור המשנה למסקנת הגמ'.

יד. כמה דינים בהלכה ידו מדין מתעסק.

סימן י

בדיני מתעסק (קמא)

א. כריתות י"ט א' מתני' ר"ש ורש"ש אומרים כו' בפשוטו א"צ שידע אם קצר תאנים או ענבים, ובדברי ר"י דבעינן שידע מעין איזו מלאכה עשה, וברש"י ותו' דנקטו דר"ש ורש"ש קיימי נמי ארישא, ובשיטת הרמב"ם בזה, ובתו"כ.

ב. שם ב' אר"ש א"ש מתעסק כו', לכאז' אפשר לומר דמתעסק פטור רק כשהאיסור נוגע לאדם בלבד, אבל כשהאיסור הוא התוצאה כגון טומאת מקדש, לא פטור מתעסק, וזה דומה לסברא דלאו שבשוא"ת חייב במתעסק, אבל זה כולל גם שחוטי חוץ דיש כאן איבוד קדשים, וכן שלא יתפטם כמוהו, אבל אין הדבר כן, במה שביארו תו' שני עניני מתעסק, א' דמתכוין לדבר אחר דלא הוי מלאכת מחשבת, ב' דמתכוין לאותו דבר אלא דכסבור היתר הוא, ואפשר לבאר החילוק דדוקא בכסבור שעושה מעשה אחר מיפטר, ולא בכסבור רק שפטור מן הדין, ובטעמא דשני תינוקות, ונפ"מ בשחוטאי חוץ דרק בכסבור שמתה פטור, ולא בכסבור חולין.

ג. שם איתיבי' ר"י לשמואל, לפי דברי ר"י א"צ במלאכת מחשבת אלא שתהא כונתו למלאכה זו, אפי' לא נתקיים רצונו, כ' א' מתיב רב אושעיא, בביאור הסוגיא. ובדין שחורות ולבנות לס"ד

ו. שבת ע"ג א' דסבור שומן הוא כו' יש לעי' האם בכל היתר ואיסור מיקרי מתעסק, או דוקא שומן שלא שייך בו זמן ואופן של איסור, לאפוקי נדה וקדשים דשייך בגוף כזה איסור והיתר, ובגיזי עולה החשיבו מתעסק בפסחים ל"ג א', ויתכן דמיידי התם בשני גיזין לפניו, ויש מקום לחלק בין אם נסתפק והכריע דהיתר הוא דלא חשיב מתעסק, ובתלוש ומחובר בהכריע מדעתו מאי, בפרש"י והרמב"ן דסבור חולין הוא חייב בשחוטאי חוץ, ואפשר דשחיטה כמעשה מצוה ולכן אינו כמתעסק אלא כטועה, ובדין העלם מקדש אם יודע שהוא בהר הבית והכריע שלשכה זו עדיין חוץ לעזרה י"ל דלאו מתעסק הוא, במעילה יש סברא שהגזל מחייבו אפי' מתעסק.

ז. שם ע"ב ב' האי האי שגג בלא מתכוין דע"ז כו' אם חשב שאין זו עבודתה חייב, שם ע"ג א' דסבור שומן הוא כו' בחלבים יש טעם בפ"ע טפי מכל איסורין, ולא הו"ל למינקטינהו כלפי שבת, בביאור ענין שכן נהנה בחלבים ועריות, ובדין נהנה בסיכה ולבישה ואם יש חילוק ביניהם, בדין אכילת עצים ולבונה שאין בה הנאה, ובדין אכילה דמעילה אם יש בה מעלת שכן נהנה, בקושיית הגרע"א ז"ל בלובש כלאים למה צריך להודיעו.

ח. בדברי הגרע"א ז"ל דמתעסק חשיבא עבירה מדאורייתא, הדברים מחודשים ולא כן דעת הראשונים והאחרונים, בביאור ענין לא יצא החייט אם חשיב מתעסק, ובדין נקרעה ציציתו אם צריך להודיעו, ובדין כלאים בבגדו, ובדין מחט שבידו אם חשיב מתעסק כששכת, בדברי הרמב"ם ותו' דמבואר שמתעסק אינו קולא מיוחדת בחיוב חטאת, מיהו מדרבנן יש איסור במתעסק וחייב להזהר תחלה שלא יגיע לזה כממשמש בכיסו.

ט. בדין מעשה שבת ממלאכה שנעשית במתעסק, בדברי המנחת ברוך שכתב דאסור אפי' אם מתעסק לאו עבירה היא מדאורייתא, ובעונג יו"ט בזה, ובכמה חילוקי דינים מתי ידענין דפטור בשבת בלא מיעוטא דבה, ובזה ודאי שרי.

ולמסקנא, ובהא דהזכיר ר"י גם תאנים וענבים בדבריו, ובמשה"ק תו' מ"ט מפרש ר"י לחומרא במתעסק, ומ"ט לא מפרשין שני שמות שני אבות.

ד. שם רבא אמר ליקדם איכא ביניהו, לפרש"י ותו' פליגא אוקימתא דשמואל, ואפשר לפרש דר' איכא ביניהו קאמר, אבל כולה מתפרשת כדשמואל, ובביאור דברי ר"י שם והתניא היו לפניו, בגרסא דחייב. שם להדליק ולכבות. אי מיירי בלא הי' דעתו לכבות, א"כ גרע ממתעסק דעלמא, ולכאו' משמע דכיון שנתכוין לאיסור ולמלאכת שבת חייב, מיהו העיקר נראה דמיירי באבד מלקט מלבו.

ה. שבת ע"ב ב' אילמא דעבד קצירה וטחינה, מה הפשיטות לדמות מלאכות לחלב ודם, ואפשר דכיון דליכא דכוותה בשאר מצוות אין למנותו בחומרא דשבת, עד דשאכח דכוותה בע"ז. במשהק' תו' ע"ג א' דנוקמה בשחוט חוץ. שם תוד"ה הניחא, בביאור דבריהם.

ו. בהגדרת מתעסק אפשר לבאר דבעינן חילוק במציאות, אבל לא בכסבור היתר מפני הדין

בלבד, וזה "ד ביאור אאמו"ר שיט"א דבעינן שיהא הטעות דכסבור גוף אחר הוא, אלא די"ל דקדש כגוף אחר דמי אע"פ ששייך ההקדש בגוף זה, ולפ"ז העלם מקדש חשיב מתעסק, ובחי לוקים שנאמרו בזה.

ז. הא דחשיב מתחמם בגיזי עולה מתעסק אע"פ שנהנה, משום דכשאינ דעתו ליהנות אין הזלזול בקדשי שמים, אבל אין הטעם מפני שחימום לאו הנאה היא, ובענין כלאים.

ח. עוד בביאור עניני מתעסק, וכשאינ דעתו למעשה שעושה, והאוכל ביוהכ"פ אם מיפטר במתעסק, ובחילוקי הדינים בין מתעסק שאין מתכוין למעשה שעושה, לבין מתכוין למה שעושה, אלא דכסבור היתר הוא.

ט. כריתות י"ט ב' בהא דמוקי שמואל באבד מלקט מליבו ורבא כל קדם, האם כונתם דפליגי במלאכת מחשבת.

סימן א

בדין המביא אשם תלוי ונודע לו

דשרי בגיזה ועבודה, ואם הי' קדוש מעיקרא אינו בדין להתירו בגיזה ועבודה, ועוד דלענין שחוט חוץ אשכחן לעיל י"ח א' דר"מ חשיב ל' ספק, וע"כ דלכי מתיידע ל' קודם שחיטה הו"ל חולין למפרע, וש"מ דהטעם משום דחשבינן ל' כאילו התנה שלא יוקדש כלל בכה"ג, ובגמ' נמי נראה דר"מ ורבנן ל"פ בעיקר דין אשם תלוי אלא בדעת מקדיש, וזה אין נראה לחדש דמעיקר דין אשם תלוי פקע לגמרי מכאן ולהבא ורבנן חידשו דמתוך שלבו נוקפו מקדישו מדעתו לנדבה, חדא דלית לן לחדותי הקדש אחר מכח לבו נוקפו, דאפי' אם האמת שמתוך שלבו נוקפו הי' רוצה להקדישו אח"כ לנדבה, מ"מ בעינן הקדשה בהדיא ולא סגי בדעתו, ומהיכא פשיטא לן דדעתו לנדבה דילמא גמר ומקדיש לעולה ידי' ולא דצבור, ועוד דמשמע דמתוך שלבו נוקפו לא הוי חולין בעזרה בשחיטה, ואם הקדשתו מכאן ולהבא זה אין מועיל לשחיטה שקדמה, וגם מאי קאמר דלר"מ נמי מקדיש ל' בכה"ג, עתו' לק' שם, מה סברא יש לחדש שאם ישחט, מקדיש ל' לנדבה מכאן ולהבא, הרי אין לנדבה תועלת בנקברין, א"ו הא דגמר ומקדיש ל' היינו אשם גמור בלא תנאי וממילא הו"ל מותר אשם דאזיל לנדבה, ואינו קרבן מחודש אלא הכל מכח האשם, ככל מותרות.

וא"ת אמאי שרינן ל' להתנות לר"מ, הא באתידע ל' לאחר שחיטה [עכ"פ למאי דס"ד, או לר"א דקאמר תברא], נפק לחולין ואשתכח דשחטו חולין בעזרה, וי"ל דכיון דגם האשם נפסל באתידע ל', אינו מוסיף בחומר האיסור אי משוי ל' חולין, דסו"ס גם ההיתר להקריב אשם הוא מפני שאין לחוש שיתודע

א. כ"ג ב' מתני' ונודע לו שלא חטא, נראה דאשם תלוי קדוש במוחלט, גם אם כלפי שמיא גליא שלא חטא, ואע"פ שאינו צריך להגן מפני הייסורין, מ"מ כיון שמעיקרא מצותו בספק, הר"ז קרבן מוחלט על מצב כזה, תדע דבאתידע ל' אחר זריקה שלא חטא הרי הקרבן כשר ומקטיר האימורין והבשר יאכל, ואם איתא דהשתא איגלאי דחולין הוה, לאיזה צורך חידשה תורה היתר בהקטרת ודאי חולין, ויותר מזה דכיון דגם כשיתברר שלא חטא יקרב קרבן זה על המזבח והבשר יאכל לכהנים וכל דיני אשם בו, א"כ מה שיך לומר דמ"מ ביסודו הוא חולין כיון שלא צריך כפרה, סו"ס בהמה זו עומדת ליקרב ע"ג המזבח ויהיו בה כל דיני אשם, ואין סברא לומר דאחר זריקה מתחדשת בה קדושה, ואפי' הי' כן מ"מ כיון שקרבן זה עומד לקדושה זו שהרי עתיד דמו ליזרק, דלכל הצדדים מיייתי ל' ע"מ לזרוק דמו, וא"כ אין בינו לשאר קרבנות כלום, וצ"ע ברש"י י"ח א' ד"ה ר"מ, ונראה שהתו' שם פליגי על רש"י בזה ויתבאר לק' ס"ק י"ב בס"ד.

ולפ"ז נראה דמעיקר דין אשם תלוי לכו"ע כשנודע לו שלא חטא הו"ל בדין מותר אשם כנתכפרו בעליו או כמתו בעליו, וירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה, דכיון דעד השתא הוה קדוש קדושה גמורה כל שנפסל מכאן ולהבא הרי הוא בדין מותר, [ועי' כע"ז בניזיר כ"א ב' דבהפר לה בעלה החטאת תמות, ואפי' מיעקר עקר, מיהו התם לא דמי ממש לדהכאן], והא דס"ל לר"מ דיצא לחולין אינו מכאן ולהבא, אלא דחשבינן ל' כאילו התנה שאם לא יצטרך לו אינו מקדישו מעיקרא, וראי' לזה מהא דירעה בעדר ומשמע

כשפקע דינו כמותר אשם, - בקצרה פלוגתתם אם הצורך להגן מפני היסורים במצב זה נקבע אצל האדם כצורך גמור מכח הספק, וכאוכל רפואה מספק חולי, ונמצא שבמצב המסופק הי' אשם תלוי במוחלט, או שהוא מתייחס לעצם הצורך כספק, ולא גמר ומקדשו אלא כמה שמוכרח.

ובמפריש שני אשמות לאחריות גלי דעתי' שהצורך להגן מפני היסורים מוחלט אצלו, שאם הי' יושב ומצפה שמא יוודע שלא חטא, לא הי' לו להפריש שנים, או כ"כ חושש הוא מפני היסורים, עד שרוצה שיהא מזומן קרבן אחר אם יאבד זה, ובכח"ג מודה ר"מ שהי' קדוש במוחלט לצורך זה, וכן לרבנן במפריש ע"פ עדים אין הצורך מוחלט אצלו, דאין לבו נוקפו כ"כ.

במש"כ בענין לבו נוקפו גמר ומקדשו, עי' לק' סק"ו שחזרנו בקצת מזה.

ויש כאן לבאר במש"כ דלרבנן כיון דהי' אשם תלוי במוחלט, ממילא הו"ל מותר אשם, מ"מ אכתי יש להקשות דאדעתא דהכי לא אקדשי', כדפריך ב"ק ק"י ב' אכל חטאת שמתו בעלי' ואשם שמתו בעליו דאדעתא דהכי לא אקדשי', וה"נ נהי דהוה אשם מוחלט לא עדיף מחטאת ואשם ודאי, דאמרי' אדעתא דמיתה לא אקדשי', והתשובה לזה דבכלל מאי דמשני התם דחטאת ואשם שמתו בעליהן הלכתא גמירי לה ה"נ הלכתא גמירי לה באשם שנודע, דהא קושטא דמילתא דדין מותר אשם כשנודע נלמד מהלכה דחטאת שמתו בעלי', וכדאמרי' בנזיר כ"א ב' דהבהפר לה בעלה החטאת תמות משום דהו"ל כחטאת שמתו בעלי', וה"נ אין הגדרה אחרת לדין אשם זה אלא כך, דהא לאו מותר דקרבן אשם הוא, דמותר בעלמא היינו שהקריב קרבנות וניתותר מהמעוה שהפריש [או שהפריש שנים לאחריות, דהו"ל כל חד מינייהו כקרב מכח שניהם ואידך הו"ל מותר], וכיון שכן ג"ז

לו אחר שחיטה, והויא מצותו בכך כ"ז שלא נודע, אבל אם הי' יודע שעתיד להתוודע, הי' אסור לו לשחוט, ולא חשבינן לי' כמביא קדשים, דהא יודע שאין קרבן זה עתיד ליקרב, וה"נ בהתנה שיהא חולין שפיר הביאו בזמן שחיטה לפי שעתיד ליקרב, ומה שנודע אח"כ אינו גורם עון למפרע, לפי שהביא את הראוי למלך, (ולמש"כ לק' ס"ד ס"ק י"ג ט"ו בענין א"ת, אף לר"מ אינו תנאי, דכך ניתנה המצוה, ורק בנודע שחטא אפשר דמיקרי תנאי).

ב. שם גמ' במאי פליגי ר"מ סבר כיון דלא צריך לי' כו', בסמוך משמע דצריך לי' היינו להגן מפני היסורים, דאמרי' טעמא דר"מ בנודע לו שחטא משום דבעידנא דאפרשי' לא הוה ידע, משמע דאי הוה ידע לא הוה מתנה שיצא לחולין אם ייודע לו קודם שחיטה שחטא, ולפ"ז נראה דטעמי' דר"מ דכיון דמספקא לי' שמא לא חטא ואז אין לו תועלת באשם תלוי, אינו מחליט הקדשו, והו"ל כיושב ומצפה שמא יוודע שלא חטא, ובכח"ג בלבו ובלב כל אדם שאינו מקדישו אלא אם לא יוודע לו, ונפ"מ דהיכא דודאי חטא אלא שאין ידוע לו אם בחלב או בנותר לר"ש י"ט ב' דמחייב אשם תלוי, ה"נ דגמר ומקדשו לר"מ, דדוקא היכא שכל הצורך בקרבן מסופק אצלו, בזה אמרי' דלא גמר ומקדשו, אבל כשיוודע שבקרבן הזה יש תועלת עבורו, אלא שאפשר שיוודע לו ויביא חטאת, זו אינה סיבה למנוע החלת הקדשו, שהרי לצורך זה הוא מקדישו, ורוצה למהר להקריבו, (וכיון דלא קיי"ל כר"ש שפיר סתמו הדברים), ורבנן סברי כיון דלבו נוקפו הרי הוא רוצה במוחלט בקרבן זה לבטל נקיפת לבו, ולא חשבינן לי' כמסופק בעיקר הצורך שבקרבן, ואע"פ שיוודע שאם יוודע לו אין לו צורך בקרבן, מ"מ השתא גמר ומקדשו לצורך להגן מפני היסורים, וכיון שאינו כמסופק בעיקר הצורך בקרבן, הו"ל אשם גמור וממילא

בכלל מאי דמשני התם דאשם נמי הלכתא גמירי לה.

וא"ת א"כ לר"מ נמי מ"ט אמרי' דכהתנה שאם יודע יצא לחולין, הא מבואר התם דהיכא דהלכתא גמירי לה לא אמרי' דכהתנה דמי, שאין דעתו לאפוקי מההלכה, לאו קו' היא, דביאור ההלכה שחטאת ואשם שקדושתן מוחלטת וחיוכן ברור, דגם אם ימות אין זה חסרון בחטאת אלא באפשרות להקריב, בזה אמרה ההלכה דחטאת גמורה שהגיעה למצב זה, כך דינה, ואין לו לאדם להתנות בכה"ג כיון שחטאתו הגמורה כך הוא דינה כשמת או נתכפר, אבל הכא לר"מ אינו בא לשלול את דין מותר שנאמר באשם גמור, אלא עדיין לא הוחלט אצלו כאשם גמור, דאע"פ שע"כ צריך הוא להביא אשמו, מ"מ זה אצלו כאילו מעיקרא כבר יש ספק שנתכפר, ובכה"ג ודאי כשלבסוף נתברר שא"צ, אדעתא דהכי לא אקדשי', דאין התנאי מתפרש כאומר איני רוצה לקדיש אלא להלכות אשם ולא להלכות מותר, אלא ה"פ גם בשעה שהוא אשם אינו מוחלט אצלי לרצוני, אלא שעל כרחי אני מביאו במצב המסופק, ולכן כשנתברר אינו מתנה נגד הלכות מותר, אלא כאילו נגד החלטת אשם תלוי לכל האופנים, וכיון שאינו נוגד בתנאי זה את כונת המצוה, שפיר אמרי' דאדעתא דהכי לא אקדשי', משא"כ בחטאת שמתו בעלי', שסיבת תנאו מתחלת בדין מותר.

והנני מוסיף ביאור דכשאנו אומרים בחטאת שמתו בעלי' אדעתא דהכי לא אקדשי', פירושו דלא ניחא לי' במה שקבעה תורה שבמת יהא קרבנו למיתה או לרעייה, והר"ז כאילו אמרה תורה דבמת ינתן במתנה אחת (ולא תהא לו כפרה בזה) וכיו"ב, דאע"ג דלא ניחא לי' כ"כ בזה, מ"מ אמרי' שזוהי התוצאה מהקדשו, ולא אמרי' אדעתא דהכי לא אקדשי' אלא כשבכה"ג כבטל הקדשו, ולא כשזה חלק מההלכות שהקדשו קובע, וכמו שלא שייך

לומר אדעתא דיפגלו לא אקדשי', וגדר הדברים אפשר לומר דלא מהני תנאי כלל כמו ששמעתי בשם מרן זללה"ה, או דלא אמרי' שמתנה בכה"ג כמו ששמעתי בשם אאמו"ר שליט"א, והיינו דכיון שאין התוצאה הזו מאורע חיצוני אלא מההלכות שהקדשו קובע לא אמרי' אדעתא דהכי לא אקדשי', שאין לומר אדעתא דהכי בכה"ג, שהוא כאומר שהלכה זו לא ניחא לי' שתגרם מהקדשתו, וכן אינו מקדיש בכה"ג, וזה אין שייך באשם תלוי שלא התוצאה של מותר לא ניחא לי', אלא שאינו מקדיש כל עיקר ההקדשה אלא כמה שצריך לו, ואמנם כ"ז שלא נודע לו אינו יכול להניחו ספק חולין, ולכן הנפ"מ מתבטאת רק בנודע, אבל תנאו מתייחס לעיקר הקרבן שאינו מקדישו אלא כמה דצריך לי'.

הא דלא מצרכינן לי' להתנות בהדיא אליבא דר"מ, אע"ג דנחית לספיקא וידע לי' בהקדשתו, היינו משום דע"כ צריך הוא להקדיש גם אם לא חטא, וממילא הו"ל בלבו ובלב כל אדם דלא מקדיש אלא כמה דצריך לי', אבל המפריש לאחריות מכניס עצמו מרצון למצב שקרוב שיהא מותר, והו"ל לאתנויי שהנותר לבסוף יהא חולין, ובאמת ענין הקדשתו לאחריות היינו שמשעבד כ"ז לחובת חטאתו, ונותנו לקדושת החטאת במוחלט, דאל"כ לא הו"ל להקדיש אלא להפריש ואם יצטרך יקדיש, ועוד יש להאריך בזה ונתבאר במקו"א, ועמש"כ אאמו"ר שליט"א תמורה ס"ד סק"ו, - לכאן יש לדקדק בנזירה אמאי לא אמרי' אדעתא דיפר לה בעלה לא אקדשה ולמה תמות, (ועסק"ו אם שייך בזה להשיב דהטעם משום דהלכתא גמירי לה), ואפשר דא"כ כל נדרי' נמי נימא הכי, ואמאי אמרי' מיגז גיזז הרי אדעתא דמיגז גיזז לא נדרה ויבטל לגמרי, ואולי הטעם משום שזהו מה שקבעה תורה בתליית דעת האשה בבעלה שהוא מצב ביניים ומיגז גיזז, ולכן לא שייך שנוסף מכח זה דלא הוי נדר

כלל, שזוהי הסיבה והמסובב ובוזה הכריעה תורה דמיגז גיזו או מיעקר עקר, ועכ"פ לא משוי לי' כטעות, ולע"כ.

שם כיון דבעידנא דאפרשי' לא הוה צריך לי' כו' [כ"ה בשטמ"ק, והנדפס בגמ' ע"פ רש"ק הוא מסברא דנפשי', והגהות השטמ"ק ע"פ גמ' כת"י, וגם השמטת הדומות מוכחת כן], פי' דבעידנא דאפרשי' הי' מסופק אם צריך לו וכמשנ"ת, וכיון דמעיקרא לא אפרשו במוחלט, תו לא מחלקינן בסיבה שא"צ להקריבו, דמתפרש התנאי אם יצטרך לו, ורבותא דרבנן דאע"ג דאיגלאי מילתא דלא הי' צריך להגן מפני היסורים וא"כ גם שימוש של אשם תלוי לא הוה בי', מ"מ כיון דגמר ואקדשי' מעיקרא, לא נפיק לחולין, דבאותה שעה הי' אשם גמור, והו"ל מותר.

מ"ש רש"י אבל חטאת כו' מספיקא לא אקדשי', צ"ע דהא אי מקדיש לי' נמי לא קדוש, כדאמר נדרים ו' א' ה"ז חטאת ה"ז אשם אע"פ שהוא חייב חטאת ואשם לא אמר כלום, ועי' במפרש נדרים שם ובהגהות מהר"ב רנשבורג, וערש"י תמורה כ"ו א' ש' באומר ה"ז חצי' חטאת דתמות כיון שאינו מחויב חטאת, וכבר נתקשו בזה בתו' שם, ולק' כ"ה א' נמי מבואר דחטאת ואשם אין באין בנדר ובנדבה, ואפשר דרש"י קושטא קאמר דבחטאת לא גמר בדעתו להקדישו, ואמנם גם לא הי' מועיל דעתו בזה, וצ"ע דלפמשנ"ת הטעם ידיעה דאשם אינה מבטלת הצורך לבטל נקיפת הלב מעיקרא, ולכן חשבינן הנודע כמבטל האשם רק מכאן ולהבא, וממילא לא שייך טעם זה בחטאת, (אא"כ נימא דלרבנן אזיל לנדבה מכח הקדשתו, ולא מדין מותר אשם, ואין נראה כן כמש"כ סק"א), ואמנם לק' כ"ד ב' שמשו בלשון זה דבאשם ודאי חסר רק לבו נוקפו, אבל ע"כ נקטו כן משום דמדמי להו בגמ', אבל לאו למימרא דאם הי' לבו נוקפו הי' קדוש, ועי'

לק' סק"ו ח' ט', מיהו ברש"י שם פי' ע"ד פירושו כאן.

ג. **נראה** דבמפריש מעות לאשם תלוי נמי פליגי, ואע"פ שיש סברא לומר דמדהקדים להפריש מעות, ש"מ דלבו נוקפו, אין לחדש טפי מדר"ש, דודאי מפריש שני אשמות גרע טפי, והו"ל לר"ש לאשמועינן רבותא טפי, א"ו כיון דע"כ צריך להביא קרבן, שפיר מכנס מעות לאשמו, וגם אין לומר איפכא דכיון דלא הפריש אלא מעות ש"מ שאינו מחליט הקדשו ומצפה שמא יודוע לו, דלאו כללא הוא, דפעמים שאין בהמה מזומנת לו, או שאינו רוצה לשאתה עמו לירושלים וכיו"ב, ועוד דא"כ נצטרך לומר שבשעה שלוקח בהן אשם אז גמר ומקדשו, ולא מצינו שצריך להוסיף בהקדשה אח"כ, וגם אין לחלק בין אשם שקנאו ממעות שהפריש, לקנאו ממעות חולין.

כ"ד א' במפריש שני אשמות לאחריות כו' אי מירכס חדא כו' מבואר דדוקא בהפרישן כששניהם קיימין, אבל אבד והפריש אחר תחתיו לא אמרי' מדלא המתין ש"מ שלבו נוקפו, ובלא"ה נמי פשוט שאין לקבוע כלל בזה, אבל כשמפריש שנים בתחלה ודאי לבו נוקפו, ובפשוטו נראה דאע"ג דלא מודה ר"מ בהפריש השני מפני שאבד הראשון, מ"מ היינו דוקא בנוודע לו קודם כפרה, אבל משנתכפר באחד מהן, הרי מעיקר דין אשם נקבע השני במותר, וא"צ בזה לגמר ומקדשו אלא דכיון שהקרב הי' אשם גמור, הרי השני בדין מותר אשם, ונקבע דינו מיד עם ההקרבה, ואין הנודע משנה למפרע כלל, (דכיון שהגיע להקרבה אין בינו לאשם ודאי כלום), ובנוודע שחטא הדבר פשוט יותר שהרי הגין עליו מפני היסורין.

ולפ"ז מ"ש תו' דא"צ לגרוס נתכפר באחד מהן דאפי' שניהם עדיין חיים כו' ירעו כו', לאו דוקא א"צ, אלא דכל עיקר המימרא

באשם ודאי דפשיטא דהיינו מותר אשם, ששניהם קדושים בשוה, ואין כאן תנאי דילמא לא צריך לי, ובמל"מ נתקשה בזה, מיהו ודאי דגרסת רבנו דחקתו, וגרסת תו' עיקר.

הפריש אשמו ולא אבד והפריש שני לאחריות לכא' רק השני גמר ומקדשו, דנהי דהשתא לבו נוקפו גם לגבי ראשון, אבל בעינן הקדשה מחודשת לצד שיוודע לו, דהא התנאי מפקיע הקדשתו מעיקרא לצד שיוודע לו, וכיון שכן אפי' רוצה לבטל התנאי צריך הקדשה נוספת לצד שיוודע לו, וצ"ע, (מ"ש במל"מ שם בענין הקדש לאחריות בזא"ז עתו' פסחים צ"ז ב' ד"ה הפריש, שכ' לתרץ דכל כה"ג הלכתא גמירי לה דרועה ע"ש).

ד. **שם** אר"י א"ר מודים חכמים לר"מ באשם תלוי שהוזמו עדיו כו' מ"ט כו' יש לעי' מאי מהני הכא לבו נוקפו, הא לכא' ע"כ לאו מותר אשם הוא דאיגלאי מילתא שלא חל חיוב אשם תלוי וממילא לא קדוש, ולכא' מוכח מכאן דמתוך שלבו נוקפו אמרי' נמי דגמר ומקדשו מתחלה לנדבה, דכיון דנחית לספיקא וידע דאפשר שיוודע ויפלו לנדבה, השתא נמי גמר בלבו שלא יצא מידי הקדש לעולם, [ועי' להלן דבגמ' נראה דקדוש מדין אשם], מיהו צ"ע מנלן לחדש כולי האי אליבא דרבנן, הא לא אשכחן במתני' אלא דלרבנן אינו כמקדיש על תנאי, אלא מקדישו לאשם במוחלט, וממילא כשנודע הו"ל מותר אשם, אבל לא מצינו שמקדיש הקדש נוסף מכא' לבו נוקפו, וכמשנ"ת סק"א ב', ואין לחדש גמר ומקדיש לי' שני סוגי הקדשות, אם יוודע יהא מותר אשם, ואם יוזמו יהא נדבה, ולכא' לא מסתבר לומר דהעדים עד שהוזמו קבעו מצב מסופק במוחלט, וכאילו ההזמה מבטלת מכאן ולהבא את האשם תלוי, ולגבי ידי' כנודע דמי, דכיון דסהדי שקרי נינהו איגלאי מילתא שלא הי' מצב כזה כלל, [ועי' להלן ד"ה והנה, דלא קשה], ואפשר

לא שייכא בכה"ג שהרי בנתכפר לא בעינן למיתי מדין גמר ומקדשו, אלא דע"י שנתכפר נעשה השני מותר, וכמש"כ, ואפי' בהפריש שנים ע"פ עדים [אם נימא דלכו"ע לא גמר ומקדשו, (ולק' סוסק"ו כתבנו דגמר ומקדשו), ועכ"פ בהפרישן זא"ז מפני שאבד הראשון], אם קרב אחד מהן, השני ירעה, דנקבע בו דין מותר ע"י ההקדבה של זה, וכמו שהקרב קרבן גמור הוא, כך מותר בדין מותר אשם גמור, שו"ר במל"מ בזה.

והי' מקום לפרש דה"ט דר"ש דכיון דהפריש שנים, ויודע שבדרך הרגיל יתכפר באחד והשני יפול לנדבה, א"כ הו"ל כנחית להקדיש גם לנדבה, ולכן לא אמרי' דמפיק להו מנדבה בנודע לו, ואפשר דמזה באו לאפוקי בגמ', דאדרבה אין דעתו דילמא לא מירכס והו"ל מותר, אלא לבו נוקפו דילמא מירכס כו', ועי' בסמוך מ"ש בדעת הרמב"ם, אח"כ ראיתי בספר אאמו"ר שליט"א ס' סק"ב בכ"ז, ועמש"כ לק' ס"ק י"א בדין הפריש א"ת ומת.

ואפשר דאפי' לר"א דאם אינו בא על חטא זה כו' מ"מ בהפריש שנים והקריב אחד מהן, נעשה השני מותר ויפול לנדבה, ועי' לק' ס"ב סק"ו בזה.

רמב"ם פ"ד מפסוה"מ הכ"א מי שנתחייב באשם תלוי והפריש שנים לאחריות מתכפר באחד והשני ירעה כו' ואצ"ל באשם ודאי שהוא כן, נראה דרבנו מפרש דמודה ר"מ דהשני קדוש, ולא אמרי' כיון דלא צריך לי' לא מקדיש לי', דהי' מקום לומר כיון דכל חד מינייהו נמי לא מקדיש לי' לצד שיוודע לו דלא צריך לי', ה"נ בכל חד מינייהו אם יתכפר באיך, הו"ל האי כלא צריך לי', דכבר נכללים כל הסיבות דלא צריך בתנאיה, וכמש"כ סק"ב לענין נודע שחטא, וקמ"ל דבהא מודה ר"מ דלצד דצריך לי' מקדיש לשניהם בשוה, שהרי הקדישן דילמא מירכס חד דליכפר באיך, והיינו דמסיים ואצ"ל

אלא דאם באופן ששוה"נ יצא וירעה בעדר גם אשם תלוי כן, א"כ לא שייך להזכיר בו שאינו כן, וע"כ דבגונא דשוה"נ יצא וירעה בעדר, בא"ת פליגי, מיהו פשטות הדברים דרבא גמר מזה דסתמא דרישא מיירי גם בכה"ג, דג"ז בכלל ונודע לו, וש"מ דדסיפא דהבשר יאכל נמי אתיא שפיר לכו"ע.

והנה מה שנתקשינו איך סהדי שקרי קובעים אשם תלוי בודאי, יש לבאר בזה, דהא שנים אומרים אכל ושנים אומרים לא אכל וכן ע"א ואשה תנן לעיל פ"ג דמביא אשם תלוי, ואע"פ שאחד מהם שקר (וה"ה הוזמו), אפ"ה חשבינן מצב זה כספק מוחלט מפני שהספק נקבע במציאות, ומאחר שנקבע הספק חל חיוב אשם תלוי בודאי מאחר שהמציאות מסופקת, וכאילו העידו על החתיכה קודם שאכלה, דכיון שכל דיני התורה נקבעין ע"פ עדות, וע"א נאמן באיסורין, כשם שקובע ודאות כך ספיקות, וכמש"כ לעיל בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת, והטעם משום דכל הני שעל ספק, נכלל בספק לא חטא כל מה שיתברר שלא חטא, ולא חילקה תורה בכשרות הקרבן מאיזה סיבה נתברר שלא חטא, כיון דמ"מ חייבתו תורה להביא במצב זה, וביאור הדברים דלא המצב המסופק במעשה שעשה גורם החיוב, אלא זה שיש לו ספק שמא חטא, ולכן כל שהוא מסופק הרי יש כאן הסיבה המחייבת בקרבן, דגם בעד אומר אכל אין מצב מסופק במעשה אלא עכשיו הוא מסופק אם אכל, וה"ה אם נסתפק במה שאכל אם ה"י חלב או שומן, לפעמים לא ה"י המעשה במצב של ספק אלא החיוב מסופק אצלו, ורק בשנים אומרים שחייב אשם תלוי קשיא לן דלא חשיבא עדות הגורמת מצב מסופק, ואח"כ קדושת האשם תלוי במוחלט מכח מצב זה, שהרי לא נתחדש דבר אחר עדותן, אלא הר"ז כשנים מעידין על קרבן זה שהוא אשם תלוי של ראובן והוזמו, דודאי לאו כלום הוא, ואפי' העידו שנתחייב א"ת בב"ד פלוני,

דכיון שהיתה קבלת עדות בב"ד, והב"ד מורים לו להביא אשם תלוי, בכה"ג חשיב מצב מסופק אצלו במוחלט, הגע עצמך בתרי ותרי דנתגרשה ולא נתגרשה דבאשם תלוי קאי עי' כתובות כ"ב ב', ואח"כ הוזמה כת אחת דודאי לית לן למימר שהאשם תלוי נפקע למפרע, דמ"מ היא היתה במצב של ספק, וה"נ כשהספק בו בעצמו, כיון שנקבע כן ע"פ פסק ב"ד הר"ז כאילו קבעו שהחתיכה שאכל ביום פלוני היתה ספק חלב, ובאמת סתמא דמילתא מיירי שיודע שאכל חתיכה פלונית, והם מעדיין שהיא ספק חלב, דאם יודע שלא אכל אין לבו נוקפו כלל, ובכה"ג בודאי יש לדמות לתרי ותרי, [מיהו צ"ע לפי האמת אם גם בזה אמרי' דלא סמין אעדים, או דוקא בהעידו שאכל והוא א"י מהאכילה כלל, וסתמא דהוזמה מיירי שלא היו במקום שמעדיין שהוא אכל], ולפ"ז אם יעידו שנתחייב אשם תלוי בב"ד פלוני [לר"מ או שהודה] והוא שכה, והוזמו, יבטל הספק למפרע דאין כאן מעשה שנקבע בו ספק ע"פ עדותם, וצ"ע בזה, ועכ"פ בא"ל עד אחד אכלת ספק חלב ואיגלאי מילתא דשקרא הוי יבטל למפרע, ואפשר דבהעידו עליהם שהם גזלנים ג"כ בטל למפרע, ורק בהוזמה שהוא חידוש התורה בזה חשבינן הפסק ב"ד כמוחלט, ומתבטל מכאן ולהבא, ולהלן כתבנו דבכל האופנים לא אמרי' איגלאי מילתא למפרע.

ולכאז' הדבר מבואר בגמ' דאם הוזמו אחר שנזרק הדם הבשר יאכל, (והיינו ע"כ מדין אשם, דנדבה עולה היא), דהא רבא מפרש לרישא דמתני' בהוזמה דומיא דשוה"נ, ואם איתא לימא ל' אימא סיפא נזרק הדם הבשר יאכל ואי בהוזמו אמאי הא איגלאי מילתא דלאו אשם הוה, א"ו פשיטא לכו"ע דאם נזרק הדם ואח"כ הוזמו הבשר יאכל, וש"מ דהוזמה מפקעת רק מכאן ולהבא, ויש לדחות דהא דקאמר דכותי' באשם תלוי, אין הכונה דכולה ריאש דאשם תלוי מיירי בכה"ג,

ספק, סהדי גורמים מצב מוחלט, (תדע דאפי' חוזרים ומגדין לא מהימנין להו, א"כ משהגידו נקבע כמציאות), ואין בין הוכרה חתיכה להוכרו העדים כלום, וכמש"כ בשנים אומרים לא מת.

ולא אמור יש ללמוד מכאן דעגלה ערופה שהוזמו עדיה, כגון שאמר אחד שהכיר ההורג והכחישוהו שנים והביאו עגלה והוזמו, אם משנערפה נודע אסורה בהנאה, בין לרבא בין לאביי, דיש לפרש סיפא דומיא דשוה"נ דאיגלאי מילתא דשקרא הוי, ומ"מ אמרי' דכפרה ספיקה ואסורה בהנאה, וכ"כ תו' כ"ה א' דע"ע יש לדמות לא"ת, שו"ר דבתוספתא פ"ד קטני ע"ע נמצאו עדיה זוממין מותרת בהנאה, והובאה ברמב"ם פ"י מה' רוצח ה"ז, אלא שהעתיק הדברים כשהוזמו לאחר ירידתה קודם עריפה, ומשמע שר"ל דכיון שלא כיפרה עדיין, פקע למפרע, אבל אם כיפרה ספיקה, הלכה לה ואסורה אפי' בהוזמו, ולע"כ בזה, רצ"ע לרבא מ"ט לא מפרשינן ע"ע נמי דכוותי', ועי' לק' סק"ז.

ובפשוטו הי' נראה דה"ה מנחת קנאות שנמצאו עדיה זוממין אחר הקטרת הקומץ דשירי' נאכלין, והיינו דמייתי מינה ר"א דמ"מ בנודע קודם הקטרה מנחתה חולין, וכ"נ דעת תו' סוטה ו' ב' שכ' דבמנחת קנאות אם באו עדי טומאה אחר הקטרה השירים נאכלין, ודימו להא דחטאת העוף הבעה"ס דמשיצה דמה אפי' נודע לה שילדה אמרי' דכיפרה ספיקה והלכה לה, ואח"כ כתבו דבהוזמו עדי' אחר קמיצה יש לאסור מדרבנן דומיא דנודע לה שלא ילדה אחר קמיצה דאסורה מדרבנן, ודקדקו לומר אחר קמיצה ולדמות למליקה קודם מיצוי הדם, והדברים מוכיחין דאחור הקטרה לא גרע מבאו עדים שהיא טמאה, דמדמו האי לילדה ודאי, וזוממין ללא ילדה, ואע"פ שיש לחלק, דזוממין איגלאי מילתא דמעיקרא לא הוצרכו למנחה דלא היתה הסיבה המחייבת, ובעדים

כשהוזמו י"ל דנתברר שלא הי' חיוב, והכי נמי עדותן מתייחסת לחיוב האשם תלוי, וכשאגלאי מילתא נתברר שהטעוהו ולא הי' כאן ספק, משא"כ באינן שהספק הוא קודם החיוב, דאמנם אם הי' מחויב אשם תלוי והקריב והעידו שנים שהי' טריפה והוזמו, אפי' הוזמו אחר זריקה של השני י"ל דישרף, דהכא חשיבא עדות שקר על קדושת האשם תלוי, [מיהו בזה גם בטעות שלו עצמו ישרף], אבל כשמעידין על המעשה שעשה, לא מחליקין איזה סיפור קובע הספק, דהא שנים אומרים אכל חלב ובאו שנים שקרנים ואומרים לא אכל, הרי הם יודעים שבעדותן מתחייב אשם תלוי, ומ"מ פשיטא לן דהוי ספק ככל חיוב א"ת, וה"נ אם מספרים שבב"ד פלוני היו שנים שאמרו שאכל והיו שנים שאמרו שלא אכל, או שהיו תרי ותרי על חתיכה זו קודם שאכלה, כללא דמילתא כל שהעדות מתייחסת למעשה שעשה, הרי קבעו אצלו ספק במציאות, ועכשיו החיוב אשם תלוי שלו במוחלט, דלא חשבינן עדותן על האשם תלוי בעצמו, אלא על המציאות, ואחר שנסתפק לו המציאות, הרי הוא חייב במוחלט, ולפ"ז לאו דוקא בהזמה אלא בכל ספק דמורין לי' להביא במצב זה, אפי' נתברר אח"כ דשקרא הוה, מ"מ לא פקע למפרע, [ולפ"ז שנים שהעידו שחייב אשם לוי, והקדיש, ונהנו מן האשם, אע"פ שהם יודעים בעצמם דשקרנים הם, מעלו וחייבין קרבן ודאי על מעילתן].

ובאמת לכו"ע יש ללמוד ממתני' דסהדי שקרי קובעים מצב מוחלט, מדקתני שור הנסקל אינו כן, ולאביי היינו בבא הרוג ברגליו, דג"כ איגלאי דשקרנים היו, ואם בסהדי שקרי יש חסרון טפי דאיגלאי מילתא למפרע, לא הו"ל לדמויי לאשם תלוי, ואפי' אם לא הי' מוזכר בסיפא דנזרק הדם הבשר יאכל, אלא עיקר הענין שאין לדמות טעות שנתגלתה מכאן ולהבא, לסהדי שקרי דידעי שאין כאן ספק, א"ו בכל הני שמצותן מכח

שנטמאה היתה הסתירה שהיא המחייבת במנחה, אלא שנוסף ידיעה שגם נטמאה, ס"ל להתו' דכיון דעל ספק באה מתחלה, יש לדמות לספק דא"ת, דאפי' הוזמו אמרי' כפרה ספיקה והלכה לה, וביאור הדברים דנסתרה דאמרה תורה הוא כחתיכה משתי חתיכות דאשם תלוי, דזוהי מדת הספק, וכי היכי דהתם באמרו עדים קרינן בי' מצוות ה"נ באמרו שנסתרה, דאין הסתירה ענין צדדי דנימא שחסר בתנאי המצוה, אלא זהו תיאור הספק, ולכן כיון שעדים קובעין ספק אף בשקר, ה"נ דקובעים חיוב מנחה, ולפמש"כ סוגיין משמע הכי, דדיינינן עדים כמצב מוחלט, בכל הבאים לכפר או לברר על ספק, מיהו צ"ע כיון דבתוספתא מחלק בע"ע דבהוזמו עדיה מותרת בהנאה, ומ"מ במנחת קנאות הדבר כמפורש בגמ' דאי לאו דלברר קאתיא, הי' מועיל גמר ומקדיש לה, וגם משמע דלר"א דמיא לגמרי לא"ת, והיינו דלאחר הקטרת הקומץ הו"ל כלאחר זריקת דמו, ויאכלו, (וכ"כ תו' שם כ"ג א' בשם ירו' דמנחת קנאות דמיא לאשם תלוי עי"ש).

ברם אכתי צ"ע בזה דאמנם בתו', [וכן בירו' שם פ"ג ה"ו], מבואר דבבאו עדים שנטמאה אחר הקרבת הקומץ מנחתה נאכלת, [וכן יש גרסאות ברמב"ם הובא בס' דב"ש סוטה ס"ט סק], אבל בתלמודן שם קאמר דכיון דאיכא עדים במדנה"י שהיא טמאה אי אמרי' דאין המים בודקין אותה, איגלאי מילתא דכי קדוש מעיקרא בטעות קדוש ונפקא לחולין, וכבר הק' כן בדב"ש שם והביא כן בשם מרן זללה"ה, [ועי' תו' כ"ב ב' ד"ה ושבעלה], וא"כ אם בבאו עדים שהיא טמאה, דעד השתא כדין עבדי, אלא שלא שמעו מהעדים, אמרי' דאיגלאי מילתא דבטעות קדוש ונפקא לחולין, כ"ש בהוזמו עדיה דנפקא לחולין, וי"ל דלא דמי דבעדי טמאה נלמד מקרא דלא תועיל המנחה אע"פ שבשעה שהקריבה לא נודע, כיון דיש בעולם מי

שיודע, דחשיב שא"צ לברר העון שהוא כבר מבורר, ולא שייך לומר דעד השתא כדין עבדינן כ"ז שלא נודע, דאה"נ, אבל ע"ז גופא אמרה תורה שאע"פ שנעשית כדין לא תכפר בספיקה, (דרך בכה"ג דלא נודע לנו איצטריך קרא, ופשוט), משא"כ בהוזמו עדיה אם איתא דכ"ז שלא נודע הי' כאן חיוב במוחלט, א"כ נעשית המנחה כמצותה, דכיון שעדים גורמין ספק במציאות, א"כ לא אגלאי למפרע שלא הי' ספק במציאות, - בלשון קצרה, כי היכי דאמרי' לגבי א"ת דכ"ז שיש עדים לפנינו חשיב שיש לנו מצב מסופק, ולא אמרי' דאיגלאי מילתא שלא הי' ספק, כיון שאצלנו הי' הדבר מסופק, ה"ה במנחת קנאות, תדע דבשנים אומרים נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת דשותה [לע"ע מצאתי כן רק בתרי ותרי דפסולי עדות, עי' גמ' ל"א ב' וברמב"ם], ודאי י"ל דהוזמו אחר הקטרה מנחתה נאכלת, וה"נ בהוזמו על הסתירה, ויש עדים שנטמאה שאני דלא סגי שהי' אצלנו במצב של לא נודע, אלא ילפינן מקרא דבעינן נמי שכלפי שמיא גליא שלא נודע, ולכן כשנודע אח"כ שהיו עדים, איגלאי מילתא דהקדש טעות הוה.

ולק' סק"ז נתבאר עוד בזה, ועי"ש דאפשר דאין השירים נאכלין מטעם אחר, אבל אין זה חסרון בכיפרה ספיקה.

ה. **שם** אר"י א"ר מודים חכמים לר"מ בא"ת שהוזמו עדיו כו' פשטות הגמ' נראה דבאפרשי' ע"פ עדים אפי' הוכרה חתיכה יצא וירעה בעדר, דכיון דבעדים אין לבו נוקפו לא גמר ומקדיש אלא כמה דצריך לי', [וכההיא דאשכחן בדר"מ דאפי' נודע דחטא נפיק לחולין וכמשנ"ת סק"ב], ויש לעי' א"כ מ"ט נקט הוזמו עדיו הול"ל מודים חכמים לר"מ באפרשי' ע"פ עדים, ואפשר דלאו כללא הוא דבכל עדים אין לבו נוקפו, דפעמים יש דסמין עלייהו ומהימני לי' כנפשי', ולכן נקט לה בכה"ג שהוזמו לבסוף, דבהני ודאי מעיקרא נמי לא סמין עלייהו.

ואפשר דרב אתא לאשמועינן דדינא דר"מ בנודע משנשחט ומשנזרק הדם, הוא אף בהוזמו עדיו, וכמשנ"ת לעיל סק"ד דעדים קובעים עכשיו ספק גמור, ולא מצי למימר אדעתא דעדים זוממין לא אקדשי, כיון שהקרבת הוא בקדושה גמורה גם אם כלפי שמיא גליא דשקרי ניהו, ולכן משנזרק הדם הבשר יאכל, והוצרך לזה לעיקר המימרא דאע"ג דלא מצינן למימר דלא אקדשי אדעתא דהכי, מ"מ אין לבו נוקפו משום דלא סמין עליהו, ויתכן שאם הי' הדין דבהוזמו גם לאחר זריקה הקרבן פסול, והיינו דנימא איגלאי מילתא שלא הי' חיוב כלל, לא היו מודים חכמים לר"מ דבהוכרה יצא וירעה בעדר, ואע"ג דלכאור' סברא דאין לבו נוקפו שייכא, מ"מ י"ל דדוקא היכא דמקדיש אפי' שקרי ניהו, בזה אמרי' דנותן אל לבו שלא יחול אלא כמה שמוכרח, אבל אם צד זה אינו בכלל הקדשו, א"כ מתפרש הקדשו לצד שהספק אמיתי וי"ל דגמר ומקדיש, ולפ"ז הוצרך רב לבאר הדין דבהוזמו ג"כ קדוש, דבזה תלוי כל דינא דמודים חכמים, מיהו פשטות הדברים דכל שאין לבו נוקפו לא גמר ומקדיש, (ואפי' כשא"צ להתנות הקדשו כשיוזמו), דלבו נוקפו זוהי מציאות, ובחשש משקרי אין לבו נוקפו.

שם מ"ט ע"כ ל"פ כו' ואמרי' לבו נוקפו אבל הכא כו' פשטות הדברים משמע דהכא לא אמרי' לבו נוקפו, דאם איתא דלגבי הוכרה חתיכה, אמרי' בכל גונא לבו נוקפו, דהיינו דלגבי הספיקות שאשם תלוי נקבע עליהם אינו מתנה, וגמר ומקדיש, ורק בספיקא דשקרנים מתנה, א"כ נמצא דבין באפרשי' ע"פ עצמו בין באפרשי' ע"פ עדים אמרי' דגמר ומקדיש באותה מדה, אלא דע"פ עדים יש אפשרות של נודע מחודשת, דבזה לא גמר ומקדיש אי משכח"ל נודע כזה בע"פ עצמו ג"כ לא הי' מקדיש, ולשון הגמ' ל"מ כן, דא"כ הול"ל בפשיטות כי אמרי' גמר ומקדיש לגבי הוכרה

חתיכה, דספיקא קושטא הוה, אבל לגבי הוזמו לא גמר ומקדיש, והלשון משמע דיש חילוק בדרגת הגמר ומקדיש, מיהו יש לדחות דה"ק היכא דאפרשי' ע"פ עצמו אמרי' לבו נוקפו וגמר ומקדיש לגבי כל הספיקות שגורמין את החיוב, משא"כ בעדים שאין לבו נוקפו לגבי כל הספיקות שהחיוב א"ת בא מכחם, וע"ע בכ"ז לק' סק"ו.

בשמימ"ק אות ו' ח' בשם תו' מפרשי דבאפרשי' ע"פ עדים והוכרה חתיכה סברי רבנן ירעה, ורק בהוזמו עדיו מודו, [ויש שם ט"ס וצ"ל באות ו' או שהוכרה החתיכה, וכן באות ח' אבל אם הוכחשו או הוכרה החתיכה], וניחא להו בזה דנהי דשני אביי דמשכח"ל בנודע שבא הרוג ברגליו ודכוותי' גבי אשם דהוכרה חתיכה, אבל אכתי בשוה"נ מיירי באפרשי' ע"פ עדים, ודכוותי' באשם מודו, א"ו אפי' אפרשי' ע"פ עדים פליגי ורק בהוזמו מודו, ומפרשי עד"ז הא דקאמר ה"ד אילימא דאתו בי תרי כו' דמשמע לכאור' דאי הוה מיירי בכה"ג הוה ניחא דכוותי' בא"ת, וכ"ה בתוד"ה אש, וכמשי"ת להלן בס"ד, ונדחקו ליישב הא דמסיים אביי אבל היכא דאפרשי' ע"פ עדים לא, דר"ל דאפרשי' ע"פ עדים והוזמו, ובאמת יישוב זה דחקו טובא דאם האמת דאביי מודה דדכוותי' גבי אשם תלוי יש לנו לפרשו באפרשי' ע"פ עדים, איך תפס בלשונו ההיפך, דבשלמא אם בתר שינויא דאביי לא בעינן דכוותה גבי הפרשה בעדים, שפיר יש לדחוק דהאי אבל היכא דאפרשי' ע"פ עדים לא, מתפרש והוזמו, אבל אם אביי סבר דמיירי דכוותי' בדאפרשי' ע"פ עדים, איך אמר עד"ז דלאו בהכי מיירי, [ועי' לק' ד"ה ומ"ש תו'].

ובאמת קשה טובא לפרש מתני' המביא אשם תלוי ע"פ עדים ונודע לו שלא חטא, דהיינו דוקא כשנודע לו בהוכרה חתיכה, ולא בנודע לו ע"פ הזמה, דהיכי סתים תנא נודע לו שלא חטא בזמן שאין הדין כן בכל נודע,

חטא, א"צ לדמות סיפור הדברים איך נודע, כמו שאין להזכיר באשם תלוי שבא הרוג, כך א"צ להתאים הסיפור במה שניתן לדמות, משא"כ בהזמה שזהו סוג בירור מיוחד ולא שייך לומר דכוותי' בהוכרה חתיכה, ולפמש"כ דמתני' מתפרשת דהנודע של א"ת אירע בשוה"נ מדלא קתני בי' נודע כלל, א"כ ניחא טפי שינויא דאביי, דכי היכי דבא"ת נודע ע"י שניכר האמת לעין דכוותי' מתפרש בשוה"נ, והגמ' נקט איפכא א"ת דכוותי' דשוה"נ, אבל הכונה משום דחד נודע קתני לתרויהו.

ולפ"ז גם אם האמת דבאפרשי' ע"פ עדים והוכרה חתיכה פליגי, מ"מ אביי מוקים למתני' בהפריש ע"פ עצמו, ונודע היינו שנתגלה הדבר לעין, ומתפרש בכל חד כפי ענינו, והיינו דקאמר אבל אפרשי' ע"פ עדים לא, דבזה לא הוי דכוותי', משום דאפי' כגונא דבא הרוג ברגליו מודו, ואפשר דרבא סבר דכיון דבשוה"נ מיירי רק באיגלאי מילתא דסהדי שקרי הוו, אם בהזמה או בבא הרוג ברגליו, א"כ יש לפרש א"ת דכוותי' דנודע שהספק לא הו' אמת מתחלתו, וטעמי' דאביי כבר נתבאר.

ודעת תו' נראה דס"ל דאע"פ שא"ת ושוה"נ חלוקין בעיקרן, מ"מ אם איתא דכה"ג דשוה"נ משכח"ל בא"ת ולא פליגי, לא הו"ל למיתנייה באינו כן, ואע"פ שהי' ראוי לשנות החילוק שביניהם, מ"מ לא הו"ל למיתני אינו כן, ולא למיתלי נודע דידהו זבי", אלא שוה"נ שנודע עד שלא נסקל כו', וולגבי בא הרוג ברגליו סמך אעדים כמש"כ לעיל, מיהו י"ל דכיון דבאמת אינו כן, דלא שייך הטעם דלא פליגי בא"ת לענין שוה"נ, שפיר נקט שאינו כן, ורק בסוג הנודע קשיא לי', ובפרט לפמש"כ דעיקר הקו' משום דחד נודע נאמר אכולהו.

מש"פ רש"י דאיירי בידוע שלא אכל צ"ע דא"כ אין לבו נוקפו, ונלרש"י כתובות

ובפרט שבכה"ג הנודע היותר קרוב הוא הכחשת העדים, דהא איהו לא ידע דאכל כלל, וולק' ד"ה ומ"ש תו', כתבנו בדעת תו' דאין כונתם דמתני' מתפרשא בהפריש בעדים אלא דכיון דפלוגתתם שייכא גם בזה שפיר נקט דשוה"נ אינו כן, ולפ"ז ניחא, ועוד הק' גיסי הרי"מ שליט"א סו"ס מאי מהני אביי בתירוצי', הא בשוה"נ מיירי בנודע דסהדי שקרי נינהו אם ע"י הזמה או בא הרוג ברגליו, ודכוותי' גבי אשם תלוי מודו, כגון שהעידו שאכל חתיכה אחת משתי חתיכות ידועות, ונמצאו שתייהן קיימות, דהיינו כבא הרוג ברגליו, ובדוחק י"ל דכיון דבמילתא דעבידא לאגלויי לא משקרי אינשי, הרי הוא סומך בזה על העדים דלא עבידא לאיגלויי, (ולכן גמר ומקדיש ואין דעתו להתנות), אבל במקום הזמה שפיר משקרי דסו"ס בדעת בנ"א תרי ותרי נינהו, ופעמים שאינם יודעים שהמזימין ראו אותם במקום אחר.

ול"ד ז"ל נראה דאאפרשי' ע"פ עדים לא בעינן דכוותי' כלל, דכיון דאשם תלוי שייך ע"פ עצמו, ושוה"נ לא שייך אלא בעדים, מתפרש שפיר כל חד כדיני', ולא בעינן לדמויינהו בהא, דמתני' מתפרשת באשם תלוי ושור הנסקל שקיימין לפנינו וכל חד נעשה כדינו, איך הדין בנודע, אבל בנודע אין שייך לומר האי כדיני' והאי כדיני', שאין החילוק שבין אשם לשוה"נ מחייב לחלק איך נודע, ומתפרשא שפיר מתני' בחד נודע לתרויהו, דלענין זה נשנו במתני' חד כוותי' דחברי', ובפרט שלא נשנה במתני' נודע בשוה"נ וא"כ מתפרשא הכי כשנודע של א"ת אירע בשוה"נ, אז אין הדין כן, והיינו דמתיב רבא אם בשוה"נ מתפרש בנודע דהזמה יש לפרש דכוותי' באשם תלוי, ודחי אביי דנודע דשוה"נ מתפרש שנתגלה האמת כטעות מעיקרן, ודכוותי' באשם תלוי לפי ענינו, וכל סוגי בירור שניכר הדבר לעין חשיב דכוותי', דכיון דהנודע הוא ע"י מציאות שמוכחת שלא

בהכחשה כו' אז ה' אפשר לדייק), וצ"ע, וגם יתכן דאי הוה מיתוקמא בשוה"נ בהכחשה ה' מודה רבא דכוותי' בהוכרה חתיכה, ורק במושג הזמה צ"ל דכוותי' ממש.

והנה אי ליכא לדיוקי מדקאמר ה"ד כו' דבכה"ג הוה ניחא ל', יש לנקוט בפשיטות דאפי' צייטנין לבתראי בשוה"נ אכתי לא הוי א"ת דכוותי', דאי צייטנין להו דומיא דהזמה א"כ היינו הוזמו, ואם זה דין מיוחד בשוה"נ, א"כ בא"ת באיסורי קאי לכו"ע, ולנדבה נמי לא אזיל דספק אשם הוא, ואין נראה לומר דאדעתא דהכי לא אקדשי', [באופן שאינו מכיר בשקרן], דאטו הפריש חטאת ע"פ שנים שאמרו אכל, ובאו שנים ואמרו לא אכל, נפיק לחולין, הרי אם באמת אכל לא נגרע כלום בקדושת החטאת, וזה שנקלע למצב שאינו יכול להקריבו, אינו מבטל למפרע כלום.

ומי"ש תו' דמתני' מתפרשא שפיר דנודע היינו שהוכחשו העדים שהביא על פיהם א"ת, וכן בשטמ"ק בשם תו' כ' דבהוכחשו פליגי רבנן, ומשמע דלקושטא דמילתא אע"ג דהוו תרי ותרי, שייך לומר דפליגי, וכתבו הטעם דלא סמין אמכחישין, לא הבנתי כלל, דכ"ז שיש עדות מוכחשת אם זה אשם גמור איך יצא לחולין ואיך יפול לנדבה, ואפשר דאין כונתם לומר דרישא הוה מתפרשא בכה"ג, אלא דאם בעיקר הדברים שייכא פלוגתתם בדהוי הכחשה לבסוף, שפיר קאמר דשוה"נ אינו כן, ולפ"ז שיעור דבריהם הוא כן, דבהוכחשו עדי האשם תלוי, לא הוי ספק חולין לרבנן, דגם אם כלפי שמיא גליא דבתראי קושטא נינהו, מ"מ לבו נוקפו ומקדיש גם לצד זה, כיון שאצלו זה ספק, דלא ידע דילמא קמאי קושטא נינהו, והרי מצב זה ככל מקדיש אשם תלוי דגמור ומקדיש, ולא שייך לומר דאדעתא דהכי לא גמר ומקדיש, [ויותר מזה דלמ"ש תו' י"ז ב' דבס"ס ג"כ חייב אשם תלוי, א"כ בהיו תרי ותרי אם חייב א"ת, ג"כ

כ"ב ב' משמע דא"ת לכו"ע פטור], ולרבנן בלא"ה אין שנים מחייבין אותו, [וכבר הק' כן הגרע"א ז"ל עי"ש], ועמ"ש בזה אאמור"ר שליט"א, מיהו בעיקר הקרבן משמע דעת רש"י דאפשר להקדישו במוחלט כל שמחויב להקריבו, דגם לצד שלא חטא חולין הוא לדעת רש"י, ויכול להחליט הקדשו, ועי' לק' סק"ט בדעת רש"י בזה, וצ"ע"ג, ואפשר דאין כונת רש"י מכחיש ממש, עי' לשון רש"י כתובות כ"ב ב' ד"ה באומרת, ורק בתרי ותרי פטורה התם.

שם ה"ד אילמא דאתו בי תרי אמרי כו' מאי חזית כו' בתו' הבינו מזה דאם ה' מובן הדין דצייטנין לבתראי הוה ניחא נמי דכוותי' באשם תלוי, ואם כונתם לזקדק מעיקר הא דמיייתי לפרושי איך נודע, ולא פריך מעיקר דין שוה"נ דע"כ מייירי בעדים, (דאם מזה לחוד קשה, לא הו"ל למיחת לברורי השתא איך נודע), לכאור' מזה אין רא' דאם נקטינן שרק בהוזמו קאמר רב, א"כ ע"כ לאתויי איך נודע, דאל"כ מיתוקמא שפיר בעדים ובהוכרה חתיכה, [ולמ"ש"כ לעיל מזה לא מקשה כלל], ואם נימא דבהוכרה חתיכה אפי' הופרש ע"פ עדים מודו, ניחא דבריהם דהוצרך לפרש דלא משכח"ל בהכחשה, אבל א"א לומר כן דא"כ למסקנא תיקשי לן דלא משכח"ל בעדים דומיא דשוה"נ, דמדבריהם נראה דגם בזה בעינן דומיא, (ואין לומר דכונתם משום דאכתי לא סליק אדעת' לשנויי בהוכרה חתיכה, דל"מ כן אלא אוקימתא דבא הרוג ברגליו חידש אביי, דה' נראה לרבא דוחק לאוקומי בכה"ג או כמשנ"ת טעמי' לעיל), וכנראה כונתם מעיקר הא דהוצרך רבא לפרושי ד"ז הכא, וצ"ע מאי רא' כיון דע"כ צריך להקשות מנודע דשוה"נ, (דמהפרשה ל"ק אי משום דפליגי בהוכרה, או משום דמעדים דעיקר שוה"נ ל"ק), אינו יכול שלא לברר דלא משכח"ל נודע אלא בכה"ג, (ואם ה' אומר ה"ד לאו בהזמה, ודכוותי' כו' והוה דחי לא

מפריש, ואמרי' לרבנן דגמר ומקדיש אם לא יוזמו, ולע"כ], וכיון דגם באופן דהכחשה שייכא פלוגתתם שפיר נקט שוה"נ אינו כן, ונפ"מ בפלוגתא זו לענין שחוטי חוץ דלרבנן חייב, ולר"מ הו"ל ספק חולין, וכן לענין מעילה הו"ל לר"מ ספק חולין, ולרבנן מעילה ודאית [אם לנדבה או לא"ת], מיהו יש לדון בזה דכיון דלא נודע לו בבירור, בכה"ג אף לר"מ לא נפיק לחולין.

שם מאי חזית דציית כו' יעוי' בתו' ובשטמ"ק, ויש להוסיף דכיון דמתני' קרי לה נודע, ש"מ דסומך אבתראי, דאל"כ לא שייך למקרייה נודע, דאין זה אלא ספק נודע ספק במילתו קמייתא קאי, ונודע שיש ספק בדבר (אולי לא חטא) הול"ל.

ו. בפלוגתא דר"מ ורבנן פרשנו לעיל סק"ב דר"מ סבר כיון דהבא להקדיש אשם תלוי, אין הצורך בקרבן ברור אצלו, דהא שמא לא חטא, הלכך לא גמר ומקדיש ל' אלא כמה דצריך ל', ואמנם אינו יכול לימר שאם לא חטא לא יהא קדוש כלל דהא קרבן גמור הוא גם אם כלפי שמיא גליא שלא חטא, ובנזרק הדם הבשר יאכל וכל דיני אשם בו וכמשנ"ת סק"א, ולכן התנאי מתייחס רק לאם יוודע קודם שחיטה, ובזה עדיף מאשם ודאי דלצד דלא צריך ל' לא קדוש כלל מעיקר הקרבן, ורבנן סברי דהאדם מתייחס לאשם תלוי כקרבן גמור לפי המצב דהשתא, והיינו דהשתא מיהא לבו נוקפו, ובמצב זה הוא אשם גמור, וכיון דלשעה זו גמר ומקדשו, א"כ משנודע הו"ל מותר אשם, דלר"מ נמי רק משום התנאי מעיקרא הו"ל חולין וכמש"כ סק"א.

ברם הערוני דמשמעות הגמ' דמתוך שלבו נוקפו הרי הוא מוסיף בהקדשו גם בדלא צריך ל', ור"מ שאינו מחדש כן ממילא אינו קדוש אלא בדצריך ל', וביותר משמע כן לק' ב' דקאמר רבה אשם ודאי אאשם תלוי קא

רמית אשם ודאי כיון דלא צריך ל' לא מקדיש ל' אשם תלוי מתוך שלבו נוקפו כו', ומשמע דאי לא הסברא של מתוך שלבו נוקפו גמר ומקדשו ה' הדין בא"ת דלא קדוש מאותה סברא דאשם ודאי לא קדוש, ואמנם ודאי קושטא הוא דבאשם ודאי אפי' ה' לבו נוקפו לא מהני גמר ומקדשו, דלא מחדשינן מכח לבו נוקפו הקדש נוסף לנדבה, ורק מדין מותר אשם הוא קדוש, תדע דאפי' אחר שחיטה דלשריפה אזיל אמרי' דגמר ומקדשו, אע"פ שאין לנדבה צורך בו, וכמשנ"ת סק"א, וא"כ באשם ודאי דאיגלאי דלא ה' אשם כלל, גם מותר לא שייך, והו"ל לרבה למימר אשם ודאי כיון דאיגלאי בטל למפרע, אשם תלוי כיון שה' קדוש, מכאן ולהבא הוא דבטל והו"ל מותר, ולפמשנ"ת ניהא דהיינו דקאמר דאשם תלוי מתוך שלבו נוקפו גמר הקדשו בודאי, ובתר הכי הו"ל מותר, מ"מ שטפת הלשון משמע יותר דמתוך שלבו נוקפו הרי הוא מוסיף וגומר ומקדשו, ואילו ה' לבו נוקפו באשם ודאי ג"כ ה' עושה כן, אלא שהאמת שלא ה' מועיל, וצ"ע בזה, [ולק' סק"ח ט' נתבאר סוגיא דהתם בס"ד], ומ"מ משמעות הדברים דלרבנן גומר ומקדשו יותר.

ולכן נראה דסתמא דמילתא נקטינן דאם לא יצטרך לו אינו מקדישו, וכדאמרי' ב"ק ק"י ב' אחטאת ואשם שמתו בעליהן דאי לאו דהלכתא גמירי לה למיתה או לרעייה, אדעתא דהכי לא אקדשי', והכא לענין להפקיע קדושתו בנודע קודם שחיטה לא שייך למימר דמ"מ מקדיש ל' משום דהלכתא גמירי לה, דהלכתא גמירי לה בקרבן הראוי להקרבה ויש סיבה בבעליו, אבל כשהסיבה היא בקרבן שבטלה כל עיקר מצותו, אין הלכות מותר מחייבין להקדישו במוחלט שישאר במצב זה למותר, ורבנן סברי דכיון דבשעת הקדשתו נחית להאי ספיקא וידע דאפשר שלא יצטרך לו, אמרי' מתוך שלבו נוקפו גמר ומקדשו, וביאור הדברים דבשעה שלבו של אדם נוקפו

לאתוייה בתנאי וגמר ומקדשו, והיינו דאמר' הואיל וכך ה' גמר ומקדשו.

וּלְפִי' בהפריש ע"פ עדים והוכרה חתיכה יש להסתפק אם מודים חכמים לר"מ, דאמנם לפמש"פ לעיל סגי בהא דאין לבו נוקפו דילמא מזמי להו, שתהא ההפרשה כולה בתנאי, אבל לפמש"פ כאן דלבו נוקפו היינו שרוצה ליתן קרבן בלא תנאים, י"ל דרב לא חידש אלא דלגבי שמא משקרי אין לבו מחייבו להקדיש גם על צד זה, אל אכתי לצד דיהא נודע אין ראוי להתנות, דבזה אין אשם זה חלוק ממפריש ע"פ עצמו, מיהו י"ל דמ"מ כיון דנחית לתנאי, אין לבו מחייבו להוציא אופנים אחרים מתנאו, דהדבר הגון לדעתו להתייחס לקרבן זה בהסתייגות, ואשכחן סברא זו בדר"מ דאפי' נודע דחטא נפיק לחולין, עסק"ב וסק"ג בדברי הרמב"ם, והנה בעלמא כה"ג אית לן למעוטי בפלוגתא ועד כאן לא פליגי אלא בהוזמו אבל בהוכרה חתיכה מודה רב לר' יוחנן, ועוד דכיון דבהוזמו הדבר פשוט יותר ורב קאמר הוזמו, אין לך בו אלא חידושו, אבל מ"מ כאן קשה להכריע מכח זה דודאי הכל מכח הוזמו אבל אכתי איכא למימר דהא בהא תליא, ואמנם בתו' נקטו דרך בהוזמו פליגי, אבל לא משמע דמסברא הכריעו כן, אלא מכח הקו' דבעינן דכוותי' לענין הפרישו בעדים, ולכן לא נוכל ללמוד מדבריהם שהסברא מכרעת כן, ועי' בכ"ז לעיל סק"ה, [ובפרט אם תו' מפרשים כרש"י במכחישן], ולשון הרמב"ם הפרישו אפי' ע"פ עדים והוזמו יפלו דמיו לנדבה, ולשון זה משמע קצת דכל הפרישו ע"פ עדים בכלל החידוש, דאל"כ הול"ל אפי' הוזמו או אפי' הפרישו ע"פ עדים והוזמו, דיכול להתפרש אפי' אהוזמו, אבל השתא מתפרש אפי' אהפרשה בעדים, ומ"מ אין להכריע מזה, - והנה הוזמו מתפרש עמנו הייתם, וממילא לא ראיתם שאכל החתיכה, ולפ"ז אם מעידין דאותה חתיכה שיודע בעצמו שאכל היתה ספק

והצורך בהקרבת הקרבן לנגד עיניו, אין דעתו על עשיית תנאים להציל ממונו אי לא צריך ל', וכיון שיודע דאפשר ולא צריך ל', ובשעה זו אין דעתו להתנות, א"כ גמר ומקדשו, דהא נחית לספיקא ולא אתני, (ור"מ סבר דבלבו ובלב כל אדם הוא וא"צ להתנות), ול"ד לאשם ודאי דלא נחית לספיקא, ואין נקיפת לבו בחיוב הקרבן מחייבתו להקדישו בלא תנאי, דדילמא לא חטא הוא ענין צדדי, ועכשיו קרבן מוחלט מייתי, אבל אשם תלוי על הספק מייתי ל', ואי מייתי ל' בתנאי יש כאן הרגשה של חצי קרבן, ומתוך שלבו נוקפו ורוצה כפרה גמר ומקדיש ל' בלא תנאים, ואין כאן הקדשה מחודשת לנדבה אלא מכח מותר אשם, אבל מ"מ יש כאן נתינת דעתו דמתוך שלבו נוקפו רוצה ליתנו להקדש במוחלט, ולסלק רצונותיו מכאן, [ולשון הרמב"ם בהל' פסוה"מ מפני שלבו של אדם דוה על עונותיו, והואיל ועל ספק הפרישו, גמר בלבו להקדיש], ולק' ס"ד ס"ק י"ג ט"ו נתיישב יותר ענין גמר ומקדיש עי"ש.

וּלְפִי' נראה לפרש דהא דעבדינן צריכותא בדר"מ דאע"ג דידע דחטא כו' היינו משום דאי הוה ידע דחטא גם ר"מ מודה דלבו נוקפו וגמר ומקדיש ל', אבל לא משום דידע דחטא היינו צריך ל' ולא חטא היינו לא צריך ל', אלא דאם ה' ברור לו שצריך להגן בקרבן זה מפני היסורים, ה' ג"כ גומר בדעתו שאין ראוי להקדישו על תנאי, אלא ראוי ליתנו בלב שלם ובהקדשה גמורה, ונפ"מ בחלב ונותר, [תדע דכיון דאיצטרך ברייתא לאשמועינן דפליג ר"מ נמי בהא, ע"כ צריך ראי' דה"ה בחלב ונותר דגרע, מיהו י"ל דכיון דלא קיי"ל כר"ש, שפיר סתמו הדברים ועסק"ב], אבל כיון דבשעת הפרשה לא ידע שפיר נחית לתנאי, להקדיש רק אם יצטרך לו. וּלְפִי' דיני' דר"ש במפריש שני אשמות מחודש יותר, דכיון שלפי הענין חזינן שלבו נוקפו, מסתבר נמי דלא ניחא ל'

כמביא דורון בתנאי, וסברא זו שייכא רק כשמביא לכפרה דאין דרך המבקש כפרה להתנות כן, דהר"ז מורה שאין לבו נשבר בבקשת הכפרה, אבל במנחת קנאות דלברר עון קאתיא, שפיר מתנה.

ונראה דבהפריש שני אשמות לאחריות ע"פ עדים והווינו לכו"ע יפלו לנדבה, דכיון דגלי דעתו דסמיך אעדים ולבו נוקפו מחמת עדותו, גמר ומקדיש, ומודים חכמים לר"מ דוקא קאמר, אבל היכא דר"מ נמי מודה לא קאמר, [מיהו בהעידו שספק חלב ספק נותר שכתבנו דע"פ עצמו מודה ר"מ, מ"מ ע"פ עדים לא סמיך עליהו, דהא סבר דילמא מזמי להו ולא אכל כלל, ונמצא שבכח"ג יש ספק לא חטא, (ומ"מ שפיר קאמר מודים דהא לא קי"ל כר"ש ולא משכח"ל כה"ג)], ועוד דכיון דלר' יוחנן שייך לבו נוקפו גם בזה, אין לחדש דרב פליג עלי' דגם בדחזינן קמן דלבו נוקפו דלא גמר ומקדיש, (וזה ק"ו אם מהני חזינן קמן אליבא דר"מ, דלא שמעינן ל' דסבר לבו נוקפו כלל, כ"ש דמהני אליבא דרב, דפלוגתתו עם ר"י אליבא דרבנן היא, דנחתי לסברת לבו נוקפו), מיהו אליבא דר' אלעזר צלע"ע בזה, ועי' לק' ס"ב סק"ו אליבא דר' אליעזר מאי.

ז. **שם** בפלוגתא אשם תלוי שהווינו עדין ר"א הרי הוא כמנחת קנאות כו' לפי מה שצדדנו לעיל סק"ד דבהווינו עדי' אחר הקטרה שיירי' נאכלין, א"כ מנחת קנאות דמיא ממש לאשם תלוי, דחייבתו תורה להביא ע"פ עדים, אע"ג דלא סמיך עליהו בודאי, דילמא מזמי להו, אפ"ה השתא מחויב הוא במוחלט, ולכן משכיפרה אמרי' כפרה ספיקה והלכה לה, ואפ"ה בהווינו עדי' אמרי' כיון דלא צריך ל' לא מקדיש ל', ש"מ דשפיר מתנה אדם דאע"פ שעכשיו מחויב הוא להקדיש מספק, מ"מ אם יתברר דלא צריך ל' לא מקדיש ל', וסבר ר"א דכיון שהקרבת לגבוה אין לחלק אם זה לכפרה או לברר עון, דאין ראוי להביא

חלב אפשר דסמיך אעדים, דאין לו צד סברא שלא להאמין, משא"כ ביודע בעצמו בסתמא שלא אכל, ועדותם משונה אצלו, (ושמעתי לפרש כך מש"פ רש"י דמכחישן, דלאו מכחישן ממש קאמר).

והנה נתבאר דענין לבו נוקפו פירושו דכשהתורה חייבה להביא קרבן במצב של ספק, וגם קבעתו במוחלט אפי' כלפי שמיא גליא דלא חטא, ראוי לאדם ליתנו לגמרי להקדש, ולא להתנות שמשאיר לעצמו אם יודע, ור"מ נמי מודה שאם הי' ברור שצריך בקרבן זה להגן מפני היסורים, לא הי' ראוי להתנות להציל ממונו אם יודע, דאין דרך הבא לבקש כפרה שהוא מחויב בה בודאי מכח ספק, להתנות ולומר דמ"מ אם יודע הספק אינו מקדישו, שזה כמבקש חלק מהקרבת בחזרה, (ול"ד לחטאת שמתו בעלי' כמשנ"ת), אבל בספק לא חטא ס"ל לר"מ דאינו רואה צורך שלא לבקש להשאירו לעצמו אם יתברר שלא הי' כאן שום צורך בריצוי וכפרה, ורבנן סברי דסו"ס מכח ספק צריך להביאו הלכך ראוי להקדישו במוחלט, (ועי' לק' ס"ב סק"ו בדברי ר' אליעזר), ועי' לק' ס"ד סק"ק י"ג ט"ו.

ולפ"ז מבואר נמי הא דפליגי בהווינו עדין אליבא דרבנן, דרב סבר נהי דבספק הרגיל של אשם תלוי אין ראוי להתנות, אבל בספק דילמא מזמי להו שפיר מתנה, ור' יוחנן סבר דכיון שמצב של עדים מחייבו במוחלט באשם תלוי, א"כ נמצא שהתורה מחייבתו בקרבן מוחלט עכשיו, ולכן אם לא מקדיש ל' לצד שיתברר הספק, נמצא שמניח לעצמו חלק מהקרבת, דאמרה תורה מספק הביאו לפני, ואיהו אמר דמספק יהיבנא ל' אבל רק בתנאי, וזה אינו הגון, דאע"פ שבדעת בנ"א כשחויבו ע"י סהדי שקרי אין התנאי פגם כ"כ, מ"מ הכא שהתורה קבעה שבספק זה ג"כ יביא קרבן במוחלט, ואם לא יודע לו הרי הוא קרבן גמור וכשר, נמצא דכשמתנה הר"ז

דורון בתנאי, כיון שעכשיו מחויב במוחלט אע"פ שמסופק, ור"י סבר דמ"מ כשבא לכפרה גנאי הדבר יותר להתנות, דאין דרך המבקש כפרה להעזי ולהתנות שיחזיר לו הדורון, ולכן הואיל ולבו נוקפו גמר ומקדשו, אבל היכא דאתא לברר עון לא מקדיש לי' על הצד שיוודע דשקרי ניהו, אבל אם במנחת קנאות אם כלפי שמיא גליא דסהדי שקרי ניהו אין כאן חיוב כלל, ומנחתה חולין, כדן אשם ודאי, א"כ מאי מדמי לה ר"א, וביותר תתלמודא פריך לר"י דנדמייה למנחת קנאות.

והנה נתבאר לעיל הטעם דבמנחת קנאות שהוזמו עדי' נמי י"ל כפרה ספיקה והלכה לה, משום דהא דבעינן ונסתרה היינו רק הגדרת ספק טומאה, וכי היכי דבעינן בא"ת חתיכה אחת משתי חתיכות או מגזיה"כ דבעינן מצוות, ומ"מ לא אמרי' דאיגלאי מילתא דלא הוו מצוות, משום דסו"ס הי' אצלו הספק ע"פ עדים עם התנאים הנצרכים לא"ת, וה"נ בנסתרה דהו"ל ספק נטמאה ואסורה עליו עד שישקנה, וכיון שהספק שלו היו בו התנאים המצריכין מנחה הרי הפרישה כדן, ובכל הני שבאין על ספק, אמרי' דקבעה תורה לקרבן זה דין קרבן גמור גם אם יתברר שלא הי' חייב, אם מפני שלא חטא וא"צ להגן מפני היסורין, או דאיגלאי דתרויהו שומן הו' ולא הי' כאן ספק כלל, ובכלל זה אם הספק נעשה ע"י תרי ותרי, וממילא גם אם סהדי שקרי סיפרו כל הספק, וה"נ במנחת קנאות עיקר המנחה היא לצד שחטאה להזכיר עון שישפיעו עלי' המים, אלא שהיא מועלת לבעל להתירה אם לא נתוונה ע"י המים, וכיון דבלא חטאה ג"כ המנחה כשרה, כגון שבאו עדים שלא נטמאה, או שנתברר שא"י לבעול, ה"נ בנתברר שלא נסתרה דכל צדדי טהרה בכלל הספק, ומ"מ קבעה לה תורה דין ודאי.

ויש להוסיף דאפשר דמהניא המנחה לברר עון גם בכה"ג, דלכאוו' בהוזמו עדי' אחר

ששתתה, אבל באו עדים אחרים והעידו שאמנם נסתרה באותה שעה, מסתבר דמנחתה כשרה ומותרת לבעלה, ולא עוד אלא אפי' באו עדים שנסתרה ביום אחר ג"כ מסתבר שמנחתה כשרה ומותרת, דלא בעינן התייחסות לסתירה זו שהעידו דוקא, אלא דכ"ז שאין ריעותא לפנינו אסור להביא מנחה, אבל אם כלפי שמיא גליא שנסתרה מנחתה כשרה, וכיון שכן יתכן שאם נטמאה המים בודקין אותה, אע"פ שהיו עדי שקר, דכיון שהמנחה הובאה כדן וגם כלפי שמיא גליא דבעיא מנחה, ואפי' נסתרה ולא נטמאה, המים בודקין אותה ונקתה ונזרעה זרע, [מיהו בהביא המנחה באיסור שלא הי' לו ספק כלל, מסתברא דלא מהני כלפי שמיא גליא, וצ"ע], ובא"ת נמי בדין הי' שיועיל להגן מפני היסורים אם כלפי שמיא גליא שחטא, וודאי שכן הוא בהוזמו עדי' ואיגלאי ע"י עדים אחרים שהעידו אמת, אבל בחטא בזמן אחר לא מהני דלכאוו' בעינן קרבנו לשם חטאו כמו בחטאת כדתנן (ולע"כ בדין א"ת וצ"ע לר"א בזה), אבל מנחת קנאות הרי בודקת לה מאיש זה ומאיש אחר וכו', ושפיר סגי בכלפי שמיא גליא כל שנעשית בהיתר, [שו"ר בתו' סוטה כ"ב ד"ה ושבעלה שכתבו דאפי' אין המים בודקין אותה יש לומר שהמנחה כשרה ע"ש].

ודאתאן עלה אין לחלק בין מנחת קנאות לא"ת, דכיון שהסתירה אינה אלא ליצור מצב מסופק, וה"ל כמעידין על חתיכה משתי חתיכות, ולכן אם קרב הקומץ כפרה ספיקה והלכה לה והשירים נאכלין, ועדים שהיא טמאה שאני דאין המנחה בודקתה כלל גם אם כלפי שמיא גליא, דבהכי קיימינן, וכמשנ"ת סק"ד בזה, ברם ראיתי בספר אאמו"ר שליט"א דנקט בפשיטות דאפי' הוזמו אחר הקטרה מנחתה נשרפת, ועי"ש מש"פ בשמעתי' לפ"ז, ובאמת התוספתא דע"ע שהוזמו עדי' מותרת בהנאה, סותרת לפשטות הנלמד מסוגין, וגם ר"א הו"ל לאתויי מינה,

לדמות לא"ת דקיימיןב', ולא ממנחת קנאות, (והרמב"ם כנראה מחלק בזה), מלבד משה"ק לעיל דיש לפרש ע"ע בדכוותי' דשוה"נ לרבא, וצ"ע.

ובע"ז נמי נראה דאם העדים שקר, והמעשה אמת, א"צ להביא עגלה אחרת, ואפשר דהא דע"ע שאני לענין הוזמו עדיה, היינו טעמא דכיון שהחיוב על ב"ד שלא חטאו, כיון שהוזמו עדי' בטל כל החיוב, וה"ה בנודע שהרג עצמו, ורק בנמצא ההורג אמרי' כיפרה ספיקה והלכה לה, [ולפ"ז ע"ע זה דין מיוחד, ומנחת קנאות, דמיא לא"ת], ואם כנים הדברים מיושב הא דלא מפרשין בע"ע דכוותי' בשוה"נ, דמתפרש בסתמא שהמעשה אמת דב"ד יוצאין, וע"כ דהיינו נודע ההורג וכדתנן סוטה, וכיון דרק נודע ההורג בכלל מתני', אבל לא נודע שאין חטא, א"כ ליכא לפרושי ב' דכוותה, ולע"כ כלל בזה.

עוד אני חוזר בענין מש"כ במנחת קנאות דהוזמו עדי' אחר הקטרת הקומץ שירי' נאכלין, דלכא' יש להק' בזה כדפריך לק' ב' הא הוא לי' ידיעה ואמאי הבשר יאכל, והכא ליכא קרא, ואולי לא חשבינן לה ידיעה כיון שלא נודע שטהורה היא, מיהו כיון דלא נסתרה חזקתה טהורה, ואפשר דבאמת מה"ט אינה נאכלת, אבל מ"מ אינה יוצאת לחולין כיון שכיפרה ספיקה והלכה לה, ודוקא במת הוא או מתה היא דהחיוב קיים השירים נאכלים וכמש"כ לק' ס"ק י"ד דבזה לא איצטריך קרא, ויתיישב בזה סתימת הדברים.

שוב נראה דמנחת קנאות מזכרת עון, ואם לא חטאה א"צ במנחה, כמו שא"צ בא"ת להגן מן היסורים אם לא חטא, וכיון דהמנחה אתיא גם לצד דלא צריך לה, גם הוזמו עדי' בכלל, וכמשנ"ת בא"ת, אבל ע"ע לא ניתנה על צד ספק, ולכן בהוזמו עדי' נפקא לחולין, וזהו שאמרו בירו' [הובא בתו' סוטה כ"ג א']

דמנחת קנאות דמיא לא"ת, מיהו עי' בתוספתא ובספרי דרי"ש אמר שמזכרת רק עון, ור"ע אמר דמזכרת נמי ונקתה ונזרעה זרע, ומ"מ עיקרה להזכיר עון, וכן פרש"י כ"ו א' דסתם סוטה חשיבא ספק לענין שיוהכ"פ יכפר ולא תצטרך להביא קרבן עי"ש.

ח. **שם ב'** אלמא חולין שנשחטו בעזרה בשריפה, כתבו תו' דלר"מ פריך, דלרבנן לאו חולין נינהו, אלא קדוש לדמיו [ר"ל דגם בקדו"ד לא חשיב חולין, עי' ב"ב פ"א ב'], ובאמת בנודע קודם שחיטה לרבנן קרבן גמור הוא דאשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר לעולה כדאמר פסחים ע"ג א', ועי' בתו' לעיל כ"ג ב' ובמש"כ בזה לק' סק"י, ברם סוגית הגמ' קשיא טובא לפ"ז חדא דהיכי פריך בפשיטות דחולין נינהו ולא קאמר הניחא לרבנן, וביותר קשה הא דאר"א תברא ולא משני הא מני רבנן היא, ולמה העדיף ר"א לפרושי מתני' אליבא דר"מ ולמעבד תברא, הרי ראוי יותר לתנא למסתם אליבא דרבנן, וטפי הוה קשיא לן אם הי' התנא סותם משנשחט ה"ז יקבר, והוה מתמהינן אמאי הא קדשים נינהו, ואיך הי' יכול התנא שסובר חולין שנשחטו בעזרה בקבורה לסתום כאן כן, דאפי' אי משמע לי' לר"א שראוי לפרש הסיפא אף כר"מ, אבל כאן לא יכול למינקט כתרוייהו ונקט כרבנן, ועו"ק דלבתר תברא ג"כ רישא לאו ר"מ, דר"ש הוא דס"ל חולין שנשחטו בעזרה בשריפה, וע"כ נצטרך לומר דסבר כר"מ בחדא ופליג בחדא, ועו"ק דאם איתא דר"א נמי ידע דלרבנן מתוך שלבו נוקפו גמר ומקדשו, ולר"מ פריך, ורבה משני דאחר שחיטה מודה ר"מ, א"כ העיקר חסר מן הספר, ולא הוסיף רבה לר"א כלום, דאיהו נמי לא פריך מאשם ודאי אאשם תלוי, אלא מר"מ פריך דאמר בהדיא דחולין הוא, ובשטמ"ק הביא גרסא דקאמר אפי' תימא ר"מ ומשמע דעיקר הקו' אף לרבנן.

ואפשר דר"א סבר דכי אמרי' מתוך שלבו נוקפו גמר ומקדיש היינו דוקא כשיש תועלת להקדש בכך, דגמר ומקדשו דאי לא הוי אשם להוי עולה, אבל בנודע אחר שחיטה, לאיזה צורך גומר ומקדיש מתוך נקיפת לבו, הרי אין כאן נתינה בעין יפה יותר, דאין להקדש בהן כלום, ולכן פשיטא לי' לר"א דאם משנשחט נודע לו, לא מחדשי רבנן דגמר ומקדיש, וא"כ הו"ל חולין, דאע"פ שאיהו נמי אין לו תועלת בזה, מ"מ אינו מקדיש אלא לצורך, (והיינו דקאמר אלמא חולין כו' בלי להזכיר אשם ודאי, דלאו ממשמעותא דאשם ודאי דייק לה, והא דאמר רבה אשם ודאי כו' אקו' דמ"ט הכא יקבר והכא ישרף קאי וה"ק אשם תלוי קודש הוא, וז"פ).

ברם זה יתכן רק אי גרסינן לעיל בפלוגתא דאשם תלוי שהוזמו עדיו ר"ל במקום ר"א, וכגרסת רש"י, וס"י בשטמ"ק, אבל אי גרסינן ר"א, א"כ קשה מה נסתייע ר"א ממנחת קנאות הרי אפי' גמר ומקדיש לה אין להקדש בה כלום, דהמנחות אין להם פדיון, מיהו תלמודא שפיר משני אליבא דר' יוחנן, כיון דלשינויא דרבה נקטינן דבכל ענין גמר ומקדיש, ושפיר דמי למנחת קנאות, ואפשר דר"א מייתי מהא דבהוזמו עדי' קודם שקדשה בכלי ג"כ חולין היא, ואילו מותר מנחת קנאות אמרי' מנחות ד' א' דאזיל לנדבה, וש"מ דלא גמר ומקדיש לי', ותלמודא לא נחית להכי משום דסוגיין כרבה דבכל ענין גמר ומקדיש, ברם אכתי לא מתיישב דבפשוטו למאי דדרשינן מנחות שם דמנחת קנאות קרוי' חטאת א"כ במתו בעלי' למיתה אזלא והמעות לים המלח, וא"כ אף אי גמר ומקדיש לה ליה"מ אזלא, וי"ל דכיון שיש בה הלכות מותר שפיר גמר ומקדיש לה, ורק בנשחט שאין הלכה חלה עלי' במצב זה, בזה ס"ל דלא גמר ומקדיש, ונותרו סוטה כ"ג א' מייתו מירו' דפריך אמנחת קנאות שאמרה טמאה אני

אמאי נשרפת הא כחטאת שמתו בעלי' היא דאזלא ליה"מ, ומשני דכאשם תלוי דמיא, ופריך אם לאשם תלוי אפי' משקדשה בכלי א"ר מתניא דמיא לאשם תלוי שנשחט דתנינן תמן אם משנשחט נודע לו כו', ואין הירו' תח"י, אבל בפשוטו לתלמודן ודאי כחטאת דמיא ולא כאשם כדמדמינן לה לענין שלא לשמה, וא"כ במתו בעלי' לא אזלא לנדבה, והא דנשרפת היינו כדין חטאת שמתו בעלי' אחר שחיטה שנשרפת, דלא איגלאי מילתא דחולין היא אלא שפסולה מכאן ולהבא, מיהו אפשר דהתם בעי עיבור צורה כיון שאין פסולו בגופו פסחים ע"ג ב', ובאשם תלוי לכאור' חשיב פסולו בגופו, ואולי לזה מדמי לה בירו' דנשרפת מיד, ואפשר דעיקר כונת הירו' לומר דלא אמרי' איגלאי מילתא דלא הויא מנחה כלל אלא כאשם תלוי דמיא, דהנודע מפקיע מכאן ולהבא, וזה כמש"כ סק"ד דבנודע אחר הקטרת הקומץ הו"ל כנודע אחר זריקת הדם, ולע"כ, עכ"פ אין נראה לחדש נדבה במנחת קנאות שמתו בעלי', ולק' סק"ט נתיישב בע"א בס"ד.

שם אמר רבה אשם ודאי כו' מתוך שלבו נוקפו כו' לפרתו' ה"ק נהי דר"מ לית לי' דמהני לבו נוקפו שיקדיש גם אם יוודע קודם שחיטה, אבל אחר שחיטה מודה דמהני לבו נוקפו, והכל אשעת הפרשה קאי דבשעת הפרשה גומר בדעתו שאם יגיע הקרבן לשחיטה שיהא קרבן גמור בלא תנאים, ואפשר לומר דהיינו מפני שבלא"ה לא ירויח כלום, ולא אמרי' דמתנה אלא כשיש לו תועלת שיהא לו חולין, אבל העיקר נראה דגם ר"מ מודה דאינו הגון להביא לפני המלך דורון בתנאי, ורק אם יוודע לו קודם שבא אל שלחן המלך ס"ל דשפיר מתנה שיצא לחולין אע"פ שכבר הקדישו, אבל משהגיע להקריב אל שלחן המלך גומר ומקדשו ומושך ידו ממנו לגמרי, אפי' אם חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא, ויכול ליהנות ממנו, מ"מ גמר

ומקדשו למזבח בלי תנאים, ולשון הגמ' ג"כ מוכיח דמתוך שלבו נוקפו הוא, ולא מפני שאין לו צורך בתנאי, ובשטמ"ק מיייתי ספרים דגרסי בהדיא האי טעמא אר"מ.

ואף למש"כ דתברא דר"א לרבנן נמי קאמר, מ"מ מסתמות לישני' דרבה משמע קצת דלכו"ע קאמר, ומתפרש ג"כ עד"ז דאם לא יודע לו עד שחיטה לכו"ע גמר ומקדיש, ולא הוצרך להזכיר אשם ודאי כלל, אלא כלפי תברא קאמר דלא דמיין אהרדי.

ט. **שוב** נראה דאשם שמתו בעליו אחר שחיטה לא נאמרה בו הלכה דאזיל לנדבה, דהא בעי העמדה והערכה, וכיון שא"י לפדותו אין בו לנדבה, תדע מדאזיל לשריפה ולא חשיב מזיק הקדש, ולפ"ז נראה לפרש הסוגיא כפשטה, דאף לרבנן דר"מ אין כאן לדון מדין קדושה לנדבה, וכיון דהשתא פקע דין א"ת לגמרי משנודע, הו"ל כאגלאי מילתא דלא הוי קרבן, ולא חשיב זבח פסול דלגבי דין א"ת שבו הו"ל כאגלאי דאשם ודאי, דבתרווייהו כ"ז שלא נודע הי' ראוי להקריבו, מיהו בזה חלוקין דאשם תלוי בנודע אחר זריקה בקדושת' קאי, ולכן שייך לומר דגם אחר שחיטה נפסל רק מכאן ולהבא, וס"ל לר"א דכיון דמ"מ אין ע"ז שם קרבן, דינו כחולין, דדין שריפה נאמר בזבח פסול, ולא במי שעכשיו בטל ממנו שם זבח לגמרי, וכאשם ודאי שנודע, (ויתכן שכ"ה במיגז גיזו) ועי' לק' ס"ק י"ד דמה"ט איצטריך קרא דאחר זריקה הפשר יאכל, [ונאפשר דלכו"ע לדינא יש חילוק בשריפתו, דא"ת שנודע משנשחט אינו טעון עיבור צורה ונשרף מיד דפסולו בגופו הוא, ולא דמי לחטאת שמתו בעליה אחר שחיטה דפסולו בבעלים, עי' פסחים ע"ג ב', ולע"כ כלל, וראיתי בתוספתא בחטאת ואשם ודאי דתעובר צורתו, ונראה דלמתו בעליו מדמי לה מדרבנן, אבל בא"ת לרבה דמן הדין טעון שריפה י"ל דפסולו בגופו, שו"ר

בתוספתא ה"ו דקתני בא"ת ג"כ תעובר צורתו, אלא דרישא דהתם ר"מ, ואתיא שפיר כשינויא דרב אשי דלר"מ נמי מיחזי כזבח פסול].

ואי"ל רבה דלא דמי דאשם ודאי אגלאי מילתא דחולין הוא, דאדעתא דהכי לא אקדשי', אבל אשם תלוי כיון דאדעתא דהכי נמי אקדשי', א"כ לא בטל מיני' שם א"ת אלא לאחר שחיטה, וחשיב שפיר זבח פסול, וסברא זו כתבו תו' בתירוץ' דרבא, וכ"ה בשטמ"ק בס"א בגרסת הגמ', [ועמש"כ בזה להלן ע"ד התו'], ורבה סבר דמדא' מהניא האי טעמא לחשבו כקדשים ורב אשי סבר דרק מדרבנן מחלקינן כן, ולפ"ז סברת רב אשי כר"א, או דאליבא דר"מ איצטריך, והכי מסתברא, וכ"ה בשטמ"ק.

ולפ"ז הכל כפשוטו ודברי רבה ברורים ולא נצטרך לדחוק שציקר החילוק חסר, וגם לא פליג אר"א בהלכות א"ת, דמתני' היא דמתוך שלבו נוקפו גמר ומקדשו, אלא דר"א סבר דא"ת שנודע אחר שחיטה כבטל מעיקרו דמי, ואע"פ שעד השתא היתה מצותו בכך, מ"מ השתא תו לא מיקרי זבח, [ואין להזכיר כח נדבה שבו, דבנודע אחר שחיטה ליכא הלכה כלל, (ועוד דרק אחר שחיטה מתחדש ד"ז)], וס"ל לדמותו לאשם ודאי שנודע, וא"ל רבה דאם היינו אומרים דאדעתא דהכי לא אקדשי' בא"ת הי' כדברך, אבל כיון דאיהו אקדשי' אדעתא דהכי, והי' הדין כן במוחלט להקריבו, לא פקע אלא מכאן ולהבא, (ואפשר דבסברת ר"א אמרי' נמי דאילו הי' יודע שיוודע אחר שחיטה לא הי' לו לשחטו).

ואפשר דמודה רבה אליבא דר"מ דהו"ל כאשם ודאי, דקודם שחיטה ודאי הכי הוא, ועלה אתא רבא לשנויי דר"מ נמי מודה דכיון דמצות א"ת מחייבת להקריבו במוחלט, אע"ג דנודע והו"ל חולין, מ"מ מיחזי כזבח פסול, מיהו אפשר לומר מסברא דבשחיטה מודה ר"מ, וכסברת תו', עי' לעיל סק"ח.

בפרש"י, אבל בגרסת השטמ"ק אות ו' מבואר דתירוצי' דרב אשי הוא אף אם לר"מ לא גמר ומקדשו כלל, וכ"נ לפמ"ש"כ לעיל, ולכאור' החילוק פשוט דאשם תלוי אם משנזרק נודע לו הרי הוא קרבן כשר, ולכן הנודע קודם זריקה לא מפקע ל' לגמרי, דאין כאן טעות אלא כעין פסול, שנתגלה ד"ז קודם זריקה ולא אח"כ, וכיון שכן אפי' לר"מ דחולין הוא מ"מ מיחזי כזבח פסול.

הגרע"א ז"ל במשניות הק' למה כתבו הכא דמיחזי יותר כזבח פסול הא לאחר שחיטה לר"מ גמר ומקדיש וזבח פסול ממש הוא, משמע שפ' דרב אשי מודה לשינויא דרבה דאמר דר"מ מודה אחר שחיטה, ובפשוטו אם רב אשי הזכיר בתירוצו ליישב הרישא היינו דאפי' נימא דלא מודה ר"מ אחר שחיטה, מ"מ ניחא מתני', וכ"ה בהדיא בגרסת הספרים בשטמ"ק, וזו כונת תו', ואולי מקשה לפי הצעת הדברים בתו"ט.

רש"י ד"ה אשם ודאי, משמעות הלשון דאשם ודאי כיון דלא נחית לספיקא לא אמרי' אדעתא דהכי אקדשי', דלא הו"ל למיסק אדעת' שמא טעות הוא, אבל באשם תלוי ידע דשמא לא חטא ולא הי' לו להקדישו לצד דלא חטא, וכיון דאקדשי' לא פקע בנודע דאדעתא דהכי נמי אקדשי', וכבר נתקשינו בזה לעיל סוסק"ב בדברי רש"י כ"ג ב' דחטאת ואשם שאינו מחויב בהן לא יועיל דעתו להקדיש, ואשם תלוי חייב להקדישו גם אם לא חטא, דאחר זריקה קרבן כשר הוא גם אם לא חטא ואפי' לר"מ, אבל כנראה רש"י לשיטתו י"ח א' דאם אינו גומר ומקדישו הרי הוא ספק חולין לצד דלא חטא, והיינו דעת' דר"מ, וגם אם לא נודע לבסוף, ספק חולין הוא, ולכך אין חייבין עליו בחוץ חטאת, והא דכשר משנזרק דמו גזיה"כ הוא, כדריש רבא בסמוך, וכיון דאינו מחויב להקדישו לצד דלא חטא, ואפ"ה אמרי' לרבנן דמתוך שלבו נוקפו גמר ומקדשו ומהני נמי לצד שלא חטא, א"כ

ול"האמור מיושב נמי הא דאמר רבה אשם ודאי כיון דלא צריך ל' לא מקדיש ל' אשם תלוי כו', דמשמע לכאור' דאם הי' לבו נוקפו באשם ודאי הי' מועיל הקדשו, והא ליתא דכיון שאינו מחויב לא חל ההקדש כלל, וסברא דגמר ומקדשו שייכא רק באשם תלוי דפקע מכאן ולהבא, והרי הוא בדין מותר אשם, ולפמ"שנ"ת לא איירי רבה כלל בהא דגמר ומקדשו לענין שיפלו דמיו לנדבה, דבנודע אחר שחיטה לא קדוש לנדבה כלל, ולא איירינן אלא בקדושת אשם ואשם תלוי, ובזה גם באשם תלוי לא מהני גמר ומקדשו שתמשיך קדושתו אחר שחיטה בנודע דודאי פקע, וכיון דבא"ת גופי' אין הכונה דלבו נוקפו מועיל להקדישו במצב זה, א"כ גם באשם ודאי לא מתפרש דהחסרון משום דלא גמר להקדישו, ושיעור דברי רבה הוא כך, דא"ת נמי אי לאו טעמא דלבו נוקפו היינו אומרים בו דאדעתא דהכי לא אקדשי', ואז הי' דינו כאשם ודאי, אבל כיון דאמרי' דגמר ומקדשו, נהי דלא מהני לענין אחר שחיטה, אבל מהני שפיר שבשעת שחיטה יחשב קרבן גמור, ולא כחולין דמי, וכאילו הא דלבו נוקפו בא רק למנוע השלילה דלא נימא אדעתא דהכי לא אקדשי' ויפקע מעיקרא, וכיון דדעת' נמי ע"ז, ממילא נשאר דין א"ת עד אחר שחיטה.

בסוגיא זו נתחדשו דברים לק' ס"ד ס"ק י"ג ט"ו בס"ד ועי"ש, ובענין עיבור צורה ל"ע אחר סוגיא דהתם.

שם תוד"ה רב אשי, ובשטמ"ק אות י"ט, תוכן הדברים דאשם תלוי כיון שעל ספק בא מתחלה הרי הקדישו גם לצד דלא חטא ולכן מיחזי כזבח פסול בשחיטה לחוד, אבל אשם ודאי חולין הוא, אלא דאחר זריקה מיחזי כזבח פסול דהא נשלמה הקרבתו ואין כאן דבר משונה שיבינו דאירע פסול מיוחד, וחושבים שהבשר נפסל, והנה ביארו הדברים בדעת המקדיש דאדעתא דהכי אקדשי', וכ"ה

מבואר דיכול להקדיש גם חלק שהוא חולין ואינו מחויב בו, א"כ גם בחטאת ואשם ודאי ה' מועיל אם ה' גומר ומקדישו, [וערש"י תמורה כ"ו א' ובתו' שם, ואפשר דהכא עדיף דכיון דנחית לספק חיוב שפיר מחליט הקדשו, ששוב לא יפקע, שהרי במצב זה ה' עומד להקרבה, ולא דמי למתנדב חטאת ואשם שכיון שא"י להתנדב לא עמדו להקרבה כלל], ועי' לעיל סק"א, וצ"ע, ועי' לק' ס"ד ס"ק י"ג ט"ו, ולפ"ז מובן נמי דעת רש"י.

שם גמ' הא ודאי תברא כו' צריך טעם למה שנה רבי הני תרי תנאי באופן מטעה כ"כ, שהרי המשנה מפורשת דיש חילוק באשם ודאי בין קודם זריקה לאחר זריקה, ואנן ניקום ונימא דשניהם שוין ותרי תנאי נינהו, ואפשר דרצה רבי להשמיענו דאשם ודאי אינו כן שאפי' אחר זריקה לא יאכל הבשר, דבזה הוא חלוק מאשם תלוי, ולכן הוצרך לשנות משנשחט ומשנזרק הדם, וכיון שע"כ הוצרך לשנותם בתרתי, ולומר הדם ישפך והבשר יקבר, נזרק הדם הבשר יקבר, וגם דומיא דאשם תלוי דדיניו חלוקין, ניחא לי' למינקט ד"ז אליבא דתרי תנאי, כדי שיתקבל הלשון בפשיטות בהא דפלגינהו בתרתי, וסמך ע"ז שממילא מובן דלעולם חולין הוא.

ורב אשי משני דאמנם מדאו' כ"ה, אבל מדרבנן תיקנו שריפה, ואפשר דאתא כמ"ד חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא, א"נ כר"י תמורה ל"ד א' דאם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי, [מיהו לר"י אשם תלוי יקבר], א"נ יש כח ביד חכמים לגזור כה"ג, וכ"נ דעת הרמב"ם דס"ל חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא, עפ"ב מה' שחיטה ה"א ב', וכ"כ הכ"מ שם ה"ג בדעת הרמב"ם, מיהו עי"ש במ"מ, וס"ל דמצותן בקבורה ואפרן אסור כמ"ש בפ"ט מפסוה"מ הי"א י"ד, ואפ"ה פסק פ"ד מפסוה"מ דאשם ודאי שנזרק דמו ונודע ישרף כשאר פסוה"מ, ומשמע דאפרו מותר, ולפז"ר ה' נראה

דלכו"ע אם עבר ושרפו אפרו מותר, דחשיב נעשית מצותו טפי מקבורה, דקבורה מה שנעשה אפר אינו חשוב מכח מצות קבורה, שאין ענינה לעשותו כאפר ע"י קבורה, משא"כ בשריפה, ולכן אפי' לא נצטווה חשיב נעשה מצותו כמו שהנהנה מן ההקדש ותרומה שלא כדין ג"כ משוי' לי' נעשית מצותו, כדדרשינן מולא יחללו נדה ל"ג א', והיינו דא"ל אינו מותר לשנות דגורם להתייר, דאל"כ הו"ל דאחר שריפה ג"כ אסור אפרו, א"ו אחר שריפה מותר, וכיון שכן ניחא נמי הכא דלא אמרו שאפר אשם ודאי אסור בהנאה, ולא חששו לשינוי מנקברין, כיון שראו צורך למיגזר ב', ואפשר דאיסור אפר הנקברין אינו אלא מדרבנן, והם אמרו דהא עדיף להו, שו"ר בס' דב"ש סוף תמורה, ושם הביא דהפמ"ג מסתפק אם זה מדאו' או מדרבנן ודקדק שם מתו' דהיינו מדרבנן, ויש לסייע כן מסוגיין וכמש"כ, (דמשמע שם מדברי הרמב"ם והמג"א ה' פסח דאף לאחר שריפה שייך לאסור האפר, עי"ש, ומדסתמו הכא דשרי בהנאה ש"מ מדרבנן הוא דאסור), שו"ר בזה בספר אאמו"ר שליט"א פסחים ס"ה סק"ב דג"כ נקט שהאיסור מדרבנן, ושם ביאר החילוק בין אפר הנשרפין לנקברין, ולע"כ בכ"ז, שו"ר בספר כריתות ס"ז ס"ק י"ג שהעיר אשמעתין בדין אפרן עי"ש.

י. כ"ג ב' תוד"ה אם, לר"מ אתי שפיר כו', פי' ר"מ לשינויא דר"א, אבל למאי דמשני רבה דאף ר"מ מודה בנודע אחר שחיטה דגמר ומקדשו, כמ"ש תו' שם, א"כ ר"מ כרבנן, דמפרשינן שאם יודע לו רק אחר שחיטה, אינו מתנה שיהא חולין וגומר ומקדשו מהשתא כמו לרבנן, ולא שמקדשו אחר שחיטה.

שם בא"ד אלא אפי' לרבנן כו' היינו דוקא לדמיו כו' יש לעי' הא אמר ר"ה א"ר פסחים ע"ג א' אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר לעולה, וא"כ בנודע קודם שחיטה

יש להכשירו לרבנן, ולתירוצ זה דלא מחלקי משום דנודע אחר שחיטה, א"כ בדיעבד יש להכשירו, ואולי הא"נ שכתבו מתפרש כמו ואפי' לרב דמכשר, הכא פסול, וצ"ע, (ויש מקום לחלק דהכא ע"י שגמר ומקדשו אזיל לנדבה וכיון שמצורף כח הקדשו חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה, ואינו כשר בעצמו לעולה, משא"כ בכל הני שניתקין לרעייה דאזלי לנדבה בלא דעתו כלל, דההלכה קובעת כן, מיהו האמת דהכא נמי מאחר שאינו מתנה, הרי ההלכה קובעת כן, ואין לחדש חילוקים במימרי' (דרב).

שם א"נ כיון דבשעת שחיטה לא הי' ראוי כו' פי' דהכא לקושטא דמילתא הי' אשם בשעת שחיטה ולא דאיגלאי מילתא רק לאחר שחיטה, ונפ"מ באשם שמתו בעליו קודם שחיטה ונודע לכהן רק אחר שחיטה דשפיר מקריבו עולה, דהו"ל כעולה ששחטה לשם אשם, אבל הכא כ"ז של נודע אשם גמור הוא ומכאן ולהבא נעשה נדבה, ואין שייך לקרוא עולה במצב זה מכאן ולהבא.

ולפמשי"ב סק"ט דאשם שמתו בעליו אחר שחיטה לא נאמרה בו הלכה דאזיל לנדבה, דהא אין לו פדיון, א"כ הכא לית בי' דין עולה כלל, אפי' קדו"ד.

ובשטמ"ק אות נסתפק אליבא דר"א אי בנודע אחר שחיטה יקרב על חטא אחר, ולמש"כ נראה דלא יקרב, דהא דר"א מהלכות מותר הוא, דכיון דעדיין ראוי הוא לא"ת דרשות, אינו הולך לנדבה, כמו שמותר עולה לעולה, וזה שייך רק קודם שחיטה, אבל משנשחט לשם א"ת זה, והרי עד שנודע הי' חייב במוחלט, א"כ צריך לקבוע בו הלכות מותר מכאן ולהבא, ואין דין מותר אחר שחיטה, ובלא"ה נמי לכאור' פשוט שא"א להתחיל קרבן לאחר שחיטה, [נורק בקדו"ד שייך לרדן מדין מותר], וכיון דבשעת שחיטה הי' באמת לחובת א"ת זה, כשנודע פקע מכאן

ולהבא ושוב אינו ראוי לקרבן אחר, [וזהו באמת סברת תו', אלא שנסתפק בשטמ"ק דשמא משום דתרווייהו א"ת עדיף], מיהו בא"ת דרשות שהביא על ספק נבילה ונודע לו, צ"ע מה גדר ההתייחסות לעבירה זו אליבא דר"א, שו"ר דהא ליתא דטעמי' דר"א לאו משום מותר אלא משום דעת מקדיש וכמשנ"ת לק' ס"ב סק"ו, ועי"ש לענין נודע אחר שחיטה.

יא. **כתב** אאמו"ר שליט"א ס"ז סק"ב דהפריש אשם תלוי ומת ואח"כ נודע שלא חטא או שחטא דיוצא לחולין לר"מ, והנה הדברים אמורים כלפי נתכפר באחד מהן דאפי' נודע אח"כ אין השני יוצא לחולין, דכבר נקבע האשם תלוי במוחלט כקרבן גמור, וממילא הנותר מותר אשם, וכמש"כ לעיל סק"ג, אבל במיתת בעלים אין דין המותר טפי מהאשם עצמו, וכיון שהוא הי' ספק חולין, גם כשהפך לדין מותר כן, ולכאור' יש לדון בזה דאמנם ודאי מת לא דמי לנתכפר באחד מהן, וודאי מסתבר בתמורת אשם תלוי דמיתלא תלי וקאי, שאם נודע לו קודם שקרב הא"ת גם התמורה תצא לחולין, דכיון דאיגלאי מילתא דחולין הוי, א"א לקבוע התמורה לנדבה אע"פ שהמיר קודם שנודע, וזהו החילוק בין נתכפר לשאר דיני מותר, אבל מ"מ במת יש לדון דנודע לאחר מיתה לאו כלום הוא, וכיון שאם לא יודע לעולם, יפול לנדבה, הרי הוא נקבע מיד לנדבה, דשוב אין לנודע משמעות כלל, ולדעת אאמו"ר שליט"א נראה דודאי לאחר שהקריב המותר הזה לעולה, לא מהני נודע, דאלת"ה לעולם לא יוכלו להקריבו שמא יודע, ואף דתמורת אשם שקרבה ואח"כ נודע ויצא האשם לחולין אע"פ שנורק דם התמורה הבשר ישרף, מ"מ הכא הו"ל המותר כגוף הקרבן, ואחר שקרב אין נפ"מ בנודע, ולא מתנה אדעתא דהכי, אבל למש"כ דין נודע נאמר רק בא"ת, ומשבטל חיוב א"ת כשמת, כבר נחלט דינו

לנדבה, (ושוב אינו בעלים) ולא מהני נודע, וגם בסברא אין לו ענין בנודע אחר מיתה, וניחא ל' דילך לנדבה כמו בכל חטאת ואשם שמתו בעלים, ב"ק ק"י ב', ועי' לק' ס"ק י"ב לענין שחוטי חוץ נפ"מ בזה.

יב. י"ח א' דתניא השוחט אשם תלוי בחוץ ר"מ מחייב וחכמים פוטרין, מדמייטנין מינה דלא בעי ר"מ איקבע איסורא בא"ת, ש"מ דחייב א"ת קאמר, [וכעת ראיתי שהגרע"א ז"ל נתקשה בזה], וכ"נ דעת רש"י ותו', וכ"ה בהדיא ברגמ"ה, ומש"פ רש"י דהספק שמא לא אכל חלב, כבר נתבאר לעיל סק"ט וסוסק"ב ועוד, דדעת רש"י דחייב התורה בא"ת הוא להגן מפני היסורים על הצד שחטא, ואם א"צ להגן הרי האשם חולין, ומה שקשה ע"ז נתבאר בסק"א, ולרבנן גמר ומקדיש גם לצד שלא חטא, וס"ל לרש"י דמהני כמש"כ לעיל שם, ולר"מ דלא גמר ומקדיש הו"ל ספק חולין, ואין זה תלוי בנודע, [מיהו גם אם חטא אינו מקדיש לר"מ לצד שיוודע לו קודם שחיטה, והיינו רבותא דאמרי' לר"מ כ"ג ב'], ולפ"ז גם לפרש"י רבנן דהכא כר"מ, והספק חולין הוא אם כלפי שמיא גליא שלא חטא, ועוד דאם יוודע קודם שחיטה, אפי' שחטא, אדעתא דהכי לא אקדשי', מיהו כיון דלא צריכנין נמי לספק זה, אפשר דספק זה לא מהני כיון שנשחט קודם שנוודע.

מיהו דעת תו' שכ"ז שלא נודע אשם גמור הוא, ותדע דאחר זריקה הבשר יאכל אפי' נודע שלא חטא וכמשנ"ת סק"א, והא דחשיב ספק, היינו שמא יוודע לו, ואז אגלאי מילתא דאדעתא דהכי לא אקדשי' והו"ל חולין מעיקרא, ואין חילוק אם חטא או לא חטא כל שנודע קודם שחיטה הרי הוא חולין, וכל שלא נודע עד אחר שחיטה או זריקה איגלאי מילתא דבקדושתו' הוה קאי, ולטעמיהו דרבנן דפטרי משום דלא איקבע איסורא כדפרש"י, ור"נ ודאי סבר הכי.

ונראה דאם לבסוף הפריש הבעלים אשם אחר והקריבו חשיב נודע שחטא וחייב חטאת, גם אם לאחר הקרבת האשם תלוי (השני) נודע שלא חטא או שחטא, דמכיון שהקריב א"ת קודם שנוודע לו, אגלאי מילתא דקרבן גמור הוה, והקרבת השני מועילה גם לזה שנשחט בחוץ, כמו שהיתה קובעתו במותר אשם, עי' לעיל סק"ג, [ובהפריש שנים לאחריות [אם לא מודה ר"מ] ושחט אחד בחוץ ואח"כ נשחט השני בפנים, הדבר מובן יותר ששחיטת השני קובעת הראשון בחטאת, וה"ה בזא"ז], וכן נמי לאידך גיסא אם נתעכב בהפרשת השני ואח"כ הפריש, או לא הפריש, ונודע לו, אע"פ שיש לשער שזה שנשחט בחוץ אם הי' קיים הי' מקריבו קודם שנוודע לו, מ"מ מהני נודע דקודם הקרבה לפטרו מא"ת על הראשון, דהתנאי מתייחס להקרבת הא"ת, ואין חילוק אם הנודע אירע בתוך הזמן שחשב להקריב, או שאירע שנתעכב בהקרבה ועי"ז נודע, [ועי' להלן מש"כ בזה מדברי מרן זללה"ה].

ויש כאן חידוש בחיוב א"ת, דאע"פ שהספק תלוי בעתיד, והו"ל"ל שימתין ויראה אם יקרב אשמו, יביא חטאת, ול"ד לספק בדבר שעבר, אף דאפשר לברר איסורו (כדאר"ז י"ז ב') דהא לא הצליח לברר, ואמרי' ל' דאדעהי והכי יביא אשם תלוי, אבל הכא הספק עומד להתברר, ועדיין לא הגיע הזמן שראוי שיתברר, דנימא שבינתים חיובו מוחלט, והו"ל"ל שימתין, וקמ"ל דיש כאן חיוב מוחלט של א"ת, [ומסתברא דאם הביא חטאת לא מהני אפי' קרוב שלא יוודע, דבעינן ונודעה החטאת, ומצב זה לא חשיב ידיעה], ועירו' פ"ב דיבמות ה"ב בדין יכול לברר כשימצא מפתח, ולק' ס"ג סק"ג י"א נתבאר דאין הנודע משנה למפרע, ואם הי' אפשר לברר אינו מביא.

ובמלת בעלים (אחר ששחט הלה בחוץ) קודם שהקריב אשמו, למש"כ ס"ק י"א

דאדעתא דהכי לא מתנה, וכלא נודע דמי, יתחייב השוחט בחוץ חטאת, ולמש"כ בדעת אאמו"ר שליט"א שם אם הפריש אשם אחר, יתחייב בשעה שיקרב עולה, אבל אם הבעלים לא הפריש אחר, ונימא דהשוחט בחוץ אינו מחזיר מעילתו דכמזיק חשיב, ולע"כ בזה], א"כ ישאר לעולם במצב של א"ת, דבכל שעה אם יודע יפקע למפרע.

מ"ש תו' דלרבנן דר"מ הקדש גמור הוא וחייבין עליו בחוץ, ר"ל חטאת, דלרבנן ליכא ספק כלל, ואפי' נודע משנשחט, דקרבן פסול הוא, ולא אזיל לנדבה (עמש"כ סק"ט), מ"מ לא נפקע למפרע, ובשעה זו קרבן גמור הוא, ולפ"ז ניחא הא דתניא בתוספתא זבחים פ"א הובאה בראב"ד פ"ח ממעה"ק ה"י דאשם תלוי הבא על הספק שהקריבו בחוץ חייב עליו חטאת, דאתיא שפיר כרבנן, והא דנקט אשם תלוי הבא על הספק, י"ל דכלפי חטה"ע הבא על הספק נקט לי, ור"ל אע"פ שבא על הספק, מ"מ קרבן מוחלט הוא, ואפשר שבא לרמוז אפרשי' ע"פ עדים דאין חייבין עליו חטאת אף לרבנן, וה"ק אשם תלוי שהספק מוחלט אצלו דבזה אמרי' לבו נוקפו, ולא אשם תלוי שבא מן ההכרח ועדיין אין הספק מאומת אצלו, מיהו לענין שחוטי חוץ אנן אעדים סמכינן וחייב חטאת, אלא שאם הוזמו י"ל דאגלאי מעיקרא.

והרמב"ם שם פסק דאשם תלוי שההקריבו בחוץ פטור שהרי לא נקבע האיסור, מדנקט טעמא דנקבע האיסור ש"מ דאפטור אשם תלוי קאמר, ומשמע לי' דרבנן דר"מ מסתמא כרבנן דמתני' ס"ל, ומ"מ לא דנו אלא משום א"ת, ש"מ דחטאת ודאי פטור, וביאר אאמו"ר שליט"א הטעם משום דאם יודע לו קודם שחיטה לא יוכל להקריבו, א"כ זה ספק אם ראוי לבא לפני משכן ה', ולכן אין כאן לדון אלא משום א"ת, וכיון דלא נקבע האיסור פטור, ויש לעי' דהא כי נודע קודם שחיטה הו"ל אשם שניתק לרעייה דכשר

לעולה בדיעבד, וכ"מ זבחים קט"ו א' דחייבין עליו בחוץ עי"ש (ולע"כ בסוגיא), וא"כ ממ"נ ראוי הוא, ובלא"ה נמי יש לחשבו ראוי דהנודע מבטל רק מכאן ולהבא, ובזה צ"ל דדעת הרמב"ם דא"ת חזינן לי' כעומד להתברר כל שעה, (עי' בגמ' אפשר לברר איסורו), ולכן יש להגדירו כספק ראוי למשכן ה', וצ"ע, ועי' בסמוך, ועי' לק' ס"ג ס"ק י"א.

וי"ש כאן לבאר דהא דכ' תו' דלרבנן חייבין עליו בחוץ אין הטעם משום דממ"נ איכא קדושת עולה, אלא דכיון שאינו מתנה א"כ השתא קדוש קדושת אשם במוחלט, ולר"מ הוי ספק לחולין למפרע, ולא משום דבשעה שנודע לא יהא ראוי מכאן ולהבא, וז"ב לפמשנ"ת, אך ראיתי בספר מרן זללה"ה נגעים סי"ג סק"ט שפי' הא דחייב א"ת לר"מ ולא חטאת, (משמע לכאור' דמפרש שאינו נעקר למפרע ונעשה חולין לר"מ), מפני שזה ספק שמא יודע לו ולא יהא ראוי לפתח אה"מ, ולפ"ד מבואר בגמ' דאע"פ שהעתידי אינו עוקר למפרע, מ"מ לענין שחוטי חוץ חשיב ספק מפני שההבאה לפני משכן ד' היא ג"כ עתיד, ולפ"ז ניחא דעת הרמב"ם דאין לחלק בין רבנן לר"מ בזה, [אלא שקשה דגם משנודע כשר לרבנן [לעולה] אם הקריבו, וכמשה"ק לעיל], ובדעת תו' כתב דכיון דגם לבסוף לא יצא לחולין גרע טפי, וחשיב קרבן מוחלט, כיון שעכשיו ראוי, וגם אם יודע יהא קרבן מדמיו, מיהו לפמשנ"ת דלר"מ הו"ל חולין מעיקרא, לא נתחדש ענין זה בגמ', ואתיא התוספתא כרבנן וכמשנ"ת, ועי"ש עוד.

ומ"ש שם מרן זללה"ה דאף אם לבסוף לא נודע, אין זה מגלה למפרע דקרבן גמור הוי, היינו רק בסברא המחודשת שאשם תלוי נקרא ספק, מפני העתיד, אע"פ שאין העתיד עוקר למפרע, בזה אמרינן דזהו המצב של א"ת, שאינו מוחלט שיבא לפני משכן ד', ודינו שחייב א"ת במוחלט, [כל שהי' שייך ביורו בעולם], אבל לפמש"כ לעיל דהספק

הוא כפשוטו שמא יודע לבסוף והו"ל חולין מעיקרא, ה"ז דומה לכל הספיקות, ואמרי' איגלאי מילתא למפרע, וכמשנ"ת לעיל, ועי' לק' ס"ג ס"ק י"א חזרנו מזה.

יג. כתב אאמו"ר שליט"א ס"ז סק"א דבספק שאינו עומד להתברר מודה ר"מ דגמר ומקדיש, [נוסיים בצ"ע, ומתחלה כתב דסתם א"ת משמע בכל גונא, ודחה דליכא למידק מזה דהא בנודע קיימין, וא"כ מתפרש שפיר בשהי' עומד להתברר, מיהו אכתי מברייתא דהשוחרט א"ת בחוץ יש לדקדק דבכל א"ת מיירי, ואפ"ה פטרי רבנן דר"מ, ולא מחייבי חטאת, שוב נראה דאפשר שיש א"ת שלא שייך בו בירור בעולם וחייבין עליו בחוץ, כגון השוחט בחוץ א"ת של זה ששחט א"ת בחוץ, עי' לק' ס"ג ס"ק י"א שחיובו מוחלט], וביאור הדברים דכיון דמעיקרא דין א"ת מן הראוי שיפקע רק מכאן ולהבא, ודינו כדין מותר אשם, ור"מ חידש דמתנה שאם א"צ לו יצא לחולין, ואין לחדש תנאי זה אלא כשבאמת מצפה לזה ואינו גומר ומקדישו, אבל כשאירע דבר מחודש ה"ז כחטאת שמתו בעלי' דאמרי' הלכתא גמירי לה, [וכ"ה לשון הגמ' גבי א"ת שהוזמו עדיו דלא סמיך כו' דילמא מזמי להו, ועמש"כ לעיל סק"ה בדעת תו' בהכחשה], מיהו לפמש"כ לעיל סק"ו דסתמא דמילתא אמרי' אדעתא דהכי לא אקדשיה, ולא דמי לחטאת שמתו בעלי' כמשנ"ת שם, ורבנן חידשו דמתוך שלבו נוקפו גומר ומקדיש, א"כ לר"מ דאינו גומר ומקדיש, ממילא כל שנודע אמרי' אדעתא דהכי לא אקדיש, [ובאמת אאמו"ר שליט"א אינו מפרש כן ענין גומר ומקדיש, אלא כדרך שכתבנו לעיל סק"ב], ואף אם חשיב תנאי המחודש לר"מ כמש"כ סק"ב יש מקום להסתפק בזה דאינו מקדיש אלא כמה שצריך, ולא בעינן תנאי מיוחד שיהא דעתו לכך, וגם ק"ק לומר דהוזמו עדיו חשיב עומד להתברר, דבדרך כלל מעידין באופן שא"א להזימם, וכדאמרי'

בשוה"נ שהוזמו עדיו דכל המחזיק בו זכה בו, והא דאמרי' לא סמיך עלויהו דעדים, היינו שאין לבו נוקפו מחמתם, אבל אינו מצפה כ"כ שיתגלה, (אם לא כפרש"י שיודע בשקרם בודאי), ועי' לק' ס"ג ס"ק י"א בשם ירו' דביכול לברר ליכא א"ת כלל, וצ"ע.

יד. כ"ד ב' והא הוא לי' ידיעה, לכאור' נראה דחטאת ואשם שמתו בעליהן אחר זריקה הבשר יאכל, דרך לענין כפרה בעינן בעלים, ואפי' ג' מתנות שבחטאת אמרי' זבחים ל"ה ב' שבאות לאח"מ (ולא מסתבר שצריכין הבעלים להתקיים יום ולילה), ובסוטה ו' ב' איירי במת הוא או מתה היא דמנחתה נאכלת, וא"כ צ"ב מאי קשיא לי' הכא טפי, ונראה מזה כמש"כ סק"ט בסברא דר"א, דכיון שחיוב א"ת פקע בנודע, א"א לחשבו כקרבן כשר, דמ"מ הו"ל כאגלאי מילתא שאין חיוב, אע"פ שעד עכשיו עשו כדין, ולכן אי לאו קרא לא הי' שייך לאכול בשר של קרבן שאינו, אבל במתו בעלים הקרבן קיים, ולא אגלאי למפרע כלום, אלא שא"א להמשיך בלא בעלים, בזה שפיר י"ל מסברא דאחר כפרה א"צ בעלים ואוכלים את הבשר של הקרבן שקרב בכשרות, [ואפשר דבאמת בהפר לה בעלה אחר זריקה לא יאכל הבשר, עכ"פ אי מיעקר עקר, אע"פ שפסולו מדין חטאת שמתו בעלי', מ"מ גרע לענין זה דמהשתא כאגלאי דליכא קרבן כלל, ועי' בזה נזיר כ"ח א' ומשכח"ל בנזירות טומאה, ולפ"ד לר"ע לא יפר משום הפסד קדשים, ולע"כ], ולפ"ז יש ליישב הא דקתני סוטה ו' ב' במת שהשירים נאכלין ובהוזמו לא קתני הכי, ולעיל סק"ד ז' הארכנו דיש לרמותה לא"ת, ולהאמור י"ל דאמנם כן, אבל מ"מ לאכילת שירים בעינן פסוק, ובמנחת קנאות ליכא, וכן למ"ד בירו' דבאו עדים שהיא טמאה אחר הקטרה נמי נשרפת, ולמ"ד נאכלת היינו משום דהגילוי דטמאה זוהי התוצאה של המנחה.

ועי' להלן, אבל במנחות ק"ב ב' משמע דאפי' אי לא אמרי' כל העומד ליזרק כו' אתיא שפיר דר"י כמערבא, ולפי"ז יש לפרש דבאמת טעמי' דרבא כמש"כ, ותלמודא לא ניחא לי' בהכי, דלא מצינו בדר"ש לחדש כולי האי שיחשב כנודע אחר סליחה, דסו"ס קודם סליחה קיימינן, וכיון שאם הדין נותן שלא יזרק בטל גם הסברא דכעומד ליזרק דמי, אין לחדש דכנודע אחר סליחה דמי, ול"ד לדר"ש שלא הקרבן גורם שלא יוכל ליזרק, אלא שגרמו בו פסול מחודש, כגון לן ופיגול, והני אינם סיבה בקרבן מעיקרא כלל, משא"כ נודע דבאמת בטל הקרבן, אלא שחידשה תורה להקריבו, ולכן ראוי יותר לומר שלא יזרק, וממילא הו"ל כאינו עומד לכך, ובאמת חטאת ואשם ודאי שמתו בעלים קודם זריקה מודה רבא דליכא למימר כזרוק דמי, דסו"ס בשעת זריקה ליכא בעלים, ורק בהגדרת הזמן דנודע, י"ל דכיון דכזרוק דמי, גם בזה הקילה תורה לחשבו כנודע לאחר שנשלם הקרבן, שגם אכילת הבשר במצב זה, חידוש הוא, וכמשנ"ת.

ואפשר דרבא הוסיף דבריו אבני מערבא, דלשינוי דבני מערבא אפשר דאע"פ שמקדשין את הדם ליזרק, אבל אכתי לא אלים קדושת' להתיר הבשר באכילה, [שור' בספר מין זללה"ה זבחים סי"ט ס"ק י"ב שכ' דבעלמא לא מהני כ"ש להתיר הבשר באכילה, והכא מהני לחשבו כנודע אחר זריקה, וזה לכאור' כמש"כ, ולע"כ שם], וע"ז קאמר רבא דכיון דגם לאחר שנודע עתיד ליזרק, שפיר מהניא סברא דכל העומד ליזרק, לחשבו כנודע אחר זריקה, וכיון שכן זריקה מעלייתא היא, (דהקרבן במצב זה לא מגרע בו נודע כלל), ולכן הבשר יאכל, והסוגיא דמנחות ג"כ אפשר ליישב כן דכיון דסברא דכל העומד ליזרק דאמרי' הכא אינה להחליט דבלא זריקה הו"ל כזרוק, אלא באמת אף לר"י דוקא כשזרק לבסוף, [ומפני שיש לו לזרוק גם אם הזבח פסול ולא יועיל להכשיר הזבח], ובוזה שפיר

ואם נימא דכנודע לו שחטא עדיין מגין האשם תלוי עד שיביא חטאתו, באופן שאינו משתהה, א"כ הרי הואיל בכפרתו, והו"ל כחטאת ואשם דעלמא, ומצינן למימר דעיקר הקו' משום דנודע לו שלא חטא, והגמ' מקצר בזה כיון דמייתי קרא, מיהו בפשוטו משמע שמשנודע לו הרי הוא משעה זו כלא הביא א"ת, ולעולם י"ל דאינו נענש אם מזדרו בהבאת החטאת ככל האפשר, וכיון שכן משעה שנודע בטלה התועלת שבא"ת גם אם חטא, לכל מה שנוגע מכאן ולהבא, ולכן בעינן גם בזה לדרשא דשעת סליחה.

ולכאור' הפסוק מגלה לן דיש להתייחס לא"ת כקרבן מוחלט, [ובתו"כ דריש ד"ז מדכתיב אשם אשם, ופי' הראב"ד דר"ל שהוא אשם מ"מ], ואפשר דלר"י עדיף מחטאת ואשם, עי' להלן.

ל'ק' גבי ע"ע אמרי' דאפי' נודע קודם כפרה, אם כבר נאסרה אין להתירה, ולא אמרי' דאגלאי מילתא דא"צ לה, וש"מ דבכל הני הנודע מפקיע רק מכאן ולהבא.

שם אמר רבא ר"י ס"ל כר"ש כו' לכאור' פירושו כיון דבשעה שנודע הי' עומד ליזרק, והנודע גורם רק מכאן ולהבא שלא יזרק, חשיב דבשעה שנודע כבר הי' כזרוק, וקרינן ביי' נודע אחר סליחה, ויש לעי' א"כ מאי פריך אבל האי אין עומד ליזרק, הרי היינו דקאמרינן דכאילו דלא ידע דקרא עד שעת קבלה הוא דבעינן, וא"כ שפיר יזרק, ומש"פ רש"י דסופו להוודע צ"ע, דזה ודאי מחודש מכאן ולהבא, כמו שהי' הדם ראוי לזריקה ולן ולא נזרק, דלא אמרי' אגלאי שלא יזרק, דאפי' ידעינן שהי' עומד להוודע, לא שייך לומר שהי' עומד להוודע בין קבלה לזריקה.

והנה בגמ' לפנינו לא קאמר "אלא" אמרי' במערבא, ומשמע דכולי' חד שינויא הוא, דבאו ליישב רק מ"ט חשיב עומד ליזרק,

בתוספתא מבקדש הסך, ולפ"ז הא דתניא זבחים צ"ב א' בדם שנטמא דעושה לו מערכה בפ"ע היינו דוקא שנטמא דלא רצו לערב דם טמא באמה, אבל אין עיקר מצותו בשריפה, וראיתי בתוספתא דתמורה דגרסי' היין והשמן, וזה מיושב יותר לפי הצעת הסוגיא דמיירי בנסכים, ועתוספתא מעילה פ"א דדריש בקודש הסך לשרפן בקדושה עי"ש, וערש"י זבחים שם, ובמש"כ אאמו"ר שליט"א פסחים ס"ה סק"ב, ובאשם ודאי דקתני ה"ז יקבר לא מחלקינן בין דם לבשר, ומשמע דהכל נקבר, ומצינן למימר דרישא דקתני הדם ישפך היינו דלא כר"י, וה"ק אפי' נתקבל בכלי ישפך, אבל יותר נראה דדינא קתני דקדשים פסולים הדם ישפך והבשר ישרף, [ומשנעשית בדם מצות שפיכה מותר בהנאה כאפר הנשרפין, ולכך נמכר לגננין], ובנקברין הכל בקבורה, [מיהו משנזרק דם האשם ודאי, ע"כ יוצא לנחל קדרון ומותר בהנאתו, וש"מ דאף בנקברין אין איסור הנאה בדם, דומיא דקדשים דלכפרה נתתיו], ולע"כ בסוגיא זו.

שם והבשר יצא לבית השריפה, בכולה מתני' אימורין בכלל בשר, ולכן לא הוצרך לפרש בנזרק הדם דאימורין יקברו והבשר יאכל, דאם הי' מפרש שם הי' צריך להאריך בכולהו, וגם אין דכוותי' בשוה"נ וע"ע, (ואולי יש גם נפ"מ לר"י שאם נתן האימורין בכ"ש יקברו, גם כשלא נזרק הדם), - בדין עיבור צורה עי' בתוספתא דקתני בחטאת ואשם ודאי עיבור צורה, ובאשם תלוי מייתי ברישא כדברי ר"מ ובסיפא קתני דבעינן עיבור צורה, ואתיא שפיר כרב אשי כ"ד ב', והרמב"ם כ' כשאר פסולי המוקדשין, אלא שבא"ת כתב ישרף ובודאי כ' יצא לבית השריפה, ואולי החילוק דישפך היינו מיד, ויצא לבית השריפה היינו דתעובר צורתו, והיינו כרבנן, ועי' לעיל סק"ט בזה, ולע"כ בכ"ז.

אמרי' דמה"ט חשיב כנודע אחר שכבר נשלם הקרבן, כיון דכל העומד ליזרק כזרוק דמי, ולכן אין מזה קו' לדברי ר"נ שם, וניחא בזה דלא נצטרך לומר דרבא פליג אר"נ, ובאמת בפיה"מ להרמב"ם וברע"ב כתבו שני הטעמים יחד בדברי ר"י, וז"ל הרמב"ם שר"י אומר כ"ש מקדשין את הפסול ליקרב וכל העומד ליזרק כזרוק דמי, וכע"ז ברע"ב, משמע שפירשו דאמרי במערבא בא ליישב מ"ט חשיב עומד ליזרק, אבל אכתי צריכינן למימרא דרבא, ויש לפרש הענין כמש"כ, וניחא דלא קאמר אלא, ועדיין צ"ע, (וכעת ראיתי בפ"י הראב"ד לתו"כ שכ' בטעמא דר"י שני תירוצים, וסיים אתירוצא דבני מערבא ומתחזי לי מהתם שאפי' שחטו משנודע לו וקבל דמו (אפשר דר"ל שאחר שחטיטה נודע לו קודם קבלה) אע"פ שבשעת קבלה כבר נפסל, כ"ש מקדשין אותו כו' והיינו מקו' דפריך והא אינו עומד ליזרק, מיהו צ"ע דמתני' בכוס דוקא קתני), - וכ"ז שייך רק בא"ת דממצות התורה להמשיך הקרבנות אע"פ שבטל חיובו וענינו, (הגע עצמך בהקריב חטאתו קודם שזרק דם הא"ת, וכן בנודע שלא חטא), ובזה שייך לומר דבעומד ליזרק יש להתייחס לזה כנודע אחר השלמת הקרבן, דשוב לא אמרה תורה שיפקע, אבל בחטאת ואשם ודאי שמתו בעלים אפי' אם הדין נותן שהדם שנתקבל בכ"ש יזרק, מ"מ הבשר לא יאכל, (מיהו לכאז' לא נאמר ד"ז אלא בקרבן, ולא באגלאי דחולין הוא), וצ"ת בכ"ז.

טו. כ"ג ב' מתני' ישפך הדם והבשר יצא לבית השריפה, לכאז' נראה מכאן דאין מצות שריפה בדם קדשים פסולין, וכן יש כמה משניות בזבחים פ' התערובות בפסולי דם שישפך לאמה, מיהו בתרומה טמאה מפרש בהדיא תמורה ל"ד א' דמשקין בקבורה, ואי תרומה טמאה מקדש ילפינן לה א"כ יש לפרש כן בכל משקין דקודש, ועי' להלן דדריש לה

סימן ב

בדין מתנדב אשם תלוי

סייעתא לדבריו, אלא דלמחרת יוהכ"פ הדבר בולט שעושה נגד חבריו, דס"ל דבעינן ספק חטא, לכן לא הי' מביא, משא"כ בשאר ימים דאינו ניכר שעושה שלא כדבריהם, [וא"ת מ"ש למחרת יוהכ"פ הרי עבר יום אחד מיוהכ"פ, ובכל יום נמי עבר רק יום אחד מא"ת דאתמול, ואפי' הקריב א"ת עם שקיעה"ח יכול להביא אחר למחר בשחרית, [וכעת ראיתי ברש"ש ולפי דבריו בעינן דוקא מעל"ע מאשם לאשם], ולאו קו' היא, דא"ת מכפר רק על ספק חטא אחד, ושפיר אפשר שמביא על יום אחד שאירעו לו כמה ספיקות, ואשם תלוי של אתמול עדיין לא כיפר כולם, משא"כ יוהכ"פ דמכפר כל הספיקות ובזמן מועט קים לי' אם נכנס לבית הספק, ויש להוסיף דלמחרת יוהכ"פ קים לי' במעשיו טפי, וגם נזהר יותר, וליכא למימר בסתמא שיש ספק שמא חטא, (ונתעוררתי לזה), ועי' לק' סק"ו], ולא הוכרעה ההלכה כחבריו בדורו, והיינו דקאמר שאם לא היו חבריו מעכבין עליו הי' מביא, דאיהו כר"א ס"ל, ומדברי ר"א בר"פ דמיירי אליבא דאמרו לו משמע דסתמא דמילתא נקטינן שנכנס לבית הספק, ולפ"ז ניחא טפי דהניחוהו, ועי' לק' סק"ו.

והנה ר"א הביא דברי בבא בן בוטא ודברי חכמים שלא הניחוהו להביא בלא ספק, (דחכמים דסיפא פליגי אתרווייהו וכולה דברי ר"א), ופשטות הלשון משמע דר"א גופי' כבבא בן בוטא ס"ל, דלשון מתנדב אדם כו' משמע שהם דברי ר"א בעצמו, ומ"מ כיון דר"א מעיד דחכמים פליגי עלי', שפיר שנה דבריו בר"פ אליבא דאמרו לו, [וקמ"ל דאף לאמרו לו הדין כן], מיהו בגמ' י"ח א' אמר רב אשי ר"א אליבא דבבא בן בוטא [קאמר,

א. כ"ה א' מתני' רא"א מתנדב אדם כו' דאשם תלוי דקרא מתפרש חובה, דמקרא מפורש הוא והביא את אשמו וגו' כשאר קרבנות חובה שבתורה, והיינו נמי דאמרי' בגמ' א"ת עיקר בחובה כתיב, [שו"ר בספר אאמו"ר שליט"א שהוכיח כן עי"ש, וע"ע הוריות ט' ב'], אלא דס"ל דבא נמי נדבה, והוא נקרא אשם חסידים ולא אשם תלוי, שאינו תלוי בשום ספק, ונראה דאף האשם שבא נדבה אינו דורון כעולה ושלמים, אלא לכפרה וסליחה קאתי כמבואר בפסוק, אלא דשייכא בקשת כפרה וסליחה גם בלא חטא ידוע, דעצם זה שאינו מקיים חובתו כראוי ג"כ צריך כפרה וריצוי, והוא הנקרא אשם חסידים שמרגישים בעצמם שהם כחוטאים, גם בלא חטא ידוע, או שחוששים שחטאו ולא אדעתייהו שזה חטא, כמו שאמרו ביעקב שמא יגרום החטא, כללא דמילתא ענין הנדבה הוא ריצוי של בקשת סליחה ולא בדרגה של הבאת דורון לאחר הריצוי כעולה ושלמים, (ועי' י"ח ב' ולק' ס"ג ס"ק י"ד).

ולפ"ז נראה דדינו ככל אשמות שבתורה, ובמתו בעלים יפלו דמיו לנדבה (לרבנן), וכן תמורתו, ופסול שלא לשמו לר"א ריש זבחים, וכ"כ אאמו"ר שליט"א בספר זבחים ס"א סק"ג עיי"ש, שו"ר בזה בכריתות ס"ז סק"ח.

שם אמרו עליו כו' אילו היו מניחין לי כו', נראה דבבא בן בוטא לא בא לכלל ספק, ואפ"ה הביא בכל יום, דאיהו ס"ל כר"א דמתנדב אדם א"ת, והיינו אשם חסידים, דספק חטא לאו חסיד מיקרי, ומיני' מייתי ר"א

כ"ה בשטמ"ק וברש"י], דתנן אלא אומרים לו המתן כו', ומשמע דר"א גופי' כחכמים דאמרו לו ס"ל, דמשמע דאינהו הוו רבים ועיקר, שלא היו מניחין אותו לעשות שלא כדבריהם, [ועיי"ש בגרסת רש"י שכ' לר"א, וארב קאי, ועי' בזה לק' סק"ה], ולפ"ז מתני' מתפרשת הכי ר"א אומר לבבא ב"ב מתנדב אדם כו' [כענין שמצינו כולה ר"י היא שר"י אומר כו'] וכמו שאמרו עליו שהי' מתנדב כו' וחכמים אמרו לו שימתין כו', וכ"ז מדברי ר"א וס"ל כחכמים, וחכמים דסיפא פליגי על כל הנזכר ברישא בין אבב"ב ובין אמרו לו, ולפ"ז אתי בפשיטות הא דנקט ר"א בריש פרקין דבריו אליבא דא"ל דכוותיהו ס"ל, וניחא נמי בפשיטות דרב נמי נקט הכי אליבא דר"א וכשינויא דרב אשי שם, ואף שבגמ' הזכירו מתנדב בשם ר"א היינו כלישנא דמתני', אבל הכונה ר"א אליבא דבב"ב, ויש להוסיף דכיון דלאמרו לו נמי רשות הוא [ואפי' ליכא חטא ידוע כלל], שפיר קאמר ר"א דמתנדב אדם א"ת בכל יום, ולבב"ב בכל עת שירצה, ולאמרו לו דוקא אחד ביום וחזן מאחר יוהכ"פ, [ועי' זבחים ע"ז א' דנקט לשון אין מתנדבין, ור"ל דליכא עולת חובה, דהתם כולל בזה נמי דלא כאמרו לו, עי' לק' סק"ז, וכן בחולין מ"א ב' קרי ל' דבר שנידר ונידב, ופרש"י אף כאמרו לו].

שם גמ' מ"ט דר"א אי ס"ד חובה היא כו' למש"כ דר"א נמי מודה דאשם דקרא חובה הוא, ה"פ דכיון דחזינן שאין האשם מכפר על החטא, ש"מ שהתועלת של האשם היא ריצוי של סליחה באופן כללי, בלי התייחסות להעביר החטא הזה, וש"מ דשייך ריצוי של סליחה באופן כללי, וממילא ה"ה בנדבה, אבל ודאי דבספק חטא מחויב הוא להביא אשם לצורך ריצוי זה, [ועי' לק' ס"ג ס"ק י"ד], ורבנן סברי דגם הריצוי מתייחס לחטא, וענינו כפרה זמנית כענין שאמרו לק' כ"ז ב' שאם מת מת בלא עון, ורבא אמר

דמיתה ממרקת אלא דנפ"מ לענין יסורים, והכל חד טעמא דעד שנודע הו"ל כנתכפר החטא לגמרי.

שם ורבנן עולה ושלמים הוא דאתו בנדר ונדבה אבל חטאת כו', אפשר דא"צ דרשא מיוחדת לזה, אלא כיון שלא מצינו חטאת ואשם אלא בחובה, א"א לנו לחדש קרבן כזה בנדבה, דכיון שהקרבן שבתורה מתייחס לחטא, א"א להמציא קרבן כזה בלא חטא, ור"א ברי' דרבא סבר דטעמיהו דרבנן משום דקרבן חובה לא אתי בנדבה ונדבה לא אתיא בחובה, ופריך מעולה ושלמים, וא"ל ר"א דלאו משום דלא שייך אותו קרבן בחובה ובנדבה, אלא כיון דלא מצינו קרבן כזה אלא בחובה אין לחדש דשייך כן בנדבה, ומלישני' דרב אשי משמע דה"ק דאם איתא דכונת התורה שבזמן ספק חטא יביא את הקרבן נדבה הנקרא אשם תלוי, הו"ל להזכירו בנדבה, ואח"כ לומר שבספק חטא חייב להביא קרבן (נדבה) זה, וכיון שלא הזכיר קרבן זה אלא בחטא, ש"מ שהוא מתייחס לחטא, וע"כ מפרשין דאתי להגן מפני היסורים, - תוכן הדברים דבסברא טענה דר"א אלימתא היא, אלא שחלוקת הקרבנות בתורה, מלמדנו לחדש כאן כפרה זמנית, ולא לומר דאתי בנדבה.

ב. בשיטת ר"א דאמרו לו מבואר בריש פרקין דאית ל' אשם תלוי דרשות, דאם לית להו אלא א"ת דחובה, אלא שהוסיפו בספיקות דלא איקבע איסורא ודנבילה, א"כ א"א למיתני סתמא יקרב, כיון שצריך בירור על ספק ידוע שיהא חייב מחמתו, ועוד דמחובה לחובה א"א להעביר אשם תלוי, וגם בעינן לשם חטאו, ורק משום דרשות הוא אמרי' דמותו ראוי למצותו כמו שמותר עולה לעולה, דאל"כ לרבנן נמי אם הי' מחויב א"ת נימא דיקרב, ועוד דהא כללא הוא כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין (מנחות), [מיהו למש"כ סק"ו דלאו מדין מותר הוא אלא מדין תנאי ניחא, ומ"מ

אין נראה סברא זו אלא בדבר הרשות, כי היכי דלא אמרי' לרבנן שדעתו על חטא אחר, דלסברת לבו נוקפו מהני חטא אחר רק להקדשה דרשות, מיהו י"ל דטעמא דרבנן דבעינן לשם חטאו, וה"ה לר"א בחובה], ונראה דמתני' נמי מוכחא דהא דהניחוהו להביא בכל יום, לאו משום דסברו דחייב הוא בכך, דלקבוע חיוב א"ת צריך הכרעה אם הי' ספק, אבל א"ת דרשות שפיר שייך להביאו בכל צד ספק שהוא, תדע דאטו ס"ד דלאמרו לו חייבין כל ישראל א"ת בכל יום, מק"ו דבבא בן בוטא, א"ו לאמרו לו אית להו א"ת דרשות, ולאו נדבה הוא אלא בא על חטא, וכ"מ בתו' בשמעתין ולעיל י"ח א' וכמו שדקדקו מהגמ' שם, [ועי' לק' סק"ה בשיטת רש"י בזה].

שם ב' אשם תלוי בא על הנבילה כו' ואי ר"א בנדבה נמי אתי כו' נראה דפשיטא לגמ' דרשות קאמר, וכמו שדקדקו תו' לעיל י"ח א' מדלא משני כי איצטריך לר"מ, וקמ"ל דבספק נבילה חובה הוא, א"ו פשיטא לן דלא יתכן לקבוע חובה על נבילה, דלא מוזכר בה קרבן בתורה כלל, ולומר דספק חייב, וודאי פטור, ג"כ לא יתכן, וכמ"ש תו' בשמעתין, ועכ"פ לחייב בספק ולפטור בודאי לא מסתבר כלל, ומוקמינן לה כאמרו לו, דאית להו א"ת רשות בכל ספק, וגם מובן מהא דס"ל דשייך בית ספק בכל יום ש"מ דלא בעינן ספק דכרת, ולפ"ז הפסוק מתפרש דבהאי ספק דהודע מביא חטאת, חייב א"ת, ומלבד זה בכל אשר לא תעשינה שייך קרבן זה, וכיון דאשכחן בקרא א"ת דרשות בנבילה, אפשר לומר מסברא דלא בעינן ספק גמור לא"ת דרשות, שהרי גם באיקבע איסורא דנבילה לא איקבע כאן איסור דשייך ב" קרבן, ומ"מ יכול להביא קרבן, כל שמתייחס לכפרה של חטא, הלכך בספק דלא איקבע נמי, ומסתברא דספק גמור בעינן, ורק איקבע איסורא א"צ, ועסק"ג ו'.

ובתו' נראה דלאו דוקא על ספק נבילה, אלא ה"ה על ודאי נבילה, ומפרש דאפי' ספק נבילה קאמר, וע"ז לא קאי ולא ידע דקרא, ואפשר דדרשי לקרא הכי ועשה אחת מכל מצות דהיינו שגתו חטאת דדרשינן מצות מצות, וע"ז קאי ולא ידע, והביא את אשמו חובה, והא דכתיב אשר לא תעשינה כמיותר, דכיון דדרשינן מצות מצות ממילא ידעינן דהיינו אשר לא תעשינה, ודרשינן לי' או שעשה מאשר לא תעשינה, וע"ז קאי ואשם פי' בודאי, דבאמת לשון הפסוק אומר דרשני ולא ידע ואשם ונשא עונו, דהול"ל ולא ידע שמא אשם, ולכן דרשי לי' בשאר לאוין דידע דאשם, ומדוקדק לישני' דרבא דקאמר מ"ט דא"ל א"ק אשר לא תעשינה ואשם, והשמיט ולא ידע דנכתב בינתיים, ובלא"ה נמי מתפרש דבכונה השמיט הא דלא ידע כמ"ש תו', דולא ידע מתפרש אילו ידע מביא חטאת, (כדאמרי' כ"ו ב' או הודע מ"מ), - ובאמת אי לאו דדריש נמי ואשם לא מובן כלל היכי דרשי מאשר לא תעשינה הא בכולהו קראי דכתיב מכל מצות כתיב נמי אשר לא תעשינה, א"ו אואשם סמיך דמשמע על הודאי, מיהו אפשר דייתורא דואשם ונשא עונו דריש, ומפרש או אשם באשר לא תעשינה או כי תחטא באחת מכל מצות, ולא ידע ונשא עונו, ולפ"ז קאי ולא ידע אתרוייהו, ומ"מ כיון דמתפרש ואשם מאשר לא תעשינה יש לפרשו אף בודאי, וה"ה בלא ידע.

ובפברא ודאי מיושב יותר לומר דגם על ודאי נבילה מהני א"ת, דהא ספק נבילה נמי מתפרש דלצד שחטא תהוי כפרה, כמו שמתפרש בחלב, והתם היינו כפרה זמנית עד שיוודע לו, והכא לית לן למימר דבנודע לו פקעה הכפרה, כיון דאין לו קרבן אחר להביא, ואי משום שצריך לשוב מחטאו, בלא"ה מיירי בהכי, ואפי' מן הספק פורש ומתחרט, (ואם הזיד בספק נבילה אינו יכול להביא, ערש"י ותו' ריש פרק ספק אכל), וגם

במה שאמרו חכמים דליכא א"ת על הנבילה, וכיון דליכא אלא א"ת דחובה, בזה לכו"ע רק בחתיכה משתי חתיכות הוא וכמשנ"ת.

ואפשר דדוקא לטעמי דר"נ דטעמא דשתי חתיכות משום דבעינן איקבע איסורא, והיינו בחומר העון כדאמר נזיר כ"ג א' דהו"א היכא דלא איקבע איסורא הוא דסגי לי' בכפרה וסליחה אבל שתי חתיכות כו' דאיקבע איסורא לא סגי לי' בכפרה כו', דהי' לו ליהדר יותר כשודאי איסור לפניו, דבזה מסתברא דלאמרו לו גם ספק דחתיכה אחת ראוי לא"ת, אבל אם דינא דשתי חתיכות נתמעט מגזיח"כ דמצוות, אפשר דאף לאמרו לו אין לחלק דרשות איכא, דהא חזינן דאע"פ שהספק שוה, מ"מ הצריכה תורה שתי חתיכות דוקא, א"כ י"ל דגם בנבילה בעינן דוקא שיהא ודאי איסור לפניו, ואפי' רשות נמי ליכא.

ואם כנים הדברים יתיישב מה שקשה לכו' בברייתא דבסמוך, דמוקים רב אשי הא דקתני והשני לא מן הדין כר"א דמתנדב, ואם איתא דלאמרו לו נמי בחתיכה אחת רשות ולא חובה, א"כ מיתוקמא נמי כאמרו לו, ולא משמע דר"א דמתנדב וה"ה דאמרו לו קאמר, דבהדיא מפרש דמיייתי ומתני כו' ואי לאמרו לו היינו א"ת דרשות כעין א"ת דחובה, א"כ א"צ להתנות, אלא כיון דרשות הוא מצי מייתי, ועוד דהול"ל כר"א סתם, ויכלול דבב"ב ודא"ל, ובפרט לבתר דסלקינן ממימרא דרב אליכא דר"א בהאי ענינא הו"ל למינקט ר"א דא"ל היא כדאמר באנו למחלוקת כו', אבל אם נימא דד"ז רק לטעמי דאיקבע איסורא, ניחא דלא הו"מ לאוקומי ברייתא בהכי, דהא רבנן דפליגי ארבי וס"ל דאפי' איקבע איסורא בעינן דוקא שתי חתיכות, מסתברא דטעמייהו משום גזיח"כ דמצוות, ולפי טעם זה אף לאמרו לו אינו מביא אלא בשתי חתיכות.

מיהו לפ"ז למ"ד ממצות תיקשי מתני' דהניחוהו להביא בכל יום, דליכא

למקבע שנודמן לו כך, וכן מהא דקתני כ"ג ב' הרי הוא בא על חטא אחר בפשיטות משמע דלא בעינן שתי חתיכות, [מיהו למש"כ סק"ו דגם בלא ספק ידוע מביא א"ת ניחא, דאיכא ספק כללי שמא אכל חלב, עיי"ש], וגם עיקר הדבר שכתבנו דלמאן דדריש ממצוות בעינן לעולם שתי חתיכות, אין לחדש כן בלא ראי' ברורה, דכיון דלענין חובה נאמר מצוות, אין להצריך גם ברשות מצוות, אלא דלמש"כ סק"ב דריבויא דאשר לא תעשינה בודאי נבילה מיירי, אפשר לומר דלא מחדשינן בשום ספק, אפי' דרשות, אלא במצוות, ועי' לק' ס"ג ס"ק י"ב סברא הפוכה דלמ"ד מצוות פשיטא דמביאין.

ובעיקר הקו' מ"ט לא אוקי רב אשי הברייתא כאמרו לו, אפשר דס"ל מסברא דלאמרו לו אין להצריך את השני להביא אשם תלוי, דכיון דשרינן לי' להביא א"ת, מחמת ספק זה, אפי' למחרת יוהכ"פ, הר"ז מוכיח שאין הראשונה בחטאת, דהא בלא ספק אינו יכול להביא אשם תלוי, וע"כ דשרינן לי' משום דחשבינן לי' כספק, וממילא אין הראשון יכול להביא חטאת, ולא דמי לר"א דמתנדב, דמרשות ליכא ראי' דחשבינן לי' ספק, דבלא ספק ג"כ יש לו רשות, ולכן ע"כ לחייבו להביא, וכדמפרש רב אשי, (ואמנם לרבנן דאמרו לו ג"כ יש עדיפות אם יביא א"ת, אבל אין לחדש תקנה מכח זה, כיון דמרשות נמי מוכח וכמש"כ), - ועי' לק' ס"ג ס"ק י"ד דאפשר דאף לר"א דמתנדב שייכא התייחסות לחטא כמו לאמרו לו, (מהא דאמר רב אשי דמהני עיי"ש), ולפ"ז ניחא טפי דבב"ב הי' יכול לקיים גם לשיטתו ענין א"ת דרשות.

ד. **שם** באנו למחלוקת ר"א וחכמים כו' לפמשנ"ת לעיל סק"ג דרב אתא לאשמועינן דליכא רשות לרבנן אפי' בדבר שזדונו כרת, וקמ"ל נמי דאמרו לו פליגי בתרתי, והכל בא"ת דרשות, לפ"ז ע"כ למיגרס

רשות, דבכה"ג יש לחייבו שלא מן הדין, כיון דמ"מ יש ספק השקול שחטא, וכמש"פ רש"י דהיינו באמת באנו למחלוקת, ולכן מסתבר למגרס ר' אלעזר, מיהו לקושטא דמילתא כיון דר"מ נמי כר"א ס"ל, ואשכחן בפ' המביא דלית לי' כר"א דאמרו לו [ולא כר"א דמתנדב עי"ש בגמ' דלדידי' א"צ חטא], ע"כ דלא תליא בהאי טעמא.

ומהא דמוקמינן סתמי דמתני' כר"א נמי משמע דר' אלעזר גרסינן, דלא הוה סתים כר' אליעזר דשמותי הוא, וביבמות קי"ג א' גרסינן ר' אלעזר, דפריך לשמואל דאמר כר' יצחק משום ר' אלעזר והתניא ר"א אומר כוי חייבין על חלבו א"ת, ומשני דפליג עלי' בחדא, אלא שקשה להכריע מהתם דשמא בספק חרש נמי גרסינן ר' אלעזר, [עי' שבת קנ"ג א'], ואע"ג דאמר ר"מ בשיטת ר"א קאי, ואי גרסינן ר' אלעזר היינו ר"א בן שמוע, והוא הי' חבירו של ר"מ כדאמר ביבמות ס"ב ב', [אפשר דקשיש מר"מ מדנמנה בעשרה הרוגי מלכות, ועי' בכ"ז בסה"ד], אשכחן נמי במנחות ע"א ב' ר"מ בשיטת ר"ש אמרה, ושם בשיטת ר' יהודה אמרה, ועוד דהכא לאו מימרא דאמורא דאמר הכי, ושפיר קאמר תלמודא דהא קמ"ל דר"מ בשיטת ר"א קאי.

ועוד ראי' דר"א דכוי היינו ר' אלעזר דלפ"ר נראה דהיינו ר"א דפ"ק דבכורות י"ב א' דמתיר בכלאים ואוסר בכוי מפני שהוא ספק, והוכיחו תו' שם ובבב"ק ע"ח א' דר' אלעזר גרסינן, וכ"ה לפנינו בבב"ק שם, ועוד דבחולין פ' הזרוע אמתני' דבכורים פ"ב לפ"ר מבואר דר' אליעזר לא סבר כר' אלעזר בכוי בכלאים, ולע"כ שם.

תוד"ה באנו ואתא לאשמועינן דר"א סבר יש אם למסורת כו' כנראה הי' כאן השמטת הדומות מפ"י הקונטרס לפי' הקו', וכצ"ל אבל ליכא למימר דאכלה הוי חובה

לעיל ר' אלעזר, וכמ"ש תו', דאם איתא דלר' אליעזר לא בעינן חתיכה משתי חתיכות גם לענין א"ת דחובה, א"כ מנ"ל לרב לפרושי בטעמא דאמרו לו דלא כר' אליעזר גופי' דאמר משמייהו, הרי לר"א לא נתחדש באמרו לו אלא דבא על לאו דנבילה, אבל בלאו דכרת אין לנו א"ת דרשות, דכל ספק חייב בא"ת, [ואם הוא ספק רחוק יותר הרי הוא מותר מן התורה, ואינו מביא א"ת אפי' דרשות, כיון שאינו פורש מן הספק ולא איסורא קעביד וכמש"כ לעיל, וכ"ז למחרת יוהכ"פ, אבל לאחר מכאן כיון שאין זכור הכל עי' לק' סק"ו שכתבנו דלא משמע שצריך שיתברר לו ספק גמור, אלא סגי באופן כללי שאינו בטוח שלא חטא], אבל אם לר' אליעזר נמי פטור בחתיכה אחת, שפיר קאמר רב דלענין א"ת רשות באנו למחלוקת זו, [אבל מהא דלא פריך לעיל אר"א דכוי מאי איריא כוי, אפי' בלא חטא נמי, ליכא ראי' דהתם חובה קאמר והכא רשות וכמ"ש תו', וכונת תו' את"ל דהכא נמי חובה קאמר, תיקשי לך נמי לעיל, וכיון דע"כ רשות קאמר, לית לן למימר דמ"מ ר"א גופי' ס"ל חובה, בפרט לפמ"ש"כ דהחידוש לרבנן דלא שרו א"ת דרשות אפי' בספק דכרת, וכן לר"א ליכא ראי' וכמשנ"ת].

ובסמוך נמי משמע דר"א לא מחייב בחתיכה אחת מדמוקים רב אשי ברייתא דהשני' לא מן הדין כר"א, ואם איתא ר"א חיובי מחייב, ואמנם איכא לשנויי דלר"א אליבא דבב"ב קאמר, דאף מימרא דרב [אם נגרוס בכוי ר' אליעזר] מתפרשת לר"א דאמרו לו בלי להתייחס לדברי ר"א לטעמי' בכוי, דהתם טעמא אחרינא הוא, מ"מ הו"ל לרב אשי למימר דהאי תנא אית לי' מתנדב ומצריך חתיכה משתי חתיכות, דהא לא אשכחן מ"ד הכי בהדיא, [וגם יתכן דאם רק לר' אליעזר מצינו דלא מצריך קביעותא לאיסור, אית לן למימר דהיינו לטעמי' דאית לי' מתנדב או

כדפי' הקן' ואתא לאשמועין כו' ואע"ג דאשכחנא כו' וא"כ [הקושיא] ליתני אכלה חובה כו' פי' דע"כ ר"א דנקט לאו היינו משום דסבר יש אם למסורת, אפי' אם נדחוק ונפרש קן' הגמ' מאי איריא אכלה הרי גם בלא אכלה פליגי, והול"ל באכלה לענין חובה באנו למחלוקת כו', דא"כ מ"ש ר"א דנקט הא איכא תנאי טובא דס"ל יש אם למסורת, [וגם רש"י לא פי' דברי ר"א מה"ט], - מ"ש שפירשתי לעיל, לפנינו חסר ד"ז, ועשטמ"ק י"ז ב' אות ג' בהשמטות, וכיוון לזה הבה"ז, ועי' בתו' גדה ט"ו א' ד"ה לא.

ה. רש"י פי' דלאמרו לו חייב אף בחתיכה אחת, וכן לק' כ"ה ב' גבי א"ת בא על הנבילה הזכיר רש"י דאפי' ליכא שגגה אלא במידי דלאו כו' חייב, ומשמע לכאור' דעת רש"י דלא מחדשין א"ת דרשות אלא לר"א דמתנדב, אבל לאמרו לו כולהו חובה נינהו, וכיון דשמעינן להו דיכול להביא בכל יום משום בית הספק, ש"מ דלא מצרכי שתי חתיכות, ומעיקרא פירשו בגמ' דאליבא דר"א דמתנדב קאמר, ולדידי' ע"כ לא מיחייב מדאו', אלא דכיון דיכול להביא בנדבה שפיר חייבוהו חכמים, כיון דספק גמור הוא, ופריך אי לר"א מאי איריא אכלה כו', דכיון דע"כ לאו חיוב דאו' קאמר, ורשות איכא אף בלא אכלה, לית לן לפרושי דבאנו למחלוקת היינו לומר דמדרבנן יש לחייבו באכלה אליבא דר"א, דא"כ הול"ל בהדיא האי סברא דאליבא דר"א ראוי שיביא בספק דחתיכה אחת, ואין כאן מקום להזכיר פלוגתא דרבנן כלל, [וכן לק' כ"ה ב' לא ניחא לי' לתלמודא לשנויי דר"א היא וא"ת בא חובה על הנבילה קאמר, חדא דהול"ל לפרושי בהדיא כיון דזהו עיקר החידוש, וגם לא מסתבר לחדש מחלוקת נוספת אליבא דר"א מלבד הא דמתנדב], ואפשר דגם מסוגיא דבסמוך הוכיח כן, דלא מוקים לה לברייתא כאמרו לו, וכמשה"ק סק"ג, ולפ"ז דוקא ספק נבילה חייב, וצ"ע

בזה כמ"ש תו' שם, וע"ע משה"ק לעיל סק"ב ממתני' דר"א יקרב, [מיהו למש"כ לק' סק"ו דבספק חטא באופן כללי ג"כ מביא בזה י"ל דמודה רש"י דהוי רשות כיון שאין ספק ידוע, וערש"י חולין מ"א ב' שם בזה דאנן סהדי שספק חטא, ולפ"ז לק' כ"כ משה"ק שם, וע"ע מש"כ בסמוך מרש"י כ"ד ב'], וגם מחודש לומר דרבנן דאמרו לו מחמרי טפי מבבא ב"ב, דלר"א דמתנדב מבואר בגמ' בסמוך דבחתיכה אחת פטור, ופשטא דמתני' ל"מ כן, אלא דאינהו מצרכי לי' בית הספק, וצ"ע, שו"ר ברש"י כ"ד ב' דאפי' על עשה מביאין לאמרו לו עי"ש, וזה מוכיח דהיינו רשות, מיהו עיקר הדבר צ"ע, דלא אמרו אלא אשר לא תעשינה, ועוד דביטול עשה שייך גם למחרת יוהכ"פ.

שם גמ' אמר רב אשי ר"א אליבא דבב"ב [קאמר] דתנן אלא אומרים לו כו', רש"י גרס לר"א אליבא דבב"ב קאמר, ומפרש דאמילתי' דרב קאי שאמר באנו למחלוקת ר"א אליבא דבב"ב וחכמים, ולפ"ז בב"ב כחכמים דאמרו לו סבירא לי', וצ"ע דא"כ ר"א דמתנדב דלא כמאן, ועוד דהא בב"ב קאמר אילו היו מניחין לי הייתי מביא, וכי תימא דה"ק הא דלא מייתינא לאו משום דאין לבי נוקפי הוא ואני בטוח בעצמי למחרת יוהכ"פ, אלא שאין מניחין לי, א"כ נמצא דבשאר ימים נכנס לבית הספק כל יום, וכי שייך לומר כן על בב"ב, ועוד דר"א קאמר בהדיא הוא הי' נקרא אשם חסידיים, ומייתי' דבב"ב דהוה חסיד ונהג כן בכל יום, ואי איהו מספק עבד לאו חסיד הוא, ועוד דהול"ל לר"א דאמרו לו קאמר, כדמשני לק' כ"ד ב' ר"א דאמרו לו היא דתנן אלא אומרים כו', וגם מדמייתי רב אשי הא דאומרים לי ולא מייתי מהמעון הזה משמע דלאו מילתי' דבב"ב מייתי, ולגרסא דידן מפרש רב אשי דמש"ה נקט רב ר"א וחכמים כיון דר"א גופי' כאמרו לו ס"ל, ורישא דמתנדב בכל עת שירצה אליבא דבב"ב

קאמר, והיינו דמייתי מאלא אומרים לי, דכיון דחכמים שבדורו לא הניחוהו מסתמא אינהו הוו עיקר וכוותיהו ס"ל, וניחא נמי מתני' דר"א יקרב דסתם דבריו כאמרו לו, וכמשנ"ת סק"א ועיי"ש.

ו. כ"ג ב' מתני' ר"א יקרב שאם אינו בא על חטא זה כו' נראה דעיקר דברי ר"א בדעת המקדיש נאמרו, דכיון דלעולם שייך ב' חיוב א"ת, גומר בדעתו שיקרב א"ת, ואם יודע שא"צ לחטא זה, יהא לחטא אחר, ואפי' לר"מ דאמר כיון דלא צריך לי' לא מקדיש לי', היינו דוקא לנדבה, אבל אם יכול להביאו לשם א"ת, שפיר מקדישו במוחלט לצורך זה, דחשיב צריך לי', ואפי' לרבנן דמתוך שלבו נוקפו גומר ומקדשו היינו דוקא שלא יצא לחולין, אבל אם יכול להביאו לאשם, ודאי דהא עדיף לי', וגומר ומקדשו שאם לא יצטרך לחטא זה, יהא לחטא אחר, וואין הטעם כמש"כ לעיל ס"א סק"י דמדין מותר אשם כיון שראוי לאותו דבר לא נאמרה בזה ההלכה, כמו שמותר עולה לעולה מסברא, ורק בדבר שאינו בא בנדבה הוצרכנו להלכה, אלא מודה ר"א דהלכה אחת לכל האשמות דאזלי לנדבה, דאל"כ כל האשמות שנתכפרו בעלים או שהפריש שנים לאחריות או אפי' מציבור אחד של מעות, ילכו לאשם תלוי ולא מסתבר דההלכה נאמרה רק למחרת יוהכ"פ, ועוד דלר"א דמתנדב מאי איכא למימר, א"ו אין מותר של אשמה זו הולך לאשמה אחרת, וה"ה באשם תלוי גופי' מאשמה זו לאשמה אחרת, דדין מותר הוא רק לאותו דבר בעצמו, והכא בדעת מקדיש הוא, דכיון דיכול להקריבו לאותו צורך על חטא אחר, מקדישו מתחלה ע"ד כן, (ומכאן סייעתא למש"כ ס"א סק"ו דגומר ומקדשו היינו דבעינן דעת מקדיש, ולא רק דמניחו בקדושת א"ת וממילא הו"ל מותר, דא"כ לא הוה לן לחדש דביכול להקריבו לא"ת מתנה שיהא כך, דמנ"ל דאינו גומר ומקדיש לחובת א"ת דחטא זה, א"ו סתמא

אמר' דכיון דלא צריך לי' לא מקדיש לי', וכשיכול לבא על חטא אחר, אין נקיפת לבו מחייבתו להקדישו לנדבה דשפיר מקדישו (לחטא אחר), וכן לר"א דמתנדב הדין כן כמבואר בגמ' דרק ל"ל חטא קשיא לן, ובסברא נמי אין לחלק ביניהם.

ולאחמור אין להוכיח מדברי ר"א דלעולם יכול להביאו על חטא אחר אפי' אין ידוע לו שום ספק, וכן אין להקשות היכי סתים ר"א דיקרב הא למחרת יוהכ"פ ליכא חטא אחר בסתמא, [וכמש"כ להלן דלא מהני על חטא שאחר הפרשה], דדברי ר"א בדעת האדם נאמרו, ומתפרש בסתמא דמילתא דאיכא חשש חטא אחר, כדחזינון שהניחוהו לבב"ב להביא בכל יום, וע"ז קאמר דבכה"ג שיכול לבא על חטא אחר, יקרב דכ"ה דעת המקדיש, שאם יודע דלא צריך על חטא זה שיבא על חטא אחר, והיכא דאינו יכול לבא על חטא ממילא אין זה בכלל דברי ר"א, כיון דלא מהני דעת מקדיש, מיהו ודאי דסתמא דלישנא דר"א מתפרש שבדרך כלל יש חטא אחר וממילא דעתי' עלי'.

ומ"מ צ"ע כיון דבעינן ספק חטא שחייב לפרוש ממנו, דאל"ה הרי אינו פורש מן הספק וליכא א"ת, וכמש"כ סק"ג, מאי פסיקא לן כ"כ דאיכא ספק כזה, ונראה מזה דלא בעינן שיוודע לו שהי' ספק, אלא סגי בזה שאין ידוע לו הדבר במוחלט שלא חטא, ומאחר שאינו זכור כל עניניו חשיב ספק, שא"צ להתייחס למעשה מסוים, ולמחרת יוהכ"פ יכול לברר כל מה שאכל ועשה בירור גמור, ולכן אינו מביא א"ת, וצ"ע דא"כ אין כאן בית הספק, אלא ספק באופן כללי, ומ"מ כן עיקר מדהניחוהו להביא בכל יום, ועד שתכנס לבית הספק [כגרסת הגמ' י"ח א' כ"ד ב' כ"ה ב' וברש"י ובשטמ"ק במתני'] היינו למחרת יוהכ"פ, דליכא ספק חטא באופן כללי, אא"כ נכנס לבית ספק ידוע, אבל בשאר ימים איכא ספק חטא באופן כללי דאינו זוכר כל

ומסתברא דאף בהפריש א"ת דרשות למחרת יוהכ"פ הדין כן, בין בחתיכה אחת

ספק חלב ובין בספק נבילה, דאע"ג דלאו דנבילה לא חמיר כ"כ, מ"מ מדבא להקריב ש"מ שלבו נוקפו, וכ"ש ספק חלב דלבו נוקפו, אע"פ שאינו חובה, ויש גם סברא איפכא דהמקריב רשות גמר ומקדיש טפי, ומ"מ אליבא דר"מ מסתברא דיוצא לחולין, בכה"ג דא"א על חטא אחר, ולר"א דמתנדב לא שייך נודע אלא בא"ת דחובה, דבשאר חטאים אין הא"ת מתייחס לחטא, אלא ריצוי כללי כמו בנדבה גמורה, ולכן לא שייך נודע.

ובהפריש שנים ונתכפר באחד מהן למש"כ לעיל ס"א סק"ג דבכה"ג אינו מתנה כלל, דכל התנאי נאמר לצד שיפקע חיוב הקרבן קודם הקרבנות, דבזה אין דעתו להשאיר הקרבן לנדבה אם יכול להקריבו לשם א"ת [לכו"ע אליבא דר"א], א"כ אף לר"א בכה"ג יפלו דמי השני לנדבה, ואפי' לר"א דמתנדב, (משא"כ אם ה' טעמו משום מותר), ואף בנודע שלא חטא אחר שנתכפר הדין כן, אבל אם הטעם בשני אשמות גם בנתכפר ונודע משום דמודה ר"מ בזה לחכמים, אבל צריכין לטעמא דגמר ומקדיש, א"כ לר"א י"ל דיקרב על חטא אחר, ובלא נודע ודאי דאזיל לנדבה כמש"כ לעיל דמודה ר"א דההלכה נאמרה בכל האשמות.

ואם משנשחט נודע לו ג"כ אין לחלק בין ר"א לרבנן, ואדרבה לרבנן דמדיון מותר הוא ה' שייך לדון שכח האשם שמתחלף לעולה ימשיך לעולה, אבל לר"א דמעיקרא מקדיש אדעתא דהכי, א"כ משנודע לו אחר שחיטה, שוב אינו יכול להביאו לשם חטא אחר, דהר"ז כמביא בהמת חולין שנשחטה, דאע"ג דאגלאי דלשם חטא אחר הוא, מ"מ כיון שלא יכול לשחטו לשם אותו חטא כ"ז שלא נודע לו, הר"ז כנשחט קודם הקדשתו, והיינו שניזא דרבה כ"ד ב', [ואם ר"א כר"מ ונימא דחולין הוי לר"מ וכדסבר ר' אלעזר

ענינו ואינו בטוח בכל מאכליו ומעשיו, נודמי לנסתפק שמא אכל חלב ברור אתמול, כגון שהיתה חתיכה של חלב וספק לו אם אכלה], אע"פ שאין מעשה מסוים המסופק, מ"מ מביא א"ת, [וערש"י חולין מ"א ב' שכ' דאנן סהדי שספק חטא, הובא לק' סק"ז], ומימרא דרב י"ח א' לענין מחרת יוהכ"פ נאמרה, וכפרש"י ותו'.

[צ"ע בזה] - שוב נראה דאדרבה יסוד דין אשם תלוי הוא בספק שמא חטא בודאי, והמחודש הוא מעשה מסופק של חלב ושומן לפניו, דבזה כבר יש ספק קודם העבירה, ובזה יש תנאים דחתיכה משתי חתיכות, אבל בספק אכל חלב גמור חייב א"ת, [כגון בע"א אכל, ע' לק' ס"ג סק"א], וה"נ ספק עבר על לאו חשיב ספק שמא חטא בלי לזכור מעשה מסוים, כיון שמצוי לאוין במעשים שבכל יום, מיהו אכתי יש בזה חידוש שא"צ סמך להסתפק מפני זה, דלענין חובה ודאי בעינן סיבה לספק.

ולאמור בהפריש למחרת יוהכ"פ אף לר"א דאמרו לו באנו למחלוקת ר"מ וחכמים, דכיון דלא שייכא הפרשתו על חטא אחר יש לדון אי לבו נוקפו וגמר ומקדיש לנדבה, ואע"פ שבשעה שנודע כבר נכנס לבית הספק לא מהני, דבעינן דלצד שלא חטא בחטא זה הרי בשעת הפרשה דעתו שיהא לחטא אחר, וכיון שעדיין לא חטא לא חל קדושה עליו, ואמנם יכול להתנות שאם יוודע לו יהא מכאן ולהבא על חטא אחר, אבל א"כ צריך להתנות שיהא חולין ולא יהא בו דין מותר אשם, וזה לא אמרי' לרבנן, וכן לר"מ כיון דצריך להתנות שיהא חולין, תו לא מקדיש ל' בתר הכי, ולרבנן נמי לא מצינן לפרושי בדעתו הקדשה מחודשת ואין לנו אלא דעתו בשעת הפרשה, וכיון דהשתא לא חל, הו"ל כאינו יכול ליקרב על חטא אחר, ובאנו למחלוקת ר"מ וחכמים.

כמ"ש תו', ג"כ מסתבר דפסול, דלא מהני הא דאגלאי להכשיר השחיטה דלמפרע, ורק לעשותה חולין מהני לר"א אליבא דר"מ], ועשטמ"ק שנסתפקו בזה, ועי' לעיל ס"א סק"ט י'.

נראה דבהוונמו עדיו יקרב לר"א, דעד כאן לא פליגי אלא בהא דפליגי רבנן אר"מ, אבל בסברא דר"א, דלא אשכחן דפליגי, כו"ע מודו דגמר ומקדיש, עס"א סוסק"ו, שו"ר שאמור"ר שליט"א נסתפק בזה, ולמש"כ אית לן למימר עד כאן לא פליגי רב ור"א אר' יוחנן אלא למהוי נדבה, וכמש"כ ס"א סק"ו.

ז. חולין מ"א ב' אר"י הא מני ר"א היא דאמר מתנדב כו' לר"א דמתנדב אפי' למחרת יוהכ"פ ניחא בפשיטות, אבל רש"י פ' אפי' אליבא דאמרו לו, [ואפשר דלא ניחא ל' לאוקומי סתם מתני' כיחידאה, אבל אמרו לו רבים ניהו, (ולעיל סק"א ה' כתבנו דר"א נמי כאמרו לו ס"ל), או דס"ל לקושטא דמילתא הכי, ומהא דמיייתי מתנדב אין להוכיח דכאמרו לו לא אתיא, ועי' זבחים ע"ז א' דנקט ר"ש דפליג על ר"א דמתנדב ומתפרש דפליג נמי אאמרו לו כמש"כ לק' ד"ה ולכאו'], ולכאו' באשם תלוי דחובה צ"ל לשם חובתי כדאמרי' בסמוך בחטאת, וא"כ נהי דלאמרו לו הרי הוא כמחויב אשם אבל אכתי לא עדיך ממחויב חטאת דצ"ל חטאתי ובמתני' קתני אשם תלוי ולא קתני אשמי, וי"ל דבא"ת דרשות כשאינו בא על חטא ידוע, ס"ל לרש"י דאף באומר לשם א"ת סתם הר"ז קדוש, ולו"ד ז"ל ה' מקום לדון בזה דכיון דלאמרו לו בעינן ספק חטא, והא"ת בא לכפר על חטא מסוים דכלפי שמיא גליא, נהי דהוא א"צ לדעת החטא בבירור, אבל מ"מ צ"ל הר"ז אשמי, כיון דלא שייך אשם בלא חטא, הגע עצמך למחרת יוהכ"פ כשנכנס לבית הספק ואמר על בהמה ה"ז אשם תלוי, מי קדשה, הא לא קדשה סתם אלא מכח ספיקו, וצ"ל

לאשמי, וה"נ בשאר ימות השנה אף דאיכא ספק, [ולכאו' כללא דמתני' נמי משמע דדוקא נידר ונידב, מיהו י"ל כיון דרשות הוא והוא מחייב עצמו בכך חשיב נידר ונידב], ולכאו' לאמרו לו השוחט לשם א"ת אחר יוהכ"פ יום אחד, או ששחטו אחר שהקריב האשם של אותו יום, הזבח כשר, דכיון שמקריב אחד בכל יום, לא חיישינן לספיקי טובא, וא"כ עדיף לפרש סתמא דמתני' כר"א דמתנדב דוקא, וכיון שכן צריך ראי' דה"ה לאמרו לו, וסתמא דברייתא נדרים ו' א' ה"ז חטאת ה"ז אשם אע"פ שהוא חייב חטאת ואשם לא אמר כלום, כוללת גם אשם תלוי, אלא דמתפרשא שפיר כחכמים דר"ע, (ועי' בזה בדברי הרא"ש בסמוך), וצ"ע.

והרא"ש בנדרים שם פ' דהא דקתני ה"ז אשם לא אמר כלום מיירי במפרש אשם ודאי, דאילו באשם תלוי נידר ונידב כדתנן ר"א מתנדב כו' ותנן בפ"ב דחולין כו' ודעתו ז"ל שם דאף בשוחט לשם אשם סתם פסול דמפרשינן ל' לשם אשם תלוי עי"ש, ולא נתבאר אם דעתו כך גם אליבא דאמרו לו, או דס"ל כר"א דמתנדב, [ניש לעי' לר"א דמתנדב, איך הדין בה' מחויב א"ת דחובה, ואמר ה"ז אשם, אי מפרשינן ל' נדבה או דכיון דשייכא ב' נדבה שפיר קדוש ומתפרש לחובתו, ובפשוטו יש לדמות לעולה ושלמים והתם מסתבר דלא קדשי לחובתו, ולע"כ], ובפשוטו הא דה"ז אשם משכח"ל לאמרו לו למחרת יוהכ"פ, ומחויב לא מהני לזה, דבא"ת דחובה צריך להפריש לחובתו, וא"כ למחרת יוהכ"פ צריך שיאמר הר"ז אשמי, ומדמוקי לה הרא"ש בשפירש אשם ודאי, משמע דס"ל כר"א דמתנדב, ויהא מוכח מזה דמתני' דחולין ג"כ לר"א דמתנדב היא, ושמא דחיקא ל' לאוקומי ברייתא למחרת יוהכ"פ.

ובשמעתין העתיק הרא"ש סתמא דמתני', וכ' הב"י דפסק כר"א, וכ"מ בפ' הרא"ש נדרים שם דס"ל הכי, [וכן העתיק

שם תירצו בשם הר"ש מקוצי לענין שיתנה אשם בשלמים דשמא היום או למחר יביא בעל האשם אשמו והו"ל חולין בעזרה שכבר נתכפר בזה, וכתב דלפ"ז גם קו' תו' דזבחים ל"ק].

ולכאוי לישנא דתלמודא בזבחים שם דקאמר ש"מ מאן תנא דפליג עלי' דר"א ר"ש הוא, וצ"ב דאדרבה לרבנן דר"ש תיקשי טפי דהא טעמא דלא הודו לו משום דאין מביאין קדשים לבית הפסול דהיינו השלמים שנאכלין ליום ולילה כדפרש"י נדה ע' ב', ואם איתא דמתנדבין א"ת, א"כ אין מביאין לבית הפסול כלום דתרוייהו אשמות ניהו, א"ו רבנן דר"ש נמי פליגי אר"א, ולפור' צ"ל דר"ש ומחלוקתו קאמר, וא"כ חזינן בדעת ר"ח ורהב"ת דרבנן ור"ש דלא כר"א, וכאמרו לו נמי לא אתיא דכיון דאיכא א"ת דרשות שפיר מתנה, [והא דאמרו בגמ' ר"ש היא דאמר אין מתנדבין ר"ל דליכא א"ת דרשות], - [בהא דטעו אמוראי בין אימרא לדיכרא, יתכן לומר דסל דא"ת דנדבה א"צ שתי סלעים ולא בן שתי שנים דהכל רק בחומר דאשמה נאמן].

נמצינו למידין דודאי פשטות הסוגיות דלא כר"א, וכן פסק הרמב"ם, ולא חש התנא למיסתם כר"א הן משום דקתני ר"ש מכשיר, ולא חשוב כ"כ סתם, [מיהו הדר סתים דלא כר"ש שנים אוחזין בסכין כו', ואפשר דכריתות נשנה בתר חולין והו"ל אח"כ מחלוקת], וגם קתני זה הכלל דבר שנייד ונידב, ומתפרש לכל חד כדאית לי', וניחא לי' לאשמועינן רבוחא אליבא דר"א דאע"פ שאם הקדישו ש"מ שחסיד הוא דמתנדב א"ת, אפ"ה אתו למימר דשחט קדשים בחוץ, ולא חשש דהוי סתמא כר"א כיון דמפרש זה הכלל, ור"א שמותי הוא, ולמש"כ דלא אתיא כאמרו לו, א"כ ר"א גופי' לא ס"ל הכי, ומהיכי תיתי נוקים מתני' כיחידאה שנדחו דבריו, א"ו ממילא מובן שלצורך החילוקים ניחא לי' לתנא למיתני אשם תלוי כנגד אשם ודאי אף

הרשב"א בתוה"ב וכן בטור ורי"ן], ואפשר דמלישנא דתלמודא זבחים ע"ז א' דקאמר ש"מ מאן האי תנא דפליג עלי' דר"א ר"ש היא, משמע לי' דלא משכח תלמודא מאן דפליג עלי' אלא יחידאה, אבל ע"כ התם ה"פ ש"מ דר"ש פליג אר"א ולכך לא אמר שיתנדב, [וע"ע להלן בזה], דהא ר"מ וחכמים דר"פ המביא א"ת כ"ג ב' ס"ל דלא כר"א, וכולה סוגיא דתלמודא התם דלא כר"א, [דלר"א לכו"ע גם בהוזמו עדיו יקרב א"ת וכמש"כ סק"ו ועי' לעיל ס"א סוסק"ו, וא"כ ר"י ור"א נמי דלא כר"א, שו"ר בספר אאמו"ר שליט"א שנסתפק בזה, ואפי' אי לר"א נפיק לחולין לכו"ע, עכ"פ ר' יוחנן דאמר לנדבה דלא כר"א], ובמתני' כ"ה א' נמי נשנו דברי ר"א כיחידאה, ורב אשי שם מפרש טעמיהו דרבנן, והברייתא שם ב' מוקים לה רב יוסף דלא כר"א, וכן רב י"ח א' קאמר באנו למחלוקת ר"א וחכמים [ולרש"י שם מוכח דלא ס"ל כר"א], ולפי גרסא דגמ' דידן ר"א גופי' כאמרו לו ס"ל כמש"כ סק"א, וא"כ לית לן למפסק כבב"ב, ולענין שלא לפסוק כאמרו לו איכא נמי ברייתא דרבי ורבנן שם י"ח א' דלא כוותי', עי' לעיל סק"ג, ולמ"ש הרא"ש גם ברייתא דנדרים בפשוטו דלא כר"א, מיהו ממתני' דריש כריתות דעל אלו חייבין כו' אשם תלוי, ליכא ראי', דבחובה כו"ע מודו, [ובקדושין נ"ה ב' נמי משמע דבאשתכח בן שתי נשים לא מייתי אשם ומתנה שיהא א"ת, כ"כ תו' זבחים ע"ז א' ד"ה מאן, וז"ל דמשמע התם דאי אישתכח בן שתי שנים דאיכא לספוקי באשם ל"ל תקנתא צ"ל דפליגא אדר"א דאי מתנדבין לייתי בהמה וליתני באשם תלוי, ולכאו' קשה דהא ודאי ליכא לאקרובי' לשם אשם חובה אפי' יכול להביאו בתנאי, דהא הבעלים נשארו בחובתן, ואם נתכפרו או מתו, א"כ מדין אשם יש לדון רק שדמיו לנדבה, ואם לא נתכפרו עתידין להתכפר למחר, שו"ר בח"נ שכ' דבתו' קדושין

דלא אתי אליבא דלהכתא, ועבהגר"א יו"ד סי' ה' סק"א.

מ"ש רש"י דאנן סהדי הו"ל כא"ת ע"פ עדים, לכא' נקט כן רק לשבר האוזן, דהא הכא מאותו טעם שאנן סהדי, גם הוא עצמו יכול להבין דספק חטא, ואפי' לא מייתי ע"פ עדים בעלמא, הכא ע"פ עצמו חשיב, ועיקר כונת רש"י דלא בעינן ידיעה מסוימת בספקו, אלא סגי בידיעה כללית שיש להסתפק שמא חטא, ועי' בזה לעיל סק"ו.

ח. כ"ה א' מתני' וחייבי אשמות תלוין פטורין מי שבא לידו ספק כו' נראה דהפריש אשם תלוי ועבר עליו יוהכ"פ ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה דהו"ל כנתכפרו בעליו באחר, [וכן פשיטא לי' לאאמור"ר שליט"א בס"ז ס"ק י"א], ואע"ג דמתני' קתני חייבי אשמות תלוין פטורין, ממילא ידעינן דכיון שנתכפר לו, פקע הקרבן, דהפרשת הקרבן לא מעלה ולא מוריד, דאטו שייך לומר שמפני שהפריש אינו רוצה שיוהכ"פ יכפר לו חטא זה, ואם מת אשמו נימא דצריך להפריש אחר, לפי שבשעה שעבר עליו יוהכ"פ הי' לו קרבן מופרש, ואטו בהפריש מעות נמי נימא הכי, א"ו הדבר פשוט דאין חילוק בין הפריש ללא הפריש, [ונכתה ראיתי מובא מאו"ש ה' פסוה"מ שדן בזה דשמא רוצה להתכפר באשמו, ונראה דכיון שרוצה כפרה אפי' יאמר בפירוש שיוהכ"פ לא יכפר ג"כ נתכפר, ובלא"ה פשוט דניחא להגן מן היסורים עד למחרת יוהכ"פ, וגם יקל לו בחתימת יום הדין], ויש להוכיח כן מסוגיא דלעיל ז' א' דפריך ונייתי נמי חוץ ממי שעבר עליו יוהכ"פ, שאין מביא א"ת, ומשני ר' יוחנן במבעט, ואם איתא דבהפריש חייב להביא אחר יוהכ"פ, א"כ לק"מ, א"ו פקע החיוב ומילא גם הקרבן בטל כנתכפרו בעליו, ובגמ' נמי דדרשינן דחטא שאין מכיר בו אלא ה' יוהכ"פ מכפר, אין מקום לחלק בדרשא בין אפריש לא אפריש, וכ"מ בירו' יומא פ"ח ה"ו

דפריך אמתני' דריש מכלתין דתני האוכל והעושה מלאכה ביוהכ"פ כו' על אלו חייבין כו' אשם תלוי כו', ולא כבר כיפר יוהכ"פ ומשני במורד ביוהכ"פ היא מתני', ואם בהפריש אין יוהכ"פ מכפר, א"כ שפיר קתני דחייב א"ת, ונפ"מ אם הפריש ביוהכ"פ, [מיהו בלא"ה משכח"ל בעבד עבדית' סמוך לשקיעת החמה דלא הוה שהות ביממא דליכפר לי' כדאמר ז' א', ולכא' ה"ה באכל סמוך לשקיעה"ח, (ובמת ליכא נפ"מ דא"ת)], מיהו למאי דאמרי' י"ח ב' דכל שעתא ושעתא מכפר ליכא לפרושי בדאפריש, וע"כ לאוקומי במורד (או סמוך לשקיעה"ח) וא"כ ליכא ראי' מהירו', [דאי בהפריש עם גמר האכילה היינו דומיא דגמר האכילה בשקיעה"ח], אבל בירו' שם ה"ז איכא פלוגתא מתי יוהכ"פ מכפר ור"ח אמר בסוף, ואמר דמתניתא מסייעא לי', והכא משמע דהק' לכו"ע, שו"ר בירו' שבועות פ"א ה"ו דדייק מדלא מוקי מתני' בשלא נתוודע לו ש"מ דאפי' לא נתוודע יוהכ"פ מכפר, [וביומא שם חסר וכ"כ בקה"ע].

וראיתי בתו' הרא"ש יומא פ"ה ב' שהביא שריב"א נסתפק דשמא יוהכ"פ מכפר רק בלא נודע לו קודם יוהכ"פ שעדיין לא נתחייב א"ת, דתו לא חל החיוב אחר יוהכ"פ, אבל נודע לו ספקו קודם יוהכ"פ שכבר נתחייב א"ת, י"ל דלא פטר לי', והרא"ש הוכיח מסוגית הגמ' דאפי' נודע לו, וצ"ע שלא הביא הא דאמר אביי י"ח ב' ומאן לימא לן דיוהכ"פ מכפר על דלא מתידע לי' דילמא והוא דמתידע לי' א"ל רבא הודע ולא הודע תנן, וכן מפורש בשבועות י"ב ב' בין נודע לו ספיקן בין לא נודע לו ספיקן, הנה הדברים מפורשים בגמ', וצ"ע, ועיי"ש עוד בתו' הרא"ש שכ' דמ"ש בירו' בין שנתוודע לו כו' אפי' לא נתוודע לו כו' צ"ל אפי' נתוודע לו, ולפי המבואר בתלמודן דפשיטא לי' לאביי דמכפר על נודע ספיקו, טפי מלא נודע, א"כ

גרסת הירוש' מתוקנת, [והגרסא בשבועות מבוארת יותר עי"ש], והטעם משום דבנודע לו כבר חל החיוב ונראה לכפרה, והו"ל יוהכ"פ במקום האשם, אבל קודם החיוב י"ל דלא מכפר, וקמ"ל מתנאי דיוהכ"פ מכפר על החטא ולא על החיוב א"ת וממילא א"צ הודע, כדאר"ל ז' א' עבר עליו יוהכ"פ לית' לחטאי דקא כיפר ל'.

ועד כאן לא נסתפק ריב"א אלא דשמא בנודע לא מכפר, אבל הא פשיטא ל' שאין לחלק בין הפריש ללא הפריש, שזה אינו משנה בדין כלום, וכמשנ"ת, ובגמ' נמי לא הוצרכו להזכיר אלא הודע ולא הודע.

ונראה דלר"א דמתנדב א"ת בכל יום אפי' למחרת יוהכ"פ, ה"ה דבהפרישו לנדבה קודם יוהכ"פ, ג"כ מביאו לאחר יוהכ"פ, ואע"פ שגם א"ת דנדבה ענינו ריצוי של כפרה ולא דורון כמש"כ סק"א, מ"מ לא נתחדש אלא דיוהכ"פ חשיב כהביא אשמות על כל העבירות, אבל באשם דנדבה כי היכי דיכול להביא שני אשמות על ענין אחד, כך יכול להביא יוהכ"פ ואשם, דלא נתחדש

בפסוק אלא דיוהכ"פ כאשם דמי, וכמו שנסתפק אביי דשמא בעינן הודע קודם יוהכ"פ, אבל אשם שיכול להביאו אחר אשם ה"ה אחר יוהכ"פ, [נראיתי שאאמור' שליט"א ס"ז ס"ק י"א נסתפק בזה, ואפשר די"ל דיוהכ"פ עדיף מאשם, דיש הבטחת כפרה מהקב"ה משא"כ באשם ידי', ולכן שייך אשם אחר אשם], מיהו אם הפרישו על חטא דחובה, כיון דנתכפר ביוהכ"פ, מסתברא דאף לר"א הו"ל בדין מותר, דהא הפריש שני אשמות ונתכפר באחד מהן (ולא נודע) אינו נעשה מעצמו א"ת דנדבה, וכמש"כ סק"ו, ובנודע אחר יוהכ"פ שחטא, כיון שהועיל לו יוהכ"פ יש לדמותו לנתכפר באחד מהן, ואף בנודע שלא חטא מסתבר כן, דכל התנאים שייכי כשנתבטל הקרבן מפני הידיעה ולא כשכבר הוקרב או הוחלט לנדבה, וכמש"כ ס"א סק"ג.

ולאמרו לו כי היכי דאינו יכול להביא למחרת יוהכ"פ, ה"ה דפקע הקרבן ביוהכ"פ, אפי' הפרישו על ספק בלתי ידוע דהו"ל רשות, או על ספק נבילה, דהפרשת הקרבן לא מעלה ולא מוריד וכמשנ"ת.

סימן ג

בדין חתיכה משתי חתיכות

א. י"ז א' מתני' ספק אכל חלב כו' נראה דאם מסופק אם אכל בכלל, כגון שהיתה חתיכה של חלב בביתו ואינו זכור אם אכלה, אע"פ שהספק גמור פטור, דכיון שאין מעשה המספק, אין כאן ריעותא לחשבו בספק, והו"ל כא"י אם נחייבתי, ונאע"ג דלאמרו לו דר"א לק' כ"ה א' כתבנו לעיל ס"ב סק"ו דספק שמא חטא ג"כ חשיב ספק, התם ידוע שעשה מעשים ועליהם אנו מסתפקין, אבל לגבי חתיכה זו עיקר המעשה בספק, וליכא ריעותא לחיוב, והדבר מוכח בגמ' דלא משני דמתני' בודאי חלב לפניו, וספק אם אכלו, א"ו בכה"ג פטור, ויש ללמוד כן גם ממשמעות הפסוק דכתיב ועשה, (עי' לק' סק"ד בביאור הפסוק), ועי' לק' סוסק"ג, ולק' ס"ק י"ט נתבאר עוד בזה, ואין הדבר ברור לדינא.

וה"ת מ"ש מעד אומר אכל וע"א לא אכל דמביא א"ת, אע"פ שהספק אם אכל בכלל, וי"ל דעד אומר אכל חשיב ריעותא גמורה, ולכן אע"פ שע"א לא אכל אינו מבטל הספק, משא"כ במסופק אם אכל, אין כאן שני צדדים ודאים שמהם נוצר הספק, ולכן כשדנים על הספק הזה בעצמו חשיב א"י אם נתחייבתי, דליכא מעשה ודאי, שו"ר ברמב"ם פ"ה מה' שגגות ה"ג שהעתיק הדין באוכל חתיכה וע"א חלב הי' וע"א לא חלב הי', והק' הראב"ד דהא לא איקבע איסורא, ור"ל דאילו מתחלה העידו על החתיכה זה אומר חלב וז"א שומן, מסתברא דהו"ל כחתיכה אחת מסופקת דפטור למאן דמצריך חתיכה משתי חתיכות, ועי' לק' ס"ק י"ז, (והכ"מ כתב בדעת הרמב"ם דמסתברא דחשיב איקבע איסורא ע"י ע"א, ולכאור' ר"ל דבחתיכה כיון דלא איקבע היתירא שפיר חשיב איקבע

איסורא ע"י ע"א, משא"כ בספק נתקדשה, ועי' לק' ס"ק י"ז, ופי' הראב"ד בשהיו שתי חתיכות ואכל אחת וע"א החלב אכל וע"א השומן אכל, ויש לעי' למה לא פי' בחלב ידוע וע"א אכלו וע"א לא אכלו, ואפשר דאה"נ, אלא שרצה לצייר בגונא שכ' הרמב"ם דודאי אכל, מיהו אפשר דס"ל דכיון שמעשה האכילה בספק, אע"פ שהי' חלב לפניו פטור, וכמש"כ בספק של עצמו אם אכל או לא, וצ"ע בזה, ובפשוטו יש לפרש ע"א אכל שאין ויכוח בין העדים על החתיכה, אלא אם אכל בשעה פלונית חלב ידוע, ועד אומר עמי הי' בשעה פלונית ולא אכל, ואין לנו ידיעה בחתיכה עצמה כלום, דבע"א אכל שמביא חטאת א"צ ידיעה שכבר הוחזקה החתיכה בחלב והעד אומר שאכלה, אלא הכל מעדותו של העד, ודכוותה מתפרש ע"א אכל וע"א לא אכל, וכשחלוקין על החתיכה עצמה, זה נדון בפ"ע, ולא בכהי מיירי.

ב. שם ואפי' אכל, פרש"י ואפי' נתברר שודאי אכל חלב, והחידוש הוא דאע"ג דכבר נחית לאכילת איסור, [נאפי' למ"ד חצי שיעור מותר מן התורה, הכא חשיב טפי דנחית לאיסור שהרי נתכוין לאכול, ולא לצמצם עצמו בפחות מכשיעור, ולכן אע"פ שמסופק אם השלים השיעור, מ"מ חשיבא אכילת איסור, ועי' לק' ס"ק י"ט], ונאע"ג דחטאת לא מצי מייתי, מ"מ סד"א דלא תיסגי לי' בא"ת, וכעין קרוב למזיד בחטאת וגלות, קמ"ל, [ועי' להלן דאפי' ס"ס לחיוב, מביא א"ת], ועסק"ג.

ובתו' לק' ב' נראה שפירשו האי אפי' כהמשך לרישא, דלא זו בלבד שספק אכל חלב,

באיבע איסור גמור, הרי באופן זה החולין רק מגרע בספק חטא, וכמ"ש תו' דהוי ס"ס, ואיך אפשר לומר דמצוות ממעט ספק אחד ומצריך שיהא ס"ס, וכ"ז אפי' אי מצוות גזיה"כ, וכ"ש לר"צ ור"ז דלא שייך לומר כן, ובאמת זה אינו ענין לפלוגתא דחתיכה אחת או משתי חתיכות, דזה נאמר רק בספק ולא בודאי, עי' להלן, ומיהו אם יש ספק שמא בכל החתיכה אין שיעור בזה יש לדון אם שייכא בפלוגתתם, עי' בסמוך, ועי' לק' ד"ה ואפשר.

ופשטא דמתני' משמע דהספק הוא אם יש כשיעור בכל החתיכה, [דומיא דספק יש בו ארבעים סאה דמקוה שלפי ראות העין נראה בערך מ' סאה, וכדי לעמוד על הביורור בצמצום צריך מדידה מדויקת וה"נ החתיכה קרובה לשיעור וצריך מדידה לכיון בצמצום], ואע"פ שלא נתברר שהי' כאן איסור כשיעור, אפ"ה מביא א"ת, דאי בעינן דוקא שהי' לפניו חתיכה שיש בה שיעור הול"ל ואפי' אכל ספק כשיעור ספק פחות מכשיעור, אבל לשון יש בו מתפרש על החלב ואמנם יש לפרשו על החלב שאכל, וה"ק ואפי' אכל חלב ספק יש בחלב שאכל כשיעור, אבל אם איתא דבעינן דוקא כשיעור לפניו, לא הו"ל למתני הכי, וכ"נ ברמב"ם פ"ח מה' שגגות ה"ב וכמ"ש שם בלח"מ, ורש"י במתני' ג"כ לא הזכיר שנשאר מן החתיכה, וספק אם במה שאכל הי' כשיעור.

ולכאוי נראה דאפי' אם חצי שיעור מותר מן התורה, מ"מ כשהנדון על חתיכה שהיא ודאי חלב, ליכא חסרון דלא איקבע איסורא, דפחות מכשיעור לאו חפצא דהיתירא הוא, (דהא אילו אכל כבר חצי זית מיחייב עלי'), אלא דבמעשה האכילה שייך לומר שטעימה אינה בכלל האיסור, ולכן כשהנדון אם יש בו כזית אין שייך לדון דלא איקבע איסורא, שזה נאמר כלפי חתיכה דהיתירא, שלא נקבע שיש כאן חתיכת איסור, וגם כל

אלא אפי' לצד שאכל החלב יש ספק אם אכל כשיעור, ונמצא שיש ס"ס לפטור, ואפ"ה חייב א"ת, ומתפרש למ"ד חתיכה אחת כשיש ספק שיעור באותה חתיכה, [ועי' בזה לק' סק"ג], או שאכל ממנה מעט, ולמ"ד חתיכה משתי חתיכות מיירי שיש בשניהם כשיעור וספק אם במה שאכל יש שיעור, [ולכאוי' למ"ד שתי חתיכות יש לפרש נמי איפכא דקאי ארישא וה"ק ואפי' אכל שתי החתיכות ובאחת אכל כשיעור ובשני' ספק אם אכל ממנה כשיעור, דהשתא איכא ס"ס לחיוב, אפ"ה מביא א"ת, דלא סגי בזה להביא חטאת, וא"כ הו"ל ולא ידע, דמביא א"ת, ועי' נזיר כ"ג א', ולק' סק"ג, וצריך בירור בד"ז], וצ"ע דלפ"ז תיבת אכל מיותרת, דטפי הוה משתמע הכי אי הוה אמר ואפי' ספק יש בו כשיעור, א"נ לימא ואפי' ספק אכל כשיעור, ועוד דלפי לשון זה מתפרש הכל בחד עובדא, ובגמ' משמע דתיתי קתני ובסיפא מפרש הא דספק אכל חלב כגון דחלב ושומן לפניו, אבל דספק יש בו כשיעור הוא ענין אחר ולא מפרש לי' בסיפא, (דהא מפרש בהדיא הספק), ובדוחק י"ל דחדא קו' מיתרצא בחבירתה, דקתני ואפי' אכל, לומר דדין נוסף הוא, ועי' לק' סק"ג, וכעת ראיתי כעין לישנא דמתני' במקואות פ"ב מ"א ושם פי' הרא"ש וכ"נ בר"ש דלאו בס"ס קאמר (אע"פ שיש חידוש בטומאה קלה השנוי' בסיפא), ועי' להלן.

ובעיקר הקו' הא לא איקבע איסורא, צ"ע אמאי לא פירשו בחתיכה אחת של חלב שיש בה כשיעור, והוא השאיר מעט, וספק אם אכל כשיעור, דבהכי מיירי לדבריהם, אלא שהוסיפו דאיכא נמי חתיכה של חולין, ולא מסתבר לומר דלמאן דדריש מצוות יש להצריך נמי חתיכה של חולין, דלא הוצרכנו לזה אלא לאפוקי אם החתיכה עצמה ספק, דבזה יש להצריך מצוות משום איקבע איסורא או אפשר לברר איסורו, (או טעם אחר), אבל לא יתכן להצריך דוקא חתיכה של חולין

בין רבה ור"ז לר"נ, וכדמפרש בגמ' בהדיא דליכא מצוות בעידנא דאכל ישראל.

והנה אפי' אי משכחין בהדיא בגמ' דבכזית ומחצה לא חשיב איקבע איסורא, אין ללמוד מזה לחתיכה אחת ספק יש בה כשיעור, ואע"פ שבתעורבת זו של כזית ומחצה אם יאכל כולה הר"ז ספק אכל חלב כשיעור דהיינו אם הוא הכזית, וספק אכל פחות מכשיעור, מ"מ כשדנים על חתיכה אחת לא חשיב שנטל מקביעות האיסור, ולא מיבעיא בכזית ומחצה אלא אפי' בכזית והשני' ספק כזית ספק פחות משהו, דכיון שהגדון על חתיכה אחת מהתעורבת, הרי הספק ספיקא גורם שלא יחשב כנטל מן הקבוע, כיון שכל הקביעות מסופקת, ומ"מ אם יאכל שתיהן ליכא חסרון דקביעות האיסור וכמשנ"ת.

ויש להבין מה באו להוכיח מההיא דכזית ומחצה, דאם פשיטא להו דחתיכה אחת ספק כזית וודאי חלב ליכא א"ת, א"כ ודאי דה"ה בנוספה חתיכה של חולין, ואם יש מקום לומר דספק כזית, כיון שזה ספק אם יש כאן מצוות, סגי בהכי לחייב, א"כ מכזית ומחצה ליכא ראי'.

ואפשר דהוה פשיטא להו להתו' במשמעות המשנה, דואפי' אכל, זהו המשך לספק דרישא, מדלא קאמר חלב לפניו ואכלו ספק יש בו כשיעור, [וצ"ע איך פירשו מתני' דמקואות פ"ב מ"א השנוי' כה"ג, מיהו בטהרות פ' מ' שנינו ואפי' על כונת ואת"ל, אבל שם נשנה ברישא כל שאתה יכול לרבות ספיקות וס"ס כו'), ולפ"ז לא נחתו התו' לנדון חתיכה אחת של חלב ספק כשיעור, דשמא פשיטא להו שלא בעינן בזה מצוות, וחייב, אלא שהבינו דמתני' לאו בהכי מיירי, וע"ז פירשו דלמאן דמצריך שתי חתיכות ליכא למימר דחתיכה אחת היתה פחות מכשיעור, וספק איזו אכל, או דספק אם הי' כשיעור בחתיכה שאכל, דכיון דאין שתי חתיכות של

הגדון דמצוות, ואפשר לברר, ואיקבע, לא נאמר אלא בספק היתר ספק איסור, אבל בודאי איסור וספק אכל ספק לא אכל, שאין אנו צריכין לקבוע דין בית הספק שנכנס לתוכו, בזה לא נאמרו הלכות, [דכל הגדון הוא כשיש לפנינו ספק שאין האדם מחויב לפרוש מספק זה, א"כ ליכא א"ת כיון שאינו פורש מן הספק, וה"נ יש לדון דשמא הצריכה תורה שיהא הספק שנכנס לתוכו בדרגת איקבע איסורא, דבפחות מזה אין חיוב הפרישה מן הספק, בדרגת חטא גמור, אבל בדליכא ספק באיסור אם הוא היתר, אלא במעשה האדם בזה פשיטא דכל ספק חייב, דלא שייך לומר שלא הוצרך לפרוש מבית הספק הזה, וע"ע לק' ס"ק ט"ז בכ"ז], ולכן בחתיכה ספק יש בה כשיעור, אין לנו לקבוע הגדרות בבית הספק הזה, כמו שלא שייך להצריך מצוות בחתיכה של חלב ויש בה כשיעור והספק אם אכל כשיעור, דכל הדינים נאמרו בספק היתר, דשייכי הסברות שאל תחזיקנו באיסור, אא"כ קבוע לפניך וכיו"ב, אבל לא בספק שבחתיכה עצמה והיא דאיסורא ודאי, ויותר מזה דלא שייך לקבוע דינים בדבר שאפשר למדוד ובפשוטו מיירי שהשיעור מצומצם וקשה לעמוד על המשהו אלא ע"י מדידה מדויקת, וכיון שכבר אכלה הו"ל ספק, ובכה"ג אין מקום להכריע מהלכות ספיקות ולומר דלא הי' כשיעור, שזהו ספק במציאות, ועס"ק ט"ז.

בתו' כתבו דאמרי' לק' דבכזית ומחצה למ"ד איקבע איסורא ליכא, ובפשוטו צ"ל למ"ד מצוות ליכא, ולעיקר דבריהם סגי בזה שלמ"ד מצוות ליכא, ולכא"ו יש לדייק איפכא מהא דבעי מאי איכא בין איקבע איסורא לשא"א לברר איסורו, ואם איתא דאותה נפ"מ שבין ר"ז לרבה, קיימת נמי בין ר"ז לר"נ א"כ מאי בעי תו מאי בינייהו, אלא ש"מ דבכזית ומחצה חשיב איקבע איסורא, ולא ראי' היא דבנפ"מ שבין איקבע לאפשר לברר איכא נמי נפ"מ בין איקבע למצוות, ומתפרש מאי איכא

כזית א"כ ליכא מצוות וגם לא איקבע איסורא, והוכיחו מכזית ומחצה דחצי לא חשיב מצוות, ופשיטא להו דה"ה ספק, כיון שזה ספק אם נכנס לחיוב א"ת, [ובאמת מסתברא דאף דחתיכה אחת ספק, חייב, מ"מ בדאיכא נמי שווין מצטרף הספק כשיעור, וחשיב לא איקבע איסורא], ולכן ע"כ לפרש שהי' בשניהם כשיעור והספק כמה אכל, ולפ"ז לא באו התו' לחדש דהי' פשוט להם שכך מתפרשת המשנה, ולכן לא פי' בחתיכה אחת ודאי חלב, ושפיר אפשר דמודו לדינא, [ועי' לק' סק"ג דבגמ' משמע דספק יש בו כשיעור פשוט טפי לחיוב מחתיכה אחת, וש"מ דלא קאי אגונא דרישא, וצ"ע], אחר כותבי ראיתי בספר אאמו"ר שליט"א ס"ד סק"א ע"ד התו' ומפרש ג"כ דהתו' מודו לדינא בחתיכה אחת, ועיי"ש, ועמשנ"ת לק' סק"ט"ו.

שוב הערני אחי ה"ר משה שליט"א דאפשר דהתו' פירשו כן מכח הא דמשני דסיפא פרושי דרישא, ומדמפרש הא דשתי חתיכות לבתר ואפי' אכל כו' הר"ז מתפרש דהאי פירושא אכולה רישא קאי, וכאילו אמר בין הא דספק אכל ובין הא דואפי' אכל מייירי בחלב ושומן לפניו, ולמאי הלכתא קאמר דהא דואפי' אכל מייירי בחלב ושומן, א"ו לאשמועינן אתא דאפי' בס"ס מייחב, [מיהו בפשוטו כיון דקאמר ואפי' אכל הדבר מובן שבוה אין צורך בפירושא דסיפא, שהרי נתפרש הספק בהדיא ספק יש בו כשיעור, ורק ברישא שלא נתפרש המעשה פירשו התנא כסיפא, אבל בדעת תו' מדהעמידו דבריהם הכא יש סמך לדבר], ולפ"ז באמת למ"ד חתיכה אחת ליכא דיוק זה, וניחא משה"ק לק' סק"ג.

במה שחידשו תו' דאפי' בס"ס חייב א"ת, לא יתכן לפרש בס"ס שמותר לאכול, דאיך יביא א"ת על דבר המותר, ועוד שהרי אינו פורש מן הספק, וברשי' ותו' מבואר דביודע שהוא ספק ולא פירש אינו מביא א"ת, ואע"פ

שאם יתברר שאכל חלב כשיעור, מביא חטאת, היינו משום דלא חשיב אנוס, וכמו שבא"ל ע"א שומן הוא ואכלו ונודע שחלב הי' דמביא חטאת, ועוד לגבי א"ת נקטינן דמסתמא לא חטא וא"צ להגן מפני היסורים, וכיון שפטור מלהביא, רשות נמי ליכא, [ואפי' לאמרו לו לק' י"ח א'], ואפשר דדוקא הכא שבשתי החתיכות יש כשיעור, לא מהני שריותא דס"ס כשאוכל שיעור מצומצם, דאין בחתיכות שלפנינו אלא ספק אחד, ומורינן לי' שלא יאכל כיון שזה ספק, ולכן אכילתו איסור, ולצד שאכל כשיעור, חשיב שאכל שיעור מספק אחד, אלא דלגבי הנדון אם חטא בזה יש שני ספיקות לומר שלא חטא, וכיון שלצד שחטא לא אמרי' שהי' מותר לו ליכנס לספק זה, שפיר מביא א"ת, מיהו אכתי לטעם אחרון שכתבנו דכיון שיש להניח שלא חטא וא"צ להגן מן היסורים אינו חייב א"ת, לא מהני חילוק זה, ולק' סק"ט"ו נתבאר עוד בזה, [וצ"ע ביו"ד סי' ק"י ועשה"מ פ"ט מהל' טו"מ, ונו"ב קמא אהע"ז סמ"ג, ומנח"ח מצוה קכ"ח, כ"ז ראיתי מציינים ואינם תח"י ועי' חדושי בית מאיר], והנה התו' מחדשים כן מכח מתני', ולדעת רש"י והרמב"ם אין מקור לזה, ובלא הכרח פשיטא שאין לחדש כן, [ועי' לעיל צדדנו דבס"ס לחיוב מביא א"ת, ועדיפא מינה מבואר בירו' יבמות פ"ד ה"ב דמעוברת אע"ג דרוב נשים ולד מעליא ילדן מ"מ שייך א"ת כיון שאינו מביא חטאת, עיי"ש ובאו"ש ה' שגגות פ ה].

שוב שמעתי מאאמו"ר שליט"א דאמנם בחתיכה אחת ספק חלב ספק שומן וספק אם אכל שיעור חשיב ס"ס אבל בשתי חתיכות ויש לו ספק שמא אכל החלב, אע"פ שאין הספק שקול דמצטרף לספק דשמא שומן אכל, גם ספק דאפי' חלב שמא אכל פחות מכשיעור, מ"מ לא חשיב ס"ס, כיון דלאחד מן הצדדים אכל חלב, ולא בעינן ספק השקול לא"ת, דלעולם לא מצינן לכיון ספק שקול

ממש, ומילא כיון שיש לספק מקום הסתברות גמורה סגי בהכי לא"ת, ורק כשזה בגדר ס"ס אע"פ שיש הסתברות לחיוב, מ"מ פטור.

ג. בגמ' אמרי' דלמ"ד חתיכה אחת שנינו מתני' זו ואצ"ל זו קתני, ולכאור' הול"ל דקמ"ל רבותא דאף באיקבע איסורא מתכפר לו בא"ת, ונראה דבאמת מתני' מתפרשת כן, דלא מיבעיא ספק אם הוא איסור, אלא אפי' ודאי אכל דקרוב יותר לחטאת, אלא שספק אם יש בחתיכה כשיעור דאכתי לא איקבע איסורא במוחלט, ואפי' חלב ושומן לפניו דאיקבע איסורא, והיינו דקתני ואפי' אכל, אלא דתלמודא ס"ל דאין חידוש בזה לדינא, דהוה פשיטא לן דאף באיקבע איסורא יש לו כפרה בא"ת, ולכן כל שהספק קרוב יותר לחטאת, חיוב א"ת פשוט יותר, מיהו צ"ע דבנזיר כ"ג א' עבדינן צריכותא דהוה ס"ד דחתיכה משתי חתיכות דאיקבע איסורא לא סגי ל' בכפרה וסליחה, והו"ל לגמ' לפרושי דהיינו חידושא דמתני', ועי' לק' סק"ה.

ויש' ללמוד מדברי הגמ' דלמ"ד חתיכה אחת, ספק יש בו כשיעור פשוט יותר לחיוב, דהא סידרא דמתני' זו ואצ"ל זו, וש"מ דלא קאי אחתיכה דרישא, ולומר דבאותו ספק נוסף גם ספק יש בו כשיעור, וכיון דלמ"ד חתיכה אחת ליכא במתני' חידושא דס"ס, ולא מפרשינן לדידי' מתני' בהכי, אין לנו לחדש כן למ"ד חתיכה משתי חתיכות, וצ"ע בתו' לפ"ז, ועי' לעיל סק"ב, מיהו למה שהבאנו לפרש דדיוק התו' הוא מפרושי קא מפרש דסיפא, א"כ אין לדייק מאוקימתא דרב אסי לאוקמינתא דחב"ר.

שם ב' מתני' שגג באחת מהן, לכאור' הו"ל למיתני בא על אחת מהן, [דומיא דאכל, ועשה מאכל, וכדנקט בכולי' מכילתין לשון ביאה, שו"ר בתוספתא פ"ב דקתני בא], ונראה דכאן שנה רבי מ"ש רש"י ותו' דביודע שהוא

ספק והויד בספק אינו מביא א"ת, [ואע"פ שמביא חטאת, כ"כ באו"ש בשם ירו'], ולפי שבחלב ושומן מתפרש שפיר בכסבור שניהם שומן וכמ"ש רש"י, ואילו באשתו ואחותו ודאי ידע דאיקבע איסורא, וא"כ כשבא על אחת מהן ואינו יודע איזו היא הרי הוא כנוטל חתיכה ממקום ספק ידוע, ואינו מביא א"ת, לכך שנה רבי שגג באחת מהן, שהי' שוגג גמור, וכסבור לפי הענין דאשתו היא, ולא שהכניס עצמו לספק, [וכעת ראיתי ברש"י יבמות קי"ג א' שפירש כגון שלא ידע שאחותו (שם כ' אשת איש) בבית, וצ"ל דמיירי באופן דלאו אנוס הוא, וערש"י חולין מ"א ב'].]

וההיא דספק בן ט' לראשון מתפרשא בשאינו יודע שחייב לפרוש בספק כזה, שהרי אין ספק האיסור לפניו, ולא עלה על דעתו לחוש שמא מעוברת היא, ובנדה פשוט טפי שאיסור פרישה אינו ידוע לו כלל, מיהו אי מיחייב אכניסה ומיירי בסמוך לוסתה וכסבור יכולני לבעול, צ"ל ג"כ דחשיב פורש מן הספק, דכיון שאין כאן ספק ברור, אלא דשמא יתחדש איסור, וכסבור יכולני לבעול, חשיב שפיר פורש מן הספק, וזה נכון בדעת בנ"א.

ועוד י"ל דלשון שגג בא ללמדנו שגם בשעת מעשה לא ידע, אבל אם ידע ושכח כיון דלצד דאחותו בעל, כבר חל עליו חיוב חטאת אינו מביא א"ת, עס"ק י"ט.

ואפשר עוד דכיון דהדבר נוגע גם לנשים שנבעלו, נקט שגג, לבאר שהגדון על המעשה שלו, ואחותו כיון שאינה יודעת אם נבעלה (באופן שאינה כאנוסה דלא ידעא כלל) כתבנו לעיל סק"א דליכא א"ת בכה"ג, כיון שאין מעשה ברור המספק, ולפ"ז ניחא נמי במתני' דאשתו נדה ואחותו עמו בבית.

ד. שם גמ' במאי קא מיפלגי ר"א סבר כו' יש לדקדק מ"ט פסיק סתמא דתלמודא דפלוגתתם בדרשא דמצוות, הא פלוגתא דאמוראי הוא, והו"ל למסתם, והי'

צריך הוכחה דהיינו שבועים, דהתורה ניתנה להבינה מתוך הכתב, וצ"ת בסוגיות בזה, ועי' להלן ד"ה ואפשר.

ובעיקר הענין יש להבין היכי דרשינן מהכא שתי חתיכות או חתיכה אחת, הרי הפסוק מתפרש ואם נפש כי תחטא ולא ידע בחטאו שיביא חטאת, אבל מסופק שמא חטא ועשה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה, ואם חטא ואשם הרי ישא עונו ויענש ביסורים, לכן יביא אשם וכיון שהפסוק מתפרש הכל על הצד שחטא, הרי"ז כשאר מקראות הכתובין בחייבי חטאות, דכתיב בהו אחת מכל מצות ד' וכיו"ב, ונראה דאמנם פשטי' קרא מתפרש כן, אבל הבינו חז"ל דכיון דבכל דוכתא מתפרש ועשה שידעו שעשה כך, הכא נמי מתפרש שעשה כך וכך ועי"ז חטא אלא שלא ידע, וכ"מ לק' י"ט ב' דאר"י כי תחטא ולא ידע פרט לזה שידע שחטא א"ל ר"ש כו' ועשה ולא ידע כו' דהיינו שהעשייה מתפרשת במוחלט, ולא ידע קאי על החטא או במה חטא, ובסברא נמי ראוי שהתורה תפרש מה עשה, ומש"ה מפרשינן דעשה אחת שיש לחוש בה שעבר על מצות ד', (ועי' ס"ק י"ט).

והנה למאן דמפרש מצוות שתיים משמע דה"ק קרא ועשה אחת מתוך שתיים ולכן יש לחוש שחטא, וכן פרש"י מצוות קרינן דמשמע אחת מתוך שתיים, מיהו צ"ע מה שייך לקרוא לחתיכת השומן בשם מצוות, ושמעתי מגיסי הרי"ח שליט"א לפרש דכיון דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא [ובדאי קבע איסורא לכו"ע], א"כ כשיש לפניו שתי חתיכות אחת של חלב אחת של שומן ואינו יודע איזו של חלב, הרי הוא אסור בשתייהן מה"ת, ונמצא שיש מצוה על שתייהן שלא לאכול, והיינו מצוות, [שו"ר שכ"כ בערל"נ], ולפ"ז נראה דגם למד מצות כתיב, מתפרשא מצות על האיסור ספק, דהיינו שעשה במוחלט איסור לעבור על מצות התורה שלא לאכול ספק, ואע"פ שהוא לא ידע שזה

מתפרש דכי היכי דמפרשינן דלרב מתפרש לחב"ר, וביותר קשה למאי דקיי"ל כטעמא דאי קבע איסורא, אמאי לא מפרש פלוגתתם בהכי, וי"ל דכיון שנחלקו בפירושא דמתני' כו"ע מודו דבדרשא דמצוות פליגי, דלטעמא דאפשר לברר משכח"ל חתיכה אחת בכזית ומחצה [עי' לק' אי מתפרש חתיכה אחת בלבד, ולפרש"י דהיינו שתי חתיכות, מ"מ מתפרשא שפיר רישא בגונא אחרינא מסיפא, דברישא הספק רק על החתיכה שיש בה כזית], וכן לטעמא דאי קבע איסורא משכח"ל כשאכל עכו"ם את הראשונה, ומדאמר חב"ר דוקא חתיכה משתי חתיכות שנינו, ש"מ דס"ל דגזיה"כ הוא שבכל האופנים אינו חייב אלא דומיא דחלב ושומן לפניו, שו"ר שכ"כ בערל"נ בדברי ר"ז, ואם נימא דכולהו אדרשא דמצוות סמכי (עשטמ"ק בהשמטות), שפיר נקט תלמודא עיקר הדבר דר"מ לית לי' האי דרשא כלל.

ובתוד"ה איתיבי' כתבו דכל הנך פירכי הו"מ למיפרך לעיל חב"ר, ולפמשנ"ת דעיקר דבריהם נשנו אמתני', ליכא לאקשווי מהא דאשכחנא מתני' דלא כהאי תנא, דכיון דמשמע לי' מתני' הכי, וכדאקשי לרב אסי, מפרש לה כתנא דמצריך שתי חתיכות, אבל לרב דאמר לדינא דבעינן שתי חתיכות שפיר מקשי עלי' דסתמי דמתני' דלא כותי', [ועי' לק' סק"ז דלא מקשו ארב כלל], מיהו האמת דפלוגתייהו בדרשא דמצוות כדמפרש תלמודא, אלא דקושיא ליכא למיפרך כיון שפלוגתתם נמי בהבנת מתני', ועי' להלן בהא דא"ל רב.

שם ר"א סבר יש אם למסורת מצות כתיב וחב"ר אמר כו' יש להבין הא בכל דוכתא דקרינן מצוות כתיב בחד וא"ו, ואפשר דאפ"ה אם מסורת עיקר אין להצריך מכח המקרא דליהו שתיים, כיון שאפשר לקרא ע"פ המסורת מצות, וכמו שבועים דאמרי' אקרא אני שבועים, דאפי' אי לא משכחינן דכתיב שבועים עם וא"ו, מ"מ מ"ד יש אם למסורת

דמתפרש שפיר ועשה אחת אשר היא ספק ממצות אשר לא תעשינה.

וזה מתיישב יותר לפמש"כ סק"ב דעיקר חיוב א"ת הוא על ספק חטא באופן ברור, דבשעה שעשה המעשה לא הי' בית הספק, וע"ז מתפרש ועשה אחת מכל מצות וגו' ולא ידע, כמו שמתפרש בחטאת כהאי קרא, וכשאנו באים לכלול דין בית הספק בהאי קרא מפרשין דמ"מ בעינן שיהא בבית הספק בודאי מכל מצות אשר לא תעשינה, וכמשנ"ת.

ולישני דרבה [כבשטמ"ק] דקאמר עד שישגוג בשנים מצות כתיב מצוות קרינן, צריך יישוב, וגרסת השטמ"ק עד שישגוג בשתי מצוות, מצוות קרינן, וכ"נ עיקר, ומ"מ צריך יישוב, גם הא דאייתי קרא דבשגגה צ"ב.

שם א"ל רב לא תיזלו בתר איפכא כו' משמע לכאור' דלא נחלק רב עם רב אסי, ואם איתא דרב כחייא ברי' ס"ל, לא הו"ל לתלמודא למיסתם העובדא דמשמע דרב לא נחית לפלוגתתם, ובשלמא לר"ז ור"נ ניחא דבאמת רב לא צריך לפרושי מתני' בשתי חתיכות וכמשנ"ת דמה"ט מפרשין פלוגתתם בדרשא דמצוות, אבל לרבה דמפרש לדרב נמי מה"ט א"כ רב כחייא ברי' ס"ל, ואמאי תלינן לה בחב"ר, ולא הו"ל לר"א לאיפלוגי עם חב"ר, וי"ל דהכי הוה עובדא, מיהו אפשר דאף לפירושא דרבה מ"מ לא הכריע רב בפירושא דמתני', דהא למאן דדריש מצוות אתיא מתני' דלק' כ"ג א' כמאן דלא מצריך שתי חתיכות, ואמנם כולה ר' יוסי היא כדמפרש התם בגמ', אבל עכ"פ חזינן דנשנית מתני' לק' כסתמא דלא בעינן שתי חתיכות, וכן בדברי ר"ע, וכיון שכן אין להכריע דמתני' דהכא סברה איפכא, ואמנם ודאי ליכא לפרושי מתני' לגמרי כרב אסי, דכיון דס"ל דקיי"ל דבעינן שתי חתיכות ראוי לפרש כן מתני', מ"מ אפשר שרבי סתם באופן המשתמע לשני פנים, והיינו דקאמר לא תיזלו בתר איפכא,

ספק כמ"ש רש"י ותו', מ"מ עבר בשוגג על איסור אכילת ספק, ושייך להגדיר המעשה שעשה אחת מתוך שנים האסורות מחמת ספק, ואמנם ודאי לא מתפרש דהחטא הוא ע"ז שאכל ספק איסור, דחטא זה אינו משתנה בנודע שלא חטא, אבל מ"מ זהו שם המעשה שעשה ושייך לכללו בכלל מצוות, מיהו ק"ק דבאשתו ואחותו, וה"ה בחלב ושומן ידועים, לא חל שם מצוות על שניהם, והספק מתעורר במעשה ולא בחתיכות, וסתמא דמילתא כשהוא סבור ששניהם שומן מתפרש ונודע שהי' אחד חלב ידוע, ועכשיו לא תנברר, דומיא דאשתו ואחותו, ולא שנודע שהי' ספק על שתיהן, וא"כ ליכא למימר שעשה אחת מתוך מצוות, וי"ל דכיון שעיקר הפסוק מתפרש ועשה חטא גמור אלא שלא נודע, ורק נרמז המעשה בלשון אחת מכל מצות, שפיר קרי ל' רחמנא מצוות מה"ט, (ואם הי' עיקר הפסוק מתפרש כן, הו"ל לפרש שהחטא על אכילת ספק איסור כרת, ולא יועיל נודע לפרש שלא חטא).

ואפשר לפרש דלא קאי מצוות על חתיכת השומן, אלא דלמ"ד מצוות קרינן, הרי הוא מפרש גם הא דכתיב בחטאות אחת ממצות ד', דהיינו אחת מתוך המצוות שאסרה תורה, דכאילו יש לפניו מצוות הרבה שאסרה תורה, והוא עשה אחת (אלא שבדבר ודאי א"צ לפניו), והכא נמי מפרש שעשה אחת מתוך המצוות שאסרה תורה, וכיון דאפשר ששומן אכל ואינו מתוך המצוות כלל, לכן יש לפרש שעשה האחת מתוך תערובת שיש בה מהמצוות שאסרה תורה, וכיון שיש כאן ודאי מהמצוות שלא תיעשנה, מתפרש מצוות על כלל המצוות כמו בחטאת, אבל למ"ד מצות כתיב, מתפרש נמי בכל דוכתא, שעשה מצוה אחת אשר לא תעשה, ואין כאן התייחסות לכלל המצוות, דה"ק ועשה (מצוה) אחת אשר היא מצות מאלו אשר לא תעשנה, וכיון שכן הא נמי לא בעינן לאוקומי דוקא בשיש לפניו דבר שהוא בודאי ממצוות אשר לא תעשינה,

דכאן האמת שנשנה באופן המשתמע לשני פנים.

ה. **בנזיר כ"ג א'** עבדין צריכותא בהא דמוסיף איסי בן יהודה חתיכה משתי חתיכות, דהו"א שתי חתיכות דאיכבע איסורא לא סגי לי' בכפרה וסליחה קמ"ל דלא שנא, וביאור הדברים דאמנם ודאי מיירי דבשעה שאכל ה' סבור לפי הענין שנוטל של שומן, אבל כיון דידע שיש גם חלב לפניו, ה' לו לזהר יותר וקרוב למזיד הוא, ולא מיירי בהזיד ונטל מתוך הספק דבכה"ג ליכא א"ת כמ"ש רש"י ותו' בשמעתין, ואין לפרש דמיירי שלא ידע כלל דחלב לפניו, וכסבור שניהם של שומן (כדפרש"י הא דשמעתין), דבזה פשיטא דסגי בכפרה וסליחה, כמו בחתיכה אחת, אבל כשהספק אירע ע"י חוסר דקדוק משתי חתיכות, הו"א דחטאת נמי לא מייתי, דקרוב למזיד הוא, וזו גם כונת המפרש שם.

ובאמת ר"ע ואיסי לא נחתי לחיוב א"ת טפי מחיוב חטאת, דתרווייהו אעלה בידו בשר חזיר מיירו, וקרא נמי מתפרש כן כמש"כ סק"ד, אבל לא מיירו בזה שבספק חטא ג"כ נדון ביסורים אם אינו מביא קרבן, דכיון דכלפי שמיא גליא שחטא צריך כפרה, והא דלא אמרו דבריהם אקרא דחטאת, משום דלא כתיב התם ונשא עונו, ועי' להלן דכ"ג מגרסא דקדושין פ"א ב'.

ולאחמור מיושב מה שנתקשינו לעיל סק"ג אמאי קאמר דמתני' זו ואצ"ל זו קתני, הא בנזיר חזינן דחתיכה משתי חתיכות הוי רבותא דסגי לי' בקרבן, אבל כיון דמתני' בדיני א"ת מיירי, א"כ צריך הענין להתפרש שיהא חידוש בא"ת גם לבתר דידעינן דמביא חטאת בנודע, ובזה לא אשכחן בנזיר שיש חידוש בחיוב א"ת בכה"ג, ועוי"ל דמתני' מתפרשא שפיר בכסבור דתרווייהו שומן נינהו, וכדפרש"י, וא"כ אכתי לא שמענו חידוש זה

במתני', ולכן לית לן לפרושי דהיינו רבותא דסיפא, ואשתו ואחותו אע"ג דידע לא חשיב תערובת המספקת, ואין השגגה מחוסר הבחנה וזהירות כ"כ, וגם יתכן דדוקא בשתייהן לפניו הו"א דלא סגי בכפרה.

בתו' שם כתבו דר"ע ואיסי פליגי בדין חתיכה משתי חתיכות, וצ"ע א"כ מאי צריכותא דעבדינן, וי"ל דכיון שהתנא שנה דבריהם בהאי ענינא ש"מ שיש בזה חידוש, גם למאן דמחייב בחתיכה אחת, ולפ"ז איסי ב"י נקט דבריו כעין דברי ר"ע וכל חד נקט כדעתו, והתנא הוסיף דברי איסי על דברי ר"ע לומר דאף לר"ע מהני כפרה וסליחה באיכבע איסורא, מיהו הרא"ש פ' דלא פליגי ואיסי הוסיף מדרשא דקרא דאף בשתי חתיכות מהני כפרה, ולפ"ז תרווייהו ס"ל דחייב על חתיכה אחת, מיהו לגרסא דידן (עי' הערה הנדפסת על דברי הרא"ש, מיהו אפשר דמפרש דרשא דאיסי מואשם ודר"ע מולא ידע), לא משמע דמייתורא קאמר לה, וא"כ מיושב יותר דאיסי נקט כדעתו, דכיון דבא לומר שידו הדווים ע"ז, טפי הו"ל לאשמועין רבותא בחתיכה אחת, דהחטא קל יותר ומ"מ ונשא עונו, ולא הו"ל למיחת בענין זה להשמיענו דמהני כפרה, אבל כיון דאיסי נקט כדעתו והי' מסיים בדבריו על זה ידו הדווים צירף התנא דברי שניהם לאשמועין נמי דמהני כפרה.

בקדושין פ"א ב' מייתי הך ברייתא ולא מפרש בה כגון חתיכה כו' ובדברי איסי קאמר בהאי לישראל איסי בן יהודה אומר ולא ידע ואשם ונשא עונו על דבר זה ידו כל הדווים, ולפ"ז ניחא דלא מייתי לה בשמעתין דאין מבואר שם בהלכות א"ת כלום, ונראה מזה כמש"כ לעיל דעיקר דבריהם לגבי חיוב חטאת נאמרו.

ו. **בשמי"ק** בשם תו' [בהשטות אות ג', ובאות ו', וכ"ה בתו' י"ח א' בתור"ה באנו], מבואר דמ"ד בעלמא יש אם

דמשמע לי' שהוא קרבן לזמן, להגן מן היסורים עד שיוודע לו, אבל אין פשוט לחייבו בכה"ג טפי מחתיכה אחת, ובגמ' אמרי' דהא פשיטא טפי וכמ"ש בשטמ"ק אות ו', (ובעיקר מ"ש שם יש להעיר דאין ראי' דמה"ט דריש מצוות, אלא דמ"מ מה"ט הא פשיטא טפי, ולא איצטריך למיתנייה), וגם בעיקר הדרשא אין לכלול ד"ז במצוות שזה מתפרש באיזה חטא, ואילו נדון דאפשר לברר הוא בזכות הכפרה שלא ניתנה כפרה זו לעולם, ועי' לק' סק"ח פי' אחר באפשר לברר איסורו, ולפ"ז שייכא שפיר בדרשא דמצוות.

בעיקר הקו' שהקשו למ"ד יש אם למקרא איך יתכן שיחייב בחתיכה אחת, לכאור' עצם הדרשא דאחת מכל מצוות מחודשת, וכמו שהארכנו בזה לעיל סק"ד, ואין שום קו' אם איכא מ"ד דלית לן למידרש מהאי קרא מידי, דמתפרש בפשוטו כמו בכל חטאות דכתיב בהאי לישנא, דהכא נמי עיקר הפסוק מתפרש על הצד שחטא, וכמשנ"ת לעיל, וע"כ צ"ל כן אליבא דרב אסי, ובאמת הזכירו כן אליבא דרב אסי, וכן לרבה ור"ז עי' להלן, [ומגרסא דנזיר כ"ג א' מוכח כן דהא ר"ע סבר יש אם למקרא כמ"ש תו', ומ"מ מחייב בחתיכה אחת, ודוחק לאוקומה בחתיכה שנתותרת לאחר שכבר נקבע האיסור, ובפרט דאיסי בן יהודה מיירי בסיפא בשתי חתיכות, ועי' לעיל סק"ה], וכן למ"ד יש אם למסורת שאפשר לקיים מסברא דבעינן איקבע איסורא או אפשר לברר, וא"צ לשנות מכח זה דרשא דמצוות, דמתפרש שפיר כפי הסברא, אף אי מצות כתיב, ולרבה ור"ז ע"כ ר"ע ור' יוסי ורבי לא דרשי מצוות, דדוחק לומר דמודו דאינהו ס"ל טעמא דאיקבע איסורא, דא"כ מנ"ל דרב פליג עליהו.

וכנראה דעת תו' שאין לקבוע גדרים בא"ת, אלא ע"פ דרשא דמצוות, דכיון דהספק שוה בחתיכה אחת ובשתי חתיכות, נהי דיש סברא להחמיר עליו טפי בדאיקבע

למסורת מצי סבר הכא יש אם למקרא, דכיון דאיכא סברא דבעינן איקבע איסורא או אפשר לברר איסורו, אפשר דאין לנו לפרש הפסוק אלא כפי משמעות המקרא, דהדבר צריך ראי' דאף בדלא איקבע חייב, ולא סגי במסורת לחדש בזה טפי ממשמעות המקרא, מיהו מאן דאית לי' בעלמא יש אם למקרא לא מצי סבר הכא יש אם למסורת, דכיון דסברות אלו אמיתיות אין לנו לחדש טפי ממשמעות המקרא, ומ"מ אם טעמא דמצוות משום איקבע איסורא, אין זה נוגד את המקרא, אם נימא דבדאיקבע איסורא חייב אף בחתיכה אחת האחרונה, וכן למ"ד אפשר לברר איסורו בכזית ומחצה, ולפ"ז כולוהו שינויי בדבר אתיין לפי דרשא דמצוות, אלא דר"ז סבר דאזלינן רק בתר טעמא דאפשר לברר, ולר"ג בתר איקבע, ואפשר לפ"ז דרבה מודה לשני הטעמים ולכן פוטר בכזית ומחצה ובכזית השני ממקום דאיקבע, אבל אם החתיכה השני' הי' בה כזית ומחצה [אם נפרש בדר"ז דבאותה חתיכה נמי מהני שנשאר חצי זית], ואכל כזית, דלכל הטעמים יש לחייבו, ה"ה דלטעמא דמצוות נמי חייב, דכו"ע מודו דלאו גזיה"כ הוא בלא טעמא, שהרי אין הדברים מפורשים בפסוק, עי' סק"ד, אלא דמבינים שהענין נרמז באחת מכל מצות, ולפי הסברא מפרשין הדרשא, תדע דבחתיכה אחת של חלב, ספק אכל כשיעור, לא מצרכינן שתי חתיכות וכמ"ש סק"ב, וכן בע"א אכל וע"א לא אכל, ובתרי ותרי לפרתו, וש"מ דאין זה דין יסודי בא"ת, אלא לפי הטעם, ושפיר מודה רבה בדאיקבע ואפשר לברר דחייב, מיהו אפשר לומר דכיון דאיכא טעמא לפרש מצוות דוקא, חזר הדבר כגזיה"כ, וכולל גם האופנים שאין שייך בהם הטעם, [מיהו דוקא ספק כי האי, עסק"ב וסק].

ולכאור' נראה דמאן דדריש מצוות, ע"כ היינו מטעמא דאיקבע איסורא, דטעמא דאפשר לברר איסורו נלמד מעיקר מצות א"ת,

איסורא, מ"מ בלא משמעות בפסוק אין לקבוע חילוק זה, ולכן מפרשין דר"ז ור"נ נמי נסמכין אדרשא דמצוות, ועתו' נדה ט"ו א'.

ז. שם אמר רבה, כ"ה בשטמ"ק, וכן עיקר מדאקדמי' לר"ז ור"נ, וכ"ה הסדר בכל דוכתא רבה ור"ז, ורבא גופי' אותבי' לר"נ הני תיובתי, ומשמע דלא ניהא לי לשנויי דר"א דוקא לית לי' מצות, וכן הסדר דכל חד אותבי' תלמידי' הני תיובתי, ואביי תלמידי' דרבה, ור' ירמי' דר"ז, ורבא דר"נ.

יש לעי' אמאי לא אותיב אביי ממתני' כ"ג א' דקתני זה מביא א"ת וזה מביא א"ת, ולרבה אין השני מביא, וי"ל דלא ידע אבי דכולה ר"י היא כדמשני לי' ר"נ לרבא, ופירש דבהא פליגי ת"ק ור"י, ולא מייתי אלא מדוכתי דמשמע דכו"ע הכי ס"ל, מיהו אחתי מר"ע במתני' שם הו"מ לאתויי, דמשמע דטעמא דפליגי רבנן עלי' הוא רק משום דלית להו אשם תלוי בספק מעילות, וי"ל דכיון דפלוגתא היא בההיא מתני' א"כ מתפרש דת"ק דרישא נמי ר"ע הוא, וכיון דר"י פליג עלי' התם, אין רא', - שו"ר דל"ק כמש"כ להלן, ומ"מ מסתברא דרבה ור"ז הוו מוקי לה בפלוגתא ור"י פליג את"ק, או דקמ"ל דכולה ר"י היא, ללמדנו דרבנן פליגי.

ומתוך הדברים נתיישב נמי מ"ט ר"נ אישתיק כד פריך לי' מהא דתני וחיביבין א"ת, ורבה ור"ז לא אישתיקו ואוקמוה מיד כר"א, דר"נ ה' נראה לו דוחק להעמיד סתמי טובא כר"א, ובפרט שאין הדבר מפורש בדברי ר"א, עד דאשכח ר"מ דקאי כותי', אבל לרבה ור"ז ע"כ ת"ק דמתני' דלק' וכן ר"ע לא דרשי מצוות, וכיון שכן אין דוחק לאוקומי כל הני כר"א דת"ק דר"י ור"ע סברי כותי', וגם אין מחודש לומר דר"א הכי ס"ל, משא"כ ר"נ דלא אשכח תנאי בד"ז, וכ"ז אי ר"נ מפרש דמתני' ל"פ אברייתא, מיהו למש"כ להלן דלמאי דמשני ר"א היא, הכונה ות"ק פליג

עלי', א"כ אין דוחק לאוקומי כר"א, ועיקר דברי ר"נ צריך לפרש דאייתי לי' דחכמים פליגי אר"מ, וכך מתפרשת הגמ' דכיון דאמר מ"ט לא אמרי לי' ר"מ היא, משמע דר"מ עדיף מר"א, וע"ז פריך אמאי, ומשני דבעי לאתויי לי' דחכמים פליגי אר"מ, וה"ק מ"ט לא אמרי לי' דהני שיטה ניהו, ולפ"ז צ"ל דרב ור"ז דלא אישתיקו משום דסברי דר' יוסי פליג את"ק במתני', וכיון דתנאי ניהו מתפרש נמי ותני עלה דפליג.

שם איתיבי' רא"א כוי חייביבין על חלבו א"ת, נראה דהדבר פשוט לכונ"ע דר"א לאו דין חתיכה אחת אתא לאשמועינן, ודבריו נשנו בתוספתא דבכורים אמתני' דקתני ואין חייבין עליו כרת, ובסיפא קאמר ר' יוסי דברי' בפ"ע הוא, ועי' חולין פ' א' פלוגתא מהו כוי, ואפשר דר"א קאמר דיש ספק שמא כולו בהמה, משא"כ לר' אליעזר ורבנן יש ספק שמא חציו בהמה, וא"כ כשאכל רק כזית פטור אפי' מא"ת, עי' בחולין פ' הזרוע אם חכמים מחייבין בחצי מתנות, ונראה דבדקדוק שנה רבי בבכורים שם ואין חייבין עליו כרת ולא נקט קרבן כבכל דוכתא, משום דהדבר בפלוגתא דר"א וחכמים, שו"ר בירו' דאמר מתני' דלא כר"א, והגרי"א מחק זה, ולע"כ בכ"ז, אבל עכ"פ חידושא דר"א הוא בדין כוי, ועבכורות י"ב א' דת"ק קפסיק ותני דאין פודין בכוי, ור' אלעזר נכ"ה בתו' והוכיחו כן, וכ"ה לפנינו בב"ק קאמר מפני שהוא ספק, ואפשר דרבנן אינו פדוי במוחלט, דחלק ממנו חי'.

ולפ"ז תוכן הדברים דר"א תפס נפ"מ לבאר בה דעתו דספק שה גמור הוא, ונקט נפ"מ דא"ת, וסבר אביי דעצם הדין מודו בו רבנן, וא"ל רבה דרבנן פליגי עלי' בדין א"ת, שגם אילו ה' כדבריו ה' פטור מטעם אחר, אלא לפי שר"א ג"כ לא בא להשמיענו בדיני א"ת, ורבנן נמי לא אהדרו דפטור, א"כ אין ללמוד מסתמות הדברים דעד כאן לא פליגי

אלא בכוי, וכבר נתבאר לעיל דאביי ידע דלרבה פלוגתא דתנאי היא, ואפשר דרבה מפרש דר"א נקט א"ת לאשמועינן אגב אורחי' דבחתוכה אחת נמי מביא.

שם תוד"ה ותני עלה כו' וקשה כו' נראה דמהא דקתני ופטורין מן הקרבן אין ראי' דפטורין נמי מא"ת, דסתם דקרבן נשנה אחטאת, כבהיא דבמות דקתני רישא וחייבין בקרבן וסיפא וחייבין בא"ת, [ובנדה שם ט"ו א' תניא בהדיא ופטורין מקרבן וחייבין בא"ת], ולכן שפיר מותיב מינה אביי דכיון דהברייתא פירושא דמתני' היא, [דהיינו דקאמר ותני עליה שבתוספתא השנוי' על דין המשנה קתני דאע"פ שפטורין מן הקרבן חייבין בא"ת], מנ"ל לחדש דתנא דמתני' פליג, ומשני רבה דכיון דאיכא פלוגתא בחיוב א"ת בכה"ג, לא הו"ל לתנא למיסתם ופטורין מן הקרבן כשחייבין בקרבן אשם תלוי, וכיון דסתים מפרשינן דותני עלה לאפלוגי אתא, והא מני ר"א היא, [ובאמת במתני' דבכורים סופ"ב קתני ואין חייבין עליו כרת, ולכאור' הטעם מפני שלא רצה לסתום דלא כר"א שם כיון שיש בזה שני נדונים מדין כוי ומדין שתי חתיכות, ובדין כוי לא רצה לסתום דלא כר"א, וצ"ע בירור' שם], וכע"ז כתבו תו' נדה י"ד ב', ועי"ש.

שם בא"ד ועוד ק"ק אמאי לא קאמר מהא ומביאין א"ת כו', וי"ל דלא פריך אלא מהני דקתני חייבין א"ת, אבל מביאין מיתוקמא שפיר כאמרו לו דר"א, דהא אמר רב לק' י"ח א' דלדידהו מביאין נמי בחתוכה אחת, אבל א"ת דחובה לכו"ע בעינן חתיכה משתי חתיכות, וכמ"ש תו' שם, ועי' לעיל ס"ב סק, ועיקר החידוש בעשה, אבל ל"ת בלא"ה מביאין לדידהו, (וערש"י כ"ד ב').

במשנה"ק לעיל אמאי לא מייתי מתני' דלק' כ"ג א', שבותי וראיתי דלק', דכל הני תיובתי מסתברא דאינם על דברי רב מ"ט

מחלק בין חתיכה אחת לשתי חתיכות, אלא אפירושא דמפרשי במילתי' דכללא הוא גם בשאר ספיקות, דהי' מקום לפרש הא דפטר רב בחתוכה אחת היינו דוקא כשהספק הוא משום תערובת דבזה דרשינן אחת מתוך מצוות, דלא הו"ל לחוש לאיסור, או דלא מחזקינן איסורא לחייבו א"ת, אבל כוי שהספק הוא מוחלט בעצמו אין שום קולא בזה שהוא חתיכה אחת, וכן ביבמה ובנדה שהספק הוא מוחלט במציאות כעת, ואין מקום להעדיף צד ההיתר על האיסור, א"כ צדדי הספק הם כספק דכוי, ובזה י"ל דמודה רב דמביא א"ת, וכיון שכן אין להזכיר פלוגתא דמיירי בחתוכה, דלדידהו נמי י"ל דפליג רב בהא, ואמנם מצינן לפרושי דרב משום דאיבקע איסורא והוה ניחא נמי התם, אבל אביי ור"י לא ניחא להו נמי בהא, וכמו רבא דפריך לר"נ, ורצו להוכיח דיש ספיקות גמורים דלא מיירי בהו רב, ורק בהני דהספק שייך לתערובת היתר ואיסור, בזה מצריך רב שתי חתיכות, ועי' לק' ס"ק י"א בדין א"ת בחוץ.

ובירור' יבמות פ"ד ה"ב מוקים למתני' שהיתה חתיכה גדולה ואכל חצי' והניח חצי', והובא בתו' נדה ט"ו א', [ושם כתבו כן גם ע"ד רבי בברייתא, וצ"ע דא"כ מ"ט דת"ק], ור"ל דכיון דלא נחתא מתני' לנדרן דשתי חתיכות אלא לחיובי הקרבנות מתפרשא שפיר באופן שחייב, ושמא מש"ה לא אותיבו מינה, ובירור' שם נראה דמיירי על השני, [דבחולין וקדש אין הבקי מברר מהחתיכה הראשונה, דשניהם מין אחד וע"כ הבירור ע"י שיכיר איזו היתה של קדש בלי להתייחס לשני', וגם סתמות לשון הירור' מיושב טפי על השני, ועי"ש עוד בירור' לעיל מיני', וכן ביבמה לא בעי בירור' מחתיכה שני'], ולרבה יתפרש על הראשון.

ח. **שם** אר"ז מ"ט דרב קסבר שתי חתיכות אפשר לברר איסורו כו', פרש"י דא"ת אינו בא אלא להגין מן הייסורין עד שיודע

דאורייתא לקולא, והכא נמי חיוב א"ת נאמר בספק חטא של חטאת, דבזה לצד שחטא יש כאן חטא גמור, משא"כ בחטא שהוכרע כספק, חשבינן ל"י כחוטא מוחלט בדרגת ספק, כגון האוכל חלב כוי, דחשיב במוחלט כחוטא לאכול דבר המסופק, משא"כ בשאר ספיקות שיכול להתברר שעלתה לו וניצול מן החטא, ומלשון הירו' (בכורים סופ"ב ויבמות פ"ד) למדתי ד"ז, דקאמר התם אברייתא דר"א אומר כוי חייבין על חלבו א"ת, מתני' דלא כרב דרב אמר כל שא"א לעמוד על ודאו אין חייבין על ספיקו א"ת, ומשמע דהחילוק אם הספק הוא מוחלט, או שהוא ספק שאפשר לעמוד על ודאו, וביותר מוכח כן ממש"ש בירו' דביכול לברר עתה אינו מביא א"ת, וש"מ דעיקר הקרבן בשא"א לברר, ועסק"ט בדין ביהש"מ ושתי חתיכות שא"א לברר.

ובפשוטו בחתיכה אחת הדבר מחודש יותר לחשבו כמעשה של ספק, דבשלמא בכוי וביבמה ובנדה, גם קודם שחטא ידענו שנכנס למעשה שיש בו צד ספק מוחלט, ולא שייך לבררו קודם המעשה, אבל בחתיכה אחת הי' יכול לברר קודם שאכל, ומ"מ קאמר רב דכיון שבשעת החיוב, יש כאן מעשה שאינו יכול להתברר, ליכא א"ת, ואפשר דהיינו דקאמר קסבר שתי חתיכות אפשר כו' חתיכה אחת אי אפשר כו', ואפשר דבאמת שניהם שוין דביבמה נמי הי' יכול להמתין ג' חדשים, וכן בנדה לא הי' פורש, וע"י שעשה המעשה במצב המסופק נחלט הדבר בספק שלא יכול להתברר, והכא נמי דכוותה שאכל החתיכה קודם שנתברר, וע"י להלן בביאור דברי רב.

שם איכא בינייהו כזית ומחצה כו' פרש"י כגון ב' חתיכות בזו כזית ובזו כחצי זית כו', ויש לע"י אמאי לא מוקי לה בחתיכה אחת גדולה, דאפשר לברר ע"י מה שנשאר, וכ"ה באמת בירו' יבמות פ"ד הובא בתו' נדה ט"ו א', והי' מקום לומר דבאמת הגמ' מיירי בחתיכה אחת, [וראיתי ברש"ש שאמנם פי'

לו וביא חטאת כו', וביאור הדברים דכיון שהבינו חז"ל דא"ת הוא כעין קרבן לזמן, א"כ צריך ראי' דגם בהני שבא לכפר כפרה תמידית ג"כ נתנה תורה דין א"ת, דשמא לא אלים כחו לכפר כפרה תמידית, ואמנם ודאי אף כשאכל עכו"ם את השני' דתו ליכא לברורי מביא א"ת, היינו משום דכבר נתחייב, ותו לא פקע ע"י שא"א לברר, מיהו ק"ק דהו"ל לקבוע הדין אם אפשר לברר בשעה שנודע לו שנכנס לספק, דלגבי חיוב א"ת לא נחלט הדבר בזמן החטא שהרי אפשר שיוודע לו מיד שחלב אכל ומביא חטאת, והוה לן לקבוע דין א"ת לפי השעה שחל חיוב א"ת, וי"ל דר"ז נמי מפרש לה בועשה אחת וגו', וכיון דמפרשינן החיוב במעשה כזה ממילא סגי בזה שהי' יכול להוודע, ויתכן נמי דמפרש לה בדרשא דמצוות, דאם א"א להוודע לא חשבינן ל"י שעה אחת מהמצוות במוחלט ולא נודע אלא שעשה דבר מסופק, ע"י להלן בזה, [ולפמ"ש בירו' דביכול לברר עכשיו אינו מביא, ע"כ דא"ת אינו קרבן לזמן אלא כמשנ"ת בסמוך ע"פ הירו', ועסק"י א"א], ובשטמ"ק בהשמות אמנם כתב דגם מטעמא דאפשר לברר איכא למידרש מצוות, [ולפי מה שדקדק בשטמ"ק אות ו' בשם תו' א"כ מרש"י שם ד"ה ב' חתיכות מיבעיא, יש ללמוד כן, ועסק"ו בזה], מיהו מדבריהם משמע דמתפרש כפשוטו דבעינן חתיכה משתי חתיכות, וזה צ"ב אמאי לא סגי בחתיכה אחת גדולה של כזית ומחצה, וע"י להלן בזה, (ד"ה ולפ"ז וד"ה אפשר).

ולכאוי נראה בטעמא דבעינן אפשר לברר איסורו, משום דחטא שמוגדר בתורת ספק במוחלט, לא חשיב חטא של חטאת, אלא חטא של ספק, דחטא שהוכרע כספק זהו מצב מסוים של חטא בדרגת ספק, כענין שמצינו [באו"ש ה' שגגות בשם ירו'] דהפורש מן הודאי ואינו פורש מן הספק מביא חטאת בנודע, וכן שייך שיהא הדין דספיקא

כן], אבל לפ"ז הו"ל לפרושי שהניח ממנה חצי זית, [ע"י להלן בזה], וגם הו"ל א"ב חתיכה אחת גדולה, ושמא היא הנותנת כדי שלא יצטרך להאריך ולבאר שאכל והניח, נקט בשתי חתיכות, ועוד דלרבותא דמ"ד מצוות נקטי, דאף בכה"ג לא קרינן ב" מצוות, וע"י ברגמ"ה דגריס ל"ק איפכא, וזה מוכיח דהאי כזית ומחצה בשתי חתיכות מיירי, מיהו י"ל דאגב ל"ק נקטי, ובאמת אם יש ל"ק דסבר דחשיב מצוות, ודאי דהוי רבותא בל"ב דלא חשיב.

ברם קשה דאיך יתכן דמימרא דרב בחתיכה אחת מיירי בכזית מצומצם, דאם יש יותר מכזית הרי בנותר אפשר לברר, ולפי גרסת הרגמ"ה י"ל בדפחות מחצי זית לכו"ע א"א לברר, דבחתיכה קטנה קשה לעמוד על עיקרה, ולכן מיתקומא שפיר דרב עד כזית ומחצה, אבל לגרסת רש"י דלא מצינו סברא כזו, קשה, וי"ל דודאי אם בלע כל החתיכה כאחת אפי' גדולה מכזית לא חשיב אפשר לברר, וה"ה אם אכל עד פחות מכזית והמשהו האחרון של הכזית אכל ביחד עם כל הנותר מן החתיכה, דמ"מ בשעת החיוב א"א לברר, ומיתקומא שפיר דרב בכה"ג.

ויותר נראה דאפי' חתיכה גדולה שני זיתים, ובשעה שגמר כזית עדיין נשאר לפניו, א"פ"ה פטור, ואע"פ שבשעה שנתחייב חטאת ה' אפשר לברר איסורו, מ"מ כיון שאכל הכל במעשה אחד, דין א"ת נקבע בגמר המעשה, דבשלמא אם אכל חלב כזי' שייך לומר דבגמר החיוב נחלט חיוב א"ת, אבל באוכל דבר ודאי, לא נגמר החיוב אלא בשעה שנתוודע לו הספק, דהמעשה הוא של חיוב חטאת, ובמצב המסופק מביא א"ת, ואמנם לא מצרכינן שיהא אפשר לברר בשעה שנודע לו, דאכל עכו"ם את השני' חייב אפי' אכלה קודם שנודע לו, דומיא דאכל עכו"ם את הראשונה, היינו מפני שהמעשה נשלם, והי' יכול לייודע לו, אבל באמצע המעשה לא נקבע חיוב א"ת,

אם השלמת המעשה גורמת שלא יוכל לברר, דיש להגדיר מעשה זה, כעשה דבר שא"א לברר, ובתוך אכילת פרס ג"כ אפשר שאין לו להפסיק הפסק גמור, כללא דמילתא כל שחשיב מעשה אחד, הדין נקבע בסוף המעשה, וצ"ע מהו השיעור, [מיהו אפשר דאם ה' יכול לברר מעצמו באמצע האכילה, חשיב אפשר לברר וק מפני שהוא עצמו אינו יודע להבחין, אזלינן בתר כלל המעשה, וכן ביבמה א"א לברר עתה, דבזה לא שייך לומר שכבר ה' כאן חיוב חטאת, וע"י להלן].

ודאתאן עלה מיושב הא דפריך בתלמודן מספק בן ט' לראשון דחשיב א"א לברר איסורו, וביירו' יבמות שם משני שבשעה שהערה בה ה' אפשר לברר, דהיינו אם ה' פורש שלא היתה מתעברת ממנו, ועל הערה זו מביא א"ת, ולפמ"ש"כ דכל שבהשלמת המעשה א"א לברר פטור, ניחא דהתם נמי חשיב הכל מעשה אחד, ובהשלמתו שוב א"א לברר.

ואפשר דזהו דין מיוחד בחתיכה אחת, דלא מהני זה שאפשר לברר ע"י השארת חלק ממנה, כיון שע"י אותו מעשה לבסוף לא יוכל לברר, ולכן מגדירין מעשה זה כא"א לברר, ואמרי' דהאוכל חתיכה אחת כאוכל דבר שא"א לברר, [והרי אף בכזית מצומצם משאכל כולו מתחייב מתחלה ועד סוף ובשעה שאכל עד המשהו האחרון ה' אפשר לברר, ואטו אם יוסיף לאכול עכשיו משהו חלב גמור יתחייב א"ת בצירוף מה שאכל מהכזית הראשון עד המשהו האחרון, וזה לא מסתבר, א"ו חשיב הכל כמעשה שאין בו בירור, ואין בזה חומר של ספק חטאת], אבל אם ה' לחתיכה זו בירור חיצוני, ובשעה שאכל כזית ה' הבירור קיים ובגמר המעשה בטל הבירור, בזה מסתברא דחייב, דלא חשבינן ל' כמעשה שאין לו בירור, מיהו אם השאיר כיון דאפשר לברר, ודאי חייב, מיהו בלא דרשא דמצוות ק"ק לומר כן, כיון דעיקר הא דחתיכה חשיבא

וְלַפִּי"ז מיושב טפי מ"ש בשטמ"ק דר"ז נמי דברשא דמצוות מפרש לה (ועי' לעיל סק"ו), דכיון דבפסוק מבואר רק הספק, א"כ סתמא דמילתא בשתי חתיכות אפשר לברר, ובחתיכה אחת א"א לברר, וביותר מיושב למש"כ דהדין כאילו נקבע על החתיכה קודם שאכלה שאכילת חתיכה כזו חשיב מעשה אחד, ודומיא דביאה.

ואפשר עוד דגם הדרשא דמצוות וגם מילתי' דרב מתפרשין דחיוב א"ת הוא על ספק כעין תערוכת ולא על ספק מוחלט בעצמו, דחתיכה אחת ספק חלב ספק שומן מתפרשת נמי בחלב כוי וכיו"ב, ואילו חתיכה משתי חתיכות מתפרשת דוקא כשאין ספק אחר אלא שאין ידוע מה האיסור, וביאור הדברים כמשנ"ת לעיל דספק מוחלט יש לו דינים לעצמו, וקמ"ל רב דאף באכלה לחתיכה כולה דינו כספק מוחלט לענין חיוב א"ת, ועי' לק' סק"ט דשתי חתיכות חשיב לעולם אפשר לברר.

ט. **נראה** דעד אומר אכל וע"א לא אכל, וכן בתרי ותרי, אפי' אם לא הי' שייך שיתברר ע"י הזמה ג"כ חייב א"ת, דאין הספק במעשה המחייב אם הי' אפשר לברר איסורו, דתרי אמרי שחלב ברור אכל, והספק הוא רק בחיוב לפנינו, ובזה לא בעינן אפשר לברר, (והר"ז דומה לנודע לו בשעה שכבר נאכלה החתיכה השני'), ואף לפרש"י דא"ת הוא קרבן לזמן יש לקיים הדברים, ומ"ש תו' בכתובות דאפשר לברר ע"י הזמה היינו כשאין מעידין שאכל חלב ברור, אלא הנדון על החתיכה שמעידין שהיא חלב, וכמש"כ סק"א, ועסק"י.

וְלַפִּי"ז ה"ה בהי' חלב ברור לפניו וספק אכלו ספק לא אכלו, דדמי ממש לתרי ותרי, אלא שכתבנו לעיל סק"א דבכה"ג פטור לכו"ע מפני שאין ריעותא להכניסו לספק חיוב, ועס"ק י"ט.

מעשה של ספק זהו מחודש, ועיקרו בנוי ע"ז שבגמר החיוב א"א לברר, אבל בדרשא דמצוות אפשר לומר כמש"כ, וגם בלא דרשא דמצוות אפשר לומר דבחתיכה אחת מצרפינן כל המעשה בשיקול דעת, ואמרי' דבגמר המעשה איגלאי מילתא שהי' מעשה שא"א לברר.

וְלַפִּי"ז יתיישב במאי פליגי תלמודן והירו', דאף הירו' מודה בחתיכה אחת כיון שהבירור הוא ע"י לחתוך ממנה מעט, לא חשיב מעשה שאפשר לברר, דיש להגדיר דין חתיכה אחת כמעשה אחד ההתחלה והסוף, [וכמש"כ מכל הכזית עד המשהו האחרון], אבל ביבמה ס"ל דהבירור אינו ע"י לחתוך חצי מהחתיכה אלא בירור חיצוני, והשלמת המעשה הוא כביטול המברר, ותלמודן סבר דג"ז חשיב מעשה שאין לו בירור, ולא מחלקינן לי' בין העראה לגמ"ב, ואפשר דתלמודן מפרש לה בקרא דמצוות ולכן כל מעשה אחד לא קרינן בי' מצוות, ובירו' לא הוזכרה דרשא זו.

וְלַפִּי"ז דוקא נקטו כזית ומחצה אבל חתיכה אחת של כזית ומחצה ואכל פטור לכו"ע, ורב נמי באכלה מיירי, ושיעור דברי רב הם, דכל שאכל את החתיכה המסופקת בחתיכה אחת פטור בשתי חתיכות חייב, ואמנם משכח"ל בחתיכה אחת חיוב אם ישאיר ממנה מעט, אבל זה אינו דכוותה בשתי חתיכות, דהתם אין לנו להוסיף תנאי בחיוב, אלא כיון שאכל את המסופקת כולה חייב, ובחתיכה אחת אם אכלה כולה פטור, וה"נ משכח"ל בחתיכה אחת שאכלה ולא היתה ספק, שהי' בעה"ב מכיר בה, ואח"כ מת, דג"כ אפשר דחייב, ומשכח"ל גווני טובא שהי' יכול לברר, אבל כ"ז כשנוספים פרטים לעצם הספק, אבל אם יש לנו רק מעשה הספק בזה חלוק חתיכה אחת משתי חתיכות.

וב"ז כשספק אכל, אבל אם ודאי אכל חלב ספק יש בו כשיעור ספק אין בו, הר"ז כודאי חלב לפניו ספק אכלו, דלצד שאכל הרי ה' כאן חלב ברור, ולא שייך לומר שאכל דבר המסופק, ואפי' לא ה' לפניו שיעור ודאי, אפשר דלא חשיב ספק מוחלט, אלא ספק אכל, [מיהו אם שיעורו החתיכה ויש ספק בהכרת השיעור במשהו, חשיב א"א לברר], ועו"ל דכשיעור אפשר לברר איסורו ע"י שיראה חתיכה בגודל כזו שאכל, וסמוך לאכילה מסתבר שיכול לשער ולדמות, משא"כ בחלב ושומן, דלא מהני דמיון מחתיכה אחרת. **לכאוי** נראה דחולין וקדש או חולין ופיגול ונותר, אפי' בשתי חתיכות א"א לברר איסורו, דלא שייך להבחין ע"פ החתיכה השני', שאינה שונה במציאות אלא בדין, מיהו לפמש"כ סק"ח דענין אפשר לברר איסורו היינו שלא יהא מוחלט במצב של ספק, לפ"ז י"ל דכיון שאילו אכל את השני' חייב, סגי בהכי שלא תחשב אכילתו הראשונה כספק מוחלט וחייב א"ת, [דהא קודם שאכל חשיב הספק על חתיכה משתי חתיכות, וזהו ספק במציאות שלפניו, ולא חל על החתיכה שם ספק מוחלט], ואם כנים הדברים א"כ ניחא טפי הא דנקט רב הדין בשתי חתיכות ככללא דאפשר לברר איסורו, דאפי' אם א"א לברר המציאות מ"מ חייב א"ת, כיון דקיימא שני' ויכול לבא לידי חיוב, ועי' בסמוך, (וראיתי בירו' שם דמייתי חתיכה של חולין וחתיכה של קדש וחשיב הראשונה אפשר לברר איסורו, עי"ש, מיהו שם מיירי באופן שאם ה' נשאר מהחתיכה ג"כ ה' מתברר).

בפשוטו נראה דהעושה מלאכה ביהש"מ חשיב א"א לברר איסורו, [ועי' להלן בדברי התו'], דספיקו מוחלט וכמו כו' לר"א, ולפ"ז הא דתניא בתוספתא פ"ב ה"י עשה מלאכה ביהש"מ של שבת בין מלפניו בין מאחוריו ה"ז חייב, (ואאשם תלוי קאי כמבואר שם בהדיא), אתיא כר"א דלא בעינן לברר

איסורו, מיהו לפי מה שצדדנו דלא חשיב א"א לברר איסורו אלא בספק מוחלט שלא יתכן לבא לידי חיוב, אבל בשתי חתיכות כיון שאם יאכל את השני' חשיב שפיר אפשר לברר, כיון שהספק הזה עלול להביאו לידי חיוב, א"כ י"ל דכיון שאם עשה מלאכה ביהש"מ של ע"ש וחזר ועשה בביהש"מ של מוצ"ש, באותו זמן, מביא חטאת [כדאמרי' שבת ל"ה ב'], חשיב שפיר אפשר לברר איסורו, דזה מוכיח שאין המעשה שעשה כספק מוחלט אלא כספק תלוי, שהרי יש לאותו ספק צד אחר שיכול להביאו לידי חיוב, משא"כ בכוי ויבמה ונדה וחתיכה אחת, ועי' להלן אליבא דר' יוסי.

הא דתנן שבת ויום חול ועשה מלאכה באחד מהן כו' מתפרש בפשוטו בעשה באמצע היום, והר"ז כחלב ודאי לפניו ספק אכל ספק לא אכל, ואמנם בזה כתבנו לעיל סק"א דפטור, היינו מפני שהספק אם עשה מעשה וליכא ריעותא, אבל כשעשה מלאכה לפניו וספק אם בשבת או בחול, חשיב שפיר מעשה המספק, וממילא הו"ל כשנים אומרים אכל, דלצד שאכל הרי אכל איסור קבוע וברור, ואין כאן ספק אם ה' כאן איסור בכלל, [ומה"ט י"ל דחשיב איקבע איסורא, אפי' בעשה (סמוך לשקיעה"ח או) ביהש"מ של ע"ש], ועוד דודאי אפשר לברר איסורו אחר שעשה דבאותה שעה ידוע לכו"ע אם הוא שבת או חול, - צריך בירור אם לר' יוסי חשיב העושה מלאכה ביהש"מ ספק ספקא ספק חול ספק חציו בחול, וא"כ י"ל דפטור אף מא"ת, ולכך לא שנה רבי ביהש"מ [ועתו"כ], ובפשוטו לא חשיב ס"ס כה"ג, ולע"כ בזה כלל, ומ"מ לענין אפשר לברר, אם נימא כטעם שכתבנו, לר' יוסי לא חשיב אפשר לברר, כיון שאפי' יעשה מלאכה בשני ביהש"מ פטור (ועסק"י בספק אם ה' אפשר לברר).

מ"ש תו' וגבי שבת ויום חול נמי מצינו למשכח שתי חתיכות כגון שעשה מלאכה ביהש"מ כו' וגם אפשר לברר איסורא

מביא א"ת, כיון שיש ספק אם הי' מעשה המחייב, וצ"ע.

בתו' כתובות כ"ב ב' כתבו דתרי ותרי כיון דאפשר לברר ע"י הזמה חשיב אפשר לברר איסורו, וכבר כתבנו לעיל סק"ט דהיינו מפני שהנדון על האשה אבל בשנים אומרים אכל ודאי חלב ושנים אומרים לא אכל אותה חתיכה לא בעינן לאפשר לברר איסורו, כיון שאין הספק במעשה שעשה, דלתרי שאכל איכא חיוב חטאת גמור, ועסק"א, וכ"מ מדברי הש"ש שנכתוב בסמוך, דאל"כ תיקשי לי' מתני' דעד אומר אכל, עיי"ש דמפרש לה בחתיכה משתי חתיכות.

ובש"ש ש"א פ"ח כתב בדעת הרמב"ם דהזמה לא חשיב אפשר לברר איסורו כיון שהדבר ספק, משא"כ בשתי חתיכות הבקי ודאי ידע להבחין, והדברים צ"ע דודאי סגי בצד רחוק שיתברר, ואף בשתי חתיכות אין הבקי לפנינו ואינו ברור שיוכל לברר, ועוד שהרי אינו עומד לברר כיון שאינו יודע מן הספק, וסתם חיוב א"ת מיירי כשנודע לו כשכבר א"א לברר, והרי זה מוכיח דמיעקרא נמי לא הי' עומד להתברר, ואדרבה בתרי ותרי הספק עומד להתברר דהיא טרחה להוכיח שנתגרשה, וכיו"ב, כדאמר לק' כ"ד א', ובפרט לפמשנ"ת סק"ח דענין אפשר לברר היינו שלא יחא מוחלט כדבר המסופק, וודאי דסגי בכל צד בירור שבעולם.

מידו עיקר מה שהניח בדעת הרמב"ם דכמו שתירצו המהרי"ט והפר"ח דספק דאיכבע איסורא אסור מה"ת ודלא איקבע מותר, והראי' מא"ת, ה"ה דלמ"ד אפשר לברר נמי בהא תליא, דאם אפשר לברר אסור מה"ת מדחייב א"ת ואם א"א לברר מותר מדפטור מא"ת, לכאור' לא דמי כלל, דבשלמא באיקבע איסורא יש סברא להחמיר באיסורו, דאע"פ שהספק שוה בשניהם, מ"מ לא אמרה תורה להחזיק איסור במקום ספק, אבל מה שהוקבע

שיוכל לראות לפי ענין המלאכה כו' ע"כ אין כונתם דבביהש"מ אפשר לברר איסורא דהא ספקא הוא גם אם ידע שעשה באותה שעה, וע"כ ר"ל סמוך לשקיעה"ח והספק שמא עשה המלאכה בודאי יום, ומיירי שהי' מצב מספק כגון ביום המעונן, ובכה"ג חשיב שתי חתיכות, דגם הלילה כעומד לפניו דמי, [ואפשר דאף למ"ד איקבע איסורא כונתם בכה"ג, אבל אם ודאי שקעה חמה י"ל שכבר בטלה הקביעות, דודאי אינו המשך המצב קודם, וגם אפשר דאף בע"ש חשיב איקבע איסורא, והכי מסתברא כמ"ש בתוספתא דחייב, אבל התו' לא נחתי לנדון זה, ויש סמך לדבר מאריכות הלשון שכ' דספק יום ספק לילה, וקרוב למוצ"ש, וצ"ע בזה, ועי' לק' ס"ק י"ח], ואפשר דלדינא מודו התו' דה"ה ספק עשה באמצע היום, אלא דבעו לאשכוחי גונא דחשיב שבת ויום חול לפניו, ועי' לעיל סק"ב בדעת תו' בדין חלב לפניו ספק אכל ממנו כשיעור, ועי' לק' ס"ק ט"ו.

י. הא דחשיב אח"ז בנדה א"א לברר איסורו, ולכאור' אם היתה בודקת אותים אפשר שהיתה מוצאת והי' חייב חטאת, היינו משום דמתני' מתפרשת כשלא הי' דם באותיות אלא לאח"ז, דפעמים שהדם שוהה לבא, ואף אם לא בדקה באותיות, נקטינן דהשתא הוא דאתא, דאין ריעותא לומר שהי' כאן מקודם, אלא דאמר' דהאי דם לא מיהר לבא לחוץ, עי' נדה ס' ב', ועי' בסמוך.

ויש להסתפק איך הדין בספק אם הי' אפשר לברר איסורו, כגון שלא בדקה אלא אח"ז, ונימא דיש לחוש שאם היתה בודקת אותיות, ג"כ היתה מוצאת דם, וא"כ יש כאן ספק שמא חטא באופן שהי' אפשר לברר איסורו, ולא דמי לס"ס בחטא עצמו, דהכא תרוייהו בצד שמא חטא, ויש ספק השקול שמא חטא, מיהו לגבי חיוב א"ת אין ספק שקול, דמצטרף שמא לא חטא לשמא חטא באופן שא"א לברר, ולכאור' נראה דמספק אינו

והוחזק צריך ראי' להתירו, והיינו נמי טעמא דחייב א"ת טפי בכה"ג, [וע"ע ס"ק ט"ז בזה], אבל טעמא דאפשר לברר אינו ענין לחומר האיסור להכנס בספק בזה, אלא זוהי סברא פרטית בא"ת כמש"פ רש"י דהקרבן ניתן להגן לזמן ולא לעולם, או כמשנ"ת לעיל ע"פ הירו' דהקרבן ניתן בספק חטאת ולא בדבר המוחלט כספק, ולא שייך כלל לומר דאיסור הספק יהא תלוי בזה, וע"כ דמ"ד משום אפשר לברר ס"ל בעיקר הדין דגם ספק דחתיכה אחת אסור מה"ת, אלא שאין חיוב א"ת אלא כשאפשר לברר, ותדע דבאכל חתיכה גדולה והניח חצי' חשיב אפשר לברר כמבואר בירו' ועסק"ח בזה, ואיך יתכן שאם לא הניח מהחתיכה כלום דחשיב א"א לברר, איגלאי מילתא שספק זה הי' מותר מה"ת, ואם הניח מן החתיכה אגלאי דהי' אסור מה"ת, שהרי אפשר לברר, א"ו לדידי' חתיכה אחת נמי הוי ספיקא דא', ואמנם ג"ז טעם למה שפסק הרמב"ם כר"ג כיון דספק דחתיכה אחת מותרת מה"ת, (מיהו לפי' אאמור' שליט"א באפשר לברר שייך לתלות בזה דינא דספיקא דאורייתא, עי' לק' ס"ק י"ב).

ובאמת זוהי קו' לדעת הרמב"ם דכיון דר"ז דמצריך שתי חתיכות ג"כ סבר דחתיכה אחת אסורה מה"ת, ונקט כן בדעת רב, וכן ר' ירמ' דאקשי ל', מנ"ל לחדש פלוגתא ביני אמוראי בתראי בדין ספיקא דא', וכן אביי ורבא דאותבו ג"כ צ"ל דהוה ס"ל דמה"ת לחומרא, - (ועי' חדושי המאירי חגיגה ד' א' שפירש בדעת הרמב"ם כמהרי"ט ופר"ח עי"ש).

ועז"ק לדעת הרמב"ם דאם איתא דחתיכה אחת מותרת מה"ת לר"ג, א"כ איך קאמר ר"ג אמר רב"א משמי' דרב י"ח א' דחתיכה אחת באנו למחלוקת ר"א וחכמים, הרי בדבר שמותר לאכלו לא שייך להביא א"ת, דאינו שב מדיעתו כמ"ש רש"י ותו' במתני', וא"כ אפי' א"ת דרשות אין שייך

שיביא, ובדוחק גדול י"ל דמיירי שהוא הי' פורש מן הספק הזה, וכשנודע לו שהי' ספק, לבו נוקפו שמא חטא, וכיון דהוא שב מדיעתו מותר לו להביא, אע"פ שבאמת אינו מחויב לשוב מדיעתו.

יא. **בירו'** פ"ד דיבמות ה"ב אר"י כל שאפשר לך לעמוד על וודאו אין חייבין על ספיקו א"ת, היך עבידא היו לפניו שני זיתים אחד של חלב ואחד של שומן ואכל אחד מהן וחבירו מונח בתיבה ואמר מאחר שאילו אמצא את המפתח יכול אני לעמוד על וודאו מהו שיהו חייבין על ספיקו א"ת, נשמענה מן הדא הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת עד שלא יוודע לו אם בן קיימא אם אינו בן קיימא מביא, הדא אמרה שאינו מביא, רב אמר כל שאי' [כ"ה בביכורים ומוכח נמי מתוכו] אפשר לו לעמוד על וודאו אין חייבין על ספיקו א"ת היך עבידא כו', תוכן הדברים דאם אפשר כעת לברר איסורו צריך לברר ואינו מביא א"ת אא"כ נשתדל בבירור האיסור ולא עלתה בידו, דאם יכול לברר לא קרינן ב' ולא ידע, והביא ראי' ממתני' דאינו מביא א"ת כ"ז שהיא מעוברת, לפי שעומד להוודע לו אם הוא בן קיימא, ורב לא מיירי ביכול לברר עתה, [וזה מוכח מדמפרש בדבר היך עבידא בענין אחר, וש"מ דלא קאי אדינ' דר' יוסי דלעיל, ועוד דהראי' ממתני' מוכחת כן], אלא דחטא שא"א לבררו הרי הוא מוחלט בדין ספק איסור, ומשעה שהוא מוחלט כספק, אין בו חומר של חטא גמור, גם אם כלפי שמיא גליא שחטא, דמ"מ בדרך העולם הו"ל כביר' בפ"ע של ספק, וכמו חלב כוי, וכבר נתבאר לעיל סק"ח, הלכך בענין לחיוב א"ת שיהא חטא ששייך בו בירור, אבל עכשיו כבר נתבטלה האפשרות לברר, או שאינה נראית כעתידה לבא, כגון הזמה.

ולפ"ז אכל חתיכה משתי חתיכות מיירי דוקא כשכבר אבדה גם השני' דאל"כ עדיין יכול לברר (בחלב ושומן כדפרש"י) ואינו

מביא א"ת, ואפשר לברר היינו שהי' אפשר לברר בגמר המעשה, ונראה דמהא דפסיק ואמר דחתיכה אחת א"א לברר איסורו, ג"כ מוכח דמיירי באופן שעתה אינו יכול לברר, דהא בחתיכה אחת ג"כ מצוי שיכול לברר מהיכא אתיא, והיכי סתים שאינו מביא א"ת, א"ו מיירי כשעכשיו א"א לברר, וע"כ דלא היו בירורים אחרים אלא ההבחנה בחתיכה עצמה, ולכן חשיב א"א לברר איסורו.

ולפ"ז האומר ה"ז עולה אם ירדו גשמים למחר, ושחטה אחד בחוץ היום, אינו מביא א"ת, דלמחר יתברר אם חטא, ויש לעי' א"כ השוחט א"ת בחוץ לר"מ אמאי מביא א"ת כדתניא לק', הרי אם יתברר שנודע לו קודם שהקריב אשם אחר, א"כ אגלאי מילתא דחולין הוי, וכמשנ"ת לעיל ס"א ס"ק י"ב, הגע עצמך בהפריש שנים לאחריות בבת אחת [אם יוצא לחולין לר"מ, כגון בהוזמו עדיו אם נימא הכי, או כגון שהשנים באו מציבור אחד של מעות או מאשם יפה שנסתאב או אם התנה בפירוש שאינו מקדיש אם יודע], ואחד נשחט בחוץ ואח"כ נודע לו ויצא השני לחולין האם אין זה קובע שגם חבירו כמותו, ולפ"ז בדין הוא שלא יביא א"ת וימתין שיתברר הדבר, - (ואפשר דאפי' אם הבירור יהא לאחר יוהכ"פ חשיב אפשר לעמוד על ודאו, ואע"פ שעיקר דין א"ת ניתן עד יוהכ"פ, מ"מ חטא שאפשר לבררו אינו בדין א"ת, וכמ"ק מט' חדשים שבירור).

ונראה מזה דלא כמש"כ לעיל שם, אלא דאע"פ שלבסוף הקריב אשמו, אינו מביא חטאת, וכן בנודע אינו נפטר מא"ת, וטעמא דמילתא אפשר דשחוט חוץ חשיבי כקרבן, שהרי הוא מקריב לשמים (כגון השוחט בשעת איסור במות בבמה), ובלא"ה נמי כיון שהוא קרבן אין כונתו משנה, וכיון שכן אין הנודע אח"כ עוקרו למפרע, דכנודע לאחר הקרבה דמי, מיהו לא לגמרי דמי דסו"ס לאו הקרבה היא, ולכן אם הקרבן במצב של

ספק דשמא יודע לו ואגלאי מילתא דחולין הוה, יש לקבוע דין השחוט חוץ כשוחט במצב של ספק מוחלט, ולכך מביא א"ת, אבל עכ"פ הנודע או לא נודע אח"כ אינו משנה שחיטה זו, שהקריבו בשעה שהי' קרבן, והר"ז כפיגל באשמו שצריך להביא אחר ואין הראשון נפקע, ועד"ז שמעתי מאמו"ר שליט"א, ולעיל שם הבאנו כן מדברי מרן זללה"ה בנגעים ס סק, אבל שם פרשנו דדעתו ז"ל בדר"מ דכאילו פקע רק מכאן ולהבא, ולכן אין הנודע משנה למפרע, ולפ"ז יתכן דאף באגלאי למפרע אמר כן בשחוט חוץ וכמשנ"ת, ולפ"ז ה"ה אם אמר הר"ז עולה אם לא ירדו גשמים קודם שאקריבנה, ושחטה אחד בחוץ קודם שירדו גשמים, דג"כ דינא הכי שחייב א"ת, ויש עדיפות בכה"ג שאינו מחויב קרבן אחר, וע"כ בשחיטה זו נחלט הדבר.

ודאתאן עלה מבואר בפשיטות הא דלא חשיב איקבע איסורא בשוחט א"ת בחוץ, דלכא' כיון שעד עכשיו הי' קרבן גמור נהי דעלול להוודע וליעקר למפרע, מ"מ מצב האיסור הוא עיקר, שהרי לכך הוקדש ועומד להקרבה, ולמש"כ דהספק הוא מוחלט ולא שייך בו בירור, א"כ גם איקבע איסורא אין לומר בו, שהרי איקבע ספיקא ע"י מעשה זה, והעבר והעתיד נתבטלו לגמרי.

ולפ"ז השוחט א"ת בחוץ, חשיב א"א לברר איסורו, ונמצא דאף לר"ז, ר"מ בשיטת ר"א קאי.

בתו' הרא"ש גיטין ע"ג ב' כתב בדעת רש"י דהאומר ה"ז גיטין שעה אחת סמוך למיתתי הבא עלי' פטור מחטאת אפי' לא מת מיד אח"כ ואגלאי מילתא דא"א הואי, דכיון שבשעת מעשה הי' הדבר ספק, [ולא מהני כלפי שמיא גליא כיון שזה תלוי בעתידות], לא חשיב חטא בדרגא של חטאת, והרי הוא חייב במוחלט א"ת, וכתב דדוקא במת לבסוף

שהתנאי נתקיים, ואמנם שם הדברים מחודשים, אבל יש לנו בזה חיוב כענין א"ת בחוץ, וכע"ז שמעתי להעיר כשקידש אחת משתי אחיות באופן שלא הי' מעולם ידיעה מי קידש, שבתחלה קידשן בספק.

יב. בפ"י רגמ"ה (הנדמ"ח) כתב לשון זה ב' חתיכות אפשר לברר איסורא להכי חייב דהי' לו לברר איזו אכל אבל חתיכה מה יכול לברר בה הלכך פטור, ומשמע דהחיוב מפני שיש עליו תביעה למה לא ברר, ואם נפרש דבריו כפרש"י נראה דר"ל דכשהי' יכול לברר חשיב שחיוב החטאת מוחלט יותר, ולכן צריך טפי להגין ע"ז שאינו מביא חטאת, משא"כ כשלא הי' באפשרותו לברר ולהביא חטאת, שאין עליו תביעה למה לא הביא חטאת, והא"ת במקום החטא קאי, (ויש להטעים יותר עפמשנ"ת סק"ח).

ו**אאמו"ר** שליט"א ס"ד סק"ב פי' כונתו דהי' לו לברר קודם שאכל, וחטאו חמור יותר, כעין הסברה דאיכבע איסורא שהי' לו לברר, ואע"ג דמיירי נמי בכסבור שניהם שומן כמש"פ רש"י, מ"מ בכסבור זה, אינו אנוס, והי' לו לידע, ולפ"ז מיושב טפי כל הענין דלפרש"י צריך לחדש דא"ת הוא קרבן לזמן עד שיוודע, ומ"מ יכול להביאו גם אם נודע לו בשעה שא"א לברר, וכמשה"ק לעיל סק"ח, וביותר למ"ש בירו' דביכול לברר אינו מביא, ואיך נתפוס החבל בשני ראשין להצריך יכול לברר בחטא ואינו יכול לברר בהבאת הקרבן, [מיהו לפמשנ"ת שם ע"פ הירו' ניחא], ועוד מיושב כל משה"ק שם אאמו"ר שליט"א עי"ש, מיהו ממה שאמרו בירו' דיבמה חשיב אפשר לעמוד על ודאו אם יפרוש לאחר ההעראה, יש ללמוד דאפשר לברר אחר האיסור קאמר, ובאמת לפי זה צע"ק מ"ט חשיבא יבמה א"א לברר איסורו, שהרי הי' יכול להמתין, ואף בנדה הי' יכול להמתין דסמוך לוסתה קיימין, ול"ע בזה כראוי מאחר שנתיישב לן פרש"י ותו', ולק' סוס"ק י"ד

דקדקנו מהא דהשני מביא שלא מן הדין דחטא שניהם שוה, דאל"כ לא הי' הראשון נקבע בחטאת.

בירו' שם אמרי' [אהא דפטר רב באכל את השני' כ"ג הגרסא וכמ"ש המפרשים שם, וזה מוכח מהקו' דחתיכה של חולין וחתיכה של קדש], לא כן אמר רב והוא שיוכיח לפניו חלב ברור, אע"ג דרבה אמר והוא שיוכיח לפניו חלב ברור, מודה הוא שיכול לעמוד על ודאו, ויתכן לומר דרב תרתי בעי וכמ"ד דבעינן מצוות, אבל לפ"ז לאו מודה הוא, אלא דמצריך נמי הא, ועוד דמאי משני ביבמה דאפשר לעמוד על ודאו, הא אכתי לא איקבע איסורא, א"ו ה"ק נהי דרב הזכיר שיוכיח לפניו חלב ברור, דהיינו חתיכה משתי חתיכות, אבל עיקר טעמו משום אפשר לברר, וכר"ז, ולפ"ז הקשו בירו' הקושיא מ"ט תלי לה רב בשתי חתיכות ולא נקט בחתיכה אחת והניח ממנה, ומשמע מזה דהכל תלוי באיקבע איסורא, ומשני דהא דקאמר שתי חתיכות היינו כדי שיהא אפשר לברר, ובפרט אם נימא דכל שתי חתיכות חשיב אפשר לברר ע"י שיאכל השני', עסק"ט.

היו לפניו שתי חתיכות ונטל אחת מהן לאכלה ובא עורב ואכל את השני' או עכו"ם, בפשוטו כיון שבזמן אכילה ליכא חתיכה שני' בתר זמן אכילה אזלינן, ולא בתר נטילה, (תדע דהא לא בעינן לפניו ממש, כמש"כ ס"ק י"ד), מיהו לפי אאמו"ר שליט"א צ"ע בזה.

יג. י"ח א' אר"נ מ"ט דרב קסבר שתי חתיכות איקבע איסורא כו' נראה דמימרא דרב דבסמוך דחתיכה אחת באנו למחלוקת ר"א ורבנן, יש מקום ללמוד דטעמי' משום איקבע איסורא, דהא בנוזר כ"ג א' מבואר דאיכבע איסורא צריך כפרה יותר, לפי שלא נזהר במקום שיש איסור לפניו, ועי' בזה לעיל סק"ה ועוד, אבל לעטמי דמצוות ואפשר לעיל סק"ה ועוד, אבל לעטמי דמצוות ואפשר

ומדסתם רב ונקט דבריו בחתיכה אחת, ולא פירש בבא אחר ואכל את השני, ש"מ דדוקא בכה"ג פטר, ובפרט שעיקר החידוש של רב הוא בחתיכה אחת דפטור, ואפשר דאי הוה נקט רק חתיכה אחת פטור הוה כו"ע מודו דבאיכבע איסורא מחייב, דכיון שהפטור זהו החידוש אין לך בו אלא חידושו, אבל כיון דפתח דבריו בשתי חתיכות קשיא דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא, וס"ל לרבה ור"ז דרישא דוקא, ולפמש"כ סק"ו בדברי השטמ"ק רבה גופי' סבר שני הטעמים דאיכבע ודלברר ולכן פטר בשני האופנים או דמה"ט מפרש שזה גזיה"כ לכלול כל האופנים, וא"כ ר"נ דלא ס"ל האי טעמא, שפיר מקיים מסברא מדסתים רב דדוקא בדלא איכבע איסורא פטר.

ועיני' דמשמע לי' דרב לא אתא לאפלוגי אמתני' דלק' כ"ג א', מדשנה דבריו כמימרא בפ"ע, דמשמע שד"ז אינו שנוי במתני', ואם איתא הול"ל אמתני' דלק' זו דברי ר' יוסי אבל חכמים פוטרם את השני, אבל רבה ור"ז אפשר דהוה סברי דפלוגתא היא במתני', כמש"כ לעיל סק"ז, א"נ כיון דפשיטא להו דהיינו הך, א"כ לא הוצרך רב להעמיד דבריו במקרה מיוחד של שנים, ובריייתא דבסמוך מסייעא לר"נ דמשמע דטעמי' דרבי משום דאיכבע איסורא, דהתנא נחית לבאר החילוק בין אכל עכו"ם את הראשונה לאכל את השני, וזה מוכיח דכונתו דאע"פ שבשניהם איכבע אסורא מ"מ באכל את הראשונה פטור, וכיון דהוה חידושי' דת"ק ממילא מתפרש דע"ז הוא דפליג רבי, ועוד מדכפל דברי רבי רק בהני גווני משמע דלא מחייב בכל חתיכה אחת דעלמא, ועשטמ"ק סוף אות ז'.

הא דאבותי' רבא לר"נ וכן אביי לרבה ור"י לר"ז פרשנו לעיל סק"ז דלאו ארב מותבי, אלא אטעמא דמפרשי במילתי', דהי' מקום לפרש דברי רב דרק בספק חלב ספק שומן שאין בית ספק ידוע בודאי בחתיכה זו, ובזה

לברר איסורו, הר"ז דין בחיוב א"ת, דהא אפי' באיכבע איסורא פטרי, ומדאיצטריך רב לאשמועין דחתיכה אחת חשיבא שפיר חטא להביא עלי' א"ת אליבא דאמרו לו, ש"מ דהטעם של חתיכה משתי חתיכות הוא מפני שזה חטא גמור, והי' מקום לומר דאף לאמרו לו בעינן דרגת פשיעה בחטא כי האי, וכמו שבאמת בס"ס אף לאמרו לו אינו יכול להביא, וכמשנ"ת לעיל סק"ב י' ועוד, דבמקום שמותר לו לאכול הרי אינו פורש מן הספק, וקמ"ל דחתיכה אחת חשיב חטא מדאורייתא ולכן מביא, אבל אם הטעם דשתי חתיכות הוא בגדר חיוב א"ת, ואף במקום דהחטא שוה, אינו מביא, א"כ פשיטא דחשיב חטא להביא א"ת דרשות דלא גרע מספק נבילה דאין להצריך בו גדרי חיוב דא"ת, מיהו יש לדחות דאתא לאשמועין דלא נימא דאמרו לו חדשו רק ספק נבילה אבל בעינן בכולהו דומיא דספק דחלב, ומ"מ פשטות הדברים דיש חידוש בחתיכה אחת דחשיב חטא, ועי' בזה לעיל ס"ב סק"ג.

ומסברא נמי אפשר לר"נ להכריע כן בדעת רב, דכיון דלא ס"ל לר"נ טעמא דאפשר לברר איסורו, או דס"ל דטעם זה לא שייך בחתיכה דשייך בירור בעולם, ורק בכוי [וביבמה ונדה] שייך לומר סברא זו, שהספק נעלם מעין כל ושייך להגדירו כמצב מסופק, עי' לעיל סק"ח, א"כ יש לפרש דברי רב או מגזיה"כ דמצוות או משום איכבע איסורא, וכיון דהטעם לפרש יש אם למקרא ולהצריך מצוות הוא ג"כ משום איכבע איסורא (או אפשר לברר) וכמ"ש תו' בשטמ"ק, עי' לעיל סק"ו, אלא שלבתר דאיכא טעמא בעיקר החילוק אפשר דחזר הדבר כגזיה"כ בכל האופנים וכמש"כ לעיל שם, פשיטא לי' לר"נ דלא הו"ל לרב למיסתם תוספת ד"ז, שהרי ידע דלהבין דבריו נוחות לטעמא דאיכבע איסורא, ואיך סמך שיהא הדבר פשוט דמכח זה הוה גזיה"כ גם בדליכא האי טעמא,

בעינן איקבע איסורא, ובלא זה לא מחזקינן איסורא, עכ"פ לענין חיוב א"ת, אבל בכוי ונדה ויבמה שיש ספק גמור וידוע בחתיכה זו, בזה י"ל דמודה רב דחייב א"ת, משא"כ לפי הטעמים שאמרו בדרב, ומש"ה אותבו עליהו מהני, (ולא מחתיכות עי"ש), ולפ"ז לא מצינן למימר דר"נ קבל מרב"א דהיינו טעמי דרב.

נראה דמתני' דלק' כ"ג א' אע"ג דמפרשינן דכולה ר"י היא, מ"מ בדין איקבע איסורא חשיבא סתמא כרבי דחייב על השני, דשיעור לשון המשנה הוא כך, כיון שר"י אומר שאין שנים מביאין חטאת אחת, ממילא הדין ששניהם מביאין א"ת, אבל לא מתפרש דגם דין א"ת דר"י היא דוקא, וכיון שכן חשיבא סתמא כרבי, וכאוקימת' דר"נ בדרב, ופשטא דמתני' באכל כל החתיכה, וכיון דתלמודן לא מוקי לה בחתיכה גדולה כדמפ' בירו' פ' החולץ למ"ד אפשר לברר איסורו, ש"מ דכר"נ נקטינן.

הא דר"נ אישתיק ורבה ור"ז לא אישתיקו, כתבנו לעיל סק"ז דהיינו משום דלרבה ור"ז איכא תנאי טובא דסברי כר"א דהיינו ר"ע ור"י דלק' כ"ג א', אבל ר"נ אשכח רק ר"מ לבתר דנפק, אבל אם עיקר כונת ר"נ מ"ט לא אמרי ל' דחכמים דר"מ פוטרין, צ"ל דאינהו סברי דר"י פליג את"ק, וכס"ד דרבא שם, ולשון הגמ' משמע דר"מ הוא דאשכח, אבל לקו' דרבא עדיף טפי הא דמשכח דחכמים פטרי, אא"כ נימא דאיכא לפרושי פטורא דרובנן מטעם אחר, ואולי ס"ל (דהעתיך מגלה למפרע, עס"ק י"א, או דס"ל) דאין לקבוע מצב של א"ת במוחלט וכיון דחטאת אינו חייב על שחיטתו משום ספק, אין לחדש א"ת, עס"ק י"א בזה.

בדין השוחט א"ת בחוץ, נתבאר לעיל ס"א ס"ק י"ב, וחזרנו מזה והעיקר כמש"כ לעיל ס"ק י"א.

יד. **הא** דאמר רב היו לפניו, לכל האוקימתות מתפרש לאו דוקא לפניו, דה"ה אם נתברר שחתיכה זו היא אחת משתי חתיכות, ובזמן אכילתו היתה קיימת השני, דהגדרת המעשה שלו הוא אכילה מתוך שתיים המסופקות, משא"כ כשהשני אינה בעולם דאין לנו התייחסות אלא לחתיכה שלפניו, [כמו בשני שבילין דבאו לישאל בב"א שניהם טמאין], ותדע דאחת על השלחן ואחת על הקרקע פשיטא דחשיבי שתי הלכות, אף כשאנו בא ליטול מן הקרקע, ואפשר דלר"נ היו לפניו מתפרש נמי לשון עבר, דכיון שהיו לפניו שתיים, הרי הוא חייב בכל אחת מהן, ולרבה ור"ז היינו שהיו קיימות בשעת אכילה. **שם** באנו למחלוקת ר"א וחכמים, כל הסוגיא, וברש"י ותו', נתבאר לעיל ס"ב.

שם וכן כלב וכן עורב, לכאור' קמ"ל דאע"פ שהי' עומד לאיבוד, מ"מ חשיב שפיר אפשר לברר איסורו, (דאף לרבה אפשר שזהו הטעם דפטור בסיפא, עסק"ו), ומשכח"ל נמי כשלא היו לפניו, אלא החתיכה השני' היתה במקו"א סמוך לכלב ולעורב, אפ"ה אם היתה קיימת כשאכל את הראשונה חייב, וקמ"ל בכלב שהוא נמצא סמוך לחתיכה ובודאי יאכלנה, אבל לעומת זה אפשר להציל ממנו ולברר איסורו, וקמ"ל בעורב שמשנטלה א"א לברר, אבל אינו ברור כ"כ שיבא ויטלנה, ולפ"ז נחא דלא הוצרך למיתני' בסיפא, דאם כבר נאכל אין חילוק ע"י מי, ומה"ט דקדק לשנות וכן כלב וכן עורב בתר דקתני חייב, דבזה מתפרש וה"ה כל האי בבא בכלב ועורב, וע"י ששונה כך אין ללמוד מהשמטה דסיפא דהתם ליכא ד"ז, [נועי' לק' ס"ק ט"ז דיתכן דדוקא קתני], וגם אפשר דלא פסיקא ל' כ"כ, דלשון וכן כלב וכן עורב מתפרש גם כשנטלוה הכלב והעורב, דכך מתפרש הענין או שנאכלה ע"י כלב ועורב ומשנטלוה נקרא שנאכלה על ידיהם, וד"ז אינו ברור לפטור דזימנין דאפשר להציל מידם, או דאגלאי

מילתא דשדו לה, וכההיא דב"מ כ"ה ב' בעומד ורואהו, מיהו אם נטלו העורב ונעלם מן העין, מסתברא דתו לא קרינן ב' מצוות, וכן א"א לברר, - ולפ"ז אם היתה השני קרובה לאיבוד טפי מכלב ועורב כגון שאחז בה האור באופן שא"א להציל אפי' היתה קיימת בזמן אכילת הראשונה פטור, ואפי' אם בשעה שנטלה היתה השני עומדת אצלה, דביתר זמן אכילה אזלינן, כמש"כ ס"ק י"ב.

שם בא עכו"ם ואכל את הראשונה, ה"ה ישראל כמבואר בסיפא דהשני לא מן הדין, ונקט עכו"ם דאל"כ השני חייב שלא מן הדין, (וצ"ע בספר ערל"ג).

שם הראשונה בשוגג והשני במזיד חייב, קמ"ל דאע"ג דודאי אכל החלב, ולא קיל חטאו אם אכלו במזיד, מ"מ אין המעשה שעשה אחר החיוב משנה, וכיון דבנודע לו שהראשונה חלב הואי מביא חטאת, השתא נמי מביא א"ת, ומהני להגן עליו, דהא מיירי בשב מחטא המזיד, [ומסתברא דאף למ"ש באו"ש פ"ב מה"ש ה"ב בשם ירו' דפורש מן הודאי ואינו פורש מן הספק ונודע לו שחטא מביא חטאת, מ"מ הכא שהזיד בשני, אע"פ שהזיד רק בספק, מ"מ אינו מביא חטאת, כיון שידע שבמזיד זה חוטא בודאי, וכל הסברא היא מפני שבספק חושב שיקלע להיתר, ואיך יביא חטאת כשגרם במזיד החיוב חטאת, שו"ר באו"ש שאמנם הוכיח מסוגיא זו דתלמודן פליג ולמש"כ ניחא].

שם הראשונה במזיד, אפשר לפרש דכסבור חלב הוא, אבל בפשוטו מזיד היינו שיודע מה לפניו ואוכלו, והכא הרי יודע רק הספק, ורש"מ כמ"ש רש"י ותו' דהזיד בספקו אינו מביא א"ת, וכן פרש"י כאן שהי' יודע שספק הוא.

שם והשני בשוגג פטור, ואע"ג דחמיר חטאו, מ"מ גזיה"כ הוא דבעינן מצוות, ואליבא דרבי קמ"ל דאע"ג דבשעת השוגג ידוע שחטא

ודאי באכילת חלב, מ"מ מביא, כיון שאם נודע דהשני חלב מביא חטאת, וזה חידוש טפי מרישא שאחר שנתחייב לא נפטר ע"י אכילה שני, ועוד שמעינן מהכא דבשני בנ"א נמי השני פטור ולא אמרי' קבעת את הראשון במלקות ובודאי חטא, וכן לגבי הוא עצמו, אלא דהוא באמת ודאי חטא אלא שספק שוגג ספק מזיד.

שם שתייהן בשוגג, אם הוא עצמו אכלן מביא חטאת, ולכן ממילא מוכן דבתרי קיימינן, ואפשר דבא ללמד דדוקא אם באותו מעמד אכל השני עמו, דחטא שניהם שוה, יש לחוש שמא נקבע את הראשון בחטאת, אבל אם השני בא למחר או לאחר שכבר הביא הראשון אשם תלוי, אין סברא לחייבו, דלא מצרפינן מעשה שניהם, ומש"ה קתני שתייהן בשוגג, ולא דומיא דרישא בא ישראל ואכל כו'.

שם אלא שאם אתה אומר פטור קבעת את הראשונה בחטאת, ביאור הדברים דכיון דבאמת חטא שניהם שוה דשניהם אכלו מדאיקבע איסורא, אם נפטור את השני, עלול הראשון להביא חטאת, דיאמר ש"מ דקים להו לרבנן דודאי חטא, (אבל אם הראשון הי' מזיד לא חיישינן שיחשוב עי"ז שודאי חטא, כמו שדקדקנו לעיל, וזה מוכיח דהחשש הוא שמא יביא חטאת), ויש ללמוד מכאן דלמ"ד אפשר לברר איסורו, אין זה חומר בחטא, דאם הי' חטא הראשון חמור יותר, לא הי' נקבע בחטאת ע"י שפטרנו את השני, ורק מפני שחטאם שוה ומשום גזיה"כ הוא דמיפטר, עלול להקבע בדעתו שדינו בחטאת, ועי' בזה לעיל ס"ק י"ב.

שם אמר רב אשי ר"א היא כו' הא דלא משני נמי ר"א דאמרו לו היא, נתבאר לעיל ס"ב סק"ג.

שם ב' הלכך אמרי' לי' אייתי א"ת ואתני כו' ליהוי כפרה כו' יש לעי' הא באכל חתיכה אחת, גם אם כלפי שמיא גליא שחטא

שלצד שעשה המלאכה בשבת, הרי הי' כאן חטא גמור, חשיב שפיר כחטא באיקבע איסורא, דהפטור בלא איקבע איסורא הוא משום שגם לצד שודאי חטא לא נכנס למקום חטא גמור אלא למקום ספק, אבל הכא אם עשה מלאכה בשבת הי' החטא גמור, ואין יום שמסופק אם הוא שבת או לא, אלא שהוא מסופק אם עשה המלאכה ביום הידוע לחול או ששכח ועשה ביום הידוע לשבת.

ונראה מדבריהם דבדין איקבע איסורא בעינן שיהא דבר ודאי שעשה את המעשה במקום הקביעות איסור, והספק להכריע את הקביעות עצמה, דבזה הוא ריעותא ודאית, אבל אם לצד שלא חטא איגלאי מילתא שלא עשה המעשה במקום קביעות איסור, לא חשיב איקבע איסורא, ולפ"ז כ"ש בחלב לפניו וספק אם אכלו, דפטור, ואפי' אם הספק שקול דומיא דשבת ויום חול, ועי' לעיל סק"א בזה, ומשכח"ל כה"ג דשבת ויום חול, כגון שבשבת הי' חלב לפניו ובחול שומן, ואכל באחד מן הימים ואינו יודע באיזה מהן אכל, דלפרתו פטור, וולפמש"כ סק"א יש לדון בזה דסו"ס הואי כאן אכילה, מיהו זה גרע קצת מעשיית מלאכה והספק אם בשבת, דהתם מעשה המלאכה אחד, והספק רק ביום, אבל בכה"ג הספק שמא אכל חתיכה אחרת, ולא חשיב עי"ז ריעותא גמורה באכילת חלב.

ולפ"ז מבואר מדבריהם דספק אכל כשיעור ספק פחות מכשיעור, גרע מספק אכל ספק לא אכל כלל, וטעמא דמילתא משום דספק אכל כשיעור, לא מיירי באכל ודאי חתיכה פחות מכשיעור, והספק אם אח"כ הוסיף לאכול מעט להשלים השיעור, דזה יש לדמות לספק אכל, שזהו ספק נוסף, ואינו ענין לפחות מכשיעור ליחשב מעשה אחד המסופק, אלא מיירי שאינו יודע לשער החתיכה שאכל [או שאינו זוכר], וכיון דודאי אכל והספק לשער האכילה חשיב שפיר שנכנס לספק דאיקבע איסורא, ע"י שאכל שיעור מסופק, או

לא חל הקדשו, דכיון דליכא מצות א"ת במצב של ספק, א"א להתייחס לצד שחטא לחוד דא"כ חטאת מיבעי לי' להקריב, ונפ"מ כגון שהפריש א"ת בחתיכה אחת ונזרק הדרם ואח"כ נודע שחטא, דמסתמא קרבן פסול הוא אע"פ שנודע שחטא, וא"כ מאי מתני הכא דליהוי כפרה, הא גם לצד הזה לאו א"ת דחובה הוא, וע"כ צריך להתנדב בין חטא בין לא חטא, ואפשר דלישנא בעלמא הוא דאמר' כן, דאם נאמר לו שיביא נדבה א"כ לא ניתקן לגמרי החשש שהראשון נקבע בחטאת, ואם נאמר לו שיביא חובה, לא קדוש, הלכך אמרי' לי' שיתנדב באופן זה שאם חטא הרי הוא צריך קרבן הנדבה הווי לכפרה, ואם לא חטא, להוי נדבה בעלמא, ועי"ז יהא מוכח שלא נקבע הראשון בחטאת, וגם יבאר שהוא מתנדב, (ואפשר שזוהי הגדרת החיוב דרבנן, דאמר' לי' שעליו להביא א"ת שמא חטא וצריך כפרה), מיהו אפשר דאליבא דר"א נמי שייך התייחסות לחטא בהפרשה דרשות, כענין שמצינו לאמרו לו, [ונמיושב טפי לפ"ז דבב"ב הי' יכול להפריש על חטא כדס"ל לאמרו לו, ולא רק להתייחס לנדבה, מיהו צריך להתנות ואי לא להוי נדבה, משא"כ לאמרו לו], ולפ"ז לשון הגמ' מיושב טפי, אבל הא ליכא למימר דלצד שחטא איכא חיוב א"ת, אלא דלרבנן מספק אינו יכול לקיים חובתו, ולר"א יכול לקיים, וכמש"כ, ועוד דא"כ הי' ראוי שיתקנו אליבא דר"א שיביא לכפרה ידי', ולא רק שלא לקבוע את הראשון בחטאת, ואף באכל עכו"ם את הראשונה, שהרי הספק שקול, [וערש"י לעיל א' הא דבאנו למחלוקת].

טו. י"ז ב' תוד"ה מדסיפא, וגבי שבת ויום חול נמי מצינו למשכח שתי חתיכות כגון שעשה מלאכה ביהש"מ כו', בפשוטו מתפרשא מתני' בעשה מלאכה באמצע היום דהספק למפרע הוא כמו הספק שלפניו, דכיון דודאי הוה שבת בין הימים המסופקים, הר"ז כשבת ויום חול לפניו, וכיון

שאל אכילה כדרכו, ולא נתכוין לצמצם לשיעור מסוים, דג"ז חשיב מעשה דמשוי ריעותא, אע"פ שאינו זוכר כמה אכל, ולכאור' יש להוכיח חילוק זה מדברי התו' בתחלת דבריהם כמשי"ת.

והנה במ"ש תו' דמיירי בשתי חתיכות שיש בהם כזית, דאם ספק אם יש בהם כזית לא איקבע איסורא, יש לדקדק דמה בכך דיש בחתיכה ודאי כזית, הא בפשוטו מיירי דלא ידעינן אם מה שנחסר מהחתיכה ה' בו כזית, וא"כ מה מוסיף לנו זה שנשאר לפנינו חלק המשלים לכזית, הרי חלק זה ודאי נשאר, ובשלמא אם היינו מפרשים דהיתה כאן חתיכה כזית ועכשיו לא נשאר ממנה כלום והספק אם אכל כולה או שנשאר מעט ונאבד, או שהיתה חתיכה גדולה מכזית וודאי נשאר מעט והספק כמה נשאר דהשתא ליכא לחתיכה קמן, ניהא דאיכא ספק שהוא אכל הודאי שיעור שהי' כאן, אבל לפ"ז אין ספק על חתיכה מסוימת אם הי' בה כשיעור, אלא ספק על חלק נוסף מהחתיכה אם הוא אכלו או שנאבד, ולאוקומי בכה"ג זהו מחודש טובא, דצריך להוסיף דלצד שלא אכל כזית נחסר מן החתיכה שיעור כזית, ומכאן זה בנוי הספק, דמה שנשאר לא מהני מידי, ובפשוטו מתפרש דהספק כמה נחסר מן החתיכה, ומ"מ כתבו תו' דבעינן שהי' בחתיכה כשיעור, וזה צ"ב מאי מהני כיון שזה נשאר לפנינו, וקו' זו הק' אאמו"ר שליט"א בס"ד סק"א, כ"נ לכאור', אבל שמעתי מאאמו"ר שליט"א דפירש כונת תו' כמ"ש להלן בד"ה ברם, והקו' היא כללית בסברת איקבע איסורא דצריך שנדע שעשה מעשה כשיעור במקום שאיקבע איסורא, ועי'.

וביאר אאמו"ר שליט"א שם דבאמת בחתיכה אחת ודאי חלב וספק יש בה כשיעור לכו"ע חייב, אבל כשנוסף חתיכה של שומן לספק זה, לא חשיב איקבע איסורא, ולכן בעינן שתהא החתיכה ודאי כשיעור, והספק רק אם אכל, עיי"ש, ואכתי יש לשאול כיון

שאל רק שיעור מצומצם ומסופק, א"כ גם לספק שומן לא מהני מה שיש בחלב כשיעור, הא למה זה דומה לשתי חתיכות גדולות של שומן וחלב ונטל מכל אחת מהן שיעור מסופק ואכל אחת מהן, דגם לגבי ספק זה הרי מה שנשאר אינו מועיל כלום, ולכאור' מוכח מזה דכיון שבא לאכול כדרכו, ולא לצמצם עצמו בשיעורין, יש בזה החומר של איקבע איסורא, כיון דנחית לאכול בתערובת שיכול לבא ודאי לידי איסור, אבל אם הי' רק שיעור מסופק, הרי ספק שומן מגרע בית הספק הזה ומשוי לי' כלא איקבע איסורא, ועי' בכ"ז לעיל סק"ב, ולפמש"כ סק"ב דע"כ הא דמחייבין בס"ס א"ת היינו דוקא בספק אחד ויש ספק במעשה שעשה דהוא ודאי עשה שלא כדין בזה שאל מספק דאורייתא בלא לדקדק שיהא ודאי פחות מכשיעור, והס"ס הוא בחיוב א"ת, אבל אם הוכרע הדבר כהיתר מכאן ס"ס, פשיטא דפטור, לפ"ז מובן יותר דבדאיכא ס"ס בחתיכות הו"ל כהיתר, משא"כ היכא דבחתיכות יש כשיעור, והספק במעשה שלו, דלא נעשה מעשה היתר עי"ז, ולפ"ז יש מקום לחלק גם בחתיכה אחת ודאי חלב, בין יש בה שיעור וספק אכל כשיעור, לבין אם מתחלה יש בה ספק כשיעור.

ברם היות והדברים סתומין בדבריהם ז"ל, צ"ל דהתו' פירשו לפ"ד דספק יש בו כשיעור היינו ספק אכל כל החתיכה וממילא יש כשיעור במה שאכל, ספק לא אכל כולה אלא השאיר מעט ונאבד, וממילא לא הי' שיעור במה שאכל, ונאמנם הדברים דחוקים דלפ"ז הו"ל ספק אכל כולה ספק אכל מקצתה, דצריך לחדש ספק נוסף, (ולא הוה דומיא דמקוה ספק יש בה כשיעור), וצ"ל דרצה לבאר שהנדון מפני חסרון השיעור, מ"מ לפ"ז דבריהם מבוארים כפשטן, דכיון שהי' כשיעור ודאי, הרי יש כאן ספק שמא אכל כשיעור ודאי, והיינו איקבע איסורא, משא"כ בספק כשיעור, וניהא נמי טפי הא דחייב

בס"ס, כיון שלצד שאכל כולה, לא נכנס בצד ס"ס כלל, משא"כ אם נפרש שאכל שיעור מצומצם, דמ"מ אף לצד שהי' כשיעור, מ"מ הי' מצומצם במצב של ספק.

ולפ"ז צ"ל דכיון דאכל מהחתיכה אפי' שזה ספק אם אכלה כולה חשיב שפיר שנכנס לספק, אבל אם ספק אכל ממנה בכלל, לא חשיב שנכנס לספק, כמו שהוכחנו מדבריהם בשבת ויו"ח, וכמש"כ נמי לעיל סק"א ע"ש.

ואפשר הי' לומר דמעיקר הענין הוכרחו התו' לפרש דמיירי בס"ס, דכיון דמיירי בחלב לפניו וספק אם אכלו, א"כ אפי' אינו יודע שאכל כלל ג"כ חייב, ומה צריך להוסיף שאכל ודאי פחות מכשיעור, וע"כ דבס"ס קאמר, מיהו למש"כ דספק אכל לא חשיב שנכנס לבית הספק, א"כ רבותא דמתני' דספק אכל כשיעור, חשיב שפיר ספק, וע"כ דענין הס"ס למדוהו ממשמעות המשנה, ברם אם נימא דדעת תו' דספק אכל בכלל, ג"כ מביא א"ת, ע"כ דרק לדוגמא דשתי חתיכות נקטו ביהש"מ, אבל לדינא מודו דספק עשה מלאכה באמצע שבת, לא גרע מספק אכל בכלל, ועס"ק י"ט.

טז. נחזור לבאר ביסוד הנדון אי בעינן חתיכה משתי חתיכות, והנה כבר נתבאר לעיל סק"ב דהיינו דוקא במי שעשה מעשה מסופק, דבזה פליגי איזה ספק בעינן, אבל אם ספק לו שמא עשה מעשה גמור של חטאת ושכח, זה [כשחייב] אינו שייך לנדון דשתי חתיכות, וביאור הדברים דקרא דא"ת משמע דמיירי במי שספק לו שמא חטא, ואפשר לפרשו כגון שאינו זוכר אם חטא, ואם באמת חטא הרי בשעת החטא הי' הכל ברור, שהי' חלב לפניו ואכלו, [ועסק"א וס"ק י"ט] אם חייב בספק אם אכל כלל, אבל משכח"ל בע"א אכל וע"א לא אכל וכמש"כ שם, וכן אם נחית לאכילה והספק בשיעור, וכן בעשה

מלאכה וספק אם בשבת, עי' להלן], ולפ"ז יש לדון דאם בשעה שאכל כבר היתה החתיכה ספק, אין זה חשוב ספק חטא ברור, אלא שבודאי חטא בחטא של ספק, (דבכה"ג בצד שחטא קיל טפי, אלא שלעומת זה גם בצד שלא חטא, עבר על איסור אכילת ספיקא דאורייתא), ופשיטא להו לחז"ל דקרא מיירי נמי בעשה מעשה מסופק, דסתם ולא ידע בהכי מיירי, וגם הפסוק מתפרש שעשה מעשה ודאי, וספק חטא, והיינו שנתברר לנו המעשה שעשה, והספק הוא במציאות של מעשה זה, וגם אפשר דלא משכח"ל ספק של ודאי חטא אלא בע"א, עי' להלן בדין שבת, דגם אם נימא דספק אכל ג"כ משכח"ל חיוב א"ת, התם נמי הנדון על המצב המספק?

והנה בין בחתיכה אחת בין בחתיכה משתי חתיכות מיירי שהצד לחוש שחטא שוה, ומ"מ נחלקו דמ"ד חתיכה אחת סבר דסגי לחיוב א"ת בזה שיש ספק חטאת, ומ"ד חתיכה משתי חתיכות סבר שיש לחכמים לקבוע דרגת החטא בבית הספק הזה, דהיא שהאדם מסופק שמא חטא ובשעת החטא הי' המעשה ודאי, אין לחכמים לקבוע במעשה שעשה כלום, אלא בדרגת הספק לחיוב חטאת, אבל כשהספק ידוע קודם שעשה יש לחכמים לקבוע דין חתיכה אחת מתערובת זו, אם אכילתה בדרגת חיוב א"ת.

וי"ש כאן לבאר שני דברים, א. נודע שחטא או שלא חטא בין בחטאת בין בא"ת משנים את הדין אע"פ שאינם משנים את החוסר זהירות של האדם בשעת מעשה, כגון עד שהעיד על חתיכה שהיא חלב ואח"כ אכלה אחד בשוגג והפריש חטאת, ובאו עדים שהיא שומן, תצא ותרעה בעדר, אע"פ שאין בין חטא לחטא של חבירו שאכל חתיכה שהעיד עלי' ע"א שהיא חלב, ולא כלום, ולעומת זה ע"א שהעיד על חתיכה שהיא שומן ואכלה, ונודע שהיא חלב, מביא חטאת, אע"פ שהיתר גמור היתה, ואחרת כיו"ב

אם לא חטא יש כאן חטא מסוים של אכילת ספק, אבל כמו לאחר שנודע לא סגי בחטא זה לא"ת, ה"ה דקודם שנודע, עיקר החיוב מפני הצד שחטא, שמעורב בזה, [ומה"ט חשבינן לי' בנזיר כ"ט ב' ספק חולין בעזרה, ועי' לק' ס"ד ס"ק י"ג ט"ו בענין זה].

ומי"מ אפשר לפרש דהתורה התייחסה למצב המסופק כחטא מוחלט בדרגה זו, וכמו דמשכח"ל חטאים שכלפי שמיא גליא ג"כ לא מהני, כגון השוחט א"ת בחוץ לר"מ דמחייב, דאף דכלפי שמיא גליא שהי' עתיד להוודע או לא עתיד להוודע, ואף אם יאמר לנו אליהו שכן הי' עתיד להיות, אין זה משנה את המעשה שעשה במצב המסופק [עי' לעיל ס"ק י"א], וכעיי"ז כתב בתו' הרא"ש גיטין ע"ג ב' דהאומר ה"ז גיטך שעה אחת סמוך למיתתי ובא עלי' אחר, אפי' אם לא מת אח"כ, דאגלאי מילתא שאותה שעה לא היתה סמוך למיתתו, מ"מ לא הי' כאן חטא בדרגה של חטאת אלא של א"ת, ולא דמי לנוודע שהוא חלב דכלפי שמיא גליא שבשעת החטא הי' כך, אבל הכא אף דכלפי שמיא גליא העתידות מ"מ ה"ז גלוי בתורת עתיד ולא בתורת הוה, ולכן אין זה מגלה למפרע, (ולע"כ שם), ה"נ אפשר לפרש דכל חטאי הספיקות כיון שעתה א"א לברר, [כמבואר בירו' יבמות פ"ד ה"ב דבאפשר לברר אינו מביא], קבעה תורה להתייחס לזה כחטא ודאי בדרגה זו, דספיקות אצל בני"א זהו ג"כ חלק מהמציאות, וכמו ממזר ודאי ולא ממזר ספק, אע"ג דכלפי שמיא גליא.

ומיהו נראה לכא' דחז"ל הבינו שהתורה מתייחסת לזה כקרוב מסופק להגן מן היסורים, ולא כקרוב החלטי על עבירה כזו, דאל"כ הדין נותן דבעינן הודע שחטא בחטא של ספק, אבל ע"א חטא וע"א לא חטא, יש כאן ספק חטאת, ולא מצב של א"ת כלל, וכן בספק שבת ויום חול באמצע היום (אם חייב), דנהי שיש עליו תביעה בזה שאינו יודע, אבל

מותרת ע"פ ע"א, ואף ברציחה כן הוזרק חץ בחבירו ולא הצליח לכוון למטרה לא מקרי רוצח, ואילו המעגל במעגילה והרג מיקרי רוצח בשגגה, אע"פ שהחטא הראשון גדול יותר, מ"מ בעולם המעשה אין לנו אלא המעשה שעשה, ומשם אנו חוזרים אל המחשבה, לדון אם הוא אנוס או שוגג, אבל בדליכא מעשה אין לנו ענין במחשבות, ולכן זה שנודע שלא חטא בא"ת אין זה מגלה שאכילת ספק חלב אינה עבירה בדרגת א"ת, כמו שנודע שלא חלב היא אינו מגלה שאכילת חלב הידוע ע"פ ע"א אינה עבירה בדרגת חטאת, דהכא נמי מה שאכילת ספק חשיבא עבירה בדרגת א"ת, היינו מפני שיש על החתיכה ספק חלב, ומשנודע שאין עלי' ספק, הר"ז כנודע על חלב שהי' שומן, ב. כל מצב מסופק שבאים להכריע דינו, יש לדון תחלה כשהאדם יודע כל מה שאנו יודעים כמו שבחלב ודאי, אע"פ שהאוכל לא ידע, וגם הי' אומר מותר, יש לנו לדון על החתיכה כשיוודע ואח"כ לדון אם החוסר ידיעה הוא בדרגת אונס, ה"ה בבית הספק, דזה שלא ידע שיש ספק, לא עדיף מזה שלא ידע שזה חלב, ולכן אע"פ שבזמן האכילה לא ידע שיש ספק, ואח"כ נודע לו אם נודע לו שהי' ספק דאיקבע איסורא יש לדון בו כבא לאכול בשוגג אחר שהי' ידוע לו ספק זה, ואם נודע לו שהי' ספק דלא איקבע, הר"ז כבא לאכול בלא איקבע, כללא דמילתא כמו שבחטאת אנו דנים כפי מה שנודע לנו ולא לחוטא, ה"ה בא"ת.

מיהו אע"כ א"ת שונה מחטאת, שהרי בין בחטאת בין בא"ת אע"פ שנתכוין לאכול החלב או הספק חלב, מ"מ אם כלפי שמיא גליא ששומן הוא, אין כאן חטא גמור אלא כנתכוין לאכול בשר חזיר או בשר ספק חזיר ועלה בידו בשר טלה, ובזה חלוק חטאת מא"ת, דבחטאת נקטינן דגם כלפי שמיא גליא שחטא, אבל בא"ת הרי הדבר ספק, ואמנם גם

זה אינו חטא במעשה, ולא מצינו קרבן בזה, וכן מהא דהוזמו עדיו לאחר שנזרק הדם הבשר יאכל, ואע"פ שאגלאי מילתא דלא חטא כלל, יש ללמוד שהקרבן ניתן מתחלה גם על הצד שלא חטא כלל, והטעם כמש"כ לעיל דגם בשעה שהדבר אצלנו ספק, כלפי שמיא גליא שאין כאן חטא המצריך קרבן.

וְלַמָּדוּ חו"ל כן מהא דבנודע לו אחר שהקריב אשמו מביא חטאת, וש"מ שלא נתכפר לו החטא של אכילת ספק, אלא באופן זמני, וכן מהא דבנודע שלא חטא (או שחטא) אחר שנזרק הדם הקרבן כשר והבשר יאכל, אפי' נודע שלא חטא באכילת דבר מסופק, דכל א"ת בכלל, ואף מכל נודע שלא הי' חלב, יש לדקדק כן, וכן משמעות הפסוק שחטא ולא ידע, דהיינו שיש כאן ספק חטאת וחסר רק הנודע, דאל"כ הול"ל ואם נפש כי לא ידעה וחטאה ועשתה וגו'.

וביון שכן הסברא הפוכה, דכל שהספק מוחלט יותר בתורת ספק, אינו פשוט לכלול בחיוב א"ת, וכמשנ"ת לעיל סק"ח דהיינו טעמא דמ"ד בא"א לברר איסורו דאינו מביא א"ת, שזה חטא בדרגת ספק מוחלט, וכן ההיא דא"ת בחוץ שהבאנו לעיל אתיא כמאן דלא מצריך חתיכה משתי חתיכות, וכשהספק שמא חטא בחטא ודאי כגון בע"א אכל, וזה הקרוב יותר לחיוב א"ת, דיש כאן ספק גמור של חטאת, וכשעשה מעשה שהמעשה בעצמו ספק, בזה יש לחכמים להכריע, אם חשיב ספק חטאת לפנינו, ולמ"ד אפשר לברר איסורו כבר נתבאר גדר הדברים לעיל סק"ח.

וְלַמָּד איקבע איסורא אפשר נמי לבאר עד"ז, דכיון דיש כאן ודאי איסור, הרי הספק באיזה חתיכה הוא נפגש, וזה חשיב ספק במעשה שלו, ולא שחכמים צריכין להכריע דין אחת מבית הספק הזה, אלא שהוא אינו יודע אם נטל את הודאי שומן או את הודאי

חלב, משא"כ בחתיכה אחת הוא יודע את המעשה, וחכמים צריכין להכריע דין החתיכה, ואמנם גם בשתי חתיכות הוא יודע שנטל החתיכה הימנית ובא לשאול מה דינה, לא דמי, דגם כשנוטל חתיכה אחת מתוך השתים לא נעשית החתיכה כחתיכה אחת מסופקת, דנטילתה בידו ובפיו אינה משנה כלום בנדון החתיכה, וכמו שכ"ז שהחתיכה מונחת אצל חברתה, חשיב הבא ליטול כאחת כספק באיזה מהן יפגש, כך גם לאחר שנטל, חשיב הספק רק במעשה שלו ולא בחתיכה, ולכן הר"ז כבא לב"ד ואומר שהי' לפניו ודאי חלב וודאי שומן ואינו יודע באיזה מהן נפגש, דזה חשיב ספק חטא בודאי, ואע"פ שאין השנים לפניו, מ"מ כיון שהספק מתייחס לשניהם, לא נעשית חתיכה אחת ע"י נטילתו, משא"כ בחתיכה אחת שחכמים קובעים דינה כספק, וחשיב חטא של ספק.

וְלַכַּאֲוִי זוהי גם הסברא בדעת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא, ובדאיקבע איסורא לחומרא, דבמקום דאיקבע איסורא כיון שאין התורה מתרת את שניהם, אם באנו להתיר אחת, ע"כ לומר שאין לו לחוש שיפגע באיסור, וזה אין ללמוד מדין ספיקא דאורייתא לקולא, שיש לו הבטחה שיפגע בהיתר, דאין לנו לקבוע דין בכל חתיכה בפ"ע, שבכה"ג הספק הוא בשתייהן כאחת, ובזה אין הכרעה, שהתורה מכרעת את הדין, ולא את המציאות במה יפגע, ואף בספק ממזר, בדאיכא תרי קמן ואחד ממזר ודאי, יש לדון כן, אלא דהתם י"ל דלגבי כל חד לנפשי' הרי הוא כדבר נפרד, אבל זה שייך רק בבנ"א ולא בחתיכות.

וְלַפ"ז אין הדבר רחוק לומר דדוקא באכל עכו"ם את הראשונה, חשיבא השני' איקבע איסורא, לפי שכדי לקבוע את השני' בספק ולהתיר, אנו צריכים לנחש מה עשה העכו"ם, הגע עצמך ביש לו ספק שמא העכו"ם יודע מה שנטל, מי מהני זה שנשארה

דכוי ונדה ויבמה וא"ת בחוץ חשיבי כאיקבע איסורא, שיש כאן ספק ברור עם ריעותא ודאית, [ואמנם לעיל סק"ז פרשנו דהיינו הא דפריך ל' רבא לר"ע מנא לך דטעמי' דרב משום איקבע איסורא, דילמא משום דלא מחזקינן ספק איסור בחתיכה, והני דריעותא קמן שפיר מחזקינן ספק], וי"ל דכיון שלא הי' איסור ודאי, אע"פ שיש ריעותא, מ"מ בגדרי התורה הבא להחזיק איסור חשיב טפי חידוש, דההיתר חשיב טפי כחזקה קמיתא, וגם בזה יש להוסיף הסברא דלעיל דזה דמי טפי לאיסור המסופק, ולא לספק איסור גמור.

ואף אם נימא דהנדון בחומר החטא שהאוכל מתוך בית הספק דאיכא ודאי איסורא חמיר חטאו, אין זה סותר למש"כ דבספק ודאי חטא כ"ש דמביא א"ת, דמ"מ כשחכמים באים לשקול ולהכריע דין בית הספק, שפיר הדין נקבע לפי חומר האיסור של אכילת חתיכה אחת מתערובת זו, ואמנם חומר האיסור עיקרו מפני הספק חלב, אבל ההכרעה נקבעת כאילו הי' ספק מוחלט במצב זה, דגם הצד שחטא קיל טפי כשנטלו מבית הספק, ומה שבנודע מביא חטאת או פטור, זה ענין בפ"ע וכמשנ"ת לעיל.

יז. י"ז ב' תוד"ה אמר, שהרי כבר איקבע איסורא שהיתה א"א, וא"ת הא ביבמה נמי איקבע איסורא דאשת אח, ולא קו' היא דהספק מעוברת, הוא ספק מחודש, ולא אם עדיין נמשך המצב הקודם, וכיון שהאוסר הקודם דהוה מעיקרא ודאי בטל, אין כאן אלא ספק מעוברת, ולא איקבע בזה כלום.

ומשמע מדבריהם ז"ל דשנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה אף אם תרי ותרי הוי ספיקא דאורייתא, ג"כ לא חשיב כאיקבע איסורא, ולפ"ז למ"ש תו' כתובות כ"ב ב' דה"נ אפשר לברר איסורא ע"י הזמה, א"כ בשנים אומרים נתקדשה ג"כ מביא א"ת, אם זה ספיקא דאורייתא, וק"ל לחדש

חתיכה אחת, לקבוע בה דין ספק במוחלט, הרי הדין הזה צריך להתייחס למעשה העכו"ם, וחזר הדין שאין התורה קובעת מציאות אלא דינים, אבל באכל כלב או עורב את הראשונה, שפיר י"ל שבוזה התורה קובעת דינה כחתיכה אחת, דא"צ בספק הזה להתייחס ולקבוע את מעשה העורב, אלא אין לפנינו אלא חתיכה אחת מסופקת, דכל שהחתיכה נאבדה מדרך הנהגת העולם, יש לראותה כהיתה עומדת מתחלה לאיבוד, ובהיתה אחת מהן עומדת מתחלה לאיבוד, או להסרה וליפסל לאוכל אדם, י"ל שהספק חל רק על החתיכה הנותרת, דמעיקרא ידענו שלא יהא כאן אלא חתיכה אחת, ולפ"ז בדוקא קתני בברייתא וכן כלב וכן עורב רק ברישא, אבל בסיפא בכלב ועורב אף לרב פטור, מיהו זה חידוש וצריך להתיישב בדבר, ולעיל סק"י דפרשנו הברייתא בע"א עיי"ש, שו"ר ברמב"ם פ"ח ה"ד שהעתיק או כלב אף באכל את הראשונה, וש"מ שאין חילוק].

ולפ"ז אין הטעם כמש"כ לעיל דחכמים הכריעו בספק כזה דחמיר איסורי' לחייב א"ת, אלא שזה אינו ספק מוחלט שחכמים צריכין לקבוע דינו, והר"ז כשבת ויום חול (באמצע היום) דהנדון מתי חטא.

ויש עוד סברא לומר דבאיקבע איסורא חשיב טפי שיש לספק בית אחיזה ודאית, דהא הוה איסור קמן, משא"כ בחתיכה אחת, (ונתעוררתי קצת לזה), ועד"ז פרשנו לעיל סק"י בטעמי' דהרמב"ם דבאיקבע איסורא ס"ד לחומרא, דאחזוקי איסורא מספק לא מחזקינן, אבל משיש לדבר סמך ודאי, צריך רא' וביורר להתירו, [ובחיוב א"ת פרשנו דמטעם זה חמיר איסורו של הנוטל אחת מבית הספק הזה, וכדאמר נזיר כ"ג א', ע"י לעיל סק"ה וס"ק י"ג, אבל לפ"ז אין אנו דנים מצד חטא האדם בבית הספק, אלא הכרעת חכמים בבית הספק כי האי, דצד החיוב חטאת יש לו אחיזה ודאית, וע"י להלן], מיהו לפ"ז הי' מקום לומר

פלוגתא בזה, ועו"ק דלפ"ז לרבה [כגרסת השטמ"ק] דטעמא משום מצוות ליכא א"ת, ודוחק לומר דהתם ביבמות פריך אמילתי' דרבה משמי' דרב, כדעת' דר"נ, ואמנם לאו קו' היא כיון דתלמודן ס"ל כר"נ, אבל מ"מ יותר מיושב לומר דאתיא אף כרבה, מיהו לפנינו בגמ' ל"ג אמר רבה אמר רב.

והנה לעיל סק"ט י' כתבנו בדעת תו' דבשנים אומרים אכל חלב ידוע ושנים אומרים לא אכל, לא בעינן להני טעמי, ורק כשמעידין על החתיכה בזה יש לקבוע דין החתיכה אם היא כחתיכה אחת או כחתיכה משתי חתיכות, ועי' להלן בדברי הירוש'.

ולכאוי הי' נראה דאם תרי ותרי הוי ספיקא דאורייתא, אפי' כשמעידין על חתיכה חשיב ספק גמור לחייב א"ת לכו"ע, דכיון שהשנים שאומרים חלב, מעידין כן בברור, הרי יש כאן צד ברור של איסור, ואין דין ספק יכול לבטל עדותם, כמו שאינו יכול לבטל האיסור באיקבע איסורא, [עס"ק טז], וכן חשיב שיש לספק אחיזה ודאית כיון דקיימי תרי ואמרי חלב אכל, וגם הבא לאכול מתוך ספק כזה חמיר איסורי' כמו האוכל מבית הספק דאיבקע איסורא, דמאי חזית דצייתת להני ציית להו, ולא בעינן מצוות ואפשר לברר ככה"ג, כיון שיש כאן צד חלב ברור וחטאת ודאי, ולפ"ז אף בספק נתקדשה הי' חייב א"ת.

וכ"ז אם תרי ותרי הי' ספיקא דאורייתא, אבל כיון דקיי"ל יבמות ל"א א' דהוי ספקא דרבנן, א"כ החיוב א"ת הוא מכח חזקת א"א, וכמשה"ק תו' ביבמות ובכתובות שם דהול"ל בחטאת קאי, ולפ"ז ג"כ לאו מכלל דאיבקע איסורא מחייבין, אלא דבאמת הו"ל לחייבו חטאת, אלא דאשה דייקא ומינסבא מרע לחזקה, ומפיק לי' מחטאת ואוקמי' אא"ת, וכיון דעיקרו דחייב, א"כ לא דמי לחתיכה אחת דאיכא ספק דדוקא בהא פליגי, אבל

בודאי חיוב אלא דקצת ריעותא מפקעא לי' מחטאת, בזה יש לחייב לכו"ע.

ולפ"ז בתרי ותרי דקדושין דמוקמינן לה בחזקת פנוי, לכו"ע אינו מביא א"ת, דאין הפטור מפני שלא איקבע איסורא, אלא משום דחזקה עיקר, ואף למ"ד חתיכה אחת שנינו, פטור.

מיהו לדעת הרמב"ם דאיבקע איסורא הוא הגדר לס"ד מה"ת לחומרא, שפיר מזכיר בספק מגורשת שנבקע האיסור ובספק מקודשת שלא נקבע האיסור, ועל"מ פ"ח מה' שגגות ה.

שנים אומרים שנודע לו וחייב חטאת ושנים אומרים שלא אכל, והוא אינו יודע, נראה לכאוי' דאינו מביא א"ת, ורק כשהידיעה שלו בספק שייך א"ת, ועי' לק' סוס"ק י"ט.

יש לדקדק בהא דפריך התם הבא עלי' בא"ת קאי ואיהי גופה בא"ת קיימא, הא כיון דידעי הספק ולא פרשי, לאו שב מדיעתו ניהו וליכא א"ת, כמ"ש תו' לעיל, וי"ל דלא קשיא להו להתו' אלא דלא חמיר למהוי בא"ת, אבל אם הסיבה דליכא א"ת משום דמזיד הוא, שפיר פריך הבא עלי' בא"ת קאי, ואפשר עוד דאם יש להם קצת סמך להאמין לאלו שאומרים מת, תו לא חשיבי מזידין, ואם יעמידום על עיקר הדין שאין לסמוך על אומדן דעתא כי האי, חשיבי שפיר שב מדיעתו ומייתו א"ת, וכמו הבא על יבמתו ולא אסיק אדעת' ספק דמעוברת, [וערש"י כתובות כ"ב ב' באומרת ברי לי, ובר"ן שם, ובתו"י יבמות פ"ח ב',] ולפ"ז יש ליישב מ"ש בשטמ"ק כתובות שם בשם תר"י דאפי' אכל חתיכה משתי חתיכות במזיד מביא א"ת, דר"ל במזיד כי האי, שיש לו סמך להכריע דהאי שומן הוא, ושוב חזר בו דאין לסמוך ע"ז, אבל לאו במזיד לאכול ספיקא דאורייתא בלא סיבה, ומתפרש בדכותה דתרי ותרי דעלה קאי עיי"ש.

בירוי יבמות פ"י ה"ג שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה ר' יונה מדמי לה לחלבין אילו שנים אומרים פלוני אכל חלב ושנים אומרים לא אכל חלב שמא אינו מביא א"ת מספק והכא יתן גט מספק א"ל ר' יוסי לא תדמינה לחלבין שכן אפי' אמר לבי נוקריני מביא א"ת כו' עיי"ש, [והובא בש"ך יו"ד סי' קכ"ז סק], ולפ"ר ר"ל דבשנים אומרים אכל והוא אינו יודע נעשה לו ספק בעצמו שמא אכל, ואמרי' דל עדים מהכא, משא"כ בקדושין בדל עדים לא הוא מקודשת, ולפ"ז בהעידו על חתיכה דינה כקדושין, וכמש"כ לעיל לחלק לדעת תו', ולע"כ שם, אבל לא משמע דמחלק בין איקבע איסורא לחתיכה דלא איקבע בה כלום, ועכ"מ בדעת הרמב"ם ולעיל סק"א, ועי' לק' ס"ק י"ט.

שם בגמ' איתיבי' רב הונא לר"א ואמרי לה חב"ר לר"א, משמע דר"ה כחב"ר ס"ל, ויש לדקדק דבנדה י"ב א' בעא מיני' רבי אבא מר"ה אשה מהו שתבדוק עצמה כו' איכא דאמרי הכי בעא מיני' אשה מהו שתבדוק עצמה כדי לחייב בעלה א"ת כו' ומשמע דמודה ר"ה דחייב, אלא שאין ראוי לבדוק, וי"ל דההוא איכא דאמרי היינו אמרי לה דהכא, מיהו אם נפרש שם בכדי לחייב ולא כדי לחייב הוה ניחא, וצ"ע שם, - (בנדה שם ט"ו א' קתני בברייתא דראב"צ וחייבין בא"ת, מיהו ברמב"ן שם משמע דידע ראב"צ דחכמים לא פירשו אח"ז משום דבלא"ה פטור מא"ת, ולע"כ, וע"ע שם ס' ב' דקאמר כל שבעלה בא"ת, ובזה י"ל דשיעור א"ת קאמר, ועי' יבמות קי"ג א' תרי לישני בדעת שמואל).

יח. **בדין** ביהש"מ, לכא' נראה לפמשנ"ת לעיל ס"ק ט"ז, דאין לחלק בין ביהש"מ של ע"ש למוצ"ש, ויש לבאר בזה מה הדין בספק במציאות דשבת, ומה הדין בספק בדין.

והנה שנים אומרים שקעה חמה ושנים אומרים לא שקעה חמה דמשמע לכא' דיש לחלק בין ע"ש למוצ"ש דומיא דספק קדושין וספק גרושין, נראה דלא דמי, חדא דסתמא דמילתא מיירי כשהמצב מסופק מעצמו, ובלא עדים הי' הדבר ספק אצלנו, ועוד דזוהי חזקה העשוי' להשתנות בודאי, משא"כ בספק גרושין דאי לאו סהדי ליכא ספק כלל, וגם אינו עומד להשתנות מעצמו, ולכן הדבר פשוט דבכה"ג ליכא חטאת במוצ"ש, אפי' לדעת הר"ן בכתובות שם דבתרי ותרי דגרושין חייב חטאת, וכן לפרתו' אע"ג דליכא טעמא דדייקא ומינסבא לאורועי לחזקה, וכיון שכן הדין נותן דלדעת הרמב"ם ס"ד לחומרא בכה"ג בין בע"ש בין במוצ"ש, ולא דמי לספק דנדה שהספק המתחדש לן השתא בשעת מצירת הדם, ולא איתרע חזק"ט מעיקרא, אבל הכא אתרע חזקת היום, ויש ספק גמור לפנינו, ואין דין ספיקא דאורייתא מכריע את המציאות, וגם סברא דאל תחזיקנו באיסור לא שייכא בכה"ג, דהשבת קמן כמו היום העבר, עי' בסברות שבזה לעיל ס"ק ט"ז. **וב"ז** בספק במאורע במציאות, אבל בספק בדין, אפי' נימא דאם הי' שייך רק ביהש"מ של ע"ש חשיב ספק של חתיכה אחת, אבל כיון שבהכרעת ביה"ש דהשתא אנו קובעין דין ביהש"מ של מוצ"ש, א"כ נמצא שכבר הוכרעה שאלת ביהש"מ, דרק בודאי לילה דינו כיום הבא, דלא מסתבר לומר דדין ספיקא דאורייתא יקבע היתר בע"ש, ולא יקבע איסור ודאי במוצ"ש, דאם אחר הכרעת ההיתר בע"ש נצטרך לומר דבמוצ"ש האיסור ספק, הרי זה סותר את ההיתר המוחלט של ע"ש, וכיון דבמוצ"ש לא אסרינן במוחלט, ע"כ שלא נתיר בע"ש במוחלט, וגם סברא זו שייכא לענין איקבע איסורא דכיון שאין אתה יכול להתיר את שתיהם ע"כ נשאר דין ספק.

ובלא"ה נמי נראה דביהש"מ אינו מצב מסופק, דהא בעשה מלאכה בשני

הביהש"מ חייב חטאת כדאמר שבת ל"ה ב', ואין כאן אלא ספק אם זמן זה מהיום או מהלילה, ויש לדמות נדון זה לשתי חתיכות, דאין דין הספק יכול להכריע היתר באיסור שבת, וכיון שכן חשיב ספק במציאות במקום שיש ודאי איסור, ולזה לא מהני ספיקא דאורייתא, ע"י לעיל ס"ק ט"ז.

ובאמת בתוספתא מבואר דהעושה מלאכה ביהש"מ בין בע"ש בין במוצ"ש מביא א"ת, ועי' בזה לעיל סק, [וכן בדין לא גזרו על שבות ביהש"מ לא חילקו בין ע"ש למוצ"ש, כ"כ במ"ב סי' שמ"ב בשם הב"מ, וכ"כ בשם הגר"א דהיינו ספק חשיכה ספק אינה חשיכה, חד לע"ש וחד למוצ"ש].

ובדעת תו' עמשנ"ת לעיל ס"ק ט"ו דעיקר הא דפירשו מתני' בביהש"מ היינו משום בבעינן שיהא ודאי שעשה המעשה בשעת ובמקום קביעות האיסור, ולא סגי בזה שלצד שחטא ה' במקום שהאיסור קבוע, [ואפשר שלמדו כן לפי שיטתם מהא דספק יש בו כשיעור, דהתם טעם החיוב מפני שבודאי עשה מעשה במקום קביעות האיסור, ולכן חייב אף בס"ס עי' לעיל סק"ב], וכיון דבעינן קביעות איסור בשעת מעשה יש סברא להחמיר במוצ"ש דחשיב שנכנס למקום האיסור בלא בירור, מיהו מדבריהם בתרי ותרי משמע דלא סגי בשני צדדים ברורים, ועמש"כ בזה לעיל ס"ק י"ז, וכיון שכן ל"ק אם גם ביהש"מ חשיב כתרי ותרי למ"ד ספיקא דאורייתא הוא, ולדעת תו' משמע דלא חשיב עי"ז איקבע איסורא.

יט. **בדין** ספק אכל בכלל ואם אכל ה' ודאי חלב, יעוי' מש"כ סק"א דבעינן מעשה ודאי שזה גורם ריעותא לחיוב א"ת, ומצאתי בתורע"א מקואות פ"ב שהביא בשם המל"מ בהא דקתני התם הטמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל ואפי' טבל כו' דהא דטהור בטומאה קלה היינו דוקא בירד לטבול

וספק טבל, אבל בספק אם ירד בכלל, אפשר דאפי' בטומאה קלה לא מטהרין ל', וזה ממש כסברא שכתבנו, [ולעיל שם דקדקנו כן מדלא מפרש מתני' הכי, ואע"פ שאין הדבר מצוי כ"כ ספק כזה, מ"מ כיון דמתני' לא קתני עובדא כהני סיפא, אלא ספק אכל כו' שבקי' דאיהו דחיק ומוקי אנפשי' בגונא דספק, ועוד דבמתני' דמקואות שם קתני ספק טבל ספק לא טבל, וכן בטהרות פ"ו ספק נכנס ספק לא נכנס, וש"מ דנקט תנא ספיקי כי האי, וא"כ הו"ל לפרושי מתני' בהכי], - עתוספתא שבת פ"י דשנים שעשה אחד מהם מלאכה חייבין א"ת, ומתפרש בדאתעבידא מבינייהו באופן שע"ז יש ריעותא על שניהם, א"נ בז"י וזא"י, ויש ספק מי עיקר].

ושמעתי מאמור"ר שליט"א דיש להסתפק בזה מטעם אחר, דאפי' ירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל, או לעס בפיו ספק בלע ספק לא בלע, ג"כ לא יתחייב א"ת, דלא מצינו א"ת אלא כשהמעשה ודאי בשלימות, והספק אם ה' איסור או היתר, אבל אם הספק אם ה' מעשה אפי' יש ריעותא לתלות כן, מ"מ לא מחדשינן מעשה מספק, ואפי' אי בעלמא חשיב ספק גמור כה"ג, מ"מ בא"ת לא מצינו בגמ' אלא כשהעשייה ודאית בשלימות [כדכתיב ועשה], והספק בהכרעת הדין של המעשה, [ולפ"ז יש לדון בעד אומר אכל וע"א לא אכל כלל אם חייב א"ת, והרמב"ם העתיק ד"ז דע"א שומן ה', מיהו י"ל דעדים זהו נדון בפ"ע].

ולפ"ז יש לבאר דא"ת בא על חטא ודאי, שחכמים קובעים את המעשה שעשה בודאי, אם הוא ספק חטאת או לאו, ואין חוסר זכרון של האדם משתתף בקביעת הקרבן, אלא צריך שיתברר לנו המעשה בודאי, והמקום שהי' בו ספק, וממילא נקבע מעשה כזה בחיוב א"ת, מיהו אפשר דאף למש"כ דבעינן ריעותא קמן, לא חשיב שחוסר הזכרון קובע את הקרבן, אלא דכיון דידעינן שירד

חשיב מעשה גמור, דאין הספק אם עשה מעשה נוסף אלא במעשה הזה גופי' תלוי החיוב, (ועי' לעיל סק"ב).

ומדברי התו' בספק אכל כשיעור מבואר דהספק אם הוסיף לאכול עד כזית, שהרי כתבו דהחתיכה שיש בה ודאי כזית גורמת החיוב, והיינו מפני שיש ספק אם אכלה כולה, דאם ידעין כמה שאכל א"כ אין מועיל מה שהי' בחתיכה כזית, וכמשנ"ת לעיל סוס"ק ט"ו בדבריהם ז"ל, ואמר אאמור"ר שליט"א דאמנם לפ"ז מוכח מדבריהם דאפי' ספק אכל בכלל מביא א"ת, [והיינו דוקא לפי' אאמור"ר שליט"א, אבל למש"כ דבעינן ריעותא בגופו י"ל שפיר דג"ז ריעותא כירד לטבול, וכמשנ"ת, וכבר כתבנו כן לעיל ס"ק ט"ו עי"ש], ואמנם כן בספר אאמור"ר שליט"א ס"ד סק"א כתב דאפי' ספק אכל בכלל מביא א"ת.

(נראה דאם מסופק שמא אכל חלב ונודע לו ונתחייב חטאת, אפי' אם נימא דבספק אכל בכלל בכה"ג בלא נודע מביא א"ת, מ"מ בכה"ג אין מקום לא"ת, כיון שיש כאן ספק חטאת, ורק כשבזמן שנודע מתחייב על החטא א"ת, חשיב ספק דא"ת, ובפרט למש"כ לעיל דספק של חוסר זכרון לא מהני לא"ת, אלא דזה גרע כיון שהספק על חיוב חטאת, מיהו זה תלוי בסוגיא דהוריות ד' א' בספק נתכפר דאי גרסינן התם שאין מביא א"ת, ש"מ דשייך א"ת בכה"ג, ועי' בכ"ז בספר אאמור"ר שליט"א הוריות שם, מיהו לא דמי לשנים אומרים אכל דלא נודע לו ועכשיו נודע לו רק ספק, ואם מעדין שנודע לו, באמת צ"ע אם מביא א"ת, ולע"כ בסוגיא שם).

לטבול ולא ידעין מה הי' אח"כ, הרי מתעורר אצלנו ספק אם השלים מעשהו, וכן אם לעס וספק בלע, אבל בספק אכל בכלל, אין נקבע אצלנו ספק אלא מחוסר זכרון שלו, דאין לפנינו מעשה מספק, ולכן ליכא א"ת, [ויעירו' יבמות פ"י ה"ג דאפי' אמר לבי נוקרני מביא א"ת, וצ"ע אם יש להוכיח שם היפך מש"כ, דלכאו' משמע דלא בעינן מעשה ודאי, אלא די"ל דבדרך כלל בתרי ותרי יש לו מקום ספק בעצמו, דהא לא מיירי במכחישן, ועי' לעיל ס"ק י"ז].

והנה לפמש"כ דבעינן ריעותא באדם עצמו, שפיר י"ל דאם התחיל לאכול, הר"ז כירד לטבול, דמתפרש דומיא דידד לטבול שירד להשלים מעשה הטבילה, וה"נ התחיל לאכול סעודה של חמץ בפסח, ובדרך הרגיל אוכל כזית, והספק אם השלים סעודתו, או שאירע דבר שהפסיקו, בזה חשיב שפיר ריעותא על כל הכזית, מכח המעשה שהתחיל לאכול, אבל למ"ש אאמור"ר שליט"א דבעינן שיעשה בודאי מעשה בשלימותו, א"כ זה שהתחיל לאכול, לא מהני לחייבו משום ספק כזית, כיון שהספק אם הוסיף במעשה, וכמו ירד לטבול והספק אם הכניס ראשו במים, וא"כ חתיכה גדולה של חלב לפניו ספק אכל כשיעור ספק אכל פחות מכשיעור, הר"ז כספק אכל בכלל, ויש לפרש מתני' כשהספק איך לשער החתיכה שאכל, ולא שהספק אם אכל עוד מעט, אלא חתיכה בגודל שאכל, אם יש בה כשיעור, כגון שספק אם החלל שבה מצטרף לשיעור, או שהשיעור מצומצם וקשה לעמוד על דיוקו, ואכילת חתיכה מצומצמת

סימן ד

בדין חטאת העוף הבאה על הספק

דרשא היא, דכיון שקרבן אחד מועיל לטהר ולדות הרבה, ה"ה היכא דהשאר עלי' חובה.

ובתו"כ מסיים עלה יכול אף ללידה אף לזיבה תביא קן אחד ת"ל זאת, ופי' הראב"ד והגר"א דהאי קרא ממעט שאינה אוכלת בזבחים עד שתביא קן ללידה וקן לזיבה, דקרבן דלידה אינו מטהר מטומאת זיבה, וכ"מ בגמ' כגרסת הב"ח, וכ"ה בשטמ"ק אות י"ח בשם הרא"ש ואות כ"א בשם תו' והביאו כן מהתוספתא, וכן לק' ט' ב' אות ט"ז והביא כן מהתו"כ, ומיושב משה"ק בגהש"ס, ונראה דמתני' נמי מתפרשא דלהכי פלגינהו בתרתי ולא קאמר ספק חמש לידות וזיבות, לומר דקרבן אחד על כל ספק קאמר וכן על כל ודאי, וגם אפשר דלא הו"ל להזכיר לידה וזיבה כלל, אלא חמש חטאות העוף ספק כו', (ועסק"ג דאף במצורע וגר, או נזיר וגר קתני בתוספתא דצריך לחזור ולהביא לכפרות).

ולק' ט' ב' מייתנין הא דתני תנא קמי' דר"ש דמרבה מתורת היולדת שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה ומסיים עלה יכול אף על הלידה ועל הזיבה ת"ל זאת, ופריך דהא פשיטא דאטו אכלה דם וילדה ה"נ דמביאה קרבן, אחד, ומשני אימא הכי יכול על הלידה שלפני מלאת כו', וכבר הק' בשטמ"ק בשם תו' אמאי לא משני דאיצטריך קרא שאינה ניתרת בקדשים, ותיריך דאה"נ דלזה שפיר בעינן קרא, אבל האי ברייתא מיירי בפטור מקרבן לגמרי, ולזה לא איצטריך קרא, אבל קשה דסו"ס מגלן הני תרתי, דהא דסגי לולדות הרבה בקרבן אחד, ושאוכלת בזבחים בקרבן אחד אע"פ שהשאר עלי' חובה, נלמד מתורת

א. **כריתות ח' א'** מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים, בגמ' מבואר דלטבילה מדמינן לה, ואפשר דהענין נלמד מהא דמביאה קרבן אחד על לידות הרבה כדדריש לק' ט' ב', ואם איתא דכל לידה גורמת טומאה אמאי סגי לה בקרבן על האחרון, הרי הראשון ודאי גרם טומאה ודאית, א"ו אין נוסף על האשה טומאה טפי בלידה נוספת, והא דצריכה להביא קרבן יולדת אחר מלאת, היינו מפני שכבר נתחייבה בהבאת הקרבן, ואינו בדין שזה שהמתנה יועיל לה להפטר בקרבן אחד, ומסברא אפשר להבין דחובת הקרבן אינו קובע הטומאה אלא הלידה, [דהכא ליכא למימר דגלי לן קרא שאין בזה טומאה נוספת, שהרי מביאה על האחרון ולא על הראשון כדאמר לק' ט' ב'], וכיון דחזינן דלידה נוספת לא מטמאה טפי, אע"פ שיש אופנים שחייבת קרבן על כל או"א, מ"מ לענין טהרה שניהם שוין, ותדע שעל חש"ו ג"כ מביאין קרבן ונאכל כדאמר נדרים ל"ה ב' ובתוספתא דמכלתין פ"א, ואע"פ שאינם חייבין בקרבן, מ"מ הטהרה שבקרבן זוהי מציאות כטבילה, (וכהזאת אפר פרה), וכיון דאין עליהם חיוב ודאי דסגי להו בקרבן אחד, וה"נ בגדול ובן דעת דחיוב הבאת הקרבן אינו מעכב את הטהרה, וכ"מ בגמ' ז' ב' דטעמא דלא בעינן ידיעה במחו"כ משום דכי מייתו קרבן לאשתוריי באכילת קדשים הוא דמתין.

וראיתי בתו"כ דמרבה תרווייהו מתורת היולדת, דמייתי ברישא מתורת היולדת ההיא דאשה שילדה ולדות הרבה, ובתר הכי תני תורת היולדת האשה שיש עלי' ספק חמש כו', ולפמ"כ באמת כולה חדא

היולדת, והא דלאחר מלאת חייבת, ושאינה אוכלת בזבחים בקרבן לידה על זיבה, נלמד ממיעוטא דזאת.

ולפמשי"כ דכל עיקר הדין דסגי בקרבן אחד לאכילת קדשים, נלמד מהא דסגי בקרבן אחד על ולדות הרבה, י"ל דהא נמי פשיטא, דכיון דפשיטא לן שאע"פ שילדה בתוך ספירת זיבתה צריכה להביא קרבן על הזיבה לחוד ועל הלידה לחוד, ש"מ דכיון דשני ענינים הם, חיילא עלה טומאת לידה נוסף לטומאת זיבה, וממליא פשוט דקרבן אחד לא מהני לתרווייהו, דכל עיקר הטעם דבלידה סגי בקרבן אחד הוא משום דלא נוספה בה טומאה, ובדין הוא שלא תבאי אפי' לידה לאחר מלאת אלא קרבן אחד, אלא דאיעיט מזאת, ומפרשין המיעוט דכיון דכבר חייל עלה חיוב קרבן, לא נתנה תורה שיהא עצל נשכר בשיהוי קרבנותיו, אבל אין זה הדין גורם טומאה וכמשנ"ת, ואפשר שלזה נתכוין הרא"ש בשטמ"ק אות י"ח ע"ש.

ב. שם מעשה שעמדו קנין כו' לרש"י מיייתי מהאי מעשה דמן הדין מותרת לאכול אחר קרבן אחד, דהא כל עיקר תקנתו היתה למנוע אכילת קדשים בטומאה, ומשמע לכאור' דזה לא השמיענו רשב"ג אלא שמתוך הדברים מובן דזה פשיטא להיתר, ויותר מיושב לומר דמעיקרא לא התירו חכמים אכילת קדשים קודם הבאת כל הקרבנות, דנפיק מיני' חורבא שאפשר לאכול בקדשים, בזמן שעדיין חובת חטאת עלי', וגם איכא למיחש לפשיעה, וניחא טפי המעשה דמיייתי, שהוא לימד ההיתר, וגם מלישני' דרשב"ג משמע שלימד היתר אכילת קדשים, ולפ"ז מתפרש לפרש"י כמו לגר"ת [בתו' בשטמ"ק, ובב"ב קס"ו א', וכ"נ כונת תו' בשמעתין ד"ה נכנס, וכ"נ גרסת הרמב"ם שכ' בפיה"מ והלכה כרשב"ג ופסק בפ"א ממחו"כ דהשאר עלי' חובה, ועי"ש בראב"ד ובכ"מ ולח"מ, ועיקר הא דפסק כרשב"ג מוכיח דרשב"ג דינא קאמר, ולא תקנה זמנית

לעבור על ד"ת, דבזה אין להתייחס איך לפסוק, וכ"ה לפנינו בתו"כ, ועי"ש בר"ש], אלא דלפרש"י צריך לומר דלא הוה סגי בהעמדת הדבר על ד"ת, והוצרך גם לפטור מהשאר, וזה נתבטל מיד אחר זמן מועט, אבל הא דאוכלת בקדשים נשאר בהיתירו, - לשון נכנס לב"ד מוכיח שהוצרכו למושב ב"ד לעקור תקנה קדומה, דאל"ה הול"ל נכנס לביהמ"ד, ובלא"ה הדבר פשוט שלא המתין עד אותו יום מלגלות הדין אם הי' הדבר היתר גמור, וכל הענין מוכיח שבא לתקן תקנה מחודשת, אלא דלפר"ת עקר הדרבנן, ולפרש"י עקר נמי הדאור'.

ולפ"ז אפשר לבאר הא דתנן טהרות פ"ד מ' אלו ספיקות שטהרו חכמים ספק קרבנות האשה שיש עלי' ספק חמש לידות וספק חמש זיבות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עלי' חובה, ולכאור' משמע דטיהרו חכמים בזה שהתירוהו לאכול בקדשים אע"פ שעדיין כמה ספיקות עלי', וזה יתכן רק אם בחמש לידות ודאות לא טהרו חכמים עד שיביא כולן, ונשנית משנה זו קודם רשב"ג, מיהו אין קו' לפרש מתני' דאהא דקתני ואין השאר עלי' חובה קאי, (דומיא דספק בכורות דלאו בטהרות מיירי), וביאור הדברים דאע"פ שאין חילוק בין החיוב של ספק אחד לקרבן אחד, ובין שתי ספיקות לשני קרבנות, מ"מ תיקנו חכמים להתייחס לזה כהוכרע לטהרה.

ויתכן שבכלל תקנת רשב"ג שלא יהיו ממשכנין אותה על השאר, דהא קודם תקנת רשב"ג אין ממשכנין כיון שמעצמה תביא להתירה בקדשים, אבל לאחר תקנת רשב"ג הי' מקום למשכן אחר שהביאה את הראשון, וייתיישב בזה הא דלא קאמר בערכין כ"א א' דפעמים שממשכנין על חטאת יולדת, (דחטאת נזיר דנקט ג"כ מיירי כשהקדים שאר קרבנות לחטאת, ולר"א נזיר מ"ה ב' או הרמב"ם שם חטאת קודמת), מיהו כיון דהא דחטאת נזיר קושטא הוא גם קודם תקנת

והא דבספק מביאה נמי עולה כדפרש"י במתני' ז' ב', וכ"מ בגמ' דקתני מביאה שתי קנין אחת על הודאי ואחת על הספק, וקנין מתתפרש תרי, ועוד דדומיא דודאי קתני, ואמנם ודאי רשות איכא כיון דיכול להתנות וליכא חשש חולין בעזרה, אבל אכתי חובה מנלן, הרי מספק אינו מחויב לקיים המצוה וכמש"כ, נראה דהרשות שנתנה תורה בחטה"ע היינו שיכול להחמיר על עצמו כאילו ילדה ודאי, אבל אינו יכול לנהוג בחטאת כאילו ילדה ובעולה כאילו לא ילדה, [וערמב"ן עה"ת פי' ויקרא בשם האבן עזרא דהעולה כאימורים לחטאת], ואמנם ודאי דהדרשא דתניא נזיר כ"ט א' לחטה"ע מתפרשת רק על החטאת, אבל עוה"ע אסור להביא על הספק, וכמש"פ רש"י ז' ב' דבחטאת דוקא הקלה תורה כיון שאין כאן הקטרת ספק חולין, והזאת הדם לא חמירא כ"כ, אבל עוה"ע לא, מ"מ הענין מתפרש דכיון שא"א להתנות בחטה"ע, הקילה תורה להביאה בספק, ובעולה לא הוצרכנו לקולא זו, ואסור להביאה בספק, אבל יכול להמשיך על עצמו חיוב כאילו ילדה ודאי, וממילא יצטרך להתנות בעולה.

ובתו' שבועות ח' א' כתבו דספק יולדת לא חשיבא בת קרבן אע"פ שמביאה חטה"ע הבעה"ס, מידי דהוה אחייבי אשמות תלוין דלא חשיבי בני קרבן כיון דאין באין אלא על הספק, ועוד דהא איכא עולת העוף שאין מביאין על הספק, ולכאור' נראה מזה דלא כמש"כ, דלא גלי קרא אלא חיוב חטאת, והעולה אינה חובה כמו החטאת, ואין לומר דכונתם רק דבעולה לא נתחדש דין הבאה על הספק בלא תנאי, דסו"ס בר קרבן הוא כמו החטאת לענין שצריך להביא, ונראה דאמנם האי ועוד שכתבו מתפרש ואפי' את"ל דחשיבא בת קרבן גמור מקרא דמחייב לה דומיא דא"ת, [ונוימא דחטאת עדיפא מא"ת כיון דסלקא לחובתה אם ילדה ודאי], מ"מ עולה לא מיחייבא, דהא אינה יכולה להביאה

רשב"ג ניהא לי' למינקט ד"ו, לומר דמתני' כללא כ"לא אבל יש יוצאים מן הכלל, אף אם נשנית קודם תקנת רשב"ג, מיהו הדבר צריך ראי', ובפשוטו ממשכנין, ועל עולת יולדת מבואר שם בגמ' דממשכנין.

בתו' ב"ב שם כתבו דאיכא בל תאחר על השאר אע"פ שכבר מותרת באכילת קדשים, ואע"ג דאמר נדרים ד' ב' דטעמא דחטאת יולדת בכלל דרוש ידרשנו הוא משום דמתירתה בקדשים, מ"מ כיון שחטאת זו בכלל, ממילא כל החובות דיולדת בכלל, וגם אפשר ללמוד ד"ז מחטאת נזיר.

ג. **שם** מתני' האשה שיש עלי' ספק כו' ואין השאר עלי' חובה, נראה דאף אם הי' אדם יכול להתנדב חטאת, ג"כ לא הי' מחויב בספק מדאור' להביא חטאת, דאע"ג דספיקא דאור' מה"ת לחומרא, היינו לפרוש מן האיסור, אבל אין חל עליו חיוב לעשות מצוה מכח ספק, כדאמר' חגיגה ד' א' גבי טומטום איצטריך קרא למעוטי ספיקא, ופרש"י ל"ל קרא מהיכי תיתי לן לחיובי, ולא דמי לכוי דאם שחטו חייב לכסות, דהתם מכניס עצמו לספק וגורם לעצמו לעבור על המצוה, ודמי לספק איסור, אבל הכא דמי לספק דראי', ומאנדרוגינוס פ"ד דביכורים אין ראי', כיון דהצד זכרות שבו צריך ראי' להפטר, ולפ"ז יש לפרש דהיינו דקאמר ואין השאר עלי' חובה, דאע"ג דרשות איכא [מדאורייתא עכ"פ, ואם מלק מסתברא דחייב להזות הדם, וכל דיני חטאת העוף נוהגין בה, כמו בראשונה], מ"מ אינה מחויבת מספק להביא קרבנותיה, ולפרש"י אסור נמי מדרבנן להחמיר ולהביא, דאיכא נמי קולא דחולין לעזרה, ואפשר שלמד כן מדתנן בטהרות בפ"ד דאלו ספיקות שטהרו חכמים, דהיינו שהורו לדונם כנטהרו, אבל חובה בקמייתא נמי לא הוה, ועי' לעיל סק"ב, מיהו התם נמי קתני ואין השאר עלי' חובה, ומשמע דאכתי רשות איכא, גם לאחר שטיהרו חכמים.

בלא תנאי, ואי קרא חובה קאמר, באמת בעולה פטורה, אבל לתירוץ קמא דחטה"ע דמיא לא"ת, לענין דלא חשיבא בת קרבן, י"ל נמי דקילא מא"ת ואינה אלא רשות, וממילא חיוב החטאת והעולה שוין, מיהו ודאי משמעות התו' דחטה"ע הבעה"ס היא חובה, ולפ"ז באמת עולה רשות, ודברנו הם לצד דחטה"ע נמי רשות, לפ"ז העולה והחטאת שוין, אלא דיש לדחות שכתבו כן דאפי' את"ל הכי, מ"מ פריך שפיר, מיהו עי' לק' סק"ד דבאמת דעת תו' זבחים ס"ח א' ד"ה אימר משמע דחטה"ע היא חובה דומיא דא"ת, ולפ"ז גם דבריהם דהכא כפשטן.

ובאמת לפמ"ש"כ דבספק מורין לי' להביא עולה, כיון שלגבי החטאת התנהג כאילו חטא, והרי הוא כסותר עצמו בקרבנותיו, צ"ע במתני' דנזיר נ"ט ב' דקתני התם בספק נזיר טמא ספק טהור דמביא חטה"ע ועולת בהמה, ואילו עולת העוף לא קתני, ובתו' שם ד"ה מי כתבו דה"ה עוה"ע ולא חש לפרשה, אבל במפרש שם ובתו' ס' א' ד"ה ה"ג נוכ"נ ברמב"ם שם פ"י מה"נ ה"ח והק' כן בכ"מ שם] כתבו דאינו מביא עוה"ע, ובמפרש כתב דעוה"ע אי בעי מייתי אי בעי לא מייתי דכיון דדורון הוא לא מעכבא, ובתו' כתבו ושמו מספק לא הצריכוהו, ומתני' גופה נמי משמע דברישא מביא כל הקרבנות טומאה ורק בסיפא קתני חטה"ע ועו"ב עיי"ש, (ונתעוררתי לזה), מיהו במפרש שם פ"י נמי קרבן טומאה דרישא חטאת, מדקתני וקרבן טומאה בספק ולא קתני דעולת העוף נדבה וחטאת בספק, ולפמ"ש"כ דכשמביא חטה"ע על הספק הרי הוא צריך להתייחס לכל החיוב כאילו חייב בודאי, א"כ התם נמי ה' ראוי שיתחייב עוה"ע.

וראיתי בתוספתא דמכלתין פ"א ה"ה כל חייבי קניין שבתורה חציין חטאות וחציין עולות חוץ מקינו של גר שאע"פ שהן חובה שתייהן היו עולות, רצה להביא חובתו מן הבהמה יביא, הביא עולות בהמה לכפורים

יצא, מנחות ונסכין לא יצאו, לא אמרו קן אלא להקל עליו, הביא לצרעתו (כ"ג), ולפנינו (לצערות), יחזור ויביא לכפרתו, לנזירותו יחזור ויביא לכפרתו, והנה אי לאו דהאי ברייתא שנוי' בתלמודן בע"א בסיפא [עי' להלן] הרי הדבר מפורש כאן דכל מחוסרי כפרה יכולין להביא עולת בהמה במקום עוה"ע דלא אמרה תורה עוף אלא להקל עליו, וכדחזינן ביולדת ומצורע, וגמרי' מזה לזב וזבה ונזיר וגר דהקילה תורה עליהם דאפי' ידם משגת א"צ להביא בהמה, [מיהו דוקא עולה דדורון היא, אבל חטאת אינו יכול להביא בהמה, ובתו"כ פ' תזריע ממצט לה מקרא, אלא דהתם מיירי ביולדת עשירה שתביא שתייהם מן הבהמה, ועי"ש], והתוספתא מוכחת בפשטה דבכל מחוסרי כפרה מיירי, דקתני סיפא הביא לנזירותו יחזור ויביא לכפרתו, והיינו לומר דנזירות וזיבה כלידה וזיבה דלא מהניא כפרה דהאי להאי, וכן מדקתני לכפורים, ועוד דגבי גר כבר שנה דיכול להביא חובתו מן הבהמה, [ואע"ג דאין מביאין תורין כנגד ב"י ולא ב"י כנגד תורין כדתנן קנים פ"ב מ, היינו דוקא בהני שהם שוין, כדתנן לק' מלמד ששניהם שקולין, אבל בהמה דעדיפא טובא שפיר מביא, כדחזינן ביולדת], - אח"כ ראיתי תוספתא סוף שקלים ושם נראה שנשנית לגבי גר בלבד, וצ"ל דמיירי שנזר קודם שהביא כפרתו, וכן בצרעתו.

ברם בגמ' ח' ב' מייתי לסיפא דהאי ברייתא בע"א, ולפי אותה גרסא לא קתני ד"ז אלא גבי גר, ואין ללמוד מגר דאינו מביא חטאת העוף, מיהו יש לדקדק מלישני' דר"פ דקאמר לעוף אתרבי לעולת בהמה לא כ"ש, ובאמת בתו' הקשו תימה זב וזבה יוכיחו דאיתרבו לעוף ולא לבהמה, ולפמ"ש"כ ניחא דאמנם גם בזב ובזבה הדין כן, וגר איצטריכא לי' שמביא בהמה אחת תחת שתיים מן העוף, [ועוד י"ל דשאני זב וזבה דמייתו חטה"ע, ובעינן שתהא העולה ממין החטאת, משא"כ

בגר דמביא בהמה במקום שתיהן, ופשיטא לי' דבהמה עדיפא], ולפ"ז מתני' דנזיר כפשטה שהרי מביא עמה עולת בהמה, מיהו קשה דבמתני' התם קתני שאם טמא הייתי החטאת מחובתי והעולה נדבה, ולפמש"כ אין העולה נדבה אלא חובה במקום העולת העוף, ודוחק לומר דה"ק דזה שהביא עולת בהמה זהו נדבה אבל עיקר העולה לחובתו, ואם הי' הדין ברור דמביא בהמה במקום עוף, ע"כ היינו צריכין לדחוק דכלפי שאמר בסיפא העולה מחובתי קאמר ברישא נדבה, אבל כיון שד"ז כשלעצמו סתום, וקשה להחליט ד"ז מהתוספתא לחודה, [כיון דבתלמודן שנוי' הסיפא בע"א, אע"פ שאין מזה סתירה כלל], א"כ יש ללמוד מלשון נדבה איפכא, ובלא ראי' אין לעקור האי לישנא מפשטי', וכדפשיטא להו לרבותנו ז"ל שם וכן להתו' בשמעתין, ומצאתי ברש"ש נזיר שם שג"כ האריך להוכיח כדברנו, ועיי"ש עוד בזה, אלא שלא הביא התוספתא הנ"ל, ובלא התוספתא ודאי שאין לחדש כן, וכעת שראינו בתוספתא דשקלים דלגבי גר מיתנייא, יש לנקוט לשון נדבה דמתני' כפשטי'.

מיהו ע"כ צ"ל דהא דספק נזיר טמא שאני מספק יולדת לענין עולה, היינו משום דהתם מביא בהמה לעולה, ולכן לא הצריכוהו חכמים להביא נמי עולת העוף, דתו ליכא החסרון שאינו דרך כבוד לאתויי פרידה אחת.

ד. **שוב** נראה דאם נפרש מתני' דנזיר כפשטה דהעולה נדבה, וכדפשיטא להו להראשונים ז"ל דאינו יוצא יד"ח בעולת בהמה, [וכ"ש אחר שבתוספתא דשקלים נראה דלגבי גר מיתנייא], יש ללמוד מספק נזיר לכל הספיקות שלא הצריכו להביא עמה עולה, ולישנא דברייתא דקתני מביאה שתי קנין אינו מכריע, דהא קתני עלה של ודאי נאכלת של ספק אין נאכלת, ומתפרש שפיר דשתי קנין דקתני שתי חטאות קאמר, ונקט קנין משום הודאי, ודוקא בדר' יוסי ז' ב' פרשו בגמ' דמיתין תרוייהו חד קרבן ודאי, כיון שיש שם

חיוב קרבן ודאי, [וכ"מ נזיר נ"ז א'], ולא התירו שותפות בזה, [וכן יש ללמוד מהפך לה בעלה דמביאה חטה"ע ולא עוה"ע, אלא דהתם תלוי איך מפרשים הגדרת החיוב], שו"ר דאדרבה התם רק לרי"ש אינה מביאה כדאמר ר"ח שם י"ט א' אבל לרבנן מביאה, מיהו אם זה קרבן מוחלט בספק י"ל דעדיף, והתם צריכה להגן על חטא גמור.

ולפ"ז תתפרש מתני' מביאה קרבן אחד ותו לא, וניחא סתמות הדברים שלא הוזכר ענין התנאי בעולה, ואפשר דמה"ט לא תיקנו להביא עולה, שמא תביא בלא תנאי, ולכן קבעו הדבר בסתמא דחטאת חייבת כדי להכשירה בקדשים, (וגם הי' ראוי להזכיר דיולדת עשירה מביאה כבש מספק), ולפ"ז דברי התו' בשבועות כפשטן דאין מביאין עולת העוף על הספק, ולא רק דאין מביאין בסתמא, אלא בתנאי, מיהו לעיקר דבריהם א"צ לזה, דכונתם רק שצריך תנאי.

ולכאוי' משמע כן נמי מהא דלא דנו לק' כ"ו א' באשה שיש עלי' חטה"ע ספק ועבר עלי' יוהכ"פ, נהי דחטאת צריכה להביא, אכתי מהעולה תפטר, דתהוי כהקריבה עולתה קודם החטאת, לדעת תו' דכשר, דכיון דאם יש חטא יוהכ"פ מכפר, ורק מה שצריך להתירה בקדשים נשאר, א"כ י"ל דרק החטאת נשארת, ואמנם בפשטות י"ל דהא לא אמרי', וכיון שעדיין לא הקריבה חטאתה נשאר עלי' גם חיוב עולה, מ"מ כל כי האי הו"ל לפרושי, דפשטות המשנה והגמ' דחטאת בלחוד הוא דחייבת להביא, דמתני' קתני שיש עלי' חטה"ע ספק, ולא ספק לידה, ובגמ' נמי משני רק על החטאת, ועוד דלפ"ז אם הביאה חטאתה קודם יוהכ"פ תפטר מן העולה, אבל אם מעיקרא לא חייבה בעולה כלל מספק, ניחא בפשיטות דאין נדון אלא על החטאת.

ודאתאן עלה נראה דמהיקישא דחטה"ע לא"ת נזיר כ"ט א' למדו דחטה"ע

דמתני' כ"ה א' דקתני חייבת להביא לאחר יוהכ"פ מפני כו' נמי משמע דאיכא חיובא, דאל"כ הול"ל אינה ניתרת בקדשים עד שתביא חטאתה, ובמתני' דהכא נמי קתני מביאה קרבן אחד, ולא קתני אם הביאה קרבן אחד אוכלת בזבחים, והיינו נמי דמסיים ואין השאר עלי' חובה, הא קמייאת חובה היא.

ולפ"ז ניחא בפשיטות דלא למדו מכאן חיוב עוה"ע, דקרא בחטאת לחודה מיירי, ובזה סגי להתירה בקדשים, וא"כ מהיכי תיתי לחיובה נמי עולה מספק, וזה מבואר בתו' שבועות שם, וכמש"כ סק"ג בדבריהם ז"ל, ומהא דנזיר טמא חייב להביא חטה"ע ג"כ יש ללמוד דקרא מתפרש בחובה.

ועי' לק' ס"ה סק"ו דיש מקום לדון שאפי' בשתים שהביאו קרבן אחד פטורות מעולה.

ה. שם גמ' של ספק אם יש ודאי ביניהן תאמר על הודאי, מכאן מוכח דגרסינן חמש לידות ודאי וחמש זיבות ספק, [וודלא כמ"ש במסורת הש"ס וערש"ן], דאם הודאי והספק בלידה או בזיבה, א"כ מאי אם יש ודאי ביניהן הא איכא חמש ודאות, ומכאן נמי מוכח דודאי פטר גם את הספיקות, וע"כ דרישא כגוסת הב"ח וכמשנ"ת לעיל סק"א.

עיקר הדין שהקרבן צריך להתייחס ללידה או זיבה מסוימת, פשוט מסברא, אלא שנתחדש דלענין לטהר בקדשים סגי בקרבן אחד על סוג טומאה זו, ובתו"כ ילפינן מקרא בזב וזבה שאפי' הפרישו על זיבתם הראשונה לא יקריבו על זיבתם השני', והיינו משום דמקרא דקרבנו על חטאתו לא ידעינן אלא הני שהם לכפר עון, אבל ההקדבה פשוט מסברא שצריכה להתייחס לחטא.

שם דריב"ג מדמי להון לחטאת כו' וסוף מכפר לי', עיקר הענין דסגי בקרבן אחד ליטהר והשאר עלי' חובה, זהו דין מחודש,

לאשתרווי בקדשים חובה היא, [ואע"ג דלא מצינו פרידה אחת בכה"ת בחובה כדאמר לק' ט' א', ל"ק דהכא לצד שחייבת איכא נמי חיוב עולה, והא דמביאה חטאת היינו לצד שחייבת, ולכן אע"פ שמספק פטורה מעולה אין זה סותר לכללא דלא מצינו פרידה אחת בכל התורה, וגדולה מזו מצינו בנזיר י"ט א' דאי בעל מיעקר עקר לר"א הקפר מביאה חטאת העוף ואינה מביאה עוה"ע], דהדרשא מתפרשת דומיא דא"ת, וכי היכי דהתם החובה להביא קרבן להנצל מן היסורים ולא לכפר על החטא עצמו, הכא נמי חובת הקרבן להנצל ממה שהחטא גורם לו, דהיינו איסור אכילה בקדשים, ומצינו בגמ' נדרים ד' ב' לענין כל תאחר דחטאת חלב משום דאתיא לכפרה, אתיא שפיר מדרוש ידרשנו אבל איצטריך קרא לרבווי חטאת נזיר דאינה באה על חטא, ופריך והרי חטאת יולדת כו' ומשני ההיא קא שריא לה למיכל בקדשים, ועי"ש בראשונים דקאי שפיר ידרשנו עלי' מה"ט כיון דמצוה היא, ולפ"ז מתפרש שפיר דהיינו נמי טעמא דחייב להביא קרבן על הספק.

ובמברא נמי אם באנו לפרש הפסוק בחובה, על כרחך אית לן לפרושי דהיינו לאשתרווי באכילת קדשים, דאין חומר החטא מצריך כפרה גם בספק, כחטא דא"ת, ועוד דאם נצריך כפרה על כל הספיקות א"כ אין זה דומיא דא"ת, דהא הכא אי מתיידע לי' נמי פטור, דכבר נתכפר בזו, וא"כ נמצא שהחמירה תורה בספיקות אלו כודאי, וע"כ דהענין מובן דדומיא דא"ת קא מחייב רחמנא, והיינו להגין מפני ענין המתלווה לקרבן, ולא מפני חומר חיוב הקרבן, ומזה שמעינן דאם ניתר בקדשים בע"א תו לא צריך.

וכן פשוט להתו' זבחים ס"ח א' ד"ה אימר דחטה"ע הבעה"ס חובה היא כא"ת, וכ"מ בתו' שבועות הנ"ל, וכ"ה בתו' הרא"ש שם, ומדבריהם מוכח דהחיוב רק לאשתרווי בקדשים, ומן העולה נמי מיפטר, ומלישנא

דהא עיקר החטאת להתירה בקדשים באה, והיינו דר"ע מדמי הטהרה לטבילין, שאין הטהרה קשורה בענין החטאת שבמעשים אלו, וריב"נ סבר דהטהרה באה ע"י כפרה כעין של חטאת, והיינו כשמכפרין עלי' מטהרין אותה מכל סוג טומאה זו, ולכן אם מבקשת כפרה על הראשונה, הרי הכפרה מתייחסת למצבה בזמן לידה הראשונה, ואין שאר הלידות מתכפרין, אבל אם מבקשת על האחרונה הרי הקרבן מכפר על מצבה בזמן לידה אחרונה, וממילא כל שלפני' בכלל, ובתו' הקשו דאי מדמי להון לחטאת תצטרך להביא כולן, ולמש"כ ה"פ מדמי הא דאחת מטהרת את כולן מענין כפרה כחטאת, וא"כ לא שייך להקשות כן, דזהו גופא מאי דקאמר דהא דסגי באחת על כולן הוא כעין כפרה דחטאת, אלא שמכפר בה על כולן, ולכן האחרונה דקיימא לבתר כולן מכפרת על אותה שעה, וכולן בכלל, וצ"ע בשטמ"ק אות כ"ב.

וכעת ראיתי בספר מרן זללה"ה כריתות סל"ו סק"ד דאם הביאה קרבן אחד על חמש לידות ודאות דהשאר עלי' חובה, ואח"כ ילדה והביאה קרבן על לידה קמייתא, אינה נטהרת בכך, כיון שהביאה קרבנה על לידה שכבר נטהרה ממנה, ולע"כ בזה, אבל יש בזה מבחן טוב להבנת הדברים, ולפ"ז יש לדון דבחמש ספיקות והקריבה אחד ועבר עלי' יוהכ"פ שנפטרה לגמרי מאינך, ואסור לה להביא, כיון שאין בהם כח טהרה בקדשים, ויש סמך לדברים מהא דחשבינן עיקר הקרבן לאשתוריי בקדשים ע"י ז' ב', וצ"ע בזה.

שם א"ל ר"פ אי ס"ד ריב"נ לחטאת מדמי להון כו' אילו מאן דמחייב חמש אשמות תלוין כו' יש לעי' אמאי לא מקשי בפשיטות הא חטאת הבאה על הספק אין בינה לודאי כלום, שהרי היא מתייחסת לצד שילדה, ואם באמת ילדה הוא לה כפרה בהאי, וא"כ אין סברא כלל לחלק בינה לחטאת, ולא דמי לא"ת שהוא קרבן מחודש להגן מן הייסורים,

והי' מקום לומר דסגי בקרבן אחד לכולם, ולא קו' היא דכיון דחטה"ע הבאה על הספק מא"ת גמרינן לה נזיר כ"ט א', אם איתא דענין א"ת אינו מתייחס לחטא פרטי, אלא לענין כללי להגן מן היסורים, היינו למידין נמי דחטה"ע הבעה"ס היא קרבן כללי להתירה בקדשים, ולכן צריך לאתויי מא"ת דדחיב כל קרבן מתייחס לחטא בפ"ע כמו חטאת, וה"ה חטה"ע.

ויש לעי' אכתי מאי מדמי חטה"ע לא"ת, בשלמא אם חטה"ע הבעה"ס כולן רשות א"כ חיוב חמש דחטה"ע דמי לחמש דא"ת, אבל אם חטה"ע עיקר החיוב להטהר לקדשים, א"כ באמת לא דמיא לא"ת דהתם כל החמש חובה, והכא באמת סגי בחדא מינייהו, וי"ל דאף דליכא חיוב בחטה"ע אלא להטהר בקדשים, מ"מ גמרי' מא"ת שהקרבן מתייחס ללידה מסוימת ורק עי"ז מכפר, דאינו קרבן באופן כללי לטהר לקדשים, וכיון שכן אם בודאי אין הראשון מכפר על מה שלאחריו, ה"ה בספק.

ואפשר דרבא סבר דשל ספק כיון שמצד החטאת אין עליהם חיוב, ורק כדי להתירה בקדשים חייבת להביא, דהא אין השאר עלי' חובה, בהני מודה ריב"נ דלטבילין מדמינן להון, כיון שבאמת נפטרה מחיובה ע"י קרבן אחד, ולא רק בכולן ספק אלא אפי' בראשונה ודאי, הא אמר ריב"נ דמביא על הודאי, והיינו משום דבספק ליכא חיוב כחטאת, דכל החיוב רק להטהר כטבילין, ור"פ סבר דמ"מ כיון שהקרבן מתייחס ללידה מסוימת, ודומיא דא"ת, יש לדמות קרבן דספק ג"כ לחטאת.

לכאוי משמע דאליבא דרבא פלוגתתם מדאורייתא, וצ"ע בזה.

שם ב' ריב"נ סבר חיישינן לפשיעה, לכאוי' נראה דאם תביא על הראשונה, תחשוב שלא נוסף לה חיוב בלידות שאחר מכאן,

וא"ת א"כ היכי סתים תנא דמביאה על אחת מהן, ולא פירש שצריכה להתנות, [ולא מהני דעתה בסתמא על כל הספיקות, כיון שצריכה להחליט על איזה משאר הספיקות יחול], ונראה דהענין בסתמא מתפרש בחמש ספיקות במצב אחד, שאם חייבת על ספק כזה, הרי כולן חייבין דומיא דודאי, כגון ספק דביהש"מ דכולן במצב שוה, שידעת הזמן שראתה, או שהפילה סוג ולד מסופק, ואע"פ שסתם חמש ספיקות נעשין מעובדות שונות, מ"מ כשהתנא שונה ד"ז, אינו חייב להתייחס בדבריו לדין חמש ספיקות שאינם במצב שוה, וראי' לזה דהא אף משום חשש חולין בעזרה ראוי להתנות שאם זה פטור שיהא על הודאי, גם אם האמת שבקדשים ניתר כ"ז שלא נודע הספק], דהא פרש"י שבקושי התירו להקריבה ספק מליקת חולין למזבח, והו"ל לתנא לפרושי שצריך להתנות, וכמו שאמר שתביא על הודאי שבהן, א"ו לא נחית התנא לבאר אופן זה, וממילא הדבר מובן שאם אין הספיקות תלויין בשעה, צריך להתנות.

ז. **בתו'** זבחים ס"ח א' ד"ה אימר הקשו למ"ד חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא למאי איצטריך קרא לחטה"ע באה על הספק, ובאמת יש להקשות כן אף לדידן, דרק אם אין שחיטה לעוף מה"ת בעינן לטעמא דחולין שנשחטו בעזרה לאו דאו', אבל לדידן דיש שחיטה לעוף מה"ת א"כ מליקה כנחירה ולא דאו' היא, וכ"מ כריתות כ"ו ב' דחטה"ע הבאה עה"ס ונודע שלא ילדה מותרת בהנאה מן הדין, ופרש"י דמליקה לאו דאו' היא, והיינו לדידן דיש שחיטה לעוף מה"ת, וכמו שביאר אאמו"ר שליט"א בדברי רש"י שם, אלא דהתו' שם קיימו למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת, והוכיחו כן מריב"ח דסבר הכי.

ותירצו דאתא קרא למימר להביא על הספק כמו בבהמה א"ת, ועי' לעיל סק"ד דחטה"ע הבעה"ס חובה היא במחו"כ להתירה

דבלא"ה צריכה קרבן אחד ליטהר, וקרבן אחד מתיר את כולן, אבל אם תביא על האחרונה תדע שהאחרונה לחוד נמי מטמאה, וגם לא תחשוב שהראשונה אינה מחייבת בקרבן, ולפ"ז העיקר שלא תביא על הראשונה, אלא דאחרונה עדיף טפי, אף בדאיכא טפי משתי ספיקות, ומלשון חיישין לפשיעה משמע דלאו לטעות קאמר, אלא אע"פ שידעת ודאי שלא נתכפרה מכולן, מ"מ כיון שלא קבעו חכמים במוחלט שהראשונים לא נתכפרו, וזה תלוי בדעתה, יש לחוש טפי לפשיעה שאין לפני' לידה וזיבה שנשארו בחיוב קרבן מוחלט, אבל אם נקבע הדין שהראשונים לא נתכפרו, לא אתיא למפשע, וקבעו הקרבנות על האחרון מהטעם שכתבנו.

ו. **שם** של ספק כו' תאמר על אחד מהן ותפטר, וכן לר"ע, נראה דאם אגלאי מילתא שהספק שהביאה עליו לאו לידה הוא, צריכה לחזור ולהביא על ספק אחר, דרק קרבן של יולדת מתיר בקדשים, הגע עצמך בהוזמו עדי', וכי יפה כחם להתיר ספיקות אחרים, בשלמא לקבוע בקרבן זה עצמו יש מקום לדמות לא"ת, אבל לגבי שאר ספיקות הר"ז כטעות דעלמא, והי' בכל נודע שלא ילדה, וראי' לזה מדברי ר"פ דמדמי חטה"ע לא"ת, ואם איתא דחטה"ע הבעה"ס מהניא לשאר הספיקות גם אם אגלאי מילתא שלא ילדה, א"כ לא דמיא לא"ת, דהתם ע"כ כל קרבן מתייחס לחטא שלו בלבד, א"ו חטה"ע כא"ת, ולא מהניא לשאר ספיקות, אם נודע שעל ספק זה היתה פטורה.

ולפ"ז בחמש ספיקות אף בלא נודע, אינה ניתרת בקדשים אם תביא רק על אחת מהן, דאם האמת דבהאי לידה פטורה, אינו מועיל להתיר את שאר הספיקות, וצריכה להתנות שאם זו פטורה, יהא הקרבן על אחרת, וגם בזה צריך לבאר שיהא על אחרון או על הראשון לפי סדר.

בקדשים, והא דאין השאר עלי' חובה היינו משום דמפרשינן ענין החובה כדי להתירה בקדשים, דהא באמת מספק אין חיוב בכל התורה, אלא דבא"ת התורה חסה על גופן של ישראל, ואמרה להביא א"ת מספק, ומחור"כ דאין החטא חמור שיצטרכו להגן מן הייסורים, ע"כ דמצות התורה להטהר מן הטומאה שהחטא הזה גורם, ולכן אין זה תלוי בחילוקי קרבנות דאיכא עלה, אבל אם עיקר חטה"ע הי' על חטא, היינו למדין מכאן לחייב על כל חטא, ובאשה שהפר לה בעלה למ"ד מיעקר עקר לר"א הקפר דחטאת היא, נזיר י"ט א', באמת חייבת להביא על כל חטא, ולר"ש דיולדת חטאת היא, מ"מ עיקר חיוב הקרבן הוא להתירה בקדשים, כדאמר כריתות כ"ו א' דאף לאחר יוהכ"פ חייבת להביא לר"ש מה"ט, ותדע דהא החטא שלה הוא שבועת שוא, ובזה בלא הודע ליכא חטאת, אע"פ שבעניות מביא חטה"ע, [וכ"כ הרמב"ם פ' ממחור"כ ה' דלא אמרו אלא במחור"כ], וע"כ דעיקר הקרבן דומיא דזב וזבה, אלא דאיכא נמי חטא, ולא דמי לר"א הקפר דגם נזיר טהור מה"ט מייתי חטא, וע"כ דלאו למיחל עלי' נזירות טהרה הוא.

מידו בעיקר הקו' לכאור' נראה דבלאו קרא לא הוה שרינן להביא חטאת על הספק, ולא [רק] משום הצד שהיא חולין [וגם בזה נראה דצריך היתר מן התורה להזות חולין על המזבח, דזה גרע טובא משחיטה בעזרה שהאיסור בזה שמתעסק בצורך שלו בעזרה, אבל הזאה על המזבח בחולין חמיר טפין], אלא לצד שילדה ודאי, דלא מצינו כפרה בצורה מסופקת, דזה מגרע בעיקר הקרבן, ולא מהני כלפי שמיא גליא כשעיקר המעשה נעשה בספק, [מיהו בחטא של ספק גמור כגון ההיא דנזירה שהפר לה בעלה י"ל דמהני, עס"ק י"א], וי"ל נמי דמהכא שמעינן דחטאת דמחור"כ לא דמיא לשאר חטאות דבעינן הודע, ובלא הודע אפי' הביא חטאת לא עלתה לו,

והכא בנודע אחר הקרבה שילדה ודאי נפטר נמי מחיוב חטאת, דאם אינה חטאת יולדת אינה מתרת בקדשים אבל נראה דגם תירוצ' קמא קושטא הוא, וראי' מזה שהוצרכה תורה לחדש קרבן א"ת, ולא אמרה שיביא חטאת מספק, ואמנם לדידן נוכל לומר משום דחטאת בעיא ידיעה, (ובאמת היא גופה מה"ט), אבל אכתי לר"ש דשנים מביאין חטאת אחת, חזינן מדחידשה תורה א"ת, דחטאת על הספק אינה מכפרת, [ובשנים שאני דהחטאת היא ודאית ורק הבעלים מסופקים], ולכן אפי' אם הי' מביא חטאת בזמן הספק הי' צריך לחזור ולהביא בנודע, וכיון שכן ע"כ לקבוע קרבן מחודש למצב זה להגן מן הייסורים, [מיהו עי' לק' ס"ה סק"א בדר"ש], ורק במחור"כ חידשה תורה דלא בעינן הודע ואפשר נמי לכפר בקרבן מסופק, ואם נודע אח"כ כבר נתכפרה בשל ספק, ורק מכח זה מהני להתירה בקדשים, וראיתי שכבר כ"כ אאמור"ר שליט"א בס"ט סק' ולא הזכיר דברי התו', ולטעמ' בס"ב סק' דחטה"ע הבעה"ס רשות, ע"כ לתרץ כן, ועי' לק' ס"ה סק"ט בדברי התו' שבת ע"ב א'.

ח. כריתות כ"ו ב' א"ה אמאי תקבר לפי שאינה משתמרת כו' הו"מ לאקשוויי אכתי תשרף מיבעי לי', אלא דעדיפא מינה פריך, ועוד דאיכא ר' יהודה דסבר יטילנה לאמה (תמורה ל') והיינו מדין קבורה, - אפשר שאמרו בגמ' ענין לא מנטר לה, ללמדנו טעמא אליבא דרב שחטה"ע הבעה"ס ונודע אחר מיצוי ישרף, אבל לפ"ז אין הטעם משום כיפרה ספיקה, אלא דרב ע"כ פליג על ענין הגזירה השנוי ברישא, ולמש"כ להלן אף הא דאסורה מדרבנן לאו מהאי גזירה הוא לרב, ועי' בספר אאמור"ר שליט"א בכ"ז.

שם ובדין הוא שמותרת בהנאה, עפרש"י, והדברים נתבארו בספר אאמור"ר שליט"א, ס"ט סק', ועי' להלן בדברי הרמב"ם, ועי' לעיל סק"ז.

ונראה דה"ה בנודע לה לאחר שמיצה דמה דתקבר, דהא לרב מתני' דאם עד שלא נמלקה נודע לה כוללת נמי משנמלקה קודם הזאת הדם, ובשלמא אי האי משנמלקה כולל נמי לאחר הזאה שפיר סתם התנא לשון נמלקה על כונת הזאה, אלא שכולל גם קודם הזאה, אבל אם האי משנמלקה דוקא הוא, א"כ לא הו"ל לתנא למיסתם לעיל אם עד שלא נמלקה, דמשמע דוקא קודם מליקה, וכיון דלרב מתפרש כן, ה"ה לר"י, דלא אשכחן דפליגי בהכי, ועוד דאם דיניהם חלוקים הו"ל לגמ' לפרושי, ובגרסת השטמ"ק אות מפרש בהדיא בברייתא דת"כ דרב דין משנמלקה וקודם שנמלקה, וה"נ הו"ל לתנא דמתני' לפרושי, וכ"נ מברייתא דת"כ דר"י דקתני אם משמיצה נודע שילדה, ומשמע דדוקא בילדה איכא ד"ז, וגם לשון כיפרה ספיקה והלכה לה, נראה דנאמר היכא דבעיא כפרה, כגון בע"ע שנמצא ההורג, אבל בע"ע שהוזמו עדי' תניא בתוספתא דמותרת בהנאה, וה"נ לשון כיפרה ספיקה בילדה דצריכה כפרה מתפרש, (ועי' פיה"מ שלא כ"כ, וצ"ע בלשונו (שם).

לפי מה שצדדנו דהטעם משום חשנ"ב הדבר פשוט יותר דסתמות הדברים מוכיחין דה"ה משמיצה דמה, אבל לפרש"י דהטעם משום גזירה בזה יש לדון דלאחר מיצוי מיחזי טפי כחטה"ע הבעה"ס.

ויש לעי' מ"ש חטה"ע מאשם ודאי דבנזרק דמו יצא לבית השריפה משום דמיחזי כזבח פסול, נולפי דברנו אף חטה"ע הבאה על הודאי ונודע לה שלא ילדה תקבר ולא תשרף, ולפי גרסא דידן כ"ד ב' דדוקא אשם ודאי שנזרק דמו תירצו כן, י"ל בפשיטות דבחטה"ע דבאה עה"ס ידעי אינשי דאפשר שנתברר הספק, ולא מיחזי כקוברין זבח פסול, אבל אשם דלאחר זריקה בא"ת לא מהני נודע, א"כ לא משכח"ל פסול משום נודע, אלא בנודע שהי' טעות גמורה ולא שנפשט הספק,

שם ומאי תקבר מדרבנן, פרש"י שמא יאמרו נהנין מחטה"ע ספק, וצ"ע דכיון דאטו קדשים הוא הו"ל ישרף, וכ"מ סוטה ו' ב' דמשום גזירה שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול דינה בשריפה, ועוד דאחר מיצוי הדם בדין הוא שתשרף, דהא חטה"ע בלא נודע דכוותה קרבן גמור הוא, ומכשירה בקדשים, ומה ראו לחכמים לתקן דין מחודש בהאי, ועוד דלעיל כ"ד ב' אמרי' דבמיחזי כזבח פסול דינו בשריפה, וע"כ ה"ה הכא לאחר מיצוי הדם, אם מה"ט הוא, ועי' להלן בזה, וביותר קשה סתמות הגמ' דכיון דלא מצינו לרב גזירה אטו חטה"ע הבעה"ס, הו"ל לתלמודא לפרושי דהכא גזר, משום דליכא פסידא דקדשים, ועוד דלר"י גזרינן בנודע שילדה אטו חטה"ע הבעה"ס ומ"מ מותרת בהנאה כמבואר בברייתא דת"כ דר"י, ועמש"כ אאמו"ר שליט"א ליישב בזה, ולו"ד רש"י ז"ל הי' נראה דהטעם משום חולין שנשחטו בעזרה, דכיון דמליקה מתרת בחטה"ע דודאי, דמיא האי לחולין שנשחטו בעזרה, נולמ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת וחשנ"ב דאורייתא, דינה בקבורה מדאורייתא, מיהו מסתברא דהיינו דוקא ככה"ג שנמלקה בתורת חטאת, אבל אם מלק חולין בעזרה דינו כנוחר ומעקר דלמ"ד יש שחיטה לעוף מה"ת, אין בה משום חשנ"ב כלל, (ולפ"ז ניחא דאף לאחר מיצוי הדם דינה בקבורה, עי' להלן), וסתמות הגמ' מיושב טפי כפי' זה, דהשתא הו"ל כדין הידוע דחשנ"ב בקבורה, ולא רצו להאריך בגמ', דהא למ"ד חשנ"ב לאו דאור', כל האיסור מדרבנן, ולמ"ד שאין שחיטה לעוף מה"ת, אסור מדאור', שו"ר ברמב"ם פ"א ממחור"כ ה"ז דהא דחטה"ע הבאה עה"ס אסורה בהנאה הוא משום חשנ"ב, ולפמשנ"ת היינו מדרבנן, ולפ"ז ודאי דהכא נמי יש לפרש מה"ט, וראיתי מובא שבשעה"מ נתקשה בזה, ולמש"כ דהיינו מדרבנן ניחא, שו"ר בספר מרן זללה"ה נגעים סי"ג סוסק"ח בזה.

ולא מסקי אדעתיהו דהוה טעות גמורה, ולכן מיחזי כקוברין זבח פסול, וכיון דבבאה עה"ס נקברת ה"ה בבאה על הודאי, דתו לא מיחזי כזבח פסול, ואף אי בא"ת שנודע קודם זריקה נמי אמרי' ד"ז, י"ל דלא מסקי אדעתיהו שנודע בדיוק ברגע זה שבין שחיטה לזריקה, משא"כ בחטה"ע דיכול להוודע זמן הרבה אחר מיצוי הדם, וראיתי בספר אאמו"ר שליט"א שם שכ' ג"כ כמש"כ, [ושם איירי לפרש"י ולפ"ד זה מחודש טפי כיון דהטעם משום גזירה, אבל לפמ"ש"כ השאירו דין חשנ"ב במקומן], אלא שכ' הטעם משום דחטה"ע הבעה"ס מעיקרא לשריפה קיימא וידעי דאית בה ספיקי, וצ"ע אם כונתו דמה"ט גם בבאה על הודאי תו ליכא למיגזר, או דרך בבאה עה"ס הדין כן, וכ"ז אם הטעם משום גזירה, אבל אם הטעם משום חשנ"ב, ודאי דיש להשוות כולן, דחד טעמא הוא וכמשנ"ת.

ט. שם אם משנמלקה נודע שילדה אסורה אפי' בהנאה, גרסת השטמ"ק עיקר, וכן מוכח שהיתה גרסת רש"י דד"ה אסורה באכילה קאי אהאי ברייתא, ומפרש רש"י דהיינו מטעמי' דר"י, וכ"מ ברגמ"ה, וכ"מ בתו' סוטה ו' ב', וברייטא גופה מוכחת כן, דלשון אפי' בהנאה מתייחס לאיסור אכילה דקתני לעיל מיני', וכן הא דקאמר כיפרה ספיקא מתפרש לאחר כפרה, ולפ"ז מפורש בברייטא כר' יוחנן.

שם אסורה אפי' בהנאה שעל ספק כו' משמע דחטה"ע הבעה"ס פשיטא לן דאסורה בהנאה, וקמ"ל דמשכיפרה נשארה בדין הבעה"ס, ונראה דהא פשיטא דחשיב הי' לה שעת היתר לכהנים, דהא אין מועלין בה, ואפי' ספק מעילה לא הויא, וכיון שכן ע"כ דאין חטה"ע קרבן מיוחד שאין לבשרה היתר לכהנים, וכן מוכח מהא דבנודע אחר מליקה נאכלת מעיקר הדין לכו"ע, ואם המליקה היתה קובעת בה דין גמור של איסור אכילה, אינו בדין שיועיל נודע אח"כ להתירה, ועכ"פ

מדרבנן ודאי יש לאסור קרבן שהי' אסור במוחלט אחר מליקה, א"ו האיסור אכילה הוא רק מצד הספק חולין שבה, וכ"מ בנזיר כ"ט א' ב' דמשום שלא נשחטה ומשום חולין בעזרה הוא דאסרינן לה, ולפ"ז מדאו' ממ"נ שריא בהנאה, דאי חולין היא אין מליקה בעזרה אוסרת, ואי קדשים היא מותרת באכילה, ואפשר דאסורה מדרבנן מפני שלא הי' לה שעת היתר לכהנים, או משום דדמיא לקדשים פסולים, כדפי' אאמו"ר שליט"א וכ"נ מפרש"י, [ולק' ס"ק י"ד נתבאר דיש בה מצות שריפה מדאו' כ"ז שלא נודע], א"נ משום חולין שנשחטו בעזרה, וכמש"כ לעיל סק"ח דהיינו טעמא דתקבר מדרבנן, [שו"ר שכ"ה ברמב"ם פ"א ממחו"כ ה"ז, וצ"ל דהיינו מדרבנן, וניחא מה שראיתי מקשים בשם השעה"מ, ועי' לעיל סק"ח], וקמ"ל דאע"ג דהשתא איגלאי מילתא דקדש היא ומותרת באכילה מדאו', ואף מדרבנן יש להתירה בהנאה מיהא, מ"מ כיון שכיפרה ספיקה והלכה לה נקבע בה דין חטה"ע הבעה"ס ואסורה בהנאה, וכ"מ בתו' כ"ב ב', דהא דאסורה משום גזירה היא עי"ש בסוה"ד.

בשטמ"ק אות י"א בהשמטות דין בחטה"ע הבעה"ס ונודע לה שילדה ודאי אם צריכה להביא קרבן אחר, ומסיק דאם התנה שאם ודאי ילדה יהא על הודאי פטורה, ואם לא מביאה קרבן אחר, והנה חטה"ע לא דמיא לא"ת בספק אשם מעילות, דהתם אפי' נודע לו אחר שחיטה קודם זריקה, שוב אינו יכול לעשותו ודאי, דא"ת קרבן אחר הוא, (ואפי' נודע שלא חטא הבשר יאכל), אבל חטה"ע לכו"ע קודם הזאה תעשינה ודאי, והנודן רק בגזירה דרבנן לענין אכילה, וזה מוכיח דקרבן הספק הוא אותו קרבן, וממילא נפטרת עי"ז גם בנודע שילדה ודאי, ועוד דכיון שהותרה בקדשים תו ליכא לחיובה בקרבן אחר, ולומר שמשנודע פקע ההיתר של אכילה בקדשים, זהו חידוש, כיון דמעיקרא נמי אתא לצד

שילדה, וגם עיקר הא דהקרבן מתירה הוא מפני שהוא קרבן יולדת, אבל אינו קרבן מחודש לטהר בקדשים, וגם צריך הקרבן להתייחס ללידה מסוימת כמשנ"ת לעיל סק"ה ו' מסוגית הגמ' שם, ועוד דא"כ לא כיפרה ספיקה אלא בטלה כפרתה והלכה לה, וכ"מ בתו' כ"ב ב' עיי"ש, ונכ"כ מרן זלה"ה נגעים סי"ג סק"ח מהא דמהני אחר מליקה וכתב ג"כ שהוא פשוט בסברא עיי"ש, וכן ראיתי מאו"ש ה' שגגות בשם פסקי תו', ואפי' נימא דבעינן תנאי, ג"כ יש לפרש דהתנאי ממילא הוי, ול"ד לאשם דצריך להביא מעילתו, אבל באמת א"צ תנאי דזהו גופי' הקרבן, וכן יש ללמוד מר"א דמתנדב אדם א"ת, דלא אמר כן בחטה"ע משום דכי מתיידע ל' לא מיייתי חטאת, וגם עיקר המקור דבא"ת מביא הוא מדכתיב או הודע מ"מ, וזה לא שייך בחטה"ע, דמחו"כ לא בעו ידיעה, וכיון דליכא ריבוי, ממילא פשוט שנתכפר.

י. בעיקר ענין חטה"ע הבאה על הספק הוכיח אאמו"ר שליט"א בס"ט סק"ז שאינה קרבן מוחלט על המצב המסופק, אלא קרבן ספק, דאם כלפי שמיא גליא שלא ילדה הו"ל חולין בעזרה, והתירה תורה להביא ספק חולין בעזרה בחטה"ע שאין למזבח אלא דמה, [ועי' לק' ס"ק י"א דבתו' הרשב"א ביאר כן בהדיא, והעתקנו דבריו שם], והנה אם הי' חטה"ע הבעה"ס קרבן מוחלט, בדין הוא שמצות שריפה שבו ג"כ תהא מוחלטת, ובין נודע שילדה או שלא ילדה דינה בשריפה, ובדין הוא שתהא ניתרת בקדשים גם אם נודע שלא ילדה, ויש הוכחות רבות שמתייחסים לחטה"ע הבעה"ס כספק קודש גמור וכספק חולין גמורין, א. דחטה"ע הבעה"ס אין בה מעילה, ואם הי' בה דין מוחלט לשריפה, הרי היא כפרים הנשרפין דמועלין בהן עד שיצאו לבית הדשן, וזה מבואר בגמ' דרק איסוה"נ יש בהן, וג"ז מסתברא דרק מדרבנן הוא, (וכ"מ ברש"י דטעמא דאסורה בהנאה לצד

שהיא קדש משום דקודש שאינו נאכל אסור בהנאה אחרת שהרי לכלבים לא יאכילנו, ואם הי' כאן דין מוחלט של קדשים פסולים, הרי ילפינן מקרא פסחים פ"ב ב' דמצותן בשריפה, מיהו הכא נמי מסתברא דמדרבנן עשאוהו כקדשים פסולים, וצ"ע בדעת רש"י מ"ש איסור אכילה דרישא מאיסוה"נ דסיפא, ויותר מזה מבואר ברמב"ם פ"א ממחו"כ ה"ז דהאיסוה"נ שבחטה"ע הבעה"ס הוא מדין חולין שנשחטו בעזרה, וש"מ דמצד הקדש הרי הותרה באכילה, כדין חטאת ודאי, ב. מהא דנודע אחר מליקה שילדה ודאי תעשינה ודאי ונאכלת מדאו' ולרב אף מדרבנן, מוכח דלא היתה מעיקרא במוחלט קרבן על ספק, דא"כ הרי כבר נקבעה לשריפה ע"י מליקתה, ולא מצינו קרבן שמשנתנה אחר מליקה, [ומדרבנן בודאי יש מקום לאסור, ולא משום גזירה, אלא משום האי גופי' שנקבע באיסור אכילה בזמן מליקה], ובאשם מעילות לר"ע הדבר פשוט דאחר שחיטה אינו נעשה ודאי אא"כ הביא מעילתו והתנה מתחלה, וע"כ דחטה"ע אינה ספק מוחלט אלא ספק ודאי ספק חולין, ג. מהא דבנודע לה שילדה ודאי א"צ להביא קרבן אחר, עסק"ט, ד. מהא דבעיא עיבור צורה, כמו שהוכיח אאמו"ר שליט"א, ג"כ מוכח דאינו קרבן מוחלט לשריפה, ה. ובנזיר כ"ט א' הגדירו איסור האכילה רק מצד החולין שבו, ולא אמרו דקרבן בספק אינו נותר באכילה גם הצד קדש שבו, ו. ועוד נתבאר לעיל סק"ה ו' דאם נודע שספק זה שהקריבה עליו היתה פטורה, צריכה להביא קרבן אחר על שאר ספיקות, וכן מהא דהקרבן מתייחס לספק מסוים ואינו בא באופן כללי לטהרה בקדשים, יש ללמוד שטהרתו מכח הודאי שבו, ז. וכן יש ראיות על הצד החולין שבו, דנודע קודם מליקה שלא ילדה יוצאת לחולין, ובזה י"ל דכאן כו"ע מודו לר"מ דכיון דלא צריך ל' לא מקדיש ל', ועי' לק' ס"ק י"ג, ח. אבל אכתי מהא דנודע

אחר מליקה ג"כ מותרת בהנאה מדאו', ואין מצותה בשריפה מדרבנן, יש ללמוד דאם לא ילדה חולין גמורין היא בשעת מליקה, ולפמשנ"ת לעיל סק"ח הא דאסורה בהנאה מדרבנן הוא משום חולין שנשחטו בעזרה, וכ"מ ברמב"ם, ט. מהא דתנן כיפרה ספיקה והלכה לה רק בילדה, יש לדקדק דבלא ילדה כיון דלא צריכה כפרה לא כיפרה כלום, ולפמשנ"ת לעיל באמת דינה בקבורה כחשנ"ב, וד"ז אם הי' מפורש שכ"ה, שוב לא הי' מקום להסתפק ולומר שהוא קרבן מוחלט, אלא שיש מקום לומר דבכל גונא אמרי' כיפרה ספיקה, וכ"נ בפיה"מ עיי"ש, ולעיל סק"ח נתבאר, י. בתוספתא סופ"ז דזבחים מבואר דחטה"ע מטמאה בספק ומטמאה בית הבליעה, וע"כ היינו ספק חולין, דבכל קדשים פסולין תנן זבחים ס"ח א' דאינן מטמאין בבית הבליעה, ולכא' זוהי ראי' מכרחת דלאו כקדשים פסולין בודאי הויא, י"א. בתוספתא שם פ"י מבואר דהשוטט חטה"ע הבעה"ס בחוץ מביא א"ת, אלא דבזה יש לדחות כדלעיל אות ז', י"ב. וכ"מ ברש"י פסחים כ"ח א' דרך בא"ת יש כרת על נותר, והיינו משום שיש בו מצות אכילה גם כשנודע שלא חטא, שפי' דהק' מא"ת ולא מחטה"ע עיי"ש, י"ג. ועוד דקדק אחי הרי"א שליט"א מהא דאמרי' בפשיטות מנחות ע"ד א' אחיכו עלי' וכי יש לך דבר שקרב לאיבוד, ואמנם ממאורע של ספק אין ראי', אבל מ"מ אם הי' קרבן מוחלט היו צריכין חז"ל להבין מזה דלא אמרה תורה קרבן חובה להביאו לאיבוד, אבל אם הקרבן ספק ניחא, ועי' לק' ס"ק י"ג דמ"מ חטה"ע דמיא לא"ת בעיקר הדברים.

והנה הא דחטה"ע באה עה"ס זוהי קולא מיוחדת בעוף, דהואיל ואין למזבח אלא דמה, הקילה תורה להביא ספק חולין, וכ"כ רש"י תמורה ל"ד א' דהואיל ואינה נקטרת לא איכפת לן אי זריק דם על הספק, וכ"כ רש"י כריתות ז' ב' ומשום חולין על המזבח

לא איכפת לן דכיון דאין למזבח אלא דמה לא חשיבא אכילה, והדבר מוכח ממתני' דנגעים דקתני יכתוב נכסיו לאחר ויביא קרבן עני, ואם איתא דכל ספיקות דמחו"כ איתרבו להביא על הספק, א"כ למה לא יביא קרבן עשיר בספק, א"ו לא התירה תורה אלא חטאת העוף וכמש"פ רש"י, וכ"מ בנדרים פ"ג א' נזיר י"ט א' דרך בנטמאה מייחא קרבן משום דקרבנה עוף וחטה"ע באה על הספק, אע"ג דלענין מיתה אף בטהורה דחטאתה בהמה אם הפרישה חטאתה למיתה אזלא, שם כ"א ב', ועתו' הרשב"א פסחים כ"ח א', וזה מוכיח לן דאע"ג דחטה"ע הבעה"ס מהיקישא דא"ת ילפינן לה, מ"מ לא דמיא לא"ת לגמרי, דחטה"ע רק מפני שאינה נקטרת מותרת וכמשנ"ת, [והגרע"א ז"ל תמורה ל"ד א' נתקשה בזה], וכ"ה בתוספתא תמורה פ"א דיש בעוף שאין בבהמה דבבהמה ליכא חטאת ספק.

ונראה דהבינו חז"ל כן מזה שלא נאמר בתורה קרבן חטה"ע הבעה"ס כמו א"ת, ומזה הבינו שזהו אותו קרבן שבא על ודאי ממש, אלא שאפשר להביאו גם בספק חולין, [והטעם משום דקרבן אחר לא יוכל לטהרה בקדשים רק קרבן יולדת, והרי אפי' לידה לא מהני לזיבה, עי' לעיל סק"א], וכיון דעיקר קרא בחטה"ע מיירי, וגם זהו הקרבן שמייחד את הנקבה טפי מהזכר משום יולדת ומשום דזיבה שכיחא בה, אמרי' דאין לך בו אלא חידושו להתיר חטה"ע שאינה נקטרת, ואפשר דהיינו דקאמר נזיר כ"ט א' מנין לחטה"ע הבעה"ס שאינה נאכלת, ולכא' אין ראי' משם אלא סברא, ולבסוף מסיק דסברא דרבנן היא, אלא ה"ק כיון דכל עיקר מקור הדין דחטה"ע אינו מפורש בתורה, יש ללמוד מזה שאינה קרבן ודאי במצב זה, וממילא אין הדבר פשוט דמספק נאכלת, ואף למה שצדדו תו' שם דאינה נאכלת מדרבנן, היינו משום דמדאו' אפשר לאכלה ממ"נ גם בתורת חולין,

והיינו הכל ע"ד האי טעמא, מיהו אין כן דעת תו' והרא"ש בנוזיר שם, ובזבחים ס"ח א', וכ"נ מההיא דנדרים פ"ג א', והא דמפרש התם משום איסור דרבנן כבר נתבאר לעיל דכיון דהקרבן ספק אם יש בו מצות אכילה ושייך לאסור מדרבנן, אבל בא"ת לא הי' שייך לאסור מדרבנן, כיון שיש בו מצות אכילה ודאית), הנה הכל מבואר בהדיא כדברי אאמו"ר שליט"א.

ברם בתו' שבועות ח' א' זבחים ס"ח א' מבואר דחטה"ע הבעה"ס חובה היא, ולפמשנ"ת לעיל סק"ד דרך חטאת מביאה ולא עולה, הר"ז ממש מענין א"ת שצריכה להטהר בקדשים, כמו שבא"ת צריך להגן מן היסורים, אבל אינה חייבת להחמיר בספק כאילו הי' ודאי, וכמשנ"ת שם, וכן מההיא דנוזיר שהפר לה בעלה, משמע דחובה היא, עי' להלן, [וע"ע מש"כ בזה לעיל סק"ד ולק' ס"ק י"ב כתבנו עוד לדייק מהתוספתא דספק נתכפרה], ולפ"ז אין הסברה פשוטה כ"כ לומר דלענין אם הקרבן מוחלט, בזה לא דמיא לא"ת, אלא דכיון שע"כ כדי לטהרה בקדשים במוחלט, בעינן שיהא הקרבן הודאי, דאם תביא קרבן אחר לטהר הספק, נמצא שכשיוודע שילדה אגלאי מילתא שאכלה באיסור, ואם הקרבן המסופק יטהר במוחלט, א"כ שוב לא תצטרך קרבן, דהא כי מייטא לאשתרוי בקדשים הוא, לכן ע"כ נקבע דין החטה"ע באופן שונה מהא"ת, אע"פ שחיובן שוה.

הוספה - ובנוזיר ס סק כתבנו דסוגיא דנדרים כמ"ד מיגז גיז, ולדידי' לוקה על הטומאה אע"פ שהפר לה, ונמצא שהחטא גמור אלא דאינה מביאה קרבן לחצאין פי' דקרבן דמייטא למיחל עלה נזירות טהרה, וכיון דצריכה כפרה למדו מהיקישא דחטה"ע לא"ת דהיכא דצריכה כפרה ולהגן מן היסורין אפשר להביא חטה"ע כמו א"ת, ואמנם זהו קרבן מחודש בכה"ג, דעל הודאי מביאתו, מ"מ הבינו מההיקש דבצורך להגן או להתיר

אבל עיקר כונת התנא לומר דחטה"ע לא דמיא לא"ת שיש בו מצות אכילה במוחלט גם אם לא חטא וגם אם נודע כן אחר זריקה, אלא אף לענין אכילה דינה כקרבן ספק, וממילא שפיר אסור מדרבנן מכח הספק חולין, אבל אם הי' קרבן מוחלט לאכילה במצוה גמורה גם לצד שלא ילדה, אין מקום לחכמים לגזור בזה, אפי' בדאיכא תרי דרבנן, - (ההיקש דנוזיר שם אפשר דהוא מולאיש אשר ישכב עם טמאה דחייב חטאת ובספק א"ת, ולכן מיחד בזה הזכר דבדידי' מיירי).

יא. עוד בענין חטה"ע הבעה"ס, לדעת אאמו"ר שליט"א חטה"ע הבעה"ס אינה חובה אלא היתר שנתנה תורה כדי שיוכלו מחו"כ להטהר, ואין ההיתר מתייחס למחו"כ לחוד, אלא לחטה"ע בספק, (כגון בנוזיר שהפר לה בעלה עי' להלן), ולפ"ז הענין פשוט יותר דלא ילפינן מהיקישא דא"ת אלא רמז לשריותא להביא על הספק, והדברים מפורשים עד"ז בתו' הרשב"א פסחים כ"ח א' שתמה מ"ט דר"י דאמר א"ת בקבורה, בשלמא חטה"ע הבעה"ס משום דספק חולין משום קדשים הוא לא כתיבא בהדיא אלא משום דמסקקא לן אם נפל הפילה או רוח הפילה אמרי' לה להביא, דאם חייבת היא הרי שפיר, ואם לאו אין כאן לומר כל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו שהרי חטה"ע אינו קרב כלום כו' מיהו ספיקא הוא ושמא חולין שנשחטו כו' ואע"ג דבנוזיר איכא מאן דמפיק חטה"ע הבעה"ס מן התורה כו' אומר רבי דזהו עיקר טעמו של דבר דמשום הך טעמא התירה תורה להביא מספק, אבל אשם תלוי דבהדיא כתיב בתורה כשאר קרבנות אינו ספק חולין שאע"פ שלבסוף אגלאי דלא אכל חלב מיהו התורה חייבתו להביאו על הספק וחלה עליו קדושה אע"פ שלא אכל חלב אמאי יקבר מ"ש נותר שלו משאר נותר של קודש כו' עכ"ד, והניחו בקושיא, (ועי"ש שרצה לפרש דמדרבנן מייתי חטה"ע וקרא אסמכתא בעלמא,

אסורה מדאור, למ"ד חשנ"ב דאור, וע"כ דחיוב גמור מדאור הוא.

אבל אאמור שליט"א ביאר הדברים כמו שכתוב לפנינו בגמ' נדרים שם וחטה"ע דמתיא משום דחטאת על הספק, ול"ג תיבות "העוף אתיא" על הספק, ומתפרש משום דבשעת חטא חטאה על הספק, וזה ממש כחיוב א"ת, דבשעה שחטאה הי' ספק מוחלט, ואע"פ שהפר לה בעלה לא אגלאי מילתא שבשעת מעשה לא הי' ספק, דזהו דבר שנתחדש בעתיד אלא שיש לו כח לעקור מפרע למ"ד מעקר עקר, וכמו שכ' בתו' הרא"ש גיטין ע"ג ב' בדעת רש"י דה"ז גיטין שעה אחת סמוך למיתתי הבא עלי' בא"ת במוחלט, דאע"פ שאח"כ לא מת, מ"מ בשעת מעשה הי' ספק, והעתיד אינו עוקר למפרע, עיי"ש, והתם גרע דהתנאי גורם ספק גם עכשיו, משא"כ בהפרה אע"פ שיש ספק שתהא הפרה, מ"מ אין זה קובע מצב זה למסופק, ולא חשיבא התראת ספק כלל, ולפ"ז הו"ל חיוב גמור מדאור, דומיא דא"ת, ומיושב הענין יפה, [ואף אי סוגיא דנדרים כמ"ד מיגז גיז, מ"מ הי' חטא גמור שאילו לא הפר לה היתה חייבת קרבן], אלא דקשיא לי' דלפ"ז מוכח מכאן שחטה"ע היא קרבן מוחלט על הספק דומיא דא"ת, [ואמנם לפמי משמעות הראשונים ז"ל בפשיטות לא זהו הטעם וכמש"כ לעיל, אבל ע"כ אינהו דחקי ומוקמי אנפשייהו לפרש דבריהם כן, דלא יתכן להמציא חיוב קרבנות], ועי' לק' ס"ק י"ג, - ונראה דאם עבר עלי' יוהכ"פ פטורה, דומיא דא"ת, וכ"מ כריתות כ"ו א' עיי"ש.

ונראה דלא משכח"ל ד"ז אלא בכה"ג דנזיר, אבל בחטאות שהם בעולה ויורד, לא מייאת חטה"ע ספק, אפי' אם נודע לה ספק מוחלט שלא שייך בו ידיעה בעולם, דגם ספק מוחלט בכלל לא ידע כדמוכח בא"ת, וכיון דהני חטאות בעו ידיעה לא חשיב נודע, אע"פ שלא שייך לדעת יותר, אבל במחור"כ דלא

בקדשים הותר להביא קרבן זה, ואמנם אינה נאכלת כדין חטה"ע, ואפשר דאם הי' ודאי שיכפר לה אין עלי' חיוב קרבן אע"פ שלוקה כדין נזיר טמא שנטמא, דהקרבנות על קלקול נזירות טהרה, וניחא בזה דחשיב ספק, דכלפי שמיא גליא דלא תהא ראוי' לקרבנות.

בנזיר י"ט א' אמרי' האשה שנדרה בנזיר ונטמאת והפר לה בעלה למ"ד מיעקר עקר מביאה חטה"ע, ומפרש בגמ' נזיר שם דאתיא כר"א הקפר דנזיר חוטא הוא, ואע"ג דאגלאי מילתא דאין לצער זה שם נזירות, מ"מ הרי חטאה מפני שסברה לנהוג נזירות, וציערה עצמה בודאי, וז"ל תו' בנזיר שם ד"ה אמר הלכך חטאת מיייתי לפי שמצינו בעלמא חטאת באה על ספק גם כאן בעלילה כל דהוא מביאה חטה"ע, וז"ל הרא"ש שם אע"פ שהפר לה הבעל ומעקר עקר כיון שנתחייבה חטה"ע ומצינו בעלמא שבקל מביאה חטה"ע דחטה"ע בא על הספק, זאת נמי מביאה העוף לכפר עלי', וכן מפרש טעמא בפ' בתרא דנדרים משום דחטה"ע בא על הספק, וכן במפרש שם כ' והאי דמביאה חטה"ע לאו משום נזירות אלא משום שנזרה עצמה מן היין, וכן גרסת הר"ן בנדרים פ"ג א' וחטאת העוף דמייאת משום דחטאת העוף אתיא על הספק, ופי' דכיון דקיל כולי האי דעל ספק נמי באה ואינה נאכלת אתיא נמי לחצי נזירות, וכ"כ בתו' וברא"ש שם, ולפ"ז אין ללמוד מכאן גדר דין חטה"ע הבעה"ס דעלמא, דהכא באמת ליכא חיוב אלא בטעם כל דהו השאירוה בחיובה, וצ"ע מנלן לחדש קרבן בלא נזירות, ואמנם חטאה וצריכה כפרה, אבל מנלן לחדש קרבנות לכפרה, מאחר שאינה נזירה, ולפי מ"ש בתו' הרשב"א פסחים כ"ח א' די"ל דחטה"ע הבעה"ס מדרבנן, א"כ נמצא דהכא נמי חידשו קרבן מדרבנן, וזה תמוה טובא, [ועי' לק' ס"ק י"ב בדין קרבן מדרבנן], ויש להוסיף דר"א הקפר ס"ל חולין א' דאין שחיטה לעוף מה"ת וע"כ מליקת חולין בעזרה

בעינן ידיעה שייך חיוב חטה"ע הבעה"ס, כחיוב א"ת, - ולכאור' משכח"ל בספק נתכפר בעולה ויורד, אלא דאין דין א"ת בספק נתכפר, וממילא גם דין חטה"ע של ספק חטא ליכא, אבל דין חטה"ע להתיר בקדשים איכא, כמבואר בתוספתא, ויתבאר לק' ס"ק י"ב בס"ד.

ואאמו"ר שליט"א הוכיח מכאן דאף באינה צריכה להתירה בקדשים או למיחל נזירות טהרה, ג"כ מביאה חטה"ע הבעה"ס, ומינה דה"ה ביולדת שאע"פ שהביאה אחת, יכולה להביא על שאר הספיקות, ולפמש"נ לעיל סוסק"ד שני ענינים הם דחיוב חטה"ע במחור"כ הוא להתירה בקדשים שהרי אינה חוטאת, ולאזיה צורך חייבה תורה להגן בספק, וע"כ דהיינו להתירה בקדשים, וממילא משהותרה אין השאר עלי' חובה, אבל הכא דמשום חטא מיתא לה, [דלרבנן דנזיר לאו חוטא לא מיתא כלל], הר"ז ממש כא"ת להגן מן היסורים, [ואע"פ שאין החטא גדול כ"כ, מ"מ גם הקרבן מועט, ואשכחן נמי לאמרו לו דמביאין א"ת על הנבילה], ולכן קרבן זה חובה הוא, ואם נזרה ה' פעמים חייבת להביא ה' חטה"ע, וכן בספק נתכפרה אינה מביאה דומיא דא"ת, וכמש"כ לק' ס"ק י"ב.

ונראה דגם במחור"כ משכח"ל ספק מוחלט, כגון בזיבה דאנדרוגינוס, אם נימא דברי' בפ"ע הוא במוחלט, ג"כ מביא חטה"ע הבעה"ס, וכן אי משכח"ל ילדה דבר שאין בו הכרעה, דכיון שסו"ס מספק אסורה בקדשים, גם בזה ניתן דין חטה"ע הבעה"ס, וכיון שכן אין הא דהפר לה בעלה כח מחודש בחטה"ע הבעה"ס, אלא דלר"א הקפר איכא במחור"כ דנזיר גם משום חטא, וכמו לר"ש ביולדת, ואפשר דמשכח"ל ממש כה"ג בגיורת שנתגיירה ע"י אמה דבהגדילה יכולה למחות ע"י כתובות י"א א', ורוצים להאכילה בקדשים אחר זיבתה, [דהא אדם מביא קרבן דמחור"כ על בנו קטן כדאמר נדרים ל"ה ב'], דהתם

נמי מביאין חטה"ע ואינה נאכלת, אע"פ שאין הספק עוקר למפרע שהרי עתה מותרת בקדשים ולא אסרין לה מספק, כ"נ לכאור', (ובהגדילה ולא מיחתה אפשר דתליא בדברי התו' הרא"ש גיטין ע"ג ב' שהובא לעיל, וי"ל נמי דלא חשיבא כמצב מסופק, ודמי ממש להפרה), ואין מזה קו' לענין ספק קדש ספק חולין שנתבאר לעיל סק"י, דגם בספק מוחלט שייך ענין זה, וכמשנ"ת לעיל ס"ג סק בשוחט א"ת בחוץ דהקרבן חשיב ספק חולין לר"מ במוחלט עיי"ש, ולר"י דא"ת יקבר אף א"ת זה יקבר, אע"פ שלא שייך בו בירור, וכ"כ אאמו"ר שליט"א דגם בהא דנזיר אין החטאת נאכלת, [ולפ"ז ניחא הא דתניא בתוספתא תמורה פ"א דבעוף ליכא א"ת, דגם בכה"ג שבאה על חטא של ספק מוחלט, אין דינה כא"ת דהא אינה נאכלת, והויא לה ממש כחטה"ע הבעה"ס].

ומכאן מוכח דבחטה"ע הבעה"ס ליכא חיוב עוה"ע, דבהדיא קתני מביאה חטה"ע ואינה מביאה עוה"ע, ולצד דחובה להביא הדבר פשוט כן, וכבר נתבאר לעיל סק"ג ד', שו"ר דהא ליתא דהא מוקמינן לה כרי"ש בנו של ריב"ב נזיר י"ט א' אבל לרבנן מביאה נמי עוה"ע, ואם נימא דמחור"כ אינה מביאה, הכא דלהגן מיתא ראוי שתביא גם עוה"ע.

יב. **תניא** בתוספתא פ"ב ה"ז המביא חטאתו ושחטה ספק נזרק הדם ספק לא נזרק הדם יצא אם ה' מחוסר כפרה ספק חשיכה ספק לא חשיכה ה"ז מביא חטה"ע ספק, [לפנינו בגמ' הוריות ד' א' אמר' למה"ד לאדם שהביא כפרתו ביהש"מ ספק מבעו"י נתכפר לו ספק משחשיכה נתכפר לו שאין מביא א"ת, וביאר אאמו"ר שליט"א בכריתות ס"ב סק דבספק נתכפר ליכא חיוב א"ת, ושם כתב דבחור"כ מסתברא דמביא בספק חשיכה, והנה הכל מפורש בתוספתא כדבריו], ולכאור' מוכח מכאן דחטה"ע הבעה"ס לא דמיא לא"ת, דהא א"ת פטור בכה"ג, ובאמת גם

ממתני' דקרב קרבנו של אחד מהן יש להוכיח כן, דהתם נמי הו"ל ספק נתכפר, והיינו כפי' אאמו"ר שליט"א דנתנה לו תורה רשות להביא ספק חולין כדי להתירו בקדשים, וכיון שכן אין חילוק מאיזה סיבה הוא עדיין אסור בקדשים.

מיהו נראה דדוקא קתני מחו"כ, אבל ההיא דנדרים פ"ג א' דמייאת חטה"ע הבעה"ס משום ספק חטא, אינה מביאה בספק נתכפרה, וכן הדבר פשוט דבכלל הרישא גם דעל שמיצת הקול וביטוי שפתים וטומו"ק אם הביא כפרתו ביהש"מ, אינו כותב נכסיו לאחר ומביא חטה"ע הבעה"ס, וכן אם מתחלה הי' עני והביא חטה"ע, דלא שרינן אלא במחו"כ, ולפ"ז מוכח מכאן הסברא שכתבנו לעיל סק"ד דבמחו"כ חובת הקרבן כדי להתירה בקדשים, ולכן משהותרה אין השאר עלי' חובה, [וכ"כ מרן זללה"ה נגעים סי"ג סק"ח עיי"ש], ומזה הבינו דכ"ז שלא הותר בקדשים יכול להביא חטה"ע.

ואפשר דרשות איכא גם בהני דספק נתכפר דיכול להביא חטה"ע, כדמשמע דאין השאר עלי' חובה הא רשות איכא, [וכמו שהיא פטורה מן העולה, ורשות איכא להתנות], דהא מההיא דנזיר טמא חזינן דלאו דוקא להתירה בקדשים מיייתנן חטה"ע, אלא דההיא חטה"ע חובה כמשנ"ת לעיל ס"ק י"א, וכיון דחטה"ע הבעה"ס קולא היא שהתירה תורה מפני שאינה נקטרת, א"כ י"ל דמותר להביאה בכל ספק, וכן משמע מתני' דטהרות פ"ד דקתני אלו ספיקות שטהרו חכמים כו' ואין השאר עלי' חובה דמשמע דיש מקום לחייב אלא שפטרו חכמים, (כ"כ אאמו"ר שליט"א), ואף למ"ש רש"י ח' א' שבקושי התירו להביאה כדי להתירה בקדשים, מסתברא דהיינו מדרבנן, אבל מדאורי' הותר ספק חולין בחטה"ע, ולפ"ז דין חטה"ע כדן א"ת לאמרו לו דר"א דמביאין אותו על כל ספק חטא, וה"נ מביאין חטה"ע על ספק חטאת העוף

ודאי, מיהו זהו דוקא בספק נתכפר דבספק חטא לא שייך חטה"ע אלא במחו"כ, דהא בעו ידיעה, וזה גם מוכיח דהפסוק לא קאי ע"ז, אבל מ"מ י"ל דרשות איכא.

ויעניו בגיטין כ"ח ב' דבשולח חטאת העוף ממדנה"י הו"א מספיקא לא ליעול חולין בעזרה קמ"ל, ופי' תו' שם דאע"ג דחטה"ע באעה"ס י"ל דאדם עצמו בדין הוא שמביא עה"ס כדי לפטור עצמו אבל הכא לשליח אין להביא חולין לעזרה מספק, וכ"כ בנדה ע' א' דכשהמצורע לפנינו משום תקוני גברא מקריבין אותו אספיקא הואיל ואינו יכול לתקן בע"א כו', ואין להוכיח מכאן דמשהותרה בקדשים מספיקא לא תביא את השאר, דאדם שיש עליו ספק חטא או ספק חיוב קרבן שפיר מביא מספק, דגם מצב מסופק שייכא בי' כפרה, אבל בספק אם הבעלים קיים אין כאן מצב מסופק כלל, [ובעיקר הגמ' שם לכאור' הול"ל ספק חטאות המתות, ועוד דקמ"ל מתני' דנאכלת כדקתני בחזקת שהוא קיים, אלא דהתו' לישנא דחולין בעזרה דייקן].

ואפשר דאף למ"ש רש"י דאין השאר עלי' חובה ואין לה להביאן משום ספק חולין בעזרה, היינו דוקא בהני שאין בהם חטא, ועיקרן להתירה בקדשים, אלא שיש ספק שמהלכות חילוקי קרבנות חייבת להביא, בזה החמירו, אבל בספק חטא דצריך כפרה, כגון בספק נתכפר בעולה ויורד, (או בנזירה דלעיל), י"ל דלא אסורוהו מדרבנן להביא, מיהו מדאורי' פטור וכמשנ"ת.

מיהו למש"כ לעיל סק"ז דאי לאו חידוש התורה בחטה"ע לא היינו מחדשים כפרה ע"י קרבן שמגיע במצב מסופק, לפ"ז י"ל דלא שייך כלל קרבן זה בהני דחטא שקרבנן בעולה ויורד, ואע"פ שמצינו לר"א הקפר בנזיר טמא, לדידי' נמי לאו חטא גמור הוא, וכמו יולדת לר"ש, ומה"ט לא בעי

ידיעה, אבל בהני דבעו ידיעה י"ל דגם בשעת כפרה בעינן קרבן ודאי, וצ"ע, אבל במחור"כ שפיר י"ל חטה"ע דרשות.

ולאמור אפשר דאף במחור"כ בספק נתכפר, אין חיוב חטה"ע הבעה"ס מן התורה, דיש לפרש כל החיובים בענין אחד ודומיא דא"ת, וכיון דספק נתכפר זהו ענין אחר, דאינו בכלל ספק חטא, ולא נאמר ע"ז דין א"ת, ה"ה דחובת חטה"ע נמי ליכא, אלא דכיון שהוא אסור בקדשים מדאו', התירוהו (או חיבוהו) מדרבנן להביא חטה"ע.

ודאתאן עלה מיושב נמי הא דבכתמים נדה נ"ב ב' מביאה קרבן ואינו נאכל כדפרש"י שם, והרמב"ן והרשב"א תמהו כיון דכתמים דרבנן קרבן מגלן, ולמש"כ דחטה"ע באה עה"ס גם כשכבר מותרת בקדשים, ואינה חובה אלא רשות, י"ל נמי דיש כח ביד חכמים להחמיר בחשש רחוק גם להצריכה קרבן מספק, [ועי' לעיל ס"ק י"א], ויותר מזה דכיון דנראה להם לאסרה בקדשים, וחזינן דהצורך להתירה בקדשים חשוב שבגללו הצריכה תורה חטה"ע בספק, ממילא יש להתירה להביא קרבן בספק כיון שבלא הקרבן היא אסורה בקדשים, וכיון שאין זה ודאי חולין אלא שאין לחוש לזה מדאו', שפיר התירו חכמים, ועתו' נדה כ"א א' כ"ט א', ובספר מרן זללה"ה נגעים שם ג"כ נראה דפשיטא ל' שאפשר להביא חטה"ע בזמן שמדאו' מותרת לאכול בקדשים, (עיי"ש בכמה מקומות), וכן ראיתי מובא בשם הגרע"א ז"ל חולין קל"ד א' דיש חיוב חטה"ע הבעה"ס מדרבנן, וכן בשטמ"ק זבחים ע"ג ב' בהשמטות כתב דחטה"ע הבעה"ס שפיר מחייבי רבנן, ולע"כ בראיות לזה, אבל עיקר הדבר מיושב לפמש"כ, ולדעת אאמו"ר שליט"א הכל רשות, אבל גם בזה צריך להוסיף דיש כח ביד חכמים להתיר רשות אף כשהספק קודש הוא רחוק.

יג. **נמצינו** למידין דהיקישא דחטה"ע לא"ת היקש גמור הוא, לענין שחטה"ע ג"כ חובה כא"ת, ורק החטאת חובה ולא העולה שעמה, ושגם בספק מוחלט במחור"כ איכא דין חטה"ע הבעה"ס, ולא רק בספק שחייבת בקרבן ולא ידיעה, ואף בחטאת הבאה על חטא משכח"ל חיוב זה בספק מוחלט, כההיא דנזירה שנטמאה והפר לה בעלה, ולעומת זה מצינו שאין לחטה"ע הבעה"ס שום כח מוחלט, ולכל הענינים היא משמשת בתורת ספק כמשנ"ת לעיל סק"י, והנה הקו' בזה היא למה לענין זה נשתנית חטה"ע מא"ת, וכבר נתבאר לעיל דחטה"ע כדי שתוכל להתיר בקדשים בעינן שיהא הקרבן הודאי ולא קרבן מחודש, משא"כ בא"ת שאינו מכפר החטא אלא הוא קרבן מחודש להגן מן היסורים.

והנה אף שהדבר לכאו' פשוט דא"ת קרבן מוחלט הוא, דאין בינו לשאר קרבנות הכתובין בתורה כלום, שהוא ג"כ חובה ונאכל בין חטא בין לא חטא, והוא קרבן גמור שנתחדש למצב המסופק, מ"מ אין הדבר פשוט דלכל מילי הדין כן, דמשמעות הסוגיות דהתורה אמרה להביא א"ת להגן מן היסורים אע"פ שאפשר שא"צ לכך, ולצד זה כלפי שמיא גליא שהקרבן חולין, שהרי כבר נתבאר לעיל ס"ג ס"ק ט"ז דחיוב א"ת אינו על מצב מסופק בלבד, אלא אף בע"א חטא וע"א לא חטא, דאם לא חטא גם לא עשה חטא של כניסה לבית הספק, ומה"ט בהוזמו עדיו הקרבן בקדושתו, ועוד עיי"ש, ובכל הני אגלאי מילתא שלא הי' צורך בקרבן כלל, ואמנם קבעה תורה להתנהג בקרבן הזה כחוב גמור שזוהי מצותו, אבל אין זה מחייב לומר דבאגלאי מילתא שלא הי' צריך לו, לא פקע לגמרי למפרע, דאמרי' רק שהתורה חסה על גופן של ישראל וציוותה להחמיר מספק, אבל לא אמרה שיבאו עליו יסורים מספק, וכן בחטה"ע הבעה"ס דכיון שמספק אסורה בקדשים (וזהו דומיא דיסורים) ציוותה תורה

להטהר מספק זה, אבל אם לא ילדה אגלאי מילתא שלא היתה צריכה לכך, (דוגמא לדבר המחלל שבת מפני ספק פיקו"נ, דגם כשאגלאי שלא הי' פיקו"נ עשה כדין במוחלט, אבל לא שייך לומר שנתעסק בפיקו"נ), וכמו שספק טומאה ברה"י טמא מדאורייתא ומביא קרבן, אע"פ שאם יודע הספק פקע הדין למפרע, ואף סוטה גופה מה"ט היא שאסרתה תורה מספק, ויש בה איסור גמור כ"ז שלא נתבררה טהרתה.

וּלְפִיז' א"ת וחטה"ע הבעה"ס כלפי שמיא גליא ששניהם ספק חולין, דלצד שלא חטא ולא ילדה הקרבן חולין, ולכן אמרי' בנזיר כ"ט א' דבא"ת התירה תורה אכילת חולין שנשחטו בעזרה, ובתו"כ קאמר מנין שמותר באכילה ת"ל אשם אשם, וכן ס"ל לר"י דלא נאמרה בהו מצות שריפה דאינם קודש ודאי, ובנודע שלא חטא ושלא ילדה בדין הוא שיצא לחולין אפי' אחר זריקה, [אי לאו קרא ידיעה אחר סליחה לא מגרעה, עי' להלן] ובנודע שילדה כפרה לגמרי, ובנודע שחטא אחר זריקה ג"כ אמרי' כיפרה ספיקה שלכך בא להגן עליו, אבל מכאן ולהבא אין בו צורך שהרי יביא חטאת, ולכן ס"ד דתו ליכא מצות אכילה, ובא"ת נתחדש לרבנן דלבו נוקפו וגמר ומקדיש ל' כמבואר בסוגיא כ"ד ב', [וע"ע להלן], אבל חטה"ע אין לבו נוקפו לכו"ע ונשאר דינה דבנודע שלא ילדה תצא לחולין, מיהו בזה שונה א"ת מחטה"ע דאחר זריקה נקבע הקרבן בחיובו ותו לא מהני נודע, דקבעה תורה שישאר דינו במוחלט כלא נודע, משא"כ חטה"ע.

וכ"ז לענין כלפי שמיא בקדושת הקרבן ונפ"מ לענין נודע, אבל לענין המצוות שבהקרבת הקרבן י"ל דבזה מצות התורה קובעת, דכיון שציותה תורה שיביאו קרבן זה למזבח, חייבין עליו במוחלט משום זרות ומחוסר בגדים, דכמו שציותה תורה לבעלים להתנהג בזה כחוב גמור, ה"ה לכהן, וכן לענין

שחוטי חוץ חייבין עליו, כיון שהוא ראוי לבא לפני משכן ד', ואין חילוק מאיזה טעם, סו"ס ציותה תורה להביאו לפני משכן ד', [ונפ"מ באין יכול להוודע לו, מיהו אם יכול להוודע לו קודם שחיטה זה תלוי בפלוגתא דר"מ ורבנן], ואף בחטה"ע כן, וכן לענין נותר ופיגול וטמא חייבין עליו במוחלט, [ולענין חטה"ע עי' להלן], דכל קרבן שציותה תורה להביאו במצב של ספק, כל דיני קרבנות בו, דהלכות הקרבנות נקבע לפי המצוה שבהקרבנות, ולא לפי האמת שיש לנו לדון בטהרת הבעלים וחייב חטאת שעליו, [ובדין שריפת נותר פליגי ר"י ורבנן, ואע"פ שגם לר"י חייב כרת על נותר זה כמ"ש רש"י פסחים כ"ח א', מ"מ ר"י ממעט ל' מקדש הוא, דסו"ס אינו קדוש במוחלט, ושאינו שריפת נותר משאר מצות הקרבן, שחטה תורה עליו ונתנה לו כפרה כקרבן ודאי, אבל שריפת נותר אינו ענין לכפרת הבעלים, ולרבנן מצותו בשריפה במוחלט, ועי'], אבל ברגע שנודע ופקעה המצוה, חזרנו לדון על הקרבן בעצמותו מהו.

וּלְפִיז' א"ת וחטה"ע"ס שוין דכל מה שנוגע לעצמותו של הקרבן הרי הוא ספק חולין, ומסתברא דלענין מעילה תלוי בעצמותו של הקרבן, דכיון דבנודע נפיק לחולין, השתא נמי לא מעל בודאי, ואפי' נזרק הדם י"ל שאין כאן מעילה ודאית, [שוב נראה דהא ליתא ואין לנו לפטור מעילה אלא כדס"ל לר"מ דכל דנפיק לחולין לר"מ פטור ממעילה, אבל לאחר זריקה דתו לא נפיק לחולין, אגלאי מילתא דקדש הוה ומועלין בו, דלכל מילי נשאר במוחלט כן], ובא"ת נתחדש מגזיה"כ לנהוג בקרבן אחר זריקה כלא נודע, אבל לא נחלטה קדושתו טפי מקודם שנודע, אלא דכמו שקודם שנודע, ההלכות שנוגעים להקרבנות הקרבן הם הלכות ודאות כמשנ"ת, ציותה תורה להתנהג כן גם אם נודע, ולמדנו מזה לנודע שלא חטא לענין כל המצוות ומצות שריפה, אע"ג

דבעיקרו חולין הוא, ובנודע שחטא נפ"מ לענין מצות אכילה והקטרת אימורין, אבל מצוות שריפה בלאו קרא נמי איכא, דכיפרה ספיקה מן היסורים, [מיהו אחר זריקה מועלין באימורין במוחלט, וכמו בק"ל שיש מעילה באימורין אחר זריקה], ובחטה"ע שלא נתחדש ד"ז, א"כ משנודע שלא ילדה הו"ל חולין גמורין, ובדין הוא דמותרת בהנאה, ומדרבנן בקבורה, [ונפ"מ נמי שאינה מועלת להתיירה בקדשים אם יש ספק אחר, ע"י לעיל סק"ד].

מיהו נראה דלגבי מה שנוגע מזריקה ואילך, אין א"ת וחטה"ע שוין, דמזה שאין מצות והיתר אכילה בחטה"ע, נראה שמצות התורה בחיוב חטה"ע ספק, נשלמה בזה שהוזהר דמה וטהרה לאכול בקדשים, ולכן שוב אין דינים מוחלטים בקרבן, וחזר דינה כמו שהוא באמת, ספק חטאת ספק חולין, ולכן בעיא עיבור צורה, וע"י בזה לק' והרי היא ספק נותר, [ולענין פיגול צ"ע דאם לא כיפרה י"ל דדינה כעבודה של שעת כפרה] אבל א"ת שמצות התורה נמשכת באכילת הקרבן, ממילא גם דין פיגול נותר וטמא נוהג בו כקרבן ודאי, ובפרט דלא מהני ידיעה אחר זריקה, [וטעם החילוק משום דא"ת בא על חטא גמור ובעיני נמי כפרה מושלמת עם הקטרת אימורין ואכילת כהנים אע"פ שאינו מעכב, וכיון שבא"ת הכל נוגע רק להקרבנות קרבן שפיר קבעה בו תורה דין מוחלט, אבל חטה"ע שנוגע להתיר שאר ספיקות עסק"ו וכן לטהרה מידי נבילה, ועוד דעיקר הקרבן הוא הודאי דבלא"ה אינו מתיר בקדשים, בזה אין התורה קובעת בשום זמן דינים מוחלטים דסו"ס ספיקא הוי], וכ"מ ברש"י פסחים כ"ח א', דרך מא"ת פריך, מיהו כ"ז לאחר כפרה, אבל במליקה והזאה איכא שפיר איסור זרות ומחוסר בגדים במוחלט.

כ"ד ב' אלמא חולין שנשחטו בעזרה בשריפה, כבר נתבאר לעיל ס"א סק"ח דפשטות הגמ' דאליבא דרבנן נמי פריך, וכ"מ

לג' השטמ"ק אות ו', ואפשר לפרש דקו' הגמ' רק מנודע לו שלא חטא, דהשתא הו"ל ממש כחטה"ע לק' כ"ו ב', וכיון דר' אלעזר ידע נמי דלרבנן מתוך שלבו נוקפו גמור ומקדיש, ומ"מ ס"ל דהוה חולין, שמעינן דגמור ומקדיש מהני רק מכאן ולהבא, וביאור הדברים דכמו בחטה"ע"ס אם באנו לומר גמור ומקדיש לעולה, לא נוכל לומר דמעיקרא מקדיש ל', דא"כ כשמוקל במערב הו"ל ספק עולה שמקומה לכתחלה במזרח, וכן שאר כל הדינים שעולה חלוקה מחטאות, וע"כ דמשעה שיוודע תשאר בקדושה תשאר ותהא לעולה, וה"נ בא"ת אסור לו להקדיש בתחלה דאם חולין הוא יהא עולה, דרך ספק חולין התיירה תורה באכילה ולא ספק עולה, ולכן הו"ל חשנ"ב, וכבר נתבאר בזה לעיל סק"ט, אלא ששם פרשנו דפקע כעין מכאן ולהבא למפרע ואפי' בנודע שחטא.

ולפ"ז ענין גמור ומקדיש היינו שנותן הקרבן לשמים במוחלט, ומכח הקדשתו נעשה בו דין מותר אשם, דזהו פירושה של הקדשה במוחלט, שהקדש כמקבל אשם גמור והוא מסתלק ממנו, ואם לא יהא ראוי לאשם, יקבלו ההקדש כאילו נשאר אצלו מותר אשם, וזהו ענין מחודש דאין הכונה שהוא כמקדיש שתי הקדשות, אלא דכיון שכ"ז שלא נודע יש לנהוג בו קדושת אשם במוחלט, דכך היא מצות התורה לנהוג בו קודש מוחלט, אע"ג דכלפי שמיא גליא שהוא ספק, [ואם מת הו"ל מותר אשם], נהי דאח"כ האגלאי מילתא עוקר למפרע, מ"מ שייך להקדישו במוחלט שהמכאן והלבא לא יעקור למפרע, דזה שהמכאן ולהבא עוקר למפרע זהו מכח אגלאי מילתא דטעות הוה, וכשגוומר ומקדיש במוחלט גם כשיוודע הספק, תו ליכא למימר אגלאי מילתא דטעות הוה, [ולכן גם במנחת קנאות שייכא הקדשה במוחלט אע"פ שאין להקדש בה כלום], וכיון שכן הו"ל בדין מותר אשם מכח גמור ומקדשו, [וזהו ג"כ ענין גמור ומקדשו לר"מ אחר

שחיטה, דתו לא יהא כטעות], למה הדבר דומה לחטאת שמתו בעלי' דאמרי' ב"ק ק"י ב' אדעתא דהכי לא אקדשה, ומ"מ כיון דהלכתא גמירי לה ומקדשי לה אדעתא דהכי קדשה ויש בה דין מותר, וחזינן דיש כח בגמר ומקדשו כדי לקבוע דין אחר, והיינו דקאמר רבה דמה"ט דינו בשריפה, ור"א דאין בכח הגמר ומקדשו להשאיר בו קדושת אשם, כעין מיגז גיזי, וממילא הו"ל חולין, - ויש מקום לומר דלא מהני גמר ומקדשו אלא בא"ת שאחר זריקה יוחלט כקודש גם בנודע, ולכן השתא נמי כמצב מוחלט חשיב, אבל חטה"ע"ס דלעולם בנודע פקע, לא יועיל גמר ומקדשו לקבוע בה דין מותר, אבל ממנחת קנאות דהוה מהני לבו נוקפו, יש לדקדק דכל קרבן שאמרה תורה להביא מספק, כ"ז שהספק קיים הקרבן מוחלט, ולכן אפשר שיהא בו דין מותר.

וכ"ז בנודע שלא חטא, אבל בנודע שחטא אפשר לומר דמודה ר"א דרק מכאן ולהבא פקע האשם והו"ל קדשים פסולים, מיהו מעיקר דין אשם תלוי לא קבעה תורה שיהא בו דין מותר אפי' בחטא, אם נודע לו מחיים, דהא אדעתא דהכי לא אקדשי', ולא הצריכתו תורה להקדיש אדעתא דהכי, ולכן בלא גמר ומקדשו בכל ענין נפיק לחולין, והיינו טעמא דחטה"ע, ולאחר שחיטה קודם זריקה, אפשר דדמי לחטה"ע קודם הזאה.

ולפ"ז לר"מ אינו תנאי מחודש להוציאו לחולין, אלא א"ת מעיקרו ניתן באופן זה, שכ"ז שלא נודע לו יהא חיובו מוחלט כשאר חטאת ואשם, וברגע שיוודע בטל החיוב הזה להתנהג בספק כחיוב מוחלט, ועכשיו יש לדון בנודע אי אמרי' אגלאי מילתא דאדעתא דהכי לא אקדשי', כההיא דב"ק ק"י ב', או דאדעתא דהכי נמי אקדשי', וממילא הו"ל בדין מותר אשם, כיון שבשעה שלא ידע הי' דינו במוחלט ולא בספק, ודין כזה יכול לקבוע הלכות מותר, דוגמא לדבר

חטאת נזירה שהפר לה בעלה דאמרי' החטאת תמות (נזיר כ"א ב'), אפי' אי מיעקר עקר, (ולע"כ שם).

י"ח א' השוחט א"ת בחוץ ר"מ מחייב, עי' לעיל ס"א סק וס"ג סק, ולפמשנ"ת נמי הא"ת הוא משום שמא יוודע לו, דאז אגלאי למפרע דחולין הוה, אבל גם לצד שלא חטא חייבין עליו בחוץ, ולכן לרבנן דינו בחטאת, כדתניא בתוספתא, וחטה"ע דלכו"ע מהני נודע הו"ל בא"ת, [ואפשר שיש לדמות לזה השוחט קרבנות נזירה שלקחה משל בעלה בחוץ, ואח"כ מת הבעל].

יד. תמורה ל"ד א' אשם תלוי ישרף ר"א יקבר, בפסחים כ"ח א' פרש"י בנותר של א"ת, וכן מוכחת הסוגיא שם, [עי' מ"ש מרן זללה"ה בהערות פסחים שם, ועי' להלן בזה, ועוד דבנודע לו לר"א כריתות כ"ד ב' דינו בקבורה, למ"ד חשנ"ב בקבורה, וכ"מ בתו"כ פ' צו דלא הזכירו רבנן ברישא חשנ"ב, ור"א מפרש התם טעמא דשרף משום דמיחזי כזבח פסול, וזה אינו ענין למעטו מדרשא דהוא, וכן לרבנן דגמר ומקדשו אין זה ענין ביסוד הא"ת, ואין למעטו מהוא, וגם לא מסתבר למעטו, דמסתברא דמודה ר"י במותר א"ת שהוא בשריפה עי' להלן], ונראה דלהכי פלגיניהו התנא לומר דבא"ת פליג ר"י גם על נותר שהוא מפורש בפסוק, ולא רק על חול"ז וחול"מ דגמרי' מנותר.

ומהא דארי' יטילנה לאמה ומתגלגלת והולכת לנחל קדרון נראה דאין מצות איבוד מן העולם בחטה"ע וא"ת, [והא דהקילו בהטלה לאמה לפי שפסול זה מצוי, ולא הטריחו על הכהנים, עי' תוספתא שארי' דשניהם בקבורה, אלא דמפרש כיצד בקבורה], וכ"ע בתו"כ דרבנן ממעטי מהוא קדשים שמתו ושהפילו ושנטמאו בחוץ, ודומיא דהני ממעט ר"י א"ת וחטה"ע"ס, ובהני אין מצות איבוד כדפרש"י במתני', וכ"נ מדתנא להו בהדי

נינהו, מ"מ אין לחלק בין מצות ההקרה דלגבי זה דינן כקדש גמור מספק, למצות שריפה, (ובפרט לפמש"כ דאם אין מצות שריפה אפשר להשליכן, ודינן בקבורה רק שלא יהנה, דזה ודאי לא מסתבר לפרש ע"ז מיעוטא דהוא).

ור"י סבר כיון דיסוד הקרבן ניתן על ספק, שמא חטא וצריך להגן מן היסורים, ושמא ילדה, אבל אם לא ילדה כלפי שמיא גליא שהוא חולין וכדאמר נזיר כ"ט א' דהתירה תורה אכילת חשנ"ב בא"ת, נהי דמכח ספק קבעה תורה להתנהג בהן כודאי, היינו דוקא במצות ההקרה להתירה בקדשים ולהגן עליו מן היסורים, אבל מה שנוגע לשריפה בפסולין, בזה לא חידשה תורה להתנהג בהן כודאי, [וכ"כ הראב"ד בתו"כ דאימעוט הני משום שעל ספק באו מתחלתן], ואף לרבנן כתבנו לעיל דבחטהע"ס אחר שהוזה דמה בטלה המצוה להתנהג בה כודאי והרי היא ספק, ועד"ז מתפרש לר"י, ואמנם ה"י בדין שיהא ספק מצוה, אבל מכיון דקאי ע"ז מיעוטא דהוא, ממעטינן להו לגמרי, והיינו משום דשריפת קדשים ג"כ חשיבא מעין עבודה דבעינן פנים וכמו שבירת כ"ח ומו"ש, ולא ניתנה מצוה זו בספק כלל, ולפ"ז פשוט דלא בעיא ע"צ לר"י, ובלא"ה נמי כל שבקבורה אין בו הלכות כלל כמ"ש רש"י במתני', וע"צ בהקדש דוקא נאמר, - (בפסחים שם איכא תלתא לישני דאמוראי בהא דשתק ר"י, ואפשר דפלוגתתם אם זוהי כפרה גמורה, דאין ללמוד מא"ת שזהו מצב מיוחד שנתנה תורה לנהוג כודאי מכח ספק, וזה ניתן רק לכפרה וכמשנ"ת, והיינו דר"י מדמי לה לשריפת לשון בחרדל, ואב"י מדמי לה לשיבה בבית האסורים, ורבא מדמי לה לקטלא, דפרכא גמורה היא).

והנה בנודע שילדה ודאי קודם שהטילוה לאמה, ודאי יש מצות שריפה לר"י, ולפמש"כ אפשר דה"ה בנודע שחטא אחר

חשנ"ב (ולדידי' פסחים כ"ב א' חשנ"ב דרבנן), והגרע"א ז"ל בפסחים שם הק' א"כ אמאי שתק ר"י נימא הכי ומה נותר דישנו בבל תותירו וטעון השבתה מן העולם וטעון שריפה אף חמץ שהוא בב"י וטעון השבתה יהא טעון שריפה, ולא ידענא מנ"ל דיש מצות השבתה בנותר מלבד מצות שריפה, [ועח"ס אור"ח סי' קט"ז בזה], ובפשוטו באמת אין ענין בל ימצא בנותר, דלא מצינו מצוה למהר ולשרוף משיעלה עה"ש, ואין המצוה אלא לאברו בקדושה, וכ"מ בתו' שם ד"ה וחמץ דמיד שהותיר עובר ושוב אינו עובר.

ולפ"ז מוכח דהא דהוכיחו לר"י הוא מנותר דוקא, דאי לית ב"י בל תותירו ליכא לאקשויי כלל, דתו ליכא נמי מצות השבתה, ומה"ט פרש"י דהק' מא"ת ולא מחטהע"ס, דבזה דליכא מצות אכילה ממילא ליכא בל תותירו, דלכתחילה משהינן להו עד שתעובר צורתן, וכ"מ בירו' פסחים שם דהק' מא"ת שיש בו זמן דהיינו איסור נותר.

ובתו' הרשב"א פסחים שם תמה מה ראה ר"י למעט א"ת דקרבן גמור הוא, וביותר קשה שהרי חייבין על הנותר כרת כדפרש"י, וכ"נ מדקא על' בבל תותירו, דזוהי הפירכא, ועו"ק הא דמשהו חטהע"ס לא"ת מחד מיעוטא, וגם לא מצינו דרבנן א"ל דקרבן גמור הוא, והוה להו לפרושי מ"ט פליגי בחטהע"ס, ונראה דלרבנן בין בא"ת בין בחטהע"ס יש מצות שריפה במוחלט, ולא רק מכח ספק, [דלפמש"כ לעיל סק"ג אין חיוב לקיים מצוה מספק, אלא שאסור לו להכניס עצמו למצב שיבטל מצוה מספק, כגון לשחוט כוי ולא לכסות, וכאן לא הכניס עצמו כיון שהתורה חייבתו להביא, והרא"י ע"ז מחגיגה ד' א' ומהא דאין מביאין עוה"ע מספק, ומהא דאין השאר על' חובה, ומשמע דרשות איכא], דכיון שציותה תורה להביא א"ת וחטהע"ס יש בהם דין קודש גם לגבי שריפה ולא רק למצות הקרבה, ואפי' אם האמת דספק חולין

זריקה, דהשתא אגלאי מילתא שהקרבן הגין עליו מן היסורים.

ונראה דמורה ר"י במותר א"ת שהעולה דינה ככל עולות, ולא אמר אלא בקרבן הראשון שהספק תלוי בו בעצמו, וכן המביא חטאת על שחיטת א"ת בחוץ ועל אכילת נותר של א"ת דינה ככל החטאות, וכן פשוט דהמביא חטאת על טמו"ק שנתחייב בה מדין ספק טומאה ברה"י, ג"כ דינה ככל החטאות, ובמנחת קנאות לא מצינו דפליג ר"י, ואע"ג דעיקרה להזכיר עון, וכ"מ ברש"י כריתות כ"ו א' דכל סוטה חשיבא ספק לענין קרבן כמו ספק יולדת, עיי"ש, [עי' ספרי ותוספתא דסוטה פלוגתא בזה, ולעיל ס"א סק"ז כתבנו דמה"ט הבינו שאף בהוזמו עדי' אמרי' כיפרה ספיקה והלכה לה], מ"מ לא דמיא לא"ת, דא"ת בנודע שחטא מביא חטאת, אבל מנחת קנאות שאין קרבן אחר למצב הודאי דכה"ג, בזה חשיב שפיר כקדושה מוחלטת לכל הדינים, א"נ כדאר"ע בתוספתא דונקתה ונזרעה זרע זהו ג"כ מכח המנחה.

בדין חטה"ע הבעה"ס שלא נפסלה הוכיח אאמור"ר שליט"א בכריתות ס"ט סק"ו דטעונה עיבור צורה, ולפ"ז שריפתה כדין נותר דחטה"ע ודאי, (ולפ"ז אפשר דמה"ט ממעט ר"י מהוא חטה"ע"ס, דמיירי בקרבן ידוע שהוא אינו בכלל קדש, ולא רק במאורע של נותר, ומדוקדק הא דשנה ר"י חטה"ע"ס ברישא), ואם שריפתה רק מספק, הדבר פשוט דדינה כחטאת ודאי, [ובפרט אם היא רשות ולא חובה], אבל לפמש"כ דשריפתה מצוה גמורה מה"ת כמו הקרבתה, לפ"ז יש מקום לומר דכיון דידעינן שקרבן זה לאו לאכילה, דינה כפסולה בגופה ונשרפת מיד, ובאמת נראה דאם ה' הדין שא"ת אינו נאכל ה' נשרף מיד, דכיון שהוא קרבן מחודש לספק ואין בו מצות אכילה, לא בעי עיבור צורה, אבל חטה"ע"ס שהיא משמשת כקרבן הודאי שהוא נאכל, בזה י"ל דנהי דאין בה מצות אכילה, אבל גם לענין

שריפה אזלינן בה לחומרא כחטאת ודאי, ובפרט למש"כ סק דבנודע שילדה ודאי מותרת באכילה מדאורייתא, ולפמשנ"ת לעיל ס"ק י"ג אפשר דמצות התורה להתנהג כודאי נשלמה בהזאת הדם, ואח"כ חזר דינה כספק גמור, ולכן אינה נאכלת ואינה נשרפת מיד, ולפ"ז חייבין עלי' משום פיגול, ובנותר וטמא הר"ז ספק, מיהו אפשר דחייב פיגול תלוי במצות אכילה כעין הרצאת כשר, וצ"ת, מיהו יש להסתפק גם בנותר וטמא דחטה"ע"ס אם האוכלו מביא א"ת, או דנהי שנקבע בזה הדין מספק, מ"מ כיון שכך ניתנה המצוה אינו בדין ספק, ואם יודע לאח"ז שילדה ודאי לא יתחייב חטאת, ומהא דתניא בתוספתא שטמאה בבית הבליעה מספק, משמע שחזר דינו כספק קדש ספק חולין.

ועיקר הדין נראה דפלוגתא דתנאי היא, דברישא דהאי ברייתא (תוספתא זבחים פ"ז) דר"י בנו של ריב"ב קתני ראבר"ש אומר חטאת העוף שמלקה כתיקנה כו' ואם היתה כשרה נאכלת לכהנים ואם לאו זורקה ע"ג הדשן ר"י בנו של ריב"ב אומר חלון היתה שם כו', ונראה דזורקה ע"ג הדשן דקאמר ראבר"ש היינו שנשרפת מיד, [דתניא בתו"כ פ' ויקרא שני בית דשנים היו אחד במזרחו של מזבח ששם שורפין פסולי הקדשים ועי' זבחים פ"ב], והיינו דקאמר ר"י בדבריו שתעובר צורתה, דבהא פליג אראבר"ש, וטעמי' דראבר"ש כמש"כ לעיל דכיון שקרבן גמור הוא שציותה תורה להתייחס לספק כודאי ולהביא קרבן, כיון שאין בה מצות אכילה נקבע דין שריפה בודאי, ולכן תשרף מיד.

ויש לעי' לענין הלכה מנ"ל דקיי"ל כר"י בנו של ריב"ב, הא בפסחים ל"ד ב' משני ר"ל דר"י בנו של ריב"ב ס"ל דכל הפסולין טעונין ע"צ, ואמנם ר"י מויתב מיני', אבל שם ע"ג ב' אמרי' דיקא נמי דהכי ס"ל עיי"ש, וא"כ י"ל דלכו"ע חטה"ע"ס פסולה בגופה, אלא דר"י ס"ל דגם פסולו בגופו טעון ע"צ,

הבעה"ס, ואם הבעה"ס דינה בשריפה מיד, הי' לו לפרש דהאי בעיא ע"צ, דלא מסתבר להתיר לשורפה משנודע שילדה ודאי, ע"י לעיל סק בכ"ז, וכן מהא דקתני אסורה בהנאה משמע דאינה נשרפת מיד, וכן מהא דקתני ברישא אסורה באכילה והתם ודאי דאינה נשרפת, נמי משמע שדין השריפה בכולן שוה, ורק בדין אכילה והנאה איכא נפ"מ ביניהם, והיינו משום דכולהו בעו ע"צ.

טו. **בעה"י** גענונ"מ ואל תצל מפי דבר אמת.

א. יש מצוות בתורה שניתנו מכח ספק, וקבעה תורה לנהוג בהם כודאי, כגון ספק טומאה ברה"י דמביא חטאת בהמה על טומו"ק, (וכן בהני דמוקמינן אחזקה), ואעפ"כ אם נודע לו שלא נטמא פקע הקרבן, ועד"ז מתפרשת גם מצות א"ת וחטה"ע הבעה"ס, שהם מצוות מוחלטות מכח ספק, - בספק טומאה ברה"י הקרבן בא מפני הצד שנטמא, [ואינו קרבן ספק לפי שהטומאה כבר הוכרעה כודאית], (אח"ז ראינו פלוגתא בירו' נזיר פ"ח ה' לענין נטמא בס"ט ברה"י אם מביא ק"ט ולע"כ כלל), א"ת בא להגן מן היסורים על הצד שחטא, [והיינו דקרי לי' בנזיר כ"ט א' שהתירה תורה ספק אכילת חשנ"ב] חטה"ע"ס באה לטהר בקדשים על הצד שילדה, וכולן חובה מכח הספק, (ובחטה"ע"ס ע"י דין ט"ז).

ב. חטאת ואשם ודאי שהקריבן זר ומחוסר בגדים, ואח"כ נודע שלא חטא מסתברא דפטור, וכן אם הקריב על טומו"ק של ודאי טומאה ונודע שטעות הי' ולא נטמא, אבל אם הקריב חטאת על טומו"ק של ספק טומאה ברה"י ואח"כ נודע שלא נטמא, אפשר לומר דחייב [באופן שהי' ספק גמור] כיון שהידיעה לא גרמה טעות מעיקרא, דכך היתה מצות התורה במוחלט, שיהא טמא מכח ספק, מיהו יש לדון בזה כיון שלא ניתנה מצות התורה על הקרבן בעצמו שיביא בספק, וכ"נ עיקר, אבל בא"ת וחטה"ע"ס שהמצוה להקריבן בספק,

ואין לומר דמתני' דמדות מסתמא לא אתיא כר"י בנו של ריב"ב דמצריך בכל הפסולין ע"צ, דע"כ ממתני' אין הכרח גמור דבעו ע"צ, מדלא אוהב ר"י לר"ל ממתני', וש"מ דיש מקום לפרש מתני' דמפני שהוא דבר המצוי הכינו להן מקום ונשרפין מיד, ונראה דמדור"י ור"ל מוכח דאי לאו פסול הה"ד בעו עיבור צורה, [דהא קושייתו מחטה"ע"ס כמש"כ אאמו"ר שליט"א דהא לא אוהב לי' מכל ע"צ, והטעם דכיון שנקבע דינו להצריכו ע"צ, שוב אין משתנה דינו מכח הה"ד, דאפי' אם האמת שכבר נפסל ומותר לשורפו, מ"מ יש להשאירו בדינו, דאל"כ הי' הדין נותן שישמרנו כדי שיקיים מצותו בע"צ דוקא, אבל חטה"ע"ס מיד נפסלת בהה"ד קום שמניחה לעבור צורתה, וכדהזכירו ענין זה בכריתות כ"ו ב' עיי"ש, ועמש"כ אאמו"ר שליט"א שם ליישב פרתו], ועוד דכיון דראבר"ש קאמר דזורקה ע"ג הדשן, ע"כ דמתני' דמדות פליגא עלי'.

ולפ"ז הא דנשנו הדברים בשמו של ר"י בנו של ריב"ב, היינו משום דלדידי' כל פסולי חטה"ע ניתנין שם, ולראבר"ש כולן ע"ג הדשן, ולרבנן חטה"ע"ס ניתנין בלול, ופסולו בגופו נזרקין ע"ג הדשן, ולפ"ז מדוקדק הא דנשנו דברי ר"י בנו של ריב"ב בתוספתא דתמורה כחולק על דברי ת"ק ור"י, דת"ק קאמר תשרף וכולל בדבריו כשהיא נותר וגם חול"ז וחול"מ שנשרפת מיד, ולר"י כולם בקבורה מיד, ור"י בנו של ריב"ב קאמר דכולם בלול, ומש"ה סתם בדבריו פסולי חטה"ע ולא חטה"ע"ס דלדידי' כולם ניתנין בלול, ומתני' דמדות אתיא כרבנן וניתנין שם רק הבאין על הספק, ואלו שפסולן בדם ובבעלים.

ונראה דמבריייתא דמיייתנין כריתות כ"ו ב' ג"כ יש לדקדק כן, מדקתני מיצה דמה ונודע לה שילדה ודאי אסורה אפי' בהנאה כו' כיפרה ספקה והלכה לה, ומשמע שדינה כדין

מסתברא דחייב, וכ"ד מרן זללה"ה, ולדעת אאמו"ר שליט"א בחטהע"ס פטור.

ג. לענין שחוט חוץ, אם הדבר מוחלט שלא יוכל הספק להתברר לעולם, כגון ספק דכוי ודאנדרוגינוס, מסתברא דחייבין עליהן חטאת, אבל אם יש לחוש שמא יתברר הדבר קודם שיגיע להקרבה, אינו חייב אלא א"ת, [למאן דלא מצריך שתי חתיכות], בד"א [בספק טומאה ברה"י, ולע"כ באיזה אופן של ספק מתחייב בקרבן, דאפשר דוקא באופן שא"א לברר, וא"כ לעולם חייב חטאת, וגם דין לבו נוקפו אפשר דאית ב', ויותר נראה דכיון שהקרבן לא חשיב ספק, חייב חטאת, ואם נודע לבסוף פטור, וצ"ע], בחטהע"ס, דכיון דאין לבו נוקפו לא גמר ומקדשו לכו"ע, ואם יוודע הו"ל חולין, אבל בא"ת, לר"מ דינו כחטהע"ס, ולרבנן כיון שאם יוודע לו ג"כ ראוי למשכן ד' בתורת עולה, חייב חטאת, (ועי' בשיטת הרמב"ם והראב"ד בזה), - בא"ת בין נודע שחטא בין נודע של"ח, ובחטהע"ס אם נודע שילדה חייב חטאת.

ד. לענין מעילה, אם לא נודע עד לאחר זריקה ומיצוי, בא"ת מועלין בו לכו"ע, דאמנם לר"מ ה' הדבר ספק, אבל משנזרק דמו אגלאי מילתא דהוה קדשי השם, ואפי' לא חטא יש בו מעילה, ואפשר דה"ה בחטהע"ס, דמעילה תלוי' במצות ההקרבה, וכמו שחייב בחוץ ובזרות ומחו"ב, ה"ה מעילה, ועי' דין י"א דצ"ע בזה, ולדעת אאמו"ר שליט"א פטור כנ"ל, ובחטאת טומוק"ג כ"י"ל דפטור כמו שצדדנו לעיל, דין ב' לענין זרות, - ודוקא בנודע שלא ילדה, אבל בנודע שילדה, לכו"ע מעל, - בדין נודע קודם מיצוי וקודם זריקה עי' להלן דין.

ה. לענין פיגול נותר וטמא, בא"ת הדין מוחלט דחייבין עליו כרת, ואפי' נודע שלא חטא, [ובטומוק"ג י"ל דפטור, כנ"ל], ובחטהע"ס כיון דליכא מצות אכילה, י"ל

דפטור במוחלט על פיגול נותר וטמא, [דאע"ג דפיגולין נקבע בהזאה, מ"מ לענין אכילת פיגול י"ל דדינה כהרצאת כשר ופטור, ועי' להלן דין ו' דלענין שריפה יש נפ"מ בדין פיגול], ואפשר דמזה שלא נתנה תורה מצות אכילה, יש ללמוד דאחר הזאה שנטהר בקדשים, שוב אין המצוה להתנהג כקרבן ודאי, ונשאר דינה כספק חטאת ספק חולין, וכן משמע מהא דתניא בתוספתא שמטמאה בבית הבליעה מספק, ואילו בעלמא כל שפסולין בקדש אינן מטמאין בבית הבליעה, ולפ"ז מביא א"ת על פיגול נותר וטמא דחטהע"ס, [למאן דלא מצריך שתי חתיכות], ונפ"מ נמי אם בנודע שילדה מביא חטאת, והכי מסתברא, כיון שאם נודע קודם שאכל יש מצות אכילה מדאורי' למש"כ סק עיי"ש, ואפשר דתליא בפלוגתא אם נשרפת מיד או דבעיא עיבור צורה, עס"ק י"ד.

ו. לענין שריפתן, כשנשחטו חול"ז וחול"מ ונותר וטמא ושאר פסולין, לרבנן כולן שוין שיש בהם מצות שריפה במוחלט, [ואף אם נימא דבחטהע"ס משהוזה דמה בכשרות, נשאר דינה כספק, מ"מ י"ל דלענין שריפה דינה כקדשים, ורק משום ספק דילדה מחמירין שלא לשרוף מיד, אבל עיקר הקרבן כיון שחובה להביאו, וחייבין עליו משום זרות ומחו"ב ובחוץ, מסתברא שדינו כקדשים גמורים למצות שריפה, ולענין פיגול כיון שנפסלה ודאי דשייכא בעיקר הקרבן ומצותה בשריפה במוחלט], ולדעת אאמו"ר שליט"א בחטהע"ס גם מצות שריפה מספק, - ולר' יהודה בא"ת וחטהע"ס אין בהם מצות שריפה, דכיון דעיקר מצותן מכח ספק, מה שקבעה תורה להתנהג בהן כודאי היינו לענין הכפרה וכל מה שנוגע לכשרות הקרבן, אבל למצות שריפה דפסולין אזלינן בתר האמת דכלפי שמיא גליא, וכיון שהם ספק חולין לא נתנה בהם תורה מצות שריפה, ובנודע שילדה אחר הזאה תשרף אף לר"י, ומסתברא דה"ה בנודע שחטא בא"ת,

דאגלאי מילתא שהגין עליו, [ובחטאת דטומו"ק אף לר"י ישרף, וכן בחטאת שבאה על שחיטת א"ת בחוץ ועל אכילת נותר של א"ת].

ז. חטה"ע הבעה"ס שאינה נאכלת, אינה נשרפת מיד כדין קדשים שפסולן בגופן, דשמא ילדה והחטאת כשירה, [ובפרט למש"כ דין י"ב דמדאו' מותרת באכילה, אפי' נודע אחר זריקה], ולכן טעונה עיבור צורה, אבל מצות שריפתה מצוה גמורה היא דכיון שציותה תורה להקריבה מספק דדינה כקדשים פסולין, [ולראבר"ש בתוספתא דזבחים תשרף מיד, וכן לר"ל משום פסול היסח הדעת].

ח. בכל ספיקות אלו, מעיקר הדין אם נודע אחר הפרשה שלא חטא ושלא ילדה, הרי הם חולין, ולא בעינן תנאי מפורש, דעיקר המצוה ניתנה כך להחמיר בספק כודאי, אבל משבטל הספק בטל הקרבן, מיהו אעפ"כ יש בכח האדם להקדישן במוחלט, שאם יודע אח"כ יהא בהם דין מותר, דכיון שעכשיו חיובן מוחלט, שייך לומר שמשפיקע יהא דינו כמותר, דהא דפקע לגמרי למפרע היינו משום דאגלאי מילתא דטעות הוה, ואדעתא דהכי לא אקדשי', אבל אי גמר ומקדיש שאף אם יתברר לא יהא כטעות למפרע שפיר נקבע בזה דין מותר, וכל יסוד דין מותר בחטאת ואשם שמתו בעליהן, הוא משום דגמר ומקדיש אף לצד שימות, ואע"פ שאז א"צ קרבן, מ"מ מהניא גמר הקדשתו שלא יהא כטעות, וממילא יהא בו דין מותר, וכן מצינו בנזירה דאף אי מעיקר עקר החטאת תמות, כיון שהכפרה לא משוי לה כטעות, וזהו שאמרו חכמים בא"ת דגמר ומקדשו וממילא הו"ל בדין מותר אשם, - וה"ה דמהני גמר ומקדשו בחטה"ע"ס אלא שאין לבו נוקפו ולא גמר ומקדשו, והראי' לזה מדמהני גמר ומקדשו במנחת קנאות שהוזמו עדיה, דהתם נמי אמרי' דהא דלא קדשה מפני שאין לבו נוקפו, [וצ"ע בחטאת דטומו"ק שעל ספק טומאה ברה"י אי

מהני גמר ומקדשו גם לצד שיוודע הספק, או דדוקא כשהקרבן עצמו מכח ספק אמרי' כן, ומנחת קנאות ג"כ עיקר המזכרת עון אם נטמאה, ובחטאת ואשם ודאי מסתבר דלא מהני, ומרש"י משמע דגם בזה מהני, ולדעת אאמו"ר שליט"א נראה דלא מהני.

ט. נודע אחר שחיטה ומליקה שלא חטא ושלא ילדה, בטומו"ק ובחטה"ע הו"ל חולין, ובשחיטה אסור מדאו' דחשנ"ב דאורייתא, ובמליקה תקבר מדרבנן, אם משום גזירה או משום חשנ"ב מדרבנן, עסק, ובא"ת ישרף, ומשמע דהיינו מדאו', דכיון דגמר ומקדשו אין הנודע עוקר למפרע, והו"ל כחטאת שמתו בעלי' אחר שחיטה, [ולר' אלעזר אף א"ת יקרב, ובפשוטו לכו"ע הוא, אבל בתו' כתבו דהיינו לר"מ, ונפ"מ לענין מעילה לר"מ, וכן אי טעמי' דלר"מ נמי ישרף משום דמיחזי כזבח פסול, ליכא מעילה].

י. נודע אחר שחיטה ומליקה, שחטא ושילדה, (בטומו"ק הקרבן ודאי, וז"פ), בחטה"ע"ס תקרב כודאי, ואסורה באכילה מדרבנן, כר' יוחנן, ובא"ת ישרף, [וזה אפשר דאף לר' אלעזר ישרף, מיהו אי אזיל לר"מ ליכא נפ"מ בזה, ולענין מעילה אי גמר ומקדשו מעל, ואפשר דלר"א יש חילוק לענין מעילה בין חטא ללא חטא בנודע אחר שחיטה, וכ"ז אי ר"א אליבא דרבנן].

יא. נודע אחר זריקה חטא ושלא ילדה, בזה שונה א"ת מכולם, דחידשה תורה שאחר זריקה שוב לא ישתנה דינו, והו"ל כלא נודע, ולפ"ז אפי' לר"מ מי שנהנה ממנו קודם שחיטה מעל, כיון שבא לכלל הקרבה, וחייבין עליו משום פיגול ונתר וטמא, ובטומו"ק וחטה"ע"ס נפקי לחולין, ובטומו"ק ישרף משום דמיחזי כזבח פסול, ובחטה"ע"ס י"ל שתקבר דלא גזרינן בה משום מיחזי כזבח פסול, כיון דידעי שיש בה קרבנות ספק, ולדעת מרן זללה"ה תשרף מדאו' דכיפרה ספיקה והלכה

הותרה בקדשים, דרך הצד שילדה ודאי מתירה בקדשים, וג"ז מתאים להאי כללא דמה שנוגע מכאן ולהבא דינה כספק.

י"ד. חטהע"ס באה על כל ספק שאוסרה בקדשים מדאורייתא, ואפי' הספק מוחלט, כגון זיבה דאנדרוגינוס, ומשכח"ל נמי בגיורת קטנה שנתגיירה ע"י אמה דיכולה למחות כשתגדיל, ובקטנותה מביאין עלי' קרבן ואינו נאכל, וכן בספק נתכפרה דאינה מביאה א"ת, מביאה חטהע"ס, דסו"ס אסורה בקדשים, ועסק אם זה חובה, ואם אפשר להביא חטהע"ע דטומו"ק בספק נתכפרה, ג"כ יש לדון, כמש"כ שם.

י"ז. דעת רש"י דחכמים יכולין לגזור טומאת לידה וזיבה מדרבנן ולאסרה בקדשים עד שתביא קרבן, והיינו בחשש רחוק לדא'ר, כגון בכתמים דדילמא ארגשה ולא אדעתה, ואם אפשר להביא חטהע"ס גם דרשות כמו שצדדנו שם ניחא, אבל דעת הרמב"ן והרשב"א דאין לתקן קרבן מדרבנן.

י"ז. חטהע"ס בפשוטו חובה היא דומיא דא"ת, מיהו הבינו שהחובה כדי להטהר בקדשים, ולכן אין השאר עלי' חובה, ומדאור' השאר רשות, ומדרבנן אסרו שלא לצורך אכילת קדשים, כן פרש"י, ומרן זללה"ה דפי' מדאור' אסור להביא השאר, ולדעת אאמו"ר שליט"א כולן רשות.

י"ז. בספק לידה וזיבה כתב רש"י דמביאה נמי עוה"ע [וביולדת עשירה עולת בהמה] ומתנה, ודעת תו' בכמה דוכתי נראה דרך חטאת ילפינן מדומיא דא"ת, אבל מעולה פטורה, וכ"מ בהדיא בגמ' בספק נזיר טמא, ובנזירה שהפר לה בעלה, דמביאה רק חטהע"ע, [הוספה - שו"ר דההיא דנזיר שאני דאין שם ספק, ולכן לא תליא בחיוב מצוה מספק, ובאמת לרבנן שם י"ט א' מביאה נמי עוה"ע, וזה מתורת ודאי כחיוב החטהע"ע, וכמשנ"ת נזיר ס"ק י"ג, מיהו אכתי אפשר דמשמש

לה, ולענין מעילה י"ל דחייב, דדין מעילה תלוי בקדשי השם והרי קרבה, ולית לן למימר אדעתא דהכי לא אקדשה כיון שנתקיימה מצותה, וכמו בא"ת אף לר"מ, וכמש"כ דין ד', וצ"ע בזה, [ואפשר דאם נהנה בגוף הקרבן דדינו לנדבה או לקטורת מעילה ט' ב' חייב, ואם נהנה בדמים שדינו ליה"מ פטור, דכיון שמשותף בזה חלק הבעלים לענין זה אמרי' אגלאי מילתא דחולין הוא, ולע"כ (ועי' בספר אאמו"ר שליט"א מעילה שם)], ובטומו"ק פטור ממעילה.

י"ב. נודע אחר זריקה שחטא ושילדה, כולן שוין בכשרות הקרבן, ודינו כקרבן ודאי מדאור', וא"צ קרבן אחר, ובחטהע"ס אסורה מדרבנן באכילה ובהנאה ותעובר צורתה ותשרף, אבל מדאור' מותרת אף באכילה, אם לא הסיח דעתו, ולדעת מרן זללה"ה אסורה מדאור' באכילה, ומצותה בשריפה.

י"ג. כללא דחטהע"ס, עד הזאה ומיצוי דינה כקרבן ודאי, ואח"כ כקרבן ספק, וכ"ז בלא נודע, ומשנודע מה שהי' בדין ודאי נשאר דינו כך, ומה שהי' ספק וכן מה שנוגע מכאן ולהבא נפשט, הלכך זרות ומחור"ב שהי' חיובן ודאי, חייבין אפי' נודע, וכן שחוטי חוץ באופן שא"א להוודע, ובנודע שלא ילדה אפשר דלא מיפטר מא"ת, וכמו בא"ת לר"מ, ובנודע שילדה י"ל דחייב חטאת, כיון שאותו קרבן הי' קרב חטאת, ולא דמי לא"ת לר"מ, וכל מה שנוגע לאחר הזאה ומיצוי דינה כספק, ולכן מטמאה בגדים מספק, וצריכה ע"צ מספק, [ועי' דין ו' ד' דמצות שריפתה ודאי, ומ"מ י"ל דמשנודע שלא ילדה תקבר, דכל מה שנוגע מכאן ולהבא, י"ל דלא מהני הדין המוחלט שניתן מתחלה, וכמו בנודע אחר מליקה קודם הזאה], ובמעילה צ"ע עי' דין ד' ודין י"א, - וכן להתירה בקדשים אם נודע שלא ילדה אינה ניתרת, אם יש לה ספיקות אחרים, ואפי' כ"ז שלא נודע אם לא התנתה שאם לא ילדה יהא על ספיקות אחרים, לא

הדבר נוגע רק לפני ד', ואין בו נפ"מ למעשה, אלא להגן מדין שמים.

שם ולר"א הקפר כו' כי קא מייתי כו', ויש ללמוד מכאן דהקרבן דנזירה שהפר לה בעלה מביאה כדאמר נדרים פ"ג א', אינה מביאה לאחר יוהכ"פ, עי' לעיל ס"ק י"א בזה.

שם אימא כי מתיידע לי' בתר יוהכ"פ נמי כו' לכאוי' נראה דהק' רק מחייבי א"ת דכיון דיוהכ"פ כיפר חיוב קרבן דספק, א"כ נקבעה כפרה בחטא זה, והר"ז כהקריב א"ת, [והשתא קיימינן קודם קרא דמרבה אף לכתור דמייתי א"ת כדמוכח לק' ב'], אבל באשמות וחטאים דלית בהו חיוב א"ת, פשיטא דלא נודע דידהו אינו קובע בהם כפרה דספק, וממילא כיון דכלפי שמיא גליא שחטא, קרינן בי' בר קרבן, ואין יוהכ"פ מכפר, וע"ע בספר אאמו"ר שליט"א ס"ט סק"י, - ויש לדון אליבא דר"ע בא"ת דמעילות מנ"ל דלא כיפר, וי"ל דבלא הביא מעילתו ודאי לא כיפר, וכיון שכן בהביא צריך להתנות, וגם י"ל דכיון דעיקר א"ת תולה ואינו מכפר ה"ה במעילות, - ובתו"כ דריש במשיח ובנשיא ובעולה ויורד ואשמות מוהביא דאף לאחר יוהכ"פ מביא.

שם ב' למה לי דכתב שלש ידיעות, לכאוי' ידיעה דציבור שונה מאינך דבעינן ונודעה החטאת כדאמר הוריות ה' א', ואפשר דבאמת מה"ט רק חד קרא מיותר, ולע"כ, וברמב"ן וריטב"א שבועות ד' ב' כתבו דבכריתות דריש מקרא ידיעה דהמפריש קרבן עד שלא נודע לו ואח"כ נודע לו צריך להפריש קרבן אחר, [ור"ל דהראשון חולין], מיהו התם מיירו אונעלם ממנו והוא ידע, ולע"כ שם, ולא מצאתי דרשא זו בגמ' לפנינו, וכנראה נתכוונו לסוגיין, אבל הכא בא"ת מיירי, ואולי חסר לפנינו, וצ"ע וחיפוש.

שם אמר רבא או הודע אליו מ"מ, נראה דלשון או הודע מתפרש כענין בפ"ע, דהול"ל והודע אליו כמו ונודעה החטאת, אבל

מכח ספק דבזמן החטא הי' ספק אם יש כאן קלקול לנזירות טהרה, או דלוקה רק כדין נזיר טמא שנטמא], ואפשר דבדוקא לא תיקנו כן מספק, שמא לא תתנה, ונמצא מקטיר ספק חולין ע"ג המזבח.

י"ח. מצינו חטא ע"ס שאינה באה להתירה בקדשים, והיא באה חובה, לפי שהיא באה על חטא, והויא ממש דומיא דא"ת, בנזירה שנטמאה והפר לה בעלה למ"ד נזיר חוטא הוא ואי בעל מיעקר עקר, ונראה דהתם כולן חובה, אם היו עלי' חמש נזירות, דומיא דא"ת, וכן בספק נתכפרה אינה מביאה, דומיא דא"ת, ויש להוכיח מסוגיא כריתות כ"ו א' דאם עבר עלי' יוהכ"פ פטורה עיי"ש, ועי' נזיר ס סק נתחדשו בזה דברים בהגדרת החיוב, וכל הענין.

טז. כריתות כ"ו א' אלא מעתה ספק יולדת כו', ולרשב"י דאמר יולדת חוטאת היא מאי איכא למימר, יולדת כי קא מייתי קרבן לאשתרויי באכילת קדשים כו', בתו' שבועות ח' א' וכן בשטמ"ק אות ד', תמהו מסוגיא דהתם דלא משני דכי מייתי לאשתרויי בקדשים, ועיי"ש מה שתירצו, ולכאוי' נראה דהתם שהנדון על קרבן גמור שבא לכפר על עון מסוים, שפיר י"ל דאם בא לכפר על יולדת גם מטהר באכילת קדשים, ולכן אפי' ודאי יולדת נטהרת בכך, דהר"ז כהביאה אותו קרבן לטהרתה, ויש כאן דם המטהר כמו בחטאת דידה, אבל הכא קאי על עצם יוהכ"פ ובזה מובן דאינו כקרבן הבא לטהר, אלא כפרה של סליחה כמו שמכפר על שאר חטאים שאין בהם קרבן, ולכן מובן שאינו מטהר בקדשים, (עי' לק' ב' דיוהכ"פ לאו על הדין חטא קאתי).

ובעיקר הא דקאמר לאשתרויי בקדשים ולמיחל נזירות טהרה ואינך, אפשר דר"ל דכל הנך מצב מוחלט הוא מכח ספק, ולא מהני יוהכ"פ אלא בדבר שאם חטא ג"כ

השתא מתפרש כאילו ההודע לחוד גורם חיוב חטאת, וזה בא ללמדנו דאפי' הביא כבר קרבן על החטא, והוא מגין עליו מפני החטא, מ"מ מביא חטאת על ההודע, וחד קרא הוה מפרשין לי' איוהכ"פ, דלא מסתבר לפרושי שהקרבן דא"ת אינו מכפר.

סימן ה

בדין שנים מביאין חטאת אחת

א. כ"ב ב' א"ר תני אם סבספיקו עומד לעולם יהא א"ת, מבואר מזה דלא מצי למימר ואם לא מעלתי המעות נדבה וא"ת, והי' אפשר לפרש דהטעם משום דאי ידעינן שישאר בספיקו לעולם, אגלאי מילתא דלא הוי עלי' חיוב אשם, והיינו דקאמר דלא בעי ידיעה בתחלה, אבל אם לא יבא לידי ידיעה כלל, לא חל חיוב אשם ודאי, והיינו דקאמר המעות נדבה, ולכא' הול"ל דהמעות ספק, ומתנה שיהיו נדבה, אבל אם בספק לא חל חיוב, א"כ אם יאמר הר"ז למעילתי לא זכה בהן הקדש במוחלט, כיון דמדיני ממונות המע"ה, ולפ"ז לא משכח"ל דמייתי אשם ודאי בלא ידיעה אלא לר"ע, דבאכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השני, אכתי יש לחוש שישארו בספיקם לעולם, וא"כ אין ראי' מר' יוסי דאמר אין שנים מביאין אשם אחד, דס"ל דבעי ידיעה בתחלה, ד"ל טעמו משום דבעינן שיבא לידי ידיעה ודאית.

ב. שם מתני' רש"א שניהם מביאין אשם אחד, נראה דאע"ג דאיתעבידא מעילה מבינייהו, מ"מ לא יתכן לצרף שניהם לחיוב תשלומין, דחיוב התשלומין יש לדמות לדיני ממונות, דהו"ל שמא ושמא בא"י אם נתחייבתי, ומזה מוכח דשניהם מביאין אשם אחד דקאמר ר"ש, אין הכונה שנקבעו בחיוב אשם ודאי ע"ז שיכולין להביא ביחד, דכיון שפטורין ממעילה אם לא הביא מעילתן לא מצו מייתו אשם ודאי, אלא דכיון שאם יצטרפו יוכלו להביא אשם ודאי, ראוי לעשות כן, דא"ת נתחדש להביאו בספק חולין מפני שהתורה חסה על גופן של ישראל, אבל כשיכול להביא קרבן ודאי, הכי עדיף טפי, ובלא"ה נמי ראוי לכפר כפרה מוחלטת ולא כפרה זמנית כא"ת, מיהו אין לומר דר"ש לאו דינא קאמר, אלא רשות דאי בעי מייתי, דלישנא משמע דדינא קתני, וכההיא דר"י ז' ב', ועוד דא"כ מאי קשיא לי' לרבא ר"י היינו ת"ק, הא ר"ש נמי מודה לדינא דת"ק דזה מביא א"ת וזה מביא א"ת, אלא שהוסיף שאם

אבל אין הדבר כן, דהדבר פשוט בשטמ"ק בהשטות אות י"ח ואות כ"ה, וברז"ה וברמב"ן ובר"ן ובחדושים ע"ש הר"ן ובהגהות הגר"א והגרע"א ז"ל שבת ע"א ב' דלמאן דלא בעי באשם ודאי ידיעה בתחלה, מביאין שנים אשם אחד, ואע"ג דלא ידעינן שתהא להם ידיעה בסוף, והא דאיצטריך הכא למימר ואם בספיקו עומד לעולם, היינו משום דלא מצי לאתויי א"ת רק לצד שלא חטא, דא"ת בא על ספק חטא, ואם לצד שחטא הרי הוא אשם ודאי, א"כ אין לא"ת מקום לחול, [וכע"ז לעיל י"ח ב', ועמש"כ שם], ולכן מחלק בענין זה שאם יודע לו ונמצא מתחייב אשם ודאי, כדי שלא יביא שתי אשמות, הר"ז אשם ודאי, ואם נשאר בספיקו דבלא"ה לא יתחייב, הר"ז

בהפרישו חטאתם, וכי נימא שתמות כחטאת שמתו בעלי, אך לעומת זה הגע עצמך במת השני, וכי פקע חיוב א"ת מהנשיא, נהי שעמדו להקריב יחד, אבל משפקה האפשרות חזר דין א"ת, והר"ז מוכיח דלא נקבע בדין חטאת, וא"כ אם נודע לו משנתמנה נפטור, והכי מסתברא, ולפ"ז באמת יפקע אפי' בהפרישו חטאתם, וצ"ע גדר הדברים, שהרי אם נתחייב א"ת קודם שנתמנה מביא, אע"פ שפטור מחטאת, (ואפי' נודע לו הספק משנתמנה בעיא דלא איפשיטא היא שם י"א א'), וא"כ קשה לחשבו מתו בעליו, דעדיין בחיוב חטאת קאי, וצע"ע בזה, ועי' לק' ד"ה שוב נראה.

יש להסתפק אם בשני חטאים שונים ג"כ קאמר ר"ש דמביאין חטאת אחת, כגון ששניהם באו על נשותיהן בספק נדה, שהספק בא מכח ראית ביהש"מ, ואם הי' יום זו טהורה ואם הי' לילה השני' טהורה, [כגון שאחת היתה בסוף ימי טוהר ואחת ראתה שנים ושמרה אחד דהשתא אי ההיא שעתא יממא הוה הראשונה טהורה והשני' זבה גדולה, ואי ההיא שעתא ליליא הוה הראשונה טמאה והשני' טהורה לפי ששימרה יום אחד לשנים הראשונות ויום אחד לראי' השני', א"נ שאחת ילדה ביהש"מ ואחת בלילה, ובסוף מ' ראתה ראשונה ביום ושני' ביהש"מ, דאי ביהש"מ יממא הראשונה טמאה והשני' טהורה, ואי לילה איפכא, א"נ שנסתפק לחכמים על חלבין שבבהמה ידיעו שאחד מהן מותר והשני אסור ונסתפק אם הוא המותר וממילא חבירו חלב או שהוא חלב והשני מותר, ואחד אכל את זה ואחד אכל את השני, דאין מעשה אחד המסופק בין שניהם], מי אמרי' דדוקא כששניהם בספק על אותו מעשה, ואם ראובן אכל החלב לא אכלו שמעון, בזה חשיבי שניהם כמשתופין באיסור, ושייכי טפי בהבאת חטאת אחת, או"ד לא שניא.

רצו שניהם מביאין חטאת אחת, א"ו לישנא דר"ש משמע דפליג את"ק דאין מביאין א"ת אלא חטאת, ואמנם לא פליג בעיקר חיוב א"ת, דזהו עיקר החיוב שעל כל יחיד מהן, מ"מ מורה להם להביא חטאת אחת.

ונראה דמצב זה של שנים שמביאין חטאת אחת, לא חשיב הודע, דחיוב הקרבנות נקבע על כל יחיד, ואין חיוב קרבן עם אחר ביחד, [וכמו שהוכחנו מחיוב אשם שא"א לחייבם במעילה], ובפרט אם נימא דמשנודע שחייב חטאת תו לא מייתי א"ת אפי' בספק, [כגון אם ספק לו שמא חטא ואם חטא אז ודאי גם נודע לו, ומשכח"ל בע"א אכל ונודע לו, וע"א לא אכל, והוא עצמו שכח, דלכאו' נראה דליכא א"ת כה"ג, ורק כשעדיין לא הי' נודע דחטאת, ונודע לו במצב של ספק מביא א"ת, וצ"ע בזה בסוגיא דהוריות ד' א', וכ"נ דעת אאמו"ר שליט"א ס"ב סק"א ד'], דא"כ נמצא שאם ילך חבירו למערב או שלא ירצה להשתתף עמו, תו לא מצי לאתויי א"ת, וזה לא מסתבר כלל, ועוד שהרי הראשון נשלם חיובו לא"ת ולא פקע במעשה של השני, [מיהו מר"י ד' ב' אין ראי', דאותו קרבן הוא], א"ו החיוב המוטל על כל אחד מהן הוא א"ת, אלא שיכולין להצטרף יחד בחטאת אחת, דס"ל לר"ש דאם החטאת קריבה על חטא ודאי שפיר דמי, אע"פ שלא נודע לבעלים בודאי.

ונפ"מ בנשיא דלר"ש הוריות י' א' אם נודע לו משנתמנה פטור, וא"כ אם זה שאכל עם חבירו נתמנה נשיא, ואח"כ נודע לו שהוא אכל החלב, לפמש"כ דאכתי לא חשיבא ידיעה, פטור, דחיוב החטאת שעליו, נשלם רק בשעה שנודע לו, אבל קודם לכן חיובו הוא א"ת, אלא שיש אפשרות להביא חטאת, ולפ"ז משנתמנה שוב לא יוכל להביא חטאת אפי' עם חבירו, דהוא עצמו פטור מחטאת, וזה מחודש דסו"ס לקרבן כזה כבר נשלם חיובו קודם הנשיאות, והגע עצמך

אחת ביחד, חיילא הקדשת כל חד מינייהו, דהא כשהראשון אומר אם אני אכלתי החלב תהא זו חטאתי הר"ז כמקדיש קודם ידיעה, ומ"מ קשה כיון שחבירו עומד לומר כמותו, ונמצא שיש כאן קדושת חטאת הראוי' להקרבה, ויותר נראה דכ"ז שאינה ראוי' להקרבה לא חיילא עלה קדושת חטאת, וא"כ רק בבת אחת חיילא הקדשה דידהו, דלא מסתבר שתחול קדושה מפני הבטחת השני להקדיש ג"כ.

ולפ"ז יש חילוק בין שנים מביאין חטאת אחת, לבין שנים מביאין קרבן אחד דמחוכ"פ או דאשם למאן דלא בעי ידיעה, דהא למאן דלא בעי ידיעה אם הקדיש אשמו קדוש, אע"פ שאינו יכול להקריבו מספק, דשמא חולין בעזרה הוא, מ"מ קדוש, שהרי אם עבר והקריבו יצא, ויתנה דאם לאו יהא שלמים, כמ"ש תו' והרמב"ן שבת ע"ב א', וא"כ משעה שהקדיש הראשון הו"ל ספק קדוש, אבל בחטאת לא חיילא הקדושה אלא בב"א, (אבל אין לומר דדוקא חטהע"ס, כיון דכל חד יכול להקדישה להקרבה ממש, דאף בחטאת נזיר ומצורע עשיר, מודה ר"י דמייתי ומתני).

שוב נראה דיותר מיושב לומר דלר"ש חשיבא ידיעה בזמן שהחטא משותף ביניהם, דכיון דחזינן דלר"ש הידיעה גומרת החיוב, עדיף טפי לומר שלגבי חטאת משותפת כבר נגמר חיובם, שכבר נודע להם שהחטא שנעשה כאן משותף מבין שניהם, ולפ"ז למדנו דלר"ש ענין מחודש, דאמנם עיקר חיוב התורה מתייחס לכל יחיד, וכיון שלא נודע לו, הרי הוא בדין א"ת, אבל מ"מ אם באו להשתתף בקרבן אחד, הרי הם מקריבין חטאת חובה, דהחטא המשותף מיקרי נודע, ולפ"ז חובה עליהם להשתתף כדי להביא חטאת על החטא שנודע להם, אבל כ"ז שלא נשתתפו, לא פקע מהם החיוב שיש על כל יחיד, ולפ"ז מסתבר גם דחייבין לשלם יחד הספק מעילה, ואע"פ

ובמחוי"ב, ואשם למ"ד לא בעי ידיעה, לא קמיבעיא לן דודאי מהני, [ואף שיש לדון מדרבנן אי מצרפינן להו, עי' לק' סק"ד בזה, אבל מדאורי' ודאי שפיר דמי], שהרי קדשים שנתערבו אמרי' זה יקרב לשם מי שהוא, וש"מ דאפשר להקריב בספק בעלות היכא דכבר נודע, וה"נ בהני דלא בעינן נודע, וכדמהני חטהע"ס כמו ודאי, דבנודע שילדה תו לא מיחייבא, כי קמיבעיא לן אליבא דר"ש דבעי ידיעה, אלא דמ"מ ס"ל דכיון שהקרבן ידוע דאתי בודאי על חטא חלב שפיר דמי, ובזה יש לדון דשמא בעינן לזה ידיעת ספק דתרווייהו, דע"ז ההודע שהקרבן ודאי, הוא מכח חיוב המוטל על שניהם, [דשמא טעמי' דר"ש הוא גם בצירוף דחשיב קצת הודע הבא מכח שניהם, אף דלא חשיב ממש הודע וכמש"כ לעיל], ומסתברא דלא שנא, דכיון דבאחת חלב ואחת חלב נותר מביא חטאת, כדתנן במתני', אע"פ שאינו יודע על איזה מהן נתחייב, ש"מ דהוודאות של הקרבן מתייחסת לשם החטא בלבד, וה"נ בכה"ג כיון דהקרבן בא על חטא נדה או חלב שפיר דמי, ועי' בסמוך דהקדשן חל רק בב"א, ועי' להלן ד"ה שוב נראה.

לכאוי נראה דהמפריש חטאתו קודם שנודע לו, הרי היא חולין, דאפי' אם כלפי שמיא גליא שחטא, אבל אכתי אינו מחויב חטאת, ואינה ראוי' לשמש כקרבן, ואפי' אם נימא דלרבנן דאולי בתר חטא קדושה מספק, שאם לבסוף יודע לו תהא קדושה למפרע, אבל אכתי לר"ש הוריות שם, דאזיל אף בתר ידיעה, ע"כ דלא נשלם החיוב קודם ידיעה, ולא שייך לומר דאגלאי מילתא דמהייתא שעתא הוא דמיחייב, וא"כ הרי היא חולין, [שוב הראוני ברמב"ן וריטב"א שבועות ד' ב' שכתבו דבכריתות דריש מקרא דמפרש קרבן ואח"כ נודע צריך להפריש קרבן אחר, ול"מ בגמ' לפנינו], ולפ"ז חידוש גדול אשמועינן ר"ש לטעמי', דכיון שיכולין להקריב חטאת

שבדיני ממונות פטורין, מ"מ כלפי שמיא שייך חובה להשתתף יחד, (ועי' בספר אאמו"ר שליט"א נדרים ס סק דין, ולמש"ש דיכול להקדיש רק לצד שמעל, לפ"ז י"ל דבשנים דיזכה הקדש ממ"נ חייב לשלם, מיהו מא"ת דר"ע משמע דפטורין, דאל"כ הול"ל דמייתו ומתנו), ולפ"ז נראה דרק בחטא משותף איכא חיוב זה, אבל לא שני מעשים שונים שנוצר מהם ממ"נ לחיוב חטאת, [וה"מ מסתברא דרשות איכא גם בזה, וק"ק דלפ"ז נשלם החיוב חטאת ע"י רצונם להשתתף וצ"ע בזה], מיהו בנתמנה אחד מהם נשיא, י"ל דתו לא מייתו חטאת, דענין הנודע נשלם עם ההבאה, שהרי במת אחד מהן, נשאר השני בדין א"ת, וכיון דאי מתיידע ל' פטור תו לא מצטרף, אבל אין הדבר מוכרע, דכיון שיש לזה כח של ידיעה, לענין זה נשלם חיובו, ונפ"מ דבחטא שאינו ע"י מעשה משותף אינו מביא, וצ"ע, ועי' לק' סק"ג דלפ"ז מיושב הא דלר"ע זה מביא א"ת וזה מביא א"ת, אע"ג דאשם ודאי לא בעי ידיעה, שו"ר בשטמ"ק בהשמות אות י"ח ואות כ"ה שכתבו דלר"ש חשיב נודע עי"ש, מיהו נראה דמודו שפיר דבמת אחד מהן מביא א"ת, ומתפרש כמש"כ.

ג. שם זה מביא א"ת וזה מביא א"ת דברי ר"ע, כבר הק' בשטמ"ק בשם הרא"ש דלר"ע דאשם ודאי לא בעי ידיעה הול"ל שניהם מביאין אשם אחד, ואין לומר דר"ע פליג אר"י וס"ל דאפי' היכא דלא בעי ידיעה אין שנים מביאין אשם אחד, [וכדס"ל להרמב"ם ז' ב' בפיה"מ ובהלכות, דת"ק פליג אר"י], דהא למאי דמשני דכולה ר"י היא, יש לפרש דהאי רישא נמי ר"י הוא דקתני לה אליבא דר"ע, אלא דרבא לא פריך מינה משום דבהא ודאי איכא לשנויי א"ת איכא בינייהו, וראי' לזה מאידך בבא דחתיכת חלב וחתיתת חלב קדש דקתני אליבא דר"ע זה מביא א"ת, והתם ודאי דרישא ר"י היא, דאל"כ היינו ת"ק, ואפ"ה קתני אליבא דר"ע דמביא א"ת,

וכ"כ בפיה"מ דהאי רישא דדברי ר"ע נמי ר"י קתני לה, ועוד דאם איתא דאיכא תנא דאף בהני דלא בעו ידיעה אין שנים מביאין קרבן אחד, א"כ מאי בעי רבא מר"נ ר"י היינו ת"ק, הא י"ל דת"ק סבר בעיקר הדין כר"ש דאם הביאו שנים החטאת כשרה, אלא דאין לנהוג כך, [ואם נימא דלדעת הרמב"ם אליבא דת"ק החטאת פסולה בכה"ג, יש לדחות דדוקא מהאי בבא פריך, דלכו"ע בעינן הודע בחטאת, וכיון דלתרווייהו פסולה, ר"י היינו ת"ק, אבל אין נראה כן דאי בכולהו בבי פליגי ר"י ות"ק בד"ז, אין קו' אם נשנו דברי ת"ק בחטאת, אע"פ ששניהם שוין בה לדינא, דסו"ס טעמם שונה, והא קמן דהרמב"ם גופי' פי' דכולה מתני' ר"י קתני לה].

ולפ"מ שייך לעיל סק"ב דר"ש דינא קאמר, דלגבי חטאם המשותף חשיבי כנודע, לפ"ז יש חילוק בין ר"י ור"ש גם באשם אף אי לא בעי ידיעה, דלר"ש שיש ענין נודע בחטאם המשותף, חייבין להשתתף ולהביא מעילתן ואשם ודאי, דנהי דאשם לא בעי ידיעה, אבל כמו שבחטאת חזינן דחשיבי כנודע ה"ה דבאשם חשיבי כודאי, אבל לר"י דלא חשיבי נודע, א"כ באשם למאן דלא בעי ידיעה נהי דיכולין להקריב, וראוי להם לעשות כן, אבל א"א לחייבם להביא מעילה במאה מנה, ור"ע לטעמי' דאין מביא את מעילתו עד שיוודע לו, וגם כיון שאין זה חוב גמור ראוי לשנות עיקר הדין דחייבין בא"ת, וכמו שלא הזכיר ר"ע דמתנה באשם ודאי, [אף דבמעילה מועטת קיימין כמ"ש בשטמ"ק], ואין לומר דמיירי בתנאי דא"כ באכל את השני' אינו מביא אשם ודאי, והרא"ש בשטמ"ק שם באמת תירץ דר"ע קמ"ל דלא חשיב נודע גמור ויכול להביא א"ת, ויש לפרש כונתו כמש"כ, דאין נראה לומר דלר"ש פקע חיוב א"ת לגמרי מינייהו, דאפי' ילך אחד מכאן או ימות לא יוכל להביא א"ת, וגם אין נראה למעבד פלוגתא בין ר"ע ור"ש אם ראוי להביא אשם

ודאי בשותפות, דהא ת"ק ר"י אליבא דר"ע הוא, דשרי, ואם שרי הרי הדבר ראוי ג"כ, וע"כ דלר"ש חובה עליהם להצטרף יחד, וכמשנ"ת סק"ב.

ויתכן גם דר"י ור"ש דס"ל דאשם ודאי בעי ידיעה, [כמ"ש בשטמ"ק, והיינו מדאיצטריך לאשמועין דמביאין אשם אחד, ואי לא בעי ידיעה, הא הו"ל ק"ו מחטאת, ועוד דא"כ ר"י ור"ש בתרתי פליגי], ס"ל דלא הודה ר"ע לר"ט, דכיון דלא אשכחן תנאי קמאי דפליגי אר"ט ור"ע, לא היו ר"י ור"ש סותמין דלא כוותיהו, בלי לבאר טעמם, אבל אי ס"ל דלא הודה ר"ע לר"ט ורק לדבריו קא"ל נחא, והיינו דקאר"י דאף לר"ע אין מביאין אשם אחד מעיקר הדין, מיהו קשה לחדש כן בסתמות הגמ'.

ד. ז' ב' וכן שתי נשים כו' מביאות קרבן ואינו נאכל, נראה דמתני' קמ"ל דאפי' בדאיכא לידה ודאית אינו נאכל, דבאשם תלוי כה"ג חשיבא חתיכה משתי חתיכות, [והמפלת וא"י מה הפילה חשיב כחתיכה אחת], והי' מקום לומר דכיון דחטהע"ס מא"ת גמרי' לה, כדאמר נזיר כ"ט א', הו"א נהי דבא"י מה הפילה אינו נאכל, לפי שכיו"ב בא"ת פטור, אבל בשתי נשים דכיו"ב בא"ת חייב אימא דגם נאכל קמ"ל, ולפ"ז אין לדקדק מסתמא דרישא דלא כר' יוסי, דהתנא איצטריך לאשמועין עיקר הדין דאף בדאיכא איסורא אינו נאכל, ושפיר מפרש ר"י דבדקיימי קמן יביאו קרבן אחד, מיהו מהא דנשנו דברי ר"י באימתי ולא ר"י אומר, אין הכרח דלא פליג, דכיון דר"י מודה לת"ק, לא מצי למיתני ר"א, וכ"כ הרא"ש בשטמ"ק דר"י לפרושי אתא, וכ"נ בפ"י הראב"ד סוף קנים עיי"ש, ובפשוטו נקטי' רבי במתני' בשם ר"י לרבותא, דאע"ג דאיהו בר פלוגתי' דר"ש בחטאת ואשם אפ"ה הכא מודה, ולא ס"ד כלל דנחדש דאיכא תנא דמחמיר טפי מר"י, וכן יש להביא רא"י מסוגיא דלק' כ"ג א'

דפריך ר"י היינו ת"ק, ולא משני דלת"ק פסול אף אי לא בעי ידיעה, או דלכתחלה מיהא אסור, ובעיקר הדין כר"ש ס"ל לת"ק, ש"מ דליכא מאן דמחמיר טפי מר"י, אא"כ נימא דדוקא בחטהע"ס דכל אחת יכולה להביא בעצמה, פליג ת"ק דאין להם להצטרף, ולפ"ז בחטאת דנזיר ומצורע עשיר לכו"ע שניהם מביאין חטאת אחת, ודוחק להמציא כן.

אבל הרמב"ם סתם כת"ק, וכ"כ בפיה"מ כאן ולק' כ"ג א' דלא קיי"ל כר"י, ולא נתפרש טעמי' דת"ק לפ"ז, דהא לכו"ע מחו"כ לא בעו ידיעה, דזהו דין חטהע"ס, וא"צ דעת כדאמר נדרים ל"ה ב', והנה ודאי מודה הרמב"ם דקדשים שנתערבו זה בזה זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא, ועי' זבחים ע"ה א' דמייירי נמי בחטאת, וכן שני מצורעים שנתערבו קרבנותיהן קתני דקרב קרבנו של אחד מהם ספק, ואם לא מת גם השני הי' מקריב, וע"כ דכיון שהוקדש במוחלט לאחד מהם, אפשר להקריבו בתנאי, ודברי הרמב"ם הם רק בהקדשה בספק, והנראה לכאור' בדעת הרמב"ם דס"ל שענין החטאת בשותפות היא כמו דלר"ש חשיב נודע עי"ז דשניהם משותפין בעבירה ודאית, וה"נ החטאת של שניהם בשותפות, והתנאי הוא בהקרבה כדי שיהא נאכל, וכן הזכיר בפיה"מ דאפי' במחו"כ אין שנים מביאין חטאת בשותפות, ולכן פשיטא ל' דאין חטאת באה בשותפות, אבל קשה דיכולין שפיר להקדיש בתנאי, ואין כאן שותפות כלל, ואין לומר דבבטהע"ס אם תקדיש אחת מהן לחובתה, שוב לא יחול הקדש שני, כיון דכל אחת חייבת במוחלט, וכמשנ"ת לעיל ס"ד סק"ד ועוד, דמ"מ יכולין להתנות דרק אם ילדה תקדוש, [ועי' לק' סק"ה בענין התנאי], ועוד דא"כ בחטאת נזיר ומצורע עשיר מביאין בשותפות, ול"מ כן מסתמות לשונו שכ' דאין חטאת בשותפות, והרי ר"י במתני' כ"ג א' כולל גם חטאת בהמה דמחו"כ, ודומיא דכולה

מתני' שם, (ואף לגרסת הרמב"ם ח' א' דמביאה קרבן אחד על הודאי ואחד על הספק, אינו ענין לכאן דאיכא רק ספק זה, ואע"ג דחטהע"ס חובה היא היינו להטהר בקדשים ואין השאר עלי' חובה, ועוד דלא חמירא מא"ת, וז"פ), ואמור"ר שליט"א ס"ב סק"א ביאר טעמים מדרבנן למה אסרו להביא שנים חטאת אחת עיי"ש, ולפי מה שדקדקנו ממתני' דלק' דליכא מאן דמחמיר טפי מר"י, ע"כ דכאן זה דין מיוחד, והיינו משום דכל אחת מביאה קרבנה כדין, אלא שאינו נאכל.

ויש להסתפק לדינא אף אי קיי"ל כר"י דמ"מ אפשר דהיינו דוקא בספק המשותף ביניהם, דאם היא ילדה או חבירתה לא ילדה, וכן בשתי חתיכות, אבל בנמצא ממ"נ בין שנים ע"י מעשים שונים, כגון שהפילה האחת ביום פ' ללידתה ביהש"מ דאי יממא הוא הו"ל בתוך מלאת ואי לילה הוא חייבת, והשני הפילה בלילה, אלא שלידתה היתה ביהש"מ דאי יממא הוה הרי היא עתה בליל פ"א וחייבת, ואי לילה הוא פטורה, [אם נימא דהקרבן מתייחס רק ללידה קמייאת בזמן שפטורה, מיהו בגמ' ט' ב' אמרו דולד שני גורם, ונקטנו רק למשל, וע"ע אופנים דנפ"מ בזיבה לעיל סק"ב], בזה יש לחוש שלא לצרפן מדרבנן, שמא יאמרו חטהע"ס נאכלת, ועוד טעמים שכ' אמור"ר שליט"א שם בדעת הרמב"ם, ובלא"ה נמי אפשר שאין ראוי להצטרף בחטאת אחת אלא בספק משותף, וכמו ששניהם חייבין עליו אשם תלוי, וכדס"ל לר"ש דחשיב נודע, וגם נפיק חורבא בצירופים שונים, וכיון דלא מצינו אלא בכה"ג ולר"ש דוקא בכה"ג הדין כן [עיי' לעיל סק"ב, מיהו רשות איכא כמש"כ שם], אין לחדש באופן אחר, ונתערבו קרבנותיהן כיון שחטאם ודאי, וכפרתן ספק, חשיב ג"כ מצב משותף.

נראה דאף אם אחת מהן פטורה מחטהע"ס כגון שיש עלי' לידה ודאית והקריבה עלי', ונטהרה בקדשים גם מספק זה, כדלק'

ח' א' מביאה על הודאי, דמ"מ מביאה עם חבירתה קרבן ונאכל, דהא אם היא זו שילדה חייבת, וכיון דחבירתה מביאה קרבן, יש לתקן שיאכל, מיהו יש להסתפק היכא דשתייהן הביאו על ודאי ונטהרו בקדשים, דהשתא מדין ספק פטורין, אבל מ"מ יש חיוב ודאי ביניהם, ולכאור' הדבר מפורש במתני' כ"ב ב' כ"ג א' דאף בחתיכה של קדש אר"ש דשניהם מביאין אשם אחד, ואע"פ שאין עליהם חיוב א"ת לרבנן, וצריך ראוי' לחלק בין חיוב הקרבן דחטא, לחיוב דמחור"כ שאינו חטא גמור, ועיקרו לטהרה אתי, ואמנם כ"ה באמת כדמוכח מהא דבתוך מלאת שלא נתחייבה עדיין בקרבן על הראשון סגי לה בקרבן אחד וכמשנ"ת לעיל ס"ד סק"א, וכדאמר' נמי בשמעתין דמה"ט לא בעו ידיעה, אבל מ"מ לענין לפטור שנים מספק חיוב שעליהם, אין לנו לחלק בטעם החיוב, מיהו אין להוכיח מר"ש דלדידי' החטא המשותף חשיב נודע ועל שניהם ביחד מוטל חיוב חטאת, לפמשנ"ת בסוסק"ב, אבל לר"י אינה אלא אפשרות להשתתף ולהביא, וכמשנ"ת סק"ג, ונראה דבאמת לר"ש חייבין להשתתף ולהביא, ואף בחמש ספיקות ביניהם דבעלמא סגי בקרבן אחד, כאן מביאין על כולן, ולר"י אינה חובה מדאורייתא, אבל הדבר ראוי ונכון כיון שיגיעו לקיום המצוה מביניהם, ובספק שאינו משותף אף לר"ש אינה חובה כמש"כ שם, - ויש לעיי' בעבר עליהן יוהכ"פ מאי, כיון שכיפר את החיוב חטאת, [ול"ד לא"ת דבסמוך], ומסתברא דיכולין להביא, ולר"ש חייבין.

ועוד נראה דבספק חלב ספק שומן אף לאחר שהקריבו האשם תלוי כל אחד מהן, עדיין חייבין לר"ש להביא חטאת אחת, [וכן בעבר עליהם יוהכ"פ], ולר"ע באשם מעילות ג"כ ראוי להביא אשם ודאי ביניהם, אע"פ שכבר הביא א"ת, דחיוב הודאי אינו תלוי בחיוב הא"ת מספק, ולכן צ"ע אם יש מקום לקבוע שלא יביאו אשם אחד מפני שעל כל

המסופק, ועוד דכיון דר"ש שנה כמה אופנים שונים מביאין קרבן אחד, שפיר כלל ר"י בדבריו כל החטאות, ולאיתי חתיכה של חלב וחתיכה של נותר, דלר' אליעזר כל אחד מביא חטאת, והי' מקום לומר דכיון דתרוייהו קיימי בחיוב חטאת, שפיר מצטרפין להביא שתי חטאות בתנאי, וזה לא דמי לכל הני דמתני', [ואפשר דלא שנאם ר"ש משום דפשיטא, ולא שנאם ר' יוסי מפני שכבר נשנו לעיל בפלוגתא דר"א ור"י ועי' לק' סק"ז], ומש"ה קאמר דכל חטאת שהיא באה על חטא, ור"ל דלא משכח"ל חטאת שיביאנה שנים, [שור' בתוספתא דבאמת מבואר שם בחלב פגול וחתיכה שני' נותר דפליגי נמי ר"י ור"ש עיי"ש], ורק לבתר דחזינן ממתני' דמודה ר"י ביולדת, למדנו דזוהי כוננו במתני' דלק'.

וממתני' דהכא לחוד ג"כ לא הוה שמעינן דמודה ר"י בכל מחו"כ, דשמא דוקא בהני דקרבנן חטה"ע, דכיון דיש לכל אחת כח להקדיש חטה"ע, שפיר מצרפינן להו לקרבן ודאי, אבל בהני דאין הקדשה של אחד מהן ראוי' להקרבה אא"כ מקדיש עמו חבירו, כגון בנזיר ומצורע עשיר, בזה י"ל דאין שנים מביאין חטאת אחת, [מיהו האמת דבכל הני דלא בעינן נודע, קדשי מספק, ועסק"ב בזה], ומש"ה איצטריך אלשמועין לק' דרק בבאה על חטא פליג, ומתפרש נמי בבהמה דומיא דהתם.

בענין התנאי, לכאור' יש חילוק בין תנאי דיולדת, לתנאי דנזיר ומצורע עשיר, דנזיר מצי למימר הרי זו חטאת, ואם כלפי שמיא גליא שאינו נזיר לא קדשה כלל, ויכול חבירו לומר ג"כ הרי' זחטאת, אבל בהני דמייתין חטה"ע"ס אם תאמר הר"ז חטאת, קדשה במוחלט מכח ספק, ושוב לא יחול ע"ז הקדש חבירתה, אפי' אם האמת דהראשונה לא ילדה, שהרי אילו מתה שני' קודם שהקדישה הרי קדושת הראשונה מוחלטת לכמה דינים, כמשנ"ת לעיל ס"ד ס"ק י"ג ט"ו

אחד יש חיוב א"ת, דהא אף באשם שפחה חרופה יש לעשות כן, וכמ"ש הרמב"ן שבת ע"א ב', והרי הם לאחר הקרבת הא"ת כש"ח דליכא א"ת, דהא"ת לא יפטרם מאשם ודאי, ואמנם אם נחייבם באשם ודאי שוב לא נוכל לומר שיביאו א"ת תחלה ואח"כ אשם ודאי, אבל עכ"פ אין לקבוע כן בזמן שאחר הא"ת, ראוי להביא אשם ודאי, ולר"ש חייבין, ובלא"ה כבר הוכחנו דרישא דמתני' ר"י אליבא דר"ע היא.

ה. **שם** גמ' מאי עבדין מייתין תרוייהו חד קרבן כו' ומתני', נראה דכיון דבמתני' קתני שתיהן מביאות קרבן ונאכל, ולא קתני קרבן אחד, או חטאת אחת, מש"ה מקדים תלמודא לפרושי דע"כ היינו בתנאי, ומי אית לי' לר"י תנאה, וכאן הי' מקום לטעות כיון דאף לת"ק שתיהן מביאות קרבן, והי' מקום לומר דס"ל לר"י דבבחיבה משתי חתיכות חטה"ע"ס נאכלת, עי' לעיל ריש סק"ד דהי' מקום לומר כן, אלא דא"כ אפי' הלכו הי' צ"ל כן, ועי' לק' סק"ו דיתכן שלא הוזכר עולה בגמ', ועיקרה לפרושי דחטאת אחת הוא דמיתו, (ועסק"ב ולהלן די"ל דתנאי דהכא שונה מתנאי דחטאת לר"ש).

שם מודה ר"י במחו"כ כו' כדתני סיפא דההיא כו' נראה דמתני' דלק' לא הוה שמעינן דמודה ר"י במחו"כ, דהא קושטא הוא דמודה ר"י בכל החטאות דבנתערבו קרבנותיהן זה יקרב לשם מי שהוא, וכן השני, אע"פ שחשיב כ"א כשניהן מביאין אותו, ומשכח"ל אף בהקדשה מתחלה כגון שקרב קרבנו של אחד מהן, והקרבן השני מת או אבד, דשניהם מפרישין קרבן אחר ומתנין, ואמנם גם התם הטעם מפני שכבר נודע לו חטאו, אבל התם עדיפא שלא נוצר עיקר חיוב הקרבן מכח שניהם (עי' לק' סק"ט), וא"כ אפשר לפרש דה"ק כל חטאת שהיא באה מתחלתה על חטא אחד, שמכח שנים, אינם מביאין אותה, ולאפוקי אם החטאת לא נתחדשה על החטא

דחייבין עלי' בחוץ כשא"א לברר וחייבין עלי' משום זרות ומחו"ב, ולכן צריכה לומר דההקדשה רק אם באמת ילדה, מיהו אפשר דכי היכי דבנודע שלא ילדה הו"ל חולין או תמכר לחבירתה כדאמר כ"ו ב', ה"ה לכל אפשרות בירור הדין כן ואמר' דלצד שלא ילדה לא אקדשה לענין זה שעדיין יוכל לחול עלי' הקדשה דחבירתה, דזה חשיב כאלו נתברר שלא ילדה אם כלפי שמיא גליא שחל ההקדשה של השני', והכי מסתברא, וצ"ע בזה, ואם נימא כצד הראשון י"ל דזהו שפירשו בגמ' דמייתו חטאת העוף ספק ומתנו, לומר שאין הראשונה מקדשת לחובתה במוחלט, אלא אם ילדה תהא קדושה ואם לאו תשאר חולין.

וב"ז בהני דלא בעינן ידיעה, אבל בחטאת ואשם דבעו ידיעה, צדדנו לעיל סק"ב דלא חיילא קדושה דחד עד שיקדיש גם חבירו, ועיי"ש.

שם במתני' אר"י אימתי בזמן שהלכו זו למזרח וזו למערב, הי' מקום לדקדק מכאן דאם רק אחת הלכה, יכולה השני' להקריב עבורה, דהא מחו"כ א"צ דעת, ותאכל, דדוקא כששניהם הלכו קאמר מפני שאין האחת יודעת אם חבירתה כבר הקריבה, אבל נראה דדיוקא דסיפא דשתייהן עומדות עיקר, דאין לנו לגרום שהשני' תקריב חטאתה בזמן שכבר נתכפרה, ואמנם לא עבר האיסור, דסו"ס הדבר ספק אצלה ומותרת להקריב, אבל כיון שעיי"ז יש מי שיודע שאינו ספק, חשיב שגרמנו להקריב חולין באונס.

ו. שם גמ' מייתין תרוייהו חד קרבן ודאי וחטה"ע ספק ומתני, הדבר קשה טובא לפרש חד קרבן ודאי על עולה, חדא דמה לו להזכיר העולה כאן, ועוד דלמה מזכיר העולה לפני החטאת, ועוד דאין לשון ודאי נכון על העולה, אדרבה העולה היא ספק חובה ספק נדבה, והחטאת היא ודאי חובה, ועוד

דתרוייהו חד קרבן מתפרש שניהם קרבן אחד, ועוד דהול"ל עולה ודאי וחטאת ספק, ועיקר הדבר שחייבו עולה מספק צ"ב, דבשלמא אם בכל חטה"ע"ס מייתי נמי עולה כדפרש"י, י"ל דלא הקלו להביא אחד אלא בחטאת, ועוה"ע אוקמוה אדינא, [וג"ז צ"ע דראוי יותר להשוותם יחד בכל חיוב, דאי לאו הכי נפיק מיני' חורבא], אבל למש"כ ס"ד ס"ק דלדעת תו' שבועות ח' א' [נעוד עיי"ש], לא מייתי עוה"ע מספק, א"כ למה חידשו כאן שיביאו שניהם, הרי החיוב לא נוצר אלא מכח הצירוף שביניהם, ובודוק י"ל כיון דפעמים שאחת עני' ואחת עשירה דבעיא כבש לעולה התקינו שתביא כל אחת, אבל קשה להבליע תקנה כזו בלשון מאי עבדין המוזכר בגמ' דהול"ל הדין מפורש, ולשון מאי עבדין מתפרש כפירוש למה שכתוב במשנה, ועו"ק דבנזיר נ"ז א' גבי שני נזירים שנטמא אחד מהן קתני דמייתין קרבן טומאה ולא הוזכר דמייתין שתי עולות, והרמב"ם שם כתב בפ"ט הי"ד דנמצא שלא הפסידו כלום בקרבנותיהם, אא"כ נחלק דדוקא ביולדת תיקנו כן.

ובאמת מלשון רש"י נראה דחד קרבן ודאי אחטאת קאי, אלא שדקדק רש"י מזה שלא הוזכר בגמ' ענין העולה, ש"מ דהעולה נשארה בדין הראשון ששניהם מביאין, [ורש"י לטעמי' בד"ה מביאה קרבן], ובשטמ"ק בשם תו' גריס מייתין תרוייהו חד קרבן וספק חטאת ומתנין, ובשם הרא"ש כ' מייתי תרוייהו חטה"ע ומתנין, ונתקשו בטעמא דכל אחת מביאה עולה, ומדברי הרא"ש משמע כמו מפרש"י דמהא דקאמר דמייתין חד קרבן חטאת ולא הזכיר העולה משמע דהעולה בדינא קמייתא קיימא, ואם כנים הדברים בגרסת הגמ' נראה דגמ' כפשטה דלא מיירי מעוה"ע כלל, ולא אתיא אלא לפרושי דמביאות קרבן ונאכל דקארי"ר"ל קרבן אחד ולא שקרבנותיהן נאכלין, [דהי' מקום לומר דלר"י בחתיכה משתי חתיכות דאיקבע חיוב

קרבן ודאי מביאה קרבן ונאכל דומיא דא"ת, דזהו באמת חידושא דת"ק כמש"כ בריש סק"ד, אלא דא"כ אפי' הלכו נמי, עי' לעיל ריש סק"ה], והוצרכו להקדמה זו דאל"ה ל"ק מדר"י אדר"י, ואמנם רש"י לשיטתו דבכל חטהע"ס מייטא עוה"ע א"כ יש מקום לדקדק דעולת העוף אדינא קמא קיימא, וג"ז צ"ע כמש"כ לעיל, אבל לדעת תו' דלא מייטא עולה כלל, וכדמוכח מנדרים פ"ג א' נזיר י"ט א' נ"ט ב' ובראשונים ז"ל שם, לפ"ז אין מקור לדקדק משמעתי' לענין עולה, ומצינן למימר דשניהם פטורין, או דשתייהן מביאין עולה אחת.

והנה מההיא דנזיר משמע דחד עולה מיהא מייטו, דסתם קרבן טומאה מתפרש כל הקרבנות, [מיהו שם נ"ט ב' מוזכר דקרבן טומאה בספק והיינו רק אחטאת, ושמא התם מפני שהשני בנדבה, נשאר הראשון ספק דפטור, ועיי"ש במפרש שכ' דעוה"ע אינה חובה, וצ"ע שם], וכ"ה בלשון הרמב"ם שלא הפסידו כלום אבל גם לא הרויחו, וכן בדין דכיון שנצטרפו לקרבן אחד, ראוי להמשיך צירופם לכל הקרבן, מיהו צ"ע באחת עני' ואחת עשירה דאין לחייב את העני' בחצי כבש, והעשירה אינה מחויבת מספק, וגם אפשר דאין להחמיר עליהן מחמת צירופן טפי מספק, דמימנעי ולא מצטרפי, (ולא דמי לההיא דנזיר), ולפ"ז נלמד מסתמות הדברים כפרש"י לטעמי', דהיינו שלענין עולה נשאר דינם כספק, אלא דלפרש"י נשארו בחיובן ולפירתו נשארו בפטורין, ואפשר דבאמת מדאו' פטורין מן העולה אע"פ שהביאו חטאתן ודאי, דכמו שפטורה מעולה מספק בעלמא, ה"ה השתא דמצו לאיצטרופי לענין החטאת ולא לענין העולה, מיהו אפשר דדוקא בחטאת שאינה נאכלת פטורה מעולה, אבל כשזו נאכלת בדין הוא שלא יהא שלחנן מלא ושלחן רבך ריקן, וכסברת האבן עזרא שהביא הרמב"ן פי' ויקרא דהעולה כאימורין דחטאת.

ז. כ"ג א' רש"א שניהם מביאין חטאת ואשם, יש לעי' הא תו' ל"ל, בשלמא אשם וחטאת דרישא איצטריך לאשמועינן דאשם בעי ידיעה לר"י, ואף לר"ש, ובחטאת אשמועינן דהו"ל כנודע, ולפמשנ"ת לעיל סק"ב דטעמי' דר"ש מפני ששניהם שותפין בעבירה, ועל שניהם יש חיוב א"ת בספק עבירה, ולכן חשיבי כנודע להם שבין שניהם עברו עבירה, וסגי בזה להביא קרבן משותף, לפ"ז הי' מקום לומר דהיינו דוקא בעבירה אחת, אבל כששניהם חטאו לא מצרפינן להו לומר ששני חטאים נעשו מבין שניהם, דזהו יותר מחודש לצרף שני מעשים של חטא, ואפשר דהכא נמי הטעם משום דדיינינן לגבי כל חטא כאילו השני היתר, מיהו נראה דאף בחלב ונותר מביאין שתי חטאות, אע"פ שבחטאת ואשם יש יותר סברא לדון כל חד כהיתר לגבי חבירו, [כדחזינן דחייב א"ת לר"ע, כדפרש"י, ועי' לק' סק"ח], מ"מ כששניהם חייבין חטאת קל יותר לצרפם בקרבן יחד, [ועי' לעיל סק"ה], והיינו דאיכא נמי חידושא לר"י דאע"פ ששניהם חוטאים בודאי וצריכין כפרה, והי' מקום לומר דבכה"ג שייכי טפי בהבאת קרבן ומצטרפי, קמ"ל, וכ"מ בתוספתא דחתיכה של חלב פיגול וחתיכה של נותר פלוגתא דר"י ור"ש.

ובחתיכת חלב וחתיכת חלב קדש קמ"ל דאע"פ שבחטאת כ"א מחויב לעצמו, וא"כ המעשים כחלוקין זמ"ז, מ"מ יכולין להצטרף לחיוב אשם, כאילו הי' ענין האשם חטא נוסף, (ומה"ט נמי מייטא א"ת לר"ע אע"פ שודאי חטא), ובסיפא קמ"ל דאפי' בחייבין חטאת מצטרפין לחטאת נוספת, ולא אמרי' דבכה"ג יש לצרפן בכל החטאות יחד, דבשלמא אשם לגבי חטאת כחטא אחר הוא, קמ"ל דכל חטאת נוספת נדונית כחיוב בפ"ע, ועדיין צ"ע בחידושא דמתני', ובתוספתא קתני בחלב פיגול ושני' נותר

דפליגי ר"י ור"ש, והיינו דלר"ש משתתפין בשלש חטאות.

ח. כ"ב ב' אכל את השני' מביא אשם ודאי, לכאור' אם שילם מעילתו מספק קודם שאכל את השני', שוב א"א לחייבו עכשיו מספק, וא"כ מאשם נמי פטור דאינו יכול להביא אשם כ"ז שלא נתברר ששילם, וכן אליבא דר"ע בכה"ג תו לא מייתי א"ת כיון דודאי חטא, מיהו אם הביא אשם ודאי בתנאי על הראשונה צ"ע אם שייך א"ת בכה"ג, דמ"מ אין כאן ספק חטא אלא ספק נתכפר בראשון, ולא דמי לספק נתכפר הוריות ד' א' ועי' לעיל ס"ד ס"ק י"ב, דכאן נתחדש מעשה שראוי לא"ת מצד עצמו, וצ"ע בזה.

במתני' קמ"ל ידיעה ע"י אכילה נוספת חשיבא ידיעה, אע"פ שלא נודע לו מתי חטא, ואפי' נודע ע"י חטא נוסף, ושידיעת ספק אינה מחלקת בחטאת, ואפי' הביא א"ת בינתיים, והטעם בכל הני מפני שהחייב נשלם באכילה ראשונה אם הי' חלב, וכן באכילה שני', והידיעה אינה לקבוע במעשה החטא, אלא בחיוב הכפרה, [ואפי' לר"ש הוריות י' א'], וקמ"ל נמי דכל שיוודע על איזה שם חטא מביא חשיב נודע.

יעזי' בהשגות הראב"ד פ מה"ש ה, ולכאור' נראה דהתוספתא קיימא אא"ת דרישא, ובלא"ה צריכה תיקון שם.

כ"ג א' חתיכת חלב וחתיכת קדש כו' מביא א"ת, פרש"י דבהא מודה ר"ע דסגי בא"ת אחד, ומבואר דפשיטא לי' דמתני' אף כר"ע, ויש לעי' הא בחלב ונותר קיי"ל כר"י דבודאי חטא אין מביא א"ת, ואמנם לרבנן דאין מביא א"ת על ספק מעילות, לא חשיב חטא זה בכלל ועשה דקרא, אבל לר"ע דשניהם בכלל הפסוק למה מביא א"ת, הא לא קרינן ב' ולא ידע, [ואמנם לפנינו בתוספתא פ"ב ה"ט קתני בההיא א"ר יוסי אע"פ שהי' ר' יהושע פוטר מן החטאת

מחייבו הי' א"ת, והדר קתני פלוגתא דר"י ור"ש בחיוב א"ת לר"י, ומצינן לפרושי לפ"ז מתני' דהא דאמר ר' יהודה פוטר הי' ר"י אף מא"ת, נשנו דבריו כיחידאה, וסתם מתני' כר' יוסי ור"ש דחייב, וכן בתוספתא פ"ג ה"ד קתני בחתיכה של חלב פגול וחתיכה של נותר אכל את אחת מהן מביא שני אשמות תלוין ר' אליעזר אומר מביא חטאת וא"ת, וש"מ דנקטינן סתמא כר"ש, והיינו משום דר' יוסי קאי כוותי', [וכ"כ הרמב"ם בפיה"מ וכ"כ הרע"ב, אבל ביד חזר בן], אבל ע"כ משבשתא היא דבתלמודן י"ט ב' מבואר דאין ראי' ממתני' מאי קסבר ר"ש בחתיכה ספק חלב ספק שומן, ואם איתא הא במתני' מבואר דמביא א"ת, וקתני נמי בהא דמביא, וע"כ דמתני' אין ראי', אא"כ נימא דקושטא הוא דמתני' דלא כרע"ק, אבל עכ"פ הא ודאי דלא ידע תלמודא דר' יוסי כר"ש ס"ל, דהא מתני' ר' יוסי היא, א"ר הא דקתני משמי' דר' יוסי משבשתא היא, ואדרבה דברי ר"ש לא נשנו במתני' ואין לנו אלא דברי ר' יהודה, וכן מוכח מהא דמספק"ל דין חתיכה ספק חלב ספק שומן אליבא דר"ש והיינו דלא כמתני' דכולה מסכתין, ופשוט, וכן פסק הרמב"ם פ"ח ה], וי"ל דמיעוטא דולא ידע מתפרש לאפוקי זה שידע שצריך להביא חטאת, אלא שיש לו מניעה מלהביא, אבל אם אינו יודע אם חטאת או אשם, קרינן ב' שפיר ולא ידע כיון שאין הא"ת בא במקום קרבן ודאי אחר, וחזינן האשם כלפי החטאת כחולין, וכן איפכא, ואפשר דבאמת כלפי החטא בדרגת אשם קרינן ב' ידע דחטא, אבל כלפי חטאת דחמיר קרינן ב' ולא ידע, וסגי בהכי לחיוב א"ת, דכל שבא לכפר על דבר מסופק, שייך בו קרבן א"ת.

ולפ"ז בחתיכה אחת ספק שומן של קודש ספק חלב של חולין, למאן דמצריך חתיכה משתי חתיכות פטור, ואע"פ שודאי חטא בא"ת, מ"מ הא"ת הוא מפני הספק

חטאת, ולגבי זה בעינן שתי חתיכות, ולתירוצ' ראשון צ"ע בזה, ולר"ש בחלב ונותר נראה דחייב אף בחתיכה אחת, וכמו לר"א חטאת.

ט. כתבו תו' שבת ע"ב א' דלמ"ד אשם ודאי לא בעי ידיעה יכול להקריב אשמו מספק ע"י שיתנה בספק שלמים לר"ש, עכ"פ למ"ד דלכתחלה נמי מביאין קדשים לבית הפסול, ולכו"ע נמי בדיעבד אם עבר והביא יצא, ולפ"ז ה"ה בחטאת אם לצד שחטא גם נודע לו, מיהו התם אין מתנותיהן שוות, אבל בדיעבד יצא, והנה מקורם מהא דמצינו לר"ש נדה ע' א' דמביא אשם ומתנה בשלמים, אבל יש מקום לדון דהיינו דוקא במחו"כ דקרבנן להתירם בקדשים, וכי היכי דלר' יוסי לא בעי ידיעה מה"ט, ה"ה דמהנו מספק, כיון שא"צ ריצוי אלא טהרה, אבל בהני דבעינן ריצוי וכפרה לא מצינו ענין ריצוי ובקשת מחילה בספק, דזה נוגד את ההכנעה והריצוי שבקרבן,

[עי' לעיל ס"א סק"ו דמה"ט גמר ומקדיש בכל א"ת], ואף במחו"כ אי לאו דילפינן מקרא דחטה"ע בעה"ס לא היינו מחדשים ענין חטאת בספק, והתו' לשיטתם זבחים ס"ח א' שכתבו דל"צ קרא לזה, וכבר נתבאר בזה לעיל ס"ד סק"ז עיי"ש, תדע דבמחו"כ א"צ דעת ובאשם צריך דעת, והיינו משום דטהרה זוהי מציאות, ובנתערבו קרבנותיהן דהחטאת ודאי והספק מי מתכפר עתה, בזה פשיטא דמהני כיון שהדורון לפני המלך בא בודאי, וכל אחד חטא ודאי אלא שאינו יודע מתי מתכפר, מיהו אף בספק חטאו י"ל דמהני, דסו"ס הדורון ודאי, ובזה גם דעת הרמב"ן וש"פ שם דמהני, וכן יש להבין מהא דלא בעינן נודע באשם, דהיינו לומר דדמי קצת למחו"כ, כיון דלא חמיר כ"כ, מיהו מסוגיא ז' ב' אין ראוי, די"ל דהא גופא שמעינן מהפסוק דבכל הני דלכפרה, בענין ידיעה ודאית.

סימן ו

בדין ידיעות מחלקות ובדין ידיעות ספק

האוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, האם יש בזה חומר של שני חיובים

בכריתות ס"ז סק"ג דאינו חייב בב"א בשני זיתי חלב עיי"ש.

א. בדין האוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, יש שני נדונים, א' באכלן בזא"ז דהמעשים מחולקין, ב' אפי' באכלן בב"א דיש כאן שני שיעורין לחיוב, ובענין אם המעשים מחלקים, זה תלוי בפלגותא דר"א ורבנן כריתות ט"ו א', ובטעמים שנאמרו בגמ' שם, אבל מה שהוזכר בחולין פ"ב ב' שבת צ"ג ב' מיירי בין באכל בב"א בין באכל בזא"ז, דעיקר דברי סומכוס שם מיירי במעשה אחד, ופשיטא לתלמודא דאי מחייב שתים בשני זיתי חלב בהעלם אחד, כ"ש דמחייב בשחט בתה שמונים, וכן בשבת צ"ג ב' מדמינן מוציא אוכלין בכלי, לשני זיתי חלב בהעלם אחד, וביאור הדברים דאף באוכלן בב"א יש בזה חומר של שנים, וכאוכל כזית חלב וכזית נותר בב"א דמי, דהאיסור הוא לאכול כזית חלב, ולא על מעשה אכילת חלב, [ובזה חלוק משבת שאם הוציא חתיכה כגרוגרת או כב' גרוגרות לא חמיר איסורי' טפי, אלא כמרבה בשיעורים הוא, עתו' שבת צ' א', ולהלן], ולכן אם הזיד באחד מהן חייב על השני, [אי לאו דבעינן שב מידעתו עתו' צ"ג ב'], ולא אמרי' דחלק אחד אינו מושלם לחיוב עליו, [שו"ר ברשב"א שבת שם דפשיטא לי' דבב"א פטור אף בחלב, ונתקשה מ"ש מאוכלין בכלי עיי"ש רצ"ע], - (מיהו לענין ידיעה בין המעשים אף אם נודע לו באמצע הבליעה וחזר ושכח לא מחלקת, כדאמר שבת ק"ב א' בזרק, והתם מיירי בח"ש, ולפ"ז בשיעור שלם ה' מתחלק מדין ידיעות אע"פ שאין מתחלק מדין העלמות, וצ"ע בזה), - שוב חזרנו מזה

ולמאי דקיי"ל דאינו חייב אלא אחת היינו דלענין כפרה ומלקות סגי בקרבן אחד על כל מעשה, וכן במלקות אחת, אבל אם נודע לו רק על כזית אחד והביא חטאתו, עדיין נשאר כזית שלם שלא נתכפר עליו, וכיון שנשאר עליו שיעור חיוב חטאת מביא חטאת, [ועירו' הוריות פ"ג, ולע"כ], וזהו שכתבו תו' שבת צ' א' דבמוציא קופת הרוכלין אפי' נודע לו על מינים נוספים שבתוכה רק לאחר כפרה פטור, דאין ידיעה זו אלא חלק מאותו מעשה שנתכפר עליו, אבל במוציא אוכלין בכלי, וצריך לכלי, חשיב שני עניני הוצאה, [וכ"ש בהוציא אוכלין וכלי, ומסתברא דה"ה שני כלים, אם לא באופן שהיד מצרפתן כעין קופת הרוכלין, ועי' כריתות ס"ז סק"ט ט"ז], ולכן בנודע וחזר ונודע עדיין נשאר בחיובו על הכלי או על האוכלין, ודכוותה בשני זיתי חלב, (ועס"ק ט"ז בענין אשם מעילות).

ונראה דאם נודע לו על שני הזיתים בב"א, אינו יכול להביא שני קרבנות אחד על כזית ראשון ואחד על השני, אפי' בשני מעשים בהעלם אחד, דכיון שנודע לו על שניהם כאחת, לא חל עליו אלא חיוב קרבן אחד על כל המעשה, ורק בנודע תחלה על כזית אחד, שעדיין לא חל חיוב לגבי הכזית שלא נודע, בזה ע"כ אינו בכלל כפרה, וכ"ז שלא נתכפר סגי בכל כזית לגרום חיוב, שאין חסרון בחיובו של הכזית השני בזה שנמשך מן הראשון, דעדיין הוא בדרגת שוגג, והר"ז ממש כהביא על השני ולא על הראשון, אבל כשהנודע על שתיהם כאחת, חשיבי מעשה

קרינן ב' מחטאתו, לפי שהקרבן נתייחד מיד על כל החטא, [שור"ר בכ"ז בתו' לעיל ע' ב', ועמש"כ בזה לק' סק"ח], וד"ז פשוט לגמ' דאי ר"י מודה באיתידע קודם הפרשה, היינו רק מקרא דמחטאתו, ולא מסברא דמעיקרא הקרבן על שניהם, וכן בדר"ל מבואר בהדיא דטעמי' מקרא דמחטאתו, [דלכאו' זה מדברי ר"ל], אף לצד דפליגי רק קודם הפרשה.

ונראה מזה דכיון דמשנודע לו על הראשון נתחייב להביא קרבן על הראשון בלבד, שהרי הקרבן לא יכפר אלא על הראשון, חייב זה לא פקע ע"י שנודע על השני, [דנימא דמהשתא בטל החיוב להביא קרבן על הראשון בלבד, ואין עליו אלא חיוב להביא על שניהם יחד], וכיון שכן מפרשין דכשנודע על השני, לא נתחדש חיוב קרבן נוסף, אלא דע"ז גם השני ראוי להתכפר עם הראשון, וכמו בחטא עצמו שהמעשה השני מצטרף עם הראשון בהעלם אחד, השתא נמי כ"ז שלא נתכפר או שלא הופרש, חשיבי עדיין חטא אחד, והקרבן שעל הראשון מכפר על הכל, וכי היכי דמהני לאחר הפרשה, דאז ודאי לא משתנה בקרבן כלום ע"י ידיעתו, ומ"מ מהני לכפר על הכל, ה"ה דבנודע קודם הפרשה הקרבן מתייחס לחיוב הראשון, וכמו שבש"ח מביא קרבן אחד על עבירות הרבה אע"פ שכבר נשלם חיובו בראשון, וע"י לק' סק"ז.

מיהו נראה דלמאי דמחלקינן דבשעת הפרשה לחוד פליגי או דבזה מודו, החילוק הוא מה"ט, דאע"ג דאכתי קרינן ב' מחטאתו כיון שהקרבן עיקרו על הראשון, מ"מ כיון דבשעת הפרשה ידעינן שהקרבן יכפר על שניהם גם ההפרשה מתייחסת לשניהם כמו הכפרה ושפיר מיצטרפי, ואפשר דנ"מ שאם מת הקרבן שהפריש, ובא להפריש קרבן אחר, דינו כקודם הפרשה, מיהו בזה יש לדון דכיון שבשעה שנודע לו על השני, כבר הפריש על הראשון, הרי נקבע חיוב על השני בפ"ע, ותו לא פקע

אחד, [וע"י לק' סק"ח ט' בזה], ומסתברא דה"ה באשם למאן דלא בעי ידיעה, דרק חילוק הידיעות מחלק את המעשה, והיינו דחשיב ל' שבת ע"א ב' מחטאתו, דהכל כחטא אחד, ועסק"ד.

שבת ע"א ב' ביאור פלוגתא דריו"ח ור"ל אם מתכפר בקרבן אחד

ב. **שבת ע"א ב'** איתמר אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על הראשון כו', ה"ה בנודע לו על השני וחזר ונודע לו על הראשון, ואפשר דלרבותא דר"י נקט", וכבר נתבאר לעיל דה"ה דבאכלן בב"א נמי שייכא פלוגתתם, כדמוכח לק' צ"ד א', וצ"ע ברשב"א שם, שוב חזרנו מזה כריתות ס"ז סק"ג דבב"א בחלב אינו חייב אלא אחת ע"ש.

ומ"מ בשני גופין כההיא דגיד דשתי בהמות אע"פ דלא חשיבי גופין מוחלקין, מ"מ שייך לחשבו כשנים לחייב אפי' בב"א, ונפ"מ לסוגיין בכה"ג וכיו"ב, מיהו אפשר דבמעשה אחד אם הוכרע הדין שאינו חייב אלא אחת, אף בנודע וחזר ונודע כן, ואע"פ שיש כאן שני תוצאות כשני מעשים, ולסומכוס אמרינן דחייב שתיים, [אע"פ שבשני זיתי חלב בב"א ליכא שתיים], מ"מ אין דין נודע וחזר ונודע אלא בשני מעשים, דבמעשה אחד אם במזיד אינו חייב אלא אחת, ע"כ שהוכרע הדין שאין כאן אלא חטא אחד, ול"ד לשוגג ששייך להתכפר בקרבן אחד, ומההיא דמוציא אוכלין בכלי וצריך לכלי משמע דאף במעשה אחד שיש בו שני עניני חיוב איכא דין נודע וחזר ונודע.

והנה מבואר בגמ' דאף אם בשעת הפרשה כבר נודע לו השני, קרינן ב' מחטאתו ונסלח לו, ויש להבין כיון דקרבן זה מכפר על שניהם, ומעיקרא מפרישו (משנודע לו) על שניהם, אמאי לא חשיב כמביא קרבן על כל חטאתו, וכמו בנודע לו על שניהם כאחת דלא

שיכפר על חטא גמור דיש בו חיוב חטאת לעצמו, (עכ"פ אם יוודע לאחר כפרה), וכיון דלא נתכפר ממילא הרי הוא בכלל על חטאתו והביא, ור"ל סבר דאין ללמוד מעל חטאתו והביא, אלא כשלא שייכא כפרה דראשון על השני, ונראה דלא מסתבר ל"י לאוקומי מחטאתו בחצי זית ובצירוף עם חצי אחר, וכיון דקרא בחיוב גמור מיירי, שפיר קים ל"י מסבירא אם שעת הפרשה קובעת או ידיעה.

והב"ל העולה משני הפסוקים דכל שלא נתכפר, עדיין נשאר בחיובו להביא עליו חטאת, אם בפני עצמו או ע"י צירוף, ולפמש"כ דאף לר"ל הקרבן הוא על הראשון, והשני מתכפר עמו, א"כ כ"ש דחצי זית מתכפר עמו, דכיון דלא בעי ידיעה הו"ל כנודע, ובנודע מתכפר אפי' חטא גמור, וכ"מ בגמ' דאף אי ר"י מפרש מחטאתו לקודם הפרשה, מ"מ גם דרשא דחצי זית קושטא הוא, דאל"כ לא הו"ל לתלמודא למיסתם מספיקא כהאי דרשא, אבל אם דרשא זו נלמדת בק"ו מקודם הפרשה, שפיר נקטו מספק שני הקצוות.

הא דכזית ומחצה פ"י אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה דמיירי דאכל החצי בתוך אכילת פרס של הכזית, וכן מוכח בכריתות י"ח ב', ועי' בזה לק' ס"ק ט"ז.

ע"ב א' בעל חמש כו', בדברי הגרע"א דבאשם למאן דלא בעי ידיעה מתכפר הכל ע"י קרבן אחד

ד. **ע"ב א' בעל חמש בעילות בש"ח כו',** כתב הגרע"א ז"ל דע"כ מיירי בנודע בין ביאה וביאה, דבנודע לבסוף אפי' נודע על השאר לאחר כפרה ג"כ נתכפרו כולן, דכיון דלא בעי ידיעה, הו"ל כנודע, דקרבן אחד מכפר על כולן, ולכא' נראה דגם דעת תו' כן, אלא שהוכיחו מההיא דכריתות דהעלמות אינן מחלקות בש"ח, דאי מחלקות על כרחנו נצטרך לפרושי הא דעולא לאחר

במיתת החטאת, אבל מ"מ אם הפריש ומת ואח"כ נודע לו על השני, שפיר מצטרפי כקודם הפרשה, דלא ההפרשה מחלקת, אלא זה שהקרבן כבר הופרש גורם שלא יוכל להצטרף עמו חיוב אחר, ועי' לק' סק"ו לדון בזה, [שו"ר בכ"ז בתו' ע' ב' ועי' לק' סק"ח].

ואפשר דאף בנודע לו קודם זריקה מודה ר"ל דתו לא מצטרפי, כיון שחסר לחטא השני שחיטה, מיהו יתכן כיון דבלא"ה עיקר הקרבן על הראשון, ומהני מחטאתו על הכל, כיון דחשיב מעשה אחד, י"ל דסגי בהי' השני ראוי לכפרה בזמן זריקה, דחיובו קלוש כ"ז שיכול להתכפר עם הראשון.

ביאור הדרשא דעל חטאתו ומחטאתו לריו"ח

ג. **שם** ר"י אמר חייב על חטאתו והביא, גבי נשיא לא כתיב על חטאתו, וגבי יחיד לא כתיב מחטאתו, ואמנם בשטפ"י דקרא קאי מחטאתו לבסוף במקום על חטאתו דגבי והביא, מ"מ תרוייהו מייתרי, ומתפרש דפעמים שחוזר ומביא על חטאתו האחת, חטאת נוספת, ומחטאתו מתפרש דאע"פ שלא כיפר עליו אלא מחטאתו, מ"מ ונסלח לו.

ונראה דאף לר' יוחנן איצטריך קרא גם לאחר כפרה, דכמו שבאשם למאן דלא בעי ידיעה נקבע בהעלם אחד חיוב קרבן אחד בלבד, ה"נ בחטאת ההודע אינו מחדש חיובים, כיון שהמעשה חייב רק קרבן אחד, ובפרט לפמש"כ דבאכלן בב"א ג"כ הדין כן, ובלא קרא לא היינו מחדשים שני קרבנות על אכילה אחת, בזמן שבנודע בב"א אינו חייב אלא אחת, [מיהו אפשר דמ"מ כיון שלא נודע לא הי' מתכפר בקרבן זה, ורק בקרא דמחטאתו נתחדשה כפרה ע"י קרבן של מקצת החטא, אבל באשם דלא בעי ידיעה מתכפר אפי' לא ידע מזה, ועסק"ד, ואפשר שגם הי' מתכפר, דהו"ל כלא ידע גודל השיעור בקצירה], ולפ"ז יש לפרש אי בתרוייהו פליגי דמסבירא קים ל"י לר"י דאין לפרש מחטאתו

הידיעה על הראשונה מחלקת, אלא מכאן ראי' דגם הראשונה א"צ ידיעה, ועי' להלן.

והנה הרמב"ן תירץ על קו' תו' דמשכח"ל בשנים שבאו על שתי נשים ואחת מהן ש"ח, דכיון דלא בעי ידיעה מביאין אשם אחד, ולפמ"שנ"ת דלדעת תו' אם הידיעה היא המאפשרת להביא קרבן חשבינן לה כגורמת חיוב, א"כ לא מהני מה שיש איזה אופן דלא בעינן נודע, לומר שידיעה זו שגרמה החיוב לא תחלק, דסו"ס השתא ידיעה זו גרמה החיוב, דהא הכא לא הווי שנים, ולפ"ז תיקשי קו' הגרע"א ז"ל על הרמב"ן, דכיון דע"כ מיירי שידיעה זו גרמה שיוכל להביא קרבן, ומ"מ אמרי' דאינה חשובה לחלק, משום דפעמים שא"צ לידיעה זו, א"כ אמאי צריכין לאפשרות דשנים מביאין קרבן אחד, הרי מהא דהשאר א"צ ידיעה, חזינן שאין הידיעה גורמת חיוב, אלא אפשרות להביא קרבן, ובאמת עד"ז תירץ בחי' ע"ש הר"ן בשם הרא"ה וכ"ה בריטב"א הנדמ"ח דלא בעינן אפשרות להביא קרבן בלא הידיעה, דסגי בזה שאין הידיעה גורמת החיוב לומר שאינה מפסקת, וידעינן כן מאשם מעילות דיכול להביא א"ת, וש"מ דאין הידיעה נצרכת לחיוב הקרבן, וממילא ידיעה כזו אינה מחלקת.

ונראה דהרמב"ן לא ניחא לי' בתירוצי' דהגרע"א ז"ל, דאם איתא דהקרבן הראשון בעי ידיעה, הרי נמצא שחלק מהמעשה צריך ידיעה, דהא חשבינן הכל כמעשה אחד, וכדי לומר שמצות אשם דש"ח ניתנה בלא ידיעה ג"כ, ע"כ לאשכוחי גונא שאף הראשונה א"צ ידיעה, [מיהו מהא דבנודע אחר ביאה ראשונה, מביא על השאר בלא ידיעה, איכא הוכחה דא"צ ידיעה, דכיון שהידיעה היתה קודם המעשה השני, לא חשיב שנודע בידעת מקצת הראשון, אלא דבזה בעינן למימרא דעולא, ואנן קודם חידושי' דעולא קיימינן], א"נ י"ל דעדפיא מיני' קא משני, ובתירוצי' דהרא"ה נמי לא ניחא לי',

כולן, וקמ"ל דלמאן דבעי ידיעה מחלקות הידיעות, אע"פ שאין העלמות מחלקות, [ועיקר הדבר דעולא מיירי גם בין כל מעשה מוכח מקו' דרב המנונא, שו"ר שכ"כ בריטב"א הנדמ"ח], ולפ"ז הבא על שפחה ונודע לו וחזר ובא עלי' כמה פעמים ולא נודע לו, והקריב קרבן על הראשון נתכפרו כולן, אע"פ שלא נתכוין לכפר על השאר, [ולא בעינן שיוודע לו ספק לכה"פ, שיכוין לכפר מספק], וטעמא דמילתא משום דאם אין העלמות מחלקות, הו"ל מעשה אחד, כמו שני זיתי חלב בב"א, וכמשנ"ת סק"א דבב"א ובהעלם אחד בזא"ז דינם שוה, וכיון שהביא קרבנו על מעשה זה, מתכפר כולו, וכל שלא נתחלק המעשה ע"י ידיעות שמחלקות, הו"ל כנודע לו שבישל כגורגרת והביא כפרתו, ולבסוף נודע שהיו כמה גורגרות בקדירה, דהחסרון הוא רק בידעת גודל המעשה, אבל הכפרה מתייחסת לכל אותו מעשה, שו"ר בתוד"ה מתקיף דמשמע דלא ס"ל כהגרע"א ז"ל, ועי' לק' סק"ו.

בקושיית תו' דבשפחה חרופה ליכא אשם תלוי

במשנה"ק תו' הרי בש"ח ע"כ הידיעה גורמת חיוב קרבן, דבלא זה אינו יכול להביא, הק' הגרע"א ז"ל דמ"מ משכח"ל בנודע לו על אחת מהן, דמביא על השאר בלא ידיעה, ובתו' הרא"ש ביאר קו' תו' דמ"מ הול"ל לכל הפחות דחייב שנים, דכיון שנודע לו אחר ביאה ראשונה, ואותה ידיעה גורמת חיוב קרבן, היא לה ידיעה חשובה לחלק בינה לאחרים, [ואמנם לאחר המעשים אינה מחלקת, כיון שקרבן זה בעצמו יכפר על כולן, אבל בין המעשים אית לן למימר שיחלק], וידיעה דאחרני באמת אינה מחלקת, ובשם הר"ש תירץ דמשכח"ל שבא עלי' אחת במזיד, וע"י הקרבן שיביא על המזיד יתכפרו כולן, ונמצא שגם הידיעה דראשון אינה גורמת חיוב, ונראה דאין כונתו לומר דלפי האמת בשוגג

לא בעי ידיעה.

שם מתקיף לה רב המנונא כו' בביאור מה סבר רב המנונא

ו. שם מתקיף לה רב המנונא כו' המתנינו לי כו', לישנא דהמתנינו לי עד שאבעול מתפרש במזיד, ופשיטא לי' גם בזה דהפרשה מחלקת, ויש להבין ורה"מ מאי סבר, הא קיי"ל דאין העלמות מחלקות בש"ח בשוגג דומיא דמזיד, וכדא"ל ר"ח טירנאה לר"י וכמשנ"ת סק"ה, וזה אינו ענין לנדון ידיעות מחלקות, ואפשר דרה"מ לא הקשה אלא על משמעות דברי עולא, שסתם דבכל ענין אינו חייב אלא אחת, וכמ"ק דקאמר וכדורה"מ ולא קאמר וכדמשני לי' עולא לרה"מ, דמשמע דרה"מ נמי הכי ס"ל שזו כונת תוס' בקושיתם ובתירוצם, [שו"ר שאאמור"ר (שליט"א) זללה"ה ביאר הדברים דלפ"ז רה"מ סבר דבין המעשים אף ידיעות מחלקות כמו הפרשות, דע"כ חזינן כח להפרשה בין המעשים אע"פ שלאחר המעשים אינה מחלקת, [ועיי"ש משה"ק ע"ז], וכ"ה בריטב"א הנדמ"ח], והנה התו' הוכיחו כן דהא לגבי אחר המעשים מיירי עולא גם לאחר הפרשה, דהא הכל מודים קאמר, ולר"ל ודאי הדין כן, [דשמעתין אזלא דבתרווייהו פליגי, אי בודאי אי משום דמספק"ל, ואף לר' יוחנן י"ל דהכא מודה, ומינה דה"ה בין המעשים דמיירי אף לאחר הפרשה, והיינו דקשיא לי', ומכאן מוכח דהתו' לא ס"ל כהגרע"א ז"ל, [עי' לעיל סק"ד שצדדנו דהתו' מודו לזה], דהא למ"ש הגרע"א ז"ל אין מקום לדון בכ"ז, דהא אפי' לא נודע לו עד לאחר כפרה נתכפרו כולן, מאחר דאשם לא בעי ידיעה, וממילא לית לן לדיוקי בדעולא מדומיא דלאחר המעשים, דע"כ לא מיירי בהכי כלל, וגם אין להזכיר ר"י ור"ל לאחר הפרשה, והתו' כתבו איכא למימר לענין אחר הפרשה, אבל אחר כפרה פשיטא להו דלא נתכפר, מיהו אפשר לקיים דמשמעות דברי עולא דבכל ענין אינו חייב אלא אחת מדנקט

דכיון שמצות אשם דש"ח בעיא ידיעה, א"כ י"ל דידיעה ידי' מחלקת, ויותר נראה דמודה לתירוצי' דהרא"ה ועדיפא מיני' קא משני, וכן כל התירוצים הולכים אל מקום אחד להוכיח דלא אלימא ידיעה דאשם לחלק כיון שאינה גורמת החיוב, אע"פ שהאמת דעתה נתאפשרה הבאת הקרבן רק ע"י הידיעה, ואף לתו' הר"ש שבתו' הרא"ש נראה כן, וכמש"כ.

במתני' בכריתות דהבא על שפחה ביאות הרבה מביא קרבן אחד אם מיירי בהיתה ידיעה בינתיים

ה. הא דתנן בכריתות דהבא על שפחה ביאות הרבה מביא קרבן אחד על עבירות הרבה, ע"כ ר"ל בהיתה ידיעה בינתיים, דאל"ה כולם מביאין קרבן אחד בכה"ג, [ואי בנודע וחזר ונודע למאן דבעי ידיעה דינה כחטאת, ולמאן דלא בעי ידיעה דינה כשאר אשמות], ופרש"י דלמ"ד אשם ודאי בעי ידיעה, מתפרשא מתני' במזיד, והיינו משום דבזה לכו"ע אין כאן ידיעה שמחלקת דמעיקרא נמי ידע, והא דידיעה מחלקת היינו כשהיא קובעת חיוב הקרבן, דחשיבא כהפרשה לחטא זה בלבד, אבל במזיד לא נקבע בקרבן כלום, והנה ביסוד הדברים כו"ע מודו דהעלמות אין מחלקות בש"ח, דומיא דמזיד, אלא שבשוגג למאן דבעי ידיעה נתחדשה סיבה צדדית לחלק ביניהם, כאילו הפריש כבר הקרבן, ולפ"ז הא דא"ל ר"ח טירנאה לר"י מ"ש מה' העלמות בשפחה אחת, קושטא הוא לכו"ע דאין מחלקות, ושפיר פריך מ"ש מגופין מוחלקין, ועוד דקושייתו מתפרשת שפיר מכח מזיד, דאין העלמות מחלקות ומ"מ גופין מחלקין, ומ"ש תו' דאתיא כמאן דלא בעי ידיעה, היינו לרווחא דמילתא דכיון דאיהו מיירי בשוגג, ונקט כאילו הדבר ידוע דאין העלמות מחלקות, מתפרש שפיר טפי כמ"ד דמביא אשם אחד גם בחילוק העלמות, [ואי ר"י מודה בידיעות, ופליג רק בהפרשות, ניחא לכו"ע], ולפ"ז אין לדקדק מדבריו להלכה דאשם ודאי

סתמא, נמיהו לגרסא דנודע לו בין כל אחת ואחת, אין דיוק].

ואאמו"ר (שליט"א) זללה"ה בכריתות ס"ה סק"א פ"י דרה"מ מדמה הפרשה במזיד לידיעה בשוגג, דהא דהפרשה מחלקת החטאות במזיד היינו מפני שאין הידיעה במזיד עושה אותן כשני מעשים דכולי' חד מזיד הוא, אבל משהפריש קרבנו שיך לומר שנתחלקו המזידין זה מזה שהרי הוא חוזר בו ובא להפריש קרבן, [כ"נ, ושם כתוב דהפרשה מעשה חשוב הוא לחלק עי"ש], וה"נ בשוגג אית לן למימר דהידיעה מחלקת מפני שבהודע לו הרי הוא חוזר בו ממצב זה, ותו לא הויא הכל שגגה אחת, [כ"ה לפמ"ש במזיד, ובשוגג החילוק פשוט דרק ההעלמה כמצרפתן למעשה אחד, ועכ"פ בנודע לו הרי המעשה השני הוא מחודש כמו המעשה הראשון], (וכע"ז ראינו בריטב"א הנדמ"ח גבי ר"ד) שכו' דהטעם ידיעות מחלקות בחטאות משום ידיעה חשובה [לחלק כתחלת] כפרה כיון שנודע בחטאו וניחם עליו, ולפ"ז אי הפרשות מחלקות היינו אם כבר הפריש קרבן, ואפי' מת הקרבן, ועתה מפריש על שניהם, תו לא מצטרפי, [וכ"מ לסברת הריטב"א], ולעיל סק"ב צדדנו דבכה"ג מצטרפי.

ונראה דלמאי דמשני לי' מעשה דלאחר הפרשה לא קאמינא, אין הטעם מפני שהפרשה מחלקת אף במזיד, אלא כמו שמוכן מאתקפת', דלא יתכן שקרבן יועיל לאחר שכבר הופרש, על מעשה שאחר הפרשה, וכמ"ש תו' גבי ר"ד, ולפ"ז יש לפרש דאם חזר והפריש אח"כ על שניהם מהני, [וכאן יש לקיים כן, אפי' אם נדון בזה בדברי ר"י ור"ל].

ויתכן עוד דרה"מ סבר דבין המעשים בש"ח זהו דין מיוחד, ואין לתלותו בנדון אם אשם בעי ידיעה, ומודה רה"מ דאין העלמות

מחלקות בש"ח, אלא דס"ל דד"ז הוא לכו"ע, דאין לדמות ידיעה שבין המעשים לנדון ידיעות מחלקות, דהיכא שכל המעשים כבר נעשו ונתחלקו בידיעות, הרי יש כאן דבר המחלקן, אבל כשנודע לו אחר המעשה הראשון, לא חלקה הידיעה בינתיים, אלא שעשתה את המעשה הראשון כמזיד כלפי צירופו עם השני, וכיון דבמזיד בכה"ג גם מצטרפי דהא לא היתה ידיעה המחייבת בינתיים, [וכ"ה בתו' הרא"ש הובא לעיל סק"ד], ה"ה בשוגג ונודע, עם שוגג שאחריו, ואע"פ שיש סברא הפוכה, אבל ע"כ הא דאין העלמות מחלקות חידוש הוא בש"ח, ואין מוסיף בחילוקן דין ידיעות מחלקות, ויתכן גם דרה"מ בא לחלוק על כל עיקר חילוק ידיעות בש"ח, אף למאן דבעי ידיעה אפי' לאחר המעשים, דלא עדיף מבין המעשים, אלא דלפ"ז מודה רה"מ לדברי עולא, ומוסיף עליהם, ובפשוטו משמע איפכא.

שם כי אתא ר"ד כו' א"ל אביי כו' מנא לי' לאביי דר"ל אינו מודה בין המעשים

ז. **שם** כי אתא ר"ד כו' א"ל אביי כו', פשיטא לי' לאביי דאם הטעם משום ידיעה המחייבת מחלקת תליא בפלוגתא דר"י ור"ל, ואע"פ שכאן זה בין המעשים, מ"מ כיון דלמאן דלא בעי ידיעה חייב אחת, ה"ה לר"ל למאן דבעי ידיעה, דלדידי' לא נתחדש ענין חילוק ידיעה, ולית לן לחדותי הכי מסברא דנפשינן, [שו"ר במהרש"א עיי"ש], ואף למש"כ סק"ב דמשמע מהא דקרינן בי' מחטאתו דאף לר"ל עיקר הקרבן הוא על הנודע הראשון, מ"מ לא עדיף מידיעה שקודם המעשה השני, דהתם נמי כבר חל עליו חיוב קרבן מהמעשה הראשון, ומ"מ מצטרף עמו המעשה השני למ"ד לא בעי ידיעה, וטפי מזה לא נתחדש לר"ל למאן דבעי ידיעה, אלא שהידיעה השני עוד תצטרף לראשונה, כמו המעשה השני לראשון.

ע"א א' אמר רבא הביא קרבן על הראשון כו',
אם צריך להביא על מה שנודע לו תחילה

ח. **ע"א א' אמר רבא הביא קרבן על ראשון**
כו', לק' ב' משמע דלעולם מביא
הקרבן ע"ז שנודע לו תחלה, והשני מתכפר
עמו, דאל"כ לא מיקרי מחטאתו ונסלח לו,
שהרי מביא מיד על כל חטאתו, וכמשנ"ת
לעיל סק"ב, ולפ"ז הא דמשכח"ל הכא שמביא
קרבן על השני היינו דוקא מפני שיש כאן
שלישי, ולכן הנודע על השני גורם חיוב קרבן
נוסף, לפי שהשני הוא חלק מהשלישי, ויש
לפרש לפ"ז דהביא קרבן על השלישי היינו
כשנודע לו השלישי קודם השני דאז חל חיובו
להביא על השלישי והשני יתכפר עמו, והביא
על השני היינו כשהשני נודע תחלה.

ונודע על הראשון דקאמר רבא לא יתכן
לפרשו, וה"ה הפריש, דאפי' אי ס"ל
דהפרשות נמי לא מחלקות, מ"מ מעשה
דלאחר הפרשה ודאי לא מתכפר, כדמתקין לה
רה"מ ע"ב א', ולפ"ז יש לדקדק דבמימרא
דרבא דלעיל דקאמר ונודע לו על קצירה כו'
אין בכלל לשון זה שגם הפריש, ולפמש"כ
דהדין מחייב להפריש ע"ז שנודע תחלה ניחא
דלא הוצרך רבא לפרש על מה הפריש, דזה
ידוע שמפריש על זה שנודע ראשון, [משא"כ
בהני דחלב שהוצרך לפרש לפי שאין השלישי
תלוי בראשון], וביאור הדברים כמש"כ סק"ב
דכל היכא דהנודע השני מתכפר עם הראשון,
לא חל חיוב קרבן נוסף בידיעה שני', אלא
חיובו נטפל לראשון, ולכן אינו יכול להביא
על השני, ולכן משנודע לו על קצירה של
שגגת מלאכות, אינו יכול להביא על קצירה
או טחינה של שגגת שבת, שבשעה שנודע לו
על שגגת שבת נקבע חיובו בטפילות לקצירה
דשגגת מלאכות, [והא דחלב שאני מפני
שחיובו מועיל לשלישי וכמש"כ].

ברם בתו' ע' ב' ד"ה ונודע הוכיחו מהא
דרבא דבכל דוכתא אע"פ שנודע לו על

ולפ"ז אם הי' ר"ד אומר בסתמא דבעל חמש
בעילות בש"ח חייב על כל אחת ואחת,
היינו מפרשים דבריו דס"ל דאף למאן דלא
בעי ידיעה מ"מ בין המעשים ידיעות מחלקות,
וכמשנ"ת לעיל סק"ו קו' דרה"מ, ורק מהא
דפירש ר"ד דיש חילוק בין בעי ידיעה ללא
בעי ידיעה, ידע אביי דמודה לדעולא, ולפ"ז
ניחא פ' רשב"א שבתו' וכ"ד הרמב"ן, דע"כ
לא מצי ר"ד למסתם דבריו לכו"ע, ולא
להזכיר דלמאן דבעי ידיעה הדין שונה, ועכשיו
מתפרשין דבריו לכל חד כדאית לי', וה"ק
דלכו"ע פעמים שחייב על כאו"א לר"י בידיעה
ולר"ל בהפרשה, ובא להשמיענו דלא תיקשי
לן קו' דרה"מ, ומדר"ל נשמע דה"ה למאן
דלא בעי ידיעה, וניחא טפי בזה שלא נאמרו
דבריו לר"ל, אלא אף לאשמוענין למאן דלא
בעי ידיעה, אלא שהוצרך לשנות דבריו למאן
דבעי ידיעה וכמשנ"ת, ולא נקט בהדיא לאחר
הפרשה דלא למיסתם דלא כר"י, דכל עיקר
קושיא דאביי היא שדבריו שנאמרו סתמא, יש
לפרשם לכו"ע.

שם בשיטת הרמב"ם שפסק שרק הפרשות **מחלקות בשפחה חרופה**

דעת הרמב"ם בפ"ט מה"ש ה"ה ו' דכי היכי
דהעלמות אינן מחלקות בש"ח, ה"ה
ידיעות, והכל מודים בידיעות דאין מחלקות
כדעולא, והכל מודים בהפרשות דמחלקות בין
המעשים כרה"מ, ומחלקות בהפרשות שלאחר
המעשים, ופסק כר"י, אבל ידיעות פשיטא לי'
דאין מחלקים, דהיינו דקאמר בכריתות ט' א'
דהעלמות אין מחלקות בש"ח, ובין המעשים
העלמות וידיעות היינו הך, ועמש"כ בזה
סק"ה, ויש לפרש לפ"ד דלמאן דלא בעי
ידיעה לא אלימי הפרשות דלאחר המעשים
לחלק, כמ"ש תו', ולפמש"כ סק"ד בשם
הגרע"א ז"ל הטעם פשוט דאפי' נודע לאחר
כפרה כבר נתכפרו.

**בדברי תו' ע' ב' ד"ה נודע ובקשיות מהרש"א
והגרע"א**

שם בתו', אינו גורר האמצעי עמו כו', אבל מהא דשלישי מכפר על השני ל"ק, דבאמת השני נגרר גם עם השלישי, וכל הקו' היא שלא יחול על השני חיוב קרבן מעצמו, מאחר וחיובו נגרר אל הראשון, ובמהרש"א דקדק בזה, ולפמש"כ זהו באמת הטעם דהאי דרבא שאני מבעלמא.

שם בא"ד וא"ת דהשתא משמע כו' והיינו כר"ל כו', אבל אי רבא בנודע בלחוד מיירי ל"ק, דכיון שהדבר ספק אם ר"י פליג עלי' בהא, לא הו"מ למימני ד"ז בהדי הני דהלכתא כר"ל, משא"כ בהפרשה דזה בודאי כר"ל ודלא כר"י, והגרע"א ז"ל העיר בזה, משום דפשיטא ל' דרבא ידע, ועתו' לק' ע"ב א' סוד"ה בעל.

שם בסוה"ד והא דנקט ונודע כו', זהו דחוק טובא דנקט נודע, במקום הביא קרבן, וכנראה מה"ט כתבו תו' דאיכא למידחי, וכונתם דלפי האמת אית לן למינקט כרב אשי דבתרוייהו פליגי, ואתיא דרבא כר"ל ולאחר הפרשה כפרשב"ם, ובתו' הרא"ש לא כתב דאיכא למידחי עיי"ש ועמש"כ לעיל.

**תו' ע"א א' ד"ה גרירה, ביאור דין גרירה
לפרש"י ולפירוש תו', וביאור קצירה גוררת
קצירה**

ט. תוד"ה גרירה, לפרש"י מיושב טפי ענין גרירה, דכיון שא"א להפריד הטחינה מהקצירה בשגגת שבת, קרינן ב' מחטאתו ונסלח לו, שהרי חלק מאותו מעשה מתכפר בקרבן זה, והו"ל כשני זיתי חלב בהעלם אחד לק' ב', וכן בכל הני גווני הגרירה היא בדבר שא"א להפריד המתכפר מהנגרר, אבל לפירוש תו' צריך לחדש גרירה מחודשת דמסתבר לגרור קצירה עם קצירה,

הראשון תחלה, יכול להביא על השני כ"מ למסקנתם], וצ"ע דא"כ מ"ט חשבינן ל' לק' ע"א ב' מחטאתו ונסלח לו, הרי יכול להביא על שניהם, כמו שיכול להביא על השני לחוד, והרי בנודע מיד על שתיהן לא קרינן ב' מחטאתו, וכמשנ"ת סק"ב, ומהא דרבא אין הכרח דמתפרש שפיר בנודע לו על השני ואח"כ על השלישי, [א"נ שתיהם כאחת, עי' לק' סק"ט בזה], וכיון שהנודע מועיל לפטור השלישי, שפיר מביא על השני אע"פ שכבר נתחייב בראשון, ובנודע על השלישי קודם השני, לא יוכל להביא על השני תחלה, בין מכח הראשון ובין מכח השלישי, (ולפרשב"ם איירי כשכבר הפריש קודם שנודע לו על השני, וזה קשה ממש"כ דלשון נודע באידך דרבא מתפרש דוקא בלא הפרשה, ועוד דבההיא דרבא הפריש על האמצעי אחר שנודע הראשון, ולפי דבריהם לא חילקו דרבא שאני, וע"כ כמ"ש בסוה"ד דאף לאחר שנודעו כולם יכול ליחד קרבנו על מה שירצה, וזה צ"ע).

ונראה דאף לדעת תו' היינו דוקא בנודע וחזר נודע, שנקבע חיוב על הראשון לחוד ועדיין השני בחיובו, בזה שייך להפריש על אחד מהם, אבל בנודע תחלה על שתיהן כאחת, לא חל חיוב על כל אחד, וממילא לא שייך ליחד הקרבן על אחד מהן, [ועי' לק' סק"ט דכ"מ בתוד"ה גרירה], ולפ"ז י"ל דהא דהוצרכנו לדרשא דמחטאתו היינו כשהפריש על הראשון בלבד, ואה"נ דיכול להפריש על שתיהן כאחת, אבל לר"י ידיעות מחלקות, משנודע על הראשון נתחלקו זמ"ז, ושוב אין אחד פוטר את חברו. (ובירו' הוריות פ"ג יש כמה חילוקי דינים בכ"ז, ושם מוזכר דבדעתו הדבר תלוי, וצ"ת בכל הסוגיא שם כי הדברים ארוכים, ולע"כ).

כפרה, ולפרש"י נראה דאפי' נודע לו על שתי הטחינות כאחת ג"כ מחלקינן להו אליבא דרבא, וטחינה שכנגדה במקומה עומדת.

אימת אמרינן גרירה לגרירה לאביי

וי"ש לעי' בהא דלאביי גרירה דגרירה נמי אמרינן, אם זה דוקא כשיש אמצעי המקשר ביניהם, דבזה אמרי' כיון שאילו הביא על האמצעי היו מתאחדים בו, הרי זה מוכיח דכולהו בני חדא ביקתא ניהו, אבל באכל ד' חתיכות ונודע לו על השני' קודם שאכל הרביעית, תו לא מצטרפי, או"ד דין גרירה אפי' טובא אמרי', והתו' בקו' הרשב"א פשיטא להו דאף היכא דהאמצעי מקשר משני כחות של גרירה, להאי גיסא ולהאי גיסא, ג"כ ס"ל לאביי גרירה לגרירה, אבל אכתי אין מזה ראי' לנד"ד, - ובעיקר קו' הרשב"א י"ל דהא הוא רבונתא טפי דאע"פ שהקצירה והטחינה של שגגת מלאכות חלוקין בעצמותן, מ"מ מהניא בהו גרירה, וכ"ש בקצירה וקצירה שהנודע הוא המחלק בין הראשון והשלישי, וכיון שהאמצעי לא נודע, שפיר י"ל גרירה.

לענין הלכה ובדין גרירה באשם

לענין הלכה כתבו הראשונים ז"ל דאביי ורבא ס"ל דאין ידיעות מחלקות, אבל הפרשות י"ל דמחלקות, [ואם ננקוט כרב אשי דר"י ור"ל בתרווייהו פליגי, יש ללמוד מידיעות להפרשות, ואפשר דסברא דרבינא היתה מכח הא דאביי ורבא דסתמא יש לאוקמי מילתייהו כר"י], וכן מימרא דר"ד ע"ב א' מפרשינן לה אליבא דר"ל ועסק"ז בזה], וק"ק בסתימת הגמ' בזה, והרמב"ם פסק כרבא וכו"ל, ועי' בספר מרן זללה"ה או"ח סי' ס"ב ס"ק י"ד.

לכאזי באשם למאן דלא בעי ידיעה לא משכח"ל נדון דגרירה דאפי' נודע לו על הראשון בלבד, שוב אין השני מצטרף עם השלישי כיון שהשני עתיד להתכפר עם הראשון, גם בלא ידיעה, והו"ל הנודע של הראשון כנודע של השני, כיון שהכל חטא

וזה גרוע טפי מגרירה דגרירה בד' חתיכות דחלב, דהתם הגרירה היא הכרחית, וכאן מתדשנין גרירה מסברא, ואיך אפשר ללמוד ד"ז דשבת מהא דאביי גבי חלב, וכן מהא דאמר אביי שם טחינה אחת היא נראה כפרש"י, וכן הא דקאמר דפשיטא להו לאביי ורבא מיושב יותר על קצירה וקצירה, ולא על הא דהדר בי' רבא לבתר דשמעה מאביי.

והא דקאמר קצירה גוררת קצירה יש ליישב בשני אופנים, א' דנקט קצירה גוררת קצירה משום גונא שנודע לו על הטחינה תחלה, דאז הקצירה נטפלת לטחינה וגוררת את הקצירה, וטחינה גוררת טחינה משום גונא שנודע לו על הקצירה תחלה, ואפשר עוד דבנודע לו על שתיהן כאחת בעינן למיתי אתרוייהו מדין גרירה, דכיון שחל חיוב קרבן אחד על הקצירה והטחינה, בעינן שגם חיוב הטחינה יכפר על הקצירה שכנגדה, ובזה בעינן למיתי מדין גרירה, ונפ"מ דלמאי דלא סבר רבא גרירה גבי חלב, אם נודע לו על השני והשלישי כאחת, לא יתכפר הראשון עמם, דכדי שכת השלישי המעורב בקרבן יכפר על הראשון, בעינן לדין גרירה.

בדברי התו' דקצירה וטחינה שעמה לא מקרי גרירה

ומ"ש תו' שאינו יכול לכפר על הקצירה אא"כ תתכפר הטחינה עמה, ר"ל כשנודע לו שתיהם כאחת, אבל אם נודע לו על הקצירה שבשגגת שבת והביא כפרתו, חוזר ומביא על הטחינה, דלא עדיפא מהוציא אוכלין וכלי לק' צ"ד א', ומשני זיתי חלב לק' ב', [ועסק"א], ומכאן מוכח דבנודע לו בב"א אינו יכול להביא על אחד מהן, וכמש"כ לעיל סק"ח בדעת תו', מיהו בעיקר הדברים כיון דשייכא חלוקה ביניהם בנודע וחזר ונודע, בהפרשה או בכפרה, אין קו' אם הקצירה גוררת רק את הקצירה בכפרתה, דלגבי הטחינה הו"ל כנודע לאחר הפרשה או לאחר

ולפ"ז הא דתניא לעיל ד' א' ועשה אחת ועשה הנה לחייב על כל אחת ואחת, ה"פ דכל מעשה שהיא אחת וגם הנה, כגון חתיכה אחת של חלב ונותר דידעינן בעלמא שחייבין עלי' שתי מלקיות, קמ"ל הכא דלענין קרבן ג"כ חייב שנים אע"פ שלא אכל אלא חתיכה אחת, וכן כל מעשה דידעינן שהוא בדין הנה, דהיינו שחל עליו שני איסורים, ה"ה דחייב שתי קרבנות, והיינו דמיייתנן מינה שם אחד בשתי העלמות ושני שמות בהעלם אחד כגון חלב ונותר או שני תמחויין לר"י, דאין זו דרשא לומר דהעלמות מחלקות או תמחויין מחלקין, אלא דרשא כללית, דכל הני דידעינן מדרשא או מסברא שהם מחלקין את המעשה לשנים, אע"פ שהם שם אחד או חתיכה אחת או העלם אחד, ולכן הם נקראים אחת וגם הנה, הרי הוא חייב על כל אחת ואחת קרבן.

ומה"ט פשיטא לן דהעלמות מחלקות אף באשם, ואפי' למ"ד דאשם ודאי לא בעי ידיעה, (עי' שבת ע"ב א'), דהעלמות מחלקין את המעשים, חוץ מש"ח דמזיד נמי מביא קרבן אחד על עבירות הרבה, והיינו אף שהמעשים חלוקים זמ"ז מ"מ סגי בקרבן אחד.

וב"ז אינו ענין לידיעות מחלקות שבת ע"א ב', דהתם זהו דין מיוחד בקרבן, דאפי' בש"ח דאין העלמות מחלקות, מ"מ ידיעות מחלקות, ודוקא ידיעה שגורמת חיוב, ואפי' לסומכוס חולין פ"ב ב' דבהעלם אחד נמי חייב שנים, מ"מ י"ל לידיעות מחלקות בש"ח, והתם מפורש דהדרשא שמביא קרבן נוסף על חטאתו, ודין העלמות מחלקות הוא לומר דלא חשיב חטא אחד, ואינו בכלל על חטאתו ומחטאתו, וכמשנ"ת לעיל סק"א.

בטעמא דהעלמות מחלקין

ובעיקר הא דהעלמות מחלקין מבואר בשבת ע"א א' דלא סגי בידיעת מה שנעלם ממנו, כגון בשגגת שבת וזדון מלאכות ונודע

אחד, ודמי לכזית ומחצה דר"י לק' ב', נלדעת הגרע"א ז"ל לעיל סק"ד, ועי' דעת תו' בסק"ו, וצ"ע בזה דסו"ס לא נודע חטאו.

כריתות י"ב ב' א"ל אביי העלמות מחלקין, ביאור קושיא דר"ז ותשובת אביי

י. כריתות י"ב ב' א"ל אביי העלמות מחלקין, יש להבין מה השיב אביי הרי זה מבואר במתני' דהחילוק הוא בין העלם אחד לשתי העלמות, ואם יש שום דרשא דהעלמות מחלקין הו"ל לאתויי הדרשא או ההלכה, ואפשר דר"ז סבר שזה דין בקרבן, ידיעה אחת אינה מחייבת אלא קרבן אחד, וא"ל אביי שההעלמות מחלקין את המעשים דומיא דהתראות במזיד, וכיון דבב' העלמות חשיבי שני מעשים חייב שנים, כדדרשינן ד' א', [עי' להלן בזה], ובהעלם אחד אינו מתחלק (כמו בהתראה אחת) והו"ל כבב"א, [ועי' לק' ס"ק י"ב דאפשר דהא דכמה חטאות בהעלם אחד סגי באחד נלמד מאשר חטא], ולפ"ז ענין העלמות מחלקין הוא כמו גופין ושמות דמחלקין, דאין זה דין מיוחד בחטאת שהעלמות מחלקין בקרבן, אלא העלמות מחלקין את השוגג כמו התראות את המזיד, וכ"מ בחולין פ"ב ב' דאי סומכוס מחייב על שני זיתי חלב בהעלם אחד שנים, ה"ה דלוקה שנים בשחט האם ובת בתה ואח"כ שחט בתה, [מיהו בכריתות ס"ז סק"ה נתבאר בע"א], וכן לעיל ט' א' פריך מ"ש העלמות דאין מחלקין בשפחה חרופה וגופין מחלקין, והיינו משום דהעלמות מחלקין את המעשים כמו גופין, [ובש"ח התראות ג"כ לא מחלקין במזיד], ולכן צריך דרשא דגופין מחלקין, (ועי' שם ב' בתו'), ועי' שבת ק"ב א' דבאין בידו להפסיק המעשה אין ידיעה מחלקת, [והיינו מדין העלמות, אבל מדין ידיעות אפשר דמחלק לר' יוחנן, והתם בח"ש מיירי, וצ"ע בזה].

לו שבת ושגג במלאכות לא חשיבא ידיעה, [מיהו ערש"י ותו' שם ס"ז ב', ואפי' ידיעת חטא של אכילת חלב, (מאותה אכילה), ג"כ לא מהני להפריד השני מן השלישי, (בין אם נודע לו על הראשון שאכל ובין אם נודע על השני), וש"מ דבעינן ידיעת החטא הזה בעצמו כדי לחלקו מאחריני, ולכאו' הטעם משום חטא שנודע כבר נשתנה מצבו, לפי שעומד להתכפר וכבר נתחרט עליו, ושוב אינו בדרגת חטא כאחריני, [ועי' לעיל סוסק"ט בנודע דאשם שיתכפר השני עם הראשון], ועכ"פ לא שייך לצרף את הידוע עם הנעלם, דמאחר שהחטא ידוע לו הרי הדבר כתלוי בדעתו, ועי' לק' ס"ק י"א דאפשר ידיעה דמהניא היא דוקא מפני שמחייבת כפרה בקרבן, מיהו אף לפ"ז משמע דביטול ההעלם מחלק המעשים, והיינו כמש"כ שזה גורם שינוי במצב של החטא.

ואמנם יש ענין נוסף דהסברא של ידיעות דמחלקות לאחר המעשים, שייכא טפי בין מעשה למעשה, וכיון שנתחייב קרבן על מעשה זה, אינו בדין שהמעשה שעשה אח"כ, יצטרף לחיוב זה, כדפשיטא לן שבת ע"ב א' במעשה דאחר הפרשה, והתם בש"ח דרבי רחמנא קרבן אחד על עבירות הרבה, אבל בעלמא כיון שנתחייב בקרבן אין המעשה שאחריו נפטר בקרבן זה, אבל לפ"ז הי' בדין דאשם למאן דלא בעי ידיעה יתחייב שנים בהעלם אחד, דהחיוב כבר נשלם ע"י המעשה, וע"כ דהענין הוא בצירוף ידיעת האדם, וכמשנ"ת.

י"ח ב' אמר ר"ז כאן שנה רבי כו', ג' אפשרויות מבוארים במהלך הגמ'

יא. **י"ח ב' אמר ר"ז כאן שנה רבי כו',** בפלוגתא דרבי ורבנן אליבא דר"ז יש ג' אפשרויות, [וכל הצדדים נמצאים במהלך הגמ' כדלהלן], א' דלכו"ע ידיעות ספק מחלקות לחטאות, ובאשמות הוא דפליגי, ב'

דלכו"ע חילוק אשמות מחלקין לחטאות, כגון אם הביא אשמו בינתיים, אבל בידיעה לחוד פליגי אם יש חילוק אשמות, ג' דלרבנן אפי' חילוק אשמות שהקריב אשמו בינתיים, ג"כ לא מחלקין לחטאות.

ונראה דקודם מימרא דאביי דואת לא תסברא כו' ס"ד דברים כפשטן דלכו"ע יש חילוק חטאות ביניהם, ורבי אמר דכשם שחלוקין בחטאות חלוקין באשמות, ורבנן אית להו ריבויא לענין אשמות וכאן לימדנו רבי דלכו"ע ידיעות ספק מחלקות לחטאות, ולפ"ז ניחא מה שהעיר בשטמ"ק אות ג' מ"ט לא פריך הכא כדפריך לר"ל לקמן חטאת כאשם מיבעיא לי', דהשתא ס"ד דלכו"ע ידיעות ספק מחלקות, ושפיר תלה אשם בחטאת, וזהו כצד א'.

ולבתר דאמר אביי דיש ללמוד חילוק חטאות מכללו של דבר דכל שחלוקין בחטאות חלוקין באשמות, א"כ ע"כ דלרבנן שאין חלוקין באשמות ה"ה דאין חלוקין בחטאות, אבל היכא דחלוקין באשמות כגון שקרב אשמו בנתיים, י"ל דמודו רבנן דחלוקין בחטאות, ולפ"ז ביוהכ"פ דחלוקין באשמות, ה"ה דמחלק לחטאות לכו"ע, וזהו כצד ב'.

ובד פרכינן מאכל ושתה בהעלם אחד, משנינן אמרי כי אמר ר"ז לרבי הא רבנן היא, ור"ל דלרבנן לא תליא חטאת באשמות, דאפי' היכא שחלוקין באשמות אין חלוקין בחטאות, ואפשר דאביי לא מודה לזה, דלדידי ברייתא כללא קתני [לכו"ע], ואם נתחלקו באשמות ה"ה בחטאות, ומדוקדק הא דנקט הכא ר"ז, וזהו כצד ג'.

בעיקר ענין ידיעת ספק, ומאי מדמי ליוהכ"פ והנה בדר"ז מעיקר הי' אפשר לפרש ידיעות ספק מחלקות, מפני שגם ע"י ידיעת ספק נתבטל ההעלם הראשון, אבל לפ"ז אין ענין יוהכ"פ לידיעת ספק, שהרי לא נודע לו

כלום, ולבתר דתלי לה אביי באשמות, ולרבנן אין ידיעת ספק מחלקת, יש להבין מהו ענין ידיעת ספק.

ואפשר דכפרת ספק נלמדת בק"ו מדיעת ספק, (דהא פשיטא דכפרה מחלקת אף בלא ידיעה, כגון בהני דא"צ ידיעה, ואפי' הפרשה מחלקת שבת ע"ב א' ועיי"ש), דלפמש"כ דענין ידיעות מחלקות, הוא משום דחטא שנודע כבר נשתנה ענינו, (וכעזב השרץ מידו דמי), אם מפני החרטה והתשובה אם מפני הקרבן שעומד להתכפר, ושוב אינו בדין שיצטרף עם אחרים, כיון שכן יש סברא לומר דחטא שכבר נתכפר ספיקו, דהיינו שמגין עליו מן היסורים מפני חטא זה עד שיוודע לו, אינו בדין שיצטרף עם חטא אחר, ולפ"ז הא ידיעות ספק מחלקות היינו נמי מכח כפרת הא"ת, דכיון שכבר נתחייב בא"ת, הר"ז כנודע דחטאת, לענין כפרת ספק.

מיהו אכתי קשה נהי דאינן חלוקין באשמות לרבנן, סו"ס בהוודע לו נתחייב א"ת, קודם אכילה שני, ויש לו לחלק, וכ"ש בהביא אשמו בינתיים.

ואפשר דר"ז נלמד מהא דסגי בא"ת אחד, אע"פ שבעלמא כל שחלוקין לחטאות חלוקין לאשמות, וש"מ דכאן הטעם מפני שהחטא של החטאת אחד, ושמעינן מינה דאין ידיעות ספק מחלקות לחטאות, ולרבי דחלוקין לאשמות מסתבר לומר דחלוקין נמי לחטאות, ולפ"ז אין הטעם מפני שחלוקין לאשמות, אלא מהא דאמרה תורה דחלוקין לאשמות שמעינן דידיעות ספק מחלקות לחטאות, והטעם משום דידיעת ספק נמי יש בה ידיעת חטא, וכ"ש כפרת ספק, לפמש"כ דענין ידיעה דמחלקת, היינו מפני שכבר נשלם מצב החטא שבו, והוא במצב של כפרה.

ולפ"ז מיושב נמי הא דאמר רבי כשם שמביא חטאת על כל אחת ואחת, דאמנם רבי

גופי' ידע לחטאת מכח אשם, אבל בתורה הענין מתחיל בחטאת, דכיון ידיעת ספק חלקתם, ממילא מביא א"ת כנגד כל חטאת, ומ"מ שפיר פריך בגמ' לר"ל, דלישני' דרבי משמע שזה פשוט טפי.

ונראה דידיעת ספק שאינה מחייבת א"ת, כגון חתיכה אחת למאן דבעי חתיכה משתי חתיכות אינה מחלקת, דמהא דלא הצריכה תורה כפרה בספק זה, יש להבין דלא חמיר ידיעת ספיקו, וכיון שכן לא נשלם מצב החטא בידיעה זו, [ובלא"ה יש לדון לפמשנ"ת כריתות ס"ג ס"ק ט"ז דענין חתיכה משתי חתיכות הוא מפני שיש כאן ספק חטאת, משא"כ בחתיכה אחת שזה חטא של אכילת ספק, א"כ י"ל דבחתיכה אחת לא חשיב נודע ספק חטאת, אלא נודע ודאי חטא של ספק], ואמנם אם הביא כפרתו, כגון לאמרו לו י"ח א' דמביא א"ת דרשות, שפיר מחלק, אבל הידיעה כיון שאינה מחייבת, אינה משנה את המצב של החטא, ונפ"מ באשמות שלא חייבה תורה א"ת על ספיקן דאין הידיעה מחלקת, משא"כ בספק טומאה שיש כאן ידיעת מציאות למה שנוגע מכאן ולהבא, ולא שייך לדון בחומר הספק, וגם לא שייך ללמוד ממה שלא חייבה תורה על הספק.

בדין חלב ונותר דודאי חטא ואינו מביא אשם תלוי

מיהו יש להסתפק בחלב ונותר דאין מביא א"ת לר"י, אם ידיעת ספק מחלקת, דהתם ליכא א"ת משום דחמיר איסורי, וא"כ י"ל דהידיעה מחלקת כמו בידיעה דא"ת, מיהו אפשר דאין ידיעה מחלקת אלא כשמחייבת מעשה המחלק, אבל ידיעה שאינה מחייבת כלום אינה מחלקת, ולפי צד זה אף בחטאת הא דידיעה מחלקת היינו משום דידיעה מביאה לידי כפרה, [ואף בהני דלא בעו ידיעה מ"מ ע"י הידיעה מביא קרבן], וממילא לא שייך שתהא ידיעת ספק מועלת יותר, ול"ד

לספק טומאה, שהידיעה נוגעת לעתיד, והוא שפיר ידיעה חשובה, וע"ע לק' ס"ק י"ז.

שם אפי' על שגגות הרבה כו', יתכן דמהאי קרא ילפינן גם לחטאת ודאי בהעלם אחד

יב. שם על שגגתו אשר שגג אפי' על שגגות הרבה כו', בתו"כ ברישא מרבה חלב ופיגול לשני אשמות משגגתו, והדר קתני בחלב וחלב בהעלם אחד ולא נודע ספיקן בינתיים, דאינו חייב אלא אשם אחד מאשר שגג, והיינו רישא דמילת' דרבי, והדר קתני האי ברייתא, ולפ"ז מבואר דרבי מרבה מאשר שגג העלם אחד, ויש להבין אי בחטאת סברא היא, א"כ למאי איצטריך ריבויא בא"ת, [ועי' להלן ד"ה ומ"מ], ואפשר שיש ללמוד מכאן המקור להעלם אחד בחטאות, דבחטאת נמי כתיב חטאתו אשר חטא, וכי היכי דהכא מרבה אשר שגג שגגות הרבה בשגגה אחת, ה"ה בחטאת מפרשין חטאתו וכל אשר חטא בחטא זה, והדר חילקו חז"ל מסברא בהעלמות ותמחויין, [ולפ"ז נחא דאיצטריך קרא לגופין מוחלקין], וס"ל לרבי דאיצטריך קרא בא"ת, דאל"ה הו"א שריבתה תורה בחיוב א"ת על כל חטא בפ"ע, ורבנן סברי דלהא לא איצטריך קרא, [ובש"ח לעיל ט' א' כיון דאיירי במזיד דאיכא ידיעה, ע"כ דאתא לרבווי דמביא קרבן אחד על עבירות הרבה], מיהו אפשר דדוקא הני מייתרי להכי דכתיבי גבי וכפר, [עראב"ד בתו"כ שם], ועי' לעיל סק"ב ג' דבהעלם אחד מיקרי חטא אחד וקרינן במקצתו מחטאתו ומשמע קצת דלא צריך ריבויא.

אם אשם תלוי בעי ידיעה אמאי לא מחלק מדין ידיעות, לר"י שבת ע"א א'

ויש לעי' לר"י שבת ע"א ב' דבגודע וחזר ונודע חייב שתיים, ואפי' בש"ח דמביא קרבן אחד על עבירות הרבה, מ"מ ס"ל לר"י ידיעות מחלקות כדאמר שם ע"ב א', והטעם משום דחל עליו חיוב קרבן על חטא זה בלבד, ואין השני מתכפר עמו, כמשנ"ת לעיל

סק"ב, א"כ ליחייב נמי שני אשמות מה"ט, ואם נימא דא"ת לכו"ע לא בעי ידיעה בתחלה נחא, [ועי' להלן ס"ק י"ג], וצ"ל דכיון דליכא נפ"מ בהאי ריבויא אלא לענין ידיעות, ע"כ דהכא רבי קרא ידיעות לא מחלקות, ול"ד לש"ח דאיצטריך קרא למזיד, ואפשר דהכא מפרשין הדרשא שהחטאת קובעת חילוק האשמות, ולכן אין הידיעה קובעת לחלק, (מיהו כפרה מחלקת אי א"ת בעי ידיעה), משא"כ בש"ח שהנדון בקרבן של עיקר החטא, שו"ר בספר אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה כריתות ס"ה סק"ו שכבר דן בכ"ז, [ועי' לעיל סק"ז דעת הרמב"ם בש"ח], ועי' לק' ס"ק י"ג.

ונראה דאע"ג דבש"ח איצטריך ריבויא לגופין מוחלקין, לבתר דריבתה תורה קרבן אחד על עבירות הרבה, כדלעיל ט' א' [ועסק"י], מ"מ הכא מודו ריבוי וראבר"ש דמביא אשם על כאו"א, דמפרשין הדרשא דכל שאינן חלוקין לחטאות סגי באשם אחד, אבל בחלוקין לחטאות הו"ל כחלב ודם דמרינן בתו"כ מעל שגגתו דמייתי קרבן עכאו"א, ובסברא נמי כל היכא דחזינן שחלוקין לחטאות ש"מ דכשני מעשים חשיבי, וראי' לזה מאביי דניחא לי' כל שחלוקין לחטאות לדידי, וכיון דגופין חלוקין לחטאות ממילא ה"ה לאשמות, ובפרט אי ריבוי קתני לה, [עתו' ובגמ' לפנינו שם ובשטמ"ק שם מייתי ראבר"ש], דהתם מיירי בהדיא בכל חילוקי חטאות עי"ש.

וסתמא דמתני' כרבי, דבידיעת ודאי בינתיים לא משכח"ל נדון דא"ת, והו"ל סתם במתני' ומחלוקת בברייתא, ומש"ה פסק הרמב"ם כרבי.

בנדון אם אשם תלוי בעי ידיעה, ואם תלוי בדין ידיעה בעלמא

יג. **בעיקר** הנדון אם א"ת בעי ידיעה, לכאו' נראה דבעיקר הקרבן א"ת לא בעי

בסוגיא ח' א', וא"כ לא משכח"ל הנדון אלא במתייחס בקרבנו לאותה אכילה.

והרמב"ם פסק ידיעות שלאחר המעשים כשם שמחלקין לחטאות כר"י שבת ע"א ב' ה"ה דמחלקין לאשם תלוי בידיעות ספק, וכתב אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה דבלשון הירו' שבועות פ"ב והוריות פ"ג דמשמע דפלוגתא דר"י ור"ל בידיעות ספק היינו בנודע לו לאחר המעשים, ומזה שהעתיק הרמב"ם אכל חמשה זיתי חלב באמת מוכח דמקורו מהירו' הזה, דגבי חטאת נקט כזית חלב וכזית חלב בהעלם אחד כדאיתא בתלמודן שני זיתי חלב, וכאן העתיק חמשה זיתי חלב בהעלם אחד כלשון הירו', ולפ"ז גם מבואר דלמ"ד ידיעות ספק מחלקות לחטאות, ה"ה דלאחר המעשים מחלקות, דבהכי מיירי הירו', וכן מיושב יותר דמשמע דכללא הוא לאב"י דכל שחלוקין לאשמות חלוקין לחטאות, אבל קשה לעמוד על שיטת הירו', עיי"ש בהוריות פלוגתא דר"י ור"ל בנודע לו וחזר ונודע לו והפריש ה' קרבנות באיזה מהן מתכפר, ולתרוייהו מתכפר באחד על כולן, ועיי"ש בפ"מ, ואפשר דהירו' לטעמי' דהאשמות מחלקין ולא ידיעת ספק, אבל לפי מה שצדדנו לעיל ס"ק י"א דלתלמודן ענין ידיעת ספק הוא כמו ידיעת ודאי, וזה שייך רק בהעלמות, אבל ידיעות שאחר המעשים זהו דין בקרבן ואין האשם קובע בקרבן החטאת, אין מקור לכ"ז, מיהו אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה נקט אף בתלמודן דהאשמות מחלקין, ויתבאר להלן ס"ק י"ז בס"ד, (ועאו"ש פ"ט מה"ש שהאריך בביאור הירו' ולע"כ).

ולכאוי מוכח מדברי הרמב"ם דא"ת בעי ידיעה בתחלה, דהא למאן דאמר אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה אין ידיעות מחלקות כדאמר שבת ע"ב א', מיהו יש לדחות דכיון דלא שייך חיוב א"ת בלא שנעשה ספק, שהרי חיובו האמיתי הוא חטאת, וכמש"כ לעיל, מש"ה אלימא ידיעה ידי

ידיעה, דהא כל עיקרו של הקרבן הוא בתורת ספק, וידיעת הספק אינה מוספת בודאות של הקרבן, [מיהו אם ה' הקרבן על חטא של אכילת ספק איסור, יש מקום יותר להצריך ידיעה, וכ"ד אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה, אבל לפמשנ"ת כריתות ס"ג ס"ק ט"ז דהא"ת הוא להגן על ספק חטא, א"כ כל עיקרו של הקרבן בספק, ואין להצריך ידיעה, ואף אם הקרבן על אכילת ספק יש לדון בזה כיון דסו"ס אם כלפי שמיא גליא שלא חטא א"צ קרבן, ול"ד לכל הקרבנות שאין כאן ספק], אבל יש לדון דאף למ"ד אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה, מ"מ לא שייך חיוב א"ת אלא כשידעין שיש ספק, כגון אם אכל חלב כוי למ"ד דחייב א"ת, אבל אם אכל חלב ודאי, הרי יש לנו לנקוט שיוודע לו חטאת, ולא נוצר מצב של א"ת כלל, [ול"ד ליוהכ"פ דמכפר על כל החטאים אף הני דלית בהו א"ת, כדמשמע ממעילה דפר"ך מינה רבא, ולא מוקים לה כרבנן דר"ע], ולכאוי נראה דהיינו טעמי' דאב"י דס"ד דיוהכ"פ מכפר רק בדאיתידע ל', דכ"ז דלא איתידע, הו"ל חיוב חטאת, וע"ז אין יוהכ"פ מכפר, [ובהכי קיימין דלבסוף נודע ודאי, ולא ספק], ולמאי דדחי דיוהכ"פ מכפר על לא הודע, הרי הוא מכפר על כל החטאים אף חייבי אשמות דלית בהו א"ת, ומגין עד שיוודע לו.

ולפ"ז אפשר לומר דבנודע לו שאכל חתיכה משתי חתיכות, אבל אינו יודע אם היתה השני' קיימת בזמן אכילתו, למאן דדריש מצוות לעיל א', והביא אשם תלוי, ונודע שהיתה קיימת, נחכר לו בראשון, דכבר נחית למצב של א"ת, ושייך חלות בקרבן כזה, מיהו נראה דאף בא"ת בעינן לשם חטאו, ואם הקריב על חלב שאכל אמש ונודע שלא אכל, לא מהני על חלב שאכל היום, אפי' אם הקרבנו על של אמש היתה בטעות שלא חל חיוב א"ת, דאפי' במחו"כ בעינן קרבנו לשם חטאו כדתניא בתו"כ גבי זב וזבה, ועי'

לומר דהשתא נוצר חיוב הקרבן, אבל באכל ספק ידוע שחיובו א"ת, י"ל דאין הידיעה מחלקת, אבל פשטות הדברים דדוקא ידיעה שגורמת חיוב כנודע דחטאת מחלקת, וש"מ דא"ת בעי ידיעה, [מיהו למש"כ להלן דאף בחלב כוי לא חל חיוב א"ת אלא כשנודע, א"כ החיוב מתחדש בידיעה, ושפיר מדמינן ל"י לידיעה דחטאת], וכן דקדק אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה מדפריך אביי ומאן לימא לן דיוהכ"פ מכפר על דלא מתיידע ל"י, משמע דא"ת גופי' ודאי בעי ידיעה, דאל"כ למה יגרע יוהכ"פ מא"ת.

ליקרב בתורת ודאי על ידיעתו, וצע"ע בזה, והא דאמר אביי מאן לימא לן דיוהכ"פ מכפר על דלא אתידע ל"י כבר נתבאר לעיל דר"ל דבלא ידיעה, יש כאן רק חיוב חטאת, ויוהכ"פ אינו מכפר על חטאת, אבל באכל חלב כוי דהוחלט חיובו לא"ת, אפשר דאביי נמי מודה, דתשובת אביי היא היכא דאכל חלב ודאי, שאין לחדש כפרת ספק בינתיים, וסברא זו נכונה היא אף למאן דס"ל דאשם לא בעי ידיעה.

אבל ב' זיתי ספק, ונודע לו על א' מוהם, ואם שנים מביאין א"ת אחד

ולפ"ז נראה דבאכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, ונודע לו על ספק של אחד מהם, והביא א"ת, נתכפר גם השני, כמו באשם ודאי למאן דלא בעי ידיעה, [עי' לעיל סק"ד ו' והכא עדיף, כיון דהחטאת אחת], דכבר חל חיוב א"ת על חטא זה, וכ"ז שלא נתחלק לחטאות אין כאן אלא חטא אחד, וסגי בא"ת אחד, ובזה מיושב בפשיטות הא דאין ידיעות מחלקות לרבנן דרבי, ולא בעינן לחדש גזיה"כ, ולחלק בין ש"ח לא"ת.

ולפ"משי"כ נראה בדבנודע לו רק כזית אחד מאותו העלם, והביא עליו א"ת, ואח"כ נודע שאותו כזית שומן הי', ג"כ נתכפרו כולם, דמעיקרא חלות הקרבן על כל המעשה שבהעלם זה, [ואמנם בלא"ה י"ל דנודע ששומן הי' אינו מפקיע הא"ת, אבל מ"מ אין קשר ביניהם], ולפ"ז בנודע אחר שחיטה ששומן הי' יקרב מפני שאר הספיקות, אע"פ שנודעו רק עתה, וצ"ע בכ"ז, וכן אפי' הביא אח"כ חטאת על זו שנודע ספיקה, ואח"כ נודע לו ספק שאר חתיכות, ג"כ כבר נתכפרו מעיקרא בא"ת, אע"פ שעתה נתחלקו לחטאות, אבל בחטאת אפי' נודע לו על השני' קודם כפרה למ"ד דמתכפר עם הראשון, מ"מ הקרבן הוא על הראשון והשני מתכפר עמו כדררשינן ל"י ממחטאתו ונסלח לו, מיהו

ברם בפשטא דתלמודן הי' נראה דדקדקו להזכיר בכל דוכתא אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה, או בעי ידיעה, [לק' כ"ב ב' ובשבת ע"ב א'], לאפוקי א"ת, ובפשוטו היינו משום דלכו"ע לא בעי ידיעה בתחלה, והטעם כמשנ"ת דא"ת עיקרו בא על הספק, ואין להצריך ידיעה על הספק, כיון שהקרבן בא על החטא הודאי, וזה אין ידוע לו, וממילא חסר כל הענין שיש בנודע, דהיינו שבא להתכפר בתורת ודאי, ומכיר בחטאו, (ואף בהוזמו עדיו חשיבא ידיעה, ובפשוטו נודע יש לפרש על ידיעה אמיתית [וכן בתרי ותרי, ובספק בשבת עשה, אין כאן ידיעה, אלא מצב של ספק]) ואשם תלוי כיוהכ"פ דמי שמכפר על החטא עד שיוודע לו ויביא חטאת, וכן יש לדקדק מאמרו לו דר"א לק' כ"ה א' ב' ולעיל י"ח א' דס"ל דבעינן ספק חטא ומ"מ מביא א"ת בלא ידיעת ספק ידוע, דהא בב"ב לא הי' לו ספק ידוע ומ"מ הביא בכל יום א"ת, [ועי' כריתות ס"ב סק"ו], וכן לעיל (י"ח ב') אמרו אי אכל ראשון שומן הוא אכל חלב להוי כפרה, ומשמע דלצד שאכל חלב הרי הקרבן משמש כא"ת לכפרה, [ועי' כריתות ס"ג בזה], וכן מהא דלק' כ"ב ב' ואם ספק המעות נדבה ואשם תלוי, ג"כ משמע קצת דלא בעי ידיעה, דלכאו' נראה דקרבן דבעי ידיעה צריך

למ"ש תו' ע' ב' משמע דהפרשה על שניהם, ועי' בזה לעיל סק"ח.

ונראה דאין שנים מביאין א"ת אחד, דכיון דכל אחד פטור, לא חל חיוב על שניהם, ול"ד לאשם ודאי למאן דלא בעי ידיעה, דהתם נחלט החיוב במעשה לאשם, וכאן החיוב האמיתי הוא חטאת, וחיוב א"ת לא נתחדש בס"ס של חטאת, ואם יש חיוב הרי החיוב על כל אחד בפ"ע.

בסוגיא דהוריות משמע שיש ענין ידיעה באשם תלוי, ובכמה דינים לפ"ז

שו"ר בסוגיא דהוריות י"א א' בעא מיני' ר"ז מר"ש אכל ספק חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו על ספיקו מהו כו' אליבא דר"ש כו', והנה לר"ש הא דנודע לו בחטאת משנתמנה פטור, הוא משום דהידיעה גומרת החיוב חטאת, ועדיף מגמ"ד שזה רק מגלה על חיוב שמחמת החטא, וסברא זו שייכא רק במידי דבעי ידיעה, אבל באשם למאן דלא בעי ידיעה, מלבד שלא נשתנה הקרבן, גם אין לייחס חשיבות לידיעה, וא"כ מוכח מדמביעאי לי' בא"ת, דאף בא"ת יש חשיבות לידיעה, כידיעה דחטאת, ואמנם יש לדחות דבאכל חלב באמת לא שייך חלות דין א"ת קודם שנודע, אבל באכל חלב כו', למאן דמחייב א"ת, ה"נ דחייב לר"ש, אבל כיון דאשכחן בגמ' שיש דין ידיעה בא"ת, צריך רא' לחלק בדבר, מיהו אפשר דלר"ש דעדיין לא נשלם החיוב חטאת במעשה, ממילא פשוט דגם החיוב א"ת לא נשלם, דלא מסתבר לומר שיש חיוב א"ת כשאין ספק חטאת, אבל לרבנן דחיוב החטאת נשלם, ה"ה דאיכא א"ת, ולפ"ז לר"ש אפי' אי אשם בעלמא לא בעי ידיעה, מ"מ א"ת בעי ידיעה, ולפ"ז אפשר דאף לר"ט ור"ע בעי ידיעה בא"ת, והיינו דנקט בגמ' מדברי שניהם נלמד אשם ודאי לא בעי ידיעה, והי' אפשר לדחות דהתם הנדון מפני שאשטני לפטור בידיעה ודאית, ולא מכח ידיעה דא"ת,

ומ"מ אם כבר נתחייב א"ת קודם שנתמנה תו לא מיפטר, עי' חזון איש ובספר אאמור"ר (שליט"א) זללה"ה שם, אבל משמע בגמ' דאי הוה משתנה קרבן ידי' בספק הוה פשיטא לן דלא מייתי.

ודאתאן עלה נראה דבאמת הטעם כמ"ש"כ לעיל דלא שייך לקבוע דין א"ת, כיון שהמעשה מחייב חטאת או פטור, ולכן כ"ז שלא נתחייב בא"ת אין כאן דין א"ת, ואפי' אכל חלב כו' דידעינן מעיקרא שיתחייב א"ת, מ"מ המעשה מחייבו חטאת או פטור לגמרי, ורק כשנודע לו מתחדשת מצות א"ת, דאין מעשה שמחייב א"ת, (ועת' הרא"ש גיטין ע"ג ב'), וראי' לדבר ר"ע ור"ט באשם מעילות דגם ודאו לא בעי ידיעה, והרי לא יתכן לומר שנתחייב בא"ת על מעילתו, שהרי נתחייב באשם ודאי אם חטא, ורק משיוודע לו בספק יתחייב א"ת, וה"נ לכו"ע בחטאת, [ולפ"ז יש לדון בכהן משיח שנודע לו ספיקו משנתמנה דאף לרבנן אינו מביא א"ת, דחיוב א"ת חל עכשיו והוא אינו מחויב בא"ת, מיהו אפשר דמ"מ החיוב חוזר לחטא ולכן לרבנן חייב], ולפ"ז נראה דאפי' נודע לו שאכל חתיכה ספק אלא שלא נתברר לו אם היתה עוד חתיכה, למהוי חתיכה משתי חתיכות, ג"כ פטור, דדין החטאת לא נסתלק מכאן, ורק כשמגיע למצב המחייבו א"ת, אז חל חיובו, ובא"ת דרשות לאמרו לו י"ח א' יכול להמשיך עליו חיוב, ואז יחול בו דין א"ת, וכן לר"א דמתנדב.

ומי"מ יש לדון באכל שני זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על ספק באחד מהן, דסגי בא"ת אחד לכפר על שניהם, דכ"ז שלא נתחלקו בידיעה ובכפרה, אין כאן אלא חטא אחד, ולא בעינן לזה דרשא דשגגות הרבה, דמיקריא שגגה אחת, כיון שהחטאת אחת, וכיון דכולן מתכפרין תו אין לדון משום ידיעות ספק אם מחלקות, [ואולי להכי איצטריך לי' לרבי דרשא דאשר שגג, עי' ס"ק

י"ב מש"כ מהתו"כ], ולפ"ז הברייתא מיושבת יותר, אבל מכיון שהרמב"ם העתיק הירו' ידיעות ספק מחלקות אחר המעשים, ש"מ דלא נתכפרו אלא הספיקות שנודעו.

שם אר"ז כאן שנה רבי כו', מ"ט ממתני' אין זה מבואר, ובכל הסוגיא

יד. **שם** אר"ז כאן שנה רבי כו', משמע דרק מהברייתא יש לדייק כן, אבל מהא דקתני במתני' ידיעות ספק מחלקות לאשמות כשם שמחלקת ידיעה בחטאת אין רא', ובפשוטו נראה דמלישנא דברייתא דייק, דבמתני' לא קתני איזו ידיעה, ומתפרש שפיר ידיעה ודאית בחטאת וספק בא"ת, אבל בברייתא מיירי בספק בהדיא וקתני כשם שמביא חטאת, משמע דבכה"ג מביא חטאת עכאו"א, והיינו דאיצטריך רבא לפרושי בה כשם שאם היתה לו ידיעה ודאי, ואפשר עוד דר"ז דייק לה מהא דנקט חטאת כנתינת טעם לאשם, דבשלמא במתני' שפיר נקט כשם כו' לאשמועינן כללא דמילתא דדמי לחטאת, אבל בברייתא נקט טעם זה לחלוק על רבנן, ואי הכא אינן חלוקין בחטאות, אין הוכחה מחטאת לאשם, כיון דבאשם איכא ריבויא, וגם בסברא יש לחייב אשמות כחטאות דהאי חטא, אבל אם רבי ס"ל דחילוק אשמות מחייב נמי חילוק חטאות, יש בזה נתינת טעם דאין לכלול אופן זה בדרשא דאשר שגג, דכי היכי דמודו רבנן דבחלב ודם וגופין מוחלקין מביא א"ת עכאו"א, ולא מימעיש מדרשא דאשר שגג, לפי שחלוקין בחטאות, ה"נ נדון זה, כיון שאם חלוקין באשמות, ש"מ דחלוקין נמי בחטאות, מכח הידיעה ספק, א"כ הו"ל כשאר חלוקין בחטאות דלא מרבינן להו מאשר שגג, ורבא סבר דכיון שכבר פירש ברישא דרשא דאשר שגג להעלם אחד כדתניא בתו"כ, מתפרש הכא דכיון דליכא יתורא הו"ל כחטאת בעלמא.

ברם מהא דאמר' לק' חטאת באשם מיבעיא לי', משמע דרבי דינא קתני וה"ק מביא חטאת עכאו"א וא"ת עכאו"א, מיהו אפשר דגם אם ה' שונה כשם שמביא א"ת כך חטאת, ג"כ הוה שמעינן הטעם שכתבנו, דמה"ט אין לדרוש ע"ז אשר שגג, אבל פשטות הדברים ל"מ כן, ועמש"כ לעיל ס"ק י"א בטעמא דלא פריך אר"ז חטאת באשם מיבעיא לי', ולמה באמת תלה אשם בחטאת, וע"ע מש"כ אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה סק"ד בזה.

שם והתניא כללו ש"ד כו', לעיל ט"ו ב' נשנה האי כללא גם לענין שכשמביא חטאת אחת, ה"ה דמביא א"ת אחד עיי"ש.

שם ולדידך דאמרת כו', יעוי' בתוד"ה אלא, ובשטמ"ק אות ה', ואין חילוק בין הפירושים, אלא דמלשון תו' משמע דהקו' על הכלל שבברייתא, והרא"ש ביאר דהקו' רק אליבא דאביי, שהבין מהאי כללא חילוק אשמות עיי"ש, [ולרוחא דמילתא הוסיפו תו' כגון שבאמת הביא א"ת על השני, וה"ה בלא הביא כדמוכח מאיכא דאמרי וראב"א ורבא], ויש להבין מאי קו' הא כו"ע מודו דכל שחלוקין דקתני פירושו כל שהדין מחייב שיהיו חלוקין, אבל מה שאירע שיוהכ"פ חילקן, זה אינו מחייב חילוק חטאות, ולפי מה שביאר אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה דעצם זה שנתחלקו האשמות מחלקן לחטאות, וזהו גופא פירושא ידיעות ספק מחלקות לחטאות, ניחא קצת, ולפמשנ"ת לעיל ס"ק י"א כפרות ספק מחלקות בק"ו מדיעות ספק, ומש"ה פריך בשמעתין מכפרת יוהכ"פ אף בדליכא חיוב א"ת, כגון במעילה, וגם בכל אכילת חלב לא חל עדיין חיוב א"ת, וכמשנ"ת ס"ק י"ג, וכן באכל חתיכה אחת, למ"ד דבעינן משתי חתיכות, ולפ"ז הקו' על אביי ור"ז בסתמא בלי להתייחס לכללא דברייתא.

שם א"ל אביי כו', עמשנ"ת לעיל ס"ק י"ג.

ועי' בספר אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה כריתות ס"ה סק"ז בכ"ז.

ברם לענין סוגיין אין רא' דאפי' אי סוף היום מכפר, מ"מ הא דהוה שהות בינתים חשיב כאשמות חלוקין, [והסברא בזה ביאר אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה דהו"ל כהפריש א"ת קודם אכילה שני', ואפי' כשחטו, דהא דסוף היום מכפר, ר"ל שאז נשלמת הכפרה, אבל כל היום כתחלת כפרה חשיב, וסגי בזה ליחשב כאשמות חלוקין עי"ש], דבאמת זוהי סברא מחודשת כיון דסו"ס אותו יוהכ"פ יכפר על שניהם כאחת, וכיון דמשמעות סוגיין כצד זה, צריך רא' לחדש דלכו"ע יוהכ"פ מחלק בכה"ג, ואמנם בדאיתידע לי' ספיקו בינתיים מסתבר נמי דחשיב כהפריש, אבל כ"ז דלא אתידע לי' בעינן למיתי מדין כפרה, ואין כאן כפרה חלוקה, ואף לפי הסברא שכתבנו לעיל ס"ק י"א דמצב החטא הראשון שונה כיון שעומד להתכפר, י"ל דהשני לא גרע מיני', שהרי אם לא יתכפר על השני, כגון שימות, גם הראשון לא יתכפר, וכל חטא ביוהכ"פ כעומד להתכפר חשיב, ועכ"פ לית לן לחדש חלוק חטאות ע"י מצב זה שלא בידיעתו, ואאמו"ר (שליט"א) זללה"ה הוסיף עוד דאפי' בלילה דלא מכפר לכו"ע, מ"מ חשיב כהפריש אשמו, דאף בלילה מתחלת הכפרה, כמו ביום למ"ד סוף היום מכפר, וכדס"ד דאביי דבעינן כול' יומא מאורתא, ויישב בזה הא דלא משני ההיא דאכל ושתה בהעלם אחד דמיירי בלילה, ובאמת אם ביום אמרי' כן למ"ד סוף היום מכפר, ל"ק כ"כ לומר דה"ה בלילה, אבל אם ננקוט דסוגיין כמ"ד כל שעתא ושעתא מכפר, לית לן לחדש חלוק חטאות בלא כפרה כלל, וצ"ל דעדיפא מינה משני, דדוחק לאוקומי סתמא דמתני' בלילה דוקא, אף דבאמת מתני' עיקר הענין אתיא לאשמועינן, דאכילה ושתי' חדא נינהו משא"כ אכילה ומלאכה, מ"מ אין לסתום כן אם ביום חייב שתיים.

בתו' דקדקו אמאי נקט כזית חלב ולא נקט מילתא דהיתירא כיון דמיירי ביוהכ"פ, ולכאו' נראה דניחא לי' למנקט מילתא דשייכא בי' ידיעת ספק לחייבו א"ת, ובודאי אכל ביוהכ"פ לא שייכא כ"כ ידיעת ספק, אבל באכל חלב שייך שיוודע לו בספק, ונקט כן לרווחא דמילתא ובחומר הקו' דאית לך א"ת ממש, אבל באמת התם נמי ליכא א"ת כ"ז שלא נודע לו הספק וכמשנ"ת ס"ק י"ג, מיהו ראב"א נקט גבי אכילת יוהכ"פ ג"כ דיוהכ"פ במקום א"ת קאי.

אי קיי"ל דיוהכ"פ מכפר בכל שעתא, וביאור הסוגיא לפ"ז

טו. **פשטות** הסוגיא דיוהכ"פ מכפר בכל שעתא, ולא רק בסוף היום, כלישנא דאביי ומאן לימא לן כו', ולישנא דראב"א ג"כ משמע דכיפר לי' יוהכ"פ בינתים, ובפשוטו משמע דמפרשינן לישנא דמתני' שכל היום מכפר, דהיינו כל שעתא, דלשון זה מיותר, ואם סוף היום מכפר הול"ל דסוף היום מכפר, [ועי' להלן בזה], ובמכילתין ז' א' לא מייתי הברייתא דמייתי בשבועות י"ג ב' לגרסת הראשונים ז"ל בסוף היום מכפר, ומשמע דנקטינן כתיורין קמא, וכנראה הטעם משום דנקטו דמתני' פליגא על ההיא ברייתא, אלא דאכתי מצינן למימר דרבי ס"ל כההיא ברייתא, ומש"ה מייתי לה בשבועות, ולפ"ז אית לן למנקט הלכתא כדנקטו אמוראי דכל היום מכפר בכל שעתא ושעתא, אבל צ"ע בסתימת הדברים שלא הזכירו ממתני' דכל היום מכפר דמשמע דפליגא אברייתא, ושמא אמוראי לא שמיע להו האי ברייתא ואי הוה שמיע להו הו דחקי בפירושא דמתני', ויתפרש לפ"ז דר"ז דירו' נמי הדר בי', ואפשר דכיון דהשעיר ודאי מכפר מיד, א"כ לא שייך למיתני סוף היום מכפר, [ואפשר דכפרת השעיר מועלת לכל היום עתו' שבועות שם],

בקושיית אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה מ"ט לא מצי דמיירי קודם הקרבת השעיר

עוד הק' אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה לוקמה קודם שהקריבו השעיר המשתלח, בדבאיכא שעיר ודאי מסתברא דהשעיר הוא המכפר, [ובכההיא דרבי לא ניחא לי' לשנויי הכי, דמ"מ תיקשי כרת דיומא בדליכא שעיר היכי משכח"ל], ואמנם מהברייתא דקתני בהדיא שהשעיר המשתלח הוא המכפר אין ראי', דהא ס"ל דסוף היום מכפר, ואנן למ"ד כל שעתא ושעתא מכפרא קיימין, מ"מ אין לחדש פלוגתא בכפרת השעיר, ואאמו"ר (שליט"א) זללה"ה הוכיח כן דהק' דהודע ולא הודע תנן בשעיר קתני לה, ונראה דיש לנו כיו"ב בעומר דבדאיכא עומר הוא המתיר ובדליכא עומר האיר מזרח מתיר, ור"י סבר דסוף היום הוא המתיר, והיינו כעין הגדון דיוהכ"פ דהכא נמי כתיב בעצם היום הזה, וערמב"ן פ' אמור בטעמא דכתיב בעומר וביהכ"פ בעצם היום, והתם בדאיכא עומר אין היום מתיר, דבעינן השרישו קודם קצירה או קודם הבאה, אבל בהשרישו ביום בדליכא עומר יתכן שניתרין לכו"ע, ולע"כ כלל בזה.

שם כזית חלב שחרית

שם כזית חלב שחרית כו', לכאו' נקט בכה"ג דאיכא שהות דמתיידע לי', וכענין ששנינו שבת ק"ה א' אחת שחרית ואחת בין הערבים, מיהו בתו' שם פירשו דלרבותא נקטי' אע"פ שהמעשים חלוקים כ"כ, וצ"ל דניחא לי' למינקט בשמעשים חלוקין, וההעלם מצרפן, ועמש"כ בזה בסמוך בדרי"א, ואפשר דרצה להפריד יותר מכא"פ ביניהם, דלא ליצטרפו לכזית ויצטרך לדון משום חטאת נוספת.

שם א"א דלא הוה שהות ביום

שם א"א דלא הוה שהות ביום דמתיידע לי' כו', בשבת ק"ב א' מבואר דאם אין בידו להפסיק אין ידיעה מחלקת, וכ"מ שבועות

י"ח גבי פרישה למ"ד משמש מת חייב, ולפ"ז יש לפרש הכא נמי שאם לא הי' יכול להפסיק באמצע הבליעה אין ידיעה מחלקת, ולכן הוצרך שתהא אפשרות ידיעה להפסיק בינתיים, ולפ"ז בשני זיתי חלב אם אכלן בזא"ז, אבל ההפסק הי' באמצע הזיתים, ג"כ אינו חייב אלא אחת, כיון שהמשהו של תחלת הזית השני לא נתחלק, והחלוקה של אח"כ אין בה כזית שלם, ואפשר דמש"ה לא נקט רב"ח לעיל שני זיתים בזא"ז, דבעינן שיפסיק בין הזיתים, וכיון שנקט שחרית ומנחה מוכח שהפסיק בין הזיתים, דבע"א לא מצטרפי, והיינו דאשכח ראב"א באכל ושתה, שיש שיעור בכל חד לחודי', וההפסק הוא באמצע, כשיש שיעור שלם בשניהם.

ולפ"ז אף באכל כזית ומחצה עם שקיעת החמה, כיון שבליעת הכזית הואי ביוהכ"פ נתכפר, אע"פ שבב"א המשיך עוד חצי זית, דיוהכ"פ שפיר מכפר אף באמצע אכילה דבת אחת אלא שכפרה זו אינה מחלקת.

שם מתיב רבא כו', ביאור השאלה, ומ"ט שאל דוקא ממעילה

טז. **שם** איתיבי' רבא כו', יעוי' מה שביאר אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה כריתות ס"ה סק"ח מ"ט לא פריך רבא מהאוכל ככותבת ביוהכ"פ, דסתמא דמילתא אינו בולע בב"א, וא"כ כיפר לי' יוהכ"פ על חצי שיעור באמצע, דהא פשיטא לן דבעלמא פחות מכשיעור אינו חטא של חטאת דנימא שנתכפר חציו והכפרה מחלקת, דאף אם ח"ש אסור מה"ת אינו בחומר של חטאת, (אלא כאיסור הנהגה מה"ת, מפני שבהצטרף חשיב הכל חלק מן האיסור), ולכן לא נתחלק החטא של החטאת בכפרה שבינתיים, אלא שנעשה החטא כלמ"ד ח"ש מותר מה"ת, [ובמל"מ פ"ג מהל' שגגות ה"ט הזכיר טבילה אחר אכילת חצי שיעור עיי"ש, ובאמת לגבי החטאת דמי

לו, ראוי שיחלק בצירופו, וממילא גם אשם לא שייך, ומשני דעל האיסור הממוני לא חיילא כפרה דעד שיוודע לו, כיון שחיוב הממון עדיין בשלימותו, ושפיר מצטרף, ואבע"א דמכפר, מ"מ גם בחלק הממוני יש לחלק בין ח"ש לשיעור שלם, דחיוב תשלומין של חצי פרוטה, אינו חצי מחיוב של פרוטה.

ולא אמור נראה דאף לשינויא דיוהכ"פ לא מכפר אממונא, מ"מ לר"ע פטור מא"ת לאחר יוהכ"פ, דודאי הדרשא דחטא שאין מכיר בו אלא המקום, שייכא גם בא"ת דמעילות, ולא שייך להזכיר כאן הענין הממוני, שהרי הא"ת עצמו בא בלא לשלם המעילה כדתנן כ"ב א', והגע עצמך בנודע לו ספיקו קודם יוהכ"פ ונתחייב א"ת, מה בין א"ת זה לשאר א"ת, (וה"ה בלא נודע), והרי אם שילם מעילתו מספק ודאי דיוהכ"פ מכפר, וש"מ דיוהכ"פ מועיל לחטא דמעילות, וה"נ כשלא שילם אין יוהכ"פ משמש אלא מה שהא"ת מכפר, וצ"ע במל"מ רפ"ב מהל' שגגות שחידש דלר"ע מביא א"ת, ואמור' (שליט"א) זללה"ה הסכים ג"כ לד"ז, ולפמש"כ לא דנו בשמעתין אלא על חלק הממון, אבל חלק האיסור שבזה, שזה לשאר איסורין דפלגא לאו כלום הוא, ובשלם יוהכ"פ מכפר, (ועי' כ"ה א' גבי בבא ב"ב).

ולפ"ז אין נפ"מ בהני שינויי אלא לכה"ג דח"ש דמעילה, אבל בשיעור שלם יוהכ"פ מכפר, ובעבר עליו יוהכ"פ כשם שחלוקין לאשמות תלוין, חלוקין לאשם ודאי, [ובהביא א"ת, ודאי הדין כן], ולדעת אמור' (שליט"א) זללה"ה ד"ז תלוי בשני התירוצים, וכ"כ בהדיא שם בסוף הס"ק.

ויש לעי' בשילם מעילתו מספק, למ"ד ידיעות ספק אין מחלקות לחטאות, וה"ה לאשמות, ואח"כ מעל עוד פעם, אם התשלומין מחלקין כידיעת ודאי, או"ד לגבי חטא האשם לא היתה כאן כפרה, [ובחצי

לטומאה], משא"כ במעילה שהאיסור הממוני שבזה איסור גמור הוא בכל משהו, גם אם לא השלימו, (ורק מענין מחילה מיפטר מתשלומין בעלמא בפחות משו"פ), ועיי"ש עוד בביאור הענין, ועי' בספר אאמור' (שליט"א) זללה"ה ריש מעילה דפחות משו"פ אסור מה"ת מדאיתרבי מקרא להשבון עיי"ש, [ולמש"כ להלן אולי יש ליישב גם מה שהזכירו הראשונים ז"ל דהוי כח"ש, [הובא שם, ולע"כ], דלענין האשם כח"ש דמי].

ונראה להוסיף בזה דברים, דאם היתה כפרה לח"ש דאיסורים היתה הקושיא לכו"ע, דהא כפרת ודאי מחלקת לכו"ע, ומשכח"ל באשם למאן דלא בעי ידיעה (או בחטאת דמחור"כ), והכפרה דשייכא בח"ש היא אף בנודע לו ודאי שאכל, כגון לר"ג דאין ידיעה לח"ש, מ"מ יוהכ"פ מכפר על החטא של אכילת ח"ש, ומ"מ אם אכל לאחר כפרת יוהכ"פ ח"ש נוסף חייב לר"ג, והכי נמי לכו"ע בלא הודע נמי מכפר כפרת ודאי, והול"ל שתחלק לכו"ע, א"ו בח"ש אין מהחטא הגמור חציו, וממילא לא נתכפר ממנו כלום, אבל במעילה אם הי' נודע לו ודאי, הי' חייב לשלם, אבל שייכא כפרה זמנית עד שיוודע לו, וכפרה זו ראוי שתהא מפקת בצירוף החטא, כאשם תלוי.

ולפ"ז אפשר לומר דבמעילה ג"כ ידעין שאין בחצי שיעור חצי מחטא האשם, שהרי חטא האשם הוא על האיסור כשאר איסורין, וכדמייתי א"ת לר"ע בלא לשלם מעילה, [וש"מ דחטא המעילה בקדשי שמים חמור וצריך כפרה אע"פ שתשלומי המעילה הוא פטור מספק], ובח"ש ליכא אלא האיסור הממוני, שהוא נמצא בשלימות בחצי כמו בשלם, (ולכאו' נראה דמעילת שתי פרוטות בב"א אין בה שני חיובים אלא כמרבה בשיעורין, ולא מהני נודע וחזר ונודע לענין זה, דדמיא לקצירה, עסק"א), ופריך רבא דכיון דמכפר יוהכ"פ על האיסור הממוני עד שיוודע

פרוטה הדבר פשוט שבשילם בינתיים פטור, אף לר"ג דאין ידיעה לח"ש, וזה ג"כ מוכיח שלגבי האיסור לא הי' חצי איסור, ויש לדחות], ולכו"ע נמי יש לדון בזה לרבנן דליכא א"ת בידיעת ספק דמעילות, [עי' לעיל ס"ק י"א בזה], וצ"ע.

כתב אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה שם סק"ב דהא דאר"י שבת ע"א ב' דבאכל כזית ומחצה ונודע לו על כזית הרי המחצה מתכפר עמו, מיירי באכל החצי זית בכא"פ של ראשון, דאל"כ לא היתה אכילת איסור של חטאת, וכן מוכחא סוגיין לפמשנ"ת, וגם בדרשא לא קרינן ב' מחטאתו, (והגע עצמך לר"ל דמותר מה"ת), שאינו חלק מחטא זה, [ובירו' הוריות משמע דפליגי ר"י ור"ל באכילה אחת וזה דלא כתלמודן, וליכא למימר דהיינו בב"א דג' זיתים לא משכח"ל בב"א].

שם ורמי דר"י אדר"י כו', בדברי הירושלמי שבועות פ"ב ובהוריות פ"ב, ואם פליג אתלמודן

יז. **שם** ורמי דר"י אדר"י כו', בירו' שבועות פ"ב ובהוריות פ"ג משני אדר"ל דהתם ליכא אשמות מחלקין, ועוד מבואר התם דכהן משיח שאינו מביא א"ת מודה ר"ל שאין ידיעת ספק דידי' מחלקת, ולפ"ז אין ענין ידיעת ספק דמחלקת, אלא אשמות החלוקין מחלקין לחטאות, ואמנם למאי דס"ל להירו' ידיעות ספק שאחר המעשים, ג"כ מחלקין לחטאות, כמו שהעתיק הרמב"ם דברי הירו', עי' לעיל ס"ק י"ג, לפ"ז באמת משמע דהאשמות החלוקין מחלקין, שהרי המעשים היו אחד, וגם נודעו לחטאת כאחת, ומ"מ האשמות מחלקין לחטאות, [ואפשר דאף דס"ל לר"ל דאין ידיעות דלאחר המעשים מחלקין, מ"מ כפרת הא"ת מחלקת כמו כפרה דחטאת, ויתיישב הירו' עם פלוגתא דר"י ור"ל בתלמודן שבת ע"א ב', דלר"ל החלוקה בכפרה], אבל בפשוטו לתלמודן אין ידיעות דלאחר המעשים מחלקין המעשים, אלא זהו דין בחטאת

שנתייחדה לחיוב שנודע וממילא אין סברא דא"ת יחלק לחטאות, שהרי המעשה אחד והחטאת כשנודע חלה על שניהם כאחת, (וכמו שאין ידיעת ח"ש מחלקת לאחר המעשים), ואם נימא דהירו' מודה לזה, וכונתו בין המעשים, י"ל דהא דכהן משיח אין ידיעתו מחלקת, היינו משום דהו"ל כחתיכה אחת למאן דבעי שתי חתיכות, דכיון שאין הידיעה חשובה להצריך כפרה, לא אלימא ידיעה כזו לחלק, ויש בזה שתי אפשרויות אם מפני שאין החטא חמור להצריך כפרה מספק, ולכן גם אין התייחסות לידיעה כזו, לומר ששב וניחם וכבר נתבטל קצת החטא, או משום ידיעה על העבר לחוד אינה מחלקת, אא"כ היא קובעת הלכות לעתיד, כגון בטומאה ובח"ש או שחייב להביא קרבן מחמתה, ולפי זה ניחא טפי דכה"מ אין ידיעתו מחלקת, ומובן נמי הא דאמרו דגבי טומאה לא סגי בידיעה כזו, כיון דעכשיו טהור הוא, ואין נפ"מ בידיעה זו למעשה, ולענין שמא ילך בשני, לא סגי בהכי ליחשב ידיעה.

ופשטא דתלמודן נראה ידיעת ספק היא המחלקת, דמעיקרא ס"ד הכי בדר"ז, והוה ניחא לן הא דתלי אשם בחטאת, [ועת' שבועות י"ט ב' שג"כ הבינו כן הברייתא, וכבר תמה אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה בדבריהם ז"ל, (והתם גרסי ר"ש בן יהודה וכ"ה בתוכ, ויתיישב טפי הא דמייתי כללו ש"ד, אע"ג דריב"ר קתני לה), ובדוחק גדול י"ל דר"ל דאינהו נמי הוו מודו להאי סברא, אי לאו גזיה"כ], ומתפרש נמי בכל הסוגיא ידיעות ספק דומיא ידיעות ודאי, ולא דין מיוחד באשמות, וגם מבואר דלא תלי באשמות אלא בכפרה, ומ"מ ידיעה שאינה מחייבת א"ת, י"ל דאינה מחלקת מהטעמים שכתבנו, וידיעת טומאה שנוגע לעתיד שאני, וכמשנ"ת בכ"ז לעיל ס"ק י"א, אבל אאמו"ר (שליט"א) זללה"ה השווה תלמודן עם הירו', ונדחק ליישב הא דרמי דר"ל אדר"ל, עיי"ש, וצ"ע.

סימן ז

בסוגיות דגופין ושמות מוחלקין

א. **מכות כ' ב'** לא צריכא דסך חמש אצבעותיו נשא ואותיבנהו בב"א כו', ברמב"ן מבואר דקרח לא רבי דליחייב יותר משאר איסורין שבתורה אלא שתהא כל קרחה וקרחה דבר בפ"ע, והיינו דלא נימא דריבוי הקרחות אינו אלא כמרבה בשיעורין, אבל הכל חטא אחד לקרוח על המת, וכמו קרחה אחת גדולה, קמ"ל דכל קרחה דבר בפ"ע הוא, ולא איצטרין ריבוי זה אלא בב"א, דבזא"ז בשתי התראות אף בהמשך קרחה אחת חייב שנים, ומבואר מזה דבכל איסורין שבתורה נמי אי משכח"ל בשני מעשים בב"א דהויא לה התראה לכאז"א חייב שנים, [והי' אפשר לפרש דה"ק דלא ריבתה תורה סוג חיוב דלית' בשאר איסורין, דהיינו להתחייב על החטא השני בלא התראה, אבל שפיר ריבתה תורה שקרחות מחלקין כמו גופין, דזה דבר שמצינו בשאר איסורין, אלא דא"כ לא הול"ל שתהא כל קרחה דבר בפ"ע, אלא שיהיו הקרחות מחלקין כגופין, ושיטפת הלשון דקמ"ל דלא חשיבא כקריחה אחת גדולה], שו"ר ברמב"ן הנדמ"ח שנשמטה שורה בדפו"י בהשמטת הדומות ושם כתב בהדיא דקרא קמ"ל שכל קרחה וקרחה דבר בפ"ע כמו שכל שתי' ושתי' בנזיר מעשה בפני עצמו, וש"מ דלאו כגופין דמי אלא כשתי' דנזיר.

ויש להבין מ"ט בעשאן בזא"ז והתרו בו מתחלה על חתיכה זו ועל חתיכה זו, אמאי לא חשיב דאיכא התראה על כל אחת בפ"ע, ואין לומר דמפני שהשני' לאחר כדי דיבור, דבפשוטו מתני' דנזיר שהי' שותה מתפרשא אף בתוכד"ר, ועוד דאי לאחר כד"ד אף בגופין מוחלקין פטור, וכ"ש לפרתו' דבאותו חטא מיחייב אכולהו בהתראה

קמייתא, דליכא חסרון דהתראה ומ"מ אינו חייב אלא אחת, ואפי' פירשו לו בהתראה כולן, וביאר אאמור"ר שליט"א בכריתות ס"ג סק"ה דהחטא השני אין בו אפקירותא כ"כ שכבר פרץ בחטא הראשון והשני המשך הראשון, ולפ"ז אי אותבינהו בזא"ז אפי' בתוכד"ר להתראה אינו חייב אלא אחת.

והנה במעשים שבהכרח נעשין זא"ז כגון שתיית יין וטומאה וגילוח בתער [ולא בנשא עי' להלן], אפשר שאין ההתראה מתייחסת אלא למעשה הראשון, דאע"פ שפירשו בהתראה כוס זו וכוס זו, מ"מ כיון שההתראה היא על איסור שתיית יין ולא שייך שנים בב"א בשני מעשים, ע"כ ההתראה על המעשה הראשון, והשני אפי' שתאו תוכד"ר להתראה, אינו אלא המשך למעשה הראשון, דהתראה היינו להודיעו האיסור והעונש, וכשמודיעו בתחלה שלא יחטא ושלא ישנה בחטא, אין בזה התראה נוספת על החטא השני, אבל כשבא לעשות שני חטאים בב"א בשני מעשים, הרי ההתראה מתייחסת לשני המעשים בשוה והויא שפיר התראה לכל חד וחד, ולפ"ז יש לדון דבסך חמש אצבעותיו נשא והתרוהו על כולן, [דהיינו שהודיעו שחייב על כל אחת ואחת], חייב עכאז"א, אפי' הניחן בזא"ז, דכיון שאין הנחת אצבע אחת תלוי' בחברתה, שפיר חיילא התראה על כולהו, וכיון דאותבינהו תוכד"ר להתראה, איכא שפיר התראה על כל חדא וחדא, [והא דנקט בגמ' באותבינהו בב"א, היינו דעיקר הדרשא לומר דבב"א לא חשיבא חדא קרחה, ועוד דאם בב"א היתה נחשבת קרחה אחת, הי' דין קרחה כדין שתיית יין וטומאה, דכדי שיהיו שתי קרחות, ע"כ לעשותן בזא"ז],

ולפ"ז דוקא נקט סך נשא, דבגוזז בתער, ע"כ לעשות בזא"ז, והו"ל כשותה יין, אבל נזיר פטור בנשא, ולכן לא משכח"ל כמה חיובים אלא בהתראות בינתים, [מיהו פשטות הגמ' והראשונים דדוקא בב"א].

וכ"ז באותו איסור ממש, אבל בגופין מוחלקין, כי היכי דחשבינן כל גוף כחטא בפ"ע לענין קרבן ולעצם החטא, ה"נ שייכא התראה על כל אחד בפ"ע, כגון שהתרו בכה"ג על אלמנת ראובן ועל אלמנת שמעון, אע"פ שא"א אלא בזא"ז, מ"מ אם בא על השני' תוכד"ד להתראה, הרי"ז לגבי החטא השני כבא על אשתו המותרת בינתיים, דאע"פ ששם האיסור אחד, מ"מ גופין מוחלקין משוי ל' כשני איסורים נפרדים, וגם שייכא התראה נפרדת, לומר שגם אשה זו אסורה באיסור אלמנה, וע"ע לק' סק"ג.

וכבר הק' אאמו"ר שליט"א מהא דאמרי' חולין פ"ב ב' דהזורע כלאים כלאים בב"א אינו חייב אלא אחת, ופרש"י שבידו אחת חטה וחרצן ובידו אחת שעורה וחרצן, ובכה"ג ודאי כשני מעשים חשיב והו"ל כסך חמש אצבעותיו נשא, ותירץ דלאו דוקא בב"א ממש אלא בזא"ז ולשון בבת אחת היינו על תכיפות הענין שלא ה' שהות להתראה עיי"ש, ולפמש"כ לצדד דאף בכה"ג חייב שנים כיון שאין קשר בין המעשה הראשון לשני, שהי' יכול לעשותן בב"א בשני מעשים, וכל שעשאן תוכד"ד דלהתראה שפיר מיחייב, א"א לומר כן, ואמנם פשטות משמע כדעת אאמו"ר שליט"א, מ"מ לעיקר הקושיא נראה לפרש לדעת הרמב"ן דבזרען בידו אחת ובמעשה אחד מיירי, אלא שנתפזרו בכמה מקומות, דהו"ל ב' זריעות, ובפשוטו מתפרשת הגמ' בכה"ג דבזא"ז מתפרש שזרע באותה היד, וה"ה בב"א, ואין כאן שני מעשים והיינו ממש דסומכוס, [מיהו צ"ע בזה וכמשנ"ת לק' י"א], ואפשר דרש"י לא נחית לזה ונקט ב' ידיו לבאר שיש כאן שתי זריעות, אבל מודה שפיר

דבעינן שיהא במעשה אחד, [והא דלא מפרשינן לברייתא בשתי ידיו, הינו משום דמשמעות כלאים כלאים היא או במעשה אחד או אפי' בשני מעשים בזא"ז ובשני סוגי כלאים, אבל בשני מעשים אפי' שיש כאן חידוש דמשכח"ל שני מעשים בב"א, מ"מ אין זה נכנס בלשון כלאים כלאים, דהו"ל הזורע הזורע כלאים או כלאים כלאים בב"א, ועוד דבשתי ידיו אינו דרך הרגיל והו"ל לפרושי.

ב. בתו' הוכיחו מסוגיא דקדושין ע"ז ב' דבחזור ועושה אותה עבירה סגי בהתראה קמייתא לחייב על כולן, כאילו הורה בכולם תוכד"ד, אלא דבאין גופין מוחלקין בעינן התראות בינתים לחלק המעשים, ולכן בגופין מוחלקין דהמעשים חלוקין זמ"ז חייב עכאו"א בהתראה קמייתא, ובתו' הרא"ש והר"פ קדושין שם הוכיחו כן מהא דחייב על אכילת כזית בכא"פ, אע"פ שסוף האכילה אינה תוכד"ד להתראה, וש"מ דכיון שעוסק באותו חטא, לא אמרי' אשתלאי, ולכאור' מחטא אחד אין ראי' דכיון שמתחלה עומד לעשות כל החטא באיסור, סוף המעשה מתייחס לתחלתו, דכמו שלגבי עצם המעשה חזינן שדעתו הראשונה נמשכת ומשלים המעשה, לא מחלקינן לומר דנשאר בדעתו להשלים המעשה ושכח שזה חטא, ובפרט לפי מה שביאר אאמו"ר שליט"א דענין התראה תכוד"ד היינו מפני שעונו חמור יותר כשעובר בשעה שמזכירין לו שזה איסור, א"כ כך הוא החיוב על מעשה כזה שעשייתו נמשכת, שאם מתחיל המעשה תוכד"ד להתראה יש בזה החומר של עשיית החטא נגד ההתראה, וכ"ז אינו ענין לחטא אחר, שהרי אנו באין לחייבו כעבירה נוספת ואותה עבירה לא נעשית בזדון של תוכד"ד להתראה, וגם יכול לומר אשתלאי, שהרי אנו באין להחזיק זה כמעשה מחודש, וכבר כתב כ"ז אאמו"ר שליט"א שם סק"ד, ועיי"ש שכ' דאין הכרח מסוגיא דקדושין, [ובתו' זבחים ע"ח א' חידשו טפי

דכ"ז שעסוק באכילת אותה התערובת אפי' החתיכה הראשונה היתה פיגול והתרוהו על נותר חייב בשני, כ"נ כונתם, וזה מחודש טובא, (ובעיקר הדברים בתו' שם עי' בראשונים שבת ע"א א'), ועריטב"א מכות כ"א א'.

ונראה דלפי' הרמב"ן דבכל האיסורין חייב בשני מעשים בב"א כיון דאיכא התראה על כאו"א, ע"כ דחסר בהתראה בזא"ז, דהא חזינן שאפי' בב"א מחטא אחד חייב עכאו"א, ולמה לא יתחייב בזא"ז אם אין חסרון התראה, מיהו לפמש"פ אאמו"ר שליט"א יש לדון בזה, ועי' להלן, [ועתו' שבועות ג' א' ד"ה חדא שכ' דבעינן תוכד"ד].

והנה אאמו"ר שליט"א כתב ליישב מתני' דנזיר שהי' שותה יין כל היום, ותיפו"ל משום דבעינן התראה תוכד"ד, דכיון שהכל חטא אחד ממש, אם הי' הדין שחייב עכאו"א י"ל דהוה סגי בהתראה אחת, אבל כיון דחזינן דאינו חייב אלא אחת ורק בגופין מוחלקין דחשבינן להו כעבירות נפרדות חייב עכאו"א, א"כ יש להצריך התראה לכל אחת, כיון שהיא עבירה נפרדת, [ועי' לק' סק"ד מדברי הירו' בזה], ולפ"ז לסומכוס אה"נ דאפי' לא אמרו אל תשתה חייב עכאו"א, וכ"נ בתו' חולין פ"ב ב' שכתבו בהא דמוקים לברייתא בבת אחת ובהתראה אחת דר"ל או בהתראה אחת ואפי' בזא"ז, [וכונתם דיש לגרוס בהתראה אחת בלבד כמ"ש בשמעתין בתורה ליחייב], וש"מ דבכה"ג נמי חייב לסומכוס שנים, דהא מוקמינן לה כסומכוס בכה"ג, ואמנם התו' לשיטתם דלכו"ע נמי מיחייב בגופין מוחלקין בהתראה אחת, אבל אם נימא דבגופין מוחלקין לא סגי בהתראה אחת, משום דליכא התראה על המעשה השני, צריך ראי' לחדש כן אליבא דסומכוס.

ובעיקר הדברים לכאו' נראה דאם הי' חייב עכאו"א גם בלא גופין מוחלקין,

היינו משום דכל מעשה חטא נוסף, נדון כעבירה חדשה בפ"ע, ולא שהיינו מחדשים כמה מלקיות בעבירה אחת, וכמו לר"א כריתות ט"ו א', דבעינן מעשים חלוקין זמ"ז, וכיון שכן גם לענין התראה יש להצריך על כל מעשה כמו בגופין מוחלקין, [ואמנם לסומכוס החיוב אף בב"א, אבל לא אשכחן לדידי' דליכא חסרון התראה בזא"ז, עי' להלן סק"ג], ולפ"ז יש לפרש מתני' דנזיר שהי' שותה יין דבאמת אף אם הי' חייב עכאו"א אכתי הי' חסרון התראה בשותה כל היום, אבל מ"מ שפיר קתני דאינו חייב אלא אחת מעיקר החטא, גם אם לא הי' חסרון דהתראה, כגון בתוכד"ד או לריכר"י, (ואולי גם אם הוא עצמו אומר כל פעם שהוא זוכר התראה קמייא אין חסרון בהתראה, ומ"מ אין התראה כזו מחלקת), וגם יתכן דסגי בנרמז בהו רמוזי לחייבו על המעשה השני מכח התראה קמייא כדאמר כתובות ל"ג א', ומ"מ לא הויא התראה לחלק [וכעת ראיתי בריטב"א מכות כ"א א' דסגי באל תשתה וא"צ לפרט שילקה אף לחלק עי"ש], ולע"כ בזה, ועי' לק' סק"ג דבאמת לגבי חטא אחד חשיבי כולהו כיש בהם התראה דאם שותה שתי רביעיות בכא"פ אין חסרון התראה בכוס השני, אלא שאין התראה לחטא נוסף והיינו דקתני אינו חייב אלא אחת ולא אינו חייב אלא על הראשונה, וזוהי באמת סברת אאמו"ר שליט"א.

בעיקר התראה דסך חמש אצבעותיו, לכאו' צריך לפרש לו שילקה חמש דהא בעינן שיתיר עצמו למלקות, וגם צריך שידע שיש בזה חמשה לאוין, [ועתוריי"ד קדושין ע"ז ב'], אבל בקונטרס במתני' משמע דאיכא רק חדא התראה אל תקיף, וכן בגמ' פי' דמאי חזית דחיילא התראה אהאי אצבע טפי מהאי אצבע, וכ"נ לשון הרמב"ם פי"ב מה' ע"ז הט"ו שכ' אע"פ שהיא התראה אחת לוקה חמש שהרי כולן באין כאחת, [מיהו עי' לק' סוסק"ג בלשון התראה אחת], אלא דאפשר

דהרמב"ם שם סבר כהירו' נזיר פ"ו ה דסגי בהתרו בו בתחלה שבחתיכה זו יש י' זיתים ויתחייב עשר מלקיות, והעתיק כן בפיה"מ כאן, וא"כ ע"כ דהמחודש בסך חמש אצבעותיו שלא פירשו לו בהתראה על חמש, מיהו עיי"ש בירו' פ"ג ה"ה (שהי' הכל כתוב גם בפ"ו עיי"ש), ומשמע דאזיל לטעמי' דר' יוחנן דמפרש למתני' בהתראה שבאמצע השתיי', דבזה בעינן התראה בינתיים, אבל בהפסיק סגי בהתראה קמייתא, ומ"מ התם נמי מבואר שצריך לפרש לו שיש כאן עשר מלקיות, ולפ"ז גם הירו' מפרש דמתני' בהתרו בו בין כוס לכוס, וכ"ה לשון אל תשתה אל תשתה דאל"כ הול"ל אל תשתה כוס זה ולא כוס זה, (וכ"ה בגמ' חולין פ"ב ב' עיי"ש), ולע"כ בכ"ז, - תוכן הירו' שם דכשעוסק באכילת האיסור א"צ התראה נוספת תוכד"ד לכל כזית, וכמו דבכזית אחד חייב על האכילה אפי' בכא"פ, ה"ה בעשר זיתים אם חייב על אכילה זו עשר מלקיות, משא"כ אם בשעת התראה לא התחיל באיסור, וזה כסברת תו' מכות כ' ב', מיהו אפשר דהיינו דוקא באיסור אחד ממש וכסברת אאמו"ר שליט"א שם סק"ד, וכ"ז אם נימא דחייב י' מלקיות בהתראה זו, ועסק"ג.

ג. חולין פ"ב ב' קא סבר סומכוס אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד כו', יש לעי' אמאי לא נקט במזיד באכל שני זיתי נבילה אי לוקה שתיים, ומשכח"ל בין בב"א ובין בזא"ז בתוכ"ד להתראה קמייתא, ונראה מזה דהאוכל שני זיתי חלב בב"א פשיטא דלכו"ע אינו חייב אלא אחת, דאין כאן אלא אכילה אחת, ואין חיוב על כל כזית נוסף אלא בשתי אכילות, אבל בב"א הו"ל כמרבה בשיעורין וכקוצר שתי גורגרות כאחת, וכ"כ הרשב"א שבת צ"ג ב' דבאוכל שני זיתים בב"א פשיטא דאינו חייב אלא אחת, ולעיל ס"ו סק"א כתבנו לחלק בין חלב למלאכת שבת, דבשבת המלאכה אסורה וגודל השיעור

אינו מכפיל את המלאכה, אבל בחלב האיסור הוא לאכול חלב, וכל שמוסיף בכמות אין חילוק בין בב"א לבזא"ז, דסו"ס יש בגופו שני זיתים, ולהאמור אין הדבר כן, ואף דהסברא נכונה בפרט בדברים המטמטמים את חלב, מ"מ לענין האיסור כל אכילה איסור בפ"ע, והשיעור הוא לא פחות מכזית ואין לה שיעור למעלה, ולפ"ז ניהא דנקט שני זיתי חלב בהעלם אחד, שהאכילות חלוקות זו מזו, מיהו בכלאים כלאים אע"פ שעשה במעשה אחד, חייב שפיר שתיים כיון שיש כאן שתי זריעות, וכן בשני גידין כיון דשני בריות ניהו חשיבי שנים, ולא דמי לשיעור כזית שהחיוב על האכילה אלא שלכה"פ בעינן כזית, וה"ה זיתים מגיד אחד בב"א, לכו"ע אינו חייב אלא אחת, [נוע"ע לעיל י"ד א' דג"כ משמע דשני זיתים בב"א אין בהם טפי חיוב, אפי' לר"מ דאיירי התם במתנין], - מיהו עי' לק' דמ"מ יש להסתפק אם יש דין נודע וחזר ונודע באכילה בב"א.

מיהו אכתי קשה אמאי לא נקט באכל שני זיתי נבילה במזיד בזא"ז, ומשכח"ל בתוכ"ד להתראה קמייתא, ומ"מ לאו אכילה אחת מיקריא, ובאמת לא מצינו בסוגיין אליבא דסומכוס במזיד אלא בב"א, ואדרבה משמע דבזא"ז ליכא למ"ד דסגי בחדא התראה, ואמנם בתוד"ה אלא מבואר דהו"מ לאוקומי לברייא נמי בזא"ז, ומשמע דלסומכוס חייב שתיים, התו' לטעמייהו דכל שעוסק באותה עבירה אין חסרון התראה בעבירה שני', וכמשנ"ת סק"ב, אבל לפי הנראה בדעת הרמב"ן דלעולם בעינן התראה תוכ"ד, א"כ לאחר כד"ד י"ל דפטור לסומכוס, דלא חידש סומכוס בדיני התראה כלום, וכ"ז שאין חיוב מפני חסרון התראה פשיטא דפטור אף לסומכוס, וכיון שכן י"ל דלא ניהא ל"י לפרושי בלישני' בזא"ז ותוכ"ד, ומש"ה נקט בשוגג ובהעלם אחד, וכ"ז למש"פ אאמו"ר שליט"א דלשון בב"א בשמעתין כולל אף

חמיר כחטא שאחר התראה ואפשר דהוא חלק מהחטא הראשון לגבי ההתראה, ואין כאן התראה לשני חטאים, לחייב שתיים].

ולפ"ז מיושב נמי דר"א כריתות ט"ו א' דמחייב בשני מעשים בהעלם אחד בז"ז, מ"מ מודה שפיר דבמזיד פטור כמתני' דנזיר שהי' שותה, דלענין שוגג לא בעינן העלם אחר, דגם במצב זה חשיב שוגג, אלא שנפטר בקרבן אחד, אבל לענין מזיד בעינן התראה על כל מעשה, וליכא.

ותוכן הדברים לפ"ז דבשוגג אפי' בהעלם אחד, מ"מ כל מעשה חטא בפ"ע, כדחזינן בנודע וחזר ונודע דחייב שתיים, וגם בעיקר הענין הרי חזינן דכ"ז שלא נודע לו חטאו חשיב העלם אחד, אע"פ שנודע לו מה שנעלם ממנו במעשה הראשון כמ"ש תו' ר"פ כלל גדול, וא"כ יש כאן שתי שגגות ומ"מ כ"ז שלא נודע לו שחטא חשיב העלם אחד, וש"מ דאע"פ שיש כאן שני חטאים מ"מ סגי בקרבן אחד, אבל במזיד כיון דצריך התראה חסר התראה לחטא השני, ומדמי בגמ' מזיד בב"א במעשה אחד, להעלם אחד, דבשוגג העלם אחד ושני מעשים בב"א שוין ובמזיד בב"א יש שני חטאים אלא שהמעשה אחד, ובזא"ז יש חסרון מצד התראה, ועי' להלן.

ולכאוי פשוט דהמוציא בשתי ידיו בשבת בשוגג אינו חייב אלא אחת, אע"פ שיש כאן שני מעשים בב"א, וכן אמרו בירוש' דהמוציא קופת הרוכלין אע"פ שיש בה כמה מינין אינו חייב אלא אחת, מק"ו דהוציא וחזר והוציא בהעלם אחד, והובא בתו' וברמב"ן שבת צ' א', ואם איתא דשני מעשים בב"א חמיר טפי א"כ ודאי איצטרך לאשמוענין, אלא ודאי שני מעשים בזא"ז קרובים יותר לחיוב משנים בב"א, ולפ"ז מצינו שדין שוגג שונה ממזיד לענין בב"א, וצ"ע א"כ היכי מדמינן הא דסומכוס מחייב שמונים בב"א במזיד לשני זיתי חלב בהעלם אחד.

בזא"ז בלא התראה בינתיים, וכיון שיש חילוקי דינים בחיוב מזיד בב"א לכו"ע כההיא דסך חמש אצבעותיו נשא, ניהא לי' למינקט בשוגג.

ברם לכאוי יש לדון בעיקר הדין אם חייב שתיים לסומכוס בשני זיתי חלב בזא"ז בתוכ"ד, דאפשר דכל ששונה אותו מעשה פעם שני' אין ההתראה מתייחסת אלא למעשה הראשון, דבשלמא בגופין מוחלקין, כיון שהמעשים חלוקין שייכא שפיר התראה על כל מעשה בפ"ע, ואין מגרע המעשה שהתחיל ראשון בהתראה למעשה השני, שהרי ראוי להתרות בו על כל דבר בפ"ע, אבל בהתראה על אותו דבר ממש ובאופן שאינו יכול לעבור על השני אלא לאחר שיגמור הראשון, כההיא דבא עלי' וחזר ובא עלי', וזה"ה בשני זיתי חלב, שהרי בב"א ליכא שני איסורים], וכאל תטמא ואל תגלח, לא חשיבא התראה על המעשה השני, אלא ההתראה על הראשון, אלא שפירשו לו שלא ישנה בחטא, וכמש"פ אאמור' שליט"א שם סק"ה דהחילוק בין בב"א לבזא"ז הוא משום דבזא"ז לא חמיר המעשה השני והרי הוא המשך הראשון, ובוזה מודה סומכוס לענין התראה דכל שעושה בזא"ז לא חמיר המעשה השני, כמעשה שעושה לאחר התראה, וול"ד לשוגג דמחייב סומכוס, ועי' להלן בזה], ועי' לעיל סק"א בכ"ז.

ולפ"ז אתיא שפיר מתני' דנזיר שהי' שותה יין כל היום אף לסומכוס, וניהא בזה דהויא שפיר סתם מתני' כר"מ, דבמזיד מודה סומכוס דלא חיילא התראה אלא על המעשה הראשון, וא"ת א"כ אין הטעם במתני' משום דבעינן התראות לחלק, אלא דלכוס השני ליכא התראה כלל, וי"ל דאם הי' הדין שחייב על כל כוס וכוס גם בלא התראה בינתיים, הי' דין כל כוס כגופין מוחלקין, והוה סגי בהתראה שבתחלה אם שתאו בתוכ"ד, אבל כיון שהכל עבירה אחת לא חשיב הכוס השני כמותרה עליו בפ"ע, [ואפשר דהחטא השני לא

הגמ' דלא סגי בנודע מה שנעלם ממנו עד שיוודע לו שחטא.

אבל במזיד א"צ התראות בינתים לחלק, דהא אפי' בב"א חייב עכאו"א, אלא כדי שלמעשה שני יהא התראה, דכיון דבעינן לגבי מלקות חומר חטא שלאחר התראה, בזה לא מהני התראה קמייתא לאותו חטא, שאינו כעובר על התראה נוספת, אלא על ההתראה הראשונה, ולכן אפי' תוכד"ד, לגבי לעבור על ההתראה אין כאן חטא אחר, ואפשר דאפי' לאחר כד"ד חשיב הכל חטא אחד שיש בו התראה, דכ"ז שעוסק באכילת האיסור חשיב שעובר על ההתראה כדמוכח מחיוב בכדי אכילת פרס, וה"נ בכוס השני ג"כ עובר על התראה קמייתא, וניחא בזה הא דקתני אינו חייב אלא אחת דמשמע על הכל, ולא דחייב רק על כוס ראשון, אבל לגבי חטא נוסף ליכא התראה כלל, דלעולם לא שייכי תרי התראות על אותו חטא אלא בין המעשים, וניחא בזה דחשיב ל' בכל דוכתא חדא התראה, דמה שמוסיף לבאר על כוס זה וכוס זה לא משוי' להו תרי התראות, כיון שאינו מוסיף בדיעת החטא כלום, וכיון שאין החסרון במעשה החטא אלא בדין ההתראה, לכן בעבר בב"א חייב עכאו"א, וכגון שפירשו לו בהתראה שיהא חייב חמש, דכל שההתראה מתייחסת למעשה של עכשיו היא שפיר התראה, וכבר נתבאר כ"ז, וכונתנו רק לבאר דבשוגג כל האופנים שוים כיון שהחטא שוה והנדרון בצירוף לקרבן, ובמזיד בזא"ז איכא חסרון בדין התראה, ולכן אין זה שייך לנדרון דסומכוס, אלא שיש חילוק בין מעשה אחד לשני מעשים, וכשבאמת יש רק מעשה אחד ומ"מ חייב שתים, הרי הכל נלמד בק"ו מזה.

וכ"ז לפי' הרמב"ן ולהסוברים דבעינן התראה תוכ"ד לכל חטא בפ"ע, אלא דבגופין מוחלקין אין המעשה הראשון מחלק בין המעשה השני, אם השני נעשה תוכ"ד, אבל

והנה יש כאן שני נדונים היכי ילפינן שוגג ממזיד והיכי ילפינן בזא"ז מבב"א, ובאמת שני דברים אלו היו פשוטים לגמ', דלא אמרו זה כמחודש ללמוד ד"ז מסומכוס, דאם היינו מוצאים מילתי' דסומכוס בשני גידין משתי בהמות בב"א, הוה פשיטא לן דה"ה שני זיתי חלב, ונראה דפשיטא לגמ' דבשוגג בהעלם אחד בשני מעשים אין לחלק בין בזא"ז לבב"א, וכונת הגמ' ללמוד לבב"א, אלא דבבולע שני זיתי חלב בב"א ליכא שני חיובים, ולכן נקט בהעלם אחד, ובדין הוא דליגמר לשני זיתי חלב במזיד בתוכ"ד להתראה, אלא דלמש"כ מודה סומכוס דפטור דעל הכזית השני ליכא התראה, (ואם אכלן בב"א ליכא שני מעשים), ועיקר הלימוד מדסומכוס הוא דמעשה אחד שיש בו שני חיובין משם אחד, ג"כ חייב שתים, וממילא ה"ה שני זיתי חלב בהעלם אחד דהסיבה שהם כחד הוא מפני שזה שם אחד, והרי לסומכוס אזלינן בתר החיובים, ואם בשני מעשים בב"א בהעלם אחד חייב שתים, כ"ש בזא"ז, וכל מה שמצינו לחלק במזיד הוא כשיש שני מעשים והנדרון בהתראה, אבל כשבאמת אין אלא מעשה אחד, בזה אין עדיפות למזיד טפי משני זיתי חלב בזא"ז, ועי' לק' סק"ה נתבאר עוד בכ"ז.

נמצינו למידין דבשוגג כל מעשה מחייב חטאת כדחזינן בנודע וחזר ונודע, [ויותר יש חיוב חטאת בכל מעשה כשעושה בזא"ז מבעושה שני מעשים בב"א], אלא דמ"מ לענין קרבן כל שההעלם אחד סגי בקרבן אחד, ולא מפני שחסר במעשה השני לחייבו קרבן, אלא שהוא יכול להצטרף עם הראשון, [נתדע דבנודע לו על הראשון ולא נודע לו על השני הרי השלישי מצטרף עם השני ולא עם הראשון, עי' שבת ע"א א', וש"מ שזהו קשר בין החטאים ולא ביחס לגברא, ובפרט למ"ש תו' שם ס"ז ב' מסוגית

ואח"כ שחטה ג"כ חשיב גופין מוחלקין, ועי' להלן בטעמא דמילתא.

והר"ן כתב דסומכוס לא פליג אלא בסיפא, ובסברא הדבר מיושב יותר כדעת הר"ן, ולפמ"ש"כ היינו אף לצד דמחייב שנים בשני זיתי חלב בהעלם אחד, דבשחט שני בני' ואח"כ שחטה אין כאן שני חטאים כלל, שהרי החטא בשחיטת האם אחר ששחטו בני', ואין חילוק כמה בנים נשחטו בהיתר, משא"כ בשחט האם ובת בתה, דיש בשחיטת הבת שני עניני אכזריות של שחיטת אם ושל שחיטת בת, ולכן חשיבי גופין מוחלקין, שיש כאן התייחסות לשני מושגים, ולפ"ז נחא נמי סוגיא דכריתות ט"ו א' דחשיב או"ב טפי גופין מוחלקין מחמותו, ובשלמא אם באו"ב יש שני ענינים, שפיר קאמר דבחמותו כיון שהכתוב עשאן זימה אחת חשיבי כחד, אבל בשחט שני בני' ואח"כ שחטה אין כאן אלא ענין אחד, ולא עדיף מחמותו.

וכבר נתבאר לעיל סק"ג דבשני זיתי חלב בב"א מודה סומכוס דאינו חייב אלא אחת, דאין כאן אלא מעשה אחד של אכילת חלב, ורק בשני גידין דאיכא שתי בריות חשיב שני מעשים בב"א, דבהני שהאיסור הוא הברי', אין האכילה בב"א מצרפתן, דהאיסור הוא לאכול הבריה, אבל בחלב שהאיסור הוא האכילה, חשיב בב"א הכל אכילה אחת, ודכוותה שחט שני בני' ואח"כ שחטה, דלא חשיב שני איסורים, ולכן אין זה תלוי בדסומכוס.

ברם מאחר שהדבר מפורש בתוספתא כפרש"י ותו', וכן מצאתי בירר' יבמות פ"א ה"א דאמר בשם ר' יוחנן דמודה סומכוס בראשונה, ומסיים אשכח תני דברישא נמי פליגי, ומשמע דנקט הברייתא עיקר, א"כ קשה לקבוע בסתמא דתלמודן פליג.

ולפי מה שביאר אאמו"ר שליט"א כריתות ס"ג סק"ח דהא דחשיב או"ב גופין

לפרתו' דאין חסרון בהתראה על החטא השני, ע"כ דסומכוס מחייב אף בזא"ז, וכ"כ רש"י ד"ה בהעלם אחד, וה"ה נמי דמחייב בהתראה אחת ובלאו אחד שני מלקיות, וצ"ע אם כונתו דוקא בתוכ"ד, או אפי' בזא"ז, (וגם יתכן דכונתו רק בב"א כהני דמייטנין בגמ', ול"מ כן, דבב"א אין נדון כמה התראות), ובתו' שבועות ג' א' כתבו גם בגופין מוחלקין דמייירי בתוכ"ד להתראה, וכ"כ הריטב"א מכות כ"א א' בשם רש"י, וכ"מ שם בנמו"י ועיי"ש עוד בראשונים אמתני', (וכ"כ הר"ן קדושין ל"ו א' דבזא"ז אינו חייב בקרחות, וזה כפי' הריב"ן, מיהו י"ל דמפרש כהרמב"ן).

לשון התראה אחת מתפרש אזהרה אחת ואפי' פירשו לו באזהרה שלא ישנה ולא ישלש ושכל הגופין אסורין, מ"מ חשיב המעשה השני כבלא התראה וכמשנ"ת, ולפ"ז אפשר לנקוט לשון התראה אחת בגופין מוחלקין גם אם המעשים צריכין להיות בתוכ"ד, דלעיקר הדין חשיבי כשתי התראות, אבל הם נעשו כאחת באזהרת איסור אלמנה, וכיו"ב באלמנה אחת קרי ל' בגמ' דלא אתרו ב', (או חדא התראה), ועסוק"ב.

ד. **חולין** פ"ב א' סומכוס אומר משום ר"מ סופג שמונים, כתבו תו' בשם רש"י דסומכוס פליג נמי ברישא, ומזה שרש"י כתב הדברים בתוך דברי אביי עיי"ש, משמע שר"ל דתליא בבעיא דאביי דאי טעמי' דסומכוס משום גופין מוחלקין לא פליג אלא בסיפא, אבל אי בשני זיתי חלב נמי מחייב, ה"ה דפליג ברישא, נוכח כתב במתני' דטעמא דסומכוס מפרש בגמ' ושם פירש דבריו לפי הצדדים, ויתיישב בהה סוגיא דכריתות ט"ו א' דאזלא לצד דטעמי' דסומכוס משום דגופין מוחלקין הוא], אבל קשה דא"כ הו"ל לתלמודא לדיוקי אמתני', והו"ל לאתויי התוספתא ולהוכיח מזה כרב יוסף, א"ו משמע דלא תליא הא בהא, ואף אי טעמי' משום דגופין מוחלקין מצי סבר דשחט שני בני'

מוחלקין היינו משום דעל שחיטת שניהם הקפידה תורה, ואחר ששחט שניהם הרי שחיטת שניהם הוא האיסור, עיי"ש, [ונראה בביאור הדברים דענין אותו ואת בנו הוא שלא להתאכזר להכות אם על בנים, כמ"ש הרמב"ן פי' כי תצא, ולכן כששחט את האם גם שחיטת הבנים כחלק מהאיסור, דהשתא אגלאי שהכה אם על בנים, ובענין התוצאה של האיסור לאחר ששחט שלשתן, אין חילוק בין הבנים תחלה להאם תחלה, ואף בשחט האם תחלה ה' מקום לומר דלא חשיב כשני מעשים, אלא יש כאן הריגה אחת של אם על הבנים, וזה שייך דוקא בשחיטה שגם הראשון כעין היתר הוא לצורך האדם, משא"כ בחמותו דנשיאת אשתו אינה חלק מהעבירה כלל, ואאמו"ר שליט"א פי' בע"א קצת ויתבאר עוד בזה לק' סק"ה בס"ד], לפ"ז מובן דאף בשחט שני בני' ואח"כ שחטה איכא גופין מוחלקין, כמו בשחט פרה ואח"כ שני בני', דהשתא נמי שני בניה מהווים את האיסור בשחיטת האם.

שם מתני' שחט פרה ואח"כ שני בני' סופג שמונים, בד"ז יש חידוש גם בשתי התראות דחשיב מעשה איסור מיוחד, אע"פ שהכל מכח אם אחת, מיהו נראה דסופג שמונים מתפרש אף בב"א דומיא דסומכוס ודומיא דשחטה ואת בתה ואת בת בתה, דהתם אין חידוש אלא דגופין מוחלקין דמי, [מיהו לדעת הרמב"ן מתחייב בב"א גם בלא דין גופין מוחלקין, ושפיר י"ל דקמ"ל מתני' רק דחשיב שני מעשים כההיא דחייב על כל קרחה וקרחה], ונראה דענין גופין מוחלקין הוא מפני שבכל חטא יש איסור העבירה על הגברא ויש תוצאה שאינה רצוי' לפני המקום, ואמנם כשאוכל חלב ב' פעמים אין התייחסות לחלב לומר שהחלב נאכל ב"פ, אבל בשוחט שתי פרות ואח"כ בניהם יש כאן שני מעשים של שחיטת או"ב, ולכן לא מהני מה שכבר עבר על חטא זה מקודם, דאין זה אותו חטא, שעכשיו אירעה אכזריות זו באו"ב אחרים,

ועד"ז יש לבאר הא דשבתות כגופין שיש ענין בחילול כל שבת בפ"ע, [כענין שאמרו אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות מיד נגאלין] וכן בכל אשה ואשה, ובבהמה יש לדון דאמנם יש כאן בעילות בשני גופין של בהמה, אבל אין בעילת הבהמה חשובה מצד עצמה, והעיקר מפני האדם, ולפ"ז הואיל והוא גרם להם דקאמר כריתות ט"ו א' שייך למושג של גופין מוחלקין, ולהאמור אין הטעם בשמעתין מפני שגוף הבהמה חשוב לחלק משום דהו"ל בע"ח, אלא מפני שהחטא הוא גם בתוצאה של שחיטת או"ב ביום אחד, משא"כ באכילת חלב, ולפ"ז ניחא נמי ההיא דשוחט חמשה זבחים בחוץ שהחטא מתייחס לגברא, וקר' זו הק' אאמו"ר שליט"א שם סק"ז, [ונכבר הק' כן בשטמ"ק כריתות ט"ז א' בהשמטות אות י"ג בשם תו', אלא ששם הק' מנותר, ומה שתירצו לא מהני לשוחט חמשה זבחים עיי"ש], ועוד יתבאר בכ"ז בס"ד, ברם מהא דכלאים כלאים לא חשיב כגופין אע"פ שגם הכלאים אינו רצוי משמע דיש גם ענין בגופין ועס"ק.

ה. **כריתות י"ד ב'** מתני' ריב"נ אומר הבא על חמותו כו' א"ל שלשתן שם אחד הן, בירו' יבמות פ"א ה"א מפרש דריב"נ סבר דכי היכי דאשה ובתה חלוקה מבת בתה ובת בנה, ה"ה דבת בתה ובת בנה שני שמות נניהו, ורבנן סברי כי היכי דבת בתה ובת בנה חדא ה"ה אשה ובתה ובת בתה, ונראה דר"ל דריב"נ ס"ל דחלוקת הלאוין מוכיח שלא לדרוש זמה היא לעשותן כולן אחת, ורבנן סברי דע"כ זימה היא כולל בת בתה ובת בנה ממילא אף אשה ובתה בכלל, דקרא מתפרש אכולהו, וכן בעונש קאי אכולהו, ושם בסוף הסוגיא מייתי לדר' אבהו, ומפרש נמי דכיון דכתיב לא תגלה ולא תקח, לא דמי לשני לאוין וכתר אחד, דכיון ששני ענינים נכתבו בלאוין שפיר קיימי תרווייהו אכולהו, ועמש"כ להלן בגמ', - ברמב"ם פ"ד

מה"ש ה"ד מפרש טעמייהו דרבנן מקרא דזמה היא עיי"ש.

שם גמ' אר"א אר"ה ריב"נ וסומכוס כו' למאי דפירשו רש"י ותו' בחולין שם דסומכוס פליג אף ברישא דמתני', דשחט שני בני' ואח"כ שחט אותה ג"כ סופג שמונים, וכדתיא בתוספתא, א"כ לסומכוס לא בעינן שמות מוחלקין כלל, אלא כל שהאיסור בא מכח שני גופין חייב שתים, [אף אם שני זיתי חלב בהעלם אחד פטור, עי' לעיל סק"ד], ולפ"ז יש לפרש דה"ה לריב"נ בהי' נשוי לשתים שהם בנות אחיות ואח"כ בא על אם האחיות חייב שתים, דאע"ג דמכח שם אחד דאם חמותו מיחייב, מ"מ יש כאן שני גופין דמיקריא מחמתן אם חמותו, והענין דיש כאן זימה כלפי כל אחת מנשוי, כמו בשחיטת האם אחר שני בניה, ויתיישב לפ"ז דכו"ע מודו דאיכא למידרש מזימה היא שכולן זימה אחת, אבל אכתי לריב"נ חייב אפי' בשם אחד כשבא מכח כמה גופין, והיינו דא"ל הרי גם לדידך שלשתן שם אחד הן, הלכך לדידך דלא ס"ל כסומכוס פטור, ורבא דחי דדילמא לא מחייב ריב"נ אלא בג' שמות דלית לי' דרשא דזימה היא, וכמשנ"ת לעיל מהירו' בזה, אבל אליבא דסומכוס מודה רבא דכי היכי דאוב"ב חשיב גופין מוחלקין, ה"ה בחמותו, כיון שהזימה מתייחסת לנשואין דכמה גופין, ובאמת לפ"ז דסומכוס עדיפא מדריב"נ דבאם חמותו מכח שתי נשים לסומכוס חייב שתים ולריב"נ אחת, ורנב"י דחה דאוב"ב חשי טפי גופין מוחלקין, והכא לא חשיב שמות מוחלקין כדר"א אר"י.

ולדעת הר"ן חולין שם דלסומכוס דוקא באוב"ב ובנו ואותו סופג שמונים, י"ל דדומיא דהכי היינו דוקא בג' שמות כדתנן במתני', אבל לא באם חמותו מכח שני גופין, ורבא דחי דבנו ואותו לא מיקרי שם אחר, משא"כ חמותו ואם חמותו, ובקרא נמי פליג להו בתרתי, ורנב"י דחי דאוב"ב ובנו ואותו

חשיבי טפי מוחלקין, כיון שהתוצאה כלפי הגופין שונה דהאי בנו והאי אמו, משא"כ בחמותו שאין התייחסות כ"כ לאותן גופין.

ונראה דשמעתין אזלא לצד דמודה סומכוס בשני זיתי חלב בהעלם אחד שאינו חייב אלא אחת, דאם איתא דסוכוס בהא נמי פליג, וה"ה ריב"נ, א"כ הו"ל למיפלג בריש פרקין דקתני אכל חלב וחלב בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת, ומה ראה לחלוק בכה"ג דג' שמות, והכא ליכא לשנויי להודיען כחן דרבנן, כדמשני בחולין שם אסומכוס, דהכא הנדון משום שני שמות ולא משום שני גופין, ולהודיע דרבנן דרשי זימה אחת, לא צריכינן לדריב"נ, ואמנם ע"כ לומר לפ"ז דטעמיה דריב"נ משום דהכא נמי גופין חלוקין חשיבי, מ"מ מהכא לא שמעינן כחן דרבנן כיון דאיכא למימר דלאו כגופין דמי, ועכ"פ פלוגתא דריב"נ ורבנן ודאי משמע דשייכא בשמות וגופין חלוקין, ולא בכל שני זיתי חלב, אלא דר"א אר"ה סבר דריב"נ משוי לה כגופין חלוקין דסומכוס, וכמשנ"ת, ורבא מודה לזה אליבא דסומכוס, אלא דס"ל דמדריב"נ אין ראי, ורנב"י סבר דאוב"ב חשיב טפי גופין מוחלקין.

פ"ז א' ארנב"י דילמא ע"כ לא קאמר סומכוס כו' אבל הכא דאין גופין מוחלקין כו' יש לעי' אם דברי רנב"י אמורים דוקא לצד דבשני זיתי חלב מודה סומכוס, דחמותו ואם חמותו נהי דחשיבי תרי חטאים, מ"מ אין גופין מוחלקין, או דזימה אחת משוי להו כחטא אחד, וכאכל שני זיתי חלב בב"א דלא חשיב אלא חטא אחד, [וכמ"ש הרשב"א שבת צ"ג ב' הובא לעיל סק"ג], ופשטות הגמ' משמע דדוקא גופין לא הויין, אבל שני חטאים שפיר חשיבי, כמו האוכל שני גידין בב"א, והזורע שתי זרעויות של כלאים בב"א, וכדמדמינן להו לאותו ואת בנו לצד דלאו משום גופין מוחלקין מחייב סומכוס.

אחד, ה"ה לסומכוס בב"א, דע"כ זהו עיקר חידושי' דסומכוס דבב"א כבזא"ז דמי, דהא רבנן פליגי עלי' בהא, [כדחזינן לענין נודע וחזר ונודע וכן לענין חיוב במזיד, דבשני מעשים ממש הרי אפי' בב"א חייב לרבנן], אבל מנלן לחדש דפליג ארבנן בדין בזא"ז, [ועד השתא הוה ס"ד דמודו ל' רבנן לענין שוגג דבב"א כזא"ז דמי, אבל להאמור דלרבנן מחלקינן בזה לענין נודע וחזר ונודע, דאפי' לאחר כפרה, פטור, וכן פשוט דהא מחלקין נמי לענין מזיד בזה, ובהא עיקר פלוגתייהו, א"כ מה"ת לחדש פלוגתא נוספת].

והנה מקור הדין דבשמות וגופין מוחלקין חייב שתי חטאות הוא מדכתיב ועשה אחת ועשה הנה לחייב על כזא"א כדררשינן לעיל ד' א', ולפמשנ"ת לעיל ס"ו סק"י ביאור הדרשא הוא דכל שהיא הנה לענין מלקות ה"ה לענין קרבן, הלכך שמות וגופין ותמחויין דחשיבי תרי לענין מלקות ילפינן מהאי קרא דה"ה לענין קרבן, ולפ"ז אם לסומכוס כל שני חיובים חייב שתיים, כמו לדידן בחלב ונותר, א"כ ממילא נכללים גם שם אחד בהאי קרא, דהא לדידי' שם אחד בשני גידין כלדידן שני שמות, וכיון דגם שם אחד חייב שתיים, היינו שני זיתי חלב בהעלם אחד, דהא מקרא שמעינן דאפי' בב"א [בשני ענינים] חייב שתיים, ורק לרבנן דיש אחת שאינה הנה ורק בשני שמות גופין ותמחויין חשיב הנה, א"כ שני גידין משם אחד בב"א סגי בקרבן אחד, ותו אמרי' דה"ה כל משם אחד, אבל לסומכוס כיון דכולהו הנה לענין מזיד, ה"ה לענין קרבן, אבל אי טעמי' דסומכוס משום דגופין מוחלקין, א"כ בשם אחד מכא גוף אחד אינו בכלל ועשה אחת ועשה הנה, וה"ה בזא"ז, [ואמנם לסומכוס אף בב"א איכא דין נודע וחזר ונודע, דאף אי טעמי' משום דגופין מוחלקין, מ"מ חזינן דבב"א חשיב שני מעשים, מיהו אין זו ראי' די"ל דס"ל דכח הגופין מחלק את המעשה כמו שני שמות

ברם לא מסתבר לדמות חמותו ואם חמותו ואם חמיו, לשני זיתי חלב בהעלם אחד, לענין נודע וחזר ונודע, דבפשוטו משמע דהכתוב עשאן זימה אחת לומר שאין כאן אלא חטא אחד, וא"כ לא מסתבר דלענין נודע וחזר ונודע חשיבי תרי לאוין, ונראה דבאמת אין דין נודע וחזר ונודע אלא בשני מעשים דסגי בכל אחד לחייב, אבל במעשה אחד דבמזיד לרבנן אינו חייב אלא אחת, ליכא דין נודע וחזר ונודע, ואע"ג דלסומכוס חייב שתיים ומדמינן לה לשני זיתי חלב, [אע"ג דבב"א בחלב פטור, עסק"ג], היינו דשייך לחייבו שתיים בשם אחד, אבל לרבנן דבמזיד אינו חייב אלא אחת, אין מקום לחלק המעשה לשתיים בנודע וחזר ונודע, וה"ה בזורע שני זריעות של כלאים בב"א וכן באוכל שני גידין בב"א, כיון דלרבנן אינו חייב אלא אחת, אף אי משכח"ל כה"ג לענין קרבן, אין בזה דין נודע וחזר ונודע, אבל בשני מעשים בב"א כסך חמש אצבעותיו נשא, כי היכי דבמזיד לוקה חמש, ה"ה בשוגג בנודע וחזר ונודע, [אי משכח"ל כה"ג לענין קרבן, ואמנם לפרתו' מכות כ' ב' חשיבי גופין מוחלקין, אבל אנן לדעת הרמב"ן קיימינן דבנודע בב"א כה"ג כשני זיתי חלב דמי, וסגי בקרבן אחד], ולפ"ז המוציא אוכלין בכלי וצריך לכלי שבת צ"ג ב' אם התרו בו למלקות או למיתה סופג שמונים, והו"מ תלמודא לשנויי ברייתא בכה"ג, אלא דלא ניחא ל' לאוקומה בהתרו בו שלא כדיון, וגם מתפרש דומיא דרישא, ועיי"ש ברשב"א, ועי' לעיל ס"ו סק"א.

ודאתאן עלה הדרא קושיין בסוגיא דחולין, היכי מדמינן שני זיתי חלב בהעלם אחד לענין קרבן, לדיני' דסומכוס, הרי בסומכוס לא נתחדש אלא דבב"א חשיבי נמי שני מעשים, כיון שיש במעשה זה שני עניני חיוב כשתי זריעות ושני גידין, אבל אכתי לענין קרבן י"ל דכי היכי דלדידן בשני זיתי חלב בזא"ז דשני מעשים ניהו סגי בקרבן

ותמחויין, אבל בשם אחד וגוף אחד כשני גידין, אפי' בנודע וחזר ונודע אינו חייב אלא אחת].

שם גבי אותו ואת בנו דגופין מוחלקין כו', בפשוטו לא נתחדש בקרא דזמה היא אלא דשם אחד הן, אבל אכתי אי כגופין מוחלקין דמו א"כ יש לדון גם בשם אחד כגון שהיא אם חמותו משתי נשים וכמש"כ לעיל, (והרי בגופין מוחלקין ממש פשיטא דחייב) וע"כ דרנב"י קאמר דלאו כגופין מוחלקין דמו, [ועי' בזה להלן], ובביאור החילוק בין גופין דאו"ב לחמותו כתב אאמו"ר שליט"א דגבי חמותו לא שייך לומר שכשבא על שתיהן, גם הראשונה חלק מהחטא, שהרי גם אם קידש את הראשונה ובא על חמותו חייב, ולא שייך לומר בקדושין שהם חטא, (ואילו בא עלי' בלא קדושין הרי אמה מותרת לו), ולכן לא חשיבי גופין מוחלקין כיון שאין החטא באותן גופין כלל, משא"כ באו"ב דלאחר ששחט שניהם הרי שחיטת שניהם הוא האיסור, ומשמע שר"ל כפשוטו ששחיטת הראשונה תחלתה איסור, וכתב דאפשר לפ"ד דאם אחר שחט את הראשונות לא חשיב גופין מוחלקין לחייבו שתיים, דאז המעשה של הגופין אינו מתייחס אליו, ואמנם באו"ב לא בעינן בר חיובא בראשונה, דאפי' חש"ו אם שחטו ואחרים רואין אותן חייב על השני, מ"מ לענין שיחשב גופין מוחלקין י"ל דבעינן שיעשה כל המעשה, מיהו הדברים מחודשים כיון דסו"ס אין המעשה הראשון עבירה כלל, וא"צ בר חיובא, מנלן לחדש דעשייתו המעשה בעצמו משנה בחיוב.

ולעיל סק"ד הסברנו הדברים משום דענין אותו ואת בנו הוא האכזריות להכות אם על בנים, וכמ"ש הרמב"ן בפ' כי תצא, ולכן גם הראשונה חלק מהחטא, וכי היכי דבעלמא השני חייב, מפני שמעשהו קובע את האכזריות גם בראשונה, ה"נ בשנים בראשונה, כיון ששחיטת האם קובעת אכזריות בשחיטת

ג' בהמות חשיבי גופין מוחלקין, ואפי' נשחטו ע"י אחר, דשחיטתו קובעת כאן מצב של שחיטת אם על הבנים בג' בהמות, וכ"ז בשחיטה אבל בנשואין לא שייך לחשוב נשיאת אשה חלק מהחטא, אפי' אם הי' תלוי בביאה, [דבאמת הא דתלי בקדושין היינו נמי משום ביאה, אלא דבעינן קביעות דאשתו היא], ואין הביאה בשני' קובע בנשואי אשתו כלום, מיהו אכתי מצינן למימר דכגופין מוחלקין דמו, כיון שיש כאן זימה כלפי כל גוף בפ"ע, ועי' להלן דלדעת תו' באמת אין חילוק בין חמותו לאו"ב בחילוק הגופין אלא שהכתוב עשאן זימה אחת.

שם דלמא כר"א אר"י ס"ל כו' הא דלא קאמר כרבנן ס"ל, משום דהו"מ לפרושי טעמייהו דרבנן דלא מחייב בגוף אחד ג', והוה קשיא לסומכוס דשמות מוחלקין חמירי טפי מגופין מוחלקין, וכי היכי דמחייב התם תרתי במעשה אחד, ה"ה הכא, מש"ה מפרש דהכא שם אחד הן, ואמנם גם במתני' קתני דאמרו לו שלשתן שם אחד הן, מ"מ כיון דרבא ביאר בדריב"נ דג' שמות הן, הוצרך רנב"י לפרש כדר"א אר"י, ואפשר דר"ל כדר"א אר"י ס"ל דהכתוב עשאן זימה אחת גם לענין זה שלא יחשבו כגופין מוחלקין, דע"כ קרא אכה"ג אתא, וכ"ה לשון הרמב"ם פ"ד מה"ש ה"ד הכתוב עשה שלשה גופין כגוף אחד לפיכך יחשבו השלשה שמות כשם אחד, ולפ"ז באמת אין חילוק בין חמותו ואו"ב בהא דהגופין מוחלקין, אלא דבחמותו נתחדש בקרא דזימה אחת שאף דין גופין מוחלקין אין כאן, [מיהו אי לסומכוס לא בעינן גופין מוחלקין ע"כ דהכא נמי חייב], ולפ"ז יתיישב מ"ש תו' דבאחות אשתו אחת מן האב ואחות אשתו שני' מן האם מודה סומכוס, דהני באמת כגופין מוחלקין דמו, והכא שאני דהכתוב עשאן זימה אחת, ובאחות אשתו דלא עשאן הכתוב אחת, חייב שתיים לסומכוס.

עיקר מימרא דר"א אר"י לכאור' אטעמיהו דרבנן איתמר, אבל הלשון סתום דהו"ל לפרושי דאר"א אר"י מ"ט דרבנן כו', ועירו' יבמות פי"א ה"א דמייתי הא דר"א לבתר דמפרש טעמיהו דרבנן ועמש"כ בזה במתני', ואפשר דר"א אר"י מיירי בבא עלי' כשהיא חמותו, ונשא את בת בנה וחזר ובא עלי', ואח"כ נשא את בת בתה וחזר ובא עלי', דהשתא אין כאן החסרון של מעשה אחד המחייב שתיים, וקמ"ל דעשאו הכתוב זימה אחת, דחשיב כחזר ובא על אותה זימה, [דבירו' מייתי לה אחזר ובא עלי' עיי"ש ובסנהדרין].

ו. **בי בי** אר"י שאם עשאו כולן בהעלם אחת חייב עכא"א, פי' בגוף אחד, דהמנין מלמדנו שכל אחד מהני, שם בפ"ע, ובגופין מוחלקין אפי' משם אחד חייב, א"כ אין זה שייך למנין, ולפ"ז חמותו שהיא אם חמותו ואם חמיו, א"א למנותה בג', דהא בגוף אחד אינו חייב אלא אחת, ואמנם ניהא לפ"ז הא דפירש ר' יוחנן גופי' לק' ג' א' שבת וע"ז בשגגת שבת וזדון מלאכות, ולא קשיא לי' אמאי תנא רק אשה ובתה, אבל לא נתפרש לן מאי טעמי' דרב ביבי בר אביי שם ב' שהוכיח מאשה ובתה דשם שבת ושם ע"ז קתני, ובגרסת השטמ"ק שם מוכיח מבת בתו ובת בנו, ולפ"ז אפשר דהני אינן בכלל זימה אחת דהא לאו בההוא קרא כתיבי באזהרה, מיהו ליכא נפ"מ כיון דהו"ל גופין מוחלקין, ולכאור' בת בתו וגם בת בנו אינו חייב אלא אחת דליכא אלא לאו אחד, ולע"כ בכ"ז, [ולפ"ז אשמועינן במנינא דמתני' הא דשאל ר"ע את ר"ג ור"י לק' ט"ו א', מיהו ממנינא דמתני' הו"א דבעינן שמות וגופין מוחלקין].

שם עבר כולו בהעלם אחת כו' בשטמ"ק בהשטמות אות ט"ו הק' דאיכא טובא דכתיב בהו כרת [וכונתם לערירים יהיו, (וט"ס שם וצ"ל אחותו דודתו ואשת אחיו, ותו לא), ובפשוטו אין ראי' מערירים יהיו אלא דלבתר

דכתיב ונכרתו כולוהו מפרשין דערירים היינו נוסף לכרת, אבל בלא ונכרתו הוה מפרשין דרק ערירים יהיו], ותירץ בשם הר"פ דס"ד השתא דלהכי כללן כולן בכרת אחד אחר שכתב בהו לאוין אכל אחת ואחת לאשמועי' דאי עביד כולוהו כו', והנה סוגיין מוכחת דהנודן רק בעריות משום דכרת דידהו נכתב אכולן כאחת, [דכלל כולן דאחותו בעריות דוקא הוא, וכן ההיקש אעריות דוקא קאי], ולפמ"ש"כ דליכא כרת אלא באחותו ונדה מתפרש כפשוטו דכיון שאינם חלוקין לכריתות ה"ה דאינם חלוקין לחטאות, דבעינן ייתור לחלקם לחטאות, ועשטמ"ק אות כ"ב, וכ"נ כונת רש"י מכות י"ד א'.

וכתב אאמו"ר שליט"א בס"ג סק"ט דלענין מלקות פשיטא דחלוקין, דכיון דכתיב לאו מיוחד בכל אחד הו"ל ככל לאוין שבתורה, ורק לחטאת איצטריך כיון שזה תלוי בכרת, ובכרת כללינהו קרא, ובאמת בהני דכתיב בהו כרת בפ"ע לא אשכחן ריבויא לשני שמות בגוף אחד, וע"כ דחילוק הכרת מחלק לחטאות, וה"ה למלקות בחילוק לאוין, ולפ"ז אחותו באה ללמד על הכלל כולו כאילו נכתב בכל אחד כרת בפ"ע, [והיינו דאמר לחלק, ולא שזהו ייתור לג' שמות בגוף אחד, אלא לחלק כריתות וממילא יתחייב כבעלמא היכא דנכתב כרת לכל חד, כ"כ אאמו"ר שליט"א שם].

ולכאור' נראה דנהי דלאוין מוחלקין סברא היא לחייב עכא"א מלקות אפי' בב"א, וכן בכריתות מוחלקין לענין קרבן, אבל גופין מוחלקין משם אחד זהו נדון בפ"ע, דבלאוין מוחלקין אע"פ שנצטרפו בגוף אחד יש כאן ג' ענינים, ולא חשבינן לה כגוף אחר ע"י צירוף אחותו ואחות אביו, [דא"כ הי' שייך לעונשין מן הדין, ואחותו שאני, דבת אביו או בת אמו זהו המאורע, ולא חשיבא בתרוייהו שני שמות שו"ר בזה בתו' ג' א'], וכיון שיש כאן הג' לאוין אינו נפטר ע"י שזה מעשה

לרמוז דהק"ו האמיתי בעריות הוא רק בהני דגם גופין מוחלקין].

ומה"ט נחא מתני' אף לר"א אר"ה, עי' לק' סק"ח.

ז. **שם** אר"י לכך יצאה כרת באחותו לחלק, בפרש"י מבואר דהקנ' באחותו למה נשנית בכלל בפ' קדושים הרי לא נתחדש בה דבר, דכרת ידעין מקרא דכל העריות, וגם אם לא הוה כתיב בה כרת אלא עונם ישאו ג"כ מיותר, וראיתי ברש"י מגילה ז' ב' שכ' ואע"ג דנדה נמי נשנית באותה פרשה לדבר שנתחדש בה נשנית להעראה, וכ"כ הרשב"א והריטב"א יבמות נ"ה א', משמע שר"ל דאם נשנית לצורך שפיר כתב בה כרת, כיון שרק זהו העונש שבה, ואמנם לק' ג' א' משמע דלר"א אר"ה לא אתי קרא דאחותו אלא ללמד על בת אביו ובת אמו, ולא קשיא לן אכתי כרת דכתיב בה ל"ל, מיהו לאו רא"י היא שהרי כתבו תו' מכות י"ד א' דעונש דונכרתו לא קאי אלא על הכתובים בפירוש, וממילא ע"כ למיכתב הכא כרת לבת אביו ובת אמו.

ולפ"מ שנשנית לעיל איצטריך כרת בנדה לחייב על כל אשה ואשה, דלא הוה גמרי' מהא דיצאה כרת באחותו אלא לשמות מוחלקין, ואף בהיקש דר"י לא הוה מרבינן אלא דכל העריות שוין, אבל אכתי הו"א דכולן שוין דגופין אין מחלקין, ואי הוה כתיב ואל אשה ולא כרת הו"א דרק למלקות גופין מחלקין, ולפ"ז באמת הקו' על הכרת דאחותו, אבל אחותו אפשר דאיצטריך להדהר ולמכתבה בפ' קדושים, דאי לאו דנשנית בהדי עונשין, הו"א דלא קאי כרת אלא אהני דכתיבי בפ' קדושים והו"ל למכתב עונו ישא ותו לא, [ועריטב"א מכות שם בשם הרמ"ה דהיינו דקאמר יליף עונש מאזהרה דהיינו העונש שנאמר בפ' אחרי], מיהו לפ"ז תיקשי לר"א אר"ה למאי איצטריך כרת באחותו, דהא סגי למכתב עונו ישא, וי"ל דאכתי לא ידעין

אחד, (שזה כזורק חץ אחד על ג' בנ"א), דחיובי התורה נאמרו על עבירת הלאוין, אבל בגופין מוחלקין אין לאוין שמחלקין אותן, ולפ"ז גם בחייבי לאוין בעינן קרא לגופין מוחלקין, ולא רק בעריות לענין קרבן מאחר שנכללו בכרת אחד.

ובאמת בקרא דואל אשה יש שני למודים, דהא האי קרא גבי לאוין כתיב, דאי לאו ואל אשה אף לענין מלקות לא הוה מחייבין על כל אשה ואשה, ונוסף לזה שגם בנדה נכתב כרת כמו באחותו, ולכך למדנו מואל אשה גם חילוק חטאות בגופין מוחלקין, ולפ"ז אפשר דגופין מוחלקין בעלמא נמי מואל אשה גמרי', וצ"ע בזה.

ולפ"ז תוכן הסוגיא הוא כך, דמהא דכתיב חד כרת לכל העריות אפשר להבין דלענין קרבן שם תועבה דעריות חד הוא, ואמנם גמרי' מואל אשה דחייב על כל אשה ואשה כרת, וממילא גם כל העריות בגופין מוחלקין, דגם נדה ללמד על הכלל כולו יצאת, שהרי הכרת שנכתב בה, הוא מלבד הלאו דואל אשה, אבל אכתי אפשר דכולן שם אחד מהן, אלא שחיובן מדין גופין מוחלקין, ונפ"מ בגוף אחד, ולכך יצאת כרת באחותו לחלק כריתות לכל שם בפ"ע.

ודאתאן עלה ק"ו דתנן במתני' ט"ו א' קושטא הוא, דבאמת שמות מחלקין [דהיינו לאוין מוחלקין] בגוף אחד, נלמד מק"ו דגופין מוחלקין, כדחזינו דאיצטריך קרא דואל אשה לחלק גופין למלקות, ואילו שמות פשיטא לן מעיקר הפסוק דחלוקין למלקות, אלא דבעריות אי לאו ייתורא דאחותו, הוה ס"ד דלענין קרבן שם תועבה דעריות חד הוא וליכא שמות מוחלקין, אבל לפי האמת דהו"ל גם לענין קרבן שמות מוחלקין הר"ז ק"ו מגופין מוחלקין, [ואפשר דלכך שנה רבי על אחותו ועל אחות אביו ולא שהיא אחות אביו,

ירקח ויתן, ובסברא ג"כ אין קשר ביניהם דיתן דוקא מדמשה, וירקח כמוהו.

שם וכי מאחר דלאוין מוחלקין כרת דאחותו דכתב רחמנא ל"ל כו' מקו' זו מוכח דאי חלוקין לכריתות ממילא ידעינן דאחותו ואחות אביו ואחות אמו בגוף אחד חלוקין לחטאות, דאל"כ לא נשתנה כלום מסוגיא דלעיל, דהא מסקינן דמואל אשה ידעינן לחלק בגופין מוחלקין, ואחותו לגוף אחד איצטריך, ובשטמ"ק בהשמטות הק' היכי שמעינן מד"א לגוף אחד ומעשה אחד, וכבר נתבאר לעיל סק"ו מדברי אמו"ר שליט"א דבעלמא בחלב נותר לא איצטריך קרא לחלק לחטאות, כיון שכרת דכל חד נכתב בפ"ע, וכן לענין מלקות אף בעריות גופייהו, וכדתנן בכל חייבי לאוין יש חורש תלם אחד כו', ומכיון דאמרי' דהלאוין מחלקין כאילו נכתב כרת לכ"א בפ"ע, הרי חזר דינן כחלב ונותר, דחייב אפי' בחתיכה אחת שתים, וזו גם כונת רש"י שמחק הנוסף בגמ'.

ברם הדבר סתום דגם בסוגיין וגם בסוגיא דמכות י"ד ב' לא נחתו לבאר בגמ' דל"א מייתר אחותו, ולפרש"י בשמעתין לר"י אי ס"ל כר"א כולהו מייתרי, וגם בסוגיא דמכות נקט לר"י שני תירוצים או דס"ל כר"א או דיליף מאשה דכתיב גבי נדה בפ' קדושים, ולא מפרש דאי ס"ל כר"י מייתרי לי' תרי קראי, ורש"י לפנינו במכות שם אמנם פ"י דחד קרא איצטריך לגוף אחד באחותו ואחות אביו, וכן הביאו תו' שם בשם י"מ, אלא שהביאו בשם רש"י כפירושו כאן, והכריעו כן מכח סוגיין, וזה תלוי בחילוק הגרסאות.

ואפשר שיש ליישב דהא דפריך לר"א כרת דאחותו ל"ל, הר"ז כחזור תחלת הסוגיא, דר"י גמר דשמות חלוקין בעריות מאחותו, ור"א אר"ה סבר דהלאוין עצמן מחלקין לחטאות, ובהא פליגי דר"י סבר דשמות חלוקין מאחותו גמרי', אלא דבלא"ה

לחלק על אחותו בת אביו ובת אמו כיון שאינה חלוקה בלאו, ואם כנים הדברים א"צ לתרץ דעונש כרת דעריות לא קאי על הנכתבין ברמז, אלא דכל אלו שלא נשנו בפ' קדושים אינם בכלל העונש, [והא דדריש יבמות נ"ד ב' קרא דאחות אביך ואחות אמן שנשנה בפ' קדושים, היינו משום דנשנית בו האזהרה לא תגלה, משא"כ באינך עיי"ש, אבל אם הי' נשנה רק בעונו ישא, לא הוה מיותר], וצ"ע היטיב בסוגיות בזה, אבל עכ"פ כרת דאחותו ודנדה איצטריך למכתב בהדיא, ולא אגב דין הערואה או אגב דין אחותו בת אביו ובת אמו.

ולא אמור נחא נמי סוגיא דמכות י"ד ב' דאחותו ונדה כתיב בהו כרת לחלק, ואיכא למ"ד דאחותו דרישא מייתר וגמרי' מינ' באם אינו ענין למפטם וסך, ואיכא למ"ד דאשה דכתיבא בנדה מייתר, [והיינו אשה דפ' קדושים, אבל ואל אשה דפ' אחרי איצטריך לגופין מוחלקין, (וכמשנ"ת סק"ו), ור' יוחנן משום רשב"י דריש אשה להכא ולהכא, דבמקום אשר ישכב את אשה, משם תקרא אשה דוה], וכל דמייתר באחותו ונדה לחלק אתא.

הא דאר"י גבי אוב וידעוני דחלוקת מיתה לא שמה חלוקה אבל לאוין מחלקין, י"ל דהיינו דגמר מייתורא דאחותו כדאמר מכות י"ד ב' למפטם וסך, וה"נ אי הוה חלוקין בלאוין היו נחלקים לחטאות, אי משום דשקולין הם עם מפטם וסך או דקרא גילוי מילתא הוא לכל דוכתא, אבל בלא קרא דאחותו אף חלוקת לאו לא היתה מחלקת.

ח. ג' א' אר"ה כל מקום שאתה מוצא כו' מפטם וסך כו', משמע דלכו"ע לא בעינן עד שיעשה שניהם, והנדון רק אם יש חילוק חטאות ביניהם, ואפשר דהיינו מדהדר פרט קרא איש אשר ירקח וגו' ולא קאמר סתמא איש אשר יעשה כן, א"נ מואשר שמעינן דבתרי גברי קיימינן, דהול"ל אשר

במש"ק תו' לעיל אמאי נקט אחותו ואחות אביו בגונא דאיסורא יעוי' מש"כ אממו"ר שליט"א שם, ובמש"כ אממו"ר שליט"א דליתני אחותו שהיא א"א ונדה, י"ל דנחא לי' למינקט באופן שלא שייך לבא בזא"ז, דבאחותו א"א ונדה אפשר לפרש בבא כמה פעמים דהו"ל מעשים חלוקין בגוף אחד, שאחר ביאה ראשונה נתקדשה ובא עלי' ואח"כ נעשית נדה.

ט. מ"ו א' מאי תיבעי לי' הרי שמות מוחלקין כו', בתו' פירשו דידע ר"ע דגופין מוחלקין חייב עכאו"א, וצ"ע מנין קים לי' לתלמודא הכי, ועוד דבפשוטו משמע שהם חידשו לו דין גופין מוחלקין בשם אחד, ונראה דמהא דנקט אחותו ואחות אביו, ולא נקט שאלה כללית בכל העריות, יש ללמוד דבכל העריות פשיטא לי', והיינו דפרכינן אילימא כדקתני א"כ מה בין זה לכל העריות דהכא נמי איכא גופין ושמות מוחלקין, [ואפשר דידע כן מהא דנמנו ל"ו כריתות, או דידע דחד קרא לחלק אתא], ולפ"ז בגופין מוחלקין ושם אחד לא ידעינן דעת' דר"ע, [ואפשר דגם כונת תו' גופין ושמות], אלא דגופין ושמות פשיטא לי', ובעי מינייהו שמות בגוף אחד, ואהדרו לי' ק"ו מגופין ושם אחד.

שם איכא למפרך מה לה' נדות שכן גופין מוחלקין, כבר נתבאר לעיל סק"ו דבאמת שמות מוחלקין בעלמא נלמד בק"ו מגופין מוחלקין, אלא דר"ע בעריות מיבעיא לי' כיון שנכללו בכרת אחד, וכיון שכן נהי דרבי רחמנא גופין מוחלקין אכתי י"ל דכל העריות כשם אחד, ובגוף אחד אינו חייב אלא אחת, וע"ז משני דאחותו גלי לן דכל העריות כשמות מוחלקין לגמרי דמו, וממילא חייב עכאו"א מק"ו דגופין מוחלקין ושם אחד, דהא שמות מוחלקין בעלמא ידעינן מסברא וגופין מוחלקין מקרא, וכמשנ"ת שם, [ואמנם א"צ ק"ו דע"כ להכי גלי אחותו, מ"מ גם הק"ו אמת, וגם יש מקום לומר דמכרת דנדה הוה

חייב עכאו"א מדין גופין מוחלקין, ולכן הנפ"מ רק בגוף אחד, ור"א אר"ה סבר דהו"ל שמות מוחלקין מכח הלאוין, ולכן הדר פרכינן עלי' כסוגיא דלעיל, שהוא כמו לישנא אחרינא, אבל באמת לא נתחדש לדידי' כלום, אלא לרבנן כדאית להו ולר"י כדאית לי', ולפ"ז לא שמעינן מדר"א אר"ה אלא במעשים מוחלקין דומיא דמפטם וסך, אבל לאחותו שהיא אחות אביו אכתי איצטריך קרא, ולא דמי לשני שמות דעלמא דלא צריכינן קרא, דהכא כללינהו רחמנא בכרת אחד, והי' אפשר ללמוד מזה דלהכי כללינהו שבגוף אחד סגי בקרבן אחד, להכי איצטריך קרא דאחותו.

והנה לר' יוחנן פשיטא לן דמכיון דיצאה כרת באחותו לחלק, הו"ל לגמרי כשאר שמות מוחלקין, וכאילו לא נכתבו בכרת אחד כלל, ולכן אין להצריך קרא מיוחד למעשה אחד, משא"כ לר"א אר"ה וכמש"כ, מיהו מסתפקנא אם בגוף אחד וכמה מעשים פשיטא לן דדמי למפטם וסך, כגון שבא עלי' על אחותו ואח"כ קידש אחותה מן האם וחזר ובא עלי', [אם אחע"א?] דאפשר דמפטם וסך עדיפי דדמו לשני גופין, (ואם נימא דמדור"א לא ידעינן אלא כעין שני גופין, א"כ ניחא דקאמר ומאי היא מפטם וסך, דליכא נפ"מ לגונא אחרינא).

ולפ"ז ניחא מתני' ט"ו א' אף לר"א אר"ה, וכמשנ"ת לעיל סק"ו דשמות מוחלקין באמת נלמדין מק"ו דגופין מוחלקין, וכי איצטריך קרא לגלות דעריות כשמות מוחלקין לגמרי לכריתות, ולפי מה שצדדנו דאף לר"א אר"ה איצטריך קרא לשני מעשים בגוף אחד, ניחא טפי דלא נחית בק"ו לנדון דמעשה אחד, מיהו אף לגרש"י ל"ק לפמש"כ שם דבאמת שמות נלמד בק"ו מגופין, והא דפרכינן שכן גופין מוחלקין היינו בעריות דאין מוחלקין בשמות לענין כרת, ולר"א אר"ה מוחלקין לגמרי ושפיר קאי הק"ו.

בהמה, וכאילו אמרה תורה שלא ינשא איש לאיש ולא לבהמה.

ואפשר דבאמת בהא פליגי רי"ש ור"ע, [ועירו] סנדרין פ"ז ה"ה דמה ראו רי"ש ור"ע לחלוק בהני טפי מכל העריות משום דלא כתיב בהו שאר עיי"ש ולע"כ, שו"ר בשטמ"ק אות י"ט בכ"ז, ושם ביאר דהיינו מלא תקרבו דמשמע תרוייהו עיי"ש], וביאור הדברים דבאיש ואשה שניהם שוים בעבירה, והשוכב והנשכב מעשה אחד, ועל שניהם שייך השם ביאה, אבל בזכר אין בכלל לא תשכב אזהרה לנשכב, דאין לו הנאה בשכיבתו ואינו כשור באותו מעשה של השוכב, אלא הוא משמש את השוכב במעשהו, [שו"ר ברש"י ד"ה דאמר ונראה שזו כונתו, וכ"נ כונת תו' יבמות נ"ד ב' ובתו"כ וירו' ילפי לה מלא תקרבו דשאר], ולכן ס"ל לרי"ש דאינו נכלל באזהרה זו, ואזהרתו מלא יהא קדש, דהיינו שמזמין עצמו לחבירו, אבל באמת הוא אינו חלק מהמעשה, ור"ע סבר דבזכר ליכא אלא ענין השתתפות בעבירה ואין על השכיבה שם ביאה גם לגבי השוכב, ולכן שניהם בכלל, וכן בבהמה לרי"ש אליבא דאביי הטעם מפני שגם השוכב אין עליו שם שכיבה אלא השתתפות בעבירה, ולא מחלקין מי הנהנה, א"נ ר"ע ממשיכיו אשה יליף לה דחשיב כאשה.

ולפ"ז גדר הדברים דבזכור ובהמה שוכב ונשכב ענין אחד הוא, דהיינו עניני שכיבה עם זכר ובהמה, ולרי"ש ליכא אלא שוכב, והנשכב חייב מפני שמזמין עצמו לשוכב, ואמנם לרש"י מלבד דשני שמות הן, חשיבי נמי כגופין מוחלקין כיון שאין קשר בין מעשה השכיבה לבין המעשה שנשכב, אבל לר"ע הכל אחד וכגוף אחד, - ויעוי' בסנהדרין נ"ה א' דר"נ בר"ח סבר דבהמה דוקא משכב אחד, ולפ"ז לא משכח"ל שוכב ונשכב בחדא בהמה, וא"כ סוגיין דלא כותי', (אא"כ נימא דאין גופין מחלקין בבהמה).

גמרי' רק שמות וגופין לחלק לענין כרת, וגופין מוחלקין דואל אשה מהני רק למלקות], ואף לר"א אר"ה נחא, דלכו"ע הק"ו קושטא הוא, אלא דס"ד דכרת אחד מצרפן כשם אחד, ולר"א אר"ה אינו מצרפן כגרש"י ג' א' וכמשנ"ת סק"ח, ועיי"ש עוד לגרסת הספרים, אבל אאמו"ר שליט"א נקט דק"ו פריכא הוא בעיקר הדבר, די"ל דגופין עדיפי משמות, ועיי"ש סק"י י"א, [ובדברי הרא"ש בשטמ"ק כבר תמה שם עיי"ש ועוד דהו"מ לפרושי בעיא דר"ע אי חשיבי שמות מוחלקין ואהדרו ל' דבגופין מוחלקין לא בעינן שמות מוחלקין], ודברי תו"י ד"ה איכא, אפשר ליישב עפמש"כ.

י. גי' א' הבא על הזכור והביא זכור עליו כו' לר"ע אינו חייב אלא אחת, כתב הרמב"ם בפ מה"ש ה"ג דהיינו דוקא באותו זכר דהו"ל גוף אחד, והנה ביבמות צ"ב א' תניא דגם לגבי גברי חשבינן גופין מוחלקין, וא"כ בבאו שני זכרים עליו חייב שנים, ונראה דענין גופין מוחלקין משוי לה כעבירה מחודשת לגמרי, דכשהעבירה נוגעת גם לגופין, חשיבא כתחלת עבירה, ואף בבהמה לגבי בהמה זו יש כאן עבירה מחודשת, וכאילו נתנה תורה לאו בפ"ע על כל גוף דמי, דבאמת אין קשר בלאו שעל אשה זו עם הלאו שעל השני, אבל באותה אשה הלאו של המעשה השני הוא רק כשונה בחטא, ולא שייך לומר שמתחלה גם הביאה השני' מוזכרת בתורה, משא"כ בגופין, וזהו הטעם דהתראה אחת סגי לגופין מוחלקין כשפירשו לו מתחלה שילקה עכאו"א, וכמש"נ לעיל סק, ולפ"ז נחא דלר"ע דדרשינן לא תשכב ולא תשכב לשוכב ונשכב, לאו תרי מילי נינהו, אלא שאמרה תורה שלא יהא איש נושא איש, ואין חילוק מי הוועל ומי הנבעל, ולכן כל המעשים שביניהם חשיבי גוף אחד, וכן לרי"ש בבהמה אליבא דאביי דאפקי' לנשכב בלשון שוכב, ג"כ מתפרש שכל עניני ביאות שביניהם חשיבי שכיבה עם

הבא על הזכור ועל הבהמה והמביא בהמה עליו, דהא דנקט האשה המביאה משום דכתיבא בהדיא בקרא, ובשלמא אם צריך לשנות המביא זכור עליו דלא כתיב, שפיר סתים לי, אבל המביא בהמה עליו יש בכלל הלשון הזה גם האשה המביאה, והו"ל למיתני הכי דהו"ל הכל בגברי בהדיא, ואמנם ר' אבהו לא חייש לזה, אבל עדיפא מינה קא משני, כיון דנקטינן כאביי.

יא. דין גופין מוחלקין בכל התורה כההיא דקדושין ע"ז ב' חולין פ"ב א' תמורה כ"ז א' ובש"ד, לא מצינו לזה דרשא, ובפשוטו ילפינן לכולהו מואל אשה, דהו"ל גילוי מילתא דגופין חשיבי ענין בפ"ע ומחלקין, ברם יש לעי' היכי ילפינן מלקות מחטאת, הרי במלקות אם עשה ב' מעשים בב"א אפי' משם אחד חייב עכאו"א, לדעת הרמב"ן בההיא דסך חמש אצבעותיו נשא, וכמשנ"ת לעיל סק"א ג', וש"מ דאין חסרון בזה שהם שם אחד, אלא שחסר בהתראה על המעשה השני, ואילו לענין חטאת הנדון משום שם אחד ואפי' בב"א, והיכי גמרינן מינה דאף לענין התראה תלוי בגופין מוחלקין, ומצינן למימר דגבי נדה גבי לאו כתיב, ומזה ילפינן ללאוין, אבל באמת הכל ענין אחד דגופין מוחלקין משוי לה כעבירה אחרת, וכאילו ציווי התורה נתייחד לכל גוף בפ"ע, ומה"ט גופי' מהניא התראה אחת, כיון שלגבי הגוף השני אין העבירה הראשונה מפסקת, דכעסק בענין אחר בינתיים דמי, ועסק"ו, [ולדעת תו' מלקות וחטאת שוין בסברא].

עיקר דין גופין מוחלקין בבע"ח אינו מוכרח לדעת הרמב"ן, דכיון דסך חמש אצבעותיו נשא חייב עכאו"א בלא גופין מוחלקין, ה"ה דבהמיר שתי בהמות על שתי בהמות בב"א חשיב שני מעשים בב"א וחייב עכאו"א, וכן באותו ואת בנו י"ל דכששוחט שתי בהמות בב"א אע"פ ששוחט בסכין אחד, מ"מ כשני מעשים חשיב, שצריך להתייחס

ובתו' סנהדרין נ"ד ב' הק' אהא דאמרי' דנרבע לזכר ונרבע לבהמה אינו חייב אלא אחת, ואמאי הא גופין מוחלקין, ואאמו"ר שליט"א בס"ג ס"ק י"ב כתב לתרץ דכיון דכללה תורה נרבע לזכר ולבהמה בלשון לא יהי' קדש לא חשיב איסור פרטי על כל מעשה ומעשה אלא חשיב איסור כללי על מעשים מתועבים ובכה"ג אין גופין מחלקין כו', עיי"ש, ועוד כתב דאפשר דגם בלאו דלא תהי' קדשה אין הגופין מחלקין ואם נבעלה להרבה בנות אינה לוקה אלא אחת, וסיים וצ"ע בזה, והנה לתירוצו בתרא ביאור הדברים דלאו דלא יהי' קדש ביסודו מיירי בהרבה גופין שלא יהיו איש ואשה קדש וקדשה מזומנים לזנות, ולכן אין גוף נוסף כעבירה מחודשת, ונפ"מ לאביי דלא יהי' קדש בגברי הוא דכתיב, איך הדין בבאו עליו שני זכרים, דאם דוקא לר"א שהפסוק כולל כמה עניני קדשות אין גופין מחלקין, א"כ לאביי גופין מחלקין, אבל יותר מיושב לומר דתרווייהו מודו בלאו דלא יהי' קדש שהוא לאו כללי, [וכן ראיתי באו"ש פ' מה"ש ה' שתירץ כן], והדבר מובן יותר לפמש"כ דסבר רי"ש דאין הנשכב חלק מהמעשה של השוכב כאשה הנשכבת, ולכן ס"ל דהלאו שבו הוא זה שמזמין עצמו לשוכב אבל אין עליו שם נשכב, וממילא גם אין הגופין מחלקין, שלגבי הנשכב כאילו אין כאן שני מעשי שכיבה, ולפ"ז באמת יש להסתפק בקדשה דלגבי ידיה כל שכיבה מעשה בפ"ע, אלא דמ"מ כיון דהלאו הוא לא תהי' קדשה, הרי כמה גופין בכלל, (ואולי לזה נתכוין אאמו"ר שליט"א שסיים בצ"ע בזה, אבל אליבא דאביי מודה בגברי וכמש"כ).

והא דאמרי' בשמעתין ניתני נמי הבא על הבהמה והביא בהמה עליו, כבר הק' בשטמ"ק בהשמטות בשם תו' והרא"ש דאף לר"א לא מיתוסף חטאות כמבואר בסנהדרין שם, ותירצו דאדר"י פריך, והלשון ל"מ כן, ואפשר דאם איתא דמצי למיתני הכי, הו"ל

בב"א, ולפרתו' היינו משום גופין מוחלקין, ולפי' הרמב"ן מפני שעשאן בב"א, וחשיב חמשה מעשים וכמש"כ גבי תמורה, מיהו אפשר דכיון שהסוס הראשון קיים חשיב הכל המשך המעשה הראשון, ונפ"מ בכסף וזהב אם התרו בו על כל פרוטה אי מיחייב, די"ל שהכל מעשה אחד, ולפ"ז ניהא דאיצטריך קרא אפי' ידעינן בעלמא דגופין דבהמות מחלקין, מיהו יותר נראה דבהתרו בו מיחייב על כל ריבוי, ואיצטריך קרא בב"א, ואע"ג דבעלמא גופין מחלקין, הכא אין האיסור מתייחס לחפצא, ולכן אין כל גוף מוסיף בחשיבות כדבר בפ"ע, ומ"מ בנשים מסתברא דבלא קרא ידעינן דגופין מחלקין, וכ"ז אינו נפ"מ במלך שהרי אינו לוקה דאין דנין ומעידין אותו.

בסוגיא דהבא על הבהמה יוכיח כו' עי' לק' ס"ח סק ושם נתבאר בפלוגתא דרבה ור"ח מה דין גופין דבע"ח.

יב. **פ"ז ב' מתני'** ועוד שאלן ר"ע השוחט חמשה זבחים כו' גבי תמורה מצינו שחייב על כל בהמה בפ"ע, כדאמר שם כ"ז א' [ועי' לעיל דלדעת הרמב"ן אין ראי' משם], וכן גבי אותו ואת בנו חולין פ"ב א', ויש להבין מ"ש חמשה זבחים בחיך, והנה כבר נתבאר דענין גופין מוחלקין הוא שלגבי הגוף הזה יש כאן עבירה מחודשת לגמרי, ואינו כחזור על העבירה הקודמת בגוף הזה, וגם מצות התורה מתייחסת מעיקרא לכל הגופין, ולכן שייכא בה הסברא של שמות מוחלקין, משא"כ בעשיית החטא פעם שני' באותו דבר, וכיון שכן אין דין גופין מוחלקין אלא כשהאיסור מתייחס לגוף שלא יבא על אלמנה זו ועל אלמנה זו, משא"כ בחלב שהאיסור מתייחס לגברא, ולפ"ז אין הענין תלוי בגופות של בע"ח דוקא, אלא דקשה למצוא חשיבות האיסור בחפצא אלא בבע"ח, ואמנם בתו' מכות כ' ב' פירשו דקרחות כגופין, וכן פירשו בשבועות ג' א' גבי פאות,

במעשה לכ"א בפ"ע, וקמ"ל מתני' דבשוחט שני בני' לא חשבינן לי' כמעשה אחד של אותו ואת בנו, וכן בבתה ובתה יש מקום לומר דבב"א חשיב מעשה אחד, וכדאיצטריך קרא לאשמועינן בקרחות, ברם לפ"ז קשה לומר דזורע שתי זריעות של כלאים בב"א חשיב מעשה אחד, מיהו אי נימא דשחיטת שתי בהמות כאחת חשיב מעשה אחד, א"כ מוכח מכאן דגופין מחלקין במעשה אחד, ונצטרך לפרש דלרבנן דסומכוס לא חשבי להו גופין מוחלקין, ופשטות הגמ' דחשיבי גופין מוחלקין, ומ"מ במעשה אחד פטרי רבנן, ולא קו' היא דבאמת יש חילוק בין גופין מוחלקין ממש לכח של גופין מוחלקין בגוף אחד, ולפי שהענין מובן סתמו בגמ', [ועי' להלן בדברי הרמב"ם], ולדעת תו' דאין חיוב שתיים בהתראה אחת אלא בגופין מוחלקין, ניהא בפשיטות יותר, וגם הדמיון בין חטאת למלקות מיושב יותר.

בתמורה כ"ז א' מבואר דהממיר בב"א כמה בהמות על כמה בהמות לוקה עכאו"א, וע"כ הטעם או דכגופין מוחלקין דמו, או דהו"ל כסך חמש אצבעותיו נשא וכדעת הרמב"ן, והרמב"ם בפ"א מה' תמורה הי"ד כתב או שהמיר אחד במאה או מאה באחד בין בב"א בין בזא"ז ה"ז תמורה ולוקה כמנין הבהמות שהמיר, ונראה דר"ל בהמיר הרבה בהמות קודש, אבל בהמיר על הרבה בהמות של חולין, אין הגופין מחלקין, דהלאו הוא להמיר הקדש, ולכן אין הגופין של החולין כגופין מוחלקין, ואפי' היו כגופין אכתי תליא בפלוגת' דסומכוס ורבנן חולין פ"ב ב', אבל המרת הקדשים חשיב כל אחד מעשה בפ"ע, אפי' עשאן בב"א.

בפנהדרין כ"א ב' אמרי' סוסים ל"ל לעבור בל"ת על כל סוס וסוס, ולכוא' יש לדקדק התם כדדייקינן בקרחה מכות כ' א' אי בזא"ז ובשתי התראות פשיטא, ואלא בחדא התראה מי מיחייב, אלא בלקח חמשה סוסין

והכל מעין סברא אחת, ולפ"ז ניחא דבתמורה אין האיסור על הגברא שלא יתעסק בהמרה, אלא עיקר האיסור מתייחס לחפצא שלא ימירנו, ולכן כל גוף בפ"ע, וכן גבי אותו ואת בנו, שלא יתאכזר להכות אם על בנים, אבל בשחוטאי חוץ עיקר האיסור על הגברא שלא יקריב הקרבנות בחוץ, והגע עצמך אם הי' האיסור להקריב חולין בחוץ [ולא היו קדושים ע"י סכין], הרי הי' הדבר מובן שאין גופות החולין קובעין האיסור, וה"נ השתא אין האיסור מפני שמאבד את הקדשים, אלא על ההקרבה בחוץ, (ואף דאפשר להבין נמי דכל קרבן נדון בפ"ע, מ"מ ד"ז יש ללמוד משמעתי' דאין הדבר כן), ולפ"ז אם הי' דין תמורה במנחה אפשר שהיו מנחות מחלקין, מיהו אפשר דכל דבר שחילוקו במקרה, אין לו חשיבות גופין לחלק, ולכן קשה למצוא כיו"ב אלא בבע"ח, ובאמת מכלאים נראה לדקדק דגופין דבע"ח דוקא, דהזורע כלאים כלאים לא חשיבי כגופין, ובמרביע שתי בהמות כלאים מסתברא דגופין מחלקין, [ועי' מכות כ"ב א'], והיינו משום דבבהמה שייך לומר שרצון התורה מתייחס גם לגוף הבהמה, משא"כ בזרעים, אע"פ שבכלאים התוצאה אינה רצויה, וש"מ שגופין דבע"ח קובע, [מיהו במנהיג כמה בהמות של כלאים בב"א לא חשיב תרי כלאים, אלא הכל תערובת אחת].

ולכאוי יש לפרש בעיא דר"ע מעין פשיטותי' דר"י, והיינו דפשיטא להו שאין דין גופות מוחלקין בזבחים, כההיא דלחייב על כל אשה ואשה, אבל יש לדון בחילוק הזבחים כעין חילוק דתמחויין, דשינוי התבלין והבישול אינם גורמים שיחשב כחפצא אחרת של איסור בפ"ע, אבל לגבי הגברא השינוי גורם שלא יחשב המשך המעשה הראשון, וה"נ בחמשה זבחים איכא האי סברא דכל גוף ענין בפ"ע, ות"ק ס"ל דאף דבשחיטה ליכא שינוי ההנאה

דאיכא בתמחויין, מ"מ יש לדמות דכל קרבן דבר בפ"ע, כמו שלגבי אכילה כל תמחוי בפ"ע, ור"ש סבר דאין לדמותם אלא בדנהנה, אבל הכל מענין תמחויין שבהמות חלוקות כאכילה מחודשת דמיא, והיינו דפשיטא לי' לר"ש דלאו דוקא בגופין חיים קמביעא לי', (ומשמע דלא פליג ת"ק עלי'), כיון דלאו מסברת גופין מוחלקין דעלמא אתינן עלה, ולפ"ז שאל ר"ע אם יש ענין נוסף בחלוק חטאות מלבד גופין ושמות והעלמות, וכיון שאמרו לו לא שמענו ממילא אינן מחלקין, דשאר המחלקין עדיפי מהאי, ונשאר הדין במוחלט שאין מחלקין, (אבל אם הי' נדון בסברא אי חילוק זבחים דומה לגופין דתמורה ואו"ב, א"כ לא הוכרע ספק זה ממה שלא שמענו), ועי' לק' ס"ח סק"ד בקו' הגרע"א ז"ל.

ויש לעי' לר"י ל"ל קרא דואל אשה לגופין מחלקין, תיפול' משום תמחויין, ולא משמע דהיינו הך דרשא, דהא ר"ש סבר שאין ללמוד לשוחט מאוכל, ומ"מ בתמורה ואו"ב אע"פ שאינו נהנה גופין מחלקין, וי"ל דלבתר דידעינן דגופין מחלקין, מפרשינן הדרשא דגבי מעילה לתמחויין, [ואף למש"כ ס"ק י"ג י"ל דאי לאו דאשכחן חילוק גופין לא הוה גמרי' לכולהו ממעילה], ויש מקום לומר דתמחויין מחלקין דוקא בכילוי הדבר כאכילה ושחיטה, אבל לא בנהנה והדבר נשאר קיים, דבדבר אחד שמתחלה בשלו ואח"כ צלאו, ודאי מובן די"ל דסו"ס באותו דבר הוא נהנה, וכן באשה אחת ילדה וזקנה, ולפ"ז נהנה משני גופין בדבר שאין בו פגם אינו חייב משום מעילה אלא אחת, (ועי' לק' ס"ח ס"ק דכע"ז לחלק בגופין דבהמות).

שם א"ל אם הלכה נקבל כו', ת"ק נמי מודה דכך השיבו ר"ע, והא דמסיים תאמר בנותר, לכאוי' הוא מחלוקת ואח"כ סתם כר"ש, (דאם לת"ק לא השיבו א"כ איכא תנא דלא קבלה מיני').

יש להבין נהי דאשכחן חומרות במעילה, אבל נדון דתמחויין מחלקין הוא נדון בסברא, ובשלמא אי הוה משכחין דבמעילה חייב על שני זיתי חלב בהעלם אחד, שפיר תלינן ל' בחומרא דמעילה, אבל מכיון דבמין אחד פטור, א"כ ע"כ נתחדש כאן דשני תמחויין אינם כמין אחד, ואמאי לא נגמר סברא זו לכל איסורין, ואפשר דכיון דדין תמחויין נכתב בתורה גבי מעילה, הרי זה אומר דרשני, דחייב קרבן דמעילה שונה משאר קרבנות, שהרי חייב התשלומין הוא דין בפ"ע, ועל הנאה נמי מיחייב, ולמה נכתב דין תמחויין אם איתא שהוא מחלק באופן כללי, במעילה דוקא, טפי הו"ל לאשמועין ד"ז באכילת חלב וכיו"ב, ונגמר מיני' למעילה, ומזה למד ר"ע דזה דין מיוחד במעילה שאפי' שינוי מועט כתמחויין מחלק בה, ולפמש"כ אאמו"ר שליט"א שם ס"ק ט"ו דאף לר"י במעילה אין תמחויין מחלקין לקולא, מובן יותר דמשמע ל' לר"ע דחומרא דמעילה היא, ולא משום דמחלקין ממש.

שם גמ' מה לאוכל שכן נהנה אלא כך שאלו כו' כבר כתב אאמו"ר שליט"א דאין חילוק מורגש בטעם כ"כ בין בהמה לבהמה, ושינוי כזה בתמחויין לא חשיב שינוי, וכ"ש דלאו ק"ו הוא מבשר וחלב וסולת לה' בהמות, ובהדיא מפרש בברייתא הטעם משום גופין, אלא עצם האכילה מב' בהמות יש בה חשיבות, מלבד השינוי המורגש בטעם, אם מפני שיש תכונות נוספות שאינן נרגשות בטעם, או עצם החשיבות בדעת בנ"א לאכול מכל בהמה, וזה עדיף מתמחויין, והיינו נמי סברא דשוחט ה' זבחים בחוץ, דהתם נמי לאו כגופין מוחלקין דעלמא דמו, אלא החשיבות של הגופין, דהווי להו שני קרבנות, וק"ו זה נשאר להלכה במעילה דה' זבחים כתמחויין, וכדקתני בברייתא, מיהו מדברי אאמו"ר שליט"א נראה דחילוק הגופין מצטרף לחילוק

שם לא אם אמרת במעילה כו' לכאו' במעילה כל אכילה נוספת יש בה חיוב ממון נוסף, ובוה שאני מנותר, דכיון שבכל מעשה נוסף איכא חיוב מיוחד, ה' מקום לומר דאפי' במין אחד חייב שתיים, ומ"מ קרוב יותר לחלק בשינוי תמחויין, ולפמשנ"ת לעיל ס"ו ס"ק ט"ז דהאשם בא על המעילה בקדשי שמים ולא על החיוב הממוני, נשהרי מביא א"ת לר"ע בלא תשלומין, א"כ יש לנו לדון במעילה ג"כ מפני האיסור ולא מפני הממון, והרי הוא ממשיך אותו איסור של מעילה בקדשי שמים, ולפ"ז מובן יותר הא דחשיב להני חומר במעילה, ולכאו' כיון שהחיוב הממוני על המפסיד את ההקדש הרי המהנה הוא המתחייב, אבל כיון שהחיוב על שימוש בקדשי שמים הרי לגבי ידי' יש כאן רק גרמא, וכן הא דצירף את המעילה לזמן מרובה ג"כ מה"ט, שבזמן מרובה אין על המעשה חומר של שימוש בקדשי שמים בשיעור חשוב, שהרי בכל פעם לא נהנה אלא משהו, ואין מצטרפין אצלו ההנאות בזמן מרובה, להרגיש הנאה חשובה, ומ"מ חייב קרבן, אבל זה שהוא חייב ממון אין בו חידוש, ומה"ט צ"ע במ"ש תו' ד"ה דמצי למימר הנהנה כאוכל, ולכאו' זה לא חשיב חומרא, שהרי גם האוכל אינו חייב מדין אכילת איסור אלא מדין נהנה, וזה שהלכות מעילה אינן תלוין באכילה לא שייך לחשוב חומרא, אבל זה שחשיב המהנה משתמש בקדשי שמים ולא הנהנה, זוהי חומרא לגבי חיוב קרבן, (והרי מזיק הקדש פטור), [ובעיקר הדין אם הנהנה כאוכל עי' בספר אאמו"ר שליט"א מעילה י"ח ב', מיהו ע"כ מתני' לא נחתה לזה, דהמאכיל ודאי שאינו אלא כנהנה], וכ"ז הוצרכנו אם במעילה ליכא איסור אכילה אלא הכל מדין הנאה, אבל אם יש שני דינים באיסור מעילה, א"כ מעילה שוה לנותר, ועוד נוסף בה חומרא בהנאה, ועי' להלן.

המועט שבטעם, ועי' לק' ס"ק י"ד כתבנו עד"ז.

יג. **בעיקר** איסור מעילה מצינו חומר באכילה דמלבד ההנאה יש גם איסור אכילת קדש, וכמ"ש תו' פסחים ל"ג א' דחייב מיתה לרבי דוקא באכילה, וכ"מ לק' כ"ג ב' דלרבי אחע"א בקדשים משום דחל איסור מעילה אחלב, ואם עיקר האיסור הוא הנאה א"כ אין ללמוד מזה דחל על איסור אכילת חלב, וכל עיקר איסור מעילה גמרי' חטא חטא מתרומה דהינו אכילה, אלא דתמעול מעל ריבה הנאה ואכילת חבירו, וכ"כ מרן זללה"ה בלקוטים לכריתות סק"א דמלקות דאכל קדש דוקא באכילה היא, והיינו דרבנן דפליגי ארבי מודו ל' בעיקר האיסור דגמרי' מתרומה, אלא דס"ל מיעוטא ממיתה, ולע"כ בכ"ז, אלא שכ"כ אאמו"ר שליט"א במעילה י"ח ב', ועיי"ש לענין שמעתין, ולהלן בזה.

ודאתאן עלה אפשר דהמקור לדין שתמחויין מחלקין נלמד מתמעול מעל, דמדריש האי קרא לחייב על כל מעילה ומעילה, כדדרשין לא יקרחו קרחה ולא ישרטו שרטת, [והא דמרבינן גם הנאה י"ל דהיינו כדאמרי' בעלמא דא"כ לימא קרא מעל מעל מאי תמעול מעל ש"מ תרתי, ואפשר דתרווייהו מייתרי דהו"ל"ל נפש כי תחטא בשגגה מקדשי השם, ושם מעילה כולל גם הנאה מלבד החטא הנלמד מתרומה], דפשטי' דקרא משמע דשייכי שתי מעילות, ובמאי אילימא בשתי התראות פשיטא, ובחדא התראה מי מחייב, ובב"א חדא אכילה היא, א"ו מבואר בהאי קרא דמשכח"ל שני סוגי מעילות שחייב עכאו"א, וכיון דעיקר קרא באכילה מתפרש, ע"כ נתחדש כאן דיש שני סוגי אכילות, דשמות וגופין אינן מחלקין במעילה, שהרי כל השמות מצטרפין, וגם אין חשיבות לגופין, דענין אחד כולל את כולן, דהיינו קדשי השם, ולפ"ז ניחא דס"ל לר"ש דדוקא אכילה גמרי' מינה, וניחא נמי הא דאר"ע

דאיכא חומרי במעילה, דהיינו נוסף לאיסור אכילה שבה כנותר, איכא נמי חיוב בהנאה ואכילת חבירו ולזמן מרובה, [ועי' בזה לעיל ס"ק י"ב].

ולפ"ז אפשר דרק מעילה דהנאה, מצטרפת לזמן מרובה, אבל אכילה בכזית ובכא"פ דוקא, [ולשון התו' בפסחים שם דאיכא נמי למיפוך דנילף מתרומה שלא יצטרף, ובתו' הרשב"א שם כתב דג"ז ילפינן], דצירף את המעילה לזמן מרובה נלמד מריבויא דתמעול מעל כמו הנאה, דסו"ס יש כאן מעילה בשיעור פרוטה, אבל אין כאן דין אכילה, [תדע דלענין מלקות ודאי מצי למימר אשתלאי, ולא מצינו שיעור צירוף דלא בעינן התראה טפי מכא"פ, עי' לעיל סק"ב], וכ"מ מההיא דרבי לק' כ"ג ב', ולפ"ז מיושב טפי דהא דתמחויין מחלקין היינו דוקא בשיעור כזית ולא לפי שיעור פרוטה, דחשיבות החלוקה בתמחויין מסתבר דתלוי בשיעור אכילה, [וכן בבביתא קתני גבי נותר וגבי מעילה חמש חתיכות וסתמא תרווייהו בכזית], ועוד כתב אאמו"ר שליט"א במעילה שם דליכא דין תמחויין מחלקין אלא באיסור אכילה, אבל אכילתו והנאת חבירו לא חשיב מוחלקין אע"פ שיש בהם טפי מענין שני תמחויין, [וכתב שאין הדבר מוכרע] והיינו דכשהחיוב על הנאה אין חשיבות לחילוק סוגי ההנאות, ורק באיסור אכילה שהחפצא הנאכל יש בו דין מאכלות אסורות, בזה חשיבי תמחויין לחלקן כשני מאכלות, וגם לגבי הגברא איסור אכילה הוא פרטי וכל אכילה נוספת הוא מעשה מחודש, אבל הנאה הוא דבר כללי אע"פ שכאן נהנה בעצמו וכאן באכילת ראובן וכאן באכילת שמעון, - וע"ע לק' ס"ק ט"ו לענין יוהכ"פ.

ולפ"ז אפי' אי נימא דגם במעילה תמחויין מחלקין לקולא, מ"מ ע"כ יתחייב באכל חצי זית מתמחוי זה וחצי זית מזה מדין נהנה, ולפ"ז מיושב מה שהוכיח אאמו"ר

שליט"א כריתות ס"ג ס"ק ט"ו מהא דקדשי המזבח מצטרפין זע"ז והיינו מכמה זבחים דמחלקין במעילה וש"מ דתמחויין אין מחלקין לקולא במעילה, [והוכיח כן גם מאכילתו והנאת חבירו וזה תלוי במ"ש במעילה שם וכמו שהבאנו לעיל, וכעת ראיתי ברמב"ן שבועות כ"ב ב' שג"כ הוכיח מזה דאין תמחויין מחלקין לקולא], ולכאור' זה מוכיח כדברי ר"ע דחומרא דמעילה היא, ולהאמור י"ל דאמנם לגבי איסור אכילה תמחויין מחלקין אף לקולא, ואינו לוקה במזיד ואינו במיתה לרבי, אבל מ"מ מצטרפין דלגבי איסור הנאה אין תמחויין מחלקין, ולפ"ז גם במעילה איכא פלוגתא בין ר"י ור"ע, דלר"ע דמשום חומרא דמעילה הוא, אין תמחויין מחלקין לקולא כלל אפי' לענין איסור אכילה, ולר"י אין בזה אלא איסור הנאה, מיהו בלא"ה ההיא דלא כר"י דקתני שמצטרפין נמי לפנו"ט, כ"כ אאמור"ר שליט"א שם.

יד. כתב אאמור"ר שליט"א שם סק דלת"ק ג"כ לא נסתפק ר"ע אלא בשוחט ה' זבחים אבל לא במעלה מה' זבחים בחוץ, והנה אם מיבעי ל' לר"ע אם זבחים כגופין מוחלקין דאותו ואת בנו וכיו"ב, ודאי ראוי לומר דדוקא בשחיטה קמיבעיא ל', שכל חיות הבהמה נצרך לזה, ולכן כל גוף דבר בפ"ע, אבל בהעלאה הו"ל כאוכל חלב מה' בהמות דלא חשיבי גופין מוחלקין, [ועי' להלן מדין תמחויין] אבל אם ספיקו של ר"ע מסברת תמחויין מחלקין, וכדס"ל לר"ש בנותר מה' זבחים, לפ"ז אין הדבר פשוט דבהעלאה אין חשיבות מיוחדת להעלאה מכל זבח בפ"ע, [עי' זבחים בדין העלה וחזר והעלה] דשייכא הסברא דתמחויין לחלק בכל קרבן בפ"ע, ואף דתמחויין לא מסתבר דמחלקין בהעלאה, אבל זבחים י"ל דמחלקי, מיהו י"ל דמלעוטי בפלוגתא עדיף ועד כאן לא ס"ל לת"ק דיש רא' מאוכל לשוחט, אלא בשחיטה שחילוק הגופין אליהם טפי, אבל חילוק גופין לאחר שחיטה אינו מחלק אלא בהנאה.

ואאמור"ר שליט"א הוכיח כן מהא דאשכחן דהמעלה משני זבחים מצטרף, וכיון דקיי"ל דלר"י תמחויין מחלקין אף לקולא, א"כ בדין הוא שלא יצטרפו, ולפי מה שצדדנו לעיל ס"ק י"ג דבב"א ליכא חילוק תמחויין, א"כ בהקטרה ע"כ מיירי בב"א דבזא"ז אין מצטרפין, וניחא שפיר דה"ה דשני זבחים

שליט"א כריתות ס"ג ס"ק ט"ו מהא דקדשי המזבח מצטרפין זע"ז והיינו מכמה זבחים דמחלקין במעילה וש"מ דתמחויין אין מחלקין לקולא במעילה, [והוכיח כן גם מאכילתו והנאת חבירו וזה תלוי במ"ש במעילה שם וכמו שהבאנו לעיל, וכעת ראיתי ברמב"ן שבועות כ"ב ב' שג"כ הוכיח מזה דאין תמחויין מחלקין לקולא], ולכאור' זה מוכיח כדברי ר"ע דחומרא דמעילה היא, ולהאמור י"ל דאמנם לגבי איסור אכילה תמחויין מחלקין אף לקולא, ואינו לוקה במזיד ואינו במיתה לרבי, אבל מ"מ מצטרפין דלגבי איסור הנאה אין תמחויין מחלקין, ולפ"ז גם במעילה איכא פלוגתא בין ר"י ור"ע, דלר"ע דמשום חומרא דמעילה הוא, אין תמחויין מחלקין לקולא כלל אפי' לענין איסור אכילה, ולר"י אין בזה אלא איסור הנאה, מיהו בלא"ה ההיא דלא כר"י דקתני שמצטרפין נמי לפנו"ט, כ"כ אאמור"ר שליט"א שם.

ברם יש לעי' דבמעילה ט"ו ב' קתני ברייתא דעולה ואימוריה מצטרפין לפנו"ט, ומוקי לה התם כר' יהושע, והיינו בשר וחלב דלכו"ע כשני תמחויין דמו, ולמאי דקיי"ל דר"י גם לקולא קאמר, הו"ל דההוא תנא פליג עלי' בחדא, ועתו' זבחים ק"ט ב' דאף לשינויא דתלמודא שם, מ"מ הברייא מתפרשת גם לענין צירוף דאכילה עיי"ש, ואפשר דהא דתמחויין מחלקין היינו דוקא בזא"ז דשייך למחשבינהו שתי אכילות, אבל באכלן בב"א אין חשיבות לשני הטעמים לחלק, שהרי אינו מפרידן לשני טעמים, והרי בכלל חלב ובשר ונעשו טעם אחד מהתערובת ודאי דליכא חילוק תמחויין, ואפי' לחומרא בבלע שני כזיתים או בשתי פרוטות, וכיון שכן מיתוקמא שפיר הברייא בביללן או אפי' באכלן בב"א, וא"כ מתני' נמי מיתוקמא בכה"ג, ובלא"ה לר"ע הדבר פשוט דרק לחומרא מחלקין.

ונהנה דתמחויין מצטרפין למעילה, ול"ע כראוי בכ"ז.

טו. מ"ז א' ליתני נמי ספא ועל ספיקן כו',
אע"ג דכבר קתני כללו ש"ד כו',
היא גופה קא קשיא ל' דהו"ל למיתני כללו
ש"ד לבסוף.

שם אלא לאו ר"י וקתני בה' העלמות כו'
כתבו תו' דהו"מ למידק מרישא דקתני
בה' תמחויין אינו מביא אלא חטאת אחת,
ולכא' כונתם לומר דאי הוה מיייתי מתמחויין
הו"מ לשנויי ל' דרק לזבחים יליף ר"י
ממעילה, דכנגד החומר שיש במעילה יש
עדיפות בהני דהו"ל גופין מוחלקין, ואע"ג
דאין האמת כן דאם מעילה חמורה תו ליכא
למיגמר מינה כלל, מ"מ עדיפא ל' לאתויי
מהעלמות, וכיון דפשיטא ל' דגופין לזבחים
גריעי מהעלמות, חשיבא רישא כדיוקא למעוטי
זבחים, ועם כל זה לא נתיישב היטיב, דרישא
דתמחויין חשיבא מפורשת טפי, דנחית התנא
לנדון דתמחויין, ואילו העלמות אפשר לדחויי
דניחא ל' לאשמועינן בזבח אחד, ובגמ'
לפנינו קתני נמי בדינא דחמש העלמות
מחמשה תמחויין, ומאה דהשמיטו ד"ז בגמ'
ש"מ דל"ג ל', וכ"ה בשטמ"ק, (דהא לא
בעינן חילוק תמחויין בחמש העלמות), ואולי
גם ברישא יש להשמיט תיבות אלו, דלפי
הענין אכתי לא נחית התנא לפלוגתא דקתני
בסיפא, ועי' בסמוך.

שם אלא אדרבה מסיפא כו' לכא' הו"ל
לאתויי מיד פלוגתא דתנאי דסיפא, אלא
תוכן הסוגיא הוא דמעיקרא בא להוכיח
דקבלה מיני' דהא סיפא דמיתניא בתר דברי
ריב"ז ע"כ כר"י היא, ובדברי ריב"ז מפורש
כר"ע, ודייק נמי מרישא דאתיא כריב"ז,
ופריך ל' מת"ק דריב"ז, אבל לפי המסקנא
באמת רישא דהעלמות ככו"ע, והכי קתני
בהעלמות ודאי מביא חטאת עכאו"א, אבל
בזבחים פליגי, ולמאי דגרסינן ברישא תמחויין

מצטרפין, ועי' בספר אאמו"ר שליט"א מעילה
ט"ו ב' דדעת תו' דאין מצטרפין משני זבחים,
אבל נפ"מ בנדון זה בהעלה שני כזיתים משני
זבחים בב"א, אם חיי בשתים, ואף שיש לחלק
בין זבחים לתמחויין, דהא בשחט שני זבחים
בב"א בחוץ ג"כ מסתברא דחייב שתיים לר"י
אליבא דת"ק, מ"מ העלאה יש לדמות
לאכילה, ובב"א חשיבא הכל הקטרה אחת, -
הא דשני זבחים מצטרפין למעלה בחוץ מבואר
בפרש"י גבי קדשי המזבח מצטרפין זע"ז, אבל
מהא דחמשה דברים בעולה מצטרפין לפרש"י
לענין העלאה בחוץ והיינו עולה ומנחה, לכא' אין
ראי' דהא בשמעתין קרי להו זבח אחד
אליבא דשמואל, ועוד דבאינם באין משני
גופין פשיטא טפי דאין מחלקין, (מיהו אפשר
דלאמוראי דפליגי עלי' דשמואל חשיב כשני
זבחים, דלא תלוי כ"כ בגופין אלא בחשיבות
התקרובת) דהא לצד דתמחויין מחלקין
קיימינן).

ויש להסתפק באוכל חלב מחמש בהמות, אם
דינו כאוכל נותר מחמשה זבחים, דאם
הסברא שהגופין מחשיבין כל חתיכה כמתמחוי
אחר מפני החשיבות שיש באכילה מכל בהמה
בפ"ע וכמש"כ סוס"ק י"ב, א"כ גם בבהמות
חולין כן, אבל אפשר דדוקא בנותר קמיבעיא
ל', שכל בהמה מחייבת איסור נותר בפ"ע,
לפי זמן שחיטתה ודיני זמן אכילתה, ונמצא
שהאיסור נותר של כל חתיכה תלוי בגוף
הבהמה, משא"כ בחלב, ואפי' חלב מחמשה
זבחים, ולפ"ז בגופין מוחלקין אין הטעם רק
כסברא דתמחויין, אלא דבאמת חילוק הגופין
אף שאין לזה חשיבות הנאה, מצטרף לטעמא
דהנאה, ומחלקין, ולפ"ז חלב שור וכשב ועז
אם שנינו הטעם אינו כתמחויין, אין ראי' דע"י
הגופין חייב לר"י עכאו"א.

וכעת ראיתי ברמב"ן שבועות כ"ב א' שכו'
דשני ככרות ג"כ כגופין לענין מעילה,
ולכא' שבועות חלוקות חשיב כציוויין נפרדים
והו"ל כשמות חלוקות, ושם הוכיח מאכל

יש לקיים גם הדיוק מהעלמות, והוא רישא כריבר"י, ועשטמ"ק אות ב'.

שם אלא מאי אית לך למימר תנאי היא כו' אפי' תימא כו' בפשוטו ר"ל כיון דע"כ למימר תנאי היא אליבא דחד תנא, ה"נ מצית למימר דהאי תנא סבר כותי' דר"ע רק בחדא, דאין זה דוחק יותר מזה, ולפ"ז נפשטה בעיין דודאי איכא תנא דלא קיבלה מיני', אלא דאפשר דתנאי היא, ואפשר דה"ק כיון דע"כ איכא תנא דר"י לא קיבלה מיני', עדיף טפי לפרושי דהאי ברייתא שונה פלוגתא דר"י ור"ע, ולא סברה כר"ע באשם תלוי כיון דחכמים פליגי עלי', ומעיקרא קיבל הדיוק מפני שלא רצה לחדש דלא קיבלה מיני', (ועתו"י ד"ה צירף וכנראה כונתם דהספק בא מכח הברייטא), ולפ"ז מסקנא דשמעתין דלא קיבלה מיני', ואפי' לצד הראשון עכ"פ איכא תנא דסבר דלא קיבלה מיני' ולכן אין הוכחה ממתני' דמפרש לה י"ב ב' כר"י דתמחויין מחלקין, וכן לעיל ד' ב', דודאי איכא תנא דסבר הכי אליבא דר"י, וכעת ראיתי ברמב"ן שבועות כ"ב א' שכתב דאיכא תנא דסבר קבלה מיני' עיי"ש.

הרמב"ם רפ"ו מה' שגגות פסק שאין תמחויין מחלקין, והכ"מ הק' דהא אין הלכה כתלמיד במקום הרב, ועוד הו"ל לאקשווי דמתני' דריש פרקין וברייטא ד' א' מוקמינן להו כר"י, מיהו כיון דהו"ל סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם, ולדעת הרשב"א דהיינו שהלכה דלא כסתם, א"כ מזה גופא מוכח דהלכה כר"ע, ואפשר דגם ר"ג סבר כר"ע, שהרי אמר לא שמענו, אא"כ נימא דלא ידע להא דר"י אף במעילה, ומהא דדייקינן בשמעתין דהעלם אחד לאפקוי זבחים, משמע דנקטינן דרישא דברייטא כר"ע וכן רבנן בתראי, והו"ל תנא דפליג עלייהו יחידאה, ולכן שנה התנא כך דלא נהוי סתמא דברייטא כר"י, ואי דיוקא דהעלמות משמע כר"ע, הרי בכל דוכתא נקטינן העלם אחד ושתי העלמות

דמשמע שכל החלבים מצטרפין בהעלם אחד, ואאמו"ר שליט"א הוכיח מדוכתי טובא דמצטרפין שני מינים כעין תמחויין, ולפמ"ש ס"ק י"ג דבב"א מצטרפין אף לר"י מתוקמא שפיר בב"א, א"נ בבללן, וכן ההיא דחלב שור כשב ועז לעיל ד' א' יש להסתפק אי מחלקין לר"י וכמ"ש ס"ק י"ד, וכן ההיא דחולין ק"ג א' ג"כ י"ל דאין גופין כתמחויין, מיהו בברי' דגיד צע"ק, (ואי מתוקמא בב"א עיי"ש פ"ג א' נחא), ומ"מ פשטות הדברים דאין תמחויין מחלקין.

וביוהכ"פ דתנן כל האוכלין מצטרפין לככותבת מתוקמא שפיר באוכל בב"א, ואפי' לא בלע ככותבת בב"א אבל בכל אכילה אכל מכמה מינים, אבל הא דתנן אכל ושתה בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת קשה, ובפרט דאיכא אמוראי דמוקמי רישא דהאוכל והשותה אין מצטרפין כר"י, (ואכילה ושתי' שני תמחויין הן לכו"ע אפי' לשמואל), ולכא' נראה דחילוק תמחויין שייך רק כשיש דין בחפצא כחלב ונותר, אבל ביוהכ"פ שהדין בגברא אין מיני האוכלין מחלקין, לא מיבעיא לקולא אלא אפי' לחומרא, וכבר הזכיר אאמו"ר שליט"א סברא זו אלא שדחאה ממעילה, ואה"נ דלגבי האיסור הנאה של מעילה יש להשוות כל המינים, אבל יש גם איסור אכילה במעילה, וכמשנ"ת בס"ק י"ג מדברי אאמו"ר שליט"א בספר מעילה.

הרמב"ם סתם לשון תמחויין ונראה דהיינו כר' יוחנן וכפרתו', וכיון דהכל בתמחוי ע"כ בסוג בישול אחד הוא, וממילא מובן שהחילוק בטעמים, [ואפשר דר' יוחנן מודה לכולהו, וצ"ע].

לכא'ו לר"ש לא משכח"ל נדון דתמחויין אלא בנהנה, אבל הזורע חטה וחרצן, ושעורה וחרצן, אע"פ שיש כאן שני ענייני כלאים, מ"מ לא מחלק לגבי הגברא, ועי' חולין פ"ב ב', ויש להסתפק לת"ק מאי.

ואדרבה הו"מ למידק דה"ק דוקא ממין אחד ממש חייב, והא קמ"ל דשני תמחויין מחלקין לקולא, ורק לבתר דקתני משני מינין פטור דייקנן דדוקא שני מינין ממש פטור, ולפ"ז אפשר נמי לתרץ דכיון דאיכא מינין שמחלקין לחטאות לחומרא ולא לקולא, שפיר איצטריך למיתני דשני מינין מחלקין נמי לקולא, אבל בל"ב אין חילוק בין לקולא ולחומרא.

עיקר הגדון אי ר"י לקולא נמי קאמר, אף בשני דמינין פשיטא לן דאין מצטרפין, אפשר שנסתפקו בו מסברא כדמספק"ל שבת ע"א א' בקצר וטחן חצי גרוגרת, דכיון דסו"ס מין אחד הוא שמא לא נתחדש אלא דמחלק לחומרא, דסו"ס יש כאן שתי אכילות [ובנודע וחזר ונודע חייב שתיים], אלא דבעלמא העלם אחד מצרפן, ובפרט לפמ"ש"כ דבב"א מצטרפין, דודאי יש סברא לימר דמצטרפין לשוויי אכילה, ואפשר דמכח דברי ר"ע נסתפקו בזה, דלר"ע ודאי רק לחומרא מחלקין במעילה, וס"ל לל"ק דבזה מודה ר"י לר"ע, ולכאור' נראה דבאכל שני חצאי זיתים משני תמחויין וחזר ואכל עוד שני חצאים, אע"פ שכבר נתחייב חטאת באכילה ראשונה לל"ק, [וכן לר"ע במעילה, ואף לר"י, עס"ק י"ג], מ"מ בחזר ואכל חזר ומתחייב על כל תמחוי בפ"ע, מיהו בנודע לו אחר אכילה ראשונה תו לא מצטרפי אף לר"ג דאין ידיעה לח"ש.

בדין פיגול ונותר כתבו תו' לעיל י"א ב' ובשבת ע"א א' דהא דמצטרפין לענין אכילה היינו למלקות, דבא הכתוב ליתן שם אחר לענין מלקות שבאותו שם פיגול ונותר כמין אחד, [עי' בספר אממו"ר שליט"א מעילה שם בשם תו' דלא חשיב לאו שבכללות], אבל בחטאת שני שמות הן בין לקולא בין לחומרא, ויש לעי' א"כ אמאי מוקמינן מתני' לענין טומאת ידים דרבנן ולא מוקמינן לה לענין חטאת דאו', וי"ל דס"ל דאי מתני' לענין אכילה נמי מיירי לא הו"ל למיסתם אין מצטרפין, וקושטא דמילתא קאמר דמתני'

טז. י"ז ב' ממין אחד חייב פשיטא כו' מתני' מתפרשת בצירוף שמחמת ההפסק, ולא בצירוף של שני מינין בב"א, והיינו דפרכינן פשיטא דבמין אחד אין הפסק פחות מכא"פ מפסיק, דהא לא בעינן שיבלע בב"א, ובשני מינין אפי' בב"א לא מצטרפין, ולא איצטריך למיתנינהו לענין הפסיק בינתיים, ומשני דמיירי במין אחד ושני תמחויין דע"י ההפסק שביניהם חשיב כשני מעשים, ואילו אכלן בב"א אפי' בשני זיתים אינו חייב אלא אחת למש"כ לעיל ס"ק י"ג, ועכ"פ באכלן בלולין או כעין בלולין ודאי נראה דאין מחלקין, אע"פ שאפשר להפרידן כל תמחוי לעצמו, וכן הא דמוקי כר"ג מתפרש בהפסק שבינתיים, אבל בצירוף מינין יש להשמיע הדין בב"א, וממילא ה"ה בזא"ז, - והי' מקום לחדש לפ"ז דפיגול ונותר דמצטרפין כדאמר מעילה י"ז ב' היינו דוקא בב"א, אבל באכל כחצי זית פיגול ואח"כ כחצי זית נותר, כיון שהם שני שמות הו"ל הפסק, כמו שחלוקין לחטאות בשני זיתים, אבל לפ"ז ל"ק הא דפריך משני מינין פשיטא, דחידוש גדול הוא גבי פיגול ונותר דאין מצטרפין אע"פ שמצטרפין בב"א.

בתוד"ה מדסיפא כתבו דהאי דלא פריך הכא משני מינין פטור פשיטא, משום דאיכא למימר דתנא סיפא אגב רישא, אבל רישא אגב סיפא לא תנא, ולכאור' כאן קשה לחלק כן, דלאו רישא וסיפא היא אלא חומר במין אחד מבמינים הרבה קתני ושפיר מפרש שני הדינים, ואפשר דכונתם דלאוקימתא דלישנא בתרא הו"מ למיתני משני מינים פטור ותו לא, וממילא מובן דכיון דמין אחד בתמחוי אחד מיירי, א"כ לא איצטריך למיתנייה, דהמחודש הוא רק הפטור, אבל הכא אי הוה קתני במין אחד חייב עדיין חסר עיקר הביאור, דהא שני תמחויין הוו בכלל שני מינין דרישא, וא"כ לא שמעינן מהא דקתני ממין אחד חייב דמיירי בשני תמחויין,

לענין טומאה מיתניא כשאר דינים השנוים שם.

ברם הראשונים ז"ל בשבת ע"א א' נקטו דאף לענין חטאת מצטרפין, כ"ה ברמב"ן וריטב"א ור"ן וחדושים ע"ש הר"ן, וכ"ד הרמב"ם, וטעמם מדהוצרך לאוקומי מתני' לענין טומאה דרבנן, אבל הדבר קשה טובא בסתמות הגמ', חדא דא"כ אשכחן חלוקין לחטאות ומצטרפין, ואמנם איכא לשנויי דגזיה"כ הוא, אבל כל כי האי הו"ל לתלמודא לפרושי, ועוד מאי פריך משני מינין פטור פשיטא, הא באמת אפי' משני מינין חייב, אלא דיש חילוק איזה מינין, ועוד דהיכי קתני ברישא חומר במינין הרבה בפיגול ונותר בזמן שבפיגול ונותר איכא נמי חומרא דמין אחד, ולאיהו צורך שנאם התנא כך ונפרש לסיפא רק אשאר, טפי הו"ל להשמיט נותר או פיגול מינייהו, ועו"ק דלמאי איצטרך בעלמא לאשמועינן דכל הקדשים מצטרפין לפיגול נותר וטמא, הא לענין הלאו של כל שבקדש פסול כולן שם אחד הם, ועו"ק דלפ"ז הדין נותן דנותר ופיגול לפניו ואכל אחד מהן וא"י איזה מהן אכל מביא חטאת, דא"צ שידע אם משום נותר חייב או משום פיגול דחייבו משום כל שבקדש פסול, ובתוספתא כריתות פ"ב? מבואר דג"ז תליא בפלוגתא דר"א ור"י, ועוד הק' אאמו"ר שליט"א בספר מעילה אמתני' שם אם איתא דאף לחטאת מצטרפין מה ראו חז"ל לומר דלענין טומאת ידים אין מצטרפין, [וע"ע זבחים ע"ח א' תוד"ה הפיגול, אלא דהתם לענין מלקות איירי עיי"ש], וצ"ע.

הא דנקט במתני' חלב ודם ופיגול ונותר, היינו משום דחלב ודם כתיבי בחד קרא, ועי' לעיל ד' ב', ופיגול ונותר מצטרפין אם למלקות או לקרבן, וקמ"ל דמ"מ חלוקין לחטאות, וקמ"ל נמי דהשמות מחלקין ונפ"מ דאפי' בחתיכה אחת חייב שתיים, וכן באכלן בב"א, וזה החומר דוקא במינין הרבה דרישא,

אבל באכלן בזא"ז אף בתמחויין חייב שתיים, ועי' לעיל סק"ג ה' לענין אכילת שני זיתי חלב בב"א.

יז. מ"ו א' ת"ר בא עלי' וחזר ובא עלי' כו' ביבמות ל"ד א' אמרי' דר"א מחייב על כל כח וכח, ונראה מזה דאם נודע לו בין כל כח חייב לכו"ע שתיים, וכן בהתירו בו לענין מזיד, וכענין שכ' הרשב"א נדה ס"ה ב' דלגמור ביאתו הוי טפי מציאתו הנאה לו כביאתו, וכל שעושה בכח אחד אין התראה שבאמצע המעשה מחלקת, אבל כל כח מחודש מהניא התנראה לחייבו כמו על הפרישה, ולפ"ז אף לדין בנודע וחזר ונודע חייב על כל כח וכח כמו בנודע על הכניסה וחזר ונודע על הפרישה, ולא נתחדש בדר"א דכוחות מחלקים דהא לא אשכחן לי' בזה כלום, אלא דכיון דמחייב על שני זיתי חלב בהעלם אחד וקים לן דכל כח כמעשה בפ"ע, ממילא לר"א חייב על כל כח וכח, ונראה דאתיא כרבה, דלר"י אפשר לערבן לכוחות בכח אחד.

שם איבעיא להו קצר וקצר מה לי אמר ר"א כו' נראה דהספק הוא אם למעוטא בפלוגתא עדיף וכיון דלא אשכחן לי' אלא בביאות, שמא בזה דוקא פליג, או"ד אין לחדש חילוק נוסף בחטאות, וכיון דמחייב אף בגוף אחד, ע"כ דכל שני מעשים חייב שתיים, ונראה דדוקא בשני מעשים דלדין בנודע לאחר כפרה או בנודע וחזר ונודע לר"י חייב שתיים, אבל במעשה אחד או בב"א כההיא דסומכוס חולין פ"ב ב' אף לר"א אינו חייב אלא אחת, והיינו דאמרו בירו' הובא בתו' שבת צ' א' דבקופת הרוכלין מודה ר"א דאינו חייב אלא אחת, משום דהתם אף בנודע וחזר ונודע אינו חייב אלא אחת, ובמוציא אוכלין בכלי וצריך לכלי, לר"א חייב שתיים אליבא דרבה, וכ"כ הרשב"א שם צ"ג ב', וכבר נתבאר בכ"ז לעיל סק"ג ה' ובס"ו סק"א, ועי' להלן.

צירופו הוא כא"פ, זהו נמי השיעור למדוד אם אפשר לעשותו בב"א, מיהו בלא"ה נמי רק החשיבות של מעשה שלם מחלקתו, ולרבה אין לנו אליבא דר"מ מושג של צירוף וחילוק, אלא כל מעשה חייבין עליו).

קצר בשתי ידיו שתי גרוגרות בב"א מסתבר דחייב שתיים לר"א כמו סך חמש אצבעותיו נשא דחשיב שני מעשים, אבל קצר שתי גרוגרות בב"א לא מסתבר דבנודע וחזר ונודע חייב שתיים דאין כאן שני מעשים לחיוב, וע"כ דהא דמפרש רב אשי שבת צ"ד א' דאוכלין בכלי חייב שתיים בנודע וחזר ונודע זהו דין מיוחד בכלי שאינו כמרבה בשיעורין, אלא שני עניני הוצאה יש כאן, דלגבי האוכלין הכלי משמש כיד האדם (והאוכלין), וכונת האדם שצריך לכלי מחשיבה גם את הוצאת הכלי כמעשה בפ"ע, וס"ל לגמ' דיש כאן כשני מעשים, וכאילו את האוכלין הוציא בידו הארוכה שהיא הכלי, ואת הכלי הוציא בידו, א"נ בפשיטות יותר דכל הוצאה יש לדונה כהוציא בימינו ובשמאלו דהא אצבעותיו בדין הוא שיהיו כידיים וכל חלק מהגוף בפ"ע, ולכן דוקא בתוך קופת הרוכלין חשיב הכל מעשה אחד, אבל לא בהוציא אוכלין וכלי בידו, וכאן נתחדש דחשיב כאילו האוכלין והכלי מונחין בנפרד בידו, [ולפ"ז יש לדון דסך חמש אצבעותיו נשא, לאו דוקא אצבעותיו, אלא ה"ה חמש מקומות בידו, אע"פ שמעשה הנחת היד מחייב את כולו, מ"מ חשיב כיורה חמש חצים בב"א לכוונים שונים, א"נ הוצאה שאני, דאין מעשה האדם עיקר אלא התוצאה, משא"כ בקרחה], וצריך עוד להתיישב בדבר, וזו דעת הרשב"א שם, ועמש"כ אאמו"ר שליט"א ס"ק י"ד ט"ז דאין לחלק בין קופת הרוכלין לאוכלין בכלי וצריך לכלי, ולפ"ד גם בקופת הרוכלין איכא דין נודע וחזר ונודע, והדבר צ"ת.

יח. ד' א' ת"ר ועשה אחת ועשה הנה לחייב עכאו"א שאם אכל כו' כבר נתבאר

והנה לרבה י"ל דקים לי' לר"א מסברא דכיון שיש בכל מעשה חיוב מושלם לחטאת, חייב עכאו"א, אבל לר"י צריך מקור לחלוקה זו, ושמא קים לי' לר"א דהעלמות מחלקות אם מדרשא או מקבלה, וש"מ דפעמים שבהעלם אחד מצטרפין, ומוקים לה בהני דמסתבר יותר דאינו חייב אלא אחת, ועי' לעיל ס"ו סק דאפשר דיש ילפותא מקרא דעל חטאתו אשר חטא דסגי בקרבן אחד לכמה חטאים.

ולענין מזיד לא אשכחן מאן דפליג אמתני' דנזיר שהי' שותה כו' אל תשתה אל תשתה דדוקא התראות מחלקות, או גופין, ואפי' סומכוס, וכמשנ"ת לעיל סק"ג, וכבר כ"כ אאמו"ר שליט"א, אלא שהוצרך לדון בזה משום דמפרש דסומכוס פליג, ועמש"כ לעיל שם דבמזיד החסרון רק משום דליכא התראה, אבל יכול להתחייב על כל עבירה אפי' שכולן משם אחד, כ"ה לדעת הרמב"ן, ולכן אין לדמות שוגג למזיד, ועי' לק' ס"ח סוסק"ד.

שם קצר וקצר כו' משמע דאפי' קצר הרבה מאד באופן שא"א בב"א, מ"מ לר"י פטר ר"א, ולכאו" הטעם מפני שריבוי הכמות אינו משנה בחיוב, ויש לקבוע הדין לפי גרוגרת, ומה שהוסיף לקצור באופן שא"א בב"א, לא משוי לה טפי מלאכה בפ"ע, אלא שאירע שעשאה באופן שע"כ לעשותה בפ"ע, והר"ז דומה לנשך גרוגרת בשניו באופן שא"א יותר מגרוגרת בצורה זו, ולפ"ז נראה דה"ה אכל ואכל, דכיון דשיעור כזית אפשר לצרפו בשנים בב"א, ה"ה אפי' טובא, ואפשר נמי דיש לקבוע הא דאפשר לצרף אוכלין בכא"פ, וכ"כ הרשב"א והר"ן (בחה"כ) שבת צ"ג ב' דלר"א אליבא דר"י לא מחייב שתיים כשני זיתי חלב, מיהו הנדון שבגמ' שם הוא במוציא בב"א, וא"כ י"ל דמש"ה לא מצי לאתויי דר"א אליבא דרב יוסף, - (אליבא דרב יוסף לא שייך לדון דמעשים מחלקין לקולא, כיון דכל חצי מעשה הרי אפשר לצרפו, ואם שיעור

לעיל ס"ו סק"י דהאי קרא לא בא לחדש בחילוק העבירות, אלא דכל שהם עבירות חלוקות לענין מלקות, ה"ה דחייב חטאת עכאו"א, הלכך בעושה בב"א שני מעשים משם אחד, כגון חמותו ואם חמותו דחשיבא [כגופין מוחלקין לענין שיחשב] כשני מעשים, כשם שאינו לוקה עכאו"א כך אינו מביא אלא חטאת אחת, ובגופין מוחלקין כשם שלוקה עכאו"א כך לענין קרבן, וכן בשמות ותמחויין.

ולפ"ז אפשר דמסברא הכריעו חז"ל דהעלמות מחלקות, דכשבאו להשוות שוגג למזיד לענין שני זיתי חלב, הרי הדמיון היותר קרוב בין התראות דמזיד, הוא העלמות בשוגג, וד"ז אינו מוכרע בפשיטות, דאפשר דבזה אין

לדמות שוגג למזיד כיון דאף במזיד יש חיוב שלם אלא שחסר בהתראה, וא"כ בשוגג מביא קרבן עכאו"א, והיינו טעמי' דר"א אליבא דרבה ט"ו א', אלא דרבנן ס"ל דלא שמעינן שחייב עכאו"א אלא בהני דחשיבי הנה במזיד, ולכן יש לחדש חילוק העלמות, והחידוש הוא דבהעלם אחד מצטרפין, אבל לבתר ידיעה מובן בסברא דלא מצטרפי, ועי' לעיל ס"ו סק דאפשר דמקרא דעל חטאתו אשר חטא דרשינן דפעמים שמביא קרבן אחד על עבירות הרבה, כדדרשינן כה"ג גבי אשם תלוי שם י"ח ב', ועיי"ש, ולסומכוס דחייב שתי מלקיות בב"א ה"נ דמביא חטאות כמלקיות, וכמשנ"ת בזה לעיל סק"ה עיי"ש.

סימן ח

בדין ימים שבינתיים ושבתות כגופין

ס"ז ב' כל השוכח עיקר שבת כו', למה צריך קרא לכך, ובשוכח עיקר נדה

א. **שבת ס"ז ב'** כל השוכח עיקר שבת כו', הנדון אם ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק, לא שייך במי שאין לו ידיעה בעיקר שבת, וכמו שהסבור שקצירה מותרת אין ימים שבינתיים משנים כלום, ולכאור' לפ"ז לא איצטריך קרא דבכה"ג אינו מביא אלא חטאת אחת, ואמנם כן נקטו הראשונים ז"ל דהמחודש שבפסוק הוא דימים שבינתיים מחלקין, וכן בגמ' אמרו מנה"מ אדינא דיודע עיקר שבת, מיהו אפשר דהי' מקום לומר שכל שבת נדון בפ"ע, דיש ענין בשימור יום השבת, כענין שאמרו אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות מיד נגאלין, והמחלל שתי שבתות גרוע מהעושה שתי מלאכות בשבת אחת, (שוב שמעתי מאאמו"ר [שליט"א] זללה"ה דאין להמציא כן בלא ראיה כיון דבעיקר האיסור חומר שניהם שוה), והו"ל שבתות כגופין מוחלקין בעצמותן, גם כשאין לו ידיעת השבת כלל, וכן לקולא דאות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת זו, נמצא שלא חילל שבת כלל, וקמ"ל קרא דשמירה אחת לשבתות הרבה, דאין היום קובע אלא מצות שבת כוללת שבתות הרבה, [והא דדנו בגמ' אם שבתות כגופין, היינו דוקא ביודע שהוא שבת], ואפשר עוד דדוקא משום דאיכא תרי קראי ידעינן למידרש הכי, אבל אי הוה כתיב חד קרא את השבת או את שבתותי, הי' מתפרש דאורחי' דקרא הכי. – ובאמת יש לדון דיוהכ"פ לאו כחד חשיבי, והעושה מלאכה ח"ש ביוהכ"פ זה וח"ש באחר, אפי' בהעלם יוהכ"פ י"ל דפטור, דדוקא שבת דקביע חשיבי כולהו כחד, אבל יוהכ"פ שתלוי

בקידוש ב"ד, כל יוהכ"פ כדבר חדש בפ"ע הוא, מיהו אין להמציא כן בלא ראיה.

ואף בנדה השוכח עיקר נדה אין ימים שטבלה בינתיים מחלקין, דבאינו יודע עיקר נדה אין משמעות לימים שבינתיים, [ואפי' אם א"צ לידע מטבילתה, מ"מ בעינן שאילו הי' יודע, הי' מכיר בחטאו].

שם היודע עיקר שבת כו' בביאור הסברא דימים שבינתיים הוו ידיעה

שם היודע עיקר שבת כו', הא דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק, אף אם הוצרכנו לדרשא כדי להכריע הדבר, אבל ע"כ גם מסברא יש לדון בזה, שהרי ר"ע מסברא נסתפק בזה, והנה דין העלם אחד הוא אף כשאין קשר בין השגגות כגון שנתחלף לו חלב בשומן, ובשני' הי' סבור שחלב שעל הקרב מותר, כ"נ, ועכ"פ ודאי דלא בעינן שתהא סיבה אחת לשתי האכילות, וא"כ יש להבין מה בכך שבטלה העלמה קמייאת בימים שבינתיים, הרי א"צ שהעלם דבר אחד יגרום לשניהם, ואפשר דהנה כל שוגג חשבינן ליה כפושע קצת, שהרי יודע בעצמו שלא בירר כראוי, ולכן כשיודע דבר מבורר יותר, כגון שיודע שטבלה או שיודע בימי החול שהם באמת חול, חשיב ביטול ההעלם, שעכשיו נתברר לו בענין ההעלם בירור גמור, וכשנכנס שוב למקום שאינו מבורר חשיבא העלמה מחודשת, ול"ד לשתי אכילות של חלב משתי העלמות שונות, דהתם לא נודע לו כלום בהעלמה הראשונה, אלא שנתעלם ממנו ענין אחר, ובכה"ג כיון שהכל שם אחד שפיר מצטרפין, ואמנם הי' מקום לומר דגם בחלב וחלב סיבת ההעלם קובעת, ורק כשסיבה אחת

גורמת את שניהם חשיב העלם אחד, וע"ז אמרו דנהי דהתם מצטרפין כיון שאין דבר המפסיק בין ההעלמות אבל כשיש ידיעה שעוצרת העלמה קמייתא, תו לא מצטרפי.

שם ע' א' מ"ש רישא כו'

ב. שם ע' א' מ"ש רישא ומ"ש סיפא, פי' דכיון דילפינן דמלאכות כשמות מוחלקין דמו, א"כ יש לפרש דרשא דשבת ושבתותי באותה מלאכה, אבל בחילוק מלכות בדין הוא שיתחייב על כל מלאכה בפ"ע, ונראה דהבינו חז"ל שיש לצמצם החידוש דחילוק מלאכות [דלא אשכחן דכותה בשאר איסורין, אלא בשבת וע"ז, דסו"ס עבירה אחת היא], וכיון דיש סברא לחלק בין שגגת שבת לשגגת מלאכות מוקמינן לקרא רק בשגגת מלאכות, אבל אין קו' אם נפרש דלעולם מלאכות כגופין ושמות מוחלקין לגמרי.

בביאור פלוגתת ר"ס ור"נ, ובביאור דברי רב אשי

ורב ספרא סבר דכיון דמידעת שבת הוא פורש, חשיב החטא בשכחת השבת, וכאילו לא חטא במלאכות כלל, שהרי לא פשע בהן, ואין ידיעתן מפרישות אותו, וא"ל ר"נ דא"א לומר שאינם חלק מהחטא, אלא דמוזר הוא בהם, והקרוב בא על השגגה, והיינו דבעא מיני' רבא לק' ב' בהעלם זה וזה בידו דאיכא שפיר שגגה גם במלאכות, ושייך לחייבו גם ע"ז, שהרי לעולם חשבינן החטא בשניהם לר"נ, ואהדר לי' דסגי למפטר' בחד כיון שהעלם שבת בידו, דחילוק מלאכות חידוש הוא היכא דהשגגה במלאכות, וכל שיש שגגת שבת לא מחדשינן חילוק מלאכות, והא דקאמר אדרבה הרי העלם מלאכות בידו, אפשר שזה רק הקדמה לדברי רב אשי, אבל למסקנא דדחינן טעמי' דרב אשי, נשאר פשיטותי' דר"נ, וכ"כ רש"י אלא ל"ש ואינו חייב אלא אחת, [מיהו אפשר דכונתו לקולא, דגם בשבועות י"ט כ"ו פי' ל"ש ופטור,

ולע"כ], וכן פסק הרמב"ם, ואפשר דה"ק אדרבה מן הראוי הי' לחייב לעולם שנים אלא דלאו שגגה היא, וכיון דהכא שגגה היא אית לן לחיובי'.

והא דקאמר רב אשי חזינן כו', לכאור' ר"ל שאם כשהי' יודע ששבת היום לא הי' מסתמך על ידיעתו שאין מלאכה זו אסורה, א"כ העלם שבת גורם החטא, ואם כשהי' יודע שזו מלאכה אסורה, הי' מברר יותר לידע אם שבת היום, א"כ העלם המלאכה גרם, וא"ל רבינא דאע"פ שיש כאן העלם אחד שהוא עיקרי, מ"מ שניהם במצב של שוגג, ושייך לחייב על המלאכות גם כשהסיבה שלא בירר היא מפני שחשב שבלא"ה לאו שבת הוא.

בשוכח עיקר שבת דלא חשיב כהעלם זה וזה בידו

ובשוכח עיקר שבת פשיטא לן דאין להזכיר חילוק מלאכות, ורק כשיודע שיש שבת אלא שסבור שהוא ביום פלוני, שייך להתייחס להעלם מלאכות, דלגבי השבת הידועה לו אינו יודע מלאכות, ולכאור' אומר מותר דינו כשוכח עיקר שבת, אבל בסנהדרין ס"ב א' מדמי לי' להעלם זה וזה בידו, ואפשר דה"ה בשבת כיון שיודע שיש אומרים אסור, חשיב כיודע עיקר שבת, וגם איסור מלאכות, אלא ששניהם במצב של העלם, לפי שאומר מותר, וראיתי בשטמ"ק כריתות ג' ב' בהשמטות שהאריכו לחלק בין ע"ז לשבת, ועדיין צל"ע בכל הענין.

כריתות ט"ז ב' בפלוגתא דרבה ור"ח

ג. כריתות ט"ז ב', בפלוגתא דרבה ור"ח יש לדקדק מ"ט לרבה אמרי' דלא קיבל מיני' כלל, ולר"ח קיבל מיני' הא דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק, ואין לומר דמשמע לי' לרבה דלא קיבל מיני' כלל, דא"כ מאי פריך לי' אביי, ואמנם מתני' דכלל גדול מוכחת לרבה, אבל צריך טעם במתני' דהכא, ואפשר דאם השאלה בתרוייהו בנדון גופין אם

ושבת, והיודע שהוא שבת ועשה המלאכות בשבתות הרבה, מלבד שחייב על כל שבת, חייב נמי אכל מלאכה, ואי לאשמועין דחייב אכל אב מלאכה, לא הו"ל למיתני בשבתות הרבה, א"ו משום דלאוסופי אתא, ובסיפא קתני העושה מלאכות הרבה כו' ומתפרש דוקא בשבת אחת.

תוד"ה אמר רבה

תוד"ה אמר רבה, וא"ת קשיא דרבה אדרבה כו', לכא"ו אף לר"א איצטריך ל' לאשמועין בעשה אב ותולדה בכו"א, ולענין שבתות כגופין נפ"מ באות אחת בשבת זו, אלא דהלשון משמע דלחילוק חטאות איצטריך, וכדמייתי נמי מנדה, וזה לטעמייהו דרבנן איצטריך, ובאמת לרב יוסף ג"כ צ"ל כן, דהא מייתי מנדה והתם המעשים חלוקין.

הא דשבתות כגופין היינו רק בענין שיש בו ידיעת שבת

ד. הא דשבתות כגופין מבואר בגמ' דהיינו דוקא ביודע שהוא שבת, אבל בשגגת שבת אע"ג דחייב על כל שבת ושבת משום דימים שבינתיים הויין ידיעה, מ"מ לאו כגופין דמו לחלק באות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת זו וחייב, וכן בשוכח עיקר שבת לאו כגופין דמו לחייב עכאו"א, ואילו בנדה אע"פ ששכח עיקר נדה חייב עכאו"א, ויש לעי' אם הסברא דשבתות כגופין, מפני שחילול יום זה של שבת חשוב בפ"ע, [וכמש"כ סק"א עיי"ש], א"כ בכל ענין יתחייב, וי"ל דהא דאר"א דשבתות כגופין מפני שיש בה תוצאות הרבה, זהו באמת המקור לתת לשבת חשיבות דגופין, ואף לר"ח דלא דנו בזה במתני', מ"מ הסברא היא מהא דחזינן ששייך כמה עניני חיוב שבת, דש"מ שהשבת חשובה כדבר בפ"ע וכל יום שבת ראוי לחשבו כגופין, וכיון שכן לא ילפינן מינה אלא ביודע שהוא שבת דבזה עשתה תורה את השבת בתוצאות הרבה, אבל בשוכח שהוא שבת שאז אין לשבת

שבתות כגופין ואם ולדי מלאכות כגופין, ראוי לפרש בתרווייהו בשוה, וכיון דבולדי מלאכות לא קיבלה ה"ה בגופין, אבל אם השאלה הא' בידיעות והב' בגופין שפיר י"ל דקיבל מיני' רק חדא, ולמ"ש בסמוך דלאו בחד גונא מיירי ניחא טפי.

ויש לעי' לר"ח ולאביי כיון דבעא מיני' בימים שבינתיים ע"כ מיירי בהעלם שבת, וכיון דר"א פשט ל' נמי בולדי מלאכות חייב עכאו"א, א"כ תפשוט מינה דהעלם זה וזה בידו חייב עכאו"א, וצ"ל דבאמת לאו בחד גונא מיירי, למאי דקיי"ל דאינו חייב אלא אחת בהעלם זו"ז בידו, ולפ"ז ניחא משה"ק תו' מ"ט לא מפרש רבה כאביי, דניחא טפי לאוקומי כולה בחד גונא, ור"ח הוכרח לחלק מכח הברייטא, ועוד דדר"ח ניחא טפי דבגונא דהעלם מלאכות וידיעת שבת חייב עכאו"א דקאמר ר"א מתפרש גם על כל שבת ושבת וגם על כל מלאכה ומלאכה, אלא דבגונא דהעלם שבת מתפרש רק על כל שבת ושבת, אבל לאביי אף בידיעת שבת לא מתפרש אתרווייהו, אלא בידיעת שבת אמלאכות, ובהעלם שבת אשבתות.

ועי' דרבה ידע לברייטא דר"ח, וכיון דע"כ איכא תנא דשבתות כגופין, ניחא טפי לפרושי דבזה נסתפק ר"ע, ועוד דבשלמא אי ר"ע נסתפק בזה, מוקמינן הברייטא כר"א, אבל אי ר"ע ור"א לא דנו בזה, א"כ אין להמציא דר"ע פליג אההיא ברייתא, אבל התו' נקטו דרבה דייק ממתני' דכלל גדול דלא כאביי, ומה שתירצו לא נתפרש כ"כ, אבל כונתם דלרבה נחית התנא לאשמועין ד"ז, וה"ק חייב על כל אב מלאכה ולא על כל שבת, וכן לאביי, וש"מ דלא פשוט ד"ז, אבל לר"ח לא נחית לאשמועין אלא דחייב נמי אכל מלאכה.

וביאור המשנה לר"ח דכל חד מוסיף אחבריו, השוכח עיקר שבת דמיחייב אכולהו חדא, והיודע עיקר שבת, חייב על כל שבת

תוצאות הרבה, ש"מ דלא חשיבא לקבוע היום בפ"ע, ולפ"ז נמצא חידוש גדול דבהעלם זו"ז בידו לצד דחייב על כל מלאכה בפ"ע, ה"נ דהו"ו שבתות כגופין, דהא שבת זו יש בה תוצאות הרבה, ויתחייב אפי' אי ימים שבינתיים לא הויין ידיעה, וכן באות אחת בזו ואחת בזו.

אם תלוי בנידון בהמות כגופין

והנה לרבה משמע דקיבל ר"ע שיש לדמות נדה לשבת אי לאו דבנדה יש שתי אזהרות וא"כ אי בהמות כגופין בדין הוא דשבתות נמי כגופין, מיהו אפשר דהכל לדבריו דר"א קא"ל, לדידי ליכא למיגמר שבתות מנדה ובהמה דהם גופין חייין, והם משתתפין בעבירה, ושייך להתייחס שעשה מעשה בשנים, [וכענין שאמרו ט"ו א' הואיל והוא גרם להן, דבהמה נמי במיתה, והיינו כעין הסברא דשתי אזהרות, אבל עדיפא מינה], דבהני הגופין היא מציאות, ואפי' בשוכח עיקר נדה ובהמה, אבל בשבת רק ביודע שהוא שבת דינן כגופין, והיינו דקא"ל בהמה כשבת, דלפי דבריו אף בהמה ליכא למיגמר מואל אשה דכתיב גבי נדה, אבל אם הסברא דגופין היא במציאות החיות שבגופין, שפיר ילפינן נמי לבהמה, אבל ליכא למיגמר שבתות מינייהו, [מיהו מסברא יתכן לקיים דשבתות כגופין, וכדס"ל לר"ח, אלא דאז מפרשינן שהגזיה"כ דשמירה אחת לשבתות הרבה מיעט שגגת שבת שלא תחשב כגופין, עסק"א], והיינו דקאמר לשון אמרתי לו בהמה כשבת, דזהו לשון שאינו מפורש, דהא ר"א נמי קאמר למילף מבהמה לשבת, ואי למיפלג אתא הול"ל ובהמה מנלן, אבל לפ"ז מתפרש דאיהו ידע שפיר דבהמה כנדה אלא דלדבריו דר"א קא"ל דבהמה צריכה ראי' כשבת, [ואין קו' כ"כ לשוויי פלוגתא בין ר"א ור"ע בזה, כיון שהאמת דר"א מפרש ואל אשה דמעשים מחלקין, וא"כ אף דקאמר לטעמייהו דרבנן, מ"מ י"ל שהטעם שונה לרבנן].

ואם נפרש דברים כפשוטן דלר"ע אף בבהמות אין גופין מחלקין, אין לנו מקור לומר דאיכא מאן דפליג בהא, דאפי' לר"ח דשבתות כגופין, אכתי י"ל דשבת דוקא שיש בה תוצאות הרבה, אבל בהמה גריעא משבת, [מיהו זה תלוי איך מפרשינן בהמה כשבת לר"ח, ועסק"ה דהעיקר דלר"ח גופין מחלקין בבהמה], ולפ"ז יש לפרש ההיא דא"ב מפני שהאיסור באכזריות על הבהמות, ורק בדבר שהעבירה רק כלפי שמיא בעינן גופין כנדה שיש בה שתי אזהרות, ועוד שהמעשה הוא בכל הגוף, [וכעני"ז כתבנו כריתות ס"ז ס"ק י"ב בתמחויין], וכן בתמורה כיון שהאיסור תלוי בכל החפצא, שייך טפי גופין מוחלקין, וביאה שאני שהיא רק פעולה בגוף, [ועיי"ש ס"ז ס"ק י"ב בסוגיא דסנהדרין נ"ד ב', ובההיא דר"נ בר ר"ח], ומה"ט יש לדמות שוחט בחוץ לתמורה, אלא דבתמורה האיסור שייך טפי לגוף, ובחוץ האיסור טפי בגברא, ועי' שם ס"ז ס"ק י"ב, ועיי"ש ס"ק י"א דלדעת הרמב"ן איכא לאוקומי הני בב"א דוקא, וכבר נדחקו בשטמ"ק בהשמטות בזה, וברמב"ם מבואר דבהמה גופין מוחלקין, אלא שאפשר דנקט כן למאי דקיי"ל כר"ח דשבתות כגופין, ותנן דבהמה כשבת, ועי' בספר מרן זללה"ה כריתות בכ"ז, ועמש"כ אאמור"ר [שליט"א] זללה"ה בכ"ז, וגם הגרע"א ז"ל הניח בקו'.

הא דאר"א בהמה תוכיח לכו"ע אין לו ראי' לזה, ולכן נקט בהמה לשון יחיד, שהרי כך היא דעתו של ר"א, וכיון שכבר אומר מסברא נקט לגמרי כדעתו, והיינו דלא מפרשינן בגמ' תני בהמות, דאף אם הראי' לר"ע אליבא דרבה היא מבהמות, מ"מ ר"א אמר בהמה, ור"ע הבין שיש לו ללמוד מזה לבעיא ידי' בבהמות, אלא דהא גופה לא קיבל מיני', ואף לר"ח א"ל בהמה כשבת שג"ז בכלל הספק, מיהו לענין בהמות כגופין מוחלקין לר"ח עסק"ה.

בקושי'ת הגרע"א מה לנדה שכן נהנה

הגרע"א ז"ל הק' היכי מיי'ת מנדה לשבת מה לנדה שכן נהנה כדאר"ש ט"ו ב', ולכאור' נראה דבגופין מוחלקין ממש לא בעינן לנהנה, ורק בתמחויין שבאמת אינן חלוקין זמ"ז, ולקולא מספק"ל, ובבלול או בב"א כחד חשיבי אף בשני זיתים, בזה אמרי' דרק בצירוף הנאת האדם יש לזה חשיבות ליחלק, וה"ה חמשה זבחים דלאו כגופין מוחלקין ממש חשבינן להו, וכמו בנותר דידהו, דאין ע"י הגופין אלא חילוק שני מינים כתמחויין, וכמשנ"ת כריתות ס"ז ס"ק י"ב, דתשובת ר"י מעין בעיא דר"ע, וראי' לזה מאור"ב שאינו נהנה וחשיבי כגופין מוחלקין, ואילו בזבחים קי"ל דלא חשיבי כגופין, (ובאמת הגרע"א ז"ל נתקשה גם בזה מ"ט לא אמרי' גבי ריב"נ ט"ו א' מה לחמותו שכן נהנה תאמר באור"ב שאינו נהנה, מיהו קושיתו שם צ"ב דודאי בגוף אחד אין שום יתרון בנהנה, שהרי אין כאן אלא הנאה אחת, ורק בחילוק הנאות שייך לדון שזה גורם לחלק, וכן סברא דהיא מוזהרת עליו לא שייך במעשה אחד, שאין האיסור על הוגפין המוחלקין, וצ"ת), ועמשנ"ת שם.

מנ"ל לר"א דיש ענין גופין מוחלקין

יש לעי' לר"א מנ"ל גופין מוחלקין, הא לדידי' טעמא דואל אשה הוא משום דמעשים מוחלקין, והנפ"מ לקולא בשתי שבתות, וי"ל דמסברא קים לי' דשני גופין תרי מילי נינהו, ועיקר דבריו להוכיח לר"ע לטעמ' לחומרא, אבל אי מוחלקין לחומרא, מסברא קים לן דבגופין ה"ה לקולא, ולפמש"כ כריתות ס"ז סק"ג י"ז מדברי אאמור"ר [שליט"א] זללה"ה דלענין מלקות מודה ר"א דרק גופין מוחלקין, א"כ דריש מואל אשה לענין מלקות, אלא דלענין קרבן מסתבר לי' דמעשים מוחלקין וכמשנ"ת שם.

ביאור הענין והשו"ט לר"ח דימים שבינתיים בעא מיניה

ה. הא דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק, לכאור' הוא נדון בסברא אם ידיעת ההיתר בינתיים מבטלת העלמה קמייתא, ויש להבין לר"ח מאי ק"ו דקאמר ר"א, ור"ע פריך לי', הרי אם אשכחן בנדה דסברא זו נכונה לחשוב ימי ההיתר כידיעה לחלק, מה ענין לנו בחומר שבשבת או בנדה, ונראה דבחמץ בפסח פשיטא לן שאם חזר ואכל בשנה אחרת אין הימים שבינתיים מחלקין, גם אם אכל מאותה חתיכה, (או אי משכח"ל באופן שזו אותה חתיכה ממש), וכן במעילה שיצא לחולין בינתיים, וע"כ דבנדה חשיבות הגוף מקשר האשה עם החטא של איסור נדה, ולכן כשחל שינוי בגוף חל שינוי בעבירה עצמה, [ובזהו ב"ד באמצע שחלב מותר יש לדון אי דמי לנדה], ולכן חשיבא ידיעת ההיתר כעין ידיעת החטא, אבל בחמץ ומעילה וכיו"ב אין החפצא שנעשה בו האיסור חלק מהעבירה, ולכן אין הידיעה בו משנה, והיינו דאר"א דשבת שיש בה תוצאות הרבה חשובה גוף כמו נדה, שהעבירה נעשית בשבת זו, ולא רק שהגברא עבר על איסור שבת, בלי התייחסות ליום שעבר בו, וא"ל ר"ע דנדה שאני שיש בה שתי אזהרות, וע"כ השינוי קובע לגבי אזהרה דידה, ולגבי דידה מסתברא דהויא ידיעה לחלק, ועכ"פ האשה היא חלק מהעבירה, שהרי גם היא מוזהרת, ולכן הידיעה בה כידיעת החטא.

ולפ"ז אי לאו דחייב על כל אשה ואשה, אף ימים שבינתיים לא היו מחלקין, והיינו דנקטינן נדה שזהו המקור לחייב על כל אשה ואשה, דמזה חזינן שהעבירה בכל אשה כאיסור אחר, ולכן הידיעה בהיתר שלה קובע, ובזה ניחא הא דאמרי' בגמ' דמיבעיא לי' אי שבתות כגופין, והדר בעי בגמ' ושבתות במאי, דבאמת גם הא דימים שבינתיים הויין ידיעה תלוי בחשיבות השבת כגוף בפ"ע, כדמוכח

מהק"ו, ומהא דלכתר דידע ר"ע בנדה אכתי נסתפק בשבת, ועד"ז כבר כתב אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה עיי"ש.

מיהו בין בנדה בין בשבת מדין ידיעה הוא, ובשוכח עיקר נדה אע"פ שטבלה בינתיים אין ימים שבינתיים מחלקין, (וכן בשפחה חרופה אם נתגרשה וחזרה ונתקדשה, אינו חייב אלא אחת אע"ג דגופין מחלקין בה), והיינו דתלינן לה בפלוגתא דר"ג ורבנן אם יש ידיעה לח"ש.

הא דאר"א דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק בנדה, ע"כ ה' ידוע לו דאין חולק בזה, שהרי לדידי' אין נפ"מ בזה כיון דבלא"ה מחייב על כל ביאה וביאה, ור"ע נמי ידע לה, וע"כ שנסתפק אי שבת חשיבא כגוף לענין זה כמו נדה.

והא דא"ל הבא על הבהמה יוכיח, ביאר אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה דאף לר"ח ראיתו מגופין דבהמות, דכיון דחזינן דאף בבהמה כל גוף עבירה בפ"ע, ה"ה שבת, ובאמת ראוי אלימא היא לפמשנ"ת ולא מיבעיא לי' הסברא של ימים שבינתיים, אלא כמה חשובה השבת גוף העבירה שהידיעה בימים שבינתיים תחלק, וכיון דא"ל בהמה כשבת וקיבלה מינ', ש"מ דגופין דבהמות נמי מחלקין, ועי' להלן.

בהא דגמר מתוצאות שבת הא אתם בידיעת שבת קיימינן

ויש לעי' כיון דבידיעת שבת מודה ר"ע דשבתות כגופין, א"כ מאי ק"ו דשבת יש בה תוצאות הרבה, הרי תוצאות הרבה בידיעת שבת ניהו, ובזה באמת מודה ר"ע, ולאו קו' היא דכי היכי דגמרי' בנדה מהא דגופין מחלקין לימים שבינתיים לענין ידיעה, אע"ג דבזה ליכא גופין מוחלקין, ה"נ בשבת גמרינן משבת שהגופין מוחלקין, לשבת שיש ידיעה בימים שבינתיים, ובאמת לא גמרי' דלהוי לגמרי כגופין מוחלקין, וכמשנ"ת, ולפ"ז הדרא

קושיא לדוכתה מאי קאמר בהמה תוכיח, נהי דגופין מוחלקין מחלקין בה, זה גם בשבת, ואנן בעינן למיגמר לגוף אחד, וזה לא אשכחן בבהמה, וכן ר"ע דקאמר בהמה כשבת, דהיינו שגם בזה ה' מסופק, במה נסתפק בבהמה, הרי בבהמה בגופין מוחלקין דינה כידיעת שבת דהגופין מחלקין אף בהעלם האיסור לגמרי, ואף לקולא אי הוה משכח"ל, ולענין שבת מספק"ל רק שיהיו הימים שבינתיים כידיעה, ואפשר דבאמת בגופין דבהמה לא נסתפק ר"ע, אלא שהי' סבור דאי הוה משכח"ל ימים שבינתיים בבהמה הוי כמו בשבת, ור"א א"ל דלא מסתבר לחלק בין בהמה לנדה כי היכי דעיקר דין גופין גמרי' בה מנדה, ומדוקדק הא דקאמר הבא על הבהמה יוכיח ולא פירש כדמפרש בקטנות, מפני שהוכחתו בסברא שאין לחלק בביאות, מאחר שגופין מחלקין, וקיבלה מינ', [ולפ"ז נדון גופין מוחלקין דבהמה, ונדון שבתות כגופין בידיעת שבת, שוין, ולר"ח פשיטא לן בתרווייהו דמחלקין, ולרבה ס"ל דתרווייהו ליכא למיגמר מנדה שיש בה שתי אזהרות].

בדברי הראשונים ז"ל בשבת שפירשו הספק של ר"ע בעיקר הסברא אם ימים שבינתיים מחלקים ו. הראשונים ז"ל בשבת נקטו דהנדון בימים שבינתיים אי הויין ידיעה לחלק, הוא בעיקר הסברא אי בכה"ג חשיבא כידיעה, והקשו דסברא זו בשבת הוא דכתיבא כדרשין בגמ' שם, [וקושייתם לר"ח, דלרבה לא איירי בה ר"ע], ולפמשנ"ת לעיל לא נסתפק ר"ע בעיקר הסברא דידע שפיר שבנדה הדין כן, והנדון רק כמה חשיבא השבת כגופין, וא"כ גם אי דרשין בשבת שמירה לכל שבת ושבת היינו לומר דהשבתות כגופין דנדה, וממילא נדע מסברא דימים שבינתיים מחלקין, וכיון שכן לר"ח נמי ל"ק, דכיון דעיקר קרא לומר דשבתות כגופין, הרי ר"ע נסתפק לבתר דידע דבידיעת שבת שבתות כגופין, ושפיר איצטריך לי' קרא להכי,

באמת שבתות כגופין, אלא דר"ע לא ס"ל הכי ניחא, ויתיישב נמי ברייתא דר"ח אף לאביי.

כריתות ט"ז ב' תוד"ה אמר ר"ח

ז. ט"ז ב' תוד"ה אמר ר"ח כו', לכאור' איצטריך לאשמועין דשתי אותיות משתי שבתות מצטרפות אף בשוכח עיקר שבת, דסו"ס אף אחת מהשבתות לא נתחללה במלאכה גמורה, ומש"ה איצטריך לאתויי הברייתא דחייב, ועסק"א.

כריתות י"ז א' דתניא ארשב"א כו' ביאור הענין

ח. י"ז א' דתניא ארשב"א לא כך שאלו כו', אם נפרש דעל ימים שבינתיים שאלו, הר"ז מתפרש כמו לר"ח, דבמתני' נמי אייתנן מגופין דבהמה לענין ימים שבינתיים, והענין כמשנ"ת לעיל דר"א לא נסתפק בעיקר הסברא דימים שבינתיים אי הויין ידיעה, אלא עד כמה גוף הנדה והשבת חלק מהעבירה, שהידיעה בה משויא לה כעבירה מחודשת לאחר ידיעה, וא"ל הבא על הקטנות יוכיח דחשיב כל גוף לעצמו אע"פ שאין בה חיוב, אבל מגדולות אינו מוכיח דכיון דאיכא חיוב על כל אחת לעצמה, דמיא לתוצאות הרבה דשבת, דהא ר"ע נסתפק באשתו נדה אע"ג דידע דגופין מחלקין, וכשהשיבו דבקטנות גופין מוחלקין, אפשר דר"ל כמ"ש במתני' דיש בהן אזהרה לאח"ז, אלא שלא הוצרך לפרש לפי שלא הוזכר טעם זה, ולפ"ז יש לפרש דאייתי לי' מגופין מוחלקין דבהמה, אלא שאין בה הטעם דגופין מוחלקין דקטנות, וכדמתפרש במתני'.

[ואמו"ר [שליט"א] זללה"ה כתב דאי לא ק"ו הוה מוקמינן קרא לידיעת שבת, ור"ל אף לשיטת הראשונים ז"ל דשני נדונים שונים הם, אבל לפמשנ"ת בדברי אמו"ר [שליט"א] זללה"ה במתני' וכמשנ"ת סק"ה הרי זה ממש אותו נדון בחשיבות הגופין דשבת].

ובאמת ר"א לטעמ' ע"כ לית לי' הני דרשות, דהא מחייב על כל מעשה בפ"ע, ובנדה מצינו דאע"ג דהעלם נדה בידו חייב עכאו"א, ולא משמע דשבת נתחדש פטור טפי מבעלמא, דשבת חמירא טפי ובחומרות שבה הוא דממעטין העלם שבת, וכמו שביאר אמו"ר [שליט"א] זללה"ה שם, וגם לא מסתבר למידרש מהני קראי קולא מחודשת בשבת, ולפ"ז אף השוכח עיקר שבת חייב על כל מעשה ומעשה, וכולה מתני' דלא כר"א, וכיון דר"א לית לי' האי דרשא ש"מ דזה אינו מחייב למידרש, וע"כ דאסמכתא היא, או דלבתר דאיכא טעמא מפרשינן קרא הכי, ועמש"כ עוד בזה אמו"ר [שליט"א] זללה"ה שם ס"ק כ"א.

איך מתפרש לפירושא דאביי

יש לעי' לאביי מאי מייתי מנדה, הא בנדה גופין מחלקין, וי"ל דמ"מ לענין חשיבות באותו גוף שפיר יש יתרון לשבת, וכמשנ"ת הענין בסק"ה, ברם צ"ב מאי מייתי מבהמה, הא כל הסברא בבהמה היא מכח גופין מוחלקין, וע"כ דבהמה לאו כשבת, אף לפמשנ"ת לעיל דראיתו מאילו משכח"ל ימים שבינתיים בבהמה, דכ"ז רק מכח גופין מוחלקין ממש, ואם נימא דמודה אביי דלר"א

סימן ט

בדיני מתעסק

תולש מקום החיבור, ויש להסתפק אם לרבא בגונא דאביי לא איצטריך קרא דפטור, או דס"ל דתרוייהו מתמעטין מבה, ועכ"פ פטור מתעסק הוא שאינו יודע שהוא עושה מעשה זה, ולא רק חסרון ידיעה הלכתית, ועי' לקמן סק"ה בביאור כל האופנים דאביי ורבא שבת ע"ג א'.

מ"ט קסבור שומן פטור אם צריך שינוי במעשה

ויש לעי' א"כ מ"ט אמרו שבת ע"ג א' דאכל חתיכה וסבור שומן הוא ונמצא חלב חשיב מתעסק, הרי אין כאן חסרון במעשה אלא בידיעה שזהו שומן האסור, ואפשר לומר דחלב ושומן כשני מינים הם לענין זה, שהרי תכונתם שונה כמבואר ברמב"ן פ' ויקרא, ועי"ש שהביא מהגמ' כן, וכ"כ במנחת ברוך ס"י דאף דהוה מב"מ מ"מ טעמם שונה זה מזה, ולפ"ז אם היתה חתיכת בשר נותר וסבור חולין הוא לא חשיב מתעסק, ואפשר דברואה החתיכה לפניו וטעה בהבחנתה לא מיקרי מתעסק, ורק כשהחתיכה בתוך פיו ואינו יודע מה בפיו, דומיא דרוק, בזה חשיב מתעסק, ואף שמתחלה הכניסה בטעות דשוגג, מ"מ בשעת בליעה ה' מתעסק, ואפשר דהא דסבור שומן הוא מיידי בהלכה ידו בטעות ונטל החלב, ולכן דמי למתעסק, ולשון הגמ' שגג בלא מתכוין משמע כן, מדלא קאמר שגג סתם, ומשמע שנוסף כאן בשגגה גם אינו מתכוין, ועי' לקמן סק"ב בכ"ז, ולפ"ז בסבור שומן הוא בחתיכה אחת חייב, ולא האריכו בגמ' כיון דבחלבים בכל גוני חייב, מיהו דוחק דלא הוי דומיא דנתכוין לחתוך את התלוש.

כריתות י"ט ב' מתעסק דמאי כו' ביאור תוכן השו"ט, ואיזה מתעסק צריך פסוק

א. כריתות י"ט ב' מתעסק דמאי כו' ואי מתעסק בשבת כו', תוכן הדברים לפי' תו' בשטמ"ק ובשבועות ובשאר דוכתי וכן פי' הראשונים בשבועות י"ט א', [מיהו לשון הרמב"ן והראשונים שם צ"ת עמש"כ בזה לקמן סק"ה], דהא דאמרינן דלא מיתוקמא במתעסק דשבת אלא כדרבא ואביי, היינו משום דמתעסק דשמואל מימעט ממלאכת מחשבת, ולא איצטריך בה למעוטיה, ומשו"ה מוקמינן לה בנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר, והיינו שנמצא שהוא מחובר שנתקיימה מחשבתו לחתוך לעצמו הפרי הזה, אלא שלא ידע שהוא מחובר, אבל נתכוין ללקט תאנים וליקט ענבים הרי לא נתקיימה מחשבתו, ומימעט ממלאכת מחשבת, ולכן לא מיתוקמא מתעסק דר"א בהכי, ומתני' דתאנים נתבאר בגמ'.

וביאור לשון מתעסק הוא שאינו עוסק בדבר זה, אלא כאילו מופעל ע"י אחרים ולבו בל עמו, [ולשון רש"י סנהדרין ס"ב ב' דמתעסק היינו שאינו מתכוין בד"ז כלל], ולכן המכוין להגביה פרי תלוש מן הקרקע ועם הגבהתו נחתך מחיבורו לקרקע, הרי הוא כמתעסק לגבי מלאכת תלישה, כי לא ידע המציאות שהוא תולש כעת, ולרבא אף החותך פרי וחסב שהוא תלוש ונמצא שהוא מחובר כיון שלא ידע שבחיתוך זה הוא עוקרו מגידולו הו"ל מתעסק, אבל לאביי כה"ג חייב כיון שאין חסרון ידיעה במעשה החיתוך, אלא במקור חיבורו של הפרי, משא"כ במגביה את המחובר ותלשו עי"ז, שלא ידע כלל שהוא

בדין החליף המינים ע"י שהלכה ידו, ובהא דפריך לשמואל מתינוקות

ונתכוין ללקט ענבים אלו, והלכה ידו על ענבים אחרים, נהי דהוא מתעסק שלא ידע שהלכה ידו על אחרים, מ"מ אין בזה חסרון במעשהו, כיון שידע שהוא תולש ענבים, ולכן מתמעט רק ממלאכת מחשבת, ובשאר איסורים הלכה ידו חייב, ולא דוקא בחלבים ועריות, כיון שהמעשה בכונה מושלמת.

ולפ"ז הא דפריך לשמואל מתינוקות, אע"פ שלא הלכה ידו בלא ידיעתו, אלא טעה והחליף התינוקות, מ"מ לענין מלאכת מחשבת יש לפטור אליבא דשמואל, והא דמשני הנח לתינוקות כו' מתעסק נמי חייב, היינו רק מתעסק שנתמעט משום דלאו מלאכת מחשבת, ולאפוקי מתעסק גמור דפטור אפי' במתקן וה"ה בחובל, אבל כאן לאו מתעסק גמור הוא שהרי לא נעשה דבר שלא במתכוין, וה"ק כיון דמקלקל בחבורה כשרוצה לקלקל חייב, ה"ה כשטעה ולא רצה למול את זה, מיהו מתעסק גמור שפטור בכל התורה פטור אף בחבורה, [וצ"ע בתו' שבת ע"ה א' ד"ה מתעסק, וי"ל דכונתם מתעסק דמלאכת מחשבת], אבל כאן לאו מתעסק גמור הוא כיון שמל את התינוק שרצה, אלא שטעה בו, ואם חתך יבלת שחשב שהיא בשר המת, נמצא שהי' בשר חי וחבל, פטור משום מתעסק דעלמא, וכמו מתכוין לחתוך את התולש, ומה שחשב שזו מילה המותרת בשבת לא חשיב מתעסק, כיון שיודע שמל, והו"ל ככל שוגג, וכמו בדאיכא רק תינוק אחד וסבר שצריך למולו היום, שאין כאן אלא טעות, כ"כ בשטמ"ק בשם תו', ועמשנ"ת בכל זה לקמן סק"ד.

בפסחים ל"ג א' דמשמע דגייז חולין ועולה חשיבי מתעסק

בפסחים ל"ג א' אמרין דמתעסק במעילה חייב משא"כ בשאר מצוות, ומר

בריה דרבינא מפרש שאם נתכוין להתחמם בגייז חולין ונתחמם בגייז עולה חייב, ורנב"י מפרש שאם הושיט ידו לכלי ליטול חפץ וסך ידו בשמן של קודש שמעל, ויש לעי' מ"ט חשוב מתעסק כשטעה בין גייז חולין לגייז עולה, הרי מעשה שניהם שוה ויש כאן רק טעות בידעה, [ולפי מה שצדדנו לעיל דלא חשיב מתעסק בחיסרון ידיעה קשה], ובגמ' שם הביאו דכוותה בשאר מצוות שפטור, בגונא דמתעסק שנתכוין לחתוך את התולש וחתך את המחובר, ולפרש"י דמייירי בידע מה הם גייז העולה, אלא שהלכה ידו בטעות לגייז העולה, י"ל דבכה"ג דמי למתעסק, כיון שהטעות במעשה ולא בידיעה המוקדמת, [וכדמתפרש בכריתות י"ט א' נתכוין ללקט כו' שהלכה ידו], ואמנם בשניהם גייז עולה אפי' הגיזות שונות זמ"ז, לא חשיב מתעסק, כמש"כ לעיל בענבים ותאנים, אבל בעולה וחולין חשיב שמעשה המעילה נעשה בלא מתכוין ולא במתכוין שטעה, ול"ד לגייז עולה שהחליפום דחשיב שוגג, לפי שמתכוין לגיזין שלפניו, והטעות בחסרון ידיעה בלבד, ועי' מנחת ברוך שכבר נתבאר כ"ז, מיהו אכתי קשה דאי מייירי בנתחלפו ע"י שהלכה ידו א"כ בזה לא מצינו פלוגתא דאביי ורבא, ולקמן סק"ד כתבנו דלאביי פטור גם בהלכה ידו במין אחד, ולכן הוצרך רנב"י לאוקומה בנתכוין להגביה, וצ"ע.

בזבחים מ"ז א' במתעסק בקדשים דסבור חולין חשיב טיגוי במעשה

בזבחים מ"ז א' אמרין דשוחט קדשים וסבור חולין הן שחיתו פסולה, כיון דמתעסק פסול בקדשים, ומתעסק דקדשים דפסול היינו שלא נתכוין למעשה שחיטה כלל, ופי' תו' שם שידע שחותך סימנים, אבל לא נתכוין להיתר שחיטה, ויש לעי' היכי ילפינן מזה לפסול סבור חולין הם, הרי בטעות כה"ג לאו מתעסק הוא, ובשחוטו חוץ יש לחייבו כדין שוגג, ואפשר דכיון דאשמועינן קרא

מפני שלא נעשית מחשבתו קשיא לן דליפטר, ודכוותה בשאר איסורים חייב.

בטעמא דלא חשיב מתעסק בהיתר

שם והא תינוקות דכי מתעסק דמי, לכאורה לשון מתעסק שייך רק בשני תינוקות ובשני דברים, דבזה נופל לשון מתעסק בדבר אחד ועשה בשני, אבל תינוק אחד וסבור שנולד בשבת אין נופל ע"ז שם מתעסק אלא שוגג, ואמנם כן דטעמיה דר"י בטעה בדבר מצוה הוא ג"כ דוקא בשני תינוקות שיש לפניו דבר מצוה באמת, אבל אם טעה שחשב שיש לפניו דבר מצוה לא מיקרי טעה בדבר מצוה, [עי' שבת קל"ז א' שלא ניתנה שבת לידחות אצלון], ולפ"ז אפשר דבתינוק אחד בכל מילי חייב, דלא מיפטר משום מלאכת מחשבת אלא כששייך לקראו מתעסק, והיינו שטעה והחליף את מה שהי' צריך לעשות ועשה באחר, אבל אם השלים חפצו מיקרי מלאכת מחשבת בשוגג, ועי' לקמן סק"ו דאפשר שביודע שיש כאן מקום להחליף והכריע בדעתו שזהו שנולד בשבת לא חשיב מתעסק כיון שיודע הספק והכריעו בדעתו לחוד.

ובשטמ"ק בשם תו' ביארו דלא חשיב מתעסק בהיתר, כיון שאף התינוק שמצותו למול בשבת מלאכה היא אלא שדוחה את השבת, ולא חשיב מתעסק בהיתר שפטור בכל התורה אלא כשמתעסק בהיתר גמור כמו תלוש ומחובר ושומן וחלב, [וכ"כ במנחת ברוך ובחזו"א הוריות סט"ו סק"ט], והגרע"א ז"ל כתב שדוחק לחלק כן, והיינו מפני שהוא מפרש דכל מתעסק בדבר המותר פטור, מפני שחשב שזהו דבר המותר, ולא מפני שעוסק במעשה אחר וחסר בהשתתפות האדם בחטא, אלא מפני שדעתו להיתר, ובזה אין חילוק מאיזה טעם זה מותר, [ומה"ט ס"ל דמתעסק חשיב עבירה אלא שפטור מחטאת, כיון שאין חסרון בחשיבות המעשה], אבל אם פטור מתעסק מפני שחסר במעשה האדם מובן שפיר

פסול מתעסק בלשון ושחט את בן הבקר לפני ד', ולעכב מלרצונכם תזבחוהו, אין לנו להכשיר אלא במכוין לשם שחיטת קדשים, דנהי דאיצטריך קרא לעיקר כונה דשחיטה בקדשים, מ"מ לבתר דהצריך קרא כונה מיוחדת בקדשים, אין לנו להכשיר מתכוין לשם חולין בלא ראי', דמסתבר לפרש שמה שהצריכה תורה כונה בקדשים זהו בגלל חשיבות הקרבן לפני ד', וא"כ גם בסבור חולין הוא חסר במעשה ההקרבה, ואין להקשות א"כ נימא דעיקר קרא להצריך זביחה לשם קדשים, אבל שלא לשם זביחה אף בחולין פסול, ובחולין ל"א ב' ילפינן מקדשים להכשיר בחולין עי"ש, דכיון דקרא כתיב ושחט את בן הבקר עד שתהא שחיטה לשם בן בקר, ש"מ דאיצטריך קרא לשחיטת בן בקר ולא רק לשחיטת קדשים, אלא דלבתר דכתיב הכי מפרשין טעמא דקרא דבעינן זביחה לשם ד', דלענין עיקר השחיטה להוציא מידי נבילה אין לחלק בין קדשים לחולין, - בלשון קצרה דקרא דקדשים אשמועינן שחיטה לשם מצות קדשים, ומינה דבחולין א"צ לשם מצות שחיטה, דאין לפרש שנתחדש בקדשים רק הכונה שלשם מצות שחיטת חולין, דאם בחולין אין ענין בזה, למה שנחדש כן בקדשים, והערוני די"ל שאם הי' דין כונה לשחיטה בחולין הי' פירושו כונה למצוה, וממילא בלא פסוק הוה מצרכינן בקדשים כונה למצותן.

כריתות י"ט ב' והא תינוקות צ"ע דתינוקות כתאנים וענבים דפטור לר"י

ב. כריתות י"ט ב' א"ל רבא לר"נ והא תינוקות כו', לכאורה הקושיא לכו"ע דהא תינוקות כתרי מיני דמו, ותנן בהדיא דנתכוין ללקט תאנים וליקט ענבים פטר ר"י, ואפשר לחלק דהתם מיירי בהלכה ידו על הענבים שטעה במעשה, וכאן מיירי בנתחלפו לו התינוקות שטעה בידיעה, אבל המעשה הי' בשלימות הידיעה והרצון, ורק

לחלק בין מלאכה המותרת מדין דחייה, לבין דבר המותר לגמרי.

בטעמא דפטרו קסבור שומן הוא

מיהו אכתי יש לדון אם בחלב ושומן לפניו ג"כ יש פטור מתעסק [אי לאו טעמא דשכן נהנה שכל מתעסק חייב], דלענין מתעסק שלא נעשית מחשבתו שפיר יש לדמות חלב ושומן לתלוש ומחובר, אבל לענין מתעסק שחסר במעשה ופטור בכל התורה, בזה משמע דלדעת תו' פטור כיון ששומן היתר גמור הוא, ולדעת המנחת ברוך כיון שהמעשה שוה לא מיקרי מתעסק, מיהו גם לדעת תו' לא שמענו אלא בחלב ושומן לפניו ששייך לומר שהוא כמתעסק בשומן, וכמו שכתבנו לענין מתעסק דמלאכת מחשבת דמיירי דוקא בשני דברים, ה"ה לענין מתעסק דכל התורה לא שמענו אלא כשיש היתר לפניו ושייך להגדירו כמתעסק בהיתר, לא מיבעיא בהלכה ידו והחליף, אלא אפי' בהחליף בדעתו מ"מ כיון שיש כאן היתר חשיב שפיר מתעסק בהיתר, אבל כשאין כאן היתר חשיב רק טעות בדעתו.

מיהו בלשון תו' והרמב"ן שבת ע"ב ב' משמע שכל חלב שסבור שומן הוא מיקרי מתעסק, וכ"מ בתו' כריתות י"ט ב' דשוגג דכל התורה באומר מותר, (ואף דיש לדחות דלא נחתו לזה, ועיקר כונתם שאכל את החתיכה שנתכוין לה אלא שטעה והחליפה באחרת, אבל סתמות לשונם משמע דמיירי בחתיכה אחת בלבד), דומיא דנתכוין להגביה את התלוש ונמצא מחובר, שו"ר בתו' הרא"ש שהקשה בהדיא דהו"ל למימר דומיא דשבת היו לפניו חלב ושומן ונתכוין לאכול השומן ואכל החלב, הרי מפורש דמיירי בחתיכה אחת בלבד, מיהו לשון הגמ' שגג בלא מתכוין משמע טפי מסתם שוגג, ולדעת המנחת ברוך דאכילה אחרת היא, כיון דחלב ושומן כשני מינים הם לענין זה ניחא, מיהו בלא"ה ניחא

כיון דס"ל דסבור שומן קיל משוגג דאומר מותר, ע"כ להוסיף כאן לשון שגג בלא מתכוין, שו"ר שאאמו"ר [שליט"א] זללה"ה כתב בס"ו סק"ד דלשון שגג בלא מתכוין משמע שאינו מתעסק גמור אלא שוגג, ולכן פירשוה אביי ורבא בכה"ג.

שם א"ל הנח לתינוקות כו', צ"ע למה לא אמר **הא** מני ר"ש היא, והוכחות לכך דמילה שלא בזמנה אינה קלקול

ג. **שם** א"ל הנח לתינוקות הואיל ומקלקל בחבורה חייב כו', יש לעי' הרי שמואל ס"ל כר"י דמשאצל"ג חייב, ולדעת רש"י והרמב"ן שבת ק"ו א' מה"ט ס"ל דמקלקל בחבורה פטור, וא"כ היכי מוקים שמואל סתם מתני' דלא כהלכתא, ועוד דהו"ל קסבור האי תנא מקלקל בחבורה חייב, דכיון דפלוגתא דתנאי היא לא הו"ל למיסתם בפשיטות, ותירץ ב"א ה"ר שלמה נ"י דמתני' דמחייבא על מילת תינוק שלא בזמנו מוכחא דמקלקל בחבורה חייב, שהרי אין מצוה במילה זו ואין כאן אלא קלקול, ואפי' להסוברים דא"צ הטפת דם ברית, מ"מ השתא לאו מצוה קעביד וחשיב מקלקל, דעיקר מה שמילה לא חשיבא מקלקל לר"י, היינו דמצוה היא דבר שחוץ לגופה ולר"י סגי בהכי לאחשובה מלאכה, וא"כ השתא דלאו מצוה היא הו"ל מקלקל, וגם הפסד המצוה חשיב קלקול, [מיהו יש לדחות דסו"ס הרויח תיקון הערלה ולא חשיב מקלקל בזה, עפיה"מ שהובא לקמן, וגם תיקון זה כתיקון מצוה חשיב, ובפסחים ע"ג א' אמרו סגי בתיקון להוציאו מידי נבילה ומידי אבר מן החי, ומשמע דסגי בתיקון כל דהו, וי"ל דשחיטה דרך העולם היא, משא"כ מילה, והערוני דע"כ חילוק זה אמת לר"ש דלא חשיב מילה תיקון אפי' בזמנה, ויליף מינה מקלקל בחבורה, וע"כ דשחיטה שאני שלכך נוצרה הבהמה, מיהו לאו רא"י היא דהא סוגיא דפסחים לר"י איצטריך דלדידה מילה תיקון חשיבא].

שם כיון דמקלקל בחבורה חייב כו' יש לעיין
דהא התם ניחא ל' לקלקל

שם כיון דמקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב, יש לעי' בשלמא מקלקל בחבורה, כיון שנתכוין לקלקול זה, שפיר חייבתו תורה, כיון דמלאכת חובל עיקרה קלקול קצת, אבל מתעסק שלא נתכוין לכך, מנלן דחייב, הרי ודאי בעינן מלאכת מחשבת גם בחובל, עכ"פ להרמב"ן דלר"ש דמחייב במקלקל בחבלה ס"ל דמשאצ"ג בחובל פטור משום מלאכת מחשבת, ואפשר דהיכא שנתכוין לחבורה של קלקול ונתחלף לו חבורה בחבורה שיין לחייבו, דכיון שבלא"ה מקלקל הוא ואין מחשבתו של דעת גמורה, א"כ גם השינוי אינו גורם פטור כ"כ, דהא בשאר איסורים כה"ג חייב, וחידוש התורה דבעינן מלאכת מחשבת, לא נאמר במלאכה כזו, וכיון שכן תו לא מיפטר בנתכוין לחבלת תיקון ונתחלף לו, דסו"ס יש גם במחשבתו של הטעות מספיק כדי לחייבו, דהא מיירי במתכוין לחבלה שעושה, אלא שיש לו טעות מעיקרא בעיקר רצונו, ודיינינן ליה כמתכוין לקלקל, ואין לנו ענין במחשבתו הראשונה.

ובני יוסף נ"י העיר דיש ליישב בפשיטות טפי די"ל דבהלכה ידו ונתחלף ממקלקל למקלקל פטור, וכאן אי לאו דמקלקל הוא הי' חייב על תיקון המילה, כיון שנתכוין לתינוק זה ולא הלכה ידו בטעות (עסק"א בזה), ונמצא שרק הקלקול גורם לפטור דחשיב לא נעשית מחשבתו, מפני שתינוק זה מקלקל הוא, אבל הי' סבור שרוצה ענבים ולקט ענבים אע"פ שבאמת צריך תאנים חייב, וכיון שרק הקלקול גורם הפטור, ניחא דבחובל חייב, ובזה ניחא דאע"פ שאינו מקלקל גמור כיון שתיקן במקצת שיהא מהול, אפ"ה חשיב שאינה מלאכת מחשבת בנתחלפו לו.

ולפ"ז מתני' דתינוקות אליבא דר"א ור"י דלא כר' יהודה וס"ל דלא נחלקו ר"א ור"י אלא במל של ע"ש בשבת דהוי תיקון, ומדוקדק בגמ' שהזכירו בברייתא רק ר"ש ור"מ, [ונגסת הראשונים ר"ש ולא רשב"א, מיהו רשב"א נמי מצי סבר כר"ש דמקלקל בחבורה חייב, מיהו עי' תו' צ"ד ב' דר"א סבר כר"י וא"כ תיקשי דר"א אדר"א, ועי"ש עוד בתו' דמאן דמחייב בכלי סבר כר"י ושם איתא דרשב"א מחייב, אלא די"ל שהתו' לשיטתם ק"ו א' דאף לר"י אפשר דמקלקל בחבורה חייב, וכ"כ בכריתות כ' א'], ויש להעיר שהרמב"ם בפ"ב משגגות ה"ח כתב דחייב בתינוקות, [שו"ר בפיה"מ עי' בסמוך דלשיטתו לק"מ], ואיהו פסק כר"י דמשאצ"ג חייב, והו"ל למיפסק כר"י דמקלקל בחבורה פטור, וכ"כ בפ"א הי"ז מה' שבת ובפ"ח ה"ז, דמקלקל בחבורה פטור, שו"ר בשאגת אריה סי' נ"ב בזה.

שו"ר בתורע"א שהעיר ע"ד תוי"ט שכתב שם פיה"מ להרמב"ם דמילה מתקן הוא, הרי בגמ' מבואר דהאי תנא ס"ל מקלקל בחבורה חייב, ומשמע דלא קשיא ליה לחשוב המילה תיקון, אלא שא"צ לדחוק בזה כיון דמתני' ס"ל דמקלקל בחבורה חייב, ולפמשנ"ת הא דמוקים מתני' כר"ש היינו משום דמבואר דמילה קודם זמנה חייב וש"מ דמקלקל בחבורה חייב, מיהו בפסחים ע"ג א' יש ראי' לדבריהם דסגי בתיקון כל דהו וכמש"כ לעיל, מיהו י"ל דכאן פטור משום מלאכת מחשבת דכיון שנתחלף לו וגם יש בזה קלקול לכן פטור לשמואל, אע"פ שאין זה מקלקל גמור, עי' להלן, אבל עדיין לא נתיישב דהו"ל דקסבר מקלקל בחבורה חייב, ולא לסתום בפשטות, ואפשר דר"ג סבר הכי, ואמנם שמואל לשיטתו הי' משיב הא מני ר"ש היא כו'.

בדברי הרמב"ן שיש חילוק בין תינוקות לשאר זבחים

שו"ר ברמב"ן שבת ק"ו א' שהביא דברי התו' דשחט קרבן בשבת וסבור פסח הוא חשיב מתעסק, והרמב"ן סיים ועוד יש חילוק גדול בין מתעסק דשני תינוקות לשאר הזבחים, ומשמע שר"ל דאין פטור מתעסק דמלאכת מחשבת אלא כשיש לפניו שני תינוקות והחליפן, ולא דוקא עומדין לפניו, אלא ששניהם מוטלין עליו לתקנם, אבל היכא שנתכוין לקרבן זה אע"פ שטעה חשיבא שפיר מלאכת מחשבת, ורק כשיש שנים לפניו והחליפן, דניכר השני לפניו שטעה בו, בזה פטר שמואל והיינו דקרי ליה מתעסק, ולפ"ז י"ל שאין פטור מתעסק בההיא דפסחים, דכיון שיודע שעושה מלאכה, אין כאן פטור מתעסק כמ"ש תו' שבשטמ"ק, וגם פטור מתעסק דמלאכת מחשבת ליכא, כיון שדעתו לשחוט קרבן זה, ורק בשנים שלפניו חידש שמואל פטור מתעסק משום מלאכת מחשבת, מיהו בהלכה ידו איכא פטור מתעסק אפי' באבד מלקט מלבו, שנתקיימה מחשבתו.

שם איתיביה ר"י לשמואל כו', משמע דתאנים וענבים פטור בכל התורה בהלכה ידו

ד. שם איתיביה ר"י לשמואל כו' הב"ע כגון שאבד מלקט מלבו כו', מהא דמסיים במתני' א"כ למה נאמר אשר חטא בה כו' יש ללמוד דהא דפטר ר"י במתכוין ללקט תאנים וליקט ענבים היינו מקרא דאשר חטא בה, דמיירי באופן שאין לפטרו משום מלאכת מחשבת כיון דאיתעבידא כונתו למסקנא דשמואל, ולרב יהודה כיון שנתכוין למלאכה זו הרי יש כאן מלאכת מחשבת דהיינו מחשבה למלאכה זו, ולא חשיב חסרון במלאכת מחשבת אלא שוגג, אבל מקרא דבה ממעטין הלכה ידו, כיון שלא נתכוין לחטא בה, וזהו פטור בכל התורה.

בביאור המשך המשנה והגמ', ועל מי קאי ותמה אני

ולפ"ז לר' יהושע נתכוין ללקט תאנים והלכה ידו על הענבים פטור בכל התורה, נתכוין לתאנים אלו והלכה ידו על תאנים אחרים פטור רק בשבת, ואם אבד מלקט מלבו וקצר מה שרצה באמת בתחלה בתאנים ותאנים חייב אף בשבת, ובתאנים וענבים פטור בכל התורה.

ולר"ש ורש"ז פליגי ר"א ור"י רק בשני שמות ולר"י אף בשם אחד, ויש לעי' מהו פירוש המשנה א"כ למה נאמר אשר חטא בה דבפשוטו מיירי אליבא דר"י, [וגם מסוגית הגמ' לעיל נראה דפרט למתעסק דמתני' לא קאי אר"א, דהתם סתמא דגמ' משני הכין], דאם נימא דתמה אני אם פטר בה ר"י קאי רק אשם אחד, א"כ ל"ק למה נאמר אשר חטא בה, דאיצטריך לשני שמות, ודוחק לומר דפרט למתעסק קאי אשני שמות, דמ"ט קרי ליה סתמא מתעסק, הרי גם בשם אחד מיירי בהלכה ידו ונתחלף לו, וכיון שנתכוין למלאכה לא מתעסק קרינן ליה, וגם הלשון ל"מ כן.

ואפשר לפרש דתמה אני אם פטר בה ר"י קאי אפי' אשני שמות, דכיון שנתכוין למלאכה חייב, ובשבת מיירי באבד מלקט מלבו, ובשאר מצוות מיירי בכל ענין דחייב, ולפ"ז פרט למתעסק ר"ל שנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר, ובשבת מיירי באבד מלקט מלבו שמעיקרא למחובר הי' צריך, אבל ק"ק דבמתעסק בהיתר אפי' באותה חתיכה אמרינן דפטור, ולא צריכין לאוקומי בהלכה ידו מתאנים לענבים, ואפשר לומר דאה"נ ומתני' בכל מתעסק מיירי, וע"ע משנ"ת לקמן ס"ק י"א.

נתכוין לחתוך תלוש זה וחתך מחובר אחר ויש להסתפק בנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר לר"א אליבא דאביי

ולקט תאנים ואכלן, ונתברר שאינם טובים לרפואתו, וכי חסר במלאכת מחשבת.

וכ"ז הוצרכנו באופן שזה באמת קלקול עבורו, ואפ"ה אזלינן בתר המעשה ולא בתר רצונו, אבל היכא שהמעשה תיקון, אלא שמפני חילול שבת אינו רוצה בכך, בזה פשיטא דחייב, דזהו חיובא דשמא יטה ושמא יחתה, שהמעשה תיקון וניחא ליה, אלא שמפני חילול שבת אינו רוצה בזה, ומשכח"ל במדליק נר החשמל במקום שלא ניחא ליה שידלק כל הזמן יש בזה נזק, אבל בחול המעשה רצוי לו כיון שיכול לכבות מיד, דנמצא שעשה מעשה דלא ניחא ליה, וכן בכיבוי במקום שאינו יכול להדליק, מיהו גם בזה אפשר דחייב לכו"ע, כיון דניחא ליה לזמן מועט, אבל גם בדלא ניחא ליה כלל מסתברא לחיוב, ואאמו"ר [שליט"א] זללה"ה תלה ד"ז בפלוגתת תו' והרמב"ם.

בדברי הראשונים ז"ל דבשני מינים יש חסרון של מלאכת מחשבת אפי' שניהם במחבור

ה. כתבו תו' והראשונים ז"ל שבת ע"ב ב' דבשני דברים אפי' מחובר ומחבור פטור משום דלא הוי מלאכת מחשבת, מיהו בענבים וענבים כגון שנתכוין לענבים אלו והלכה ידו על ענבים אחרים, ואין משנה לו איזה ענבים, לכאורה אין בזה חסרון דמלאכת מחשבת, דחשיב כמעיקרא דעתו לכל מה שילקוט, ולפ"ז אפשר דבתלוש ומחבור מאותו מין, אע"פ שנתכוין אל התלוש מפני ששבת היום, והלכה ידו על המחבור, מ"מ פטורו רק משום מתעסק, אבל מלאכת מחשבת חשיבא שנתקיימה מחשבתו, וא"כ לאביי נתכוין לחתוך תלוש זה וחתך מחובר אחר, ג"כ חייב כשלא איכפת לו איזה מהם, ומדברי הראשונים ז"ל ל"מ כן, ואפשר דתלוש ומחבור לעולם חשיבי שני מינים לענין מלאכת מחשבת, אע"פ שנמנע רק בגלל איסור שבת, ואע"פ שהפירות שוין, מ"מ ההרגשה, שלקח

מאי, [ובשבת הנדון באבד מלקט מלכו], מי אמרין דבשתי חתיכות מודה אביי לרבא דכמתעסק דמי, כדאשכחן לר' יהושע דבשני דברים אפי' מאיסור לאיסור פטור, או"ד לר"א אין חילוק בין דבר אחד לשני דברים כיון שנתכוין לחתוך, ונפ"מ נמי למאי דמסיימא מתני' א"כ למה נאמר כו' פרט למתעסק, האם לר"י קיל טפי שני דברים אחד של איסור ואחד של היתר, ומוקים קרא בהכי, ונתעוררתי לזה, ונראה דפשטות הדברים דאביי בכל גונא מחייב, דכיון שאינו מחלק באותה חתיכה ה"ה בשתי חתיכות, (דיש מקום לומר כיון שיודע שיש כאן מחובר והוא חותך, אין להקל עליו בהלכה ידו, כדאשכחן באשם תלוי דחתיכה משתי חתיכות חמירא טפי), וכמ"ק בפסחים ל"ג א' אם נימא דמיירי בהיו לפניו גיזי חולין וגיזי עולה, [עסק"א דמיירי בהלכה ידו דגיזין כחד מינא חשיבין], ומשמע דדכותה לאביי חייב, דרנב"י מיישב שם גם אליבא דאביי.

באבד מלקט מליבו ורוצה בתאנים וקצר תאנים אחרים

באבד מלקט מלכו ונתכוין ללקט תאנים וליקט תאנים אע"פ שטעה ומעיקרא ה' צריך ענבים, אין בזה חסרון דמלאכת מחשבת, כיון שבשעת קצירה לקט מה שרצה, והא דבתניוקות חשבינן ליה מתעסק היינו מפני שהטעות משוי ליה קלקול במעשה עצמו, ולא רק מפני רצונו הקודם, ולכן חסר במלאכת מחשבת, אבל כשהחסרון רק בדעתו לא מיבעיא מל את של ע"ש בשבת דתיקון גמור הוא, אלא אפי' לקט תאנים שאינו חפץ בלקיטתם חייב, דדעתו דמעיקרא אינה מגרעת בחשיבות המלאכה, הגע עצמך הרי שאמר לו אדם בשעת קצירתו הרי אתה צריך ענבים, ולא שת לבו לפי שה' בטוח שהוא צריך תאנים, האם יש כאן חסרון במלאכת מחשבת, הרי עשה כל חפצו בדעת גמורה, למה"ד לאמר לו הרופא אכול ענבים ותתרפא ושכח

פרי אחר לגמרי, [וכ"כ אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה בסק"ג], מיהו בסברא י"ל דעדיפא מכל מקום שתוצה תנוח, דכיון שעיקר רצונו בענבים חשיב איתעבידא מחשבתו, ופטורו רק משום מתעסק, וא"כ לאביי בחותך חייב.

לשון הרמב"ן שבועות י"ט א' צריך תיקון שנראה כסותר דבריו במסכת שבת, ואמנם בשבת כתב כפי' תו' דבהחליף הדבר שרצה לקצור הו"ל חסרון במלאכת מחשבת, ובטעה באותו פרי עצמו אם הוא תלוש או מחובר בזה בעינן לפטורא דמתעסק, אבל בשבועות כתב שאם לא נתכוין לעשות מלאכה שנתכוין רק להגביה הר"ז חסר במלאכת מחשבת שחסר במחשבה למלאכה, אבל נתכוין לחתוך תלוש וחתך מחובר אחר חשיב נתכוין למלאכת חתיכה, ופטור משום מתעסק, ובנתכוין לחתוך תלוש זה ונמצא מחובר חייב וזה כאב"י, וצ"ע לפי שהרשב"א והר"ן ג"כ העתיקו כן.

בלשון "מתעסק" שהוזכר בגמ' ע"ה א'

בשבת ע"ה א' מצינו לשון מתעסק הוא אצל נטילת נשמה ופירשו תו' דהיינו דבר שאינו מתכוין, והרמב"ן פירש דר"ל מתעסק דלא איתעבידא מחשבתו, ומבואר לכל הפירושים שאין זה ענין למתעסק שנתמעט מבה שפטור בכל התורה, דכיון שיודע שפוצעו ועלול למות לא חשיב מתעסק, שאין הענין מופקע מדעתו, וא"כ הר"ז בנדון פס"ר דלא ניחא ליה, והרי הרמב"ן קי"א א' סובר דפס"ר דלא ניחא ליה אסור, אלא דהרמב"ן מפרש דכד משני שאני הכא כו' מפרש דלאו פס"ר הוא, כיון שנזהר שלא ימות, ובכה"ג אף ר"י מודה דפטור, ואין להקשות איך הקשו בפשיטות דליחייב נמי משום נטילת נשמה הרי לאו פס"ר הוא, דכיון שסתמא ימות שייך להקשות כן, ובפרט לר"י דדשא"מ חייב, והא דהוה פשיטא לן מעיקרא דפס"ר הוא היינו משום דסתם פוצע בלי זהירות מיוחדת הרי

הוא ממיתו, והשיבו שאני הכא שהוא נזהר שלא ימות, מיהו אכתי קשה שכל פציעה כזו ממיתה, ואפשר שהמיתה מגיעה אח"כ בכח שני, כמו שהעושה טריפה בשבת לא חשיב נטילת נשמה, מיהו בזה י"ל דכיון שימות לאחר השבת בכל ענין פטור, כדין הדביק פת בתנור שאם נגמרה אפייתו במוצ"ש פטור כמ"ש אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה, וה"נ י"ל בחלזון שימות במוצ"ש, ואפשר שכונת הגמ' מתעסק דכל התורה לענין שימות מיד, דכיון שנזהר שלא ימות מיד, ואף לאחר שמוציא דמו יש לו חיות זמן מומשך קצת, וכיון שטורח בהשתדלות שלא ימות הרי מיתתו כמתעסק, ודוחק לחלק כן, ועדיף לדחוק בלשון מתעסק שכונתו לא איתעבידא מחשבתו, ונקט לשון קצרה לבאר הענין שנזהר שלא ימות.

שבת ע"ג א' נתכוין לזרוק שתיים וזרק ארבע, באיזה טעות מיירי, ובכסבור רה"י ונמצאת רה"ר

שבת ע"ג א' אתמר נתכוין לזרוק שתיים וזרק ארבע, בפרש"י נראה שזרק בכח לכונת שתיים וזרק ד' שהלך ב' אמות יותר, דאגלאי מילתא שלא נזהר בכחו, וכן מתפרש לשון זה לקמן צ"ז ב' ובב"ק כ"ו ב', והכי משמע מדלא אמרו קסבור ב' ונמצאו ד', וגם לשון הצריכותא משמע כן, גם אין מצוי לטעות מב' לד', והול"ל ג' וד', ועוד דבטעה בהערכה הר"ז כמו סבור רה"י ואין זה נדון מיוחד, ומיירי בדניחא ליה בד' כמו בשתיים כדאמרין כל מקום שתוצה תנוח, ולכן אין חסרון במלאכת מחשבת [ועי' ב"ק כ"ו ב'], ומ"מ כיון שלא נתכוין לזרוק ד' הו"ל מתעסק שלא נתכוין לזריקה דמלאכה, ולאביי חייב כיון שנתכוין לזריקה ולא נזהר בזה שזרק יותר מכשעור, [ול"ד לתלוש ומחובר שענין התלישה הוא דבר בפ"ע שלא נתכוין לו, משא"כ זריקה שנתכוין לזרוק וטעה בהערכת שיעור כח זריקתו], והמתכוין לילך ג' אמות

מלאכת מחשבת אתיא אף כאביי דהתם לא נתכוין לזרוק הארבע וכאן טעה בהערכת המרחק, ובאמת יש לשאול למה אמרו מלאכת מחשבת ולא אמרו מתעסק שפטור בכל התורה, מיהו נראה דכיון שלא הזכירו באומר כל מקום שתרצה תנוח נקטו לשון מלאכת מחשבת שכולל הכל, שגם מתעסק מתמעט ממלאכת מחשבת, ופשטות הדברים דאתיא כרבא, [ויש שגורסין שם רבא, ויש שגורסין כאן רבה], וקיצרו בגמ' שאין זה מפורש דלא כאביי שהרי לא הזכירו הא כל מקום שתרצה תנוח.

שם וקא טעה בשיעורים, באיזה טעות מיירי, ובדין טעה בהלכה

שם וקא טעה בשיעורין, היינו נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע אבל טעה וסבר ששיעור הוצאה חמש אמות חייב לכו"ע, כיון שאין שום טעות במעשה רק בהגדרת ההלכה, והא דלא משני מתני' בהכי, כבר הקשו כן בתו' הרא"ש ותו"י ס"ט א' והריטב"א גם בשמעתין, ותירצו דלא שכיח שיטעה בזה, דלא מוקמינן מתני' במחדש שיעורין מדעתו, רק בשוגג שטעה, וגם אין סברא שיחדש שיעור יותר מגרוגרת וד' אמות מסברא דנפשיה, ועי"ש בריטב"א עוד אופנים בשם תו', וע"ע בספר אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה כאן עוד אופנים, וכולהו בגדר שאומר שמותר באופן זה, - והא דאמרין לאביי טעה בשיעורין אפשר לפרש שידע לה במעביר ובהוצאה בלבד, ובזה טעה בשיעורין, ושאר מלאכות לא ידע כלל, מיהו לפמשנ"ת מדברי הראשונים דטעה בהשערה ג"כ פטור לרבא, ניחא טפי דבכל המלאכות משכח"ל טעות כזו, ולרבא פטור כדין כסבור רה"י, ועי' להלן מש"כ בסוגיא ק"ד ב', ועי"ש מירושלמי דמשכח"ל טעה בחצי גרוגרת.

וטעה והלך ד' חייב לכו"ע, שהאמה הרביעית לא באה מכח הג' הראשונות, והו"ל שוגג, אבל זרק בטעות חשיב הכל מעשה אחד, וכיון שלא נתכוין למלאכה פטור לרבא, אבל אם טעה בהשערת המקום וחשב שעד מקום פלוני הוא פחות מד"א ונמצא ד"א י"ל דחייב לכו"ע, שאין כאן שינוי במעשה, והר"ז כמבשל חתיכה וסבור שהיא פחות מגרוגרת ונמצא גרוגרת דחייב, [מיהו עי' להלן דיש לחלק בין ח"ש לחצי מלאכה], ועי' בסמוך בכ"ז.

מיהו כסבור רה"י ונמצאת רה"ר, הרי לא נתכוין להוציא החפץ מרשותו, וחשיב שינוי במעשה שלא נתכוין להוצאה, [ול"ד לד"א שהחפץ ברה"ר והטעות רק בשיעור המרחק, ואע"פ שד"א ענינו שיעור מקום, מ"מ ענינו במלאכה ולא במציאות, שהרי החפץ ברה"ר כל הזמן], ואע"פ שהטעות בחסרון ידיעה חיצוני, ולא בעצם המעשה כתלוש ומחובר ושתים וארבע מ"מ חשיב מתעסק לרבא כיון שזהו מעשה אחר, אבל אם טעה וחשב ששתי מחיצות דאורייתא חייב, כיון שידע שמוציא למקום פרוץ כזה, וטעה וסבר שדינו כרה"י, - פירשנו שהוציא מרה"י לרה"ר ולא במעביר ד"א אע"פ שהזכירו בגמ' זריקה דארבע.

שו"ר בתו' ורשב"א ב"ק כ"ו ב' וכן בריטב"א בשמעתין שפירשו שטעה בהשערת המקום וסבר שאין ד"א עד המקום שחפץ, ומיירי בידע מהו ד"א אלא שטעה בהשערה, ולעיל כתבנו דחשיב טעות בדעתו ולא במעשהו, מיהו אפשר שדינו ככסבור רה"י ונמצא רה"ר, ולרבא פטור, וערמב"ן ק"ד ב' ועי' משנ"ת בכ"ז בספר אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה כריתות ס"ו ונדפס כאן.

בתו' ב"ק כ"ו ב' כתבו דהא דאמרין התם נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' פטור משום

בתו' ק"ד ב' בדין נתכוין לכתוב אות אחת וכתב שתיים, ואם יש חילוק בין חצי מלאכה לחצי שיעור

בתו' ק"ד ב' ד"ה נתכוין הקשו בנתכוין לכתוב ח' וכתב שני זיינין מ"ט לא חשיב מתעסק, דהו"ל כמתכוין לזרוק שתיים וזרק ארבע, והרמב"ן כתב דאיכא מאן דפריך דשאני הכא שנתכוין לכתוב את כל מה שכתב בשני הזיינין, ואם יש בזה שיעור מלאכה הרי נתכוין לזה, ולכאורה יש לחלק בין חצי שיעור לחצי מלאכה, דאות אחת הוי חצי שיעור וכמו נתכוין לבשל חצי גרוגרת ונתברר שזה גרוגרת דחייב, ועי' להלן במ"ש ע"ג א' טעה בשיעורין, [דגדר חצי שיעור ביאר אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה דכל שלאחר גמר השיעור אין חילוק בין החצי הראשון לשני רק בכמות, אבל כל שהחצי השני משלים את הראשון באיכות כמו ב' וד' אמות, שב' וב' אינם מלאכה כלל, ורק הצירוף של הד' על הב' משוי ליה מלאכה, בזה החלק הראשון מיקרי חצי מלאכה, כמו תחלת בישול קודם בן דורסאי, מיהו שם סגי במבשל המשהו האחרון, ובד' אמות בעינן שיוליך הכל באיסור], וה"נ אע"פ שלא נתכוין לעשות מלאכה של חיוב, אבל אין חסרון באיכות המלאכה, ולכן לא נופל ע"ז שם מתעסק, שאם הוסיף עוד אות, הרי הוא חייב גם על האות הראשונה, אע"פ שמתחלה חשב לכתוב רק אחת, ולא נימא שהי' החצי הראשון מתעסק, וה"נ אם נשלם השיעור בחצי הראשון לא מיקרי מתעסק, שו"ר ברש"ש והגרא"מ הלוי ז"ל, ונראה דכונת תו' והראשונים ז"ל דמ"מ א"א לחייב מי שלא נתכוין לעבירה אע"פ שאינו מוגדר כמתעסק, דסו"ס חסר במלאכת מחשבת לכתוב שתי אותיות, ויש להוסיף דבריהם על מש"כ לחלק, בין חצי שיעור לחצי מלאכה, ולפ"ז כתב אות אחת ובאות השניה נתכוין לכתוב חצי אות, דהויא שניה חצי מלאכה וכתב אות אחת י"ל דפטור

כגון נתכוין לכתוב חצי א' וכתב היו"ד הימני ונשאר י', מיהו בלא"ה כיון שאם יוסף יפטר השתא נמי פטור, ויש לעי' א"כ מ"ט חייב בנתכוין לכתוב ח', ואפשר שבשעה שכתב הו' השני כבר החליט להשאירו.

מיהו אם נפרש טעה בשיעורין שאמרו ע"ג א' שטעה בהשערה וסבור שאין בחתיכה כגרוגרת ולרבא פטור, א"כ חזינן דח"ש ג"כ חשיב מתעסק, ומ"מ יש לחלק שכאן עשה כל השיעור בפעולה נמשכת, ולא כמבשל חתיכה וטעה בה שהיתה כאן רק פעולה אחת, אבל כאן כתב השתי אותיות בזא"ז, ולא שייך שנגמרה הפעולה בכונת אות אחת, כי כתב את השני ג"כ וג"ז בכלל דברי הרמב"ן, מיהו אכתי צריך יישוב מ"ט חייב, רצ"ע.

בדברי הירושלמי במתכוין לקצור חצי שיעור וקצר בשיעור

שו"ר בירושלמי פ"א ה"ו דמתעסק בשבת פטור ובחלבים ועריות חייב היך עבידא הרי אני קוצר חצי גרוגרת וקצר כגרוגרת פטור הרי אני אוכל חצי זית ואכל כזית הרי אני מתחמם בה והערה בה חייב, משמע שטעה בהערכה שחשב שלא השלים כגרוגרת והוסיף לקצור או שחשב ששיעור מלא ידו הוא פחות מגרוגרת, וש"מ דבחצי שיעור גם יש פטור מתעסק, מיהו משכח"ל שהמשיכה ידו לקצור מכח הכאת המגל בכח לקצור חצי גרוגרת, דהוי דומיא דנתכוין לזרוק שתיים וזרק ד'.

במתכוין לעשות כלאח"י ועשה כדרכו

במתכוין לעשות מלאכה כלאחר יד ועשה כדרכו מצינו בדף צ"ב ב' דאיכא למ"ד דלאחריו ובא לו לאחריו פטור ואפ"ה אם התכוין להוציא לאחריו ובא לו לפניו חייב, וש"מ דאע"פ שנתכוין לעשות בשינוי ועשה כדרכו אין בזה פטור של מתעסק, כיון שנתכוין להוצאה זו, ולבסוף עשאה כדרכה, הרי שמעשהו מושלם לחיוב, והכונה לעשות

האיסור, וא"כ שיהא טעמו שונה, אלא שיהא מופקע מדעתו אפשרות איסור בדבר זה.

מיהו בפסחים ל"ג א' מדמינן גיזי חולין וגיזי עולה לנתכין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר, אע"פ ששייך באותן גיזין שיהיו הקדש, ואמנם רש"י [לשיטתו] פירש שהיו לפניו שני גיזין והלכה ידו בטעות, דבזה שייך מתעסק אפי' באיסור ואיסור בשני מינין, וה"ה באיסור והיתר במין אחד, אבל אם נפרש הגמ' בקסבור חולין הן, הרי מבואר שג"ז מתעסק.

ויש גם סברא לומר דבחלב ושומן לפניו ונסתפק והכריע בדעתו שזהו השומן, וכן בחולין וקדשים, לא מיקרי מתעסק, כיון שיודע ששייך כאן קדשים, ורק כשלא עלה על דעתו ענין זה מיקרי מתעסק, וזהו המשל של חלב ושומן שחשב שרואה וניכר ההבדל שזה שומן ואין כאן סרך ספק דחלב, אבל לפ"ז גם בתלוש ומחובר אם הי' לו ספק והכריע לפי מראית עיניו שזה תלוש לא מיקרי מתעסק, וזה תלוי לפי הענין כמה נשאר הדבר ספק בלבו, אפי' בצד רחוק, [כדאשכחן לענין אשם תלוי דחתיכה אחת משתי חתיכות דאיכבע איסורא חמיר טפי, מיהו שם הענין מפני שיש לספק מוכיח ודאי], ויש לחלק דבמחובר סבור שאינו תולש כלל, אבל באכילה יודע שאוכל והכרעתו רק בחפץ ולא במעשה, ולכן לא חשיב מתעסק.

בפי' רש"י והרמב"ן דסבור חולין הוא חייב בשחטי חוץ

ברש"י ריש כריתות וברמב"ן קדושין מ"ג א' מבואר דשחט בהמת קדשים בחוץ וסבור שהיא חולין חשיב שוגג, [ובתו' שבת ע"ג א' אין ד"ז ברור, ודנו בכונתם, אבל בתו' הרא"ש סנהדרין, ס"ב ב', נראה דחייב וכ"כ בקדושין מ"ג א'], ויש לעי' אם חלב ושומן חשיב מתעסק מ"ש קדשים וחולין דחייב, ואפשר דהעוסק בשחיתת חולין חשיב עוסק בשחיטה, כמו העוסק בעולה וסבור שלמים,

בדרך פטור אינה מגרעת בעיקר המלאכת מחשבת של המטרה, וכ"כ שם הגר"מ הלוי ז"ל, והגרע"א ז"ל הניח בצ"ע מ"ט חייב וכתב דנתכין לחתוך כלאח"י וחתך כדרכו פטור, ולפמשנ"ת כיון שמעשהו מושלם שחתך כדרכו אין כאן פטור דמתעסק, ועיקר הדבר שלא רצה לעבור עבירה אין זה אלא שוגג.

שבת ע"ג א' דסבור שומן הוא, האם כל היתר ואיסור חשיב מתעסק

ו. שבת ע"ג א' ושגג בלא מתכין בשאר מצות היכי דמי דסבור דשומן הוא ואכלו כו' דסבור ורק הוא ובלעו כו', בסנהדרין ס"ב ב' הביאו רק הא דקסבור ורק הוא ובלעו, שלא רצו להאריך שם, ועיקר כונת הגמ' לבאר דכוותה גבי שבת כאביי או כרבא, מיהו תו' והראשונים ז"ל פשיטא להו דמיירי בחתיכה אחת שסבור שומן הוא ואכלו, ודומיא דרוק שלא נתחלף לו, ויש לעי' מ"ט חשיב מתעסק ולא שוגג הרי איגלאי מילתא שלא נתעסק בהיתר כלל אלא טעה, וכל חסרון ידיעה שוגג מיקרי, ועמ"ש סק"א ב' דמדברי הראשונים נראה דלא מיירי בחלב ושומן לפניו ונתחלפו לו בהושטת היד, ובמנחת ברוך סי' י' כתב דכתרי מיני נינהו לענין מתעסק אע"פ שהם כמין אחד בדין תערובת.

ואפשר דכל דבר ששייך בו איסור והיתר לא מיקרי מתעסק, כמו אשתו נדה וטהורה או בהמת חולין וקדשים או גיזי עולה וחולין וחלב בהמה וחיה ובשר נותר וקודש בתוך זמנו, שיודע במה הוא עוסק וחסר לו ידיעה נוספת, משא"כ חלב ושומן דלא שייך שומן של איסור בזה חשיב מתעסק, ולא מפני שהאונס גדול יותר, אלא שדעתו רחוקה ממחשבת אכילה זו, ואמנם לבתר כללא דמתעסק בחלבים חייב שכן נהנה, אמרינן שאין המתעסק מגרע בחשיבות אכילתו, אבל אי לאו האי טעמא אמרינן דכל שאין שייך איסור במין זה שבדעתו, הרי"ז כמתעסק כלפי

פטור מתעסק אע"פ שיש כאן גם ענין גזל, ורש"י שם פירש דילפינן ד"ז מפסוק דמתעסק במעילה חייב, מדלא כתיב בה ע"ש, והכי משמע מדחשיב לה חומר במעילה, מיהו י"ל דהא גופה דמעילה בגזילה שייך לחייב בה במזיד טפי משאר מצוות.

וראיתי מקשים משבועות כ"ו א' דהושיט ונשבע שלא יאכל פת חטים והושיט ידו לסל כו' כסבור של שעורים היא דמייתי קרא דפטור, ותיפו"ל משום מתעסק, ומתמצים שכן נהנה, ואפשר דחייב שבועה דמי למעילה וכמו נדר דשייך מעילה, וה"נ בשבועה נהי דאיסור גברא הוא מ"מ לענין מה שפגע בכבוד שמים שייך קרבן ונפ"מ דאפי' בהנאה ה' מקום לחייב, בלא אכילה.

שבת ע"ב ב' האי שגג בלא מתכוין דע"ז כו', כשחשב שאין זו עבודתה חייב

ז. **שבת ע"ב ב' האי שגג בלא מתכוין דע"ז** ה"ד כו' ומסקנא דלא משכח"ל שוגג בלא מתכוין בע"ז, ויש לעי' דהא משכח"ל בעובד לשם ע"ז אלא שסבור שאין עבודתה בכך דחשיב שוגג ונראה דאה"נ והא דלא מפרש הכי משום דבשבת כה"ג ג"כ חייב, דכיון שמתכוין לעובדה הרי פעולתו מושלמת לחיוב, ואין כאן אלא טעות בידיעת סדר עבודתה, והר"ז דומה לאומר מותר שאינו מתעסק, [שו"ר שכ"כ תו' סנהדרין ס"ב ב' ד"ה העלם] ועוד דהויד בלאו, שהרי אף שלא כדרך עבודתה אסור, ועי' סנהדרין ס"ד א' דאפי' מתכוין לבזותה חייב, ובתו' ומהרש"א שם, ועמ"ש אאמור"ר [שליט"א] זללה"ה בסנהדרין שם.

שם ע"ג א' דסבור שומן הוא, ובביאור ענין שכן נהנה

שם ע"ג א' דסבור שומן הוא ואכלו, פרש"י דמתעסק בחלבים חייב שכן נהנה, וק"ק מ"ט נקט חלבים כלפי שבת, הרי בכה"ג אין זה פטור מיוחד בשבת טפי משאר איסורין,

דנהי דבסבור חולין מתעסק הוא לענין המעלה של שחיטת קדשים, אבל לענין להגדירו כטועה ולא כמתעסק בעלמא, שייך לומר דשחיטה ג"כ מצוה היא, וכל שעוסק בשחיטה ומחליף הבהמות הו"ל שוגג, ולא אמרו דחשיב מתעסק גם בחסרון ידיעה דאיסור הוא אלא כשעוסק בצרכי גופו כאכילה ולבישה שהם דברים תדירים שהם חיותו ולכן המחשבה על האיסור אינה בדעתו, שאינו מרגיש עצמו בעשייה כלל, ודוחק, ועוד משכח"ל באופן שהוא הכריע שזה חולין, ולא חשיב מתעסק אלא דומיא דחלב ושומן שלא חשב על הצד שזה חלב כלל וכמש"כ לעיל.

בדין העלם מקדש כשסבור שלשכה זו חוץ לעזרה

גם בהעלם מקדש יש מקום לחלק בין אם יודע שהוא בהר הבית, ולא ידע שלשכה זו קדושה, וכיו"ב, לבין אם אינו יודע שהוא בירושלים בכלל, שענין המקדש רחוק לגמרי ממחשבתו, [מיהו הראוני בשבועות י"ד ב' בן בבל שעלה לא"י כו' ומ"מ י"ל שהי' לו לברר, ול"ד לסבור שומן הוא שנדמה לו שהוא רואה שומן, ולכן חשש חלב מופקע ממנו], ומרן זללה"ה כתב בהוריות ס"ט סק"ט דכיון שאין האיסור תלוי במעשהו דוקא, א"כ אינו נגרע מחומרתו במתעסק, שאם הכניסו גוי לרצונו ג"כ חייב, ואף השחייה לחוד בלא מעשה מחייבת, וזה כמ"ש המקו"ח דבמידי דשוא"ת ליכא פטור מתעסק.

במעילה יש סברא שהגזל מחייבו אף במתעסק

בהא דאשכחן דבמעילה מתעסק חייב כדאמר פסחים ל"ג א', י"ל דהיינו מפני שעיקרו גזל, וכמו בגזל מחבירו אין פטור מתעסק דסו"ס שוגג הוא, ה"ה במעילה אין פטור מתעסק ונתבארו הדברים בספר אאמור"ר [שליט"א] זללה"ה שם מיהו לאו סברא פשוטה היא די"ל דאיסור וחייב הקרבן דמעילה הוא הזלזול בכבוד שמים, ושייך

וחלבים זהו המיוחד שכן נהנה, וי"ל דשבת וכיו"ב קאמר שהאיסור תלוי במעשה האדם, ולכן במתעסק חסר במעשה ופטור, משא"כ בחלבים שאין האיסור תלוי במעשה, עי' בסמוך ועי' לעיל סק"ה בשם הירושלמי שמפרש מתעסק דחלבים ועריות דומיא דשבת, ולא בסבור שומן הוא.

ענין חלבים ועריות שכן נהנה צ"ב, דהא בלבישה וסיכה פסחים ל"ג א' לא אמרין שכן נהנה, דהא פטרינן בכל התורה ומחייבין במעילה ומה הפשיטות לחלק בין הנאת אכילה להנאת סיכה, [והגרע"א ז"ל בתשובה סי' ח' באמת כתב די"ל דהנאת לבישה כהנאת אכילה, אבל זה קשה ממעילה ועי' להלן], וכעת ראיתי בתו' הרשב"א והרא"ש פסחים שם שהקשו שהרי נהנה, ולא חילקו ביניהם, ולכאורה הי' אפשר לחלק דלבישה וסיכה אינם הנאה מוחלטת, רק תלויה בדעת האדם, שאם לובש צמר בימות החמה וכיו"ב אינו נהנה, וכן בסיכה תלוי לפי הענין, ולכן גם אם האדם נהנה אזלינן בתר דעתו, כיון שההנאה נקבעת מפני רצונו, ואם הכניס ידו בכלי ליטול חפץ וסך ידו בלא ידיעתו חסר בהשתתפות האדם, משא"כ בחלבים ועריות שזוהי הנאה מוחלטת, וכיון שא"צ דעת האדם להנאה, לכן נקטינן שמעשה זה חייבין עליו אפי' מתעסק, דלגבי העבירה של שוגג הרי כל מתעסק אינו אנוס, וכיון שא"צ הסכמת האדם להחשיב המעשה, לכן המעשה חשוב בפ"ע לחייב עליו.

יפוד הדברים ביאר מרן זללה"ה בהוריות סט"ו סק"ט דפטור מתעסק הוא רק כשהאיסור נקבע ע"י מעשה האדם, כמו איסור שבת שענינו שביתת האדם, ובמתעסק אין המעשה מתייחס אליו, וה"ה בשחוטי חוץ דבעינן מעשה האדם לעיקר האיסור, משא"כ בחלבים ועריות שהמעשה הוא אכילת החלב, וא"צ מעשה ברצון כדי להחשיב שיש כאן אכילה, כמו שלענין בהמ"ז יש לחייב כיון

שאכל ושבע, ה"ה לענין איסור לא נפגם המעשה ע"י שהי' מתעסק, דסו"ס היתה כאן אכילה גמורה ככל אכילה בהנאה, ולא מפני שהאיסור הוא ליהנות, אלא שענין אכילה המושלמת א"צ דעת האדם אלא במציאות שנהנה באכילה וה"ה באכילת נותר של עצים ולבונה למאן דמחייב בזבחים מ"ב ב' אע"פ שלא נהנה ממש, מ"מ כיון שאכל חייב, אפי' במתעסק, [ולעומת זה במעילה אי לאו דמתעסק חייב י"ל שאף באכילה הי' פטור, שהאיסור הוא השימוש בשל הקדש, ואם בביקע בקדרום פטור במתעסק ה"ה באוכל, אלא דבאמת במעילה חייב במתעסק, ועי' מנחת ברוך שכתב דמה"ט לא מחייבין במעילה משום נהנה, כיון שחיובו תלוי בפגם וא"צ נהנה דוקא], משא"כ בשחוטי חוץ שצריך אדם השוחט.

בקושי הגרע"א מ"ט בלובש כלאים למה צריך להודיעו

והקשה הגרע"א ז"ל מ"ט הלובש כלאים ואינו יודע צריך להודיעו, אם איתא דמתעסק לאו עבירה היא ואין לומר דמדרבנן מיהא אסור כמו במקום שפטור משום מלאכת מחשבת דודאי אסור מדבנן כמשאצ"ל"ג ושאר אופנים, דהא משום איסורא דאוריתא מחייבין להודיעו אפי' בשוק, ואפשר דסתמא דמילתא מיירי שיוודע שלובש בגד צמר ואינו יודע שיש שם חוט של פשתן, לא חשיב מתעסק, שאין החשש של כלאים מופקע ממחשבתו, דהא סתמא לא מיירי שבדק הבגד היטיב, אלא לבשו סתמא ואם הי' בודקו הי' רואה שיש בו כלאים, והר"ז כספק חלב שהכריע בדעתו שהוא שומן, ויודע שבצד רחוק יתכן שטועה, דלא חשיב מתעסק אלא אומר מותר או מוטעה, מיהו יתכן דבלישת כלאים ג"כ אמרין שכן נהנה, כמ"ש הגרע"א ז"ל שם, ומעילה שאני שהאיסור אינו ההנאה אלא הזלזול בכבוד שמים, ולכן במתעסק בחולין ליכא זלזול אע"פ שנהנה, וכמש"כ לעיל דאף

והגרע"א ז"ל נקט שאין מקום לאיסור דרבנן במתעסק, דכיון שאינו יודע שהוא עושה המלאכה לא שייך להורות לו שאסור מדרבנן, ולכאורה ודאי שייך להורות שלא יתקרב למצב זה, כמו לא יצא החייט במחטו כו', וכן שצריך למנעו מזה ולהודיעו שלא יכשל, כמ"ש בתשובה שם, דכמו ששייך לומר שיש בזה איסור דאורייתא, שייך לחייבו מדרבנן שלא יכשל.

בביאור ענין לא יצא החייט אם חשיב מתעסק ובתו"א א' פירשו הא דלא יצא החייט במחטו שמא ישכח ויצא, היינו שמתחלה ישכח המחט ואח"כ ישכח השבת, דאל"כ פטור כדין אבן המונחת בחיקו ושכחה ב"ק כ"ו ב', והגרע"א ז"ל הקשה אם איתא דמתעסק לאו עבירה היא לישתרי אפי' מדרבנן, ולמש"כ דשייך לחייבו לדקדק שלא יכשל ניחא.

מיהו בעיקר הדברים יש לדון דחייט במחטו לא דמי לאבן בחיקו, לפי שהחייט רגיל לצאת במחטו בכונת טלטול גם כשאינו זוכר שהמחט בבגדו, כמו כל אדם שנושא מעות וכיו"ב בכיס שבבגדו ויוצא ונכנס בהם כל היום כולו, דנחי דאין דעתו על הכנסה זו בכל פעם, אבל מ"מ אינו בגדר מתעסק, כיון שהניחה מעיקרא ע"ד כן, ודעתו שתשאר המחט שמורה בבגדו בכל עת, ול"ד למאורע של אבן המונחת בחיקו שהוצאתה ממקום למקום היא בטעות בגלל השכחה, וכיון שאי לאו שבת הי' רוצה שתשאר המחט בבגדו או בידו, נמצא שיש כאן רק שגגת שבת, ואפי' נימא דלאו מלאכת מחשבת אבל מ"מ מתעסק לא הוי, (והגרע"א ז"ל לטעמיה שכל מחשבת היתר משוי ליה מתעסק).

והנה במנחות ל"ח א' מבואר שאפי' בכרמלית צריך להודיעו שנפסקו ציציותיו אי לאו טעמא דכבוד הבריות, וש"מ שיש איסור בהוצאה זו אע"פ שהוא כמתעסק

באכילה יתכן לפטור משום מתעסק לענין מעילה, אי לאו דכל מתעסק במעילה חייב.

יש עוד סברא לומר דדוקא מפני שנהנה חייב דכיון שגופו משתתף בהנאה הרי המעשה מתייחס אליו, ואינו נגרע ע"י שהוא מתעסק, דהרגשת ההנאה נעשית מדעתו, וכ"כ רש"י סנהדרין ס"ב ב' שכן נהנה הלכך חשיב בכונה, וכ"נ בתו' שם שהזכירו אפשרות נהנה גם במלאכת שבת, וערש"י ר"ה כ"ח א', ועי' לקמן סק"ט בדין נפל מן הגג, דלפי טעם זה יש מקום לחיוב, כיון שההנאה גורמת החיוב.

בדברי הגרע"א ז"ל דמתעסק חשיב עבירה

ח. כתב הגרע"א ז"ל בתשובה סי' ח' דמתעסק חשיב עבירה מדאורייתא אלא שפטור מחטאת, אבל בלא איתעבידא מחשבתו לא חשיבא עבירה מדאורייתא כלל, והחילוק הוא דהיכא שנעשית המלאכה בשלימותה והפטור מצד האדם שלא נתכוין לזה, א"כ כיון שאינו אנוס יש כאן עבירת שוגג, משא"כ במלאכת מחשבת שחסר בעיקר המעשה המחייב.

מיהו יש גם סברא לומר דמתעסק קיל טפי, (ודמי לדשא"מ דשרי אפי' מדרבנן לר"ש אלא שכאן אסור מדרבנן), דכיון שפטור זה הוא בכל המצוות, ש"מ שזה חסרון במעשה העבירה, ומהא דאימעיט מחטאת אין לדקדק שזו עבירה, דשפיר אשמועינן בהאי קרא שאין זה חטא, [ואע"ג דמהאי קרא ממעטינן נמי ידיעה, ע"כ איהו דחיק ומוקי אנפשיה דהא שני ענינים הם], תדע דהא קים לן מסברא דבחלבים ועריות אין חסרון דמתעסק, ואם איתא שזה חטא גמור ואעפ"כ פטרתו תורה מחטאת, מנלן דלא פטרה נמי בחלבים אע"פ שנהנה, דסו"ס חטאו קל משוגג אחר, אבל אם הפטור מפני שחסר בעיקר העבירה, בזה מסתבר דבחלבים ועריות אין חסרון בעבירה כיון שנהנה.

בענין ההוצאה שלפי דעתו הכל דרך מלבוש, ופשטות הגמ' משמע דברה"ר היא הוצאה מדאורייתא כה"ג, ויש לדחות שלא התירו משום כבוד הבריות הוצאה גמורה על סמך שלא נודע לו, כמ"ש אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה י"א א' בשם ההשלמה והמאירי דמה"ט גזרו בחיט אפי' לרבא, ולכן צריך להודיעו כמו שצריך לדקדק שלא יצא במחטו, סמוך לחשכה, [שור"ר בזה בשאגת אריה סי' נ"ה ולע"כ].

ואם המחט בידו צ"ע אם חשיב מתעסק, דכל מה שבידו אע"פ שאינו משים לבו לזה, מ"מ יש לו ידיעה בדרגה מסוימת בהרגשה קהה, וממילא אין לזה קולא של מתעסק, ומדברי התו' י"א א' ל"מ כן, דהא מדמו לה לאבן שמונחת בחיקו, אף לשינויא דמחט שבידו.

בדין כלאים שבבגדו

ולענין כלאים שבבגדו שצריך להודיעו עי' ברכות י"ט ב', ולעיל סק"ז כתבנו די"ל דכיון שלא בדקו יפה לא חשיב מתעסק, שיוודע בעצמו דשייך כאן כלאים, ואין זה מופקע מדעתו לחשבו מתעסק, ולפמשנ"ת שאסרו חכמים באיסור גמור שלא לסמוך על חוסר ידיעה, א"כ י"ל דמה"ט אסרו גם בכלאים, מיהו בכלאים אין מצוי שיוודע לו כמו בשבת, מ"מ אין להתיר איסור גמור ולסמוך על חוסר ידיעה, דכיון שמדרבנן ודאי עבירה היא בידו, שהי' לו להזהר שלא יגיע לידי כך, ממילא החמירו בזה כאיסור דאורייתא, כיון שיש כאן מעשה איסור גמור, ורק חסרון בירור וידיעה.

בדברי הרמב"ם ותו' דמבואר דמתעסק אינו קולא מיוחדת לענין קרבן

וכן פשוט להרמב"ם פ"א מאיסו"ב הי"ב שכתב דמתעסק בעריות חייב בין בחייבי כריתות בין בחייבי לאוין ושניות, והראב"ד הקשה דמאי נפ"מ בחייבי לאוין ועשה,

ומבואר מזה דדעת הרמב"ם שהמיעוט נאמר בכל החטאים לא רק לענין קרבן, וגם דעת הראב"ד נראה כן, אלא שכתב דליכא נפ"מ למעשה, ובכ"מ כתב דקמ"ל דעבד איסורא כלפי שמיא, ומבואר מזה דפשיטא ליה דבשאר מילי מתעסק לאו עבירה מיקרי, וע"ע פי"ד ממאכלות אסורות הי"ב משמע ג"כ שיש קולא במתעסק בכל האיסורין, וכן הוכיחו מהתו' סנהדרין ס"ב ב' ד"ה להגביה שהקשו ל"ל קרא למתעסק דמלאכת מחשבת תיפור"ל מבה דחטאת, וש"מ שדינם שוה לפטור, ומעיקר מימרא דשמואל דנקט מתעסק דמלאכת מחשבת כלפי מתעסק דחלבים ועריות משמע שדינם שוה, והגרע"א גופיה כתב שזה דבר חדש, ובשם החו"ד דפשיטא ליה דשייך כן בכל האיסורים.

מסקנת הדברים

מן האמור נתבאר דמתעסק לא חשיבא עבירה מדאורייתא כמו כל פטורי דלאו מלאכת מחשבת, אבל מדרבנן אסור לעשות כן, ואם עבר בשוגג איסורא דרבנן מפני שלא ידע, קיל איסוריה, אבל הרואה אותו עובר חייב למונעו מזה, וכן לכתחלה צריך להזהר שלא יבא לידי כך, אפי' בזהירות מוקדמת כגון שלא יצא החיט במחטו כו' וכיו"ב, מיהו במקום כבוד הבריות א"צ להודיעו בכרמלית, [ואם נקרע המתלה של מעילו וכיו"ב ודאי א"צ להודיעו לפמשנ"ת לעיל [סי"ח סק"ט] עי"ש].

בדין מעשה שבת ממלאכה שנעשית במתעסק פ. במנחת ברוך ס"ט כתב דגם בחסרון מלאכת מחשבת יש איסור מעשה שבת, כיון שהאיסור הוא גזירה אטו מזיד, ולכן אפי' לא נימא כהגרע"א דמתעסק הוי איסור גמור, מ"מ לענין מעשה שבת לא עדיף מחסרון מלאכת מחשבת שאסור, ויש לעי' האם בכל מתעסק חשבינן ליה מעשה שבת, דלכאורה הי' נראה דבהיתה אבן מונחת בחיקו ולא

מאליו, ואפשר דה"ה אם הלך כדרכו ונעשית מלאכה ע"ז דא"צ בזה לפטור דמתעסק, כיון שאינו מתעסק במלאכה כלל, שהוא נוהג בשביתה מוחלטת, ול"ד לנתכין להגביה את התלוש ונמצא מחובר דסו"ס עוסק הוא בהגבהת הפרי, אבל המהלך כדרכו ודרך על כפתור ונדלק או עמד ליד כותל שהי' שם כפתור, בזה מסתבר דבלאו קרא דבה ג"כ פטור, שלא עסק בשום פעולה דנימא שחסר בשביתתו, ובה שפיר יש להקל דלאו מעשה שבת הוא, ועי' מ"ב סי' ש"ח סק"ז שהגר"א פסק בכל שוגג שמותר גם לו מיד, וסיים במ"ב שבמקום הצורך יש לסמוך ע"ז, ועי"ש בבה"ל דבאיסור דרבנן שרי לכו"ע בשוגג, מיהו מלאכה דאורייתא באופן שאינו חייב מסתברא דחמיר טפי, ובשהייה וחזרה מבואר בסי' רנ"ג ס"א דאפי' בשוגג אסור, ולא קאמינא כעת בסוגיא דמעשה שבת.

סיכום חילוקי דינים של מתעסק בכמה איסורים

י. כמה חילוקי דינים במתעסק, לשון רש"י סנהדרין ס"ב ב' כל מתעסק קרי ליה שאינו מתכוין בדבר זה כלל, מיהו יש חילוק גדול בין אינו מתכוין למתעסק, דהא מתעסק פטור לכו"ע ואינו מתכוין חייב לר' יהודה, ובפס"ר אפי' לר"ש, ועוד דאינו מתכוין לר"ש מותר, ובמתעסק צריך פסוק לפוטרו מחטאת, ומדרבנן צריך להזהר שלא יגיע לעשות מלאכה במתעסק, ולדעת הגרע"א ז"ל מדאורייתא אסור, ורק מחטאת פטרתו תורה.

אינו מתכוין פירושו שעוסק בדבר אחד ועי"ז נגרם דבר נוסף, וכשאינו מתכוין לזה שייך לחשבו כגרמא, כגון הגורר ספסל ואינו מתכוין שיעשה חריץ, ואמנם הוא יודע שאפשר שנעשה חריץ בגרירתו, אבל עיקר עיסוקו בהעברת הספסל ואינו מתכוין לחריץ, ומתעסק פירושו שאינו יודע כלל שיש איסור בפעולתו, ומ"מ אין לזה קולא של אינו מתכוין כיון שאינו עוסק בפעולה אחרת, אלא

הכיר בה, אין מקום לגזור בזה כיון שאין האדם מרגיש עצמו שותף בתוצאה לגזור שלא יבא לעשות כן במזיד, מיהו בזה י"ל דכיון שלפי האמת הכל נעשה ע"י האדם יש לגזור שלא יתרגלו שנהנין ממעשה שבת, שו"ר בשו"ת עונג יו"ט סי' כ' מחלק כן עי"ש.

אבל אכתי בנפל מן הגג ותקע וחיבר המפסיק את הזרם נהי דלענין ד' דברים חייב, אבל לענין לייחס מעשה שבת אליו קשה לאסור ד"ז, ובעונג יו"ט שם צידד להקל גם בהיתה אבן מונחת לו בחיקו, ומ"מ צריך ראי' לחלק בדיני מתעסק כיון שהמעשה מתייחס לאדם, מיהו במעשים שאף בלא מיעוטא דבה הוה פטרינן ליה, בזה שפיר יש להתיר, [ועסק"א דיש לדון אם לרבא איצטריך מיעוט לנתכין להגביה], ובאמת הי' מקום לדון בנפל מן הגג ונתקע בערוה אם חייב כדין מתעסק בעריות שכן נהנה, (ועראב"ד פ"ז ממעילה ה"ב דאנוס במעילה באכילה חייב שכן נהנה) או"ד לא שייך כאן חטאת על מאורע מחודש כ"כ, אבל אין לנו מקור לחלק בזה, דכיון דנפל מן הגג נדון כאדם המזיק ש"מ דחשיב מעשה גמור דכסבור רוק הוא ודאי משמע דחייב אף לרבא, דלא נחלקו בדיני חלבים ועריות [שו"ר בתו' כריתות י"א א' ב' שכתבו דנפל מן הגג פטור בעריות משום שאנוס הוא, ובשטמ"ק בשם הרא"ש שם כתב בהדיא דאע"ג דמתעסק בעריות חייב נפל מן הגג פטור].

כמה חילוקי דינים מתי ידעינן דפטור בשבת אף בלא מיעוטא דבה

מיהו לענין שבת נראה דבלא בה ג"כ ידעינן דפטור שהרי החיוב בנפל מן הגג הוא בצירוף הפשיעה על עצם העלייה לגג, ובשבת אין לאסרו לעלות דהו"ל דשא"מ, ואף לר"י יש להתיר, ואח"כ כשנפל שוב אין המעשה מתייחס אליו, ובכל דשא"מ ג"כ יש להתיר, דכיון שלא הי' כאן סרך איסור, הו"ל כנעשה

ותלשו בהגבהתו, ובוזה אף לאביו חשיב מתעסק ופטור, כיון שלא ידע שעוקרו כלל, ובג' אופנים הנוספים לאביו חייב ולרבא פטור.

(ב) נתכוין לחתוך פרי וסבור שהוא תלוש ונמצא מחובר, ובוזה לאביו חייב כיון שנתכוין לחתוך זה, אלא שלא ידע שהוא מחובר, ולא חשיב מתעסק לגבי תלישתו מחיבורו, כיון שמעשהו שוה לחתוך, והטעות בחיבורו במקום אחר, ולרבא פטור כיון שהמלאכה היא העקירתו מגידולו ולא ידע שעוקרו כלל, ולשון הגמ' שלא נתכוין לחתיכה דאיסורא, ולא דוקא האיסור וההיתר אלא המציאות שחיתוך זה עוקרו מגידולו, ולכאורה ה"ה דפליגי בתלש מעציץ נקוב וסבור שאינו נקוב, מיהו י"ל דעציץ לגבי נקיבתו לא חשיב מתעסק, שהספק ניכר לעינינו, ואינו מופקע ממחשבתו, ואם הי' מונח ע"ג יתדות ולא ידע שעציץ נקוב יונק דרך אויר חייב, שזהו חסרון בידיעת ההלכה.

(ג) נתכוין לזרוק שתיים וזרק ארבע, ויש בזה שני פירושים א' שזרק למקום שרצה אלא שטעה בהערכת המרחק וסבור שעד מקום פלוני יש רק ב' אמות, ולרבא פטור מפני שלא חשב שעושה מלאכה בזריקה זו, מיהו יש בזה חידוש כיון שיודע שזרק למקום פלוני, אלא שלא ידע שיש בזה שיעור חיוב, וגם יש מקום לומר שטעות בשיקול הדעת בהערכת המרחק לא משוי ליה מתעסק, וזה דומה לטעות בהלכה, ב' שנתכוין לזרוק בכח של ב' אמות וזרק בלא מתכוין בכח של ד' אמות, ובאומר כל מקום שתרצה תנוח דאיתעבידא מחשבתו, אבל לא חשב שעושה מלאכה בזריקה זו, ולדעת תו' בב"ק כ"ו ב' אף לאביו פטור בכה"ג כיון שהשתיים הנוספים לא נתכוין לזרוק כלל, מיהו י"ל דכיון שאין כאן שתי פעולות איגלאי מילתא שמעיקרא זרק ד' ולא נזהר בזריקה דהו"ל שוגג, ולרבא פטור כיון שלא ידע שעושה מלאכה.

כל המעשה נעשה על ידו, כגון נתכוין להגביה את התלוש ונמצא שהי' מחובר ועקרו בהגבהתו, שלא שייך לומר שהעקירה נגרמה ע"י הגבהתו, אלא הוא עקרו בהגבהתו, אלא שלא עסק בעקירה כלל, ויש לזה מעלה כלפי אינו מתכוין כיון שלא ידע שיש כאן אפשרות כזו, ולעומת יש בזה חסרון שכל המעשה מתייחס אליו כמתכוין אלא שטעה ולא ידע המציאות, משא"כ באינו מתכוין שידע המציאות עסק במטרה אחרת ולא נתכוין לזו.

מתעסק בכל התורה נתמעט מקרא דאשר חטא בה, ולא ביארו בגמ' ה"ד מתעסק בשאר איסורים, אבל ביארו מתעסק בשבת דפטור, [בפלוגתא דאביו ורבא ודכוותה בשאר איסורים], ומתעסק בחלבים ועריות דחייב, ומתעסק במעילה דחייב, ומתעסק בשחיטת קדשים שפסול, - בשבת יש עוד מתעסק שפטור משום מלאכת מחשבת כגון שלא נעשית מחשבתו ע"י טעותו.

שוגג שחייב בכל התורה כתבו תו' כריתות י"ט ב' דהיינו באומר מותר, וה"ה בטועה בהלכה או שהחכם שהורה לו טעה, וה"ה בשכח ששבת היום שאינו מתעסק בדבר שאינו מלאכה אלא שטעה בזמן, והר"ז כאומר מותר היום, וכן בחשב ששיעור אוכלין כביצה ולא כגרוגרת, ורק כשהטעות הוא במעשה שאינו יודע שיש לפניו חפצא דאיסורא, וטעותו בידיעת המציאות שלפניו שזה משנה את הגדרת הפעולה עצמה, משא"כ ידיעת ההלכה.

א. מתעסק בשבת

בשבת יש שני עניני מתעסק, א' שפטור בכל התורה, ב' שפטור רק בשבת משום שאינה מלאכת מחשבת.

אופן א' מצינו בגמ' ד' אופנים,

(א) נתכוין להגביה פרי מסוים מן הקרקע וסבור שהוא תלוש ונמצא שהוא מחובר

באות האחת, כ"מ ברמב"ן, וצע"ע בסוגיא שם.

(ו) נתכין לעשות מלאכה כלאחר יד ועשה כדרכו לא חשיב מתעסק, כגון בהוציא לאחריו ובא לו לפניו באופן שלאחריו פטור, דכיון שכונתו למלאכה זו, לא מיקרי מתעסק זה שרצה לעשותה באופן גרוע שפטור בשבת, ועסק"ה בשם הגרע"א ז"ל בזה, וכ"ז משום דאמרין דניחא ליה טפי בכאורחיה, אבל באומר מותר לעשות בשינוי ולא ניחא ליה כדרכו כדי שלא יתחייב י"ל דפטור.

(ז) לכאורה נראה דלא הוצרכנו למיעוטא דבה פרט למתעסק אלא כשעוסק בפעולה מסוימת, כגון להגביה את התלוש, אבל המהלך כדרכו והרג ברגליו בע"ח או לחץ על כפתור וחבר חוטים יש לזה קולא דאין מתכין בצירוף מתעסק, כיון שלא עסק בפעולה כלל, וכן עלה לראש הגג ונפל ברוח מצויה אע"פ שחשיב שוגג לענין מזיק, אבל לענין שבת אין בעלייתו סרך מלאכה, ואח"כ כשנפל אין זה מעשה שלו, ואפי' לר' יהודה דדשא"מ חייב יש לפטרו בכח"ג, מיהו בלא"ה בחשש רחוק יש אופנים דאף לר"י דשא"מ מותר, עי' לעיל סכ"א ס"ק י"ט, אבל הגרע"א נקט דאבן שנפלה מחיקו דכל התורה מתמעטת מבה וכן זרק סכין לנועצה בכותל עי' חולין ל"א ב'.

(ח) לכאורה נראה דחייב המוציא מחט בידו ואפי' בבגדו אע"פ ששכחה מ"מ לא חשיב מתעסק, דכיון שכך היא דרך הוצאתו בחול לצורך, א"כ חשיבא הוצאה גמורה, והשכחה אינה מגרעת בעיקר המעשה, והיא מוגדרת כשכחה ולא כמתעסק, וא"צ לומר בידו שיש לו ידיעה קלושה אלא שאינו משים לב לזה, ואף לענין מלאכת מחשבת יש לדון בזה, דכיון דאי לאו שבת ניחא ליה להחזיר המחט לביתו, נהי דלא נתן דעתו ע"ז אבל אכתי י"ל דחשיב מלאכת מחשבת ודמי לשכח

(ד) נתכין לזרוק מרה"ר למקום פלוני וכסבור שהוא ג"כ רה"י ונמצא שהוא רה"ר, וא"כ הוציא מרה"י לרה"ר, ויש מפרשים שזרק ד"א וכסבור שמקום זה רה"י ונמצא רה"ר, ולרבא פטור כיון שלא נתכין למעשה הוצאה, והטעם בידיעת המציאות משוי ליה כאינו עוסק בהוצאה כלל, אבל אם סבור שמחיצה כזו מתרת הר"ז חסרון בידיעת ההלכה, וא"כ הסומכים על עירוב שאינו כהלכה לא שייכי במתעסק, כיון שהטעות בהלכה, אבל אם אירע שנקרע העירוב והם לא ידעו, י"ל דחשיב מתעסק, מיהו במקום שעלול להקרע י"ל דהו"ל לברר, שאין חשש הקלקול מופקע ממחשבתו, ובעיקר הדבר גם טלול במתעסק עבירה היא, ולדעת הגרע"א ז"ל איסורו מדאורייתא, ולדעת ש"פ איסורו מדרבנן, וחייב להזהר שלא יגיע לידי כך.

(ה) נתכין לקצור חצי גרוגרת וקצר כגרוגרת פטור כ"מ בירושלמי, ומשכח"ל בטעה בהערכת הכמות, או בהכאת ידו שקצרה יותר באותו כח, ודוקא בפעולה אחת, אבל אם חשב שעדיין לא קצר כשיעור חייב, ועסק"ה בכ"ז באיזה אופן פטור רק לרבא ובאיזה אופן מודה אביי, מיהו מצינו בגמ' ק"ד ב' דנתכין לכתוב אות אחת וכתב שתי אותיות חייב, כגון נתכין לכתוב ח' וכתב שני ז' במקום שאין דעתו לעשות תגין לז', וכגון דניחא ליה בכל שתי אותיות דאיתעבידא מחשבתו, אבל עדיין לא נתפרש מ"ט חייב וכי אם יוסיף לכתוב ככונתו יפטר דהו"ל אות אחת, וכשיחליט להפסיק יתחייב ואפשר דמייירי כשהשלים הז' השני כבר החליט להשאירו כך וערש"י בזה, - בעיקר הדברים הי' נראה לחלק בין חצי שיעור לחצי מלאכה, דחצי שיעור חסר רק בכמות ולכן לא חשיב מתעסק, [אלא שזה צ"ע מירושלמי ופשטות הגמ' דטעי בשיעורא ע"ג א', עסק"ה], מיהו אם המשיך יותר ממה שנתכין פטור לרבא, משא"כ בכותב שהי' דעתו לכתוב כל הכמות של השתי אותיות

ששבת היום, ועסק"ח בדברי תו' וש"פ בזה, דמשמע שיש בזה פטור דמלאכת מחשבת ולדעת הגרע"א ז"ל אף פטור דמתעסק יש בזה.

וכן המכבה את האור או מדליקו בטעות לא חשיב מתעסק אע"פ שעשה כן מפני ההרגל, ואע"ג דלא נחא ליה כגון שרוצה שישאר האור ולא יכבנו או איפכא, לפי שלא יוכל לשנותו בשבת, מ"מ לא שייך מתעסק כיון שהמלאכה גמורה אלא שרגילין לעשותה בלא מחשבה, מיהו לענין מלאכת מחשבת י"ל דפטור כיון שבלא מחשבה עשה מלאכה דלא נחא ליה, דהיינו שהכיבוי או ההדלקה הם הפסד בשבילו כהיום ולאו דוקא מפני שעובר איסור כעת, אלא מפני שלא יוכל לשנות המצב הזה.

ט המל תינוק בשבת וטעה שחשב שהוא יום שמיני, וכן בקרבן שחשב שהוא קרבן פסח ודוחה שבת, לא מיקרי מתעסק כיון שיודע שעושה מלאכה גמורה אלא שחושב שהיא דוחה שבת, [ונכעושה מלאכה לחולה ונתברר שאינו צריך לה ואמנם פטור מפני שמצוותו כך, אבל המלאכה גמורה היא], אבל יש לפוטרו משום דלאו מלאכת מחשבת היא [מיהו במילה חייב משום דבחוכל מקלקל חייב וה"ה מתעסק דחוכל אבל אם חשב שזה בשר המת וחבל, הרי מתעסק בזה פטור גם בחוכל], אבל ד"ז אינו ברור אם אמרינן כן רק בהחליף שהיו שנים שלא נימולו וטעה בין שניהם או אפי' בטעה באחד בלבד ד"ל כיון שלפי טעותו חפץ במלאכה זו, הר"ז כמלקט תאנים מפני שסבור שצריך להם, ונתברר שטעה, דמסתברא דחייב.

אופן ב' שלא נעשית מחשבתו ודיני החליף והלכה ידו מזו לזו גבי שבת ושאר איסורין נתבאר לקמן ס"ק י"ד.

ב. מתעסק שפטור בכל התורה

מתעסק שפטור בכל התורה כגון זרק סכין לנועצה בכותל ושחטה קדשים בחוץ, שלא הי' דעתו על השחיטה כלל, ומשמע דאי לא מיעוטא דבה הי' חייב, כדאמר פסחים ל"ג א' דהושיט ידו לכלי ליטול חפץ ולא ידע שיש שם שמן וסך ידו, דכוותה בשאר מצוות פטור, ובמעילה חייב, מיהו בסברא ק"ק לחייבו על שחיטת חוץ בכה"ג גם בלא קרא, ומשכח"ל מתעסק כגון ששחט וסבור שהיא מתה או שלא ידע שהוא שוחט הסימנים.

אם ידע ששוחט בהמה וסבור שהיא חולין, ונמצא ששחט קדשים בחוץ, אין הדבר ברור אם פטור משום מתעסק, [כמו בחלב ושומן עי' להלן] או שדינו ככל שוגג כיון שטעה בחסרון ידיעה רוחנית שאינה שינוי במעשה רק בהלכה, ומצינו ברמב"ן קדושין מ"ג א' ובתו' הרא"ש שם ובסנהדרין ס"ב ב' שכתבו באופן כזה דחייב, ואם נימא דבכל טעות בחפצא שלפניו חשיב מתעסק כמו סבור שומן או סבור חולין ונמצא נותר, צ"ל דמיירי כשידע הספק והכריע מדעתו דחולין הוא, וכיון שאין הכרעתו מוחלטת תו לא חשיב מתעסק, גם יתכן דכיון שעוסק בשחיטה הרי יש כאן עיסוק בתיקון של מצוה, ול"ד לאוכל וסך שמתעסק בצרכי גופו, שזהו דרך החיים ויותר מופקע ממנו מחשבת טעות, ודוחק, ולדעת המנחת ברוך כל שאין שינוי בגופן רק בדבר רוחני לא חשיב מתעסק, וכ"כ אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה בס"ו סק"ד, [ועי"ש שנסתפק בדין קדשים בחוץ אם צריך ידיעה מסוימת שזה קרבן, ולכאורה מהא דשוחט להדיוט חייב נראה שא"צ ידיעה זו], ודעת מרן זללה"ה שג"ז חשיב מתעסק.

בגדר החילוק בין חלב ושומן לחולין וקדשים, דעת המנח"ב דהטעם מפני ששומן הוא מציאות אחרת בתכונה וקצת

ג. מתעסק בחלבים ועריות

בחלבים ועריות מתעסק חייב שכן נהנה, ולפמשנ"ת דקולא דמתעסק מפני שחסר בשלימות העשייה של האדם, יש לפרש דבחלבים ועריות אין האיסור מפני העשייה, כמו ששייך לומר בשחוטין חוץ שעיקר העבירה היא שהאדם שוחט קדשים בחוץ, ולא זה שנפסדו הקדשים בחוץ, ולכן צריך את מעשה האדם בשלימותו, משא"כ בחלבים ועריות שעיקר העבירה היא בזה שהאדם אוכל חלב, ואין מעשה זה נגרע כשהאדם לא נשתתף במעשה האכילה כ"כ, דלגבי אכילתו לא חסר בשלימותה, הגע עצמך אם האיסור חלב הי' מוגדר כטמטום הלב וזו היא הסיבה שאסרתו תורה, הרי ודאי שייך לומר שכשנהנה ואכל כדרכו לא חסר בשלימות המעשה המחייב, שא"צ את האכילה של מעשה האדם, כמו שצריך כן בשחיטה, ולפ"ז שייך לומר שבאיסור מעילה אפי' דרך אכילה לא שייך טעמא דשכן נהנה, אלא דבלא"ה במעילה אין פטור מתעסק, עי' להלן, ולפ"ז י"ל דאף באכילת עצים ולבונה יש חיוב דשכן נהנה כיון שהחיוב על האכילה, עמשנ"ת בכ"ז לעיל סק"ז.

ויש סברא לומר שההנאה שדעת האדם משתתף בה לרצונו, היא מחשיבה את המעשה כמתכוין וכ"ה לשון רש"י סנהדרין ס"ב ב' אע"פ שביסודו הי' מתעסק, ולפ"ז בעצים ולבונה שאין הנאה באכילתן פטור.

בהנאת לבישה וסיכה פשטות הגמ' פסחים ל"ג א' שאין דין נהנה לחייב במתעסק, והטעם י"ל מפני שאין הנאתם מוחלטת וצריך דעת האדם לומר שניחא ליה בחימום זה, ולכן במתעסק חסר דעת המחייבת משא"כ בחלבים ועריות שהנאתם מוחלטת במציאותם, וכ"נ בראשונים ע"ז ס"ו א' וכן במאירי סנהדרין ס"ב ב' חילק ביניהם ואינו תח"י, אבל בתו' הרא"ש ס"ל שג"ז כנהנה

בטעם, ערמב"ן עה"ת, אבל חלב בהמה וחלב חיה, או חולין ונותר או אשתו טהורה ואחותו, לא חשיב מתעסק, דבעינן שיחשוב שעושה מעשה אחר אבל אמר"ר [שליט"א] זללה"ה חילק דבעינן שתהא טעותו בהחלפה שיחשוב שיש כאן גוף אחר דהיינו שידוע כל מין מה הוא אלא שסבור שיש לפניו המין המותר ולאפוקי אם אין בדעתו שתי חתיכות רק טעה באותה חתיכה מה היא, ולפ"ז אפי' חלב חיה וחלב בהמה פטור, ונחולין וקדשים שאני מפני ששייך להקדיש החולין].

בהעלם מקדש מצינו שכסבור חול הוא חייב, ואינו פטור משום מתעסק, וביאר מרן זללה"ה בזה דכיון שאין האיסור במעשה הכניסה, אין המתעסק מגרע בחיובו, דעיקר פטור מתעסק הוא שחסר במעשה, אבל אינו אנוס על התוצאה, וא"כ בטומאת מקדש שחיובו על הקלקול שמטמא את המקדש בכל ענין חייב, שהאחריות ע"ז מוטלת עליו שאינו אנוס ע"ז, לכן חייב אף בסבור חול הוא, ותדע שעל ההשייה בלא מעשה ג"כ חייב, ומתעסק מגרע במעשה, וכאן שהתוצאה אסורה יש לחייבו אף במתעסק, [ועי' להלן שביאר כן גם בטעמא דבחלבים חייב], מיהו נראה דמשכח"ל מתעסק שפטור כגון שעלה לראש הגג ונפל ברוח מצויה למקדש, דלענין נזקין שוגג חשיב ולענין ביאת מקדש פטור, ואפשר דכשלא ידע שהוא בירושלים ג"כ חשיב מתעסק כלפי המקדש, אבל כשיודע שהוא בהר הבית וסבור ששטח זה אינו מהמקדש, בזה שפיר מתחייב שאינו בגדר מתעסק, כיון שידוע ששייך כאן מקדש אלא שהכריע שכאן זה חול.

בחמץ בפסח שלא ידע שיש לו חמץ ברשותו כתב הגרע"א ז"ל בשם המקו"ח דלא שייך פטור מתעסק, כיון שעובר בשב ואל תעשה, ומתעסק מיגרע רק בחשיבות המעשה, וכיון שא"צ מעשה חייב, ועוד שחייבתו תורה להתעסק בהשבתת החמץ.

וכי היכי דלא מיפטר מתשלומין בממון חברו, - בקדושין מ"ג א' אמרו בחלבים ועריות דלא מצינו בכל התורה זה נהנה וזה מתחייב, ובתו' הקשו ממעילה, ולכאורה במעילה אין האיסור על ההנאה אלא על ההוצאה לחולין, אף באופן שנהנה בסיכה שדנו תו' שם, ומטעם זה יש לדון גם באכילה של מעילה.

כריתות כ' א' בביאור קושיא דרב אושעיא, ואין מתפרשת הסוגיא

יא. כריתות כ' א' מתב רב אושעיא כו' אלא לאו מתעסק איכא בינייהו כו' תוכן הדברים דר"ש ורש"ז מפרשים באבד מלקט מלבו, ור"י אמר דאפי' בלא איתעבידא מחשבתו פליגי, משום דס"ל דמתעסק אין בו חסרון דמלאכת מחשבת, ולפ"ז פליגי בהלכות שבת, וממילא פליגי באיזה אופן נחלקו ר"א ור"י, ולתרווייהו פלוגתתם בהחליף מאיסור לאיסור אם פטור משום מתעסק של כל התורה, ולתרווייהו בשם אחד ליכא משום מתעסק של כל התורה, ולר' יהודה ודאי דשחורות ולבנות כשני שמות דמו, כיון שלא נתקיימה מחשבתו, ומפרשין השתא דה"ה לר"ש ורש"ש, אבל אין הדבר מוחלט דבנתקיימה כוונתו ולא מחשבתו חשיבי שחורות ולבנות שני שמות.

וי"ש לתמוה מ"ט פשיטא ליה דתאנים וענבים ושחורות ולבנות שני שמות הן, וביותר קשה אם למסקנא שחורות ולבנות שם אחד הם, מ"ט לא פירש כן מעיקרא דבהדיא פירש ר"י דאף בשם אחד פליגי, ולמה לא פירשו בגמ' דלמסקנא נשתנה פירוש דשחורות ולבנות, ועו"ק דרב יהודה לעיל קרי להו תרי מיני.

וי"ש ליישב דרב אושעיא קשיא ליה למה ביאר ר"י דין תאנים וענבים שבזה גם ר"ש ורש"ש מודו דפליגי, והול"ל אפי' בשחורות ולבנות נחלקו, וביותר קשה אריכות הלשון דהול"ל אפי' בשם אחד נחלקו, ותו

ולפי הטעם השני שכתבנו יש לחייב גם בלבישה כיון שמתכוין ליהנות מהבגד.

המתעסק בחלבים שחייב אפי' סבור רוק הוא ובלעו ונמצא חלב, אבל נפל מן הגג ונתקע באשה, או שנפל חלב לתוך גרונו כשהי' פיו פתוח, צ"ע אם סגי בנהנה לחייבו, ומ"מ צריך ראי' לחלק, שו"ר בתו' י"א א' ב' שכתבו דפטור משום אנוס, עסק"ט בזה.

בגמ' אמרו דסבור שומן הוא מיקרי מתעסק, ובפשוטו מיירי בחתיכה אחת ולמדו מזה שכל טעות דסבור היתר הוא חשיב מתעסק, ושוגג משכח"ל באומר מותר, כ"כ תו', וכ"ד הגרע"א ז"ל, ובמנח"ב כתב דדוקא שומן ששונה בתכונתו מחלב, אבל חלב חיה וחלב בהמה חייב, ואאמו"ר [שליט"א] זללה"ה כתב דוקא שחשב שזהו גוף אחר, ולאפוקי אותו גוף במצב הלכתי שונה כנדה וטהורה וקדשים וחולין, ומרן זללה"ה ס"ל לפטור גם בחלב וחלב אי לאו נהנה, ומ"מ חילק בין היכא שצריך את המעשה לגרום החיוב, וכמשנ"ת כ"ז לעיל, ואפשר עוד דדוקא כשלא עלה בלבו ספק שמא חלב הוא, אבל אם הכריע שזה שומן לא חשיב מתעסק, דומיא דסבור רוק הוא, כך הי' הסבור שומן הוא, מיהו משום מלאכת מחשבת גם בכה"ג פטור.

בפסחים ל"ג א' אמרו דנתכוין לגיזי חולין ונתחמם בגיזי עולה חשיב מתעסק שפטור בכל התורה וחייב במעילה, ולדעת המנח"ב מיתוקמא שהיו לפניו שני גיזין והכיר איזה של עולה והלכה ידו בטעות לשל עולה, שהרי אין חילוק בין הגיזין אלא קדושתן, מיהו יש לעי' דהא לר' יהושע גם באיסור ואיסור פטור, וי"ל דהכא חד מינא הוא, ולפמ"ש אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה טעם הפטור מפני שסבר שזה גוף אחר.

במעילה מתעסק חייב ופרש"י משום דלא כתיב בה גבי חיובא דמעילה, וי"ל דהטעם משום דיש כאן גזל וחיוב תשלומין,

מיקרי מתעסק, ובה לא ממעט אלא בנתכין להיתר, והתמיה בין על דברי ר"י בין ע"ד ר"ש, דאין לפטור מתעסק שכונתו לאיסור, (בפרט באיתעבידא כונתו האמיתית, אלא שאבד מלבו).

ונראה דבחלבים ועריות חייב אפי' בהחליף זו בזו, ואע"פ שלא נוסף חומר בזה שנהנה, שהרי בשניהם נתכין לאיסור אלא שהחליף מ"מ גדר הפטור הוא מפני שחסר בשלימות העבירה כשהי' דעתו על ענין אחר, אע"פ שבמקרה גם הוא עבירה, וכיון שכן כי היכי דמהני נהנה לענין מתעסק בהיתר, כ"ש דמהני לענין החליף איסור באיסור, דלר"א חייב בכל האיסורין, ולר"י לכה"פ בחלבים ועריות, וכן יש ללמוד ממימרא דשמואל דנקט חלבים ועריות כלפי שבת, ובשבת מיירי בהחליף זו בזו ולא איתעבידא מחשבתו, ודוחק לומר דאתיא כר' אליעזר, דבפשוטו הלכה כר"י, אע"פ שר"י מסיים ותמה אני, עי' כ' ב' דלרבא פליגי תנאי בלקדם כר' יהושע, - גדר הפטור בהחליף תאנים בענבים מיושב טפי כדברי הגרע"א ז"ל דרך מחטאת מיעטו הכתוב, שהרי נתכין לאותה עבירה, אבל אין נראה לחלק ביניהם, אלא טעם הפטור מפני שחסר בשלימות החטא, דסו"ס חטא זה לא נעשה בידיעה גמורה, ואמנם מה"ט תמה בה ר"י מ"ט פטור.

שם רבא אמר ליקדם איכא ביניהו כו', בכל הענין

יב. **שם** רבא אמר ליקדם איכא ביניהו, בפשוטו מתפרש כדרב אושעיא, אלא דלא מתעסק איכא ביניהו אלא ליקדם, דר"ש ורש"ש מיירו באבד מלקט מלבו, ור"י אמר דמשכח"ל בזכור מה שבלבו שרוצה ללקט גם תאנים וגם ענבים אלא שהקדים המאוחר, שגם בזה פוטר ר"י, ומודה ר' יהודה דבנתכין ללקט תאנים וליקט ענבים פטור לכו"ע משום מלאכת מחשבת, ובעינן אבד מלקט מלבו, אבל בנתכין לשניהם אין חסרון דמלאכת

לא, ולכן פירש דר"י חידש אפי' נתכין ללקט ולא נעשית כונתו, [ולאפוקי מר"ש ורש"ז דמוקמי לה באבד מלקט מלבו], ובזה באמת שחורות ולבנות שני מינים כתאנים וענבים, שכשלא נעשית כונתו הר"ז שינוי גדול, וכיון שר"י הזכיר תאנים וענבים משמע ליה דה"ה שחורות ולבנות כתאנים וענבים לכו"ע, שלא חלק על דין שם אחד דלא פליגי ביה ר' יהושע, וכיון שלר"י אמת הוא דשחורות ולבנות כשני שמות דמו כשלא נעשית מחשבתו, לכן סבר דגם ר"ש ורש"ש קרו להו שני שמות, [וזה הי' פשוט לו דבשתי מלאכות לא מחייב ר"א, דאפי' באבד מלקט מלבו אין יתרון בזה שאירע שנעשית המלאכה שרצה מתחלה, דסו"ס פעולות חלוקות לגמרי הן], ואמת הוא גם למסקנא דלבנות ולבנות עדיפי משחורות ולבנות דתרי מיני נינהו, ובלבנות ולבנות מודה ר"י דחייב.

ולמסקנא פליגי באבד מלקט מלבו בשם אחד, וכיון דאיתעבידא מחשבתו, ס"ל לר"ש ורש"ש דבשחורות ולבנות חייב, ולא מתמעט מבה אלא תאנים וענבים, ולא הוצרכו לפרש בגמ' דהשתא שחורות ולבנות שם אחד מהם, דבאיתעבידא מחשבתו באמת פשוט לחשבם שם אחד, ומה שהזכיר ר"י גם תאנים וענבים לפרש שגם בזה ראוי לחייב כר"א, ותמה אני אם פטר בה ר"י קאי אכולהו.

ולפ"ז למסקנא היכא דאיתעבידא כונתו הראשונה לכו"ע חייב משום מלאכת מחשבת, ומ"מ לענין מתעסק כשהלכה ידו ולא נעשית מחשבתו פטר ר"י ממיעוט דבה, כיון שהלכה ידו על מה שלא נתכין, ובחד מינא דהיינו לבנות ולבנות מודה ר"י דחייב בהלכה ידו, ולר"ש ורש"ש אף בשחורות ולבנות מודה, ולא נחלקו אלא בתאנים וענבים ולר"י פטר אף בשחורות ולבנות.

ותמה אני אם פטר בה ר"י, קאי אף אשני שמות דכיון שנתכין לקצירה וקצב לא

מחשבת, ופטר ר"י משום מתעסק דכל התורה דכיון שהלכה ידו על מה שלא רצה כעת פטור, אע"פ שרוצה את שניהם, ולר"ש ורש"ש בכה"ג לכו"ע חייב, ותמה אני אם פטר בה ר"י קאי אכולהו גוני דהלכה ידו מאיסור לאיסור בשני שמות בין באבד מלקט מלבו ובין בלהקדים.

ולפ"ז לא פליגי תנאי במלאכת מחשבת דשבת, אלא בגונא דאיתעבידא מחשבתו, ופליגי במתעסק דכל התורה, ולכאורה משמע דשמואל מוקים לדר' יהודה ג"כ באבד מלקט מלבו, ולא בליקדם כדרכא, מיהו יש לדחות דכיון דר"י קאי נמי באבד מלקט מלבו, אלא שהוסיף עוד גונא דפליגי, לא נחית שמואל לזה וביאר לרב יהודה דשני שמות דמתני' לכו"ע באבד מלקט מלבו דמי, ובכריתות הארכנו בסוגיא דלקדם בפרש"י ותו' ולע"כ.

ולכאורה למאי דמוקים רבא לקמן כ' ב' פלוגתא דת"ק וראב"ז בלהקדים יש ללמוד דהלכה כר"י דלר' יהושע להקדים פטור, דהא ת"ק כותיה ס"ל, והו"ל רבים, מיהו התם נמי רשב"א וראב"ז פליגי וס"ל כר"ש ורש"ש, ומ"מ לגרש"י ותו' דמיייתי סתמא דלהקדים פטור הו"ל סתמא כר' יהודה אליבא דר' יהושע, ועי' מנחות ל' ל"א אם הלכה כרש"ש בכל מקום, ועמש"כ בכריתות שם ולע"כ.

ביאור המשנה למסקנת הגמ'

יג. תוכן המשנה למסקנא דר' יהושע יליף מאו הודע אליו חטאתו אשר חטא בה דבעי ידיעה במה חטא, ור"א דריש אשר חטא והביא דכל שידע שחטא יביא, ולתרווייהו מיתר בה למתעסק שפטור בידע מה חטא אלא שלא חטא בה, [ור' יהושע מסתייע בכה שלא לדרוש אשר חטא והביא], ור' יהושע דריש מבה למעוטי מתעסק אפי' שנתעסק באיסור, אלא שנתחלפו לו.

והא דתנן ר"ש ורש"ש אומרים זהו ענין נוסף ולא קאי ארישא, אלא פלוגתא נספת דפליגי בפטור מתעסק של מעשה החטא, אבל לענין ידיעה אם ידע שחטא בקצירה אע"פ שלא ידע אם זה בענבים או בתאנים חייב לכו"ע, כדתנן בדר' יוסי דדוקא באינו יודע מעין איזו מלאכה עשה, אבל באותה מלאכה פשיטא דחייב, אבל ברש"י פירש דגם בידעת תאנים וענבים פליג ר"י וס"ל דפטור, וכ"נ בתו' שבשטמ"ק י"ט א', וכן בתו' כ' א' סוד"ה היינו כתבו דאידיעה לא איצטריך לאשמועינן, ומסיים בשטמ"ק דהיינו דר' יוסי, משמע דס"ל שהדין אמת שאם לא נודע לו אם ליקט תאנים או ענבים הר"ז כלא נודע לו אם קצר או טחן ופטור לר' יהושע כדא"ר יוסי, והדברים צ"ת, אבל לדבריהם מיושב דקיימי ר"ש ור"ש אף ארישא דמתני', ובזה כבר העירו בתו' שבשטמ"ק אות ו' דמבואר בגמ' שדבריהם קיימי על מעשה החטא ולא על הידיעה.

ואר"ש ורש"ש אלא נחלקו במתכוין ללקט תאנים והלכה ידו על הענבים, דבזה ס"ל לר' יהושע שיש כאן פטור מתעסק של כל התורה, כיון שעשה פעולה שונה לגמרי ממה שחשב, אבל בשחורות ולבנות כיון דתרווייהו תאנים נינהו חייב לכו"ע, ור' יהודה אמר דאפי' בשחורות ולבנות פליגי, אבל בלבנות ולבנות חייב לכו"ע, וכל זה מייירי בנעשית מחשבתו הראשונה אלא שאבד מלקט מלבו ושכח מה הוא צריך, אבל אם לא נעשית מחשבתו אפי' תאנים לבנות ולבנות פטור בשבת ובשאר איסורים חייב.

והא דנקט ר"י אפי' תאנים וענבים אע"פ שבזה מודו ר"ש ורש"ז, י"ל לאשמועינן דתמה גם ע"ז אם פטר בה ר"י, ולאשמועינן דמייירי באבד מלקט מלבו, דאילו בשחורות ולבנות לבד הי' מקום לומר דאפי' בלא איתעבידא מחשבתו חייב, דאין זה שינוי גמור

לומר דלא איתעבידא מחשבתו, אבל בתאנים וענבים פשיטא דלא חשיבא מלאכת מחשבת, ואפי' בלבנות ולבנות לפי האמת פטור היכא דלא איתעבידא מחשבתו, כדפריך ליה רב יהודה לשמואל י"ט ב' מהא דבחד מינא מודה ר"י, אלמא לשמואל בכל גונא פטור.

והאמת נראה דר"י לא אמר עיקר דבריו על ר"ש אלא מימרא בפ"ע, ומשום קתני אר"י ולא ר"י אומר, ובתוספתא נשנו דברי ר"י קודם דברי ר"ש, ולכן שפיר שנה כל האופנים דפליגי בהו, [ובתוספתא פתח ר"י לא נחלקו כו'], וניחא טפי שזה ענין נוסף בפלוגתתם מלבד הרישא דפליגי בידיעה, וע"ז פתח אר"י כו', מיהו לשון אפי' דתנן אפשר שסידרו רבי בגלל דברי ר"ש ורש"ש, ורבי סידר דבריו בתר דברי ר"ש ורש"ש מפני שהוא מסיים ותמהני אכולה מילתא, וכגרש"י ותו' דאלו דברי ר' יהודה, והוא תמיה על כל ענין מחלוקת זו, ולא ראוי לשנות בתר הכי דבר ר"ש ורש"ש דמשמע דלדבריהם לא קשה.

וכיון דר' יהודה תמיה על כל ענין המתעסק המחודש של הלכה ידו מאיסור לאיסור, לכן שפיר הקשה בה מאי עביד ליה, ומשני למתעסק דהיתירא, מיהו להלכה קי"ל כר' יהושע דלא משמע שבא לחלוק עליו בקושייתו. **ולאוקימתא** דרבא הוסיף ר"י דמשכח"ל פלוגתתם גם בלא אבד מלקט מלבו, וכגון שרצה שניהם, אלא שהקדים המאוחר, ובמין אחד אף ר' יהושע מחייב, ובשני מינים כשחורות ולבנות פליגי.

כמה דינים בחלכה ידו מדין מתעסק

יד. מן האמור נתבאר דכולה מתני' במתעסק שפטור בכל התורה ומיירי באופן דליכא חסרון משום מלאכת מחשבת.

נתכוין ללקט תאנים והלכה ידו על הענבים פטור לר' יהושע בכל התורה לכו"ע, וי"א דכל קוצר שם אחד הוא, ושני שמות היינו שתי מלאכות, אבל אין נראה שר"א

מחייב בזה, דבשבת ע"ב ב' קרי לשתי מלאכות חלב ודם, ולפמש"כ אם החליף חלב בדם אף ר"א מודה דפטור, בעשיית החטא, אי לאו דמתעסק בחלבים חייב שכן נהנה, אע"פ שבידיעה מחייב, ולאו קושיא היא דבידיעה מחייב אפי' ספק חלב ספק נדה כיון שסו"ס ודאי חטא.

היה צריך ענבים ושכח וסבור שתאנים הוא צריך והלך וליקט תאנים נראה דחייב, כיון דאיתעבידא מחשבתו ורצונו כעת, ואין שכחתו מגרעת חשיבות מלאכתו, כמשנ"ת לעיל סק"ד, ול"ד למילה שיש כאן טעות בעצם המילה שהיא קלקול מפני טעותו, ולא רק רצונו הפרטי.

נתכוין ללקט תאנים ושכח שצריך תאנים וסבור שענבים הוא צריך והושיט ידו בטעות ולקט תאנים, משום מלאכת מחשבת חייב, אבל משום מתעסק פטור ליה ר' יהושע, ואמנם במתני' תמה ר"י על פטור זה, ובשחורות ולבנות ס"ל לר"ש ורש"ש דאף ר"י מחייב, ובלבנות ולבנות לכו"ע חייב, וכ"ז כשבאמת רצה לבנות אלו אלא ששכח, אבל בלא איתעבידא מחשבתו פטור בשבת אפי' בלבנות ולבנות וחייב בכל התורה, וע"י לעיל סק"ה במתכוין לענבים אלו אבל לא איכפת ליה גם אחרים דחייב.

נתכוין ללקט תאנים תחלה ואח"כ ענבים או שחורות ואח"כ לבנות והלכה ידו והקדים המאוחר באופן שיש לו ענין מיוחד בהקדמה, נחלקו ר"י ור"ש ורש"ש אם לר' יהושע יש בזה פטור מתעסק של כל התורה, כיון שבשעת עשייה לא עשה את מה שרצה, ואפי' בשתי מלאכות שונות פליגי כדתינא בכיבוי והדלקה, ובמעשה אחד לכו"ע לא קפדינן אהקדמה, ויעוי' בספר אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה שביאר פלוגתתם רק לענין שבת, וחלק מהדינים משתנים לפ"ז, וגם מש"ש בדין ה' צ"ע לפמשנ"ת.

סימן י

בדיני מתעסק – קמא

ולכן מפרש מתעסק דוקא במתעסק בהיתר, אבל מודו כו"ע דאף בתאנים וענבים דלכו"ע חשיב מתעסק בשעת מעשה מ"מ בשכח מה ליקט חייב חטאת, דפטור מתעסק שייך בשעת מעשה דלאו מלאכת מחשבת היא, אבל מאחר שעשה מלאכת מחשבת א"צ ידיעה, וכמו בשתי נשיו נדות דא"צ שידע באיזו מהן חטא, דבידיעה אין יתרון בזה שנהנה, ומדוקדק בזה הא דנקט דברי ר"י דפוטרו הי' ר"י אף מא"ת קודם פלוגתא זו, דבפלוגתא דמתעסק אין להזכיר נדון דא"ת, שהרי יודע עתה כמה חטא, אלא שהי' מתעסק בזמן החטא, [ועוד דהא ברישא ר"ש מחייב א"ת, ובמתעסק פטור לגמרי, וא"כ ר"י פוטר דקאר"ש לא מתפרש בענין אחד], ודברי ר"ש ורש"ש הם כהקדמה לדברי ר' יהודה דסיפא, דבהא דאר"י דנחלקו בתאנים וענבים ושחורות ולבנות אמרי ר"ש ורש"ש דלא נחלקו בדבר שהוא משם אחד, והיינו דקתני אר"י ולא רי"א, ולאידך גיסא נמי בחלב ונותר ואשתו ואחותו דליכא פטור מתעסק, מ"מ איכא פטורא דאשר חטא בה, וש"מ דלא תליא זב"ז, - [כל הענין לקשר סיפא דמלאכת מחשבת למתעסק צ"ת, ואמנם שמואל נמי מפרש למתעסק משום מלאכת מחשבת, וכל הדברים צ"ת, ועסק"ט].

בדעת רש"י ותו' דר"ש ורש"ש קיימי נמי ארישא, ובדברי הרמב"ם בזה

אבל ברש"י מבואר דבספק תאנים ספק ענבים ג"כ פטור לר"י, דמשמע לי' דאשר חטא בה מיריש אידיעה ואחטא באותו אופן ממש, וכיון דלענין החטא במתעסק כה"ג פטור, ה"ה דבידיעה חשיב חסרון ידיעה, והוכרח לפרש כן כדי שתתפרש כולה מתני' בענין אחד, וכבר הביא בשטמ"ק בשם תו' שלא הוצרך

כריתות י"ט א' מתני' ר"ש ורש"ש כו', א"צ שידע אם קצר תאנים או ענבים, ובדברי ר"י דבעינן שידע מעין איזו מלאכה עשה

א. כריתות י"ט א' מתני' ר"ש ורש"ש אומרים כו', בפשוטו הי' נראה נדודע לו שחטא במלאכת קוצר אלא שאינו זכור אם ענבים קצר או תאנים, לכו"ע חייב חטאת, דא"צ לזכור סיפור המעשה וסגי בזה שידוע שחטא בחטא זה, ואף בקוצר וטוחן הי' מקום לומר דסגי בידיעה דבמלאכות שבת חטא, אלא בדברי ר"י מבואר דבהא נמי פליגי, והיינו דכיון דריבתה תורה חילולים הרבה בשבת, הר"ז כעבירה בשם אחר, ודוקא בזדון שבת ושגגת מלאכות, אבל בשגגת שבת חשיב הכל חטא אחד, ואפשר דת"ק פליג וס"ל דאף בשגגת מלאכות סגי בידע שחטא במלאכות שבת, ולפ"ז נוכל לומר דבשתי נשיו נדות ג"כ פליגי, ולר"י גופין מוחלקין כמלאכות מוחלקות דלר' יהושע פטור, מיהו י"ל דלא פליגי אלא דת"ק נקט דבריו בספק ידוע במעשה שוה כגון אכילה או ביאה, ור"י דנקט בעושה באמצע היום א"כ ע"כ מיירי בשכח מתי עשה ולכן הוסיף נמי שתי מלאכות דמיירי בשכח מה עשה, דלא שייך להזכיר בזה קצירה וטחינה לפניו, אלא ששכח, ולפ"ז בשתי נשיו נדות מודה ר"י דשם אחד הוא ושפיר קרינן בי' אשר חטא בה, אבל שתי מלאכות כשני חטאים חשיבי, כדאתרבו מקרא, וכ"נ עיקר כדחזינון שבת ע"ב ב' דמדמה שתי מלאכות לחלב ודם.

ולפ"ז פלוגתא דר"ש ור"י מילתא באפי נפשה היא, דר"א ור"י פליגי נמי בדין מתעסק, דכיון דבדודאי חטא ס"ל לר"א דקרינן בי' אשר חטא בה, ה"ה דלענין מתעסק חייב,

לכו"ע חשיבא ידיעה, וצ"ע. – שו"ר בספר אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה כריתות ס"ו סק"ג בדינים העולים דין י"א שכ' דפשיטא דחייב חטאת עי"ש ולא הזכיר פרש"י ותו', ועי"ש סק"ד ד"ה הא.

י"ט ב' אר"נ א"ש מתעסק בו, כמה אפשרויות איזה מתעסק חייב

ב. י"ט ב' אר"נ א"ש מתעסק בו, לכאור' הי' אפשר לפרש דדוקא בחלבים ועריות איצטריך לפרושי טעמא דנהנה, אבל השוחט קדשים בחוץ, כיון שהאיסור נוגע גם לחפצא דקדשים, י"ל דפשיטא לן דחייב, דהא מתעסק לאו אנוס הוא, ואפשר נמי דגרע משוגג דחתיכה אחת, ולגבי שחיטת הקדשים אין חילוק אם יש בהמה אחת וסבור שזו חולין או שקדשים וחולין לפניו ושחט הקדשים לשם חולין, וכיון דיש כאן שחיטה מעליא של קדשים בחוץ חייב, [והשוחט קדשים וכסבור חולין זבחים מ"ו ב' דחשיב מתעסק היינו לגבי החשיבות של שחיטת קדשים, אבל לגבי חטא י"ל דסגי בזה, ורש"י במתני' ב' א' כתב בקדשים בחוץ כסבור בהמת חולין היא, וש"מ דחשיב שוגג, ועת' שבת ע"ג א' דחשיב מתעסק], וכן בבא אל המקדש טמא, דסו"ס טימא המקדש, ואף במפטם את הקטרת ושמן המשחה מסתבר כן, דרצון התורה שלא יתפטם כזה והרי פיטם, ורק בחלבים ועריות הי' מקום לדון שהאיסור רק תלוי בגברא, שאין כונת התורה שיתקיים החלב ולא יאכלוהו, ולכן כשאין האיסור תלוי בחפצא, בזה י"ל דמעשה האדם קובע את חומר החטא, ובמתעסק אין המעשה מתייחס אליו כ"כ, וע"ז קאמר שכן נהנה שאין חסרון בשלימות המעשה במתעסק, כיון שאינו תלוי בעשיית המעשה, אלא בתוצאה, דאף אם יאכל בלא מעשה כלל, ג"כ יש כאן חיוב מושלם, משא"כ בשבת דמעשה האדם הוא עיקר החיוב, ולפ"ז שכן נהנה אין הכונה שכת ההנאה גורם חיוב מיוחד, אלא הי"ק סו"ס

להזכיר כאן ענין ספק במה חטא, דהכא בנדון דנחכין בשעת החטא קיימינן, אבל משמע שמסכימין לדינא דמתפרש גם אידיעה בכח"ג, וצ"ע דחלבים ועריות יוכיחו דבמתעסק חייב ובידיעה פטור מהאי קרא גופי', וגם בסברא קשה להצריך ידיעת העובדא אם היו ענבים שחורות או לבנות.

והרמב"ם בפיה"מ פי' דר"ש ור"י פליגי בבא על אחת משתי נשיו נדות אם חייב חטאת לכו"ע דמפרש שם אחד דשתיהן נדות, ור"י פליג וס"ל דבהא נמי פליגי, ופסק כר"י, אבל בהלכות פ מהלכות שגגות ה כתב דבשתי נשיו נדות חייב, [ודין ספק קצר ספק טחן לא הביא, ולעיל נסתפקנו אי ת"ק פליג אר"י בזה ועי' פ"ה ה"א ובלח"מ שם], אבל אין להוכיח מזה דמפרש סיפא בנחכין לחוד, דלכאור' נראה דאף לרש"י בחלבים ועריות בשם אחד חייב, דרק בשבת שמתעסק פטור י"ל דבעינן נמי ידיעה מפורטת, [והרע"ב העתיק פי' הרמב"ם בדר"ש ורש"ש, והגרע"א ז"ל הבין כונתו במתעסק ותמה דבחלבים ועריות לעולם חייב, אבל באמת כונתו לפרשה ארישא דחשיבא ידיעה, וכמו שפסק הרמב"ם, ואפשר דקשיא ל' כיון דע"כ במתעסק נמי מיירו כמבואר בגמ', לא הו"ל לפרושי בכח"ג שמתפרש רק ארישא, ורש"י באמת פירשה אתרוייהו, וצ"ע].

וראיתי בתו"כ דמפרש התם בתר דברי ר"ש ורש"ש ור"א אף על דבר שהוא משום שם אחד הי' ר' יהושע פוטרו כיצד שתי נשיו נדות ושתי אחיותיו עמו בבית נתכין לבא על זו כו' תאנים וענבים כו', והגר"א מחק הרישא (ועתוספתא בנוסח אחר), אבל הראב"ד פי' דשתי נשיו לענין לא נודע לו מיירי, וסיפא לענין מתעסק, [ועי"ש מ"ש ליישב לשון נתכין כו' ובא כו' לפירושן], וזה כפי' הרמב"ם בפיה"מ, ולכאור' צ"ל דרק בגופין מוחלקין פליג ר"י, דומיא דחילוק מלאכות דנקט ר' יוסי, אבל בתאנים וענבים

נהנה ומה בכך שלא נעשה ע"י מעשה גמור, וראי' לזה מהא דהיכא דמקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב, וש"מ דסגי בזה דלא בעינן מלאכת מחשבת לחייב, וה"ה בכל המצוות, ובשבת ע"ג א' ג"כ משמע מפשטות הלשון, דנתכוין לחתוך את התלוש כו' חייב בשאר מצוות, ומשמע אפי' בהני שאינו נהנה, מיהו ע"י להלן בכ"ז, שו"ר שאין מהלך הפוסקים כן, וכמשי"ת.

וביארנו בתו' שני ענינים במתעסק, א' במתכוין למחובר זה וחתך מחובר אחר, דלא איתעבידא מחשבתו, ופטור רק בשבת משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה, ב' בנתכוין לפרי זה שחתך אלא שסבור שהוא תלוש, ובזה איתעבידא מחשבתו, אלא שלא חשב שעושה מלאכה, וזה מימעיט מאשר חטא בה, ובחלבים ועריות בתרוייהו חייב שכן נהנה, ועשטמ"ק בשם תו', ולפ"ז ניחא דאיצטריך למימר טעמא דנהנה כדי שלא נמעטנו מבה.

ונראה דהא דממעטינן נתכוין להגביה או לחתוך את התלוש מבה, אין הטעם מפני שלא רצה לחטוא, דכל שוגג אינו מתכוין לחטא, אלא הטעם דחתיכת תלוש אינה כחתיכת מחובר גם בחול, דכאן הוא חותך גברא קטילא וכאן הוא קוצר, וזהו הפטור של מתעסק שלא ידע שהוא קוצר, ולא מפני שלא ידע שזהו מחובר, אלא שלא ידע שעושה פעולה בחשיבות כזו, ולכן החסרון בעיקר המעשה, משא"כ בחלבים שאין חילוק במעשה האכילה בין חלב לשומן, ויש כאן רק חסרון ידיעה והיינו שוגג, והיינו דקאמר שכן נהנה דמעשה שניהם שוה.

ולפ"ז ניחא מ"ש בשטמ"ק בשם תו' דהא דמקלקל בחבורה לא חשיב מתעסק דמימעיט מבה, לפי שמתכוין למול דמלאכה גמורה היא, אלא שהתורה התירתו, וש"מ

דאע"פ שמתכוין לדבר המותר לא מימעיט מבה, כיון שההיתר אינו מפני שאין בזה מלאכה גמורה, אלא שהמלאכה מותרת במילה, ובכה"ג דמי לחלבים ועריות, כיון שיודע שעושה מעשה מושלם של מלאכה, ויש לו רק חסרו ידיעה בחפצא, והגרע"א ז"ל נתקשה בזה וכתב שדוחק לתרץ כן, וטעמו מפני שמפרש טעם הפטור מפני שלא רצה לחטוא, ובזה באמת דוחק לחלק מאיזה טעם הוא ההיתר.

ולאחזק אפשר דגם בשחוטי חוץ, אם סבר שהבהמה מתה וחתך צוארה, איכא פטורא דמתעסק, דכיון שאינו יודע שעושה מעשה שחיטה, מימעיט נמי מבה, ורק בחלבים ועריות כיון שנהנה חשיב לעולם המעשה בשלימותו, דאף אם סבור שהאשה מתה יש ע"ז שם ביאה, וכן נקט הגרע"א ז"ל בדעת תו' דבכל המצוות מתעסק שנתכוין להיתר פטור חוץ מחלבים ועריות, [שו"ר שכ"כ תו' שבת ע"ג א'], אלא דלפי דבריו ז"ל כל שנתכוין להיתר פטור אפי' אם אין חילוק במעשה, וא"כ נתחדש בחלבים ועריות דההנאה גורמת חיוב, וצ"ע מנלן לחדש כן ולא לפרש קרא אכל המצוות, אבל למש"כ לא מימעיט מבה מפני שנתכוין להיתר, אלא מפני שלא ידע שבפעולה זו גורם תוצאה חשובה, דסבר שאינו עושה פעולת קצירה בחתיכה זו, ולכן בחלבים ועריות לא שייך לחלק כן לפי שהמעשה שוה בהיתר ובאיסור, ובשאר מצוות תלוי לפי הענין, וניחא נמי ההיא דשבת ע"ג א' כיון דסתמא דמילתא בשאר מצוות המעשה שוה, ומפלוגתא דאביי ורבא ג"כ יש ללמוד דלא כונת ההיתר פוטרת, אלא מפני שהמעשה שונה, שו"ר במנחת ברוך סימן י' שכ' עד"ז, אבל קשה מכסבור שומן ונמצא דחלב, ולמש"כ זהו באמת טעמא דנהנה, לומר שאין שינוי במעשה, אבל ל"מ כן, ועמ"ב מ"ש ליישב, ועי' לק' סק"ו.

שם י"ט ב' איתיביה ר"י לטמואל, לדברי ר"י א"צ במלאכת מחשבת אלא שתהא כונה למלאכה זו

ג. **שם** איתיבי ר"י לטמואל כו', יש לעי' לרב יהודה מ"ט דר"א דמחייב בנתכין ללקט תאנים וליקט ענבים, הא לא נתקיימה מחשבתו כלל, ואמנם לא דמי למתעסק כיון שנתכין למלאכת קוצר ולאותה פעולה, [דבשתי מלאכות נראה דאיכא פטור מתעסק אע"פ ששתייהן אסורות ועי' לק' סוסק"ד וצ"ע], אבל אכתי איתעבידא מחשבתו בעינן, וצ"ל דלס"ד דר"י באמת פליג ר"א גם ע"ז, וכל שנתכין לאותה מלאכה חייב, דהא לא חשיב אנוס בזה שהלכה ידו על הענבים, וס"ל דאף לענין שבת לא בעינן מלאכת מחשבת לענין מחשבתו אלא שנתכין למלאכה זו, ומזה ג"כ יש ללמוד דפטור מתעסק אינו תלוי בדיון מלאכת מחשבת, דהא ר"א פטר מתעסק, ולית ל"י דין מלאכת מחשבת לס"ד דר"י, ואפשר דר' יהושע נמי מודה לר"א בזה, ומיירי בנתכין ללקוט תאנים והלכה ידו על הענבים, דר"א לא חשיב ל"י מתעסק כיון שנתכין למלאכת קוצר, ור"י חשיב ל"י מתעסק דכיון שלא נתקיימה מחשבתו כלל, כשהלכה ידו חשיב כלא עשה המעשה בשלימות, משא"כ במין אחד.

שם ור"י נמי לא קא פטר אלא מן מינא למינא כו', מבואר דשחורות ולבנות תרי מינא נינהו, ואף למסקנא דבאבד מלקט מלבו, מקיימנן דבלבנות אלו והלכה על אלו דחייב לכו"ע כמ"ש תו', ועי' להלן.

שם כ' א' מתיב רב אושעיא כו' בביאור הסוגיא, ובדין שחורות ולבנות לס"ד ולמסקנא

כ' א' מתיב רב אושעיא כו', פרש"י דמעיקרא קס"ד דשחורות ולבנות כשני מינין נינהו, ובמסקנא סבר דשם אחד הן, ור"ל דאמנם בתאנים לבנות אלו והלכה על אלו מודה ר"י, אבל בשחורות ולבנות ס"ל דפליגי,

ור"ש ורש"ש ס"ל דשחורות ולבנות אע"ג דתרי מיני נינהו קצת מ"מ שם אחד הן, ובאבד מלקט מלבו חייב, ולפ"ז ניחא דלא איצטריך לפרושי במסקנא דשחורות ולבנות חד מינא נינהו, וכן פשיטא לרב יהודה לעיל דתרי מיני נינהו, [וערש"ש שהק' ע"ד הגרע"א ז"ל ולמש"כ כדברי הגרע"א ז"ל עיקר].

ונראה דתוכן הסוגיא הוא כך, דכיון דהזכיר ר"י בדבריו תאנים וענבים דתרי מיני נינהו ממש ס"ד דאין עיקר חידושו בחד מינא לחוד, דא"כ הול"ל אפי' שחורות ולבנות, ולכן אע"ג דידעינן דשחורות ולבנות אפשר לקראן שם אחד, מ"מ לא משמע ל"י לפרושי בזה עיקר החידוש, ומש"ה קאמר דהיינו דר"ש ורש"ש.

אלא לאו מתעסק איכא בינייהו כו' דר"ש ורש"ש מיירו באבד מלקט מלבו, דאל"ה מתעסק פטור, ומש"ה ס"ל דשם אחד חייב אפי' שחורות ולבנות, דכיון שנתקיימה מחשבתו ואין השינוי בכונתו בשני שמות חייב, וא"ל ר"י דר"א ור"י פליגי בין בשם אחד בין בשני שמות, ומזה מובן דר"ל דלא מיירי באבד מלקט אלא במתעסק, ולכן חזר והזכיר תאנים וענבים דגם בזה פליג ר"א ומחייב, והק' לא באבד מלקט פליגי דבזה ע"כ לומר דלא פליגי אלא בשני שמות, אלא בתרוייהו פליגי וממילא מובן דבטעה ממש גם במחשבתו מיירי, והיינו דמפרשין הכא דר"י לחומרא אע"פ שבדבריו אפי' קאמר דמשמע דמיקל טפי, דבאמת הוסיף דפליגי אף בשם אחד, ולפ"ז כו"ע מודו דשחורות ולבנות חד שם נינהו לענין אבד מלקט מלבו, ורק בטעות שלא נתקיימה מחשבתו יש להם חשיבות דתרי מיני, ולמסקנא מפרש דלכו"ע מיירי באבד מלקט מלבו, וממילא ר"י לקולא שהרי הוסיף ע"ד דפליגי אף בשם אחד, ופליגי בתרי מיני בשם אחד, דס"ל לר"י דגם בזה פטור לר"י, ועי' להלן בכונת תו'.

בהא דחזכיר ר"י גם תאנים וענבים

והא דחזכיר ר"י תאנים וענבים, אפשר דהיינו כדי שנלמוד מזה דבאבד מלקט מיירי, דלא מסתבר שיחייב ר"א בלא נתקיימה מחשבתו כלל, אבל אם ה' שונה רק שחורות ולבנות, ה' מקום לפרש דבטעות מיירי ומתעסק חייב, ועוד י"ל דכיון דמסיים בה ותמה אני אם פטר בה ר"י, הוצרך להקדים תאנים וענבים דגם ע"ז תמה, דס"ל לר' יהודה דיש לחייב בכל אבד מלקט מלכו כיון שנתקיימה מחשבתו, והיינו דקאמר א"כ למה נאמר אשר חטא בה, אבל אם ה' שונה רק שחורות ולבנות ומסיים ותמה אני כו', ה' מתפרש דתמה על שחורות ולבנות, וא"כ יש לפרש אשר חטא בה למעוטי תאנים וענבים, וניחא בזה הא דקאמר אמר ר"י ולא ר"י אומר, כיון דתמיה דר"י היא גם על שני שמות, וה"ק אמר ר"י באמת ר"א ור"י פליגי בין בשם אחד בין בשני שמות, דהיינו שר"י פוטר אפי' בשם אחד, מיהו אני תמיה אפי' על שני שמות אם פטר ר"י, [ונמצא דר' יהודה פוטר טפי מר"ש ורש"ש, אבל בסברא ה' מחייב טפי מיניה], וע"ע לעיל סק"א דדברי ר"י מתפרשים כקודם ר"ש ורש"ש, דרק בדבריהם נתחדש דין מתעסק, דר"י קאמר דפליגי בשני שמות ובשם אחד, ועלה קיימי ר"ש ורש"ש ואמרי דלא נחלקו בשם אחד, ולפ"ז נמי ניחא לשון אמר ר"י וגם דנקט תאנים וענבים, ורבי שנה דבריו לבסוף מפני שהוא תמה על כל פטורא דר' יהושע.

בקושיית תו' מ"ט מפרש ר"י לחומרא במתעסק בהא דמפרשין דר"י לחומרא במתעסק, ובמסקנא ר"י לקולא וכן בפשטא דמתני' אפי' קאמר, תירצו תו' משום דר"י אמר אפי' בתאנים וענבים פליגי, ואי רבותא דר' יהושע קאמר הול"ל אפי' שחורות ולבנות, וע"כ דרבותא דר"א קאמר דאפי' בשני מינים מחייב, ומזה שמעינן דבמתעסק קאמר דפליגי, דבזה יש חידוש דר"א מחייב, אבל אי באבד מלקט

מלכו פליגי אין חידוש דר"א מחייב, ועיקר החידוש דר"י פטר, ועוד דהרי ר"ש ורש"ש נמי מודו בזה דר"א מחייב, וכיון דפליגי רק בשני מינין, (אפי' משם אחד), ש"מ דבמין אחד לכו"ע מתעסק חייב, ובשטמ"ק בשם תו' תירצו דאם ידעינן דבמתעסק פליגי ראוי לפרש דר"י דקאמר תאנים וענבים מיירי במתעסק דדוחק לפרושי האי לישנא באבד מלקט מלכו, אבל בלשון שם אחד ושני שמות אין דוחק לפרושי דבאבד מלקט מלכו מיירי, ולכן מסתבר לפרושי דאינהו פטרי במתעסק, ולעיל פרשנו דמעיקר פלוגתתם מוכח כן, דבאבד מלקט מלכו מסתבר לחלק בין שם אחד לשני שמות כדמחלקינן לקושטא דמילתא בלבנות עצמן שנתכוין לאלו וחתך אחרות, וכשהוסיף ר"י דאף בשם אחד פליגי מפרשין דהיינו משום דס"ל דפליגי בטעה לגמרי, ובזה מסתבר לפטור אף בשם אחד, ומינה דבלבנות עצמן לכו"ע חייב במתעסק – ולפי אוקימתא דרב אושעיא ה"ק ר"י אפי' נתכוין ללקט תאנים כו' פליגי ר"א ומחייב וממילא לית לן לחדש בפטורא וצ"ל דס"ל דג"ז שייך למתעסק דאביי ורבא, דא"כ מ"ט דר"י אם ס"ל דמתעסק דשמואל חייב, שו"ר בספר אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה בכ"ז.

מ"ט לא מפרשין שני שמות שני אבות

הא דפשיטא לן דתאנים וענבים כשני שמות, ולא מפרשין לה בשתי מלאכות, דסבר שרוצה לכבות והדליק וכך היתה מחשבתו, י"ל משום דלא מיירי אלא בטעות המצוי דהא בעינן שיהא סבור שעתה קוצר ענבים ולכן ע"כ שיהא המעשה שוה, ועוד דלא מיירי בשכח לגמרי רצונו, ועושה מלאכה אחרת, ואפשר דאפי' משכח"ל באופן שקרוב לטעות, מ"מ לא מהניא סברת איתעבידא מחשבתו אלא היכא דהמעשה שוה, אבל אם רצה לעשות מלאכה אחרת ועשה המלאכה שחשב עלי' מתחלה, לא נעשית מלאכת מחשבת בכך, אלא שאירע שנעשה רצונו ע"י מעשה זה, ורק

תאנים תחלה וליקט ענבים תחלה פטר ר"י, ולר"ש ורש"ש בכה"ג לכו"ע חייב אפי' בשני שמות, ולפ"ז הברייתא כר' יהודה, וניחא נמי בזה הא דמוקים רבא לק' ב' דרשב"א משום ראב"צ דמחייב אפי' בהקדים המאוחר, ולכאור' אתיא כר' אליעזר, אבל למש"כ אתיא כר"ש ורש"ש ואליבא דר"י, מיהו למ"ש בשטמ"ק אות י"א בשם תו' דפליגי בסברא דנשימה אחת חייב ניחא דכולהו כר"י ס"ל].

ונראה לפ"ז דדברי ר"י מתפרשים גם באבד מלקט מלבו כמו דברי ר"ש ורש"ש, דגם ע"ז תמה אם פטר בה ר"י, דאל"כ מאי קאמר א"כ למה נאמר אשר חטא בה נוקמה כר"ש ורש"ש, וקצת ל"מ דאמנם ג"ז בכלל מתעסק דקאמר], ולפ"ז ניחא טפי דלא הזכיר לשון תחלה בדבריו, כיון דתמיהתו גם על אבד מלקט מלבו, מיהו בלא"ה ניחא כיון דגם בדבריו בא לפרש דבשני שמות דוקא פליגי, וגם אשמועינן מה נקרא שני שמות.

שם והתניא היו לפניו

שם והתניא היו לפניו כו', לספרים דגרסי חייב יש לפרש דהיינו בנתכוין להדליק את זו תחלה דומיא דסיפא ובמלאכה אחת חייב, והו"ל כנתכוין לתאנים אלו תחלה דחייב, ומצינן נמי לאוקומה באבד מדליק מלבו דומיא דמתני', ולגרסא זו ניחא דלא סייעוהו לשמואל מהאי ברייתא, ולגרסא דידן אין זו סייעתא דלא כרב אושעיא דאיכא לאוקומה כר"ש ורש"ש דפטרי, אבל הוא סייעתא כלפי קושיא דרבא ורב יהודה, שו"ר בריטב"א הנדמ"ח שבת ע"ב ב' שכו' דלגרסא דפטור הוא סייעתא לשמואל ולגרסא דחייב איכא לאוקומה בלקדם.

שם להדליק ולכבות כו'

שם להדליק ולכבות כו', בפשוטו מתפרש שבשעה שכיבה סבר שהוא מדליק, ויש להבין דלכאור' בכה"ג גרע ממתעסק דנתכוין להגביה את התלוש, שהרי לא נתכוין למלאכת

כשנתכוין למלאכה זו ועשאה, דאין חסרון מלאכת מחשבת בעיקר המלאכה, אלא שלא נעשה רצונו, בזה מהני זה שנתקיים רצונו שלא לבטל המעשה מחשיבותו, אבל כשעשה מעשה אחר לגמרי, אינו נעשה מלאכת מחשבת ע"י שנהנה שנתקיימה מחשבתו, כיון דעיקר המעשה נעשה בלא כונה.

שם רבא אמר כו', אם רבא פליג אשמואל, ובביאור דברי ר"י

ד. **שם** רבא אמר ליקדם איכא בינייהו, פרש"י דבשני שמות ככיבה והדליק לכו"ע פליגי, ובשם אחד לר' יהודה אליבא דר"י פטור, ולר"ש ורש"ש חייב, ובפשוטו משמע דאכתי קיימין כרלעיל דתאנים וענבים שני שמות הם, ובשטמ"ק בשם תו' פי' דהשתא מתפרש שני שמות שתי מלאכות, אבל במלאכה אחת אפי' תאנים וענבים כשם אחד דמו, וניחא בזה דנקט ר"י תאנים וענבים דבזה נמי פליגי, ולפ"ז שחורות ולבנות כתאנים וענבים דמו, ובמין אחד ממש דהיינו בלבנות עצמן לכו"ע בהקדים המאוחר חייב, ובריתא דמייתי אתיא ככו"ע.

ולכאור' לפ"ז פליג רבא אשמואל וס"ל דמתני' לא מיירי באבד מלקט מלבו אלא במקדם, דהא שם אחד דקאמרי ר"ש ורש"ש היינו מלאכה אחת שנתכוין לשניהם, וא"כ הו"ל רבא אמר בלקדם פליגי וה"ק אפי' נתכוין ללקט תאנים תחלה וליקט ענבים תחלה כו', ועו"ק דהו"ל לפרושי דלקדם בשם אחד איכא בינייהו, ולישנא דלקדם סתמא, משמע דכל האי דינא דלקדם במחלוקת שנויה, ואפשר לפרש מילתי' דרבא כלישנא דרב אושעיא דקאמר מתעסק איכא בינייהו, והיינו דמתני' מיירי באבד מלקט מלבו, ובשני שמות דהיינו תאנים וענבים ושחורות ולבנות פליגי, ובשם אחד לכו"ע חייב, וא"כ ר"י היינו ר"ש ורש"ש, וע"ז קאמר דלקדם איכא בינייהו דבכלל דברי ר' יהודה דאפי' נתכוין ללקט

**שבת ע"ב ב' אילימא דעבד קצירה וטחינה כו',
מה הפשיטות לדמות מלאכות לחלב ודם**

ה. **שבת ע"ב ב'** אילימא דעבד קצירה וטחינה דכוותה גבי שאר מצות אכל חלב ודם, יש להבין אמאי לא מפרש דחילוק מלאכות קמ"ל, דליכא דכוותה בשאר מצוות, שאם אכל חלב שעל הכליות וחלב שעל הקרב אינו חייב אלא אחת, ובשבת נתחדש דאע"ג דהכל חילול שבת ובהעלם שבת חייב אחת מ"מ יש חילוק מלאכתו, ונראה דבאמת כד אשכח דכוותה בשאר מצוות, מפרש דהוה החידוש, והשתא קשיא לי' דכיון דליכא דכוותה בשאר מצוות, ליכא למיתנייה בחומר שבת, וס"ל דחילוק מלאכות חלוק טפי משני מיני חלב, דדילמא אי הוה דכוותה בשאר מצוות ג"כ הי' חייב שתיים, ועסק"א.

ולפ"ז נחא דאע"ג דאשכח בע"ז לחוד מיקרי שפיר שאר מצוות, דכיון דבשבת איכא דרשא לחיובי, ובע"ז פטור, שפיר קרי לי' חומר דשבת דאי משכח"ל כה"ג בשאר מצוות ג"כ הי' פטור, ול"ד לשוחט ומעלה בחוץ דהחפצא של הקדשים הוא חלק מהעבירה וחשיב כמו גופין מוחלקין, אבל בשבת וע"ז אין החילוק בחפצא של המלאכות, ועי' להלן, ונמצא דבאמת שבת חמירא מכולהו בחילוק מלאכות וכולהו חמירי משבת במלאכת מחשבת, לבר מע"ז דבעינן לכו לע"ז, מיהו קשה דהא אביי ורבא מוקמי לה במתעסק דפטור בכל המצוות לבר מחלבים ועריות, ואמאי לא אוקמוה במתעסק דשתי חתיכות כדשמואל, והויא שבת לחוד דקילא, וי"ל דלשון שוגג בלא מתכוין משמע להו באותה חתיכה, ולא בלא עשה מחשבתו כלל, דבזה אפי' נתכוין לעבירה פטור משום מלאכת מחשבת, ולפ"ז לאו שבת בלחוד קילא בזה, וא"כ גם ברישא י"ל דשחוטי חוץ כשבת, ובסנהדרין ס"ב ב' מסיים עלה גם מימרא דשמואל עיי"ש.

כיבוי כלל, דהכיבוי כאילו אירע כלאח"י הוא, ולא דמי לתאנים וענבים שנתכוין למלאכת קצירה], וא"כ אפי' אם בזה שהקדים המאוחר אין חסרון דמלאכת מחשבת, כיון שנתכוין לשניהם, אבל אכתי מתעסק הוא לגבי כיבוי בעיקר המעשה, וועי' להלן ד"ה ואפשר, וכ"נ עיקר], ולכא' מבואר כאן דכיון שנתכוין למלאכת איסור לא חשיב מתעסק, ורק בתלוש ומחובר דלא נתכוין לחטוא מימעיט מאשר חטא בה, ולפ"ז תרתי בעינן שלא יתכוין למלאכה שעשה וכמשנ"ת סק"ב, וגם שלא יתכוין לחטא כלל, דסבור היתר הוא, והכא משום מלאכת מחשבת הוא דמיפטר, שלא נתקיימה מחשבתו בשלימותה, ומסתברא דדוקא במלאכת שבת סגי בזה שנתכוין למלאכה, אבל לא בנתכוין לחטא זה ועשה חטא אחר לגמרי, ועדיין הדבר מחודש, כעת ראיתי בחידושי הגרע"א ז"ל שבת ע"ג א' שכ"כ לענין מתכוין להוצאה והעביר ד"א ומשום דתרווייהו ממלאכת הוצאה, אבל משתי מלאכות משמע דפטור, וכן ברשב"א צ"ז ב' שהביא הגרע"א ז"ל נתן הטעם דבמלאכה אחת היא, אלא דהתם יש לדון משום מלאכת מחשבת והכא במתכוין לתרווייהו קיימינן.

ולכא'י בנשימה אחת חייב תרתי, ויש בזה חידוש טפי שאפי' לא נתכוין עדיין למלאכה נוספת כיון שנעשו שתי מלאכות ורצונו לעשותם חייב שתיים, ואפשר דלגבי המלאכה השני' באמת חשיב מתעסק או כלאח"י ואינו מתכוין, והכא מיירי בנתכוין לשניהם אלא דסבר שידלק תחלה באותה נשימה, וקמ"ל דבשניו קל דאותה נשימה, אין חסרון דמלאכת מחשבת, כמו בתאנים ותאנים כשנתכוין לשניהם, ורק הסדר נשתנה.

ואפשר דמיירי בשכח רצונו כההיא דאבד מלקט מלבו, ואמנם הקדים המאוחר וידע שעכשיו מכבה, ולכן לא חשיב מתעסק, וכ"נ עיקר, וצ"ע בברייתא דבסמוך, ועסק"ח.

בקושי'ת תו' ע"ג א' דנוקמה בשחוט'י חוץ

ובתו' לק' ע"ג א' הקשו דנוקמה משא"כ בשאר מצוות בשחוט'י חוץ ובנרבע לזכר עי"ש, ולכאו' כיון דשוחט ומעלה חייב שתי' וכן נרבע לזכר ולבהמה או בא על הזכר ועל הבהמה, א"כ חזינן דאית בהו חילוק כעין מלאכות, אלא דיש סוג מלאכות שאין מחלקין בהו, וא"כ הו"ל כאב ותולדה ידי' לענין שבת שאין מחלקין, ולא חשיב חומר שבת, ורק מע"ז מיייתי שפיר דאין בהם חילוק מלאכות כלל.

שם תוד"ה הניחא

שם תוד"ה הניחא, דהא אם חילל שבת מאהבה ומיראה נמי חייב, צ"ע מה סברא היא לדמות שבת וע"ז בזה, הרי אין סיבה שיחשוב שמאהבה ומיראה מותר בשבת, ורק בע"ז דלא קבלי' עלי' באלוה סבר דלאו מידי עביד, כיון דלבו לשמים, וכדס"ל לרבא, וכיון דמאהבה ומיראה בשבת לאו שוגג חשיב בכך, לא שייך לדמות זה לע"ז, ונראה דבאמת אין כונתם מאהבה ומיראה אלא שוגג דכוותה בשבת מסיבה אחרת ג"כ חייב, דאין שום פטור בשבת מאיזה סיבה הי' שוגג, אא"כ מתעסק או מלאכת מחשבת, (והי' מקום לדון במאהבה ומיראה דלאו מלאכת מחשבת היא שאינו צריך למלאכה אלא שחבירו יהא מרוצה או מיראה, מיהו סתמא דמילתא גם במאהבה ומיראה יש לו ענין או לחבירו במלאכה, ומ"מ י"ל דמש"ה לא האריכו לאקשווי דלאבוי נמי לא ניחא).

כמה חילוקים בהגדרת מתעסק

ו. בהגדרת מתעסק לכאו' נראה דבעינן שיהא טעות במציאות שגם בלא דיני התורה נתחלף לו, דכשהטעות משום דיני התורה חשיב שהגברא טעה והיינו שוגג, אבל טעות במציאות משנה את המעשה, כגון כסבור שזהו קרבן פסח והקריבו בשבת ונמצא עולה חייב, דנתכוין למלאכה שעשה, אלא

שסבר שהתורה התירתו, ויש לנו להתייחס למעשה בלא דיני התורה, והרי יש כאן מעשה גמור, וזה כמ"ש בשטמ"ק בשם תו' עסק"ב, [ואמנם גם אם נתחלף לו באחר חייב, היינו נמי מה"ט שסיבת הטעות שפוטרתו היא מפני שחשב שהתורה התירתו ולא מפני שחשב שאין זו מלאכה, ודיני התורה אינם פוטרינן בזה], והר"ז כעושה מלאכה בשבת וכסבור חול הוא, שהטעות אינו במעשה אלא בידיעת האדם, ולפ"ז י"ל דגם נדה כיון שמתכוין לגוף זה, אין הטעות במציאות אלא בדיני התורה דכסבור התורה התירתה, - ד"ז למדתי מדברי אאמו"ר [שליט"א] זללה"ה שם סק"ד עיי"ש.

מיהו יש דברים שדיני התורה קובעים את המציאות של החפצא, וממילא הטעות חשיב במציאות של המעשה, ול"ד לשבת ונדה שהם דינים שמתייחסים לזמן זה, אבל מתכוין לזרוק לרשות זה וכסבור רה"י הוא, אע"פ שמתכוין לרשות זה, מ"מ דיני רה"י ורה"ר קובעים את החפצא כגוף אחר, אע"פ שבלא דיני התורה אין לו חילוק אם יש לחי באותו רשות, ורק לגבי הפטור משנה לו אם זה רה"י, [דאל"כ מיפטר משום מלאכת מחשבת], מ"מ הדין קובעו כמציאות אחרת, וה"ה חלב ושומן אע"פ שבשינוי כזה בשאר שומן לא מיקרי טעות, מ"מ דין התורה קובעם כשני מינים, ולפ"ז י"ל דה"ה בקדשים וחולין אע"פ שמכוין לגוף זה, מ"מ חשיב כטעות בגופין נפרדים, כיון שע"י דין התורה נקבעים כשני גופין, ולא חשבינן ההקדש כפרט נוסף למציאות של החפצא, וכדין נדה על האשה, אלא זהו חפצא אחר, דלגבי הנדון אם הטעות בחפצא או בידיעת האדם מסתבר לומר דקדשים זוהי מציאות, ונתחלף לו קדשים וחולין, משא"כ בשבת ונדה דזה תלוי בדין הידוע לאדם, ובשכחתו הרי הוא שוגג ולא מתעסק, (וכאילו נדר ושכח שנדר).

ולפ"ז העלם טומאה יש לדמות לנדה, אבל העלם מקדש יש לדמות לכסבור רה"י,

הא דחשיב מתחמם בגיזי עולה מתעסק אע"פ שנהנה

ז. כתב הגרע"א ז"ל בתשו' סי' ח' דלבישת כלאים שייך לחייב אף במתעסק שכן נהנה, ולכאור' קשה דבפסחים ל"ג א' מבואר דהמתחמם בגיזי עולה וכסבור חולין יש לפטרו משום מתעסק, [נוראית מובא מהמאירי סנהדרין ס"ב ב' שכו' לחלק בין הנאה דאכילה להנאה דכסות וריח, שהק' מכסבור רוק ובלעו, למוכרי כסות דמוכרין כדרכן ולאפשר ולא מכוין בריח, אבל נראה דכונתו רק דבהני הכונה יכולה לבטל ההנאה לומר דלא חשיב נהנה כשאין דעתו לכך, משא"כ באכילה, מפני שההנאה היא מציאות ואינה תלויה בדעת, וגם כילוי הדבר להנאתו מחשיב ליה נהנה, אבל כשמתכוין ליהנות לענין הסברא דבנהנה אין חסרון דמתעסק, יש לדמות הנאת חימום לחלבים, וכן הוכיח באור"ש ה' שבת פ"א ה"ח דבחולין קט"ו ב' ילפינן איסור הנאה דבשר בחלב מהנאה דלא יהי' קדש, וש"מ דהכל בכלל אותה הנאה], ונראה דבמעילה האיסור הוא למעול בקדשי שמים, וכשאינו מכוין לכך אין כאן הזלזול בקדשים, דההנאה מקדשים אינה האיסור בעצמו, אלא הזלזול, ולכן אף באכילת קדשים שייך לדון משום מתעסק, משא"כ בחלבים ועריות שהמציאות שלהם אסורה, וההנאה זהו האיסור, [וכמו שטמטום הלב של שקצים ורמשים זוהי מציאות] ולכן אין המעשה במתעסק, מגרע בחומר האיסור, [ועיי' מש"כ כריתות דמהא דמביא א"ת בלא לשלם המעילה לר"ע, מוכח דהאיסור שמביאין עליו קרבן אינו קשור עם החיוב הממוני, אלא הוא כשאר איסורין, מיהו כל שחייב בתשלומין חייב נמי בקרבן, דחיוב התשלומין של שו"פ מצרף את המעילה אפי' לזמן מרובה ועיי' מש"כ כריתות ס"ז ס"ק י"ג], שו"ר בספר אאמור"ר [שליט"א] זללה"ה שם סק"ה שביאר הסוגיא דפסחים שם עיי"ש,

ואפשר דלגבי איסור להכניס שרץ למקדש חשיב מתעסק בהעלם מקדש, דכניסת השרץ לא חשיב מעשה האדם אלא כשדעתו לכך בלא מתעסק, אבל כשהאדם עצמו נכנס במתכוין אלא שנעלם ממנו שזה מקדש, אין הטעות משנה את המעשה וחשיב טעות בידיעת האדם, אבל אם הי' מתעסק על עצם הכניסה, שלא נתכוין לכך כלל, כגון כסבור שאפשר להישען על הכותל ואגלאי מילתא שהי' תלוש ונפל ונכנס לפנים פטור, ועוד יש לחלק דבהעלם מקדש אין החיוב על ההעברה מרשות זו לרשות מקדש, כמו בשבת, אלא על עצם השהייה במקדש בטומאה, והטעות שמבטל את המעשה, היינו שמבטל את ההעברה, וכאילו עבר בלא מעשה המחייב, אבל השהייה במקדש חשיבא שהייה בשוגג, ויש בזה שתי נקודות, א' דטומאת מקדש חיובה מפני התוצאה שמטמא המקדש, ואינה תלויה במעשה האדם, (ועיי' לעיל סק"ב, אבל הכא הכונה לחלק בין שחיטת קדשים לטומאת מקדש), וסברא זו כתב מרן זללה"ה בהוריות סט"ו סק"ט, ולפ"ז אפשר דגם כשעצם הכניסה היתה במתעסק חייב, דכיון שאינו אנוס הרי הוא חייב על שגגתו שלא נזהר מלגרום טומאת מקדש, ב' דאין ההעברה חלק מהמעשה המחייב, ולגבי השהייה אין ההעלם מקדש משנה את המעשה, ולכן חשיב המעשה בשלימותו, ולפ"ז י"ל דכשכל הכניסה במתעסק, י"ל דגם מצב השהייה נעשה ע"י מעשה שאינו גמור לחיוב, דבעינן גם מעשה האדם לטמאות, ולא שהוא עצמו נעשה כהכניס שרץ, אלא שהטעות דהעלם מקדש בשהייה כטעות בחסרון ידיעה ולא במעשה, אבל אאמור"ר [שליט"א] זללה"ה דימה זה לדברי המקור"ח דבאיסור שבשוא"ת ליכא פטור מתעסק, ולפ"ז בכל ענין חייב, וכדברי מרן זללה"ה, ולפ"ז טומאת מקדש כחלבים ועריות.

ובנדרן זה כתב כמש"כ, ובאמת יש בזה חידוש
דהחוב תשלומין קובע את החיוב קרבן, אע"פ
שהקרבן אינו תלוי בתשלומין, דזהו מה
שנתרבה מתמעול מעל דכל שנצטרף לחיוב
תשלומין חייב נמי קרבן, ול"ד לקרבן דחלבים
ועריות שלא נגרע במעשה המחייב את הקרבן
ע"י שהי' במתעסק.

עוד בביאור עניני מתעסק, ובשאיין דעתו למעשה שטושה

ח. כתב אאמור"ר [שליט"א] זללה"ה שם
סק"ב דסתם מתעסק מתפרש שלא
נתכוין כלל למה שהוא עושה, כההיא דאמר'
פסחים ל"ג א' הושיט ידו לכלי ליטול חפץ
וסך ידו בשמן של קודש דדוקא במעילה חייב,
ובחלבים ועריות ג"כ חייב כה"ג כגון נפל מן
הגג ונתקע בערוה, דכיון שאינו אנוס על
מעשה זה, כדחזינן שחייב בד' דברים, א"כ
מצד החטא של שוגג הרי הוא ככל שוגג,
שלא נזהר באופן שיכול לבא לידי עבירה,
ופטורא דמתעסק אינו מפני שהוא קרוב
לאונס, אלא שחסר בשלימות המחייב, כגון
באיסור שחוטי חוץ כשלא נתכוין להקריב
קרבן חסר בשלימות של שחוטי חוץ,
דהעבירה היא בצירוף דעת האדם, אבל
בחלבים ועריות שהאיסור הוא ההנאה חייב,
דהחטא הוא החוסר זהירות דמעיקרא, והאיסור
הוא ההנאה, משא"כ בשאר איסורין דהאיסור
הוא ג"כ תלוי במעשה, כגון סך בשמן
המשחה, שהעבירה היא בהתדמות לכהנים
למשחה, וכשאינו מכוין לכך, הרי זה חסר
בעיקר האיסור.

האוכל ביוהכ"פ אם מיפטר במתעסק

ויש מקום לדון באוכל ביוהכ"פ במתעסק
דכסבור רוק הוא ובלעו, או שלא נתכוין
לבליעה כלל, אם יש בזה פטור מתעסק,
דאפשר דאע"פ שנהנה ל"ד לחלבים ועריות,
דביוהכ"פ חומר האיסור מפני דעת האדם
שאינו מתענה, אבל כשאין דעתו לאכול לא

זלול ביוהכ"פ, משא"כ בחלבים ועריות
שהאיסור הוא בהנאה שמחפצא זה, והשגגה
היא בחוסר הזהירות להגיע למצב זה, מיהו
י"ל דגם ביוהכ"פ סגי בשגגה דמעיקרא
לחייבו, וא"צ שתהא האכילה ע"י מעשה
גמור, וכן יש לדון בטמא שאכל קדש, וכענין
שכתבנו לעיל סק"ז במעילה, [דלכאור' טמא
שאכל קדש לא דמי להבא אל המקדש טמא,
דיש כאן איסור אכילה ולא איסור לטמא].

בחילוקי הדינים בין מתעסק שאינו מתכוין למה שטושה לכסבור שהוא חיתר

ובפשוטו נראה דהא דהוצרכנו שיתכוין
להיתר היינו דוקא במתכוין לאותו
מעשה, אבל במתכוין ללקט תאנים, ובהליכתו
נפלו עוד תאנים, חשיב מתעסק דפטור בכל
התורה, דאין למעשה זה שנתלש בהליכתו
חשיבות של מלאכה, ע"י שחשב באותה שעה
ללקט, ורק בהלכה ידו וליקט תאנים אחרים
במקום אלו שנתכוין, דיש כאן מעשה גמור
אלא שטעה באיזה תאנים, בזה בעינן שיתכוין
להיתר וכיון שנתכוין לאיסור של אותה
מלאכה לא חשיב מתעסק, [ולפ"ז בנתכוין
לכבות והדליק אע"פ שנתכוין למלאכה פטור,
וע"כ דמיירי הברייתא באבד מלקט מלבו,
וכמש"כ לעיל סוסק"ד, ועיי"ש בשם הגרע"א
ז"ל].

נמצינו למידין דמתעסק שלא נתכוין למה
שעשה כלל פטור, אפי' אם באותה
שעה עוסק באותה מלאכה, ובמתכוין למה
שעושה אלא דכסבור תלוש הוא או היתר הוא
בזה יש חילוקים כדלהלן, ואף במתעסק שלא
נתכוין כלל, ליכא פטור אונס או קרוב לאונס,
ולכן בחלבים ועריות חייב, וכן בעבירה
שבשוא"ת, דחטאו בזה שלא נזהר בתחלה,
ועי' לעיל סק"ו בדין מטמא מקדש, -
ולפמש"כ הגרע"א ז"ל דמתעסק דינו כחייבי
מיתות שוגגין דלא אימעייט אלא מחטאת, אף
מתעסק בכה"ג שלא נתכוין בכלל, וכן הסכים

עצמה אלא שלא ידע שעבר זמנה ונעשית נותר, או שלא ידע שהוקדשה, בזה יש לדמות לנדה, דהטעות רק בדיעה ולא בגוף, וצ"ע.

ודעת מרן זלה"ה בהוריות סט"ו סק"ט דכל כסבור היתר הוא חשיב מתעסק, (בדין המסומן ב' מודה). ב. והיכא דהגוף השני אינו של היתר אלא שהוא מותר מפני שדוחה שבת וכיו"ב, בזה ג"כ ליכא פטורא דמתעסק, כיון שנתכוין למעשה המושלם, אלא דכסבור התורה התירתו.

בהא דמוקי שמואל באבד מלקט מליבו ורבא בלקדם, האם כונתם דפליגי במלאכת מחשבת ט. כריתות י"ט ב' בהא דמוקי שמואל למתני' באבד מלקט מלבו, וכן לרבא בלקדם, אם כונתם דפליגי בהלכות מלאכת מחשבת צ"ע טובא מאי שייטי' הכא, ומאי מסיים א"כ למה נאמר אשר חטא בה, ולכאוי' ע"כ לבאר דכו"ע מודו דכיון דנתקיימה מחשבתו מלאכת מחשבת היא, ופלוגתתם אי חשיב מתעסק כיון שהלכה ידו על מין אחר, או"ד כיון דמתכוין לקצירה לאו מתעסק הוא, ובמין אחד כו"ע מודו דחייב, וזה כעין דמתפרש לרב יהודה דלא בעינן מלאכת מחשבת כשמתכוין לאותה מלאכה, ומ"מ פליגי בזה בדין מתעסק, ושמואל אשכח כי האי גונא ממש בדליכא חסרון דמלאכת מחשבת, ועסק"א דמכח הקושי במתני' פרש"י דקאי נמי ארישא, עיי"ש, כ"ז צ"ת, ונרשם לפו"ר, ועי' בספר אאמו"ר [שליט"א] זלה"ה בשיטת הרמב"ם בדין מלאכת מחשבת, וניחא בזה הא דתלי לה שמואל בשם מתעסק, ועפ"ז אפשר ליישב דשייכא פלוגתתם במתעסק דמתני', וניחא א"כ למה נאמר, וצריך להתיישב עוד בכל הסוגיא.

בענין מלאכת מחשבת, דמשמע לכאוי' לדעת תו' דנתכוין ללקוט תאנים ושכח וליקט ענבים פטור ועי' בספר אאמו"ר [שליט"א] זלה"ה דהרמב"ם פליג דבעינן שלא עשה

אאמו"ר [שליט"א] זלה"ה דאע"פ שפטור מתעסק מפני שנגרע מחשיבות המלאכה, מ"מ ל"ד לפטורא דמלאכת מחשבת, דמתעסק אימעיט רק מחטאת.

ובנתכוין למעשה שעשה, אלא שטעה, לא נגרע מחשיבות המלאכה והמעשה, אא"כ כסבור דהיתר הוא, שבוה לא נתכוין למעשה בחשיבות כזו, שלא נתכוין לתלוש אלא לחתוך בתלוש, אבל נתכוין לתאנה וליקט ענבים, אי לאו פטורא דמלאכת מחשבת חייב, [מיהו לס"ד דרב יהודה י"ט ב' שייך גם בזה פטור מתעסק לר' יהושע, ועי' לק' סק"ט], כיון שמלאכת קוצר עושה במתכוין ובשלמות המלאכה, אלא שטעה במין הנקצר, - ובנתכוין ללקט ונמצא זומר שבמקום ענבים קטם קיסמים יבשים, לכאוי' שייך בזה פטור מתעסק, אע"פ שנתכוין לאיסור ולמעשה קטימה, וכ"מ בדברי הגרע"א ז"ל שבת ע"ג א' דרק מאותו אב מלאכה לא מיקרי מתעסק.

והיכא שהטעות משום דכסבור גוף אחר הוא, זהו מתעסק היותר קרוב לשוגג, דהא כל טעות חשיב שוגג אע"פ שאומר מותר, ובמנחת ברוך אמנם כתב דרק כשהטעות משנה במעשה ולא רק באיסור והיתר, אבל לא נתיישב בזה ההיא דאכל חלב וכסבור שומן, דאפי' אם הם שונים בטעמם אין מחשבתו לטעום טעם זה משנה את המעשה, ועוד דחשיבי מב"מ, וע"כ דגם טעות דכסבור מין אחר הוא בכלל מתעסק, וביאר אאמו"ר [שליט"א] זלה"ה החילוק אם נתכוין לגוף זה אלא שחסר לו פרט בדיעת האיסור שחל עליו, או שכשסבור גוף אחר הוא לגמרי, דכשחסר לו ידיעת האיסור אין השינוי במעשה אלא בדיעתו והו"ל כשוגג דעלמא, ולעיל סק"ו צדדנו להוסיף בזה דיש דברים דחשיבי כגוף אחר ע"י מה שגשתנה בגוף זה, דכמו בכסבור שומן א"צ שתהא שם גם חתיכת שומן, ה"נ בכסבור חולין הוא הר"ז כחושב שהוא גוף אחר, מיהו בנתכוין לחתיכה זו

הפעולה שחושב שעושה, אבל דעתו דמעיקרא לא מהני, כיון שעכשיו מתכוין לזה, והרי אף לדעת תו' טעות לא מבטלת המלאכה ממלאכת מחשבת, ורק טעות של בלבול הדעת יש לדמותו להלכה ידו על מין אחר, ויש לעי' בהי' דעתו שלא לכבות את הנר, ומבלי משים כיבה כהרגלו בחול, אם יש לדמותו להלכה ידו כיון שאין דעתו ורצונו בכך, אלא שעושה כן מבלי שימת לב, ולכאור' הקורא לאור הנר אין רצונו להטות, ומבלי משים הוא מטה, ומ"מ חייב חטאת, וע"כ דזה שאינו רוצה

להטות מפני שהיום שבת לא מהני, אע"פ שמעיקרא מחשבתו שלא לכבות, אבל יש לדון היכא דלא ניחא לי' בהכי, מפני שלא יוכל לחזור ולהדליק, ובפשוטו כיון דחשיב מלאכת מחשבת כ"ז שלא טעה בבלבול הדעת, ואם הי' ניחא לי' בהכי אף שעשה מבלי משים חייב, א"כ מנלן למפטרי', אא"כ נפרש דזהו ענין אבד מלקט מלכו ששילוב כונתו ומחשבתו קובע אם זה בכלל מתעסק או לא, וצ"ת בכ"ז. (בסימן זה כל הדברים עדיין צריכים התבוננות נוספת).